Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Repertorium iuris canonici - Cod. Aug. pap. 10

Johannes <de Tambaco>

[Reichenau], [15. Jahrh.]

Iohannes de Tambaco: de consolation theologicae

urn:nbn:de:bsz:31-87029

Visual Library

Aug. 18

Monrij Augie Maioris

Vetum q scripta
sunt ad nram doc
trinam scripta sunt vt
p(er) 9solacione scrip
turarum spem habe
amus sic scribit
aplus ad ro. xv.
Qm aut(em) scdm
hoc ipse aplus nobis insinuat doctrina
scriptarum specialit(er) ad hoc tendit vt per
9solacione scripturarum spem habeamus q(uonia)m
scilicet spe gaudentes in tribulacione ac q(uonia)m
rumaq(ue) tristiu acc(i)one a spirituali gaudio
in dno semp(er) 9tinuando minime deficiamus
Id circo 9siderans mndi huius tribulacio
bus ac multiplicibus temptacionibus et causis
seu accoribus quarum ego qui loquor non
nullas mea p(er)sona p(ro)pria sum expertus 9
solam ob hoc in scripturis sacris requirens
qui animo et corporis eiectionis cogitaui
de infinitis cogitacionibus 9tentis in
plicite uel explicite in scripturis 9pli
mas nis tamen finitas ad honorem oi
potentis dei consolatoris optimi ac
tribulacio(n)e re(m)gimis male q(ui) ipse sic pa
clitus fecit dauit q deu tocius 9so
latoris nobis promisit atq(ue) beatissime
iohis ewangeliste q p(ro)pt(er) ewangelizan
di constanciam exilio relegatus dme vi
sionis et allocucionis mult crebra co(n)
placcione relevai ac in f(a)c(i)e stans qu(i)b(us) p(er) mt
tas tribulacio(n)es oportuit intrare in reg
nu celorum Nec non demu(m) ad9solacionem
omn hominum papue aute illorum qui pie uo
lunt viuere in xpo et ob hoc testante
scriptura p(er)secucio(n)es et temptacio(n)es pa
tiuntur redige in scripturis hoc in ope q(ue)
litterar Sane sicut olim in p(ro)genis ille
ille boetius dum regis theodorici sauo
tyranni reuisaret missus exilio et
incarcere retrusus de 9solacione phye
libros edidit Sic et ego ab impugna
toribus iusticie pariter et obediencie sce
romane ecclie a p(ro)p(ri)e mansionis loco e
iectus quandam exilii spem sustinent
p(re)sentium opus aggressus ipm si le
gentibus placet de 9solacione theologie
appellandum iudicaram Vt si phorum
ac rethorum non nullorum autores meo
inchilari sunt inserte Hoc ea intencione
factu e quia doctorum excellentissimi
augustini quidem dixisse memini Si
qua veri dixerunt phyi sic ab eis tamq(uam)
ab iniustis possessoribus in vsum nrm
vendicandi Rursum aut(em) e sciend q(uod)
quadmodum p(re)fatus boecius in dicto suo
libro phyam sub typo mulieris reuendi
vultus statura discrecionis ambigue ex
istentis nunc basse viz et nunc alte ar
tificiosam quandam quam describit veste
deferentis visitant se tribulacionis q(uo)q(ue)
sue infirmitatem optime 9solacione cu
rantis secu 9fabulante introduxit Ita
et michi qui p(re)sens de 9solacione theo(logie)
opus iocundiorem 9solacionem 9tinet
ex ipsius boecii stilo alit modu aliqlis
ex parte capiens quasdam p(er)sonas more po
etico placuit introducere ad inuicem col
loquentes Vna viz ex parte p(er)sonas ter
tes quarum e timido ius i finitus
Ex parte uero alia loco ipsius theolo
9solatricem optimam dnam quandam illustris
simam ipsarum p(er)sonarum visitacionis
ac consolacionis tn de celis egressam
non impariter phye reuerendi ad modum
vultus decentem 9statur q(ui) et nunc bassam
nunc altam e(ss)e statura artificiosis
sima veste coloris tn huius q(ue) officio
congrueret inductam plurimarum q(ue) puel
larum ac ministrarum tam secu aduentum
q(uam) passim ad eam vinisse exsolacione 9fluc
tuum egregie forme sua q(ue) affabilitate
consolacionis et solacius inuicem agru
encium comitatu honoratam Nimirum
omn factorum dnarum sciarum omn illustri
ssimis e ipsarum theologia Hec ut
constat de celis e oriunda ipsa namq(ue)

Aliis nono[?]
2o lib(ro) de doc
trina xpiana
Boecius lib(ro) 2o
p(ro)sa prima
Boecius
Ars noua
et eruda

sipso cardine per viam inspirationis de
lapsa mentis descendit ad pectus hec non
numquam boetiana consolatione ascendi est
ad modum multis ut poeta cuius non solum
per manus innumerabiles honestatis · sed
etiam forma facie videtur cunctis scenicas
recedentibus pertractanda. Hec ut tradit
egregius ille gregorius statum suum edificatione morum ostendit · etenim mysterium legen-
tium mentes ad alta proferunt velud
numquam in tellecta latet quos legentis
spiritus tendit illuc levatur in altum crescit
et ascendit dum in ea quid altum querit.
Hec ut quasi consolandis tristibus mo-
rum gerit in gratiam profert. Vestem hi-
tus scientialis que vestis quippe licet
artificiosa sit pretiosa et pretiosa form-
sancta tamen tone grossioris lectis in qua
tamquam in ea grossiori pro stilo videtur
in toga domus omni gloria eius ab intus
in fimbriis aureis · i · in spiritualibus que
finem tenent finaliter eliciendis sen-
sibus et doctrinis sapientie auro preciosioris
atque prefulgentis consistit. Denique prefata
domina hec pulchre puellas virgines quas
in processu huius operis comitantes. Una
quam cum ipsa personas tristes pacatissimas
consolari. quot per eam opus istud continet
castas utique et pudicas in inaccessibili
quam virtutis colore venustas considerationes
ad quorumlibet tristium consolationem pertinentes se-
cundas. Porro tot ipsam etiam milites
comitantur quibus ipsa ac eius puelle
singule more delicatarum et nobilium
feminarum in progressu huius fere in ipse que
in suis puellarum nedictarum testimonium mi-
litant auctores quorum ipsa prefate puelle
suis solide subpositis innituntur
Verum quia diverse tristes persone
variis ex causis seu accidentibus corporibus
et spiritualibus turbate variis indigent
consolationum remediis. Ideo certo ut in isto
libro pro qualibet persona quibuscumque causis
turbata parata consolatio in certo suo
loco promptius valeat inveniri a
quibuslibet ad speciale usque procedens ipsum

librum istum in xv libros partiales distinxi
quorum singulos ulterius in certa capitula
duxi distinguendum
Primus liber continet consolationum reme-
dia optima contra illa turbativa ho-
minis que opponuntur mundane sive felici-
tati et prosperitati
Secundus liber continet consolationum re-
media optima contra illa turbativa que
opponuntur generaliter paci et tranquillo
statui
Tertius liber continet consolationum reme-
dia contra illa turbativa que opponuntur
commodo et quieti
Quartus liber continet consolationum re-
media optima contra illa ~~optima~~ turba-
tiva que opponuntur glorie et honori
Quintus liber continet consolationum reme-
dia optima contra illa turbativa que opponun-
tur parentele et generis nobilitati
Septimus liber continet consolationum
remedia contra illa turbativa que opponuntur
divitiis et rerum facultati
Octavus liber continet consolationum re-
media contra illa turbativa que opponuntur
bone amicitie et societati
Nonus liber continet consolationum re-
media contra illa turbativa que opponuntur
deliciis et voluptati
Decimus liber continet remedia consola-
tionum contra illa turbativa que opponuntur
solaciis et gaudiis seu iocunditati
Undecimus liber continet consolationum reme-
dia [illegible]

Cum humanum genus
per lapsum primorum
parentum de paradiso vo-
luptatis eiectum et
in vallem miserie de-
pulsum in multis
pateret miseriis

Incipit [illegible] adhuc prefacio libri de consolatione theologie primus continet consolationum remedia optima contra illa que opponuntur mundane felicitati et prosperitati

et gaudios gaudiosos omnis ta gaudiosos
animo tristia prevalerent. Pia erga ipsos
homines sic multiplicatis multis quoque modis
tristia pergravatos gestans. Visitaviti mi-
sericors et pius pater misericordiarum et deus to-
tius consolationis de celis in hunc mundum
ad quoslibet tristes homines refovendos
misericorditer destinavit dominam quandam
illustrissimam suavis solium assistentem ne-
dum propagine generosam, sed ipso etiam
divino connubio gloriosam, aspectu reveren-
dissimam, compacientium more qui flere no-
verunt cum flentibus, nigra forinsecus
sed aureis fimbriis excepte interioris suf-
ferature distincta veste indutam, omnium
tristancium consolatricem egregiam theolo-
giam nomine que sane ad suum consolationis
officium exequendum fidelius, melius et pro a-
gendum plurimas secum puellas venustissimas
multum brachiis sustentatas arte hu-
tes suis placitis, amicas fugandi tristiciam
precipue tristes quoslibet consolandi suo
dominus incomitatu. In medio civitatis apparuit
ad cuius fores meditatis ad quaslibet
tristium convocacionem clamitans in plateis
Venite ad me omnes qui laboratis et
onerati estis et ego reficiam vos. Cuius
hac voce tam imperiosa tamquam gracio-
sa longe lateque in omni valle lacrimarum
personante qui de gravi sompno excitata
de universis latebris convenit universa serie
tristium hominum multitudo, qui quidem tris-
tes cum adhuc corporaliter ab ea dis-
tancium oculi merentes lacrimis caligarent
nec possent discernere quenam esset domina
illa tante auctoritatis tanteque benig-
nitatis obstupuere universi et intimum re-
sidentes quidnam oblivio consolatura
foret tacite expectare ceperunt. Illa
vero tota ad eos inclinatis luctibus con-
tractis [illegible] magnitudine tacitis et corpo-
ralibus [illegible] legacionem suam proposuit
hunc in modum. Spiritus inquit domini super
me ad annunciandum mansuetis misit me
ut mederer contritis corde et predica-
rem captivis indulgenciam et clausis

apertionem, annum placabilem domino, ut con-
solarer omnes lugentes et darem eis coro-
nam pro cinere, oleum gaudii pro luctu, pallium
laudis pro spiritu meroris. Hiis auditis tota
illa que confluxerat tristium multitudo ad-
miracione facta prius attencius huic sue
consolatrici reverenciam faciendo ac ipsa
reverenter recepta quasi uno ore sic di-
cendo: Benedictus sermo oris tui o
domina reverendissima et benedictus deus to-
cius consolacionis cuius in sinceritate gracia ad
nos consolandos de regalibus sedibus adve-
nisti. Tristes enim erant anime nostre usque
ad mortem. Sed ecce iam tue benedicte
consonomie salutis intuitus spem nobis
omnibus nostre consolacionis repromittit.
At illa circumspectas in singulos paulu-
adhuc luctu graves quosque meror in
humum deiecit crebrius inspexerat de-
duxit oculos seriata quoque deinde parum
per faciem hilaritate solans eos af-
fabilius alloquitur. Fas inquit theolo-
gia non erat in comitatu relinquere iter-
cumque contrariam pacione mea scilicet
terminacionem vocem [illegible] naturam ali-
quid attendit sic per horrescentem si vos
o filioli desperacionem et sarcinam que vos
gravat committitis vobisque labore non
parcere. Spiritu igitur resumpto forti animo
estate nostra [illegible] consolacionem sperantes
sed per me potius in fletu solacium hi-
turi. Noveritis sane si futuris meditoris
exemplo maccabeorum solacio habentes sanctos
libros in quibus tamquam in speculo re-
presentur quecumque a nobis tedia procul dimo-
vebo. Nempe et huius rei gratia has
puellas carissimas mecum hic adduxi quas
si vobiscum dulciter confabulantes atten-
deritis spiritum vestrum contritum et humiliatum
multiplici consolacionis solacio poterunt
recreare. Quibus dictis tacere
disposuit volens audire gravamina
singulorum per ordinem

capitulum primum contra omnes consolaciones super carencia mundane felicitatis et super infelicitate mundi

p Primo itaque principaliter conquerentibus predicte domine ingemiscentibus et attestantibus coram primo omnium unus ex eis mundane felicitatis expers ac infelicitate et miseria pregrauatus ante ceteros ipsam dominam consolatricem querulando alloquitur dicens Heu me infelicem omnis huius mundi felicitatis expertem et tamen horum usque compacientem non inueni neminem qui vellet consolantem Sed nunc o domina mea felicissima parumper iam ex ubis uiribus refocillatus et amplior consolacione meis in miserijs uestre pietatis confugiens me vobis tota deuocione committo At illa pia mota compassione ex hijs que ipsam committebantur puellis mox accivit precipiens eis accedere in medium dicens quod tristis dolorem non modo delinire optima sed potius radicitus extirpare

p Prima igitur puella mandati huius executrix de fisco paululum uisu et uelud in angustum mentis sic recepta sedem cepit quousque donec diceret consimilibus meditacionibus et certe mox ei presto fit ac quasi ipsius anteposita intrinsecis oculis Christi ymago uiuenda in qua distincte considerat At ubi ipsam diligencius contemplata est atque in ea de dicendis egregie fuerit instructa nichilominus antequam inciperet loquitur eciam militem sui ductorem consuluit Qui digna multum consideracione hac pericia scilicet non magis uincis miles expertus preter et animosius tantum cui exercitui prefertur minori cum maiore eo consolacione quo ipsum minores non tam in agendis cum periculis sapienter dirigit quam et in periculis suo exemplo animat et fortem reddit sicut et homo iste tristia pregrauatus ad nobilissimum illius exemplaris Christi scilicet sapiencie pertinet

et quos gesta considerandi dirigeret Puella itaque audita hoc consilium prospecta sit ad tristem illum est locuta. Dic michi inquit queso cur mundane felicitatis carencia perturbaris At cur de infelicitate huius vite querularis forte respondebis illa in bonis consistit que appetis hec in malis que formidas Sed hec tibi breuiter confutabitur irrefragabili auctoritate et exemplo Cuius inquiens exposicionis que constat de auctore vite que si attencius attenderis proculdubio nil esse curandum de habendo ea uel non habendo in quibus consistit siue felicitas siue huius infelicitas breuis vite Num enim ille salutis auctor sua te auctoritate non potest premonere nunc ipse uerus miles in preliis te suo exemplo nequibit animare aut quid milicie infestat aut quid numquam refugere debeas ut expertis siue edocere contra illa turbativa que opponuntur libertati

Quadecimus liber continet consolacionum remedia contra illa turbatiua que opponuntur studio et deuocioni

Tercius decimus liber continet consolacionum remedia contra illa turbatiua que opponuntur bone ipsius corporis disposicioni

Quartus decimus liber continet consolacionum remedia contra illa turbatiua que opponuntur bone ipsius anime disposicioni seu condicioni

Quintus decimus liber continet consolacionum remedia contra illa turbatiua que opponuntur specialiter ipsius animi securitati et tranquillitati

Premissorum autem librorum subdiuisiones in distincta capitula non hic pandendum duxi sed magis in fine tocius libri tum propter prolixitatem in hac prohemio vitandam tum quia ante completionem libri considerare nequiui capitulorum numerus est incertus tum quia ipsa capitula ad modum tabule in fine congruencius sub

ingeritur. Quamuis autem huius lib' sit
distinctionem libros principales et capitula.
et ulterius in puellas siue consideraciones
consolatorias. generaliter [libri] consistat utilitas
in consolacione tristium personarum. Specialiter
tamen etiam consistit in usu compendiose libri mul-
tipliciter. Primo namque siue hii ad quos
peruenit dignum duxerint possit legi in
quolibet in omni loco ad presenciam et audienciam
consolacionem. Secundo posset ex eo facili-
me et delectabiliter predicari. Presertim cum
usus posset reperiri evangelium vel epistola
de tempore vel de sanctis vel legenda sancti
cuiuslibet esset ex quibus esset sermonis
materia capienda quando uel aliqua in parte
tangeret materiam huius libri. Demum 3o
possent et lectores biblie de hoc libro
se iuuare et ex eo uel loco moralitatis
lectiones suas ornare cum usus textum
lectionis cuiuscumque inuenirent quando in eo
alicubi materiam huius lib' tangeretur. Qua
accione uel in cursu lectionis cuiuslibet
uel forte in fine melius auditoribus
suis posset dicere lector Ex quo audi
uistis in hac lectione de hoc uel de
hoc tristabili puta de tribulacione
uel de morte propria uel amici uel de
paupertate uel in infirmitate et sic de
consimilibus audiatis nunc duas puellas
uel tres uel quatuor cum personis tribus
confabulantes eas que consolentur. Ecce
prima tunc sic. Secunda sic et ita de
aliis pluribus uel paucioribus prout ipse
lector expediens iudicaret. Sane
circa premissos principales libros et eorum
capitula est sciendum quod licet per tales
materias distinguantur nichil tamen pro-
hibet quin aliquorum librorum et capitulorum
eorundem materie possent etiam in libris
aliis et capitulis collocari. Presertim cum
materie quorundam capitulorum aut in nullo
aut in modico distinguantur loquendo
de reali distinctione nec tamen sub eodem

libro uel capitulo comprehenduntur. Tum propter
nimiam libri uel capituli prolixitatem vitan-
dam. Tum propter hoc ut in ipsa uocalem uo-
talem distinctionem quam saltem huiusmodi propter
hoc quod queritur ualeat reperiri. Qua-
obrem demum scilicet ut materie singulorum
librorum ac capitulorum querentibus prompcius
suis occurrant in locis. Non modo quotaciones
tam librorum quam capitulorum una cum materiis
de quibus tractant cum rubrica sin-
gulis libris et capitulis premittuntur. Verum
etiam librorum et capitulorum eorundem quota-
ciones in superiori margine ponuntur. et
tam ipsi libri quam capitula. Nec non et
consideraciones singule incipient per
nova uel adubia ordinalia ordine cu-
iuslibet exprimencia cuiusmodi sunt hec adubia
Primo. 2o. tercio et cetera huiusmodi quibus
libri cum litteris capitalibus maioribus et ca-
pitula cum minoribus incipient et cuius-
modi noua ordinalia sunt hec Prima. 2a. 3a.
et cetera huius quibus cum litteris capitalibus mi-
noribus quam capitula incipiunt considera-
ciones sub typo puellarum sic Prima
igitur puella. Secunda puella. 3a pu-
ella et cetera quarum in editorum consideracionum
quotaciones per rubricam singulis anno-
tantur. Demum circa stilum operis presentis
est sciendum quod auctores quorum dicta
in hoc opere inducuntur nunquam uel raro
propriis nominibus exprimuntur uel potius stili gratia
pulcriori secundum artem rethorice pre
nominationibus uel denominationibus seu quibus-
dam circumlocutionibus exprimuntur et ne
etiam per locorum seu librorum ex quibus auctorum
talium dicta sint accepta assignaciones
cuiusdam sermoni impedimentum prestet
indicaui assignaciones huius fore non
ipsi sermoni interserendas sed extra
in margine potius annotandas. Secundo
etiam est sciendum quod licet auctores me-
morati in corpore libri sunt notati ex sty-
habundanti cum et gratia cuiusdam celerioris

explicit prolog⁹

inventionis etiam sunt in margine cum
rubrica annotandi. quamvis hoc quod predicitur
fiat sine librorum seu locorum assignatione
quemadmodum et in glosa continui. Sed tamen
cum auctorum nominibus quos inducit non semper
etiam loca auctorum exprimuntur. Nam et
si loca huius singularum auctoritatum michi
quamquam taliter occurrerunt semper pro isto tempore
gratia testimonii quesivisse. hoc utique
fuisset labor magis dispendiosus quam
aut necessarius aut etiam fructuosus presertim
cum tempore auctoritates operi incorporate de se
plerumque videantur satis credibiles sine
fide digne et cum plurime sint expressis quorum
loca et si non ubique exprimantur tamen
saltem alicubi in marginibus huius libri
et forte pluries exprimuntur ita quod loco vero
suorum ulterior expressio commode careat
Postremo ne occasione stili indictis (No doct.)
subsequentibus observati quicquid legen-
tium ac etiam audientium offendiculum
putatur lectoris pius et auditoris exhor-
tor in domino caritate quod dictis operis
prius accomodent intellectum ea non per
omnia que possent de veritate sermonis
intelligi accipienda arbitrentur sed in-
tellectu sano potius capienda prout
videlicet sermo moralis expostulat
usus et communis approbat. tam sanctorum
quam scriptorum moralium aliorum prout quod
ipsum stili rethorice artis licet nec
discipulus eius dici meruerim nam
cum moraliter scribentibus indulgetur hijs
enim conceditur nunc loqui secundum excess-
sum quendam sive sive secundum yperbolem que
superlativus in tulliana rethorica notatur nunc
secundum sinodochen cuius species rethorica
in collecto dicitur. secundum quam aliquid de toto
dictum de sola parte aut econverso. de parte dictum
de toto verificatur nunc secundum speciem re-
thorice que dubitatio. aut eam que interro-
gacio appellatur que ita sane secundum leges
intelliguntur et canones quod non semper
negacione. sed aliquam difficultatem notat

aliquam raritatem. Nunc demum loquitur con-
ceditur secundum alias quasdam rethorice exor-
nationis species sive modos. qui non semper
de veritate sermonis veritatem omnimodam continent
sed magis tantibus potius quibusdam sibi com-
parant aut virtutem persuadendi aut quandam
in sermone vel scriptura venustatem. Sane
per hoc non quero meum palliare coram
simplicibus in presenti quo sermo potius
opus presentem cum omnibus et singulis meo
contentis correctioni sancte romane ecclesie subiecto
Dominus benedictus indulgentiam petens
illam si qua quot absit fidei aut bonis
moribus repugnaverint ex nunc revo-
cans volo ea haberi pro simpliciter revocatis
alia vero si qua placuit in nostro arrago
sed actore debitam graciarum. cuius in laude
referre desidero sin cuius manu sumus et
nos et sermones nostri. hec exordio
presentis operis ad generalem eius noticiam
sufficiat premisisse ad cuius operis complem-
tum me sicut qualecumque vel debile in-
strumentum moveat et promoveat
illa que omnium est artifex sapientia increa-
ata. in secula seculi benedicta amen (T)

Immensus ipse est magni con- (ff)
silii angelus qui unus
omnium est magister. Christus videlicet
dei virtus et dei sapientia
cuius revera auctore avertenda omnis
humana ratio digne cedit. qui sic nos ex-
emplo suo suadet sermo efficacius per-
suadet nequaquam cupiamus ut presente
seculi felicitatem vel alteram debere aut in
bonis mundi felicitatem querere. aut
in malis timere felicitatem eludi de hac
quid referat magnus ille pater au- (Aug⁹)
gustinus. Omnia inquit terrena bona
bona contempsit homo christus ut con-
temptienda monstraret et omnia ter-
rena mala sustinuit que sustinenda pre-
cipiebat ut nec in illis quereretur felicitas
nec in pluribus exemplo designaret ex (Bona sunt?)

hibitum et imitatione dignissimus huius
exempli fideli commonitus testimonio. nulla
tibi querela sit animo. sed gaude potius
in sequela. magni consilii et exempli quo
prosus contempne omnia nichil quod timere
gratia edoceris. Certum premisso de consolatione
secunda in miseriis consideracionem. ego que
lacuta sum considerans ad huc aliquid a
dictis quod pluries est quod simplex consolatio
solatium vel speciale. Nimirum solacium est
miseris habere socios penarum presertim
multos preter et excellentes. Sed quid
Numquid tu deprehendes qui consimiles socios
os habes. Certe sic certe et non pau-
cos. certe plurimos sociosque excellentissimos
qui hiis in vita caruerunt. quibus mundana
componitur felicitas. contrariaque passi
fuere quibus miseria eorum et infelicitas
totiliis impleri solet. Sed et quid huius
miseriorum solatio deberet sufficere solum
tu ipsum Christum habuisse. Ipse namque deus
dum viator esset in miseriarum sustine-
tia plurimarum voluntate assumptarum ex-
timacionem prorsus expressit qui tamen
tante dignitatis erat et excellentie
quod societas eius solius in hac parte
plus conferre potest miseris ad solacium
quam habere aliorum centum milia sociorum

Secunda puella.

Cum tristem illum esse hominem me
misset humanitate in eo fragilem in-
fracta humana temptat dolorem hominis
hec delinire cum quadam mellifluaque ac
monitoria sermone exorsa hoc modo. Quis
inquit unquam potest nisi stultum et
insipientem contristare et carentia
eius vel amissio quod in non bonis con-
sistit cum etiam ipsum per omnes non sit bonum
anime quidem id fateare necesse est.
Porro quecumque talia in quibus mundana
consistit felicitas non sunt bona. Unde
attendas quam luculenter hoc veterator
ille eruditorum Seneca disserit. Et nusquam
ista bona non sunt que vocantur aut
homo felicior deo est. que enim nobis
bona videntur non possidet deus nec enim
libido ad illum nec epularum lauticia nec
opes. Incredibile autem est bona deos de-
esse. hoc ipsum argumentum est bona non esse
quod deos desint ad te quod multa que bona vi-
dentur animalibus quam homini plenioria contin-
gunt illa cibis audius vescuntur venere non
ita fatigantur virium aliis maior est firmitas
quoniam multo feliciora sunt homine. Nam
sine nequicia sine fraudibus degunt
fruuntur voluptatibus sine ullo pudor-
aut penitentie metu fallimur. Bona illa
sunt vera que racio dat solida aut sempi-
terna que cadere non possunt nec decrescere
Cetera opinione bona sunt hoc quidem
habent que cum veris spectas vi bonum in illis
non est hoc ille. Qui rursus alibi
sic diffinit. Nam nascitur inquid ex
bono malum non magis quam ficus ex
olea. ad semen nata respondent bona
degenerare non possunt. Hec Seneca. Por-
ro quis dubitat quin hiis bonis ex
terioribus ex quibus componitur mundana
felicitas multa ex his innascuntur
mala puta cura et sollicitudo puta
timor puta reparatio spes puta anxi-
etas atque alia plurima malicia plena
De quibus infra potius plenius edoceri.
Unique igitur clare mundanam felicita-
tem in non bonis consistentem bonam
non esse atque neminem per omnes sapientem
eam ipsam contingat ab esse posse ob hoc
rationabiliter contristari

Tercia puella quasi virago
quedam ex magnanimitate in
huius contra tristem acrimonie
verba prorupit. O homo pusillanimis qui
de mundane felicitatis bonorum perturbaris
prius cordis magni quidem sunt esse
non te prius movent non te inflammatum
rerum carentia aut ipsarum amissio con-
tristaret. Est ne inquies mundana
felicitas res prima quam perpetua aut mi

Bene

q(uomo)d(o) ...

Aug(ustinus)

Bene Sli q(uod)

q(uomo)d(o) ...

mitis quibusdam mrebus constituta .
Quos ergo tam magnos ipa constituit
nobiles . comites . duces . reges . im
peratores et ceteros magnates a magni-
tudine nomen habentes Est enim falso
magnatum nomine non obstante tempore
et multum magnum dicitur cum sit parvum
Videbis autem huius medii berillo oculos
decapiente et parva ingrossante tande
deposito igne quod mundi purgatorio re
soluto imperatorem parvitatem Stabo
igitur in proposito dicens quod tanta quam parva
parvi mundana sit felicitas audi illud
estimatorem optimum boecianam consi
latorem Boecius libro 2° prosa 1ª dicens Tu in magni
preciosam estimas habituram felicitatem
et cara est tibi fortuna presens . preci
igitur parvi est atque ponderis nec ali
quomodo licet a mundo nominetur inter
ingentia deputando Audi mundi de
sertorem magnum illum anthonium qui
dum quadam die a fratribus ut eos in
strueret rogaretur sic ait Nemo nostrum
despexit mundum relinquisse se arbi
tretur ingentia nichil corpus tuum sit
monachis que seculum auferre non possunt
O virum huius purissimi cordis in
dicium viri quidem celestis et quasi
de altissimo celo prospicientis et parvi
tatem mundi huius considerantis O
totius religionis consilium O perfecte
magnanimitatis preclarum exemplum to
ta tibi devotione imitandum eidem quod
testimendum Nemo inquit nostrum despexit
mundum relinquisse se arbitretur in
gentia nichil corpus tuum sit monachis
que seculum auferre non possunt Dices
forte fateor michi sic esse iudicandum
si ut ipse heremita essem si monachus
si religiosus Non sic loquaris fra
non sic enim non intellectus quod omnes
christianos tamquam religiosos una in

se comprehendit religio christiana De
cuius dignitate cum quod in temporalibus
consistit felicitatem digne asse abdicate
egregie dicitur in quadam glosa Non est
profane dignitatis in temporalibus exaltari
sed despicere huius illa glosa Boni igitur chri
stiani tristantur utique nimis digne si ea
felicitate careant que tam minutis
rebus consistat quod ipsarum nequaquam con
gruit dignitati Ut pote quorum dig
nitas ad modum angelice dignitatis illa
excedit in immensum
Narrat puella commentatus hominem
ignorante quod nomine ipsius feli
citatis mundane sic ait . O
homo quid est mundana felicitas quam af
fectas Videns plane quod per nomen deci
ignorare qui vero ut ait mundi sapi
ens Virtutum vocabulorum significationi
adulterant Tu igitur pro mundana non feli
citatem pellegizas accomodatis sibi
nomine felicitatis pulchre eius decepta
eius per venenosa suavitate allectus
Oleum quod effusum nomen eius quod in eo
positionem Vetit congruenti que pro
ungi desideras mundane felicitatis
At vero ungruentum hoc si cognovis
ses et tu non sic ipso pro ungi cuperes
Nimirum aliis quibusdam etiam cognominatur
ex rebus in ipso amaro suo decent
vocabulo . Vis scire quibus certo non
aliis quam mortalibus amare mortis na
turam sapientibus de mundo siquidem aquis
mundana denominatur felicitas dicitur
nomine mundus transit et concupiscentia eius
Si igitur in mundana felicitate que
dicitur felicitas delecteris cave summopere
deceptori Nam diminuens eius con
dicio qua mundana dicitur imputat quod
abhorreas transitum sed rerum mortalium
pro brevi prandium mutatis itaque vo
cabulis dilucide patet quanto errore
decipis mundane felicitatis carencia

Boecius libro 2° prosa 1ª

Id habetur in legenda

Super ad palco bene omne quod

Augustinus de civitate Dei

Ioannes 1 p. 4

perturbatus Hec etenim non est aliud quam
turbari rerum carencia mortalium ut clare
patet Res plurimum racionabile forte seu ob
iuri rerum primo namque super insipiencia ho
minis id testatur quemadmodum illustris
Boecius li. 3o cap. x boecius contrarium sapiencie effectum insinuat
dum philosophiam que maior est sapiencia sic affatur
at qui et tu insitam nobis omnium rerum
mortalium cupidinem de meo animo pelle
bas Rursum quis sapiens hinc oculos ca
ligantes non gauderet potius quod dole
ret amota caligine quidem gauderet.
Delectabile enim est oculis videre solem cuius
lucis claritas est egris oculis odiosa Quis
ergo magis pro rerum mortalium privacione ab
ineis oculis amouetur caligo proxima ceci
tati certe sic minime interioris hominis
lumen caligare faciunt ipse res mortales a
lioquin consolacio illa Boecij non depinxisset
lumen eius mortalium rerum nube caliginis
tergamus paulisper

1 Vinta puella tristis illius ex
hys que patent secretas co
gitaciones deprehendit atque dixit
Audistis ecce homo qui mundana ca
res felicitate quod te mundum medium estimas
ipsarum rerum mundanarum substancia de
mendicum sed unus quidem sapiencialis
huius ex carencia mundus esse probaris
qui tam insipientem mundicitatem tuam
queris operire pulchritudinem nempe atque va
rys distinctam coloribus attendis nu
beculam qua vestiri desideras. tanto
imprudencius quanto vanius hec enim ad
momentum receptus dum modo euanescet
nature sic inita perfluens. quid aliud
gestaret insita premmemorata duplex mun
ditas quid te manifestius apparet.
Nunc nam forte inquies est hec nu
becula Scito eam forte hanc quod appe
Boecius tis mundana felicitate ut pace corpori
bus mortalibus comparata quam boeciana
illa consolacio nubem uti proxime co
memoratum esse appellauit cuius nubis

varys atque vanis tamquam minime du
rabilibus coloribus allectus ac deceptus
queris velud indumento tue consule medita
ti ecce quam vane Quid enim vanius
aut in anime quam velle super mundum vani
tate cooperto vana prorsus est vestis
illa nubes ad modum leuis vento que dispen
tes nubecule sub sole generate Nam ita
induat atque breui corpore ad intellectum
conducit dominum ecclesiastes liber ille decre
torum Cuncta inquit que sub sole sunt .i. Eccl.
que temporum vicissitudinem recipiunt
non tantum vanitas quam omnis creature
hec mutabilitatis in est sed eciam va
nitas vanitatum valetate permutacionis
que recipiunt dicuntur esse

1 Gota puella tristem
illum famelicam atque ut sancte
frustra laborante conniacens ipsum allo
quitur in hunc modum ecce homo ut qui ita
mundane felicitatis ex carencia cruciaris
Dic queso quam in ea voluntatem queris
forsitan dices famelicus ego sum
et quero saciari Sed quid ita Nescis
quod res huiusmodi que mundanam felici
tatem constituunt saciare nequeunt re
linquunt famelicos atque grandi parum
aut nichil prosunt plurimum quod obsunt
Nisi scire primo quod non prosunt Audi
sapientem qui diuitibus equibus munda
na promittitur felicitas glorianter sic tandem
dicturos affirmat quid nobis profuit
superbia aut diuiciarum iactancia quid no
bis contulit qui dicunt nichil Sed et
pater clareuallis de eisdem sic dicit Bernardus 4o libro de consideracione
Quid profuit illis superbia quid diuiciarum
iactancia. breuis leticia. mundi poten
cia. Vana voluptas magna familia
mala concupiscencia propria voluptate ubi io
cus ubi risus. ubi iactancia. ubi ar
rogancia Heu de tanta leticia quanta

ta tristicia Hec pater ille. Si dicatur
Prosper in suis sententiis — sint quidem hec in memoria perpetua hec ua-
let. Audi proximum diuicijs magis maiorum
nobilitate iactans. De patria pulchritu-
dine corporis et honoribus qui tibi ab homi-
nibus deferuntur te exaltas. Respice te ipsum
quia terra es et in terram ibis. circumspice
eos qui ante te similibus fulsere splen-
doribus ubi sunt quos ambiebant ciuium po-
tentatus. Ubi insuperabiles oratores
Ubi qui conuentus festa disponebant
Ubi equorum splendidi inuectores ubi ex-
ercituum duces. Ubi satrape et tyranni
Nonne omnia puluis. nonne omnia fa-
uilla nonne in paucis uersibus vite eorum
memoria est. Respice sepulcra et ui-
de quis seruus quis dominus quis diues di-
scerne si potes forte a debili pulchrum
Mt xvi° — a deformi. Audi rursus quod ueritas dicit
Quid inquid prodest homini si vniuersum
mundum lucretur anime uero sue detrimentum
nota — patiatur. Duo sane hic copulat lucrum
mundi et anime detrimentum inueniens pla-
ne quod primum sine secundo nemo est qui con-
Vbi supra dictum vm mt xvij — sequatur. Audi denique quid hac in loco
in signis ille dixit presbiter Jeronimus
omnes quasi mundane felicitatis particu-
las egregie comprehendens Si inquit
habeas sapientiam salomonis. si fortitudinem
sampsonis si longeuitatem enoch. si
diuitias cresi. potestatem octauiani. quid
prosunt. hec cum tandem caro datur ver-
mibus et anima demonibus cum diuite
sine fine cruciandam. Uis rursum scire
quod mundana felicitatem componentia quantumcumque
copiosa sint satiare nequeunt eisque
satiari querentibus non modo prosunt minime
sed et obsunt. Uis inquam hoc scire
Interroga patrem et dicet tibi quod inquit
Augustinus libro confessionum — es premium Ecce magnus pater augustinus
libro confessionum ad ipsum confitetur. Volentes
inquit gaudere forinsecus facile euane-
scunt et effundentur in ea que uidentur

et non sunt et ymagines eorum fame-
lica cogitacione lambunt. Hec pater ille.
Cuius hec uerba egregio non tam uideri
potest apposite quam palpari Quis enim tam
insipiens. tamque delirus qui lambendo
ymagines in speculo. aut que apparent — alias
in sompnis crederet famelicus saciari
Dicente ysaia. Sompniat esuriens et co-
medit. cum autem expergefactus fuit lassus — ysaia xxix
adhuc esurit et anima eius uacua
est Quid igitur prodest famelicis si
dictas lambant ymagines in eiusmodi
rebus forinsecus gaudere cupientes vo-
patet quod et obest. Ipse namque ut pre-
dicit effundimur in ea que uidentur et
non sunt ymagines famelica cogitacione
lambunt. quo facto si postea propter facile que-
admodum canis secundum fabulam apparen-
tem in aqua ymaginem casei prendere
volens et prandere. Unde os apperuit
verum caseum quem ore gestauit mox
confusus amisit Ita eciam hij veram
felicitatem siue secundum spem vitam siue
secundum radicem caritatis que principium
est merendi in presentem inter se et
secundum seminalem.

Bona puella hominem illum tris-
tem in prouide atque forte su-
prema quadam ignorancia multiplicari cupien-
tem consideratis ipsum aggreditur hoc ser-
mone O si cognouisses et tu quanta
te mala ex mundana felicitate incur-
sarent eius ex carentia non dolores
sed gaudendum magis sentires Hec qui-
dem non pro uno aliquo bono copiosa omnia
in se bona continente quemadmodum vera felici-
tas sed in multis quibusdam rebus consistit
hoc enim uti paulo ante patuit pater
ille magnus testatur ubi dicit Peruersa — Augustinus 10 c. q.
et aduersa corda mortalium felices res
humanas putant hoc eciam testatur
philosophus pater in ethicis ad hoc quoque
ipsa post graphijs premissis quibusdam mul-
tis mox subiungit Beatum dixerunt

simplum cum hec sint. Porro tu vide
queso diligentius adversitas quam prosperitas
quam mali horum natura multorum solcat
operari. Profecto multis huiusmodi non modo
oneratur animus et aggravatur sed totus
etiam homo interior laceratur et despicitur.
Ita sane ut ipso quasi in minima comminuto
omnis eius integritas tandem levitur etiam
nescitur. Vis hec scire quo pacto fiat
dictum magni patris Augustini hac in
re constitutas fundamentum. Ecce quid di-
cit. Quia inquit ab uno deo summo
et vero defluximus euanuimus in mul-
ta distensi per multa et inherentes multis
opprimebantur nutu et imperio dei insipientes
ut multis exoneramur. Veniremus ad unum.
hec ille pater. Et etiam ait dicit. Etiam
manemus in multo et continuo annectit
tamen d. distensi per multa eius ulterius re-
cedens subdit et inherentes multis.
Cuius sciendi gratia te commoneo quidem
unius aque defluximus quodam in loco
sponsarum nomine divicias insinuat. Sed
quoque alibi sponsas etiam amabiles filias
sponsas concepat. Sicut lilium inquit
inter spinas sic amica mea inter filias.
Porro autem tote honor et potentia alia
quam singula quibus conflatur mundana feli-
citas quasi etiam aculeos sepius ex-
primunt spine satis congrue dici pos-
sunt. Concluditur igitur mirum si tam multe
huius tamen spinarum aculeis inherentes
quolibet aliqua cordis intra periculo ra-
piente ita distendam ut non iam in nobis
integer sponsus perseveret. Rursum quid
mirum si tam distensus acquisita quasi in mi-
nima substancialiter vana communitas le-
viter quasi evanescere nos contingat. Sa-
ne hys puncticulis ordine prepostero
demonstratis id quod premonstrari debuit
scilicet quod anima hominis dictis subacta
multis tamen terrestri pondere omni ex
factus primum aggravetur. Nunc breviter o-
stendam. Procedat in medium philo doctis-
simus et de multis hys quod prenotavimus
etiam ipse quid senciat vel brevi summulo
manifestet. Ecce corpus inquit quod cor- Sapie xv
rumpitur aggravat animam et terrena inhabitacio
sensum deprimit multa cogitantem. Ad quam
certa summa qua mundana felicitate compone-
tur multitudo cogitacionum occupans et
sensim deprimens condempnatur quod summa te-
nemus contra hanc multitudinem absolu-
ta multorum opinione etiam comprobatur. Tu
quoque ipse queso considera quam dissimilis est
anima mundane huic ex multis conflate
felicitati inherentis et ipsam contempnentis.
Nempe contempnentis anima est velut avicula
pulcherrima leviter sese in aere fe-
rens et pro libito petens quoque altissima
celestis paradisi animique mihi ligno in-
desidens quod cernunt pulcros visui et ad ve-
scendum suave hic nimirum et ille para-
disus lignum pulcherrimum visui. Illic etenim
omnis iustus ut palma florebit in
domo domini et sicut cedrus libani mul-
tiplicabitur plantatus siquidem in domo
domini in atriis dei nostri florebit. Illic
est illa que dixit. Ego quasi vitis fruc- Eccl xxiiii [illegible]
tificavi dedi suavitatem odoris et flores
mei fructus honoris et honestatis.
Illa que dixit. Sicut cedrus exalta-
ta sum in libano et sicut cypressus
in monte Syon quasi palma exaltata
sum in cades et quasi plantacio rose in
iericho quasi oliva speciosa in campis
et quasi platanus exaltata sum iuxta a-
quam in plateis. Sicut cynamomum
et balsamum aromatizans odorem dedi
et quasi mirra electa dedi suavitatem o-
doris. Denique vitis illa vera illic est
cuius palmites ornat celos cuius vino
inebriabimur ab ubertate domus dei.
Cuius vinum letificat deum patrem et ps
homines. Cuius denique ex vino fieri
et deos populo suo convivium vindemie. Iud ix

Ps^a xxv

desecrate hys inquam linguis pulcherrimis
et suavissimis ad vescendum insidet dicta
avicula alis contemplacionis volatu libera
rursum acta Visu quoque circumspicaces aquili
no rostro per acuti intellectus impingit in
fructus quos uidit dulciores facile car
pens virus vitiis prematuras Sed nu
quid ipam cantabant animi mundane
inhyans aut inherens felicitati Ne
quaquam Nam enim prevalet extendere alas
Sed nec speciem avis prefert nisi for
sitan struthionis in deserto volatu piger
rime atque ut pate per gravis corpe
ateris tre semper proxime longe exon
tis a regno dei Num igitur patet
dilucide quod quisque sive non mistius in teg
tatem sponte consulat aio quod gestiens gau
dere libera mundana felicitate si careat
possit non in vnito cordi dat

ps. Estima puella prestitum tristem unius
realem iudicio vulgari quod magis
opinione decepti audacter ipsum
temptat reducere modo qui sequitur ab errore
Nam me inquit si quis amicus non re sed
solo nomine perdiderit aut eius amicicia ut
pote cordis ipsius non reali sed vocali ca
reat potius concordancia non modo non tris
tari eidem ipse conveniet verum eciam inde
magis plurimum consolari Quid in sit co
nomat via talis sepius amicus mani
festo hoste periculosior invenitur Cur
autem non de simili ste foret in dictum
ut videlicet tristari saltem conveniat
nemini de vocalis solum felicitatis caren
cia non realis Num ita o homo seni
li fateaaris nunc est Nam sola vocalis
felicitas cum quocumque non realiter sed du
taxat nominaliter concordaret nichil ei
afferret realis boni esto quod latent per
tinem non in ferret Nunc igitur quod
sis fatearis mundanam felicitatem qualem
esse existimas realem aut vocalem
appellem tamen an substantiam consistit
neutrum realis est vocalis est sed vocat
Structure scripturas et itaque evidenti

testimonio comprobabis Quoniam igitur psaltizati
amicus cordis accomodes qui totum ferme
mundane tenorem felicitatis complectitur lingue
tangens sequitur sic dicentes quorum in quiete ps
filii sicut novelle plantaciones a iuventute
sua filie eorum composite circumornate ut
similitudo templi promptuaria eorum plena
eructancia ex hoc in illud Oves eorum
fetose habundantes in egressibus suis
boves eorum crasse Non est ruina macie
neque transitus neque clamor in plateis
eorum Mox qualiter tenorem hunc vo
cali cum noti vulgares concinnant deno
tat ita dicens Beatum dixerunt populum cui
hec sunt. Deinde volens distantiam
ut notam cantet contra notam voce
contrarie preponet altiori Beatus inquit
populus cuius dominus deus eius Num igitur
patet compositum hoc cantum pulcherrimo
utique patet Quid enim est dicere post
premissa Beatum dixerunt populum cui hec
sunt nisi felicitatem ex ipsis premissis
compositam demonstrare solum vocale
esse ut pote in dicto sive in voce loquencium
tantummodo consistentem Quod vero est id quod
correctiue subiungitur verum quoque inchoata
ac tandem secundum estimacionem suam gle
in intima mentis sede constituta consta
biliter amittant qui felicitatem extra
petunt dum mundanam in rebus forinsecus
consistentem felicitatem arte cordis inhy
antes in ea gaudent et non se effun
dant et lambere eorum ymagines seu
prendere satagunt contra quos illa pro
funda predicta voce Boeciana consolatio
exclamat dicens Quid vis o mor
tales extra petentes intra vos positam
felicitatem error vos inscicia quoque con
fudit quem nisi confundatur animi eorum
super corpus quod non se ymagines effundantur
Ita sane ut non modo id quod sunt amit
tant verum eciam ipsi ut dicit pro fa
cile evanescit Cur non ita ex quo

enim effundimur in vana quedam et va
tua quid mirum si idcirco cum ipsis vanis
evanescimus et velud sompniancium ymma
gines que cito pertransibunt. Hinc namque
de ipso qui ob laudis divicias et potenciam fe
Job xx lix censeri solet in heat scelus. In libro Job
apte dicitur velud sompnium avolans non
invenietur transibit velut visio nocturna.
ps Cui sane plane concordat psalmista
Ecce inquit ipsi peccatores et habunda
tes in seculo obtinuerunt divicias et sequitur
velut sompnium surgencium domine in civi
tate tua ymaginem ipsorum ad nichilum redi
ges. Unde gracia secundum hec mundana fe
licitatem componencia non modo consilium
instar ymaginum ad faciendam famelicum
minus prosunt. Unde eciam in tantum obest
quod non sine vere felicitatis periculo sibi in
tendentem velud ymaginem evanescere
faciunt. Liquet manifeste quod ideo vane con
turbatur homo cum solidum tam vana de
sint. Quod enim est fortassis quod tangens psal
mista intendebat cum dicebat. Verum
tamen in ymagine pertransit homo. Sed et
frustra conturbatur.

Septima consideracio puella a
cuta indicans ea homines triste
ad caducum mobili dispositum mox ipsius
infaciem deprehendit quam ob rem scelo
ditate. Nescis o homo quod mundane
precarencia felicitatis magnum atque de
siderandum periculi remedium assequeris
cum etenim inde contra abhominabile illud
mobilum quod anthonomasice malum mor
bum appellant tucior eris. Audi ergo quo
liber morbus mundana consistit felicitas
quod si nescias tullium consule hic vero
tullius virtutem excipiens omnia inquit alia cadu
Aug ca. Eandem eciam habundantem felicitatem
dicit egentem virtutis. Igitur
certum habes quod hec felicitas virtutis
corporis rebus consistit non malis quam
madmodum quibus perfecto si inhereas cum
caducis caducus eris. Necesse est
quippe caduce rei tam contagiosa est
morbi condicio quod qui labenti innititur re
stat quod cum labente labatur. Quemadmodum et
in simili dominus ait per prophetam ambulaverunt
post vanitatem et vani facti sunt. Ne
igitur ore cordis abhominabile spumante
desiderium verum equibus in felicis ea
componitur felicitas superfluitate ea pe
ne spiritu suffocato cum caducis caducus
factus aut magis globalis confundaris
atque volubilium cogitacionum et nimie solli
citudinis ad modum aque voraginose
totum hominem absorbentis. Aut in igne
forte cadas estuantis avaricie. Ne
dicam vicii et gehenne non tam
paciens quam libenter atque prorsus exi
tulanter caveas vehis tam mobida atque
immida mundana felicitate. Unde si
quis ipsi sibi blandiens forsitan dixe
rit morbus iste communis non est
nisi metaphorice non realis. Is pro
fecto errare convincitur si casus casui
cadens cadenti aquam aque ignis igni
ac cetera sibi proporcionabilibus comparentur.
Nonne hic casus turpior atque mo
lestior quo cadit homo interior quam
ille quo exterior. Nonne eciam minus est
periculosus casus magis quam corpus
ingitur et raro cum submissione periculum
quam quo quis cadit illam in voraginem
qua spiritus absorbetur et raro aut
difficulter difficile a periculo liberatur.
Nonne denique et intollerabilior est
casus in ignem qui urit animas aut
tandem corpus et animam atque eternaliter
urit quam in ignem quem urere novit tantum
modo brevi tempore solum corpus quamquam velut
pietatis respectu ignis alterius reputatur.
Restat igitur ut hec attendens inter
minus quam mobilem illam caducam parentibus
mundane timeat felicitati secure quod
consistere demonstratur in caducis [...]

non modo ut contagiosa sunt timenda verum
etiam penitus tamquam vilia atque abho-
minabilia sunt spernenda docuit pre soli-
loquiis Nichil aliud scio nisi fluxa et
caduca spernenda esse certa et eterna
requirenda

[O]ctaua puella tristem illud ypa-
sia querulosa tristia ex mundane
operatione felicitatis orta tamen certo iu-
dicio conuincit esse peccatorem quod in-
cidit quippe de in mum apetatis dic-
tum notum non contristabit iustum quicquid
ei acciderit nec obstat quod Christum iustissimum
dixisse scimus Tristis est anima mea usque
ad mortem Nam aliud est quando passio
tristicie corpore prius assumitur ut in
Christo et aliud quando ratio a passione tristicie
premitur et ab ea absorbetur quod ut ac-
cidit non in iusto ad contristandum itaque sic
ait Wo homo cur sic amore de feli-
citatis huius careris querulans quasi si hactenus
tu primo felix esse cupiens sine te
felix esses Est quidem hec felicitas
nature tam degeneris quod et si cunctis
sit patule maxime tamen propriis suis
amatoribus aduersatur Ita sane ut eos
sine destituat atque constituat infe-
lices Qua in re si forsitan dubites
scire si velis qui sunt eius proprii
amatores Reuera non sunt non iusti
non boni sed homines peccatores Hii
namque boni siue iusti penes se quam in
intimo mentis conspiciant penetrali
quedam interna perspiciunt et supra se
crebrius rapiuntur quod ad externa aut
numquam aut raro aut tenuiter afficiantur
Porro si rursum dubites an id esse
possit ut dictos suos amatores mun-
dana felicitas constituat infelices
aut qua hec attingere soleat ratione pro-
cedat in modum magnus ille pater
Augustinus sensum quod sum hat in re di-

lucide manifestet Ecce cui magis licen-
tia iniquitatis eripitur utiliter vincitur quod
nichil infelicius felicitate peccantium
qua penalis nutritur impietas et mala
voluntas velud hostis interior roboratur.
Sed prava et diuersa corda mortalium fe-
lices res humanas putant cum tectorum
splendor attenditur et labes non attenditur
animorum cum theatrorum moles construuntur
et effodiuntur fundamenta virtutum cum glo-
ria est effusionis in sana et opera mise-
ricordie deridentur cum ex hiis que diuitibus habun-
dant luxuriantur histriones et necessaria vix
habent pauperes. Hic si deus pollere permit-
tat tunc indignatur grauius hoc et si impu-
nita dimittit tunc punit infestius
tunc vero euertit subsidium uiciorum et
copiosas libidines inopes reddit mi-
sericorditer aduersatur Hec pater predictus
Ecce eius sententia tam egregia tamque dilu-
cida plane sequitur quod mundane felicitatis
subtractio tamquam diuine misericordie sig-
num euidens potius esse proprie pecca-
toribus tam gaudii quam meroris Beatus
populus cuius dominus deus eius nisi quod pa-
lam datur intelligi non esse populum cui
sunt illa cuius quidem verum est sed potius
populum cuius dominus deus eius michi spe tan-
dem intra illam hic felicem beatitudinem
spiritalem atque realem que nata esse dino-
scitur sui realiter constituere felicissimam pos-
sessionem linquit igitur de mundane felicitatis
carentia Ut potero vocalis tamen non modo re-
alis nemnonem debeo aliquatenus contristari
cum si in realibus bonis anime non consistens
neque felicem constituat seu beatum laudi
senecam preceptorem egregium Hic magis
dare beatum esse non quod vulgus vocat sed
cui omne bonum in animo est

[N]ndecima puella tristem illam
intuita mihi erat ipsum ad

Margin notes: Augustinus soliloquiorum — non ratio — Augustinus ad marcellinum ... epistola ... aliud induci Augustinus de pio contendendis — Senece epistola xlij

ad falsam vmbre obtinenda ymagine
p̄uili admodū studio laborare Mūa ob
rem ipm̄ tibis aggressa hanc breuiter
absoluit bimēbrem atq̄ sufficiētē diuisio
nem Tu inq̄ qui de mūdane felicitatis
ut miser et infelix turbaris carencia
aut verām ipam̄ felicitatem existimas
aut non verām · si non verām · cur g°
cruciaris de false carencia que nata ē
crudeliter fallē et tamq̄ⁱ vmbra fu
gitiua ab origine mūdi suos amatoēs
fefellit Porro si verām existimas
falsum existimare facile conuinceris
cū sit falsa · hoc est enī q̄ testat̄ illa
Boeci⁹ — p̄uidens Boeciana consolatio que
ipam̄ plane false appellat felicitatem
B sup̄ cant̄ — Hoc ē eciam q̄ clareuallensis ille cla
sermo xi — ro p̄hibens testio Ve inquit filys
hom̄ ab hac felicitate falsa atq̄ falla
ci Quid in tam ydoneis testib; fidē
accomodans falsam dixerim q̄ velut
vmbra tm̄ vere felicitatis expers
ascendente sole iusticie breuior fit a
tq̄ desup̄ orto sup̄ te incipit̄ intioris
homīs radiosā luce eiusdem solis eciā
ptransit cōm felicit̄ amittit Cui⁹
siquidem amatores de nō nullis que
Sapie v — apos mhuiꝰ mūdo felices constituit
gloriantes tandem teste sapiente dictu
ri s° · quid nobis profuit supbia aut
diuiciarū iactancia · quid nobis contulit
· transierūt omīa illa tamq̄ vmbra
Quid ergo p̄fecto nimiū esse reor
p̄uile quepiam aurū gemmas vel q̄
libet aliud diligentēs tristari · si solo
auro · vel gemmis fals · aut alio fals
quolibet carē contingit Nūc autē vni
uersum gen⁹ hūanū felicitatē diligit
quippe si nomē sit felicitas et beatitudo
De qua p̄fata ait consolacio · o omīs
Boeci⁹ li° iii° p̄sa ii — mortaliū cura q̄ multiplicium studiorū
labor exercet · diuiso siquidē calle pro
cedit · sed ad vnū tm̄ beatitudinis finē
nitit̄ p̄uenire Igitur filij hom̄ si

de false felicitatis careñ quale mūda
nam esse patuit atq̄ proxime patebit
ipos p̄turbari constitit · p̄uile quidem pati
manifestius p̄bant

nouerca puella tristem hoiēs
blanda videlicet atq̄ mēdosa
mūdane felicitatis q̄ iustitiae decepti
ipm̄ q̄ temptans tandē reddē sic ait
quo hom̄ simplicissime cui⁹ familiarite
potiri queris Cui⁹ ex careñ adeo gaudia
ris Mūdane misces felicitat̄ Cur ita
Non enī inquies q̄ amaritudinē qui
sacio illius nec tediū quietus illius
mentiris plane Doctus quippe es ac
mendace mentiri Porro de amaritudinē
q̄ negas insitū te inq̄ti mox redargu
endū relinquo te · tedio ud q̄ adias
vnio q̄ falso obitis a continuū tecū dis
serum necesse ē quis namq̄ sine tedio
ei coniecit cui⁹ nemo intelligit ydio
ma Quis namq̄ inquies ē talis aut
qua ex patria oriūdus qui nō vel ab
aliquo intelligi queat Venera omīs
mendax huiꝰ ē atq̄ eo mendaci qui
uere tedij sit p̄timid Memini siquidē
quedā pulchre sim̄ de mendacis ser
uitorem arguisse tecū inquit nescio
vnde · vis scire quare · Quia sermo
tibi cōmunē cū tuū nō intelliga ydio
ma Siquidem vsu hec dicē nō pro
p̄ita Si ita igit̄ dixeris q̄ nō intelliga
necesse ē Si nō nunq̄ tuis pro nocte q̄
ita intelligam apterebit Hic homo
procul dubio egregia quadā facecia re
darguit ne dū illū seruitorē · sed eciā
pocius in p̄sona amicē eciā illam vem
mēdosam Porro mūdanā felicitatē
mēdacem dicē nō ē nouū · sed enī diu
dū amatrix vni Boeciana consola
trix testata ē cū dicet Hacten⁹ mē
dacis formā felicit̄ ostendisse sufficiat
Quid in mēdacem dixerit que nō in sua
p̄sona p̄rius vm mendosa multo am — Boeci⁹ li° iii p̄sa ix

plus inveniuntur ut patet que non men-
tiuntur arbitrio ut persone patens vel pro
tempore vim loqui quod vomino suo impetuoso
nature conamine adeo mentiri propria est
ut irrationali sua potestate ad unum determina-
ta nullo suo arbitrio valeat non men-
tiri. Erit igitur tibi illa angwilla ydro-
mate suo in sero semper turbata quam cela-
ret si posset tamquam suo nomini derogan-
tem amicam in se reconditam virtutem.
Quid igitur profecto videbitur si adeo
quispiam tali amicus contentabitur turbaris-
simo quam tamquam nullam ex quietu tedium sen-
sit ex caterva perturbabit.

Tertiadecima puella signis cum
denotibus deprehendit hominem
illum tristem mundanam felicitatem concupiscere
sibi amicam assumere atque ut cum conforto
conveniret ita ait. O homo nescis quid vi-
ator es. Nescis quod ut inter mortium va-
dimur mundani pelagi constituta es nec-
dum litus patrie attingisti. Nescis quod te
manet periculum transvadendi. Si igitur
mundanam felicitatem amicam elegeris in-
cubet tibi aut amicam huius transportare
aut ab ipsa contra viri decenciam trans-
portari. Si enim tu portaveris nimium
erit onerosa siquidem terrena est in cuius
composicione terre gravitas dominatur. Quid
obrem viribus deficias atque ita vel am-
bo submergamini necesse est. Aut ab illa si ma-
vis forsitan alteri cupiam porrexit velle-
tis in periculo plus in tibiis portaris si ab
ipsa portari forsitan malueris te ad
sustentandum minus debilis invenitur
quam boeciana consolacio felicitatem fragi-
lem appellavit. Qua igitur et hoc pac-
to eadem tibi quam prius malum imminet in-
sionis. Quid imminet. Nam et ipsa
te sibi minus fragili inherente velut
indignans precipitabit forsitan in profundum
ne dum sane exoriantur aliquid sed et si
ipsius eternum ipsa vorago est maris mag-
ni in quo natare quempiam si delectet vitam vin-
cere potest imposibile enatare. Nam ut pater
ille egregius clarevallensis contestatur quod
immergitur ei ab ea absorbetur. Melius
est igitur multo magis amicam carere tam fra-
gili tamquam onerosa quam tam grande pericu-
lum expectare.

Quartadecima puella considerans
tristem illum in mundanam felicita-
tem specialiter ob eius hylaritatem vultus
oculos iniecisse variis quoque speciebus iocundi-
tatem conspicit atque confusionis undosis fluctibus
enatandi occupatum voce alloquitur com-
passiva. Quid inquit queris in felicitate?
Nam hylaritatem. Num pro eam miserias
queris evadere seu erumpnas homo michi
felicitate huius consequeris. Fateor sane
evades miserias sed quales aut quo pacto
Sic evades confecto quod prius est manife-
stas malas vel occultas plurimas commuta-
bis. Quis non miseria latencius fuit sus-
tinenda eo gravat vehemencius et
cruciat intollerabilius ut patet quod de
occultis malis nemini homo consolacionem
Fateor rursum erumpnas evades sed
totius erumpnarum medius in excessu
eius constituetur. Qua igitur fiducia
felicitate consequeris. Sterilem pointe atque
gravem dum cor felicis delicatum erump-
narum impaciens cum absque consolatore
tristissimis excessibus pergravetur. Denique
fateor hylaritatem habet felicitas sed ve-
ram minime quamvis habeat fictam. Nimirum
occulte miserie atque erumpne excessive
unum cordis gaudium minime paciuntur. Quamvis
conscripturum a corde bono gaudium utique
sensum faciem emittere foris simulat. Quid
ergo. Num velis huiusmodi consequi
felicitatem absit dicas necesse est si tamen
ita est ut dictum est credat igitur in me
dum preceptor ille imperatoris maiestatis
Seneca nobis quam sua auctoritate certum faciat
aut credibile suadeat quod est dictum. Ecce
qui inquit felices vocantur horum hy-
laritas ficta est et gravis fiducia Eo quidem
gravior quia interdum non licet pala-

Boecius li° iij
prosa x

Bñ

Bñ

Señ

esse inferos. Sed inter exempnas cor-
porum concedentes necesse est agere felicem hec
ille. Cuius ista sentencia nec dum sola. Verum et
cetera eciam aliorum fulta sapiencia de mundi
felicitatibus manifestat quod quidem et si blan-
diuntur gaudiis, veris tamen hoc doloribus est
permixtum. Num igitur viri tam illustris
auctoritas atque sapiencie multiplicatas non
poterunt sic concludere quod ac concludunt, et
felicitates tam misere appetitum affecto animo
potuerunt presertim si sepedictum consolacionis
textum attendant quod minime dicta sentencias
declarando de falso potitis gaudiis se-
culi huius felicibus ostendunt quibus veris do-
loribus sauciuntur.

Vicesimaprima igitur puella premissam vel in parte sentenciam
explicans ait ad tristem. Ut
quid tam in proximo mundana est despe-
ratus ut videtur felicitas mundi copulari
consorcio carnales et hec copula quam tu queris
cuius quasi felicitatis labia impudica quibus
destillandis potiri velles. Licet favo
compos distillanti novissima tamen eius
primo quoque et media magis quam absinthium
sint amara. Sane quid amarius est quam ille
qua procul dubio est pariter uxor hec
adultera. Quia in hoc consorcio non sola felici-
tas aut gracia infelicitas condigno vo-
cabulo est potius quam felicitas appellanda.
Ut sic mire forsitan de nomine nomen
alterum sorciatur. Nimirum hec filia est
orta. Anxiosa est, furiosa est, suspiciosa
est, crudeli livore infestata est. Eadem
quam venenis invidia tinctura est. Siquidem
inquadam illius claravallensis sentencia pro-
clara dicitur nomen eius ponitur despectus
quod supponitur continens omnia mala ista
amarissima quod ipse una cum parte eiusdem
filie monstruose magne explicando sic
ait. Quanta inquit putes in felicitate
hec ipsa tam vana felicitas patitur.
Hic cecitas cordis, hic cervicosus furor
et anxietas, hic suspicionis labor anxius

hinc livoris crudele tormentum et tre-
mentis invidie infelior quam infabilior
cruciatus hec ille. Quis igitur tam insanus
tamquam vesanus qui non infelicem partem huius
promereat aut non quidem felicem quam-
dum sponsam in felicitatibus mire forsitan
iam contractam. Verum si premissis de ipsius
amaritudine testimonium non sufficiat.
Audiatur et alius pro mundana inquit
felicitas multis amaritudinibus est respersa.
Novit ille qui dixit. Risus dolore mis-
cebitur et extrema gaudii luctus occupat
subito cum non suspicatur, infortunium acci-
dit, calamitas irruit, morbus invadit,
mors incipit quam nullus evadit.

Vicesimasecunda
puella suspicata tristem illam cum
mundana iam felicitate matrimonium vel clan-
destinum contraxisse cupiens quod ipsum effi-
caci suadela ad celebracionem divorcii per-
movere sic ait. Quis tam ignavus, quis
tam solidus, quis tam sue salutis inme-
mor qui testatur et non gauderet
potius decernere fallacis sponse aut quasi
vel hiis desponsandus ab ea non desideret
per divorcium separari. Porro tenore pre-
cium vimus qui sibi mundana forsan
desponsarunt felicitate ipsam noverunt
non modo fallacem esse sed fallacibus po-
cius maliciosis et maliciosis fallaciis hin-
dare. An non hiis hinderet quod loyca illa
garrula fallacior invenitur. Illa enim
xiij fallaciarum numero est contenta. Ista vero
infinitis fallaciis verum sicut zelotypum
aggreditur seducendum. Cur igitur ea non
dixerim maliciosis fallaciis hinderer quod
dixisse non vereor si eciam imperscrutabili
fallaciarum eius infinite relicta sermo
continebatur ad finitas quasdam species mali-
cias atque cecitas. Cuius innumerum machi-
naciones primo poterunt fallacibus valde
comparari maliciis. Illa etenim omnibus suis
fallacibus sampsonem robustissimum ca-
pi consultaliter quod pro gentibus penetravit atque

Innocencius de vilitate condicionis humane

fallacias

ita quod durum virus nimis crudele in v-
bere fallaci dulcedine compmauit. Hec autem
etiam ab origine mundi in se credentes se-
fellit omnes quia suo talia propinat lactea
pocula zelatori. que ipsum sua conculcata
dulcedine tandem interimat si non fuit
amaro quodam antidato citius ablactatus
Nimirum huius a fallaci eius dulcedine
somnum forte ablactacionis magnus ille
pater insinuat augustinus Deus inquit
felicibus terrenis amaritudines miscet
ut alia queratur felicitas cuius dulcedo
non est fallax hoc autem dicit qui sensit
blandam felicitatis mundane dulcedinem
fallacem esse. Hinc namque et alibi de
mundo testatur quod blandus sit periculosior
quam molestus. Rursum cur non dicam
prefatam felicitatem maliciosis falliciis ha-
bundare in qua sub illius principis milicie seu
potius malicie doli imitatur. Ille siquidem
in v libro Regum legitur occidisse dum
ipsum pro mentum tenuisset in signum amici-
cie salutasset. hec autem et sui amasii
i. amasium dum ipsum salutauit arridendo
sui quasi conuocaret in amplexum tandem
sibi in mersum cui neptis mea prius
commemorat absorbet in interitum atque
ita sui ipsius conuiuaciones in se per illud
quod felicem fallacitas denudat constituit ve-
raciter infelicem. Sed quis vmquam forte
inquies audiuit tale aut vidit huius-
modi ut felicitas infelicem constituat
aut miserum faciat. plane hanc fa-
teor dubitacionem absurdam non esse. tu
tamen taliter absoluendam Certe ista
homicida fallere nouit non sui tantum
nouis conuiuacionibus Vnde etiam pro fallacia
quod loquitur secundum quid et simpliciter solent
appellari. Ipsa quidem ut soror tangit
binomia est. Ita pene ut dicta felicitas
secundum quid alio quodammodo per congruus magis
quam simpliciter infelicitas appelletur. Quid
igitur mirum si quemadmodum infelicitas consti-
tuit infelicem atque in huiusmodi modum re-

pudiari meruit dum sub falso nomine
felicitatis se ostendit tam fallacem hoc
sunt enim quia de ista infelici felicitate fe-
lix sermo prohibet premissis claraevallensis fe-
licis recordacionis. Si tu forte inquit
vir interiorum atque affluencia concupita fe-
licitas arridere eo ipso infelicior est
quo vehemencius ipsam pro felicitate am-
plectitur infelicitatem dum magis in mor-
tem ei et absorbetur ab ea Ve filiis
hominum ab hac felicitate falsa atque falla-
ci. Hec ille de illa Cuius primeua sine
si diligenter retulis ad premissa singula
singulis respondebunt atque ita talia re-
pies contra mundanam illam felicitatem testi-
monia que ipse eidem libellum repudii dare
si differas stultissimus homo comprobaris

Emma septima puella volens
declarare quod mundana felicitas
sui per amplexum non modo filiis hominum ut
premittitur Ve inducat Verum etiam et hominum
filiabus atque ipsius precipue sponse dei
Sic ait sermone dirigens in quo est
quam imprudens persona tunc mundane feli-
citatis amplexum exhibet tamque sane l'
amore dum enim illa velut contempnens
illo se auertit ab amplexu et sic confusa
velimque exhibente dum forte quod decius
est etiam ipsum in exhibente vicissim stringit
amplexum Cur autem hoc decius prefato
persona in id desiderat quid aliud appetit
quam an pro tu an se primi si quot haberat
nobilissimum conceptum Nimirum sponsa
dei illa quam fecit ipse in adiutorium
simile sibi mens scilicet humana ad ymagi-
nem et similitudinem dei facta utique
et ab eo ac in adiutorium sibi spiritualem
partum nobilissimum procreandi hoc per ipsum
premit pulcherrimi ipsa quoque pulcherri-
mi ne non numquam velut infantulum in
tellecualem pulcherrimum verbum concepit
partu saturando diuino Vnde quemadmodum magna

ambrosi[us] (margin)
ille Ambrosius qui dixit. Non omnes
sunt sicut maria ut d[omi]n[u]m concipiunt v[er]bu[m]
pariant. Sunt aut[em] qui abortiuu[m] excludu[n]t
v[er]bu[m] antequa[m] pariant. Ita quoq[ue] et sponsa
altissimi diuinitus impregnata illa mu[n]-
dana felicitas q[ue] forsitan ei fuit fami-
liaris s[ed] tracta. de facili faciet abortire
p[ar]tu illo diuino eius in se p[er] amplexu[m]
Aug[ustinus] xiij (margin) suffocato. Sollicitudo namq[ue] seculi et
fallacia diuiciar[um] dicte c[ru]deles felicita-
ti sufficient v[er]bum. Ad quale v[er]bum
o uerbum eius. V[er]bu[m] boni et suaue
v[er]bum uite. Verbum eius altissimi caste
g[e]n[er]ac[i]o[n]is p[ro]ductu[m]. Heu heu q[uia] ta[m] alta
p[ro]genies q[ue] in felicis felicitatis societate
p[ro]ditur sic inse[n]sibilit[er] suffocat[ur]. Re-
stat p[ro]inde ut audiat sponsa dei v[er]bi
salomo[n]is in iudicio constituta filius tuus
mortuus e[st]. Restat quoq[ue] exinde ut
inito consonent[ur] omnia uiscera eius
Ad q[ua]ntus luctus. q[ua]ntus ve dolor ea[m]
maneat orbatis prole magnifici ger-
minis. Rachel ista p[ro]lem ploret ne-
cesse e[st] nec uelit consolari q[ui]a no[n] e[st].
Quis igitur tam in felicem mu[n]dane
felicitat[is] amplexu[m] deinceps no[n] hor-
reat quo infirmis iste disformis ex-
ultans multo[rum] ante p[ro]fecte co[n]dicionis
solacia q[ua]m prestaret p[ro]curat[ur] mortem
qua extincta p[ro]le p[ar]iter cu[m] illa eciam
bona paterne hereditatis nunq[uam] re-
cuperanda forsitan amittunt[ur]. Longe igit[ur]
absit illa felicitas tam infelix que
societat[em] sub spe inde[bi]ta sponsam stringit
amplexum eius q[ui]a tali pacto acceptu[m]
extinguit adeo graue sim[ul].
Ecce ma octaua puella ad tri[s]te-
tem ait. Quis decoraret sal eius
ob amissione[m] quis tristabit[ur] q[ui]a nociuu[m]
e[st] ymmo quis potius non gauderet si
malu[m] e[st] et nociuu[m]. Sed q[uia] p[er]fecto fe-
licitat[em] mu[n]dana[m] s[ecundu]m p[re]ndictis p[re]fert
s[ecundu]m in mediat[e] m[odo] nociuu[m] corpori cete-
ri[s] faciat plane neglig[er]e aut negli-
genter querere. Vn[de] bonu[m] atq[ue] summu[m] ex-
periencia attestante. Quis enim hor[um] q[ui] p[ro]spera
qui mu[n]dana gaude[n]s ve[r]sus e[st] felicitate
uel aliqu[a]m cu[m] ap[osto]lo dixisse recordat[ur] cu-
pio dissolui et esse cu[m] xp[ist]o. Vti q[ui]de[m]
econtra mala q[ue] nos hic p[re]mu[n]t ad deu[m]
ire compellu[n]t. Alia q[ui]a uitam ve felice[m]
et omnis infelicitatis miseriam fruente[m]
desiderare et q[ue]re[re] faciunt.
Ecce ma nona puella
ad tristem ait. Nonne ad
modu[m] consolatoriu[m] debet esse cauere
signo dampnac[i]o[n]is eterne. Sed quis
est qui ambigat felicem esse in hoc se-
culo eterne infelic[itatis] signu[m] esse q[uia] p[er]fecto
signu[m] uel nunq[uam] uel raro fallit. Vtiq[ue]
sic e[st] in p[ro]mta que p[ro]bau[i]t illud q[uod] dici
solet q[ui]a nemo duo regna celor[um] h[ab]ere
potest. Vnu[m] videlicet hic et reliqu[u]m
i[n] futuro. Audi venabilem Ieronimu[m] Ieron[imus] i[n] q[uadam] ep[isto]la (margin)
difficile inquit ymmo impossibile e[st] ut
et p[re]sentibus et futuris quis fruat[ur] bonis
ut et hic ventre et i[n] mente imple-
at ut de deliciis ad delicias transeat
et in utroq[ue] seculo sit beatus ut in t[er]ra
et in celo appareat gl[ori]osus. Vnde et
iste s[an]ctus Iob mu[n]dana quor[un]dam felicitate
exposita de ip[s]is sic concludit. Ducu[n]t Iob xxj (margin)
in bonis dies suos in puncto ad inf[er]-
na descendunt. Dicto forte in que-
rens e[st] hoc testimoniu[m] q[uod] de solis
impiis dictu[m] esse constat. Sed sic
d[ic]enti dici p[otes]t quid de te ip[s]o dicis.
Num nescis q[uia] nescit homo an odio
uel amore dignus sit. Quis igit[ur] te s[e]-
curo faciet non te esse adhuc adhuc
de n[umer]o impior[um] qua[m] p[ro]p[ter] et tu quidem
m[er]ito de mu[n]dane felicitat[is] carencia gau-
dere potes tamq[uam] de eius carencia q[uod]
uel impiis signu[m] e[st] eterne dampnac[i]o[n]is

v ycesima puella tristi sic loquitur
cum starer hanc mecum circa pa-
triam in exilio constitutum ten-
dentem que ad ipsam patriam gratam deliciosam
omnibus bonis copiosam aut quempiam de sti-
mis statibus ambigentem vix posset
magis aliquis consolari quam signum aliquod nedum
probabile sed vix unquam fallibile ad preclaram
huius perveniendi aut statum illud summe
sequendi. Est autem etiam quod signum illud secundum
absolutam rationem satis probiori tempore
admodum tediosum credo fateri quilibet
ita esse. Sed quid certe certe aut precari
felicitate mundana esse quam mundanorum ho-
minum iudicio hoc in exilio infelicem sig-
num est vix umquam aut numquam fallibile de-
clinandi terram illam tenebrosam et opertam
mortis caligine perveniendi quam ad preclaram
claritatis eterne patriam gratam plenam
deliciis in qua deus se diligentibus se pre-
paravit que nec oculus vidit nec au-
ris audivit nec in cor hominis ascendit
cuius patrie status inhabitantium esse demonstratur
omnium bonorum aggregatione perfectus status
beatificus status quam pacificus totius hu-
mani desiderii completivus. Sic dictum si-
gnum ostenditur se ad significandum asse-
cucionem summi status. Vnde hoc perfecto
iniam divinam hoc probatur. Si enim divina
iusticia quemque habere duo regna celorum
non patitur hic videlicet et in futuro. Uti
prius me dixisse memini consodalem
pro vobis nec divina una eundem hominem sem-
per hic et in futuro miserum esse patie-
tur an non conveniens est divina iusticia ad
felices huius seculi condempnandos tenendum
esse concessariis divinam iniustam admissos in
hoc seculo salvandum et in futuro hic
contrario felicibus de miseris affirmo
ducunt in malis dies suos et in puncto
ad celestia regna ascendunt. Nec ob-
stat quotidianum mala vita plena miseriis

qui videntur esse miseri hic et in
futuro. Nempe quod predictum est de ve-
ris intelligitur christianis non de infidelibus
et hereticis sive scismaticis. Hii namque
qualiter operantur de hac luce divino arbi-
tror iudicio relinquendum sufficit autem quod te-
neat regula veris christianis quibus loquor
qui non ob aliquam heresim decesserint ab-
sismati et quid mirum si nullus fallat re-
gula antedicta in divina iusticia fundata. Nam
tales vel ipsi sine presumptuosius imitantur
vel ab ipsa se prorsus avertunt ut patet
desperati. Aliter nempe non vereor fallere
aliquatenus regulam prius dictam. Quam ul-
timus regulam per ipsam divinam iusticiam
liquet veram esse. Quippe nemo est
qui ambigat iustum esse deum. Iustus enim
quomodo esset cum secundum cursum seculi pios
impii feliciores nos tamen nisi pii
pius prius in felicitatis future vite felici-
tatem ipsos debere consequi evidenciis
demonstraret ut patet quibus in ista vita
miseris existentibus largitor bonorum omnium ali-
quod in vita alia melius reservavit. Si 2 Thi. 3
quidem de piorum miseria dicit ipse apostolus
paulus Omnes qui pie volunt vivere
in christo persecucionem pacientur. De impi-
orum vero presenti felicitate conquesta Je. in
hunc modum conqueritur Je. 12 Quare vi- Je. 12
a impiorum prosperatur bene est omnibus qui
prevaricantur et inique agunt plantasti e-
os et radicem miserunt proficiunt et
faciunt fructum prope es ori eorum et longe
a renibus eorum. Similiter sanctus iob que- Job 21
ritur quare inquid impii vivunt sublimi-
tati sunt confortatique divitiis semen
eorum permanet coram eis propinquorum tur-
ba et nepotum in conspectu eorum domus
eorum secure sunt et pacate et non est
virga dei super illos egrediuntur quasi greges
parvuli eorum et infantes eorum exultant
lusibus tenent tympanum et cytharam
et gaudent ad sonitum organi. De hiis ps.

etiam loquitur spiritus david de vera in
quit eorum dextera iniquitatis quorum filii
sicut novelle plantaciones in iuventute
sua. filie eorum composite circumornate ut
similitudo templi promptuaria eorum plena
eructancia ex hoc in illud oves eorum
fetose habundantes in egressibus suis
boves eorum crasse Non est ruina macerie
neque transitus neque clamor in plateis e-
orum. beatum dixerunt populum cui hec sunt Hunc
ergo bonum quendam ipsa sua puniri infelicitate
seu mundane felicitatis carencia signum effi-
cax sperande felicitatis in futuro quemadmodum
felices in hoc seculo signum sunt dampna
cionis eterne de quibus eorum prius declara
ta felicitate temporali ipse sanctus iob concludit
dicens Ducunt in bonis dies suos
et in puncto ad inferna descendunt Iu-
sto igitur dei iudicio videtur hic providi
misso ut hii qui post venerint felicitate ea
careant que est mera. hii vero qui hic
felices fuerint careant ea que est in celo
Nimirum hanc divisionem inter eos glosa
quedam egregie manifestet spem quod
bonorum et reproborum in felicium in presenti sustinet
et firmat ita dicens Ne indignemini
si mali in mundo floreant si nos patimini
quod non est reprobare dignitatibus in temporalibus
exaltari sed potius deprimi mali nichil
habent in celo. vos nichil in mundo sed spe
illius boni ad quod tenditis quicquid in via contingat
gaudere debetis nichil est unde
doleatis Unde dubitetis hec illa glosa
Bonum igitur reprobum tristari non habent
si ea felicitate careant que sibi non con-
gruit dignitati quia omnino consolari pocius
gaudeant salutis sue ex signo tam pre-
claro iuxta doctrinam apostolicam spe gaude-
tes iuste dei dispensacioni in hac parte
securius innitentes Nam et ille hu-
go Regularis in eadem materia ex huius
dispensacione divina sua sumit consideracionis
fortissimum argumentum

Iecfima prima puella in me-
dium procedens aliter est locuta
ad fratrem in quid posset esse adeo dul-
ce quod primo tam felle redderetur in sapidum
quo eciam pacto sine tristicia eius carencia
quicumque amator dulcedinis patetur Nunc autem
expertos latere non autumo quod mundane fe-
licitatis mellitum multiplices quidem felle
amaritudinis fit per mixtum dudum conceptum
illud boecium super hac annuntiantem Quam
multis inquit amaritudinibus humane fe-
licitatis dulcedo respersa est De quo
loquens et quidam Innocencius sic
ait mundana quippe felicitas multis a-
maritudinibus est respersa Novit ille
qui dixit risus dolore miscebitur Igitur
frater ego dignum prorsus reputo ut eius
carenciam sine tristicia paciaris

Iecfima secunda puella per
modum sic ait. frater mi cur tri-
staris Quis tam insipiens qui non
esset consolatorum ab inquieto malo sup-
portari Vis autem scire quod inquietum malum
dixerim appellandum Profecto prorsus in-
quietum malum mundana felicitate esse sci-
to an non credes magistro imperatorie
maiestatis Senece dico illi illustri qui
sic ait Res est inquieta felicitas ipsa
se exagitat movet cerebrum non uno
genere. alios in aliud irritat hos in potentiam
alios in luxuriam hos inflat. hos mol-
lit. et totos resolvit hec ille Quare
ab hac tam inquieta supportari consola-
tum non modice reputandum

Iecfima tercia
puella tristem sic alloquitur Ad-
verto frater quod sine omni miseria sola vel-
les felicitate gaudere et in ea lascivire
Sed revera Unde sic miseriam fugere
prorsus cogitasti inde posses miseriam
incurrere graviorem Cur non pocius te
consideras forte ex parte militem si tamen ex
aspectus reprobus Nempe milicia est vita hominis
super terram quod de quolibet tempore in ea fuit
mira eorum militancium Sed quid prefecto
infirmos facies eos milites qui felicitate

boecius

Innocencius de vilitate conditionis humane

Seneca epistola ad lucillum

Glosa super ... ad omne gaudium

hugo de archa ...

sua contenti vacant ociis deliciis de
diti qui nec temporali exercicio usum armorum
habent nec spirituali bella sunt apti pro arma iusti
cie virtutis dei quantum ad utrumque inercia
torpescentes. Vis autem scire quod felicem
prosperitatis temporis consequitur hec in parte mala
vere in specie dudum Senece illud feliciter re
cordationis. Miseros inquit te reputo quod numquam
fuisti miser transisti vitam et non in
terram adversarium nimis fuisti miser. Mi
seros reputo qui nimia felicitate torpe
scunt. Id autem vel quo ad utrumque pugne
genus et milicie patet exemplariter
in militibus regni cuiusdam quondam glo
riosi. Hii nimirum quoque regnum illud et eius
incole videntur quidem plus aliis regnis
temporali felicitate habundasse adeo in
inercia torpescebant quod in pugnationis
tempore in ventum sunt corda perdidisse res
quasi et timores ac nullius virtutis
extitisse nec etiam et eandem plagam
digne meruisse quippe in mundano plus
iusto amittit virtutem fortitudinis mili
taris qui in spirituali plus ab hoste impug
natus negligit assumere arma iusticie
divine virtutis. Unde et factum est ut dicti
incole contra tria specialiter viciorum genera
quibus in sua torpescente felicitate pre
aliis nationibus deliquerunt videlicet contra
ipsorum maximam superbiam confusibili per
humiliationem contra eorum avariciam rerum suarum
quasi omnium violenta spoliatione et contra ipsorum
exquisitam luxuriam et eius signa ubi
quasi depicta turpissime suarum uxorum et
filiarum sanctimonialium quoque ac virginum a
liarum ab eis infabili et defloratione quasi
inter nimis sunt puniti. Alii tamen cetera
felicitatem ipsarum interrumpens et ad sui
recognitionem eosdem deducens ad eterna
eos felicitate disponere potuit deo non pu
mente his incipium

Seneca

Vicesima quarta puella procedens
in medium tristem prima sic
est allocuta. Timeo o amice
quod ad ea que audisti verba sororis mee
cum illo Boecio diceres si auderes.
Speciosa quidem ista sunt inquit oblita
quod rethorice ac musice melle dul
cedinis tunc tantum cum audiuntur delectant. Sed
miseris malorum altior sensus est. Itaque cum
hec auribus insonare desierint in
situs meror animum pregravat. Et ita est
forsan ut dicas. Quam ob rem profundiora
sibi posita et expressiora remedia necesse est
introducam. Ita quod o amice quesa atten
das et pensius verba mea. Si cares nunc
illa tantilla felicitate aut semper etiam
antea caruisti aut quamvis prius felix fuisti
quarum priore posito atque hac apposito quod
ut boeciana quedam prosa dicit. Nam
in omni adversitate fortune infelicissimum
genus infortunij est felicem fuisse.
Sequitur plane quod nunc bonum est te prede
felicitate caruisse magis quam felicem exti
tisse. Unum si illius prima carentia deo
ex ea bona consilio restat ut et presen
tem ames tamquam bona. Soror enim altera
est ultima sibi hec nimirum ad hoc valet
ut illud de quo dictum est. Infelicissimum
post hoc genus infortunij non incurras
carens felicitate si contingit alias. Quod
si obicias quod hec forsitan non contingat
profecto nisi fallor decipis. Nam et si
non contingeret hac in luce quod tamen dubium
esset hac in luce hoc ipso certius contin
geret post hanc lucem ubi edax flamme
cruciatus sibi primum infelicissimum genus
in specie vel ad tempus purgatorium si non
etiam absque termino comitaretur an non ita
censeas non in misero lazaro. sed illi post
epulo magnifisset quem sepultum in inferno
dixisse quondam meminimus. Crucior in
hac flamma. Porro si ante prius aut semper
aut quamvis felix fuisti et infelicissimum

boecius libro 2° prosa 4a

boecius libro 2° prosa ...

illud genus infortunii. Mox causeris illa saltem te manet gaudendi racio quod presertim hic presentita infelicitate inducta peccamina tollerabilius luens infelicissimum illud genus infortunii te non grauet in seculo quod eundem potuit. Nempe genus illud species continet gradium dominus suorum cuius error nouissimus fit est peior priore.

Sexagesima quinta puella de tristicia hominis super carencia mundane felicitatis querulantis primum ad inuitata sic ait. Que sane mentis uiri magis anxie carencia contristabit. Porro mundana felicitas quam sui carencia magis est anxia. Deinde anxietate plena illa boeciana consolacione sic testatur dicens. Quis est inquid tam composite felicitatis ut non aliqua parte cum statu sui qualitate rixetur. Anxia enim res est humanorum condicio bonorum et que uel nunquam tota proveniat. Vel nunquam perpetua subsistat. Huic census exuberat sed est pudori degeneris sanguinis. Hunc nobilitas notum facit sed angustia rei familiaris inclusus esse mallet ignotus. Ille utraque tibi confluens uitam celibem deflet. Ille nupciis felix orbus liberis alieno censum heredi nutrit. Alius prole letatus filii filie uel delictis mestus illacrimat. Quod circo nemo facile cum fortune sue condicione concordat. Inest enim singulis quod inexpertus ignoret expertus exhorreat. Adde quod felicissimum cuiusque delicatissimus sensus est et nisi ad nutum cuncta suppetant omnis aduersitatis insolens minimis quibusque prosternitur adeo perexigua sunt que fortunatissimis beatitudinis summam detrahunt. Quis est ille tam felix cui cum dedit impaciencie manus statum suum mutare non appetet. Liquet igitur quod sit mortalium rerum misera beatitudo que nec apud equanimos perpetua durat. Hec illa consolacio ad contemptum mundane felicitatis egregie pernotans et inclinans.

Sexagesima sexta puella tristem querulantem duplici racione aggreditur et concludit contra eum. Cum inquit cur infelix de miseria turbaris quam de felicitatis carencia querularis. Utraque horum caret penitus racione. Primum quidem cum non sis tam miser quam turberis. Audi illam boecianam consolacionem de hac loquentem. Adeo inquit nichil est miserum nisi cum putes. Contra quod beata sors omnis est equanimitate tollerancia. Secundum quoque eiusdem verbis colligitur quomodo enim carenciam felicitatis quis queritur iam sciens leuius felicitatem. Sed certe boeciana illa consolacio ad uniuersos filios hominum sic exclamat. Quid inquit o mortales extra petitis intra vos positam felicitatem. Error vos inscicia quod confundit. Confundit inquit error nimirum comitatur quod plurimos grauius errare in via morum.

Sexagesima septima puella tristem pro miseria sic alloquitur. Num audisti uel quando quod expedit non nunquam miserum esse felicitate nimia carere. Cur ergo carenciam eius quereris. Nam si quando expediens est elige propter certitudinem ut sic miser in primis gaude potius quod id miserum prosperum est quod expediens est quo semper carens miser est. Siquidem consideres quid hac in parte preclarus ille imperatoris maiestatis preceptor Seneca scilicet locutus est. Miserum inquit reputo te quod nunquam fuisti miser transivisti vitam et non invenisti aduersarium nimis fuisti miser. Miseros reputo qui nimia felicitate torpescunt. Hec ille. Tu vero forsitan tacitus remurmuratis inquiens in corde misere sui usque in hanc horam sufficit et satis est. O si uel in antea felix essem. O si miseria demceps carere. Sed uide quid cogitas. Vide quid optas. Vide malum quod te sequeretur si cor tuum quod desiderat assequeretur. N.

boecius li° 4° p° iiij

boecius

Boecius lib° 4° p° quarta circa finem

Senec

tullius v° rethorice

ma siquidem felicitate torpescens torpe de
fluens pirres desfluendo
Vicesima octaua puella
ad tristem sic locuta est. Cuius
attendas id tullianum Cur inquit eam rem
tam studiose curas que tibi multas dedit
curas forte dices Que nam est res ista
perfecto res prorsus huius felicitas est
mundana que curis utique est plena Nonne
quos hoc in mundo feliciores predicamus
maximis curis et sollicitudinibus subiacere
videmus Vnde hoc illis perfecto quod qui mundi
se amant non que dei quod tamen Ecce quid
dicit egregius ille gregorius Ille inquit
huius mundi veraciter mala sentit qui eius
bona liberaliter appetit Mala inquid sen
tit Que nam mala Certe timores noc
turnos dulcem somnum incipientes que
quidem malum est sollicitudinum et curarum
tumultus quietam dei in corde mansionem
perturbantes seu vastantes quod pauci vos
pessimum est quemadmodum econtrario idem
ait gregorius Sed cum quod nichil huius mundi
appetunt multis procul dubio tumultibus pri
uantur

Vicesima nona puella ad tris
tem de ipsa mundana felicitate
deinque carencia consulatur sic loquitur de
trahendo. Hec inquit etsi per graciam
viciorum peccatum non accideret tamen virtutis
egestatem induceret Vnde elige quam ma
lueris ex duobus virtutem aut felicitatem
ambo namque simul conciliare per difficile
est aut forsan impossibile Vide tullianam
rethoricam quale similiter cadentis
exornacionis exempli posuit hominem
inquam laudas egentem virtutis et habundantem
felicitatis Porro felicitati aut dubium pre
elegendam esse nemo non prorsus expers
racionis dubitare permittitur Audi preterea re
thoricae sermonem elegantem Omnes in
quam bonum commendi racione inuitate sunt
collocande quia sola virtus in sua
potestate est. omnia preter eam subiecta

sunt sub fortune dominacione Hec ille Sed
et virtus multo feliciorem constituit quam
mundana felicitas insinuat per eam excelle
cius quam per felicitatem mundanam sicut bonitu
in quibus consistit mundana felicitas qui
liber quidam de amore virtutis compositus
pulcherrime manifestat
Vicesima puella satis
perita et artis physonomie
Nam ignaram in tristis vultu intendens ip
sum suo subtili iudicio deprehendit eum hunc
puellam et numquam non ad puellam spectat
animum de rerum carencia minuare perdidi
quemadmodum prius de pomo predicto aut
de casto quo lude consueuit Sed quid
nonne illum ex angusta monte beatum an
thonium hec mundana tamquam celestem et
qui de sublimi perspiciente dixisse nonnunquam
Nemo cum despexit mundum reliquisse se
arbitretur ingenua que de primo et pia
et nimia Ipsum ergo tristem inopia aut
sui puellis addicione consolans sic ait Quid
est fili mi quod turbaris nonne hec quod hijs
quorum carenciam deploras multo melius
est nonne quod cepisti duas aviculas quas
carduelas appellant puellas quidem sed
pulcherrimas Dices michi forte quod
heri in nocte te cepisse sompniaueris et
per inde fuisse ad modicum consolatum Sed ad
hec tanquam vigilantes et ad hunc casum in ve
nies vigilando Vbi inquies Certe
in cauea mentis tue sic inclusas quas
cum insuper volueris perdere non valebis
Que nam inquies sunt hee avicule
carduelis puelle et tam pulchre for
me ~~sunt potencie intellectus~~ perfecto dei
forme sunt potencie intellectus scilicet et
voluntas diuine voluntati conforme An
non hee potius avicule tales carduelis
merito potuit appellari Sic perito in
tellectus namque ne dum a solis ortus
cardine et usque ad limitem seu quoque
mundi climata nouit pertransire Vnde

antonius

gregorius vi libro moralium

Gregorius in moralibus

tullius v° libro

citissimo volatu se sublevat in alta ita ut ipsam celi firmitatem supra ascendit adeo quidem pertingens qui celo altior venator predicatur. Sic utique conducit secundum voluntatem quo expressius carduelis sororis hinc amare rubens caput in facie penes anteriora sua attendenda quoque vena cum intellectum inter expositum per acuti quo sit vel simul Christo per asperitate passionis tamquam carduus infidentes ne dum quam gratulis donatoris eius seu arborum sentibus ad refectionem colligendis impingitur. Unum est ad intima ipsius divinitatis usque pertingunt quarum aviculorum solacio utique musicarum suavitate sum alia modulatione musica perfruens intrare est si te res alia presertim de hiis minimis potest perturbare quam excellentioribus te peditu potius arbitrari deberes. Simile enim hoc esset ac si magnus quisquam imperator a maximis indumentis de venis oboli perditione forsitan quereretur.

Secundo post premissa tristes mundane mundana carens prosperitate adversitate vero plurima non carens ad supradictam dominam consolatricem propius accedit ei que pro remedio secundo causas tristicie sue manifestat. Et illa eciam sibi apparentes de quinque quantitatibus sex puellis advocat earumque seriosius imperat consolacioni ipsius fidelius intendere.

Prima igitur puella mandati huius executrix sic tristem alloquitur querulosum. Cur inquit o bone amice oculi tui madent pre tristicia. Cur querularis de prosperitatis carencia. nescis quod non modica est consolacio magnis et insignibus personis assimulari operum quod conditionibus eciam gravibus dummodo viciosa non sint conformari. Quippe qui dignius habetur cum rege magno et regalibus personis vestem excepta cum honesta lugubrem deferre hanc quidem sapiens mallet cum huius dignioribus quam stola iocunditatis indui cum plebeis nulla pollentibus dignitate. Sed quid. Nonne rex regum Christus Dei filius veste aspersa sanguine ut Johannes testatur. Certi quod electi Dei Christi adversitatis asperitate induti via quod arta et aspera qua possent celos penetrare potius quam via lata ducente in perditionem incessare affectu sit dudum de hac magnum patrem Augustinus. Unum inquit istum legimus doluisse. flevisse. obprobria contumelias sustinuisse extreme fatigatum fuisse sputa flagella. crucem suscepisse numquam tamen legimus cum risisse. nec in prosperitate continuo fuisse. Hinc plane hic in ipse omnes electi cum ceperunt adversitatibus mundi fatigari et nullis eius prosperitatibus fallaciter decipi. scientes procul dubio aliam viam super esse per quam possunt celos penetrare. Hinc est quod et idem dominus ait discipulis suis Beati eritis cum maledixerint vobis homines et persecuti vos fuerint et dixerint omne malum adversum vos mentientes propter me gaudete in illa die et exultate ecce enim merces vestra multa est in celis. Hec pater ille. Cuius per formam edoctus si de electorum numero esse volueris quod non dolebis tempore adversitatis vel propter carentiam mundane prosperitatis. Apoc. 7º Augustinus in sermone de assumptione

Secunda puella ad tristem sic ait. Bone amice video te quod te fallit erroneum iudicium et quod multorum qui in prosperis gaudent et tristantur in adversis qui si sano regerentur iudicio gaudia gauderent. Nam sicut et pueri ac per omnia expertes boni iudicii magis gaudent in adversis

q̄ gaudent in p̄speris Nempe p̄spera se-
ducunt et aduersa ad celestem patriā fe-
liciter deducunt p̄spera itaq3 sunt plenius for-
midanda et cōtraria aduersa est optanda. Au-
di Ieron. Vota inquit inimicis meis magis [Ieron.]
michi eueniant que supplex optat pro-
spera que cedunt ingratitudine. Audi Egre-
gium virum Greg. Magis inquit prosperitatis [Gregorius x° li° moral.]
sublimitas quam necessitatis aduersitas grauat
Qui rursum dicit ad q̄sitū. Vbi digne
ponderationis in seculo p̄ dimad de prioribus
meis recitatū

Sexta puella ad tristem sic lo-
cuta est dicto o amice qui
ob aduersitatem turbaris quod esurie
aut quod sitis elige ergo vnum de duobus.
vel hoc quod prospera sumendo nocitura nō
timeas vel hoc quod tamen p̄ veneno sine
quo multa contrarij admixtione absque mor-
tis periculo sumere non possumus Que
nam ingnes sunt ista p̄fecto primum ē
aduersitas que puna raro vel numquam in
ducit periculū Secundum ē prosperitas que sine
multa aduersitatis admixtione gustare
ē valde periculosum. Vis huius rei hic
testimonium Audi primum magnum patrem [Aug. sup. p̄s. xxxvi]
Nemo inquit gratuletur homini quod prosperatur
in via sua cuius peccatis deest vltor
et adest laudator maior ira dei est
Irritauit deum peccator ut ista patiatur
i. ut correctionis flagella nō patiatur
Audi 2° egregium dominum gregis pastorem
Greg. loquor Manifestum inquit peccatores
iudicium ē qui affectatis mutacionibus sub-
sequens fauet effectus et nulla contrarietas
impedit que mens prauis concepit Hec
Greg. Ecce ergo quo peccatores sinceres
delectamentum prosperitatis multum indiget
bona admixtione aduersitatis

Septima puella ad tristem sic
loquitur O homo si quid ma-
li habet aduersitas plus mali
prosperitas. In illa enim malum pene

quod ē minus In ista vero ē attende malum
culpe quod ē maius Audi os aureum No [Cris.]
vera in quid voracitatis prosperitas bestiles sunt
sic appellandi ut noceat et infelici suc-
cessu sic moria fortunatos obsequium-
ut in fine perniciem operiur quamuis sunt
ab initio prosperitas dulcia et tamen inebriati
sunt letale virus insistet et decius ē
quo spe sui claresit amplius eo stupe-
tibus oculis densiorem infundit caligi-
nem Hec ille. Cuius dictis si aures
accomodes seu fidem adhibeas miror
ē si de prosperitatis carentia doleas qua
optimorum que inte sunt nouerim ce-
cidisse patrem et subsperie dulcis pocula
toxicum ministrare et caliginem inducere

Octaua puella ad tristem sic ait
Amor frater si diligis et ut
diligaris appetis quod habitum te non di-
ligit sed decepit quod prosperitatem sectas se-
cur non potius amicum diligis verum et
probatum. quod in prosperitate certe nō habebis.
Audi Ysidorum et dictum eius considera. [Ysidorus ii° de summo bono]
In prosperitate inquit an certa ē amicitia
nescitur Vtrum persona an felicitas dili-
gatur Audi quoque gregoriana sententiam
huic concordantem. cum inquit quis in [Greg. ix moral.]
prosperitate diligitur incertum ē Vtrum pro-
speritas an persona diligatur Amissio autem
felicitatis indicat vim dilectionis nec
prosperitas quippe amicum indicat nec ad-
uersitas inimicum celat Hoc quia sententia
clare sequitur quod si virtute prosperitate quicquam
habeas forsitan amicum nō tamen certum
et probatum quale indicaret aduersitas
seu prosperitatis carentia ipsi prosperitati fallaci
multo preferenda sit tamen vera ē sententia Tul- [Tullius de amicitia]
ly. Nichil inquit melius datum ē homini
a diis ī mortalibus amicicia quid enim dul-
cius quam habere cum quo omnia audias
sic loqui ut tecum quis esset tantus
fructus in prosperis rebus nisi haberes a-
micum qui illis eque hac tamen ipse

gauderet adversitas etiam ferre difficile
esset meo quidem etiam quam tu ferret. hec
ille. Non ergo florens eius carentia que
de omni amico te cogit dubitare que qui
dem dubitatio notabiliter derogat sola
tio. Audi cassiodorum sine inquit amicis cogitatio
esset tedium spacio. labor omnis sine pe[r]e
gr[in]atio omnis vita tormentorum sine quorum
solatio vivere est mori

Sexta puella tristem
sic alloquitur. Si non affuit
temporis adversitas sua prospe
ritatis habundancia tibi fore nocituram
Audi de hoc illustrem Senecam. Alia
inquit que superflue nascunt. Segetem
nimia sternit ubertas. ramum onere
franguntur. Idem quoque animo eveniunt
quos in moderata prosperitas rumpit qua
non solum in aliorum iniuriam sed etiam in
sua utuntur. hec ille illustris. Sexta igitur
ultima non restat aliud nisi quod de adversita
te non modo non doleas. sed magis gau
deas tamquam de temptamento nocive pro
speritas

Septima puella tristem homi[nem]
de prosperitatis carentia perturba
tum sic alloquitur. Quis pro quibus non de
lirans de huius rei turbari carentia. denique
potius hita turbatio conabiliter est haben
da necessitas inquies nocte est. Sed certe pro
speritate mundi huius hita turbationis ca
in promptu solet occurrere vel sibi veris quod
illustratus domino lumine mirus extrant indico
quos regit eo devocio commonet. quibus
spiritus suggerit veritatem de quibus quidem
divina gregis pastor Gregorius sic ait. Servi
ri cum sibi suppetere prospera huius mundi
aspiciunt pavida suspicione turbantur. ti
ment enim ne hic laborum suorum fructum
recipiant. Timent ne quod divina iusticia
latens in eos vulnus aspiciat et exterioribus
bus eos muneribus cumulans ab inte
rioribus repellat. hec Gregorius. Cuius hec
auctoritas apte innuit quod mundane pro
speritatis ut pate turbatione carentia non

potest esse eis pollentibus iudicio tur
batiua quam vero magis complacitia ut pote
tam tam turbacionis maiorinas exclusiua

Octava puella tristem hominem sic
alloquitur. O homo cur inquietu
te audis de donis divinis de quibus gaudet
suis carissimis filiis. Audi nostris dictum
illud ecclesiastici. Bona et mala a deo sunt
quod quidem non de malis culpe. sed appella
tione quadam intelligitur de bonis prosperitatis
et malis adversitatis. quod si mala pene vim
licet ita intelligatur tunc in teste salvatore
ipso. Pater carnalis novit bona data dare
filiis suis. et multo magis pater celestis
sine bonus dabit bona petentibus. si et
necesse de peioribus sed de melioribus filiis
suis providebit. Id certe de maioribus et
magis prioribus amicis et preamabilibus filio suo
unigenito domino nostro ihesu christo adversitates
dedisse maiorinas demonstratur. sequitur plane
adversitates falsa dictas appellatione de
nominis malorum si veritatis esse quodam bo
nis prosperitatis meliora hec ergo meliora
si a p[r]imo tuo patre quidem omnium tuo ave sin
gulari adoptione. et te tenerrime dilige
te recepisti sed quam recepis tamen inde
tristaris tamquam de non bonis profecto
hoc signum est quod ut ingratus es vel sta
illa appellacione decipis. Cuius quidem ap
pellacionis falsitas ex hoc etiam patet quod
ipse adversitates non solum sunt. sed etiam
eciam in filiis eius sine bono ex quo
manifeste sequitur ipsas bonas esse. In
ipso nichil esse potuit nisi bonum

Nona puella
ad hominem de mundane pro
speritatis carentia perturbatum sic ait
Cur turbaris homo de huius rei carentia
scilicet prosperitatis mundane que vero haberi
vel inveniri potest absque notabili detrimento
Audi testimonium euangelistae. Quid
inquid prodest homini si universum mundum

lucretur aie vero sue detrimentu paciat.
Vnde revera h mundana pspitas sp̄ continue
habetur signu ē euidens dampnacionis
eterne. Nomine enim in gestis bti ambrosii ho
spitem audit hoc probauit. Cu enim ho
spicio exceptus q absq omni in fortunio semp
sibi et in omnibus pspe successisse asserer
bat. Dixit ipe ambrosius ad suos fa
miliares fugiamus hinc ne nos hic diuina
vlcio comprehendat qui mox arrepto i
tinere retrospicientes viderunt totum hospiciu
et cuncta in eo existencia apta terra
absorpta esse q utiq subito et sine
spacio penitencie contingens nam videt
absq dampnacione hospitis contigisse pa
rum igit prodest si ipa pspitas vo
intollerabilis si continua fuit ē nociua
q inde manifeste cognoscit carencia
eius ee bonu. Vnu q bonu homini quo
non magis leticie quam tristicie erit
causa.

Eema puella pmissam con
firmans sentenciā ad tristē sic
ait. Gaude debet infirmu
mu mediciu non de monte pessulano
sed celestem de montibus eternis ad se
venientem se intromittere videt de
ipius infirmitate ex hoc namq sperare
posset de salute. Hoc aut sit dictu
q tanto quia illi qui in omnibus mudo
isto psperantur sic velut infirmus de
speratus cui nichil q pecierit denega
audiuiq desperatus mg egris quicq
poposcint dari pcipiunt et eis qui re
duci pnt ad salutem q appetunt dari
contradicitur. Idem quoq ait continua suc
cessus temporaliu est eterne future calamit
iudiciu. Vitulus mactandus liber ad de
bitam mortem currens effrenatus volup
tatibus vtit quia vituli qui mactandi
sunt in libris relinquit pastus usque ade
tacionis transitorie iocunditate restrigi
quia eciam minor vitulus ad laboris
vsum deputatus sub iugo retinetur

hec gg

Vndecima puella considerans e
tem consideracionis disciplina ge
moribus ad comoda atq ad sa
piam dispositiua fore indignanu ipm sic
alloquitur. Cur homo hoc hre desiderias
q utilitati tibi correctionem te q plurimu
gratum reddenti non mediocriter repug
narent. Aliud inquies ē illud pfecto q
pspitas ē psertim nimia. Audi greg.
hoc egregie contestantem. Difficilius
inquit malu corrigitur q pspitate fulcit.
Idem quoq sic ait. Qui adeo audit
et pperatur tanto pdicio sit proxim
quanto zelo discipline inuenitur alienus.
Horreat igitur nemo ē pspitas nimia
q alienum deo pcipit disciplinanti et pro
mi posset facere pdicior. Non sic aut
horrenda ē aduersitas q discipline est
correccio. Dequa salomon ait. Virga
et correccio tribuit sapiaz. Dequa silus
idem dicit. Melior ē sapia cunctis
opibus Dequa et philo doctissimus
omni inquit potencior ē sapia. Addit
aut et alia plurima glosa. Sed et filius
syrach homo inquit scus in sapia
manet sicut sol

Duodecima puella tristem sup
aduersitate consolans aggredit
in hunc modu. Cur dilecte turbaris de ad
uersitate. An turbaris de pfectu sci desi
derii cordis deuoti a dno non fraudandi
Quo rursum inquies. Ecce dicit pas
tor egregius dnici gregis loquor. E
lectorum inquit desideria dii pmunt aduersi
tate pficiunt sicut ignis flatu pmit
ut crescat. et vnde quasi extingui
cernitur inde roboratur. hec ille. Sed
quid est ne pnipendendum pfectus de
siderii quo scilicet eciam deum desiderat
ete non. Nempe ut ait idem greg.
Qui mente integra deu desiderat
pfecto iā hz q amat. Sed hoc hre
vtiq maius bonu ē q sit vnquid

malu᷑ p̄m adu̾sitate

Tercia decima puella ad tristem sic ait Cur aduersitates forsi dās desiderās p̄speritates Ille etem̄ m̄s volis te nō valent deicē sed iste nate sic si hn̄tem corrumpe q̄ m̄s fiat adu̾sitas neq̄uit nocē Audi quid hec in parte sensit gg̅ ac dixit egregie Nulla inquit adu̾sitas deicit q̄ p̄speritas nulla corrumpit qui cum vitati inheret vanitati nullo m̄o succūbit · q̄ dū forti pede cogitationis intus intentōe fixit om̄e q̄ foris mutabiliꝰ agit̄ ad arcē mentis numq̄ pertingit hec ille egregi⁹ utiq̄ testis Audiens sc̄dm̄ q̄ etiā alibi nulla nocebit adu̾sitas si nulla d̄nat̄ iniquitas Sed quid Certe si d̄nat̄ iniquitas testante p̄us s̄ali mea cōpedit ut hec cōtingat adu̾sitas.

Quarta decima puella ait Cur o amice de adu̾sitate turbaris Forsitan turbaris dicens q̄ p̄speritate desideris tu ip̄a ē adu̾sa Sed in hoc errās · nā p̄fecto etiā ip̄a adu̾sitas nō sit aliena a p̄speritate tuē Audi gg̅ sic egregie de hoc loquēte Cum inquit p̄ temptatione humilitas c̄stitit p̄spera est ip̄a adu̾sitas q̄ mente ab elatōe custodit hec ille Et nūq̄d bene Certe sic nempe · sed minime aliq̄ humilitatis gradu vltra p̄timos sapientes p̄fecisse ē sc̄dm̄ dictu᷑ cuiusdam sapientis · om̄s eos gracias datas supasse Sed ab elatōe custodiri q̄nte p̄speritatis sit Nouit ille qui dixit Superbiā seq̄tur humilitas et humilem spiritu suscipiet gl'ia Denique et decretorū lib' testat̄ · Justo dei iudicio adu̾sa bonis eueniūt ut ex hoc magis humilient̄ et mereant̄

Quintadecima puella ad tristē sic ait Audio q̄ adu̾sitatis pena animū tuū uexat · Sed si huiꝰ defectus sentis effectū p̄iꝰ et p̄fectum neq̄q̄ est inde tibi dolendū sed p̄timi gaudiū An nescis q̄ venatio dat intellectū Audi dictū greg̅ⁱ i moralibꝫ de cīrcto libro tractatū Quamuis inquit stultus est inculpa sapiens est inculpa Sed quid hoc p̄fecto sapientis ē eo p̄tima bona includit quippe teste salomōe Vir sapiens fortis est et teste ptolomeo Sapiens d̄nat̄ astris Et insup teste salomōe · Gloriam sapientes possidebunt De sapiente quoq̄ ecclastic⁹ dicit Vir sapiens adimplebit̄ benedictionibus et videntes illū laudabunt Nimirū q̄ talem laudat tali q̄ bndicit boni q̄ ei optat Denique idem ecclastic⁹ Eadem in loco Sapiens inquit i p̄plo hereditabit honorem et nom̄e illiꝰ erit viuēs in eternū Ecce igit̄ q̄nta bona adu̾sitatis penā c̄sequitur sapiam inducentem Ad q̄ sororis mee dicta p̄ia c̄ferunt̄ si ad memoriā reuocent̄

Sexta decimā puella homīe ob mūdane p̄speritatis carentiā perturbatū sic allequit̄ Cur homo turbaris ex carencia p̄speritatis Dices forte p̄speritate consequerer q̄ desidero iocunditatem sc̄z voluptatē et quietē ac q̄ndā vel beatitudinē in terris Sed vis scire quod hec in parte tua te considerans minus fallit Audi magnū p̄rē augꝰ p̄spera inquit huiꝰ mūdi asp̾itatem h̄nt verā · iocūditatē falsam c̄tā dolorem · incertā voluptatē · durū laborem · timidā quietē · rem plenam miserie · spem beatitudinis in ane hec pater ille Cuiꝰ auctoritas omēs supat omēs tuas de contrario fantasias

Septima decima c̄siderās puella tristem habēz p̄speritate sorti

cui terrene dispensacionis cura amicior
est carente atque adversitatem aliquam patien-
tes considerat, quo presumpcio sua iusticia
arguentem quod dicta et prosperitas adeo
iuste tres dispensante debentur. Quo etiam
in tencionem morum refellit, quitens cum
nimis iustum fore atque cum eo misericordie
adeo actu esse meos sit quod et placet pro-
ne dicta prosperitate. Verum ut sinciter
adversitate hinc fatigetur. Quid ob causam
ipsum tristem prohibit et presumpcione eius re-
prehendit Gregorius auctoritatis gladio parato
allegat enim ubi illud notabile quod ipse
Gregorius diversis recipit: Iustus in quid amplius
plus placet quod adversitate mala pati
quam in prosperitate terrene dispensacionis cura
fatigari. Quis igitur non dubitat dictam
tristem prosperitatem contrariam sibi adeo et
sit indebite appetente et in iustam et
ipsum deum sibi prestante esse iniustissimum

d Proxima attamen puella hac
divisione tristem volens allaqueare
aggreditur. Si inquit duo lo-
ca essent parum per distancia quorum unum
carens tenebrosius plenum miseriis, alterum
vero foret civitas plena claritate ad
mirabilis edificiis deliciis copiosa, quis
adeo vecors foret et stultus qui non
avia ad primum locum tenebrosum tenderet
quibus plana et delicata omni studio de-
clinaret et aliam viam adde scriptam per
civitatem ordinatam prius asperam non
eligeret. Profecto nullus. Sed ecce duo
loca sunt parum per a nobis distancia at-
que ad quorum alterum quilibet in mortem
brevem per decursum huius vite venire
necesse est. Primum quidem carcer est infer-
nalis utique tenebrosus et opertus mortis
caligine ubi nichil deest calamitatis
et miserie. Ubi sulphurione multe test-
ante Ysaya ad est flamma que anima deuo-

rat miserorum que nullo finitur termino et
ad tedium incendia ipsum qui adustus
fuit reparatur. Ad hunc profecto locum pla-
na tendit via et delicata mundane pro-
speritatis. Sed quis stultus de qua vite
delicata planicie quasi mollibus strate
tapetiis posset gaudere dum noster ca-
tibulum ad terminum eius tendentem sciret
esse prorsus. Namque terribilis est locus
iste. Quomodo potius quisque ab illa via
distancior sine posset gaudere. Hec
est enim via ~~spaciosa~~ spaciosa que ducit
ad mortem. Dixerim autem spaciosam ut
pate in pluribus primo huius vite divitiis
honoribus et deliciis consistente ac ad
spaciandum pluribus quod stolidis et insen-
satis gratam exponentem. Porro locus aliquis
est civitas dei sinum civitas sancta urbs
beata ultimum dicta pacis visio que innitabit
est et delectabilis edificiis. Siquidem
fundata est saphiris. Porte vite et
margaritis platee et muri eius ex
auro sunt purissimo. Perfulget et primi generali
tilis iaspidinis lapides quidem precios
omnes muri eius et vicis eius gemmis
sunt edificate. Quid in tales dixerim quip-
pe talem et de talibus eam esse vote di-
dicimus videlicet mirabilis cetere sanctorum eius
civitatis in mole sedis gaudent mansio-
nibus in fine et deliciis perfruuntur. Quorum
deus constituit lucidissimas mansiones
circa immensas eius spacia splendoribus
stellarum ac solis illius in ipsare luce in actus
sibi radiosa illustrate resplendeat
sunt utique per splendoris claritatis. In qua civi-
tate dum clare sonant iugiter organa
sanctis hic est paradisus voluptatis spes in
qua undique floribus rosarum et liliarum qualium
ubi speramus reperire quinimmo vindemie
defecate at angelorum esca in mensa quam
ipse rex glorie nobis disposuit felicis
epulari seu felicibus epulis in gloria

Greg. xxxii li. moralium

xxiiij q. 3 ...

eternaliter. Quid plura hec et hiis similia uel maiora anagogice intellecta ciuitatem illam celestem omnibus qui in terris sunt bonis simul iunctis incomparabiliter preferunt. Ex quibus patet quod via ducens ad ciuitatem hanc aspera est et arta. Siquidem per angustias via spaciosa arta est via que ducit ad vitam. Via autem propter adversitates aspera et tribulationibus quasi tota plena spinis et tribulis. Audi Gregorium: Electis inquit suis deus iter asperum facit ne dum delectentur in via obliviscentur eorum que sunt in patria. Hec Gregorius. Unde et dominus per prophetam Baruch: Delicati inquit mei ambulaverunt vias asperas. Audi quasi et clarevallis: Hec inquit est via vite per tribulationes. Propterea via glorie via ciuitatis habitaculi via regni celestis tribulationes que ducunt ad gloriam. Hec ille. Verum etsi aspera sit tamen hec tenenda est primo illa via cum non sit alia gaudendum inito incedendum est tempore tante que speranda est in termino perfectae iocunditatis. Hec est in ipsa sua qua per divisionem que data distincta filiis hominum secundum quendam glosam puella viresima superius egregie recitavit in hec verba. Ne indignemini si mali in mundo florent et vos patimini quia non est pane dignitatis temporalibus exaltari sed parvus de ipsis mali nichil habent in celo vos nichil in mundo. Sed spe illius boni ad quod tenditis quod qui in via contingat gaudere debetis nichil est unde doleatis. Unde dubitetis. Hec glosa. Et certe dicit quod quod contingat in via quia dicat quod aliquis adversitas seu tribulatio viam asperam reddat. Nam et hac via incessit ipse rex in corpus quod oportuit pati et ita intrare in regnum gloriam suam.

Extra[?] quoque prima tristis terminus mundana carens fortuna in fortunis vos plurimos non carens ad statim sperans dominam consolationem excellentissimam cuius si si certe causas tristitie quas patitur. Sed ipsa illi compassiones impendens cuius si consolationem intendens de puellis et comitatibus dixit quod plurimus vos et impandum et dum tristis causas adiuvant tristitie et ipsum fideliter consolentur.

Prima igitur considerans puella mandati huius executrix querulosum tristem sic alloquitur. Considero quod fortune et si non principio te tamen finaliter decipienti desiderans amicabiliter sociari. Sed vis intelligere quod hac innuo considere. Audi versum illud: Cum mel in ore gerit et me retro pungere querit. Huius autem nolo michi sociam huius inquit qui sic mel in ore querit. Sed quid certe hac malum in fortune societate reperitur. Nempe ut Petrus ait Ravennensis: Sepius multo quis tollitur ut ruens fortius conquassetur. Nam sepe videtur fortuna in principio prospera initiare. Sed medium et finem replet multis adversitatibus. Nomine ergo sue est fortuna scorpioni incauda retropungent.

Secunda puella sic ait ad tristem dicta quod tu queris amplius timori sibi audi illustrem Senecam: Nemini inquit eum fortuna preceperit ut non tamen minaretur illi quantum promiserat. Nimium tu fortuna arridet aut in rota fortune residet. Tu hec rota volubilis est quod cum contingat descendere et ipse sic mundanis amplius timere habet quod quod deinde eum ipsum felicissimum huius in fortunis consequatur.

Margin notes: Gregorius · Baruch · Bernardus · Super id Ja[cobi] gaudium et induciit[?] consolatione[?] · Petrus Ravennensis in quodam sermone · Seneca epistola

Boec lio 4o

Audi itidem Boecianam consolatricem sic loquentem In omni inquit adversitate fortune infelicissimum genus infortunii est fuisse felicem

Tertia puella ait ad tristem O bone amice tu bona fortune tantum appetis Nescis quod insidie non sint appetende · sed nec appetuntur nisi fortasse a stultis qui capi non formidant Sed quid sunt bona fortune Nonne sunt insidie utique formidande Audi Senecam Ad omne inquit fortuitum bonum suspiciosi pavidique subsiste et fera et piscis aliquo oblectamento decipitur munera ista fortune reputamus insidie sunt beneficia ista non sicuta hec putamus non esse bona · sed potius et frequenter in malum nostrum ut possimus capti insidiis ad modum bruti animalis

Sene xxxviij ep ad lucillum

Quarta puella contra eos tristes qui severitatem simulant invehitur in hec verba Amatiua severitas ludere non consueuit · sed et dedecet severos se ludentibus immiscere Restat igitur ut vel simulantes severitatem dolere et fortune carentia quemadmodum delusorum contubernio erubescat Audi Senecam dicentem · ludit de suis fortuna muneribus et que dedit aufert et que abstulit reddit Hec ille Unde quia non est fortuna persona cui ludere possit attribui sed per casus fortuitos deo potius dicente quodam verba ludit in humanis divina potentia rebus quia etiam per premissa non est tristis aliquis a merore relevatus Quinto aliter dicta puella ad consolationem tristium procedit in hunc modum Magna inquit consolatio misero cuilibet debet esse ipsum deum universorum dominum secum hec ludentem Si igitur ut premittitur ludit in humanis divina potentia rebus acceptet gratanter hec est ludum huius atque gratulanter qui tamquam ludum non intelligens de rusticitate noluit arguj · qui utique ludus ad patienter sustinentem favorem dei indicat ei suo tempore bona maiori collaturi

Sene in p ubijs

Quinta puella ad hominem de fortune carentia contristatum sic ait · Cur de fortune carentia contristaris · Hanc quidem nobilem absque inimicicia non haberes quod si etiam haberes cum favore non duraret · sic quod favorem prius ob ipsam habitum cito perderes · Vis scire primum · audi Senecam dicentem in inimicicie Miserrima inquit est fortuna que inimico caret Igitur secundum eum si nolis sit fortuna inimicicia etiam preciosa non carebit apostolus quod permittit dicens Alienum omne quod optando evenit bona nemini est hora si non alieni sit a malo cito in plurimorum loca ad permutationem cadit · Vis et scire secundum audi rursum Senecam de instabilitate fortune in eodem libro capitulo sic loquentem · Vicies quod donat cito rapitur Invenit fortunam cum blanditur captatum Venit fortuna eius receptos quod retinebas · fortuna vitrea est cum splendet fortuna frangitur ob esse milli contra est semel · levis est fortuna cito reposcit quod dedit Vis demum scire tertium audi ibidem etiam Senecam de mutatione favoris concernente cum mutatione fortune Quo inquit se fortuna eodem et favor hominum se inclinat Igitur declinante fortuna etiam favor hominum prius habitus maior declinat

Sen in p

Sexta puella ad hominem ex fortuna quam appetit carentia contristatum sic ait O bone homo tu fortunam appetis fortasse indicens quod per eam spero hic leticiam aut vel aliter

quillitatem Sed q sis deceptus clare patet assercoe vidica Vbi illis senece lapi tis de ai tranquillitate leticiores inquit relinquit quos nisi fortuna respexit qua quos deseruit Noli huic tranquillitati confidere i momento mare evertitur eodem die ubi lusserant navigia sorbentur hec ille Ecce pulcra comparatio maris et fortune re spectu tranquillitatis ai perdende et potis leticie per fortuna absorbende Au di quendam in nomine Semper inquit humane leticie tristicia repentina succedit et quod incipit a gaudio desinit i merore

sen^a lib^o de tranquillitate ai

Innoc iij de vilitate condicionis humane

Septima puella ad presentiam istius sic loquitur Cur appetis fortu nam Credo quidem quia ceca es et id circo eam habere desideras tamquam medicinam oculorum Sed hoc scito quo am plior tibi assistet eo esses amplius in periculo cecitatis Vis hoc scire audi sententiam tullij rethoris egregie For tuna inquit non modicus ignarus mut tos coecauit Non autem fortuna ceca est sed eos cecos plerumque efficit quos com plexa est ecce dicit quos complexa est et bonorum horum enim se oculis supponit et de suo pulvere tota composita copulibus eorum de metalibus oculis imponit et impone do inficit et sic eis vere cognicionis visus deficit

tullius de amicicia

Octava puella homini eo absen cia fortune contristato sic alloquitur Cur contristaris cum gaudere po tius deberes velle personam tibi ab esse sive veram sive ymaginariam fallacem et mendacem facile fallere te potentem Quod namque iniquius esset hec ymaginaria perfecto fortuna temporalis quam ymagi nariam personam quam et in non veris sed y maginatis tamen bonis quadmodum de mu dana felicitate per neptem modos supius patuit consistit Que nimirum id fallit quia fallax et id fallit quia mendax et id mendax demonstratur quia vendado

primi cap de consolatione vj

testioris non modo veri aliquid sed plurima ei mendacia imponitur Audi senecam Venlom Cum inquit velis veram hominis estimacionem habere et scire qualis sit nudum i spicere deponat primonium deponat ho nores et alia fortune mendacia corpus ipsum exponat animi intuere quantus sit aut suo magno hec ille Ecce dicit et alia fortune mendacia que eo ponit quia supponit veritatis eam non in veris sed mendacibus bonis consistere

Nona puella tristes oculos i spiciens sibi in fortuna que passus est lacrimosus sic ait O homo bone tibi compatior tu tamen si bonus es com pati de infortunio non oportet Non enim in bonum hominem cadere potest infortunium nisi appellatione abusiva Quis namque potest hoc hominibus esse aut vocari infortunium quod quidem eis cooperatur in bonum nequaquam certe Sed ecce bonis hominibus qui id boni sunt quia amici sunt dei et deum diligunt omnia secundum apostolum cooperantur in bonum Igitur si bonus es in nichilo de infortunio conqueri la ris sed et inde querulando te ipsum plane accusas ac convincis quod bona non sis

Decima puella tristem quem casu fortuito sic carui quedam perdidisse conquelatur tamquam delirantem sanum ad intellectum reducere nititur i hunc modum ait Si esto sapiens et de perdicione cessabit querela quam tum velut insipiens cunctaque eam videtur conturbare Audi verba illustris senece toto concordo ampler tendum nichil inquit eripit fortuna nisi quod dedit virtutem non dedit id non detrahit Igitur sapiens perdit nisi quod in possessione virtutis non est que nequaquam depelli non potest Hec ille Nam dicens in u nica possessione virtutis est que nequaquam depelli non potest plane innuit sapientem nichil suum reputare debere quod contingat eum perdere Au di de hoc exemplum gloriosum de bua

Valerius

Perseo qui ut narrat Valerius cum patriam eius Persen hostes invadentes omnibus preciosarum rerum ponderibus amissis fugientibus interrogatus quid ita nichil ex bonis suis ferret. Ego certe inquit omnia bona mea mecum porto. Pectore enim gestabat illa non humeris. nec oculis visenda. sed animo estimanda in domicilio mentis inclusa. Ubi manibus mortalium labefactari nequeunt. et ut manentibus presto sunt ita fugientes non deserunt

Undecima puella tristis in fortunium passa. sapientis eius efficiem habens sic loquitur. Illud

Sen. epistola xxxiv q.

certo te non debet contristare quod viro sapienti est materia aliquid memoriale faciendi Sed quid perfecto paupertas et qualiscumque fortuna est huius materia. audi senecam. Ille inquit bonus artifex est qui de omni materia optimum quid facere possit. Phydeas statuarius artifex non tantum ex ebore statuas sciebat facere. sed meliora ex ere. et si marmor illi adesset et de illo similiter faceret. si meliorem materiam obtulisses ex illa fecisset quale optimum fieri posset. Sed inquid sapiens si licebit virtutem in diviciis explicabit non minus in paupertate quantumcumque fortuna accepit aliquid memoriale ex illo efficiat. hec ille

Duodecima puella tristis quod terrena in habitacione existimat pro turbatum suadet mutare regionem atque cum boeciana consolatrice. sic ait.

Boecius li^o ij q^a pr. vij

Si bene sibi mens conscia terreno carcere resoluta celum libera petit. Nonne omne terrenum negocium spernet que se celo fruens terrenis gaudet exemptam. Ita vincta est et de hiis qui iam non sunt hospites et advene sed cives sanctorum et domestici dei quorum conversacio est in celis quibus celestibus gustatis plurimo despicit omne terrenum. quod autem despicit non contristat. non

Vultum atque absque tristicia relinquitur ab hinc dices forte quod michi et solempnitatibus istis celestibus sunt quod sponte terrena facimus Nam et ego homo sum de terra terrenus. Non ita frater non ita oportet. primum diverte non grandis tibi restat via ad temetipsum solum perge memento atque primum ingredi et patens atque facilis intellectum duce patebit aditus paradisi

Tercia decima puella tristi de infortunijs consolandum hijs verbis aggreditur. Ve inquit propheta qui dicitis malum bonum et bonum malum Porro bonam fortunam quam appellas mala est et bonam dicis Inde igitur Ve tibi inde contristeris. Ipsi odorem mutat sinaz. et prorsus causam hanc tristicie compulsabis Quid in similitudinem mutares Ecce quam bonam fortunam appellas maius copulam prorsus carnalem prudencia carnis mediante tamquam in corporis in mos prudens consensisti quoque amicitice sponsam est assumere quesivisti tamquam medusam fallacem solitam quod suos amatores in periculum mortis trade[re] cumulatos Demum ventosos sui quoque ignaros reddere attristat excepta illa boeciana consolatrix pium inmundum si vel parum ex eius turbeis abrupti divorcio celebrato. At vero quod infortunium aut malam fortunam eius solitus appellare Huic perfecto testimonium perhibet consolatrix eadem tam excepta quod si prosit quod veram sit quod quibus adest veraciter instruit quod eos amicitis absolvit Demumque quod ipsam sobrie sit et prudens quod quasi ad veram boni qualitatem ab strepetate solitam reducit. Cur igitur huius copulam sponse tam felicis non desideras altius ex divorcio consolatus An non credis perfecte tam excepte consolatricis sentencie que sic ait. Plus hominibus reor adversam quam prosperam prodesse fortunam Illa enim que felicitas prospera sit spe felicitatis cum videtur

blanda mentitur. Hec scilicet que adversa dicitur semper vera est cum se stabilem mutatione demonstrat. Illa fallit hec instruit. Illa mendacium specie bonorum mentes fruencium ligat hec cognicione fragilis felicitatis absolvit. Itaque illam videas ventosam fluentem sui que semper ignaram. hanc sobriam succinctam que et ipsius adversitatis exercitacione prudentem. Postremo felix autem bono devios blandiciis trahit adversa plerumque autem ad vera bona tedij vinco retrahit. Hec consolatio predicta. Nunquam igitur recusabis hanc sodam assumere in sortem talibus emendata. aut si eciam forsitan horres nomen. gaude saltem eam te habere optimam mediatricem que tibi sponsam elegantissimam speciositate sua gratissimam copulabit. Que nam inquies est illa Certe hec que speciosior est sole sapiencia. Nam dicit Salomon In corde prudentis requiescit sapiencia. Et rursus idem Sapiencia est viro prudencia. Hanc autem prudenciam sapiencie synonimam seu ydempticam fortuna adversa adducit. Nam te prudentem constituit. Nempe ob nichil aliud ipsam dictam esse sobriam et prudenciam audivisti nisi quia sobriam et prudentem eciam exercitat reddere consuevit. Nunquam ita credis hec vera an magis consencies vulgo contrarium senacienti. Solet quippe dicere vulgus in ventre pauperis multam prudenciam seu sapienciam deperire. In fortunatorum quoque plurimos fecit desperacio tedio stultissimos submersione aut strangulacione propria interire. Quid igitur vera ad hoc an falsa sunt que dixi. Vera quidem plerumque licet callidi hostis suggestione aut vel melancolicis possit quandoque et raro provenire accidere. Porro vulgare verbum oppositum non destruit sed astruit potius infirmans pauperibus veram prudenciam seu sapienciam non denegans sed mundanorum tamen oppressam maliciam atque tanquam ab indignis in secreto mentis cubiculo

seu cordis ventriculo insinuas occultatam. Que presertim tanto meritis gracior esse sponsa quanto intimior. quanto secrecior tanto incorporalibus vagantis comprobatur. hec est enim illa de qua sapiens dicit. Hanc amavi a iuventute mea et quesivi michi eam sponsam assumere et amator factus sum forme illius. Qui et rursum ait Intrans in domum meam conquiescam cum illa. Non enim habet amaritudinem conversacio illius nec tedium convictus illius sed gaudium et leticiam

Narracio decima puella ad homines in fortuniis contristatos sic ait Cur de adversa fortuna perturbaris quare non potius plurimum consolaris hec siquidem plus affert boni quam inferat mali. Nonne veri amici quos per infortunia probas et invenis sunt meliores opibus quas infortuniis perdis. Sunt utique. Ita et magni precij est amicorum erga se indubitanter agnoscere voluntates. Audi quam magni pendat hec illa expertissima Boecij consolatio. An inquit homo mi[illegible] minima estimandum putas quod amicorum tibi fidelium mentes hec aspera hec horribilis fortuna detexit. Hec tibi certos sodalium vultus ambiguosque secrevit. Discedens suos abstulit tuos reliquit. Quanti hoc integri ut videbaris tibi fortunatus emisses. Desine nunc eciam amissas opes querere. Quod preciosissimum genus diviciarum est amicos invenisti. hec illa Decima consciencia nunc est dubitandum sed potius eius consilium est sequendum

Undecima decima puella ad tristem quemquam de fortune carencia sic alloquitur. Quesumus nunquid non te bonum est eius rei carere penitus absque intollerabilis doloris te manet digna formidatio. Ita inquies. Sed que nam res ista sit discere forsan cupis. Scito igitur hanc rem si tamen res sit prodigio

Salomon

Capitulum viij

Boecius li^o ij capitulo viij in fine

sam esse fortunam maxime familiarē
blandientem concordi prim̄ similitate mo
bili dudū m̄ad tempa assimilata q̄ dē ipā
vera ꝑ primo ꝓmo certissimis ꝯstitutā
in finitis expientiarū exemplaribus ad
nos usq̄ ꝑuenit irrefragabilit̄ ī cunī
duratura Nam ecce apd consolatio bo
ecij illius illustris ꝑpam ēē docet dū

Boecius li° ij q̄a i

blandit̄ nequissimā ꝓphaciem dequa
in hunc modū diffinit Intelligo mlt
multiformes illius prodigij fucos et
eo usq̄ cū hijs quos eludere mtit̄ blan
dissimā familiaritate · dū intollerabili
dolore ꝯfundat quos in sperata relin
querit hec illa Hic paulo ꝑq sic
ait Si ꝑsidiam ꝑhorrescis sꝑne
atq̄ abice ꝑniciosā ludentem relinquit
te quā ▬ nō relictura nemo vmq̄
poterit esse securus An non tu ꝑciosā
existimas ꝑituram felicitatem · et cara t̄
ē fortuna ꝑns nec manendi fida Et
cū discesserit allatura merorem · hec
item illa que rursum paucis ꝑorat̄ sic
ꝯcludit Quid ē igitur o homo q̄ te
ī mesticiam luctū q̄ deiecit nouū credo
aliq̄ in vsitatū q̄ vidisti · tu fortunam
putas erga te ēē mutatā erras · hij
semp eius mores ista natura Ser
uauit circa te ꝓpriam inpacā sua mutabi
litate constanciā tu vero voluent̄
rote impetū retinē conaris at omī
mortaliū stolidissime Si manē incipit
fortuna ēē desistit

Octaderima puella ubi tristis
ipius intencionē modesta taci
turnitate collegit sic exorsa
est · Vt quid inquit o amice nō pul
cri sed prorsus monstruosi storei co
hitacio te delectat aut ꝯtristat ab sen
tacio Hic nam ē hec inquies Sed
scrutare scripturas requirē uel ꝯsolatē
boecij ad ipm̄ boeciū sic loquente for
tūe pores affectū desidio q̄ tabescis

Boecius li° ij q̄a i

tuq̄ sē naturā mores at initiā remiste
nec huisse te meā pulcrā aliq̄ nec a
misisse cognosces Sed ut arbitror
hanc multū ē hoc in memoria revo
care laboranim Solebas em̄ ponte quo
blandientem ꝑ virilibz incesse verbis
hec illa

Erima septima puella audacig
rectis tristem aggrediens · Quod
inquid infortunijs cruciaris ꝑ
michil prorsus tuorū abstulē bonorū ·
Vellem aut̄ vna cū consolatē illustrissimi
boecij pauca tecū fortune ipius verbis a
gitare Tu igit̄ an ius postulet audite
Quid tu huiq reatum me cottidianis

Boec li° 2° q̄a ij

agis q̄relis Quam tibi fecimus iniuriā
Que tibi tua detraximus bona Quo
uis iudice deopium dignitatū q̄ mecū
possessione contende et si cuiusq̄ mor
taliū ꝓpriū q̄ hās ēē monstrauis · ego iā
tua fuisse q̄ repetis sponte ꝯcedam Cū
te matris utō natā ꝑduxit midū re
bus omnibus in opem suscepi · ī eis o
pibus fovi · et q̄ te nūc inpaciente
nī facit fauore ꝓna indulgencius e
ducam q̄ mei iuris sit affluencia et
splendore circūdedi Nūc michi retrahē
manū libet · hēs graciam uelut vsus
alienis nō hēs ius q̄rele tamq̄ ꝓrsus
tua ꝑdidis Quid igitur ingemiscis
Nulla tibi anobis ē allata iniuria · o
pes honores ceteraq̄ taliū meis sunt
iuris · Domnam famule cognoscunt cū
venio me abeunte discedunt Audacter
affirmē si tua forent q̄ amissa conqueris
nullo mō ꝑdidisses An ego sola meū
ius exercē ꝓhibebor licet celo ꝓferre
lucidos dies eosq̄ tenebrosis noctibus
condē licet anno tūc vultū nūc floribz
frugibz ꝑ redimere nymbribz frigoribz
ꝯfundē Ius ē em̄ mari nūc strato
equore blandiri nūc procellis ac fluc
tibus inhorrescē Nos ad constanciā
nris moribus alienā inexpleta hom̄
cupiditas alligabit · Hec nr̄a uis ē
volubili hunc ꝯtinuū ludū ludimq

Boecius li° ij q̄a i

rotam volubili orbe versamus Infima sum-
pro bn mis summa infimis mutare gaudemus Quod
si hec ipsa mei mutabilis iusta causa est
speranda meliora Hec usque verba assumpta
fortune quam tu domine pacius supra potencie
esse memento Nam uti supra sapiens mea
induxit, ludit in humanis divina potencia
rebus Intueamur quidem dictorum cuncta posita
dominis sunt Quippe dei potencia pauperem
facit et ditat humiliat et sublevat. hunc
exaltat et hunc humiliat et non est qui
dicere debeat cur facis hoc Hunc igitur
divine potencie ludum per ludo intelligas
ne rusticitatis arguaris presertim cum ille
semper ex hiis aperte datur intelligi
quod debeas meliora tui fundamento in te
sperare tibi non tristicie sed solacio pocius
Boe. li. 2o prosa 2a ludus iste Quem enim intelligo nisi pror-
sus fatuum ludentis regis iocoso risu da-
ta alapa contristaret qui haut dubium
pocius sibi foret cum spei presencius recipien-
da munera largiora

Ecumma octava puella loquendi
avida hiis tristem istum aggre-
ditur verbis Num inquit tibi vel quem-
quam arrisit fortuna ditem forte quem arrisit.
Quid ergo si iterum et iterum arriderit. Di-
ceres ne ei aliquem risum tempera modum
tene impone finem Puto nequaquam
ardencior quippe factus habendi nullo fine
questores totus ad habendum sitibundus An
non illam boecij musam ita cecinisse me-
Boe. li. 2o metro 2o ministri Quamvis nata libens exgerat
deus multi prodigus auri et claris avidos
ornat honoribus Nil iam parta videntur
Sed quesita vorans severa rapacitas a-
lios pandit hyatus Que iam precipitem
frena cupidinem certo fine retineant
largis cum pocius muneribus fluens sitis
ardescat habendi hec illa Porro si quid
amplius desiti huiusmodi audire libeat
non arbitror aliud esse quam sitim stercora
ta gluciendi non sitim nec cavis non

sitim cuiusque de vineis engadi vindemie
defectate An putas mentitum apostolum vel
falso arbitris sophisticasse Arbitror omnia ut ps. 119
stercora ut christum lucrifaciam Quod certe lu-
crum non modo libera fortune incomparabiliter an-
tecellit Verum eciam in fortunatorum iacturas quas-
cumlibet ita recompensat haut dubium quasi
nichil triste accidit vel molestum hiis
dictis quievit hec puella

Ecumma nona puella Boecius li. 3 prosa 3a
boeciane consolacionis tristem
videns verbis sic ait Quid ex-
tra bona propria amplexaris Numquam
tua faciat esse fortuna que a te natura rerum
fecit aliena Ulterius quasi dicit Ut
quod fortunam desideras nisi ut per eam tuum
fiat quod tuum pridem non erat. Alioquin
namque tibi inutilis est fortuna Si di-
cas desidero eam ut mea suppleat in di-
genciam Recipe a quo hec oportet audi li. 2o prosa 5a
dictam consolacionem. Si quid nature sa-
tis est replere indigenciam velis nichil
est quod fortune affluenciam petas Paucis
enim minimis quod natura contenta est cuius saci-
etatem si superfluis urgere velis aut
iniocundum quod infunderis fiat aut noxium
et infra Quid tantum fortune strepitu
desideratis. fugare credo indigenciam co-
pia queritis atque hec vobis in contrarium
cedit pluribus quippe adminiculis opus
est ad tuendam preciose suppellectilis varie-
tatem Verum quod illud est permultis in-
digere qui permulta possident hec dicta
consolatio

Decima puella considerans
tristem de vero aliquo in fortu-
nio aut de paucis perturbatum per consi-
lacionem reducit de non perditis ad perdita
et de perditis ad non perdita utens et
ipsa verbis boeciane consolationis sic in-
quiens Quam multos esse coniectas qui se Boecius
se celo proximos arbitrentur si de for-
tune tue reliquiis pars eis minima con-
tingat

Decesima prima puella ad tristem tui bona fortune non superveniunt consolatur. Illud namque mali vel tristis hic carere non bonis, porro fortunam bona non esse illa Boeciana consolatio sic luculenter probat. Illud inquit liquet natura sui bona non esse que sese pessimis hic paciuntur, quod quidem de cunctis fortune muneribus existimari potest que ad improbissimum quemque uberiora proveniunt. De quibus illud eciam considerandum puto quod nemo dubitat esse forte cui fortitudinem inesse conspexerit et cuicumque velocitas adest manifestum est esse velocem. Sic musica quidem musicos, medicina medicos, rethorica rethores facit. Agit enim cuiusque natura quod proprium est, nec contrariarum rerum miscetur effectibus, sed ultro que sunt adversa depellit. Atque concluditur de tota fortuna licet in ea nichil expetendum, in qua nil nature bonitatis inesse manifestum est, que nec se bonis semper adiungit et bonos quibus fuit adiuncta non efficit. Hec illa consolatio.

Boecius li° 4° prosa vi

Vicesima secunda puella ad tristem tui incolatus in hac valle miserie prolongatur consolatur. Visa est facecia cuiusdam fratris qui in publico sermone pulchre docuit quomodo peccator post confessionem pro ieiunii imposicione penitenciam confessori quod nullo modo posset ieiunare, quem possit dixisse falsum confessare, scilicet sic dicente: Tu dicis quod nullo modo ieiunare possis. Et tamen si tibi dicerem qui es homo sanus: Velis tu ne tribus diebus usque ad noctem ieiunando florenos nunc tali condicione ut sint omnes tui quotquot intimas multis? Non est verisimile quod tu dices: Nolo libenter. Nec confessarium credet ab aliquo. Sic autem si respondeas, tu convictus es quod si velles posses ieiunare. Si quidem ad potenciam ieiunandi nichil confert florenorum numerus, licet voluntatem ieiunandi movet acquisitio florenorum, que ipsam abstinenciam reddet quidem acceptabilem et iocundam. Sic autem hoc

Vicesima secunda puella hominem senescentem premissa ex causa tristem huic immodo consolatur. Necesse inquit quod finis omnium tribulium est mors, licet enim dicat scriptura quod omnes morimur et quasi aque labimur in terram, multum tamen interest inter mori paulatine et festine morte et tempestive. Nam enim qui senescens paulatine dilabitur plenus. Qui vero ante senium et ante morbum fortis existens tempestive moritur, tamen in multis agonizans gravius affligitur. Nam arbor fortis que tempestate superveniente impetuose decidit magis conquassatur maiori cum fragore atque turbulencius decidens eius sentitur quam illa que vetustate paulatine consumitur et putrescens magis ac magis terre inclinatur. Sed et putredo mori seu ad mortem per senium disponi longe est utique quam ante senium moriendo debitum universe carnis simul vel tempestive persolvere. Quemadmodum quidem magis grave est absolvendum simul totum debitum vel in termino cuius adventum violenter exigi et tenet tibi similitudo tamen mors sit debitum huiusmodi.

ij Re xiiij

Vicesima tercia puella post premissa tristis quietus oblongium vallis miserie incolatum tedio affectus supplicans adiuvantem dominam consolatricem precipuam attendit, quamquam in hac materia necessariam sibi consolacionem. Cui ipsa quaedam supervacuas depulisse se quantumvis non nullas dirigit ad ipsum consolandum.

gta et ob consilium finem esse deberet
hominum acceptabilius et iocundius diu viuere
et sibi in hac valle miserie incolatum prolon
gari Nempe et ipse posset illo in spa
cio temporis mirare et cumulum sibi flo
renorum aggregare super aurum et topasion
valencium Quorum maces florenorum Certe
actiui mercatores qui in incude pectoris
fabricantur in hac vita sed tamen mi
nima gratie et acceptabiles in oculis pa
tris comparacionibus quidem dantur tamen mercedes
diurne denarius cuius minima facie
omnipotentis plenam graciarum representat
sed et statum continet omnium bonorum agre
gacione perfectum Quanto igitur magis bom
hominis prolongatur incolatus tanto fe
licior redditur in effectu premii salutaris
Sic vallis miserie sit in spe felicitatis
eterne sit vallis uberrima fructuum
bonorum operum ubertate sit campus cer
taminis et pugne victoriose sit mons
speculatoris altissime sit rursus valle
pinguissima ex opere pinguissime sit
denique vallis florida atque gratissima
florum honoris et honestatis iocunditate
Sed nec causetur quisquam de nomine miserie
cum inveniatur potius locus dici lucrativus
diuiciarum glorie et in premia contra futuras
miserias vel plene vel copiose indulgen
cie

Etiam puella ad hominem de lon
go tempore huius incolatu turbatum
sic ait Nonne enoch et helye primum
deo dilectorum incolatus licet in paradiso
terrestri ad huc durat Nonne paulus
apostolus mortem declinavit cum submis
sus in sporta per murum sibi euasit persecu
torem in nomine domini Sed cur illud
perfecto quamvis ipse dixit cupio dissolui
et esse cum christo tamen eciam dixisse legitur
optavi anathema esse a christo pro fratribus
meis scilicet secundum glosam separatus esse
a christo pro fratribus suis in christo renatis

cumis et pusillis quos iam perierunt
diucius morari scilicet predicatione in hac valle
miserie educandis et christo lucrandis Au
di Crisostomum de ipso paulo Passus est inquit
per murum depani huius rei gratia ut p
dicator diucius missus et cum multis
hinc credentibus ad christum iret metuebat
perfecto ne forte paulus hinc et in opus
multorum salutis absederet Hec crisostomus
Nonne denique confessorem ob eam incolatum
sibi beatus martinus prolongari non renuit
sed dicebat domine si populo tuo sum neces
non recuso subire propter eos laborem fiat
voluntas tua Et iterum Satis inquit
est domine quod hinc usque tempus nec desinere
labor etatem minima tua deuotus in
plebe ~~Nonne canit eciam~~ Quid plura
Nonne canit eciam quam christus inter
suum dilectissimum de hoc seculo nequam
eripere permisit eius incolatum post
ascensionem suam annis quam pluribus prolon
gari Sed et discipuli quem diligebat
ihesus iohannis scilicet ewangeliste christo
amantissimi incolatus non sine suo et
aliorum perfectu usque ad annos nonaginta
nouem fuisse demonstratur prolongatus Quid
igitur vides deo placuisse in suis amant
tissimis non est ergo quod inde conqueris

Narrat denique
puella senescente viro de
longo suo incolatu conquerente taliter con
solatur Nonne inquit quod promittitur ho
tamen rei gratie vere bonis promissarum
consolatur perfecto ita esse concessum ne
cesse est Quid ergo Nonne scripturis
testantibus adeo pro virtutis actu longa vi
ta promittitur certe sic et id concedere
te oportet an non Vel audisti illud
Eccli iij Qui honorat patrem suum vita
viuet longiore Audi eandem promissionem
ab ipso domino factam esse Honora inquit
patrem et matrem ut sis longeuus super

Crisostomus de laude pauli

Eccli iij

Exodi xix

terram scilicet terram viventium vel patrie secundum interlineare. Eandem promissionem recitat apostolus Honora inquit patrem tuum et matrem ut bene sit tibi et sis longevus super terram. Hanc autem promissionem inde (ephe. vi) intelligit aquinensis non tantum de spirituali sed secundum litteram etiam temporalem licet vite longitudo quandoque multis que deum timent subtrahatur ne eos forte in spiritualibus impediat subtrahatur. Sicut libro sapientie de quodam dicitur Raptus est ne malicia (sapie. iiii) mutaret intellectum eius etc. Cum utrumque igitur tamen sive scilicet tempestive sive tarde te contingat de medio subtrahi consolationem tamen recipias quo sperare habes ne forte adeo in meliori tibi articulo de hoc nequam seculo feliciter eruendus.

Secundo principaliter duo dicuntur tristibus superiorde dine consolatrici compatientibus et ipsi astantibus. Primo enim omnis species quasi tribulationes turbatus ante ceteros ipsam dominam consolatricem sic est allocutus O domina per tribulationes graves nimium vexatus ad sinum tue pietatis confugio. Tuis consolatoribus adiuvari. Et illa eidem compatiens ex suis puellis quoque innuit imperans ut tristem consolentur. (i. q. 12)

Prima igitur puella sic tristem prefatum alloquitur Tu de tribulatione conqueris Nescis quod per tribulationes miles Christi efficeris et si impugnatus viceris gloriosus eris. Ipse siquidem Christus ut imperator summus de suis et quasi rusticis id est de hominibus tamen secundum philosophorum principem humana natura multiplicatur (pho. i me.) sic serva facit aliquos milites puta qui propter ipsum se disponunt ad sustinendum viriliter tribulationes, quas quidem tunc patissime. Unde libro iob dicitur milicia est (iob) vita hominis super terram. Sed quid nonne iste tamen imperator vestit suos milites quos facit. Vestit itaque prefacientes veste sua propria veste scilicet patientie incorruptibili circumittans eos simulque armatos ad ultionem inimicos. Habet enim quippe natura est dicte vestis simul et armature ut sicut iuxta traditionem sororis mee patebit in sequentibus multiplices tribulantium iaculos in ipsos retorqueat tribulantes. (i. q. 7)

Secunda puella sic ait Numquid homini de illo quod utique ipsum magnum redderet atque simul fortificaret. Nequaquam inquies. Sed quid confecto tribulatio nata est hominem magnum reddere atque sic fortificare. Vis scire primum attende similitudinem rei naturalis. Nempe sicut (pho. de vege. ac et plantis)

secundum illum aut[em] Cum plantarum quedam
nascantur in locis siccis quedam in fluctibus
dulcibus quedam in ripis fluminum quedam in
stagnis que nascuntur in mari erunt
magne malis locis preter secundum suam speciem
Ita et homines arboribus comparabiles
Video inquit quedam homines velut ar-
bores hij in mare tribulacionis qui alter-
centes pre efficiuntur spirituales magni Vis
sive secundum quod scilicet nata sit tribulacio
homine fortificare ne dum quantum ad forti-
tudinem animi Verum eciam non minus quantum
ad fortitudinem corporis Certe quanto sepius
repugnauis tanto fortiores eritis Soli-
dissima est pars corporis quam frequens exerce-
tur agilia sunt membra cursibus fortia
brachia fabris Non est arbor solida nec
quod fortis nisi quam frequens ventus in-
surgit ipsam enim vexacione constringit et
radices terrius figit arbores fragi-
les sunt ait iste Seneca que in optitu
valle crescunt Nonne aurum et vas in for-
nace feruore forcius efficitur atque non nunc
ipsum pulchre coloratur Vnde sicut
ignis in scripturis tribulacio comparatur
latem non consumit sed consolidat Ita
tribulacio hominem roborat et confortat
dicente paulo tribulacio pacienciam operatur
Dicente quoque Jacobo alphei quod paciencia
opus perfectum habeat scilicet admodum
fortis Est eciam ipsa paciencia secundum
Tullium pars fortitudinis Vnde dicit
et ipse ysaias fortitudo egeno in tri-
bulacione sua

Ro. v

Ja. i

Tullius

ysa. xxv

Tercia puella sic ait Cur homo
refugis tribulacionem que miro modo
ad cordis tui salubrimam dilatacionem
Nimirum tribulacio dilatat cor hominis
ad magna dei dona recipienda Nempe
sicut martellus aurifabri cogit sub ma-
nu eius metallum extendi de quo vas
suum operatur Ita perfecto aurifaber to-
cius creature seu celli faber qui fabrica est
aurora et solem per tribulaciones intendit
cor suum dilatare et extendere ut in eo
de suo plura possit ponere quam in quibus ceteris
plura dona plura bona scilicet spiritualia ut
cor tuum fit preciosissimarum et sanctissimarum
reliquiarum corporis scilicet sanctorum et aliorum
in memoria ad solamen relictorum monstrancia
preciosa de qua dilatacione cordis humani in-
telligi potest id psalmigraphi Dilatasti cor
meum et illud In tribulacione dilatasti me
scilicet adulcitate mea Certe in me melius
est sic esse quam metallum dilatatum ad dona
capienda potius et monstrandum quam sicut metal-
lum in massa tumore sunt corda sine disci-
plina in quibus deus non inuenit locum
vel quem parum impaciatur sicut vitreus patella
que sub metalla frangitur in qua per cona
sancta plures corpus recepit Vnde per
pacienciam inyota consilium illud Eccl. Sustine
sustentaciones dei coniungere deo et sustine
ut crescat in nouissimo vita tua.

ps

Ecc. y

Quarta puella sic ait Nunquid
nosti quod per aquam in scriptura tri-
bulacio designatur Vt cum dicitur in
canticis Aque multe non potuerunt ex-
tinguere caritatem Nec mirum Nempe
secundum aque proprietates sunt ad presens conside-
randi quatuor tribulacionis effectus satis v-
tiles Primus quidem est quod tribulacio ad
modum aque Vinum temporalis leticie temperat
ne in ebriet homines debili capiti scilicet
menti pariat vel alio modo noceat hoc
enim vinum si purum libetur hominem sanum
infatuaret et infirmo forsan mortem
induceret quod minus periculum sit per mixtura
aque tribulacionis euadet homo gaudens in
gaudio vellet Secundus effectus est quod sicut
aqua extinguit ignem de stramibus factum
vel de lignis ita tribulacio extinguit ig-
nem libidinis patet hoc in illo monacho
quod delusoria temptatum abbas suus iussit
ab aliis infestari quod postea de temptacione
illa interogatus respondit in vincere
non licet et fornicari libet qui dixerit

Cant. viij

nullo modo. Sed et si domus alicuius suc-
censa esset igne quem ille per se non pos-
set extinguere aquam sibi oblatam cum desiderio
reciperet et oblacionem eius obsequium non per
secucionem reputaret. Quanto magis cum
domus consciencie succensa est igne cupiscen-
cie occursum aque tribulacionis ignis illius
act(us) extincti non debet homo successum repu-
tare. Tercius effectus est quod tribulacio ad
modum aque hostes spirituales submergit
videlicet demones. In cuius figura dei in
exodo operuit aqua tribulantes eos cum
curribus. Unus ex eis non remansit. Quar-
Exo. xv tus effectus est quod admodum aqua nutrit pi-
sces ita aqua tribulacionis nutrit fideles
ysa. xix dicente ysaia. Per contrarium putrescent
pisces sine aqua. Unde quidem fideles etiam
per pisces figurantur eo quod admodum pisces
per petrum piscatorem retibus ingenuarum
virtutum vel articulorum fidei erant capi-
endi secundum domini promissum.

Quinta puella sic ait. Nomen
meum quod in scriptura per ignem tribulacio
figuratur dicente psalmigrapho. Igne
ps me examinasti. Nec mirum certe. Sed
enim proprietates ignis occurrunt ad presens
quatuor utilitates tribulacionis. Prima quidem
utilitas est quod sicut ignis ceram molli-
ficat et tandem penitus liquefacit. Ita et tri-
Job xxiii bulacio corda emollit et ea eciam lique-
facit. Nomen hic innuitur tribulacio
Job. Deus emolliuit cor meum. Unde
ps quoque psalmigrapho factum est cor meum
tamquam cera liquescens. Dices forte
quid consolatorii sequitur inde. Certe ex
mollificacione hoc sequitur quod sicut cera
que prius ymaginem bestie vel diaboli ino-
dico igne emollita recipit ymaginem
angeli vel principis dei. Ita corda multa
tribulacione emollita que antea depravata erant
vel bestialia animalibus scilicet cogitacionibus ple-
na efficiuntur angelica et divina. Unde
sicut cera mollificata vetustatem viciorum
deponit et virtutum novitatem assumit.

Rursum sicut cera mollificata recipit
ymaginem frondium et florum pulcherrimo-
rum. Ita cor tribulacione emollitum dis-
positum est ad recipiendum et reputandum flo-
res virtutum qui comparantur floribus pulch-
errimis honoris et honestatis. Denique
sicut cera igne resoluta et liquefacta
terminatur terminis alienis. Ita cor lique-
factum incipit resolui et terminari
non terminis propriis sed divine voluntatis. de
Corda vero dura non liquefiunt ad ignem
tribulacionis nisi forte magna sit tribulacio
mortis illatiua vel alias excessiua. Sic
eciam contingit viciorum vetustate depo-
sita et corda per hoc omnino liquefacta fluere in ea-
modum et formam vere vivendi omnino pa-
rata stare mandato magistri celestis. Fit ergo
felix mutacio dextere excelsi mutatur.
Namque vas contumelie in vas glorie.
Secunda quoque utilitas est quod quemadmodum
legitur in daniele quod tres pueri ligati mis-
si sunt in ignem fornacis ardentis
et inventi. Ita et in igne tribulacionis
constitutus facile soluitur a vinculis quibus
ligatus est scilicet a vinculis amoris mundi.
Contingit namque in hoc quod qui tribulacionem
patitur quemadmodum semel contigit cuidam
christiano captiuo castri cuiusdam quod sarraceni
tenebant et obsederunt. Nam illi sar-
raceni quendam christianum nobilem captiuum
machine christianorum opposuerunt sperantes
quod inde propter eum castri lapides non iacerent
christiani. Ipso vero christiano machine
opposito clamante ut propter eum non desis-
terent ab impugnacione cepit christiani
lapides iacere et primo lapidis iactu ra-
ptus est funis firmus quo ille ligatus pen-
debat et sic ille cadens in fossatum
abstractus est a paganis et liberatus. Cathe-
na illa que nos ligatos tenet est iuxta
verbum senece amor mundi quia autem ex
primo ictu tribulacionis contingit aliquem
tedium habere de mundo quem amabat sicque
a mundi amore soluitur quod quidem nequaquam

modica utilitas e censenda cu tanta
et solu malu hominis sit amor mundi
Tercia utilitas e q sicut p ignem pbat
Ecc ii° bonu aurum dicit eccus In igne pbat
argentum et aurum Ita p tribulacoem
Job xxiii° pbat deus hominem bonu dicit iob. pro
bavit me quasi aurum q p ignem transit
ps quoque dicit pbasti cor meu et
visitasti me nocte igne me examinas
Sap° iii° ti et libro sapie dicit Tamquam aurum
in fornace pbavit illos Quos il
los Certe iustos De quibus canit
ecclia Tamquam aurum in fornace pbavit
Eccl xxvii electos dns Unde in eccli° Vasa figu
li pbat fornax et homines iustos temp
tacio tribulacois Una ppc et thobie dic
Thob xii tum e Quia acceptus eras deo necce
fuit ut temptacio pbaret te Hac ac
multum debet homines qsolari quia sic
e q disponit ut sit vas purum ad
capiend deu Certa et precedti atti
nens utilitas e q tribulacio ad modum
ignis purgat q p Malachiam ppham
Malach iii datur intelligi Sedebat inquit con
flans et emundans argentum et pur
gabit filios levi Unde sicut medi
ante igne redditur aurum purum seu
affinatur Ita mediante igne tribulacois
corda electorum purificantur Nec mirum
Sicut enim in purgacoe auri sunt folles
qui inflantur et ignis qui incenditur
et scoria que consumitur p q aurum purum redditur
Sic folles qui inflant sunt inimici q
ps nos tribulant et pscrutant dicit ps
Dne quid multiplicati sunt et Ignis
qui succeditur in fornace e iniquitas
psecucionis et angustie q e in tribu
Ecc ii° lacoe scoria q qsumitur e immundicia pec
cati q remittitur dicit eccus pius et
misericors deus et remittit in die t
Thob iii° bulacois peccata Thobie Unde et
Sara dno loquens In tempore inquit t
bulacois peccata dimittis hiis q invocant

te. Denique audi qparacoem et doctrinam
magni patris In fornace inquit ardet Augus sup ps lxx
palea et purgatur aurum illa in cinerem v
titur et illud sordibus exuitur fornax mundus
palea iniqui aurum iusti ignis tribulacio
artifex deus. q aute vult artifex facit
Ubi me ponit artifex colo Iubeor g°
tolerare. novit ille purgare Ecce deducat
licet palea ad comburend et q̄ qsumend
Illa quasi in cinerem vertitur ego sordibus
careo Hec ille pater Sz nonne sicut
cor hominis ad modum auri naliter leti
ficantis a sordibus purificari pt ipm
hominem ia p tribulacoem purificatu ad
modum letificari et qsolari
Nota puella
Sicut aut O homo qui de tribulacoe
turbaris nunquam no intelligis q valet
tribulacio p multiplici ac miro qsola
toria purgacoe hominis Nimirum post
illam q testante pris sancti inca
similis e purgacoi auri p igne e
una q similis est ferri p lima alia
q similis e purgacoi granorum tritici
a palea p triturationem et ventum Tercia
q similis e purgacoi vindemie per
torcular Quarta q similis e purgacoi
q fit p minucoem Quinta q similis
e purgacoi q fit p medicinale poci
onem. Unde scire de prima. Ecce
sicut spata q de vagina no extrahitur
et cultellus de quo scinditur obscuratur
qualis cultellus quidem nisi limatus
et purgatus in mensa dni no ponitur
Ita corda sciosa q no sunt aliquo labore
vel tribulacoe exercitata trahunt eruginem
et multam spualem obscuritatem ppc
quam dno reddimur abhominabilia nisi
aliquo labore vel tribulacoe ab erugine qsolo
purgata fuerint et q̄i limata De
tribulacoibus igitur no doleas sed magis
gaudeas ut cor splendens coram deo

w qsolacio

et gratie et heas. Sicut enim tribulaciones
que hinc pro ferreo corde de expugnando
et admodum ferri clarificando quadmodum per
Ezech. xxi similitudinem dicitur in ezech. limatus est
gladius ut splendeat. ¶ Vis scire de
purgatione secunda. Ecce sicut tritura palee
granum prevenit excussis palee abicitur
et tritici purum relinquitur. Ita per tribulaciones
cor hominis purgatur. Consimile quidem
ad granorum tritici per trituram palee ex
cussionem comparacionem facit egregius ipse
Greg. xxxi mor. gregorius. Sicut inquit in tritura palee
grana cecatur. Sic flores inter spinas pro
deunt et rosa. et rosa que redolet cre
scit cum spina que pungit. ¶ Vis scire
de purgatione tertia. Ecce sicut per
pressuram torcularis quare racemos premit li
quor preciosus a vino et grossa materia se
paratur. Ita contingit quod per pressuram tribu
lacionis torquentium hominem pigmentum
aia melius cellario collocanda a gros
sa materia separatur scilicet a corpore quod
infirmus sub torculari relinquitur. De pres
sura huius tribulacionis mundi consolacionem
vel per spem celestium recipiente loquitur
apostolus. Deus inquit totius consolacionis
ij Cor. i consolatur nos in omni tribulacione nostra ut
possimus et ipsi consolari eos qui in omni
pressura sunt. ¶ Vis scire de purgatione
quarta. Ecce per tribulacionem homo spiri
tualiter minuitur qui ad superfluum peccati
sanguinem retento bono sanguine qui quidem
non est corruptus humor. sed humor est
devocionis tinctus rubore divini amoris.
Prov. x Nempe quedam vena de corde est
procedens de qua scribitur in proverbiis. Ve
na vite os iusti. Est quidem sanguis
corruptus scilicet sanguis peccati qui
admodum corrupti et putridi sanguinis
posset cor interioris hominis corrumpere et
esse causa mortis. De quo nimirum sanguine

cupiens david liberari a domino liberari me postulat Ps.
me de sanguinibus. Ictus autem tribulacionis
aperit dictam cordis venam ad hos pretensam
sam dicit ipse david. Ad dominum cum tribularer
clamavi. Que vena per confessionem oris a
perta potest ingredi dictus corruptus sanguis
peccati. Denique vis scire de purgatione
quinta. Ecce quam tribulatio tibi mittitur
tue pro corde tuo a grossis humoribus
purgando medicinalis tibi potio mi
ttitur. Sicut enim amara medicina pur
gat pravos humores corporis. sic amara
tribulatio relicto tibi humore devocionis
purgat pravos id est viciosos humores
lubrici cordis. Debes igitur audacter
sime potum illum a summo phisico tibi oblatum
qui quidem est ille altissimus qui de ter
ra creavit medicinam qui non solum novit
sed etiam creavit cortices herbarum et virtu
tem omnium rerum a seculo quoque prescivit
qualitatem omnium eventuum. Unde et op
time novit complexionem cordis tui sicco
quantum potes pati qui ut pote fidelis
medicus tibi tamquam filio vel filie sue
sponse non daret nisi rem utile et sa
lubrem qui et fecit te credenciam cum
dixit petro Calicem quem dedit michi
pater non vis ut bibam illud. et est sensus Jo. xviii
pocionem mensuratam et mee complexioni sui
additam proporcionatam et michi pro illo
quod pater meus est datum quod novit non bona
data filiis suis dare quare non bibam
illud. Quia non ipse bibit in quo nichil
erat purgandum. igitur et tu decetur
bibe per illum reddente racionem magno Aug.
pre augustinus. Attende inquit quod rusticum
et vere tenes cum qui cyphum domini sui
effunderet in quo dominus suus prius bibisset
bibe igitur ex eo. Hic est enim cyphus
ad quem bibendum invitat homines invi
tat amicos. In cantica. Amici inquit Cant. v
mei bibite et inebriamini. Hunc offe
rebat filiis zebedei Jacobi et Johannis

mansibus de amicis Potestis inquit
bibere calicem quem ego bibiturus sum Di
cas igitur cum gratitudine et hilaritate
ps cum propheta dauid. Calicem salutaris accipiam
Et est sensus Ego accipiam potum mee
sanitatis et si non possem deglutire
dicas cum eodem et nomen domini inuocabo
i. appellabo eum in adiutorium qui ante
bibit qui teste scriptura mortem deglu
i pe iij tiuit Deglucias igitur et tu Nem
pe volens purgari stultus esset si pil
lulas masticaret cum per hoc purgacionem
corporis impediret Sane huic modo
purgacionis non obstat quod vidimus mul
tos bibere potum huius et tamen non purgari
Nam hoc quidem accidit non propter de
fectum medicine sed quemadmodum quibusdam per
pocionem sumptam non purgatur sed cru
ciatur propter indisposicionem materie que pur
gari debet que nimis est dura et compacta
Ita sit quando quod medicina tribulacionis non
purgat corda per tribulacionem non emollita
et admodum cordis pharaonis peruersa mane
ta ac per impacienciam et iram indura
ta

Septima puella sic ait Nomine
iam per sororem meam didicisti quod
Ecc xxxviij prima tribulacio quam in mundo patitur homo est
quasi medicinalis quedam pocio mixtura
a summo medico de qua et quo potest intel
ligi illud ecclesiastici Altissimus de terra creauit
medicinam et vir sapiens non abhorrebit
eam que quidem medicina quasi in amaris pil
lulis inmixta ne homo eam abhorreat
est sapienter quasi sub quadam preciose utilitatis
Augus nebula inuoluenda Vel est etiam dulce
dinis zuckare de corde estimacionis in
dicio adminiscenda Deus autem est quasi
in via apothecarius custodiens corda huma
na Vel est quasi cauterium in membris minus no
bili factum ad sanandum magis nobile mem
brum quippe molestia corporis infirmitate
sanat mentis Hinc dicit ecclesiastes Cu
Ecc xxx racio cessare facit peccata maxima Sa

ne quantum ad predictum cauterium vel compositam
medicinam per tribulacionem exhibitam audi
magnum patrem augustinum Intelligat in Augus
quit homo medicum esse deum et tribulacionem
medicamentum esse ad salutem non penam
ad dampnacionem Sub medico positus Vreris
secaris clamas non audit medicus ad
voluntatem sed audit ad sanitatem. Hec
pater ille Sed quid perfecto sicut in
corporalibus teste scriptura Non est census Ecc xxx
super censum salutis corporis Ita et in pro
posito nichil utilius censendum est quam sit
salus mentis

Octaua puella sic ait Nomine
remedium curuitatis et cecitatis
cum consolacione debet recipi pati
hoc necesse est Sed quid perfectius tribulacio
remedium curuitatis est et cecitatis Vis
quod curuitatis Ecce licet secundum scripturam.
Deus fecit hominem rectum quam cum ad terrena Ecc vij
inclinat incuruatur curuitate quidem in tantum
hominis deo et sanctis abhominabilior quam sit
quecumque curuitas corporalis Sic incuruatur
plerumque tempore prosperitatis Superueniente
autem tribulacione rursum recta efficitur. quia
illo in tempore ad celestia erigitur et
eleuata mente ad deum dirigitur oculis
suis intuetur cum propheta efficacius supplicacionis
quemadmodum illi qui olim deo dixerunt
Omnino ad te in tribulacionibus nostris et ij par xx
exaudies nos in nobis quidem non est
tanta fortitudo ut possimus multitudini
resistere que irruit super nos. sed cum igno
remus quid agere debeamus hoc solum
habemus residui ut oculos nostros dirigamus
ad te Ecce hac indirectione et men
tis erectione consistit status melioris ho
minis rectitudo curuitatis exclusiua Por
ro quod tribulacio sit mentalis atque multum
periculose cecitatis remedium patet dicente
ysaia quod vexacio dat intellectum ysa xxviij
Est quia amara tribulacio in felle piscis
apte figurata quo tobias iunior pa tobie xj
tris sui oculos excecatos liniuit et

et visum ei restituit
m Nona puella sic ait Nostis
fratres quod scriptura sepe predicat
dulce lumen Nomine igitur tribulationis est
remittere amaritudo cum ipsa tribulatio.
Hominis multiplici lumine completur Illuminat
namque hominem ad cognoscendum sua peccata
mala Illuminat hominem ad sperandum futura
bona Illuminat ad videndum deum Illuminat
hominem ad cognoscendum seipsum // Vis
scire quod hominem illuminet ad cognoscendum
sua peccata mala seu peccata Exemplum
gen. xlii accipe in libro gen. de fratribus Joseph qui
sic ad invicem sunt locuti Merito hec
patimur quia peccavimus in fratrem nostrum Vi-
dentes angustiam anime eius dum deprecaretur
nos et non audivimus Idcirco venit
frater super nos ista tribulatio Vis sci-
re quod tribulatio illuminet ad sperandum fu-
tura bona Certe de tribulatis dicit scrip-
Sapie iii tura In paucis vexati in multis bene
disponentur scilicet secundum bona future
vite utique potioribus pociora Multis
enim iustorum tribulationes videns hic ma-
las pace et aliis exterioribus bonis
magis perfrui superatum de iusticia
non speraret pociora sibi in alio se-
culo reservari secundum sententiam hugonis
hugo de arra anime illius // Vis scire quod tribulatio illuminet
ad videndum deum Audi gregorium egregie
gregorius loquentem Absit inquit quod fidelis quis-
quam qui deum videre desiderat de mundi
persecutionibus lugeat quod sic eisdem per-
secutionibus non ignorat // Vis scire
quod tribulatio illuminet hominem ad cognicionem
sui ipsius et virium suarum Audi rursus
gregorius gregorium Nemo inquit vires suas in pa-
ce cognoscit si bella desint virtutis
experimenta non prodeunt Idem quoque
dicit In quo videam miles est qui se for-
tem in pace gloriatur Demum tribu-
latio eo pacto hominem illuminat quod cor
eius extravagans ad sui cognicionem

revocat Nimirum homo cuius cor prosperitas
vel mundane gaudium a se ipso elongavit
quadmodum dauid conqueritur dicens Cor
reliquit me virtus mea Et lumen oculorum
meorum et ipsum non est mecum. quasi inquid
et bene quia Venit enim illi qui candela
mentis sue lucis que consumit maliorum
usum et non in usum proprium. Homo ille
cognicione caret sui ipsius quo enim
cognoscet se is qui non est apud se. sed
ambulat in mirabilibus super se. quo usque
superveniant tribulaciones que reducunt
hominem ad se dicente gregorio Et tribulaciones Greg.
cogunt cor redire ad se et ad sui ho-
spicium Sic dicitur in exodo Maneat Exo. xvi
unusquisque apud semetipsum sic dicitur
ps. Convertere animam meam in requiem tuam ps.
Sic dicit sapiens de mente sapientia sapie. viii
Intrans in domum meam conquiescam
cum illa Sic et columba tempore diluvii
que coacta reversa est in archam cum extra
non invenisset ubi requiesceret pes
eius
p Decima puella ad tribulatum
sic loquitur Sine tribulacione
homines dormiunt sompno pigricie
Sed tribulacio excitat eos ut ignis
in domo succensus. et ut aqua na-
vem submittans ut dicat illud mat. mat. viii
Domine salva nos perimus Idcirco et
magnus pater augustinus sic ait Ideo
inquit permittuntur multi in tribulatione ut possi-
clamant clamantes exaudiantur
exauditi glorificent deum Sed quid
Nomine bonum est sic a sompno excitari
pigricia removeri clamare a deo ex-
audiri et deum ab exaudito glorificari
Certe sic Nam inde deprimo ad
ultimum sequitur gloria quoniam quippe quando
tu mite est tu das deo gloria et
quod nunc ipse tibi retribuet. quam gloria
pro gloria

Undecima puella tristi tribulato
necessitatem declarat sic dicit
Sicut cibus adheret vasi in quo
decoquitur et per quandam colorem et saporem
amittit nisi moveatur. Sic mens hominis
in magnum malum suum vel impedicionem bonorum
coloris scilicet ruboris caritatis aut can-
doris puritatis atque saporis spiritualis ab-
hominabilis et insipida ac adeo incommoda
huic mundo per amorem adheret secundum illud (ps.)
psalmista Conglutinatus est in terra venter
meus nisi per tribulacionem moveatur quam deo
ordinante ab ipso mundo patitur ut ab eo
separetur iuxta illud cuiusdam prudentis sapientis (Greg.)
inquit mundus dum tot amaritudinibus urget (Greg. Mor.)
dum tot calamitates ingeminat quid
aliud nisi ut non ametur clamet. Hec (Aug. et Bern.)
ille et bernardus nisi enim essent tribulaciones homines
ipsius dei obliviscerentur temporibus contenti.
Unde tribulacio est velut absinthium quo
hii qui sunt spiritualiter parvuli a lacte tempora-
lis consolacionis separantur. Sicut corporaliter
parvuli aliqua amaritudine a mamillis lacte
solent separari

Duodecima puella ad tribulatum apposita
te tribulacionis sic ait. O homo
esto quod tribulacionis sencies asperitatem hoc
signum in bonum est signum quidem tue elec-
tionis signum quoque divine dignacionis qua quidem
ob hoc dignanter agitur quod per tribulacionem
aspera sit via electorum ne eos magis
delectet diu peregrinari quam cicius pervenire.
Sed et statu tribulacionis huius esse porta
regni celorum hec certe porta domini iusti
intrabunt in eam. Nam et teste evangelista (luc. ultimo)
Oportuit christum pati et sic intrare
in gloriam suam. Unde et in actibus apostolorum (actuum xiiii)
per multas tribulaciones oportet nos in-
trare in regnum celorum.

Tercia decima puella sic ait O
homo adultus quando bonum tribu-
laciones et adversitates tibi conferant co-
gnitum enim hic homines querere solacia su-
periora per hoc quod precluduntur inferiora. Ad
admodum enim dominus aliquis tabernas in-
terdicit suo cuilibet quando vult proprium vinum
vendere prohibens ne vendat aliquis
alius proprium vinum donec ipse totaliter vendiderit
vinum suum. Ita et deus ut te cogat ad se
venire facit per adversitates ne pictorum gau-
diorum mundi tabernas frequentes. Nomine hac
aperte designatur in iohele ubi dicitur Ho- (iohelis i.)
pugiscimini omnes qui bibitis vinum in dulcedine
quoniam periit ab ore vestro sed et bestie agri quasi
area siciens ymbrem suspexerunt ad te quoniam
exsiccati sunt fontes aquarum et ignis devo-
ravit speciosa deserti. Quid enim hic
per vinum bibentes nisi homines pocioribus
mundi gaudiis fruentes. Quid per bestias
agri quasi area scientes nisi homines
bestialia gaudia desiderantes. Quid per
vinum quod ab ore dictorum potatorum periit et per
fontes aquarum desiccatos nisi mundi gau-
dia tam pociora quam inferiora sunt impedita.
Quod in figura sunt exsiccata per ignem speciosa
deserti devorantem id est per mundi tribulaciones
et adversitates hec coguntur ad deum sursum
respicere et ibi panem suum id est superiora sola-
cia et delectaciones querere secundum illud apostoli
Que sursum sunt querite non que super terram

Quarta decima puella sic ait. O ho-
mo contentus sis id quod sponsa dei
delicatissima petit et delicatissima
petit et modum quo hoc ei a sponso
conceditur consequaris. Fateare ergo nunc
est an forte vane te ipsum delicatiorem
esse existimabis. Sed quid petit illa.
Trahe inquit me post te. Petit igitur
ut trahatur. Vis autem scire modum quo
petita eis conceditur. Ecce mediantibus
tribulacionibus quibus exercetur. Audi patrem
clarevallis. Trahimur inquit eciam tribulacio- (Bernardus super cant.)
nibus et temptacionibus exercentur. Si igitur
non vis tribulari nec a sponso benig-
nissimo trahi petas. De hac mimirum
tractu quod salubris et graciosus sit per ordi-
nacionem mee in sequentibus pates edoceri (li. xx v.)

Quinta decima
puella tribulato sic ait. Ecce
homo deus te tribulari permittit. Vis
scire bonum tuum si non possis abicere
quod intendit. Ecce intendit tuam ad (Aug.)

ad ipsum questionem quemadmodum patet libro sapientie habetur dicente Videmus quod peccator in prosperitate constitutus semper fugit et adeo avertitur quanto felicet ad bonum temporale plus convertitur Sed tribulatione sibi in missa revertitur et ad deum cito convertitur Unde dominus per osee In tribulatione sua mane consurgent ad me Mane inquit id est cito sine tempestive vel arto tunc ad ste vj

quare ad felix necessitas que ad meliora compellit tempestas enim reduxit Jonam Jone ij

fugitivum egestas reduxit ad patrem filium prodigum Jonas dixit Clamavi ad dominum de tribulatione mea et exaudivit me cum angustiaretur in me anima mea domini recordatus sum Psalmista Multiplicate sunt infirmitates eorum postea accelaverunt Quod mira fiat fatigatus non querit quietem eger sanitatem naufragus suspirat ad portum famelicus ad cibum tribulatus ad remedium quod cum misericordia melius reperire valeat quam apud ipsum deum Hinc est quod dicit Gregorius Mala que nos hic premunt ad deum ire compellunt Denique super passionem meam audivisti quod in tempore tribulationis peccata dimittuntur Pro quo cessat culpa sed magis ut cessat culpa non instat commissio gratia haut dubium tribulatio est sufferenda cum gaudio

Sexta decima puella ad tribulatum sic ait Nescis homo quod ignis purgatorii testante magno

Aug⁹ i fmōe patre Augustino omnino modo gravis est Superat enim omnem penam quam homo umquam passus est in hac vita Vel pati pro tribulationes igitur sicut quod penis ignis purgatorii tam quam incomparabiliter leviores hylariter tolerande Nunquid enim debitor mille talentorum non gaudet si sibi concederetur quod pro duo vel unum satis facret Sed certe pro tribulationes presentes et respective pro graves et quasi ad punctum vix durabiles dicente

Ysa liij

domino per ysaiam Ad punctum in modico dereliqui te id est permisi te tribulari et in miseracionibus magnis congregabo te In momento indignationis abscondi faciem meam parumper a te et in misericordia eterna misertus sum tui Propter hoc numquam debita quitare possimus ad que deo obligamur scilicet penas peccatis debitas licet enim pene eterne quas meretur peccatum mortale per veram penitentiam in temporales sint mutate Nihilominus multum restat debito adhuc solvendo vel in isto mundo vel in purgatorio presertim primus in initiis non dum plene penitentes Sed et peccata libus que multiplicantur cottidie oportet penas solvere quas per tribulationes possumus quitare et per mensuram divine acceptationis de compoto radere Sane sicut dispensatori divitis iactat computum suum coram domino per fabas vel lapillos et quamvis per computo summando fabam que parum valet in se facit centum marcas valere Ita et tribulatio presentis Unius diei acceptatur quasi adeo pro debito magno ut incompensatio cum angustie et tribulationis unius anni in purgatorio Sicut admodum in

ezechiel dicitur Ecce pro anno dedi tibi Et quemadmodum dicitur in metrico Est qui Ezech iiij

multa redimat modico precio Inter hec attende quomodo latro in cruce se quitavit qui ad dexteram ihesu pependit Hic perfecto per tormentum quod pro culpa sua patiebatur ad honorem Luc xxiij

creatoris sui convertit quitavit se de toto debito Insuper etiam a salvatore meruit audire verbum illud dulce hodie mecum eris in paradiso

Septima septima puella sic ait Cur de tribulatione adeo perturbaris cum sit signum in bonum signum tue supportationis aggravamine future tribulationis quippe in Naum dicitur Non Naū v

consurget duplex tribulatio Vel secundum leges iudicabit dominus bis in idipsum Hinc est secundum videtur dimarum sententia

xvj quaderno

xvij quaderno

interpretem Ierō I loquor eundem locum declarantem. Deus humanum genus diluuio. sodomitas igne. egiptios mari. israhelitas in heremo ipsius peccatis separ perdidit ne in eternis penis eos perderet. Si enim qui puniti sunt etiam postea puniuntur. dicente propheta. Non iudicabit dominus bis in idipsum tribulacionem sequitur quod mentitur scriptura quod dicere nephas est. Hoc complet de peccato est quod tritum semel flagellatum in uno horreo non flagellabitur iterum in alio horreo. Sed quid. Nonne magna misericordia dei est quod pro penis filiis recipit tribulaciones presentes. Hoc enim tale est ac si ille cui debentur marce auri et argenti computaciones sibi facta recipiet pro eis fabas uel lapillos. plus enim est faba una respectu marce argenti quam tribulacio presentis respectu pene future scilicet intensiue et extensiue. Ezechielis iiij Diem pro anno dedi. Sane licet nec premissum illud dictum Ieronimi nec dictum prophete sit intelligendum ultra sed de hiis illis forte puniuntur qui inter flagella penitenciam egerunt et non de hiis qui inter flagella deteriores deteriores fiunt ut quidam sentiunt. Vel de punitis pro peccatis diuturnis creaturibus premediis deo sicut eam repleta et supplicia pro sciente mensuram ut alii intelligunt et etiam ipse Ieronimus ponit hec in quodam capitulo decretorum Nichilominus stat computum uel pro parte future tribulacionis uel pro toto quantum ad aliquos iuxta rubricam eiusdem capitulo prenotatum quod sic dicit In presenciarum non nulli puniuntur ne in eternum flagellentur et quorundam horum detur in minimo et hominum tribulatum grosse agitur.

Femina octaua puella sic ait

Gaude frater tamen de tribulacione

Nempe tribulati sic mirare sic et mire tremiis sicut tribuli hyspiditatem pinguitudinem habent tamen carduelis sine carduelis que sunt quidem musice auicule tribulis insident tribulos amant et frequenter eorum seminibus pascuntur quod ipsas delectant. Ita et tribulatis maxime tormentis pocius quam delicatis sancti angeli aduolare sunt credendi. que sunt spirituales carduelis in facie apte rostri perspicaciter intellectus quo semper vident faciem patris sunt valde rubei rubore amoris et mellitarum variis virtutum pennis decorati qui non nullis tribulatorum marum potenciis insidentes illis ipsorum tribulatorum quibus ipsi consolacione cum deo loquitur deuotis cibus cuiusque seminibus delectantur quippe semen est cibum. Sed misericordia nam hii angeli, velut musice auicule sicut nunc ut fertur quondam in dulcedo melo aereo cantauimus pro gloria uirginis Regina celi letare. Et in regione eadem in qua natus est saluator circa bethleem saluatore nato. Gloria altissimis deo. Sed et omnis cum incordibus tribulatorum esse velut auicule musice ut patet in ipsis musitatos atque ad ipsorum consolacionem modulatis quamo nouis canticis presertim sicut secundum apostolum in multo experimento tribulacionis habundancia gaudii ipsorum fuit. Si autem in ciuitate domini angeli et archangeli ympnum decantant. et sancti proclamant absit quod huius musice artis obliti de terra habitabili dicant quomodo cantabimus canticum domini in terra aliena cum de possibilitate pro premissa possint cum Vino in hac valle miserie psallentibus secundum illud angelicum preceptum Clarevallis dignantur sancti angeli admisceri solent. Vnde o inquit sicut quis haberet oculos aptos videret quam circa quosdam tribulatos inter sunt cantantibus. assunt orantibus. insunt meditantibus.

Femina nona puella sic ait ad frater premisse pro

Ezech iiij de pe di iiij & auitas 2 e ignis 2 e 4 iiij et 5 illud aut

ppm q v illud ergo

roris mee attentus sermonibus non
abhorreas tribulacionis hyspiditatem vel
ipsius amaritudinem Audi gregorius grege
sibi commissum salubriter admonentem Si
inquit illic dulcia appetimus necesse est
ut hic amara tollemus hec ille Sed et
tribulaciones licet extrinsecus seu superficie
tenus degustate mordeant tamen interius latens
intencionis secundum eius dulcedinem sanum gus
tum delectant prout sapiencia manifestat
Vide ergo ne similis sis simee Sy
mee ascendens nucis arborem atque
in cortice nucis inveniens amaritudinem
totum fructum proicit et ideo fit quod dulce
dinem nuclei non percipit Non sit
stater tribulacio est ante precienda quam
vis extrinsecus sit amara Sed pocius
condienda est quadruplici salsa Qua
in quibus aut quali Perfecto prima est
pungitiva scilicet consideracio mortis
perpetue quam homo per tribulaciones pre
cavet Audi salomonem Noli inquit
subtrahere a puero disciplinam Si enim per
cusseris eum virga non morietur. Tu
virga percucies eum et animam eius de infer
no liberabis Secunda salsa quasi aroma
tica et mitigativa est consideracio eterni
premii Audi sanctissimum preceptorem gregorium Conside
racio inquit premii minuit vim fla
gelli Tercia salsa est consideracio
passionis christi Audi magnum preceptorem augustinum
Magna inquit consolacio membris ex
capite venit et apostolus ipse Si inquit
sustinemus et conregnabimus Audi quoque
preceptorem clarevallensem Numquam inquit christe
agnosce sua secundum tribulacionis excludit
secundum latro eadem die fuit in paradiso
Quarta salsa est multiplex tribulacionis
utilitas de qua quidem sorores mee et
tam prudentem in formarie ac te tota ple
nius informabunt

Tricesima puella sic ait Cir-
stater tibi tamen insipida est aqua
tribulacionis que pocius multum vel
deberet sapere ex quo collata est per sacrum
humanitatis christi vinum plenum speciebus aro
maticis hic nempe sacrus in quo inhi
tat corporaliter ~~[struck]~~ plenitudo divinitatis
plenus fuit gracie et veritatis plena quasi illa
sapida que de se dicit Sicut cynamomum
et balsamum aromatizans odorem dedi et quasi mir
re dedi suavitatem odoris et quasi balsamum
non mixtum odor meus Nomine autem per
hunc sacrum benedictum dicta aqua collata fuit
quando christus tot et tanta sustinuit Unde
si aqua illa simplex et pura antea no
bis insipida fuisset ex nunc semper sapi
da esse deberet contactu scilicet per
colacionem odore aromatico et sapore dul
cissimo Nimirum et in eo spiritus ille erat
de quo dicit ipse christus eterna patris
sapiencia Spiritus meus super mel dulcis Et
et ihesus mel in ore dicit pater cla
revallis Sicut igitur multi quibus
simplex aqua non saperet medicine vel
claretum melle vel speciebus confectum de
lectabiliter bibunt Ita predicto modo confecta
tribulacio delectabilis esse posset et
deberet Sane et in una dixit que
dam loquens vir habetur que in libro quodam
sancte revelacionis accipitur in quo in
persona christi sic dicitur Cum homo con
tristatur si in ipso inicio non id comparet
ego tamen inde bibens ex ore meo tantum
dulcedinis ei tribuam Unde sic no
bilitaret ut numquam decoctio posset pure
Sed tamen homo in quo labit in sicut id
et quo plus bibit eo magis arescit et
amaritur ut inde me non decet
bibere nisi prima et confessione purget
hec ibi

Tricesima prima puella sic ait
Ergo homo de dulci et valde
dulci non solum homo non

desolari sed pocius plurimum consolari
Sed quid Nomne tribulari propter deum est
dulce ymmo dulce valde et perfecto neque
tamen quibus facit aliquid propter aliud · hoc aliud
est vicinius cordi suo ipsum quam cor ipsius
prius tangit quam illud tangat quod propter
ipsum facit Ita fatue quod illud propter quod
facit aliquid est quasi medium mediante
quo seu per quod transit et pertingit
id quod faciens facit ad cor ipsius facientis
Exemplum clarum exemplum Si homo su-
mat pocionem propter bonam sanitatem sani-
tas prius cor eius tangit quam ipsa pocio
que quidem pocio pertingit in toto voliti
per sanitatem tamquam per quoddam medium
ad cor sumentis pocionem Unde et secundum
regulam aristotelis propter quod unumquodque
tale puta volitum vel amatum et illud
magis Sed nunc videmus quod id quod per
medium transit sapit naturam illius medii
Patet hoc in radio per fenestram vitream
rubei ~~coloris~~ coloris vel viridis tran-
seunte qui radius id circo ad terram per-
venit vel parietem consimili cum colore pro
et inde licet ymmo quod libens in fenestris
aere ipsum iudicat vel amarum eo quidem
quod per lingue amaritudinem quam perdit sapo-
rem dulcedinis prius quam pertingat ad in-
teriorem partem qua anima iudicat de sapore
Aliud est exemplum de spera de spera
ignis que in mediate attingit celum
nec ventus nec pluvia nec aliqua
tempestatis materia preter celum ipsum attin-
gere nisi prius ignatur · seu igne gu-
tatur per calorem seu virtute ignis il-
lius medii per quem transit Sic autem et
celestem hominem tempestas tribulacionis
quam ex suavi amore propter dulcissimum
ihesum deum et dominum nostrum patitur non
attingit cor pacientis propter ipsum deum nisi
quasi fluendo per deum tamquam per medium
ante · propinquius perterans transiens dulcedine
de nectare perdit suam amaritudinem cuius
quidem medii id est propter ly propter deum iuxta

vulgare theutonicum inportatur Sed et
calor amoris eius homo iocunde tale quid pa-
titur vel eciam operatur decoquit ipsum pati
vel operari et sic reddit ipsum dulce
ut potest sentiri homo qui arborem cognoscit
quemadmodum calor solis decoquendo vero
arboris fructum reddit eum dulcem · hec
enim quidem comparacio non est vana Na-
turas deum soli tamquam ei a quo procedit
calor amoris comparatur Unde scriptura
Qui diligunt te sicut sol in ortu suo
splendet ita rutilent Denique cuius tri-
bulacio annichilatur Nomne ille a tribulacione
cum consolacione liberatur Is autem est qui propter
deum tribulacionem sustinet ex amore quo
cor eius redditur inflamatum Illius
quidem cor non pertingit tribulacio maior
penetrando nisi ibidem igne amoris
consumatur et quasi annichiletur quemadmodum
eciam ipse tribulatus huius dicere potest cum
psalmista Inflamatum est cor meum et
ego ad nichilum redactus sum et nescivi ·
Quo talis potest esse desolatus cui pati
non est pati Ymmo per hoc multo debet
consolacionem recipere ex quo cessat pati ut
pocius quia nunquam vere patiebatur ut
sic per sensum condolendo aboriri pati

Decesima secunda

puella sic ait O homo nes-
cis quod solacium est miseris habere socios pe-
narum et tanto magis quanto sunt socii dig-
niores Sed quilibet tribulatus habet
socios omnes magnos qui sunt in digni-
tatibus constituti dudum prius clarevall
Nunquam inquid in honore sine dolore
in placido sine clamore Sed nec tales
tantum habet socios tribulatus quin ymmo potius
meos tales quibus dignus non erat mundus
Denique socium habet ipsum deum qui pro suis
de tribulato dicit Cum ipso sum in tri-
bulacione Deque iterum psalmista Iuxta
est inquid dominus hiis qui tribulato sunt
corde Sunt autem et alii huius rei testes

Margin, left column: dicit pro posito (beside "regulam aristotelis …"); Ecc xxiiij Bernardus (further down)

Margin, right column: Judic v (beside "calor amoris …"); ps (beside "psalmista Inflamatum …"); Bernardus in sermone de sancto Nicolao (beside "tatibus constituti …")

Bern. Ecce quid dicit clarevallis. Meum inquit sanat tribulacio non putes non derelictum sed memineris scriptum esse cum ipso sum in tribulacione. Sed et ipse dominus refertur per ysayam dixisse. Cum transieris per aquas tecum ero. Nomne
ysa. xliii autem et quo ad ignem liber danielis testatur consimile. Vidit inquit na-
daniel iii buchodonosor resonare cum tribus pueris quartum similem filio dei et nomine hec societas secura grata et delectabilis et plurimum affectanda ac adeo propter eam ipsa tribulacio est postulanda. Audi antedictum Clarevallensem loquentem. Da michi inquit tribulaciones ut semper mecum possis esse. His itaque sufficientibus testimoniis patet tribulatos ipsum deum habere socium et non modo penarum seu tribulacionum ut hec et consimiles. Unde magis ut in ipsis modo tribulacionibus et mediantibus ipsis nobis assistente et auxiliantem contra adversantes quod specialiter sibi deum auxiliari competit
ps. psalmista. Da inquit nobis domine auxilium de tribulacione. Ecce non petit quod tribulacio auferatur sed quod de ipsa auxilium eliciatur. Ut scilicet dicit quod ipsa tribulacio sit homini in auxilium contra hostes. Quales forsan in actibus
Job xvii confectis licet iob deo associari petens et hac supposita a societate ad amicos indifferentem diffidendo audacter dixit. Domine pone me iuxta te et cuiusvis manus pugnet contra me. Tamen psalmista dicit. Da nobis domine auxilium de tribulacione petit hoc genus auxilii quod contra periculosissimos hostes valet precipue latentes et incognitos quippe periculosa est pugna qua non cognoscitur inimicus. Hostes autem hostes sunt falsa gaudia fallaces prosperitates mundi qui tanto sunt hostes periculosiores quanto blandiores blandiendo enim et fes-tinando occidunt quemadmodum patet

in libro regum legitur. Joab Mar-
scaldus regis david amasam occidit ipsum per mentum tenens et in signum ami- ii reg. xx
cicie salutans. Si itaque mundus tibi arridet blandiciis suis dicas securi cum illo ovidio bella michi video bella parantur et gaudenter utere illo dei auxilio quod de tribulacione elicitur quippe tribulaciones contra tales adversantes summe valent.

Questio tercia

Questio sit aut. Cur homo de tribulacione quibus diu ignominias. Quia si homo haberet amicum qui propter ipsum in tribulacione esset vel inturbacione dignum esset atque iustum quod ipse homo talis cum ipso amico esset ad ipsum per sui presenciam consolandum tali quidem consolacione qualem ei nobiliter posset impendere. Sed quid. Numquid deus consolator optimus suis amicis propter ipsum tribulantes in hoc deficiet. Ab-
sit ipse est immo qui suis demonstratur ysa. l.
dixisse. Ego ipse consolabor vos scilicet per mei ipsius presenciam cum tribulato humanus ut sepius commemoratum est dixit per prophetam cum ipso sum in tribulacione. Sane in hac verbo patet consistere multiplex consolacio. Nempe si deus est mecum in tribulacione quid ergo requiro amplius. Nam nichil aliud aut plus quam deum mecum velle debeo exemplo illius marie in-
cuius persona dicit ille origenes. Dominum origen. in omelia de magdalena
meum solum quero ipso me solus potest consolari. Sed et valde avarus dicitur cui deus non sufficit. Si etiam homo de ipso deo non contentatur quomodo de quocumque dono dei minori vel exteriori poterit contentari. Deus itaque qui consolatur nos in tribulacione nobis sufficiens est consolacio habunda quod patet tam de deo patre quam de deo filio et de deo spiritu
sancto. Dixit philippus ad filium de Jo. xiiii
deo patre. Domine ostende nobis patrem et sufficit nobis. Dicitur de sapiencia que filio Sapie. vii
appropriatur. Venerunt michi omnia bona pariter

cum illa et tu non sufficerent omnia bona
Omne autem quod venit cum illa est hoc bonum
ut patet quia nichil nisi bonum et optimum ad
quod suum conducit continuum. quippe ipsa
attingit a fine usque ad finem fortiter et
disponit omnia suaviter. Veniens igitur cum
illa ex fine saltem fortiter boni atque suavis
tam. Dicit autem omnia bona quia ad quem
venit deus ut amicus illi communicat omnia
sua bona. Juxta illud in figura. Fili tu semper
mecum es et omnia mea tua sunt. Sua autem
sunt omnia bona. Unde et diligentibus
deum omnia cooperantur in bonum ut propheta
sum gloriam propter quod signanter dicit.
Venit michi omnia bona. i. omnia venerunt
atque redduntur in bona omnis etiam aliqua
secundum se non sunt bona ~~venit~~ Venit
autem cum eterna sapientia quia numquam sciei sine ea
quicquam nulla nisi operis sunt eligere
bona. Rursum deus sponsus sue pacientie
est dulcis hospes autem eius quidem dulcedo
amaritudini tribulationis preponderat. ita perfecto
ut sufficiens sit ad amaritudinem tribu-
lationis repellendam et pro omnibus ad illam conso-
landum de quo dicit cum ipso sum in tribulatione
quod in eo libenter facit qui obicem non
ponit eo quod pacientiam et sibi prevenit
Demum hoc quod dicit cum ipso sum in tri-
bulatione tantum valet ac si dicat ipsi tribu-
lato compatior vel potius in persona ipsius
ego patior quemadmodum in persona pet-
ri passurum predicebat cum eidem dicebat
Venio romam iterum crucifigi et quemadmodum
dicet in iudicio hiis qui a sinistris eius
Mt xxv erunt. Esurivi et non et non dedistis
michi manducare. sitivi et non dedistis
michi potum etc. Sequitur Et tunc re-
spondebunt ei et ipsi dicentes Domine
quando te vidimus esurientem et non ministra-
vimus tibi Tunc respondebit illis d. Amen
dico vobis quia non fecistis uni de mi-
noribus hiis nec mihi fecistis. Ut ista
erga hominem caritas dei omnis pacientes
sibi assimilet quam merito debet omnem hominem
tribulatum consolari

Sapie viij
Luc xv

Decima quinta puella sic ait Cur
homo de tribulatione tristaris per
quam ad duas eximias virtutes hu-
militatem scilicet et pacientiam efficaciter dispo-
neris. Vis hoc scire quantum ad humilitatem Ec-
ce dicit pater claraevallis Ut sicut pa-
tientia ad pacem, lectio ad scientiam ita humiliatio
est via ad humilitatem. Si ergo virtutem
appetis humilitatis viam non refugias
humiliationis Nam si non pateris humiliari
non poteris ad humilitatem provehi. Hec ille
pater. Sed certe quod per tribulationes ho-
mines humiliantur teste psalmista Tribulavit
eos in (?) corporis et humiliati sunt. Igitur
per tribulationes homines ad virtutem ~~homines~~
humilitatis. Hec autem virtus quanti sit valo-
ris quantumcumque hominem ornet hoc soda-
les mee docebunt in suis evidenter. Sin-
sum sicut secundum premissum prefatum humiliari est
via ad virtutem humilitatis Ita tribulationes
pati est via ad virtutem pacientie. Sed quanti est
hic perfecto tanti est quod nulla reciprocatione
potest adequari. Est enim tanti valoris
armatura quod nec ulla alia quamvis aurea
quamvis margaritis aut quibuslibet lapidibus
preciosis per ornata valet tamen quantum ipsa
protegere hominem a iaculis verborum a gladio
lingue inique et a verbo mendacii aut
etiam perurgitivo verbo cum pacis iacula huius
et sagittas non umquam in ipsum iacentem
valeat pacientia recolligere
Decima quinta
puella Cur de tribulatione turbaris
quia valet ad pietatem valet et ad spei fir-
mitatem Vis scire quod valeat ad pietatem
Sicut extra homo indoctus mitis nescit
et aliis compati Audi apostolum Non habemus
inquit pontificem qui non possit compati
in firmitatibus nostris temptatum per omnia
Vis scire quod tribulatio ad spei valeat
firmitatem Audi ergo apostolum paulum
de spe. Per pacientiam inquit spem habea-
mus. Ecce certe siquidem de regno ce-
lorum spem habet qui monetam habet qua

Bn sup cant
all mei (?)

ps

lo iiij c xxi xxiiij
pro toti et infra
lo xi c xx ...
ij

ad heb iiij

Ro xv

42 considera[tio]

41 consideratio

ipm emitur Que nam inquies est illa
perfecta moneta illa abeterius nunc respon
deo est tribulacio Hinc in libro dicitur Iob
Job v — Increpacionem domini ne reprobes Sane de
spei firmitate expressius loquitur pastor
Gg' xx li° moralium — gregis Gg Tanto inquit spes in deo so
lidior surgit quanto pro illo quisque grauiora
pertulerit quia nequaquam retribucionis gau
dium de eternitate colligitur quod non hic
pia tribulacione seminatur Hec ille Sed
Gg' — quid operatur hec spes audi Gg ibidem
Spes inquit in eternitate animum erigit
et ideo circo nulla mala que exterius tolerat
sentit

Vicesima sexta puella sic ait
Nonne nosti quod tribulacio va
let multipliciter ad virtutes Ni
mirum tribulacio virtutes inuat virtutes
manifestat virtutem perficit. Vis scire
quod tribulacio virtutes iuuat audi ve
nerabilem bedam Adiutrix inquit virtutum
est tribulacio Vis scire quod tribulacio virtutes
Gg' xx li° moralium — manifestet audi gregorium egregie de
hoc loquentem Aromata inquit fragranciam
suam non nisi cum incenduntur expandunt
Ita sancti viri omne quod virtutibus
redolent in tribulacionibus innotescunt
Bernardus in sermone de natiuitate beate virginis quod in mare pertransiit de gaudiis ad gaudia — Sed et pater clareuallis exponens
illud cantica Virgis pulueris pigmentarii
Species inquit integre odorem quendam
reddunt sed non tantum quantum confracte
crebris tunsionibus subtrite remociore
eciam locum odorifera suspensione perfundunt
Sic et virtutes in pace fortiter re
dolent sed forcius in tribulacione quod
virtus in pace acquiritur in persecucione pro
batur approbatur in victoria Hec pater
ille Denique vis scire quod tribulacio v
irtutem perficiat audi apostolum paulum
ij Cor xij — Virtus inquit in infirmitate perficitur
Nec mirum multis namque modis facit
tribulacio ad perfectionem virtutis Primo quidem
quia purgat virtutes ut ignis aurum
audi gregorium Fornax inquit tribu

lacionis lingua viciorum incinerat et aurum
purgat Gg' — Secundo quia hostem virtutum
debilitat scilicet corpus cum sensibus
quem fuit ad malum et cum eo carnis concupiscencia
aduersus spiritum Tercio quia magnitudo tri
bulacionis ostendat ut deus graciam auge
at audi apostolum i° Cor x° Fidelis est
inquit deus qui non permittit nos temp
tari scilicet per tribulaciones supra illud quod po
testis sed faciet cum temptacione prouentum
id est virtutis augmentum ut possitis sustinere
Audi quoque et Senecam illustre quid
Sen' — ta inquit adicit sibi virtus lacessita
Greg' xxxvj mor' — Denique audi insignem gregorium Electorum
inquit desideria dum premitur aduersitate pro
ficiunt sicut ignis flatu premitur ut cres
cat et vnde quasi extingui cernitur
inde roboratur

Vicesima septima puella sic ait
De tribulacione eius custodiis bonum
tuum quod deus intendit non aduertis Certe
intendit tuam custodiam ac cordis atque
virtutis tuarum conseruacionem Vis hoc sci
Gg' ij mor' — re audi diuina gregis custodem Gg
Nisi inquit vos per tribulaciones se me
lius seruari nosset non diceret proba me
deus et tempta me Et rursum idem
Tu inquit melius custodiunt cum per dispen
sacionem dei tollerabiliter temptantur ex
terius aliquando verberibus aliquando pressuris Tri
bulacio eciam custodit sapienciam cordis ne
perdatur sicut extradicit pater beatissimus
de salomone loquens Ideo inquit sapien
Gg' xxvj — cor salomonis defuit quod cum nulla dis
ciplina tribulacionis custodiuit Hec ille
pater Corda itaque amicorum dei sub
tribulacione conseruantur sicut ignis sub ci
nere et semen sub niue Quapropter
et dominus precepit in lege quod tabernaculum
supra operiendum esset de sagis cilicinis qui
aspersi sunt ad preciosas cortinas subter

complentes aut stadiendas apluma et aucto-
per quod sperat quod sub asperitate tribulacionis
conservantur preciose virtutes stolis et perpetue
humilitas que a mundi concupiscentiis impugnatur

Vicesima octava parabola sic ait
Quod homo de tribulatione testatus

Cum tribulacionem materiam specialis gaudii et
tamen divine solacii constet esse Ut sic de
hac dubites audi multiplex testimonium
Ambrosius in [illegible] — Nonne dicit gloriosus archiepiscopus Am-
brosius Deus non est immemor suorum
quia dat eis in tribulatione placitum Nonne
Bernardus super ps qui habitat — etiam dicit pater clarevallis Prope est
dominus hiis qui tribulato sunt corde Nec
mirum Nam et mater que egrotantem nouit
filium magis fovet et amplectitur Spiritus
quamcumque tribulatus fuerit non putes
te derelictum sed memineris scriptum esse
cum ipso sum in tribulatione Hec ille Sed
quid Certe paciencia amici est gaudiosa
seu consolatoria Nonne vel aliquando au-
2 Cor vii — divisti verbum illud apostoli superhabundo gau-
dio in omni tribulatione qui et rursus
de quibusdam dicit In multa experimento
tribulacionis habundancia gaudii ipsorum
fuit Nonne dicit idem apostolus alibi
Ro. v — Gloriamur in tribulacionibus Nonne dicit
ps — ps letati sumus pro diebus quibus
nos humiliasti Nonne gaudet langui-
dus de mobili curacione sed tribulacio me-
dicina est mobis expulsiva peccati si
Job — adeo accepte Hinc enim dicitur in li[bro]
iob Increpacionem domini ne reprobes
quoniam ipse vulnerat et medetur Sed
et operarius de stipendio acquirendo li-
beter gaudet etiam in labore sic etiam
Act v — dicit in actibus Gaudete quoniam merces vestra
copiosa est in celis Sed et mercato-
res gaudent qui pro vili precio mer-
ces emerunt qui in modico vexati in
multis bene disponentur Et tribulacione mo-
dica ut pace temporali et brevi incedere
sibi comparant sempiternam Deinde virtus homi-
nis apparet in tribulacione sicut virtus sinapis
ex intricione Bonus enim gubernator in tem-
pestate cognoscitur et in bello miles et
pugil in duello Et nonne huius gaudium
preit affecto sic experiencia hac docente
Gaudent namque magni viri et virtuosi
in rebus adversis sicut fortes milites in
bellorum triumphis Et sicut gaudet ex vic-
toria pugil fortis facit aut excellens
ad propositum dictum illustris Senece Nullus — Sen
in quid ita magnum placitum est sicut illud
quod extrahitur de adversitate Quid plura
Mutantur plane seu convertuntur tristicia tri-
bulacionis saltem in bonis hominibus in
gaudium exultacionis Nonne ait ps — ps
In convertendo dominus captivitatem syon facti sumus
sicut consolati Tunc repletum est gaudio os nostrum
et lingua nostra exultacione Sed et dicta
mutacio ... hystoria apparte intel-
ligitur figurata per mutacionem aque in vi-
num in nupciis et nonne vinum letifi-
cat cor hominis presertim vinum consolacionis
Sed certe aqua tribulacionis convertitur in vi-
num consolacionis et leticie spiritualis Dicitur
forte quanta aqua in quantum vinum procedit
in medium ysaias propheta in persona dei — ysa liiii
tribulatum consolans Ad punctum in
in modico dereliqui te et in miseracionibus
magnis congregabo te Quis certa
ymaginandum quod per modica gutta vel
apposicione punctalis tribulacionis recipie-
mus divina fluente miseracione quasi flumen
eterne pacis et thesauros iocunditatis
et exultacionis quemadmodum id dictum est
Jocunditatem et exultacionem thesaurizat — Ro. xv? cetera
super eum Una igitur nimis preeligenda est
gutta aque tribulacionis in vinum gau-
dii temporalis mutande tandem in tor-
rentem tribulacionis eterne primo simul
(marginal addition:) prosperas ipsi enim tribulati

in ignem et aquam eterne afflictionis
per que non transitur ut in refrigerium
veniatur Siquidem de hac mutacione
habetur exemplum de divite epulone et laza
luc xvj ro paupere qui dives dicebat Crucior
in hac flamma scilicet tam copiosa et
suo calore tam afflictam nam illi vir
sum constat fili recepisti bona in vita
tua et lazarus similiter mala nunc autem hic con
solatur tu vero cruciaris
Tricesima nona puella
sic ait Cum de tribulacione
tribularis Nonne consideras quod deus
eterna per tribulaciones maximum bonum
tuum intendit Vides in quibus perfecto
tribulacio educit hominem de pressione
et non nunquam ad coronam Vis scire quod
tribulacio educat de pressione Ecce
carcer cordis est vel pressio quicquid in cor
dinate diligitur in hac mundo ubi ani
ma seri retinetur et ligatur vinculis
affeccionis De hac quidem carcere tribula
cio usque videre saltem in uno genere tri
actuum xij bulacionis Nonne legisti in actibus quod pe
trus detinebatur in carcere herodis et
angelus percussit eum in latere et dixit
Surge velociter latus vocatur in scrip
tura omnes illi qui ipsi affinitate vel
societate coniuncti qui ergo amici hominis
ei per mortem vel alio modo subtrahun
tur in latere percutitur homo de carcere
corde suo de carcere exiendo Vis autem
scire quod non nunquam educcio de carcere ter
minetur ad coronam Audi crisostom In
Eccl tedium inquit ducitur quos de
carcere ad regnum Sed quomodo et martello
tribulacionis fabricatur corona iustis tribulatis
qui enim iustos corona eis fabricant
quod eciam quamvis fit non apte in facie per
sequendo sed occulte quasi a tergo
per detracciones malleo lingue percuciendo
pis quadmodum ob hoc dixisse videtur psalmista

Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores
Deinde quod deus per tribulacionem iustorum max
imum eorum bonum intendat videlicet per
probacionem gloriam eorum et honorem ac coro
nam eternam patet per illud de tribulato
nunc dictum plenarium hunc est Gloria
et honore coronasti eum domine Sed et ia Jacobi i
cobus alphei in sua canonica de tempta
to per tribulaciones et patienter sufferente
loquens Beatus vir qui suffert temptacionem quoniam
cum probatus fuerit ac si diceret Vitam co
ronam accipiet Est autem de cuius coro
nacione exemplum Nam miles qui habet quoniam cum
triumpho de certamine revertitur magnus ei
honor exhibetur Sic est et de illis qui
per patienciam in hac vita triumphasse pro
bantur iuxta illud boecie Nobile vin
cendi genus est paciencia Vincit qui patitur Bo
Si vis vincere disce pati De illis in
quam triumphatoribus sic est quod in celesti
palacio honorifice recipiuntur et ut
reges plenarie coronantur Nuptie
tacto de quibus dicitur aureole cuilibet mili
tis in militante ecclesia bene militantis
In ecclesia triumphante nove primi celestis
quod aurea dicitur visitatur illa nove
ecclesie Corona aurea super caput eius ex Apo ecclesie
pressa signo sanctitatis
Tricesima puella sic ait Audi
summam premissis clarealis multa
de premissis quae recapitulantur Hec est Bern
inquit via vite tribulacio prius via
glorie Via civitatis habitacionis via regni
in utilis tribulacio que probacionem operatur
ducit ad gloriam Vertitur tristicia tua in
gaudium mutatur Gaudium sine longum
quod nemo tollet a nobis gaudium multiplex
gaudium plenum Bonum ergo magis neces
tas quam voluptas quoniam cum utraque recesserit neque
transeat altera penam habeat altera sit
pritura corona res necessaria ista necessitas
que coronam parit Gloriam in tribulacione In

ea siquidem spes glorie primo et in ipsa tribulacione gloria continetur sicut spes fructus in semine In hunc modum regnum dei intra nos est thesaurus ingens in fictili vase magis vili Est in quo sed abscondita est. latet gloria nobis in tribulacione cum ipso sum in tribulacione ait dominus Et est aliud item Cum tribulacionem queram mihi adherere deo bonum est Ostendit ut ipse sit hys qui tribulato sunt corde ut nobiscum sit in tribulacione mea expecto utique quod in ipsa tribulacione sinus nos Quis enim sustinet quis subsisteret quis persisteret sine eo. Bonum michi domine tribulari dummodo ipse sis mecum quam regnare sine epulari sine te. sine te gloriari bonum michi in tribulacione magis amplecti te in camino habere te mecum quam esse sine te vel in celo durum probat fornax et vinas iustos temptacio tribulacionis Ubi enim tum eis domine et ibi in nomine tuo congregatis medius astas Quid trepidamus Quid cunctamur. Quid refugimus huic camino fuit ignis sed dominus nobiscum est in tribulacione. hec ille dulcis pater

Secundo post premissa ad supradicta dominam consolatricem accessit et alius tristis propter crucem tribulacionis cui illa pro consolacione more de suis puellis quatuor assignavit

Prima puella sic ait ad personam tristem O si cognovisses et tu quid dulcedinis crux tribulacionis continet de ipsa non doleres sed gaudere et tu magis quemadmodum non nulli sanctorum crucem tribulacionis noverunt per experienciam et amaverunt Audi hystoriam illam in qua de andrea apostolo sic canitur Doctor bonus et amicus dei andreas aspiciens a longe vidit crucem Salve crux suscipe discipulum eius qui pependit in te magister meus christus Salve crux que in corpore christi dedicata es. et ex membris eius tamquam margaritis ornata Sequitur in hystoria Videns andreas crucem cum gaudio dicebat Quia amator tuus semper fui et desideravi amplecti te O bona crux recipe me ab hominibus et redde me magistro meo ut per te me recipiat qui per te me redemit Rursum sequitur Cum pervenisset beatus andreas ad locum ubi crux parata erat exclamavit et dixit O bona crux diu desiderata et iam concupiscenti animo preparata securus et gaudens venio ad te ita et tu exultans suscipias me discipulum eius qui pependit in te hec in illa hystoria Et nomine hec ad magnam consolacionem omnium crucem tribulacionis pacienter debent esse sicut quod cum beatissimo andrea crux fuit non solum consolacionis sed etiam exultacionis multo debet esse et nobis tamen saltem consolacionis

Secunda puella

sic ait O si circa premissa persororem meam recitata cognovisses et tu quam magnam prestet consolacionem crux tribulacionis Dulcis ille pater clarevallis arbori comparat et qualis de tribulacione multo gauderes Certe inquit crux speciosa est et crux amabilis est Et crux habet exultacionem Ita est frater mei Si fuit qui colligat semper germinat lignum crucis Viciorum fructificat iocunditatem. oleum leticie stillat balsamum sudat karismatum spiritualium Non est silvestris arbor lignum vite est apprehendentibus eam arbor fructifera est arbor salutifera alioquin quo dominus occuparet tamen illud dico per- Bn̄ de sto andrea

ciosissimam glebam cui clauorum est in
fixa radicibus Si non esset hec sanc
tior cunctis preciosior . vnius enim nunquam
illo plantaretur morte Nec illa primi
tiuam vineam compararet Denique quod in ips
a crucis suauitatem dedit qui dedit
et igni quis aut quomodo crux videatur insipida
ubi dulce sapit et flamma Quid enim
sapiebat laurencio ignis ille cum irride
ret carnifices iudicem sibi sannaret .
Quid ad hec dicemus fratres Cur non
sapit et nobis que christo est tribulacio
Cur non gustamus et nos manna id
absconditum Sic ergo gaudium in tribulacione
etiam non habet maligna Vnde illiciat
vnde deiciat liberata sumus a laqueo ve
nancium . Iniciter et audacter assero nichil pro
ficiet inimicus meo quod crux christi de
lectat Si carnalem delectacionem et filius
in iquitatis non apponet nocere ei Si
ad expugnandam ei quibus in mente temp
tauit amaritudinem non timuit delicias
qui in eum operatur multo magis fero mur
murans pro iniquo et delectatur plane al
tissimum posuit refugium suum quo nec
muscipula in mente timenda sit nec
sagitta prorsus sublime volat quippe quod
ille est qui non in futurorum expectacio bo
norum sed presencium quamque malorum exhibicio
ipsa delectat ita ut mea glorietur hec
illa pater

Tercia puella sic ait O homo
tribulate vis ne premissa verba
patris clareuallis ad clarius ipsa pro
consolacione tua intelligendum declarari
Ecce dicit primo crux speciosa est scilicet
tribulacionis et nomine bene dicitur est
namque speciosa vel ut tam equiuoca
Quemadmodum enim sol est calidus sed non
formaliter ut vniuoca . sed ut tam cala
ris equiuoca Ita et crux tribulacionis
ut tam equiuoca facit animam speciosam
plenitudine speciei status cogitacionum
ex quibus non nunquam que rumpit in eptiora

verba amorosa sepius namque tribulati verba
huiusmodi ingeminant O deus amantissime
O amabilis deus sufficere michi Vel
o amabilis deus libenter hoc sufferendo a
more tui . quia grauiora pertulisti amore mei
Quid igitur mirum quod deus pater crucem
tribulacionis speciosam dixit Nam propter
dicta et consimilia externa vel interna
verba plena caritatis et dileccionis que crux tri
bulacionis causat in ipsis tribulatis propter
accomodatum quodammodo quod dei ymaginem tamen Vnde ettie
Ista est speciosa inter filias ierusalem sicut
vidistis eam plenam caritate et dilectione
Vnde sum crux tribulacionis speciosa est ut
patet tibi conferens speciositatem Nempe
ipsa ut soror mea prefata est aque com
paratur quemadmodum igitur aqua homines
se vel in suis vestibus dat pati re
formatur speciem mundando et dealbando
Ita et tribulacio animam abluit et virtutes
suas huius candidiores reddit . Et
nomine perigrandis aquila Iohannes in sua
apocalypsi hac declarat Vbi dicitur hii qui Apoc. vij
sunt amicti stolis albis qui sunt et vnde
venerunt et dixit michi vnus de senioribus
hij sunt qui venerunt ex magna tribulacione
et lauerunt stolas suas et dealbauerunt
eas in sanguine agni scilicet precipue sang
wis christi pro amore cordis sui bene digesti
ad modum lactis albissimi Dicit secundo
predicta pater Crux amara propter i. tribu
lacionis Iam audisti quod hec crux speciosa
est Quid igitur mirum quod ipsa amara propter quod ip
se speciosa solent esse amabilia Nec
appareas quod amara est Nempe et ama
ra potest habere dulcem sanitatem amabilis
est Sed et tribulacionem amaram dicens
dicere videris mendacium et declarare
potius gustum tuum esse infectum Sancti enim
tribulaciones vident esse dulcorate propter
hoc quidem quod in ipsis sunt et propter eum cuius
spiritus super mel dulcis est transierunt
quemadmodum et crux iam videtur esse vnc
ta ex eo quod in ipso fuit qui est vnctus

Qua propter et cruces mortificationis
etiam oleo inungunt. Hinc est quod dulcis
Bn pater clarevallis de illo loquens libro qui
fingis laborem in precepto Amo inquit la
bor factus iugum suave crux in uncta
Dicit iij idem pater Crux haec exulta
tione et quid mirum si hoc dicat et merito
dic dedicatam tribulationis designatus per
signum crucis Nam et exultabunt omnia
ligna silvarum a facie domini quia venit ait
propheta Sed quid Numquid non primas suas ex
hibet dominus tribulationes certe exhibet Audi
propheta Iuxta inquit est dominus hiis qui tribula
to sunt corde igitur etiam in tribulatione non
solum gaudere sed propter eius presentiam quin fieri
exultare potius hoc per gaudium cordis
in corpus redundans quemadmodum cytharae
dam illud David dixisse nomine Cor meum et
caro mea exultaverunt in deum vivum Dicit
quarto dictus pater Si fuit qui colligat pre
germinat ligni crucis vitam scilicet vitam
gratie Nempe si una persona sine
tribulatione consumat vitam gratie tue ad vi
Gg tam bona tot tribulationes centum milia gignit
Quippe secundum gregorianam sententiam mala
que nos hic premunt ad deum ire compellunt
Immo melius dicam Nec una persona
omnis corporis tribulationis consumat vitam gratie
vel statum vel etiam sanam Nemini pro sua
exceptione dicit nobis apostolus paulus
1 thi. iij Omnes qui pie volunt vivere in christo
persecutionem patiuntur Sed et magnus pater
Aug. q. 1a p. augustinus Nullus inquit servus christi sine
tribulatione est Si putas te non habere persecu
tiones non dum cepisti esse christianus Dicit
vero pater antedictus fructificat iocundi
tatem scilicet ligni crucis seu tribulationes
Nomine est ita Certum est hoc consitenti
Ec i vel perfecto tempore Audi ecclesiasticum usque
in tempore inquit sustinet patiens et
postea redditio iocunditatis Nam etiam
luc vj dominus in ewangelio Beati inquit qui nunc fletis
quia ridebitis Immo dicunt patres dicunt visi
tantur etiam in propria tribulationis namque a certe
multi sive in ordine sive monachos in se
Ec j culo religiosos fuit Sed quid Certe

testante etiam Religiositas custodiet et
iustificabit cor iocunditatem atque gaudium
dabit Unde et salomon in proverbiis Secura
inquit mens quasi iuge convivium Dicit vj Pro. xv
idem pater balsamum sudat scilicet ligni
crucis id est tribulationis Sed quod balsamum du
dum eundem precium Certum inquit balsamum
preciosissimum est hoc autem balsamum consequitur
quis cordis expressione et hoc mulcebitur Bn s^r cant
tribulationis occasione quod quidem balsamum gene
genngit abiectus foras exire anxia et
quasi sudorosa confessione Dicit vij pater
ille de ligno crucis antedicto non est silve
stris arbor Nam contrarium effectum habet
cum enim quasi silvestrem et indomitum corpus tri
bulationis reddit domesticum Non est igitur
silvestris arbor quam de nimis ignobilium cum in
contrarium de ligno crucis canat ecclesia
Super omnia ligna silvarum Dicit viij° Roy ome
idem de eodem ligni vite est apprehendendi
cum Nomine enim magnae vel periculosa
egritudine constituti propter mortem perpetuam eva
denda et eterna vita consequenda apprehendere
solent lignum crucis in tuen amplexari
et osculari Ita ergo et maioribus brachi
is crux tribulationis est apprehendenda am
plexanda ac deosculanda quia lignum
vite est patientibus tribulationes Qui habet aures
audiendi audiat Quid spiritus dicat ecclesiis
Vincenti scilicet tribulationum temptationes dabo Apoc ij
edere de ligno vite quod est in paradiso
dei mei Vincenti inquid scilicet per patientiam
quia aliter inductum est nobile vincendi genus
est patientia Vincit qui patitur Si vis
vincere disce pati ait poeta Dicit
ix idem de eodem Arbor fructifera est
arbor salutifera quoniam perfecto quia nos
sanum facit salute eterna. Hinc salua
tor ipse ait Pater meus agricola est Jo xv
omnem palmitem qui fert fructum pur
gabit eum scilicet per inflictionem tribulationis
ut plus fructum afferat Dicit x° idem
de eodem Si non me esset hic sanctior
tinctus prestior omnibus tamen quod illo plus

tarentur morte. Nec illam proinde mente an-
tiquam acciperet. Unde ita dicit venera-
bilis: Quia omne lignum pulchrum visu et ad vescen-
dum suave in paradiso manu dei consti-
tutum carere in homine suavitatem non posset
sicut lignum crucis i. tribulacionis crucifixi
igitur plantat morte sua vinea etc. Ecce
tribulacionis crucifixi Christus crucifixus cum tenerentur
recipiende sunt quidem de consolande et am-
plexande tamquam sancte reliquie cum quibus
sanctificatus est sanctus eius. Nimirum si aqua ama-
ra transeundo per lignum dulcis efficitur, aqua
vinum per speciem transiens redditur
speciatum. Sequitur a simili quod tribulaciones
pro Christo sunt sicut sanctorum ac pro omnibus sanctos alias
qui pie volunt vivere in Christo tribulaciones
sunt. Unde quasi sancte reliquie. Bonitatis
aut corpus signa vident et miracula qui
operantur qui enim xxxta annis vel am-
plius in deliciis mortui existentes multo
ciens mutantur resurgunt superve-
niente eis forti tribulacione. Nulli in mundo
isto reliquie sancte videntur tot et
tantis infirmitatibus laborantes quot
et quantis sanant ipse tribulaciones. Dicit
eciam idem pater supponens crucem
tribulacionis habere suavitatem saporis et
dulcedinem. Quid mirum si cruci
suavitatem dedit qui dedit et igni
aut quis cruce videatur insipida ubi
dulce sapit et flamma. Ecce quod dicit
de crucis huius possibilitate probat per
simile scilicet de flamma que comparatur
tribulacionem carnificum et iudicis sub
sanacionem quam laurencius potius in craticula
subiacentibus prunas insultabat et
quam assatus divinus vultu letissimo ad
imperatorem respexit et dixit. Ecce
miser assasti unam partem illam et manu-
ca. Quia quod dictus pater scribens fu-
it loquens admirando subiungit. Cur
non sapit in nobis que pro Christo est
tribulacio cur non gustamus et illud
manna absconditum quod paucissimis con-
tum seu adeo paucissimis revelatum quem-
admodum deo patri dicitur in luca: Abscondisti
hec a sapientibus et revelasti ea parvulis. De- luc. x
nique Christi pater sepediccus sic concludit.
Sit ergo gaudium in tribulacione et iam non habet
malignus unde illaqueat unde deiciat ita
ut est prius per sororem meam veritatem. Dicitur
quod duas fugit crucem i. signum crucis
et videtur oro quod et crucem tribulacionis quam
Christo mea delectatur, teste ubi prius sepe
dicto patre Claravallis. Nichil inquit
proficiet in inimicus meus quod crux Christi
delectat. Liberati sumus a laqueo venancium
et a verbo aspero. Dicit a laqueo vena-
tium scilicet qui venantur ad illaqueandum
nos per carnales delectaciones et temptant
nos per amaritudinem ad exasperandum nos
et ad murmurandum et contra hec duo
dicit idem pater. Si carnalem de-
lectacionem et filius iniquitatis non apponet
nec nocere ei sit ad exasperandum ei
quilibet temptavit in mitte amaritudi-
nem supple per hac non proficiet. Unde
subdit: Non curat delicias qui re-
linquo pascitur numquam quod eo murmurare
potest iniquo et delectatur. Rursum temptat
nos dyabolus per muscipulam i. per instrumentum
capiendi nos hoc aliquo delectabilis
cibi i. delectamenti letantur quantus et
per sagittas auctoritatum precise intellectus
novit enim et ipse per huius sophistice
opposita arguere. Sed contra hec de
illo qui in tribulacionibus delectatur dicit
predictus pater: Altissimum posuit re-
fugium suum quo nec muscipula in inimici
timenda sit nec sagitta cursus sub
lumine volat quidem iste est que non in no
futurorum expectacio bonorum. Sed pre-
cium quarumque malorum exhibicio ipsa delectat
ita ut in ea eciam glorietur. Hec ille.
Unde talis de quo loquitur sub lumine vo-
lat et altissimum ponit refugium suum
quo primissa non attingunt. Sed in vulne-
ribus ihesu Christi crucifixi sublimati
iam in celo exaltati quo nec inimicus

nec in structura eius uenire possint

Bernardus [in] ser[mone] de s[an]cto Andrea

Quarta puella sic ait. Tercia
nunc p[ro]pheta soror mea exorta
tamquam p[ro]ximis claruallis inter-
alia sic dicentis. Sit ergo gaudium in
tribulacione. Unum quod contra hoc obici
potest de christo qui perfectior omnibus constans
in tribulacione scilicet sua imminente passione
cepit tristis et mestus esse. Hinc sciatis
quod huius dispensacionis pro dictis tamen sub
iungit. D. Qui inciatur a timore crucis
christi sustinet pacienter qui proficit in spe
portat et libenter qui consummatur in cari
tate amplectitur iam ardenter solus iste est
qui dicit pater quia amator tuus semper
fui et desiderium amplecti te longe est
vox ista ab ea voce pater si fieri potest
transeat a me calix iste. Quid enim ag
nosco in firmitatem gallinam cum pullis
considero caritatem stupesco dignacionem
expauesco humilitatem. Misericors dominus
noster beati andree robustum sibi suscepit
affectum quia non est opus sanis medicus
sed male habentibus. Quid magnum fuit
domine ihesu christe si attendente hora passionis
quam veniens intrepidus stares tamquam qui
potestatem habens ponendi animam tuam et
nemo tollebat eam a te. Aut non glo
rius fuit quod quidem propter nos totum
agebatur ut non solum passio corporis
sed et cordis affectio pro nobis fieret et
quos viuificabat mors tua infirmitas
et trepidacio robustos et mesticia le
tos et tedium alacres et turbacio quie
tos faciat et desolacio consolatos. Lego
quidem in lazari resuscitacione quod in
fremuit spiritu conturbauit seipsum ut con
dicionis nostre sue beneplacito voluntatis. Nunc
autem aliquid iam amplius audito. Iuste
siquidem adeo preualuit ea quod fortis est
ut mors dilectio ut christum dei virtutem
angelis confortauit. Quis quidem euangelium
audit dixit inquid angelus confortans
eum. Quid enim plane tui nascituro clausa

patuit virginis uteri cuius nutu aqua
in vinum versa est. Cuius tactu lepra fuga
ta est sub cuius plantis solidum stetit mare
ad cuius vocem mortui resurrexerunt. Denique
eum qui portat omnia verbo virtutis sue per
quem facta sunt per quem omnia subsistunt et
angelus ipse et quid dicam quem eciam eius
enim mirari si non esset penitus incredibilis.
Rogo te angele quem consolaris an igno
rabis quis esset ad quem consolandum veniebas
Certe consolator est. Certe paclitus
aliquis non diceret aliud paclitum a patre mitte
dum aptiis si non esset et ipse paclitus.
Denique agnosco et in hoc ipso paclitum
maximum benignissimum quod precipue sit ipso quod
tribulato sunt corde. Non despero iam eciam
si molesta michi videntur tribulacio quam
pacior eciam si pusillanimis sim eciam si
desidero ut transferatur a me calix non
despero inquam dummodo addatur. Verum non
sicut ego volo. Sed sicut tu hec pre
antedictus

Tercio post premissa addnatus
consolatorem supradictam attexit
et alius tristis super tribulacionum
multiplicitate et varietate conferendo
cum ipsa modo de suis puellis post pro
consolacione deputauit

Prima puella ad tribulacionem sic ait
Ad homo satis est mirabile quod tunc

homo turbatur cum sit sic positus
in via et certa via tendente ad ter
minum ad quem tendit scilicet ad quod mittitur ibi
veniret cum potius inde deberet gaudere
Sed quid mirum est mentibus hominum
cum bonum naturaliter ista cupiditas nomine
et omnibus mortalibus circa quod multiplicium

cum 3a conuenit consolacio super tribulacionum multiplici copia et varietate

studiorum labor oportet ad unum tamen beati
dinis finem mittitur pervenire certe sic bo
eciana consolatione testante Sed que est
Boecius li° iij prosa ij via et certa via ad hunc terminum per
fecto tamen terminus iste sit ut dicit sti
mulus boni cuiusque regni celorum nomine impor
tatur Constat quod via adipiscendi tribulaciones
sunt presertim multe testante scriptura que
hoc dicit et constanter asserit (actuum xiiij)
actuum xiiij per multas inquit tribulaciones oportet nos
intrare in regnum celorum

Secunda puella ad hominem propter
tribulaciones contristatum sic ait
Cur homo amicos domini tui non gau
denter recipis presertim ad magna bo
na celeriter recipienda te vocantes
Cum nam inquies sunt hij amici presertim
amici huius tribulaciones sunt que hominem ad
deum accelerare faciunt Nunquid per tribula
ciones deus hominem ad maxima bona vo
cat et non vult quod ipse in primis consistat
Ita sane quod quotquot tribulaciones habes
tot recepisti amicos qui dicunt te acce
lerandum et ut dicere cordis tui non sit
pre Unde ps multiplicate sunt infirmi
ps tates eorum postea acceleraverunt Scriptum
exo. xij est quasi in exodo quod egipcij cogebant
filios israel exire de terra Sed quid ho
rum hoc significat que per egipcios
designantur corda virorum presertim dei
videncium seu pre oculis habencium per filios is
rahel significatorum cogunt recedere de
hoc mundo tribulacionibus tenebrosis ho
rum modo a reliquo cor recedit quo amore
suum ab ea subtrahit quod in proposito facile sit
quippe amor de facili ab eo subtrahitur
in quo non nisi supplicium invenitur

Tercia puella ad
hominem multas tribulaciones ab
horrentem sic ait Cur abhorres tribula
ciones que voces tuas reddunt exaudi
biles atque graciores Hinc namque pro
ps pheta dicit Ad dominum cum tribularer clamavi
et exaudivit me Sed et sicut a deo

plurium clamor magis exauditur quippe
secundum collectam ecclesie id quod petitur multi
plicatis intercessoribus largiri speratur Ita
eciam pari modo si homo unus multa ora haberet
vel si omnia membra eius ora haberent cont
ac simul clamarent exaudicionem apud
deum facilius obtinerent Sed quid perfecto
quelibet tribulacio est quasi os clamans in necessitatis
articulo Unde et doctor quidam dicit
de lazaro quot tot habuit ora clamancia
quot habuit vulnera.

Quarta puella sic ait Nomi
nes quod tribulaciones aquis comparantur
in scriptura Sed in aquis Advertas igitur
quod sicut aqua amara dulces pisces nutrit
pariter et maiores puta cete grandia
et alia consimilia que non nisi in mari solent
inveniri dum alijs aquis nutriuntur pis
ciculi Sic est eciam quod in tribulacionibus mag
nis et amaris nutriuntur homines magne
virtutis Rursum advertas quod sicut aqua
dum crescit navem elevat Unde in libro
genesis dicitur Multiplicate sunt aque gen. vij
et elevaverunt archam in sublime a terra Ita
et tribulaciones presertim multiplicate elec
tos dei proficere faciunt et altercius ele
vant et exaltant quemadmodum dicitur in iob xxij
libro iob Sed quibus per tribulaciones non dum
disciplinatis dicitur cor eorum longe est
a disciplina propterea non exaltabuntur Ip
pe nomine discipline plures tribulacionum
ictus significat satis apte Ad hunc autem
advertere potes quod tribulaciones precipue mul
te et magne admodum aque copiose
nate sunt bene mundare et dealbare alique
forte in aquis vel qualia Certe virtutis
habitus seu indumenta in quibus sancti tamquam
in stolis albis rampebunt coram rege
glorie Audi itidem quam pariter et re
sponsione per cognatam prius ex apocalipsi
veritatem Hij qui amicti sunt stolis al
bis qui sunt et venerunt ex magna tri
bulacione et laverunt stolas suas et
dealbaverunt eas in sanguine agni scilicet

ad modum lactis q sanguis e̅ diges
tus candido facto per digestionem amo
ris diuini

Quinta puella sic ait Scias ho
q multe tribulaco̅es valent ad pur
gandum homine͞z a sanguinibus peccato͞z
Sanguinibus p͞d petit liberari dicens libera
me de sanguinibus Nimi͞z p͞t i multis tribu
lacionu̅ ictibus consistit purgacio de pcc̃o
x͞ sanguinibus q admodu̅ decorruptis co
palu̅ mebro͞z sanguinibus fit purgacio
scarificando mediante ventosa cui pur
gacio̅m ictus ctinuate tribulaco̅is apte
comparant͞z Sane sicut ictus qui cu̅ fle
botimo scarificando fiu̅t in corpe facile
sustinent͞z q̅n cu appo̅e ventos̅ in qua
stuppa posita e̅ et igne accensa caro
pus inflamat͞z Ita et ictus p͞cc ctinua
te tribulaco̅is sustinent͞z Ab illo facile
cuius cor fuis inflamatu͞ e̅ diuini a
mo̅is igne hinc e̅ q dn͞s volens suos
discipulos tribulaco̅m ictus pmpte et
facile sustine̅ eos inflamauit q̅n spm
s̅tm eis in specie ignis misit Vnde et
accidit q petrus aplus pceteris illa̅
spus s̅ci b̅n sustinuit ictus tribulaco̅m
vsq͞z ad mortem crucis qui an̅ igne illu̅
sustine̅ non potuit vnam pinctura͞m mule
eris sibi q cu̅ ihesu nazareno fuit in
ponentis

Sexta puella sic ait Nomne
vel audiuisti quo pr̅ m̅ abraha͞m
Jud' viij p multas tribulaco̅es amicus dei effectus
sit ysaac sic iacob sic moyses et
omnes qui placuerint deo p multas tribu
laco̅es transierunt fideles Quid ergo
effecto uel et tu p multas tribulaco̅es
transibis uel deo non placebis Nequaquam
igitur uelis uel presumas ee singularis
neque tribulaco̅es quas alij et tantis
viris aliquando vereare Sunt nempe e̅
huius optimum signum predestinaco̅is Deus
enim fidelibus suis hic multiplicat tribulaco̅es
aliquid melius reseruauit Vnde itidem
glam ei qui dicit Jacobi 1 omne gau

dium ec̃ amotacio et plurimi super tamq̅ no
tabilem veritatem Ne inquid indignemini
si mali in mundo florent si vos patimini
q̅ non e̅ sane dignitatis in temporalibus
exaltari sed pocius despici mali nichil ha
bent in celo vos nichil in mundo sed spe
illius boni ad quod tenditis quicquid in via
ctingat gaudere debetis nichil e̅ vnde
doleatis Vnde dubitatis hec ibi

Septima puella
sic ait Nomne melius e̅ hre
materiam habundantis gaudij q̅ gaudij
diminuti Certe sic Sed quid effecto
materia habundantis gaudij e̅ tribulaco
multa et copiosa An non dicit aplus
de ecc̃ijs macedonie In multo experimento
tribulaco̅is habundancia gaudij ipso͞z
fuit Vbi dicit et ordinarius apparatus   y Cor viij
Non inquid solum pati noluit sed ex
pte sua et inde gauisi sunt Dicit ecc̃a lini
Non gaudium sed habundancia gaudij Vt
gaudium experimento tribulaco̅is et habundan͞z
gaudij habundancie tribulaco̅is stat͞z
respondere concordat aut pariter gsolaco̅
gsolaco̅i Et illud verbum apli ad thess
Vos inquit imitatores mei facti estis
et dni excipientes verbum in tribulaco̅e multa
cum gaudio spus s̅ci glo̅ quod solicet i nob'
fecit spus s̅ci

Octaua puella sic ait Nostis si
bene q vestis cuius grauitate non
premitur sed carius portat͞z quando
preciosis lapidibus intexta reddit͞z Quid
ergo Certe sequit͞z q vestis paciencie
nobilius homine͞z vestiens cuius tribulaco
num quas portat multitudine non e̅ re
cusanda sed eo libencius gustanda Nimi͞z
quanto plures sunt tribulaco̅es tanto pluribus
dicta vestis ornat͞z margaritis quippe ad
modum margaritaz valent ad confortaco̅m
cordis que admodum de ipsis tribulaco̅ibus
p dicta sororis mee supra pt euidencius
apparere Sed et constat q tanto mag̅
imiles cordacam efficit͞z atque iudicat͞z q̅n
to plurium tribulaco̅nu̅ impugnacoibus

heb x c gsidac̃o

negatiuus siquidem non videtur

Bona puella sic ait

Nomine frater si archam haberes
ipsam denariis aureis uel florenis re
pleri patienter tolerares profecto sic. Vel
et si quilibet ictus tribulacionum esset florenus
in archam tuam reponendus et ibi ad uti
litatem tuam reseruandus credendum est quod ad
recipiendum ictus tribulacionum multum paciens
redderes malles que recipere mille talem ictum
quam centum et centum plus quam unum Sed
quid profecto penes ictus tribulacionum que
dam attendenda est moneta in archa cor
dis tui patienter recipienda ad magnum
bonum tuum seu profectum que siquidem mo
neta incomparabiliter melior est quam moneta
florenorum. Potest nimirum attendi eius no
bilitas penes materiam super quam cuditur
penes minutissima seu penes eius ymagi
nem cui configuratur et penes illius ex
cellenciam quod nulla ei comparatur Vis scire
de materia certe hec moneta cuditur super
personam pacientem Iuxta illud psalmi Supra
dorsum meum fabricauerunt peccatores quae
persona saepe est nobilissima et inter illos
computanda quibus dignus non erat
mundus Sed et quanquam est angelis compar
da scriptum est sicut virgo prestantissima secundum
sanctos in carne viuere sine carne vi
ta est angelica non humana quemadmodum
et homines in statu glorie non nubent
neque nubentur sed sunt sicut angeli de
quibus angelis etiam in corporibus hic as
sumptis non conuenit generare sed viuere sine
corpore Vis rursum scire cuius sit y
mago monete huius et superscriptio certe
Christi presertim quando quis has tribulacionum
ictus patitur propter Christum qui est ymago
patris et figura substancie eius hec
quidem ymago si perfecte in corde pati
entis moneta que super ipsum cuditur
seu fabricatur eius ymaginem configuratur
Vnde percussiones tribulacionum huius re
dimuntur quasi nobiles florem cum agno
uel cum rege sedente in throno cum virga
sceptri Quippe Christus agnus est sine ma
cula et est rex regum sedens in solio
regni sui Porro si vis scire quomodo sit
acceptabilis hec moneta aut quantum valet
Certe valet procul dubio super aurum obrizum
Nempe quod cum toto mundo comparari non
potest hoc cum ea potest comparari scilicet regnum
celorum et si hec moneta non sit forsitan
tam acceptabilis in hoc mundo est tamen accep
tabilis in regno celorum in foro illo magno
in domum paradisi

Sexta puella sic ait O homo
multum tribulate nosse debes

quod qui non impugnatur is non certat nec
repugnat Qui uero non certat non
vincit sicut econtra de iusto dicit sapiens
Certamen forte dedit illi ut vinceret Sap. 10
Vnde et Gregorius in omeliis inquit humani ||
generis fraudem quam callidus hostis Iob pa
rauerat pertulit quia sancto viro quod occideret in
tulit quasi tot causas victorie ministrauit
Demum qui non vincit non coronatur
Igitur sequitur illud pauli Non corona
bitur nisi qui legitime certauit Nomine 2 thi. 2
et sequitur proporcionabiliter ex hiis dictis
quod quanto plus quis pluries impugnatur tanto
crebris pluribus pluries potuit esse victor et
quanto pluries est victor tanto magis pro
meretur coronari uel pluribus coronis uel
vna tanto excellenciore Vis scire
quo pacto Certe corona victorie si vna
sit pluribus tribulacionibus correspondens per ip
sas tribulaciones augmentatur Audi tenorem
textus illius Vt darem coronam pro cinere ysa. 61
oleum gaudii pro luctu Audi quoque et
notam scilicet ipsius glose super eadem
verba notate Tribulacio in presenti auget
coronam in futuro Quos nam in quies
mo profecto quemadmodum dei seruarumus glo. sup. ut
iohannes euangelista Virgas et lapides quos dare coro
in aurum legitur conuertisse et in lapides na pro cinere
preciosos Ita et lapides dure tribulacionis

et virge correctionis mutant quam amoris
scilicet equivalenter seu potius eminenter
maurum et preciosos lapides corone nobis
promissam augmentantes. Ita sane ut tu
quilibet non fatuus coronam auream acceptivus
libencius magnam recipet quam parvam. Ipsis
eciam modo coronandis multiplicatis tribula-
cionibus impinguacio non sit formidanda eo quod
hac eciam corona eis repromissa per predictas
tribulaciones maurorum et gemmarum composicione et
augmentanda quemadmodum dicit econtra
Bn — pro ille dulcissimus clarevallis. Si prima
mea crudeli instancia minuitur paulatim
gemmis corona mea privatur. Immo porro
quas virgas et lapides antedictas tamen vos
quia metaphoricas plures nimis magis quam
paucas amaret si eos mauros et lapi-
des preciosos seu gemmas formaliter esse
contendos indubitanter crederet quos
multo adhuc magis amaret si eos in
predicta eminencia esse contendos minime
dubitaret. Diminucio itaque tribula-
cionis prorsus stulte desideratur ex quo
secundum premissa ipsius tribulacionis sustinencia
caritate informata pondus est ad quod celeste
4° ca° — nobis communiter traditur. Audi ad hoc apostolum
4° — Id in quid quod impresencia est momentaneum et
leve tribulacionis nostre supra modum in subli-
mitatem eterne glorie pondus operatur
in nobis

Nona (Tercia?) puella ad hominem
variis modis tribulatum sic ait.
Nonne audivisti in epistola Jacobi apostoli
esse omne gaudium existimate cum in va-
rias temptaciones incideritis. Si igitur
per multas et varias temptaciones tribula-
tus ut non solum in firmitatem vel in
inopiam sed etiam in famam sed et alia
mala varia et diversa paciaris gaudere
debes in immensum existimando quod talis
vel secundum equivalenciam vel super eminenciam
omne genus mundanorum gaudiorum. Nam pro
sicut pius pro sarore mea didicisti quod tri-
bulacio in presenti auget coronam in futuro.
Ita ad gaudium tuum augmentum existima

et varietas tribulacionum varium seu diversum
future corone tue vel secundum equivalenciam
addit ornatum. Sicut ergo in corona nobili
non esset bonum carere ullo genere gemmarum co-
rone convenientium, ita eciam tu presenti po-
tencie sustinendi quod in ipsis tribulacionibus
fidelis deus facit melius est carere ullo
genere tribulacionum

1 Narratio post premissa ad supradic-
tam dominam consolatricem accessit et alius tristis consolacionem
requirens super se turbantibus querens
cum illa pro consolacione de suis puellis du-
as deputavit

Prima puella sic ait. Cum tur-
baris de querens ex eo quod
vergunt in malum tuum propria
le plene potes consolari in opere ho-
diverso in capitulis predicta materia
... ypsa
pedaliter conpetit et dicenda. Si non ex
eo turbaris quia vergunt convertere in ma-
lum aliorum eciam super hoc consolacionem re-
cipias quia circa finem tocius huius libri
potes reperire ubi ponentur consolaciones
hominis compassivi compaciendo passiones aliorum
compaciendo ...

6 Secunda puella sic ait. Nes-
cis quod milicia est vita hominis
super terram militancie autem valde
expedit quod inquireres vel faciendo
... ypsa
magis quam pacis tempore torpent homines
in ercia atque ab interna periculosius in-
pinguant. Tu enim inimici hominis do-
mestici eius tu temptat luxuria tu
invidia tu avaricia tu et alia vicia
plurima nisi quam inquireres quibus pacis
tempore in serviunt

... ypsa ...

1 Vnico post premissa accessit
addnam superadditam aliud t
stis de bellis seu conflictibz
tacius perturbatis desiderans consolari
cui illa maxime quam consolacionem de suis puel
lis septem deputavit
Prima puella sic ait Ad milos
expi nescis quam maius bonum
est bonum pacis quam malum sit malum
belli imminentis Patet hoc exo
quod timenti optant pacem esse sed non
optant timenti bellum non esse Vis no
sse quod timenti optant pacem esse libro
Hest. legito et clare invenies de cun
tis mortalibus hoc suppam audito quod
magnum preem Augustinum Tale inquit
bonum est bonum pacis ut in rebus creatis
nichil gloriosius solet audiri nil de
lectabilius concupisci et nichil utilius
possideri Audi rursum preem eunde
Iusticie et pax osculate sunt Nemo in
quit est qui non vult pacem Interroga
eos hos omnes homines Vis pacem
uno ore respondet tibi genus humanum
opto cupio amo Vis autem scire e
contra quod non omnes optant bellum non
esse Audi illum Vegecium doctorem militum
Militaris inquit alacritas salus et
cursus antea temptandus est quod corpus
etate pinguescat Velitas enim est
que per tempto exercitio strenuum efficit bel
latorem Nam talis instructo pugnare
adversus quoslibet hostes in acie for
mido non est sed voluptas Hec ille
Nec solum tales dequibus loquitur
non optant bellum non esse sed quibus

pugnare est voluptas sed etiam plurimi
alii et sancti viri optant multotiens be
llum esse Vt pax inde sequatur Audi ma
gnum preem augustinum Augustinus inquit querit
pax ut bellum exerceatur sed bellum geritur
ut pax acquiratur Hec pater ille In
omni igitur casu quo pax sine bello ymo
per hoc continuari sit infinite necesse est
ut omnes qui hoc scientes optant pace
esse non velint bellum non esse sed
magis eligant ipsum esse nec tamen per
sonis doleant ipsum esse.
Secunda puella sic ait Vt quid
homo velles bonum non esse
Dices forte timeo malum exitum Sed
hic timor vanus est solo hoc pruis
quod causa sit bona Audi preem clarevall
Si inquit bona fuit causa pugnantes
exitus malus esse non potest sicut nec
bonus iudicabitur finis ubi causa non bona
sed intencio non recta precessit Rursum
dices forte non bellum seu conflictum
horreo quia ledi aut michi noceri ti
meo Sed et hic timor vanus est hoc
pruiso quod a te ipso non ledaris Audi Io
hannem os aureum Et si inquit omnes
qui mare et terram habitant quemant
ad ledendum nocere nequaquam poterunt ei
qui a semetipso non leditur Hec ille
Vnde et egregium verbum dicit gregorius
in quadam collecta que est talis. Tuere
Domine populum tuum et ab omnibus peccatis cle
menter emunda quia nulla ei nocebit
bit adversitas si nulla dominetur iniquitas
Sed et petrus in sua canonica Quis
est inquit qui vobis nocebit si boni
emulatores fueritis Porro si propter iniqui
tatem et iniusticiam tuam te dolor propter
bellum ad huc manet nichil operis precium
est nisi ut gemino urgeris animum et
de emulo efficiaris bonus emulator ac
michi locum si vita gredit ad illam conso
lacionis recurras que super iniquitate vel

Margin notes: Hest. xiij — Aug9 de civitate dei — Aug9 sup ps lxxxiiij — Vegetius de re militari — Aug9 ad bonifacium — Bri de nona in littera — Cris — Greg — Prima petri iiij

vel iusticia in suis propositis inveniuntur

Tercia puella sic ait Quis nos
asseverabit quod non impugnemur
ab infidelibus quos et vel quamvis bello lacessimus
Igitur bicivia inter se christianorum
bella videntur satis necessaria Cur autem hec
audi cassiodorum et non inscitissimi artes inquit
Cassiodorus li° 1° ep'la xxiiij bellandi si non preluditur cum fuit necessaria non
habetur animus subito ad arma non erigit
nisi qui se ad ipsa ydoneos premissa exercitatione disponit primordia cuncta pavida sunt
et aliter timiditas non tollitur nisi actibus
necessariis novitas abrogatur Audi rursum
li° iiij° c° 1 eundem Terribilis est inquit hominibus
conflictus si non assiduus Nam quod in iuventute non discitur in matura etate nescitur
hec ille Unde sensit contrarium loquens
Vegetius de re militari li° 1° c° 1° Vegetius ille prefatus Scientia inquit rei
bellice dimicandi nutrit audaciam Nemo enim facere metuit quod se bene didicisse confidit hec ille Unum sit de bello
tamquam in extremis et hunc apud in experts
aut quia debilis viribus propter aprium
periculum doles ex aliis periculis et diversas
consolationum querulas et specialiter super
morte imminente

1 Quarta puella sic ait Cur si
bellum pati refugis tu sed tu
iuste repugnaveris non solum expertus
sed fortior eris fortitudine saltem animi
et forte etiam corporis naturales vires insinuate
membris lacessitis Sed nec deo propter bellum
in quo iuste repugnaveris aliquatenus
displicebis Vis scire quod eris fortior audi
hebr. strenuum paulum loquentem de sanctis fortes
inquit facti sunt in bello gloriosi id est in im-
tas sepe verterunt in fugam Sed et for-
tificatur quis ex fortioris experientia
Job x° Sanctus de quo dicit scriptura Si fortitudo
qui robustissimus est scilicet dominus fortis et
Je. xx° potens dominus potens in prelio assistit
iuste pugnanti Nonne hec insinuat
propheta Jeremias Dominus inquit mecum

est quasi bellator fortis ideo ceciderunt qui
persequuntur me cadent et confundentur vehementer Sed et sanctus david dixisse reperitur Dominus protector meus a quo trepidabo si exurgat id est subito vel timens sum restat ergo tu deus protector es
in hoc prelio sperabo in domino Vis ultra
scire quod deo propter bellum si iustum fuit ac
iuste in eo pugnavis nequaquam displicebis
attende quod propheta de deo loquitur Docet in-
quit manus meas ad prelium et digitos meos ad bellum quod utique non facit si ei iustum
bellum aut iuste pugnantium actus displicerent audi igitur magnum patrem augustinum
Noli inquit existimare neminem deo placere posse qui armis bellicis ministrat Augustinus ad bonifacium
In hiis enim sanctus david cui dominus ma-
gnum testimonium perhibuit

1 Quinta puella ad sapientem specialiter impugnacionem attendens
sic ait Nonne vel quamvis legisti aut
audivisti qualiter Boeciana consolatio
sic ipsum illustrem virum boecium consolata Nunc inquit primum censes apud Boecius li° 1° p'sa iij
improbos mores lacessitam periculis esse
sapientiam Nonne apud veteres ante nostri
platonis etatem magnum sepe certamen
cum stulticie temeritate certavimus eoque
superstite preceptor Socrates in iuste
victoriam me astante mortis promeruit
hec illa Et ecce dicit promeruit victoriam Sequitur Quod si nec anaxagore fugam nec socratis venenum nec
zenonis tormenta quamvis peregrina novisti
at canios at soranos at senecas quos
nec pervetusta nec incelebris memoria
est scire potuisti quos nichil aliud detraxit incladem nisi quod nostris moribus
instructi studiis improborum dissimillimi videbantur Itaque nichil est quod admirere si
in hoc vite salo circumflantibus agitemur
procellis quibus hoc maxime propositum
est pessimis displicere quorum quidem et si

est invisibilis exercitus qui semper contra nos aciem struens valencior invaluit desuper irridensque scenam totius furoris tumultus eorumque filios inimici quo grassanti stulticie aspirare fas non sit. Hec illa nobilis consolatio

Septima puella sic ait. Nemo vir impugnationibus hylariter se periculo deberet exponere sub spe triumphi seu victorie dum consideret in suo certamine magnum intuentibus solacium consistere sibi quod bonum certamen certanti preciosum preter et gloriosum iocale repromissum esse in laude gloria et honore. Certe sic. Nam et boni milites seculi fortes in hastiludiis atque tornamentis impugnationes sustinent ut possint attendentibus solacium facere quorum quidem solacio et signanter pro sponse dilecte in signum amoris sui periculis se multociens et tam hylariter se exponunt maxime autem si se sperant posse reportare honorem super alios et iocale quomodo meliori. Sed quid perfecto non posset estimari quod magnum gaudium habent deus omnes que angeli nec non et omnes anime dei presertim ~~ne~~ ut habent sentientes probitatem hominis impugnationes patienter sustinentes. Sed nec illi ipsi militi in impugnationes bene patienti negatur iocale preciosum atque gloriosum tale enim vult datur corona ultra humanam estimationem preciosa. Unde et de quolibet viro patiente cantare placet corona aurea super caput eius et sic simul omnes anime ecclesie presertim cantores sunt quasi nimium tales in promptu eius laudem et honorem magnificantes et excellentes

Septima puella sic ait. Nemo [illegible] amico impugnationes cum gaudio sustinere deberes quas sustinendo deo semper eo dilectior et acceptior quo et approbatior esses. Certe sic. Nempe ad dei dilectionem [illegible] vita meritibi quantumcumque minimum dilectionis eius gradum ulteriorem vel gratie ad effectum super adde hoc incomparabile est omni bono temporali. Sed quid certe si propter deum impugnationes viriliter sustinens deo illas sustinendo semper eo dilectior et acceptior deo et probatior esses. Nimirum huius rei exemplo ex hiis que communiter geruntur in mundo non minimum invenitur. Fertur namque fuisse dominus quidam qui semper illum quem in servitute recepisset ad probandum cum de narte mitteret alicui et per ipsa innuia personaliter occurreret ei ipsumque invaderet acriter pugnando cum eo. Contigit autem semel quod sic pugnando ipse dominus ab uno tali famulo fere occisus fuerat quem quia bene se gessit semper postea dilexit

Ecce post premissa ad dominam consolatricem sepedictam accessit et alius scilicet quidam zelator ecclesie ex ipsius ecclesie oppressione perturbatus. Cum mater illa pro sua consolatione de suis puellis duas admonuit quod ipsum ad requiem ponerent eius admonitione

Prima puella sic ait. Nemo tribulatus pro consolatione debet sufficere hoc ydoneo sive testimonium quod in tribulationibus non contingat deficere. Si itaque quis zelator ecclesie factus sive eius videat quascumque tribulaciones imminere pro consolatione recurrat ad testem ydoneum et prorsus fidedignum. Gregorium loquor ecclesiastici gregis pastorem egregium cuius spiritualis vite ipse spiritus sanctus perhibet testimonium. Hic namque libri sui Job. illo inde passu qui facit arcturum et [illegible] ad misticum sensum exponens. Quid inquid arcturi nomine qui in celi axem constitutus ex stellarum radiis fulget nisi ecclesia universalis exprimitur arcturus namque semper versatur et numquam mergitur sic

Greg. li° [illegible]

etiam persecutores tolerant sed sine defectu perdurat. Hec ille.

Secunda puella sic ait: Nescio quare olim dominus ait Petro cum cepisset mergi: Modice fidei quare dubitasti. Hoc autem et tibi dicam, potest si oppressione sic ecclesie pertimescis. Nempe ipsa ecclesie oppressio ad multiplicationem bonorum sibi deservire videtur. Sicut legitur in figura in filiis Israel, Exodi primo: Quanto opprimebant eos Egyptii tanto magis multiplicabantur et crescebant. Sed quid? Certe si de populo Israelitico dictum est, qui erat populus domini, nonne et fideles ecclesie sunt populus eius et oves pascue eius, qui in primitiva ecclesia habundabant numero cottidie et numquam non ita adhuc. Pro hoc etiam audi magnum patrem Augustinum. Ad hoc inquid hec etiam que crescat donec illud impleatur: Dominabitur a mari usque ad mare. Audi quoque Hylarium, zelatorem et celestis patrimonii in hac materia exhylarantem. Hoc inquit ecclesie proprium est ut tunc vincat cum leditur, tunc intelligat cum arguitur, tunc obtineat cum deseritur. Audi eundem rursum. Hoc inquit habet proprium ecclesia, dum persequitur floret, dum opprimitur crescit, dum contempnitur proficit, dum leditur vincit, dum arguitur intelligit, et tunc stat cum superari videtur. Hec ille.

Septimo post premissa addo nunc consolatricem prememoratam, attestantem super persecutionibus fratribus. Cum illa maior de suis puellis quatuor assignavit competendendis sibi consolationibus optimis.

Prima puella sic ait: O homo qui persecutionibus gravaris, audi doctrinam Gregorii doctoris egregii. Facta inquit precedentium patrum consideremus et non erunt gravia que toleramus. Igitur hanc sequentes doctrinam ad consolationem in persecutionibus recurramus ad precedentium facta patrum. Et primo quidem ad ipsius Christi exemplum. Hoc enim admonet Paulus apostolus: Recogitate inquit qui talem sustinuit a peccatoribus adversus semetipsum contradictionem, ut non fatigemini animis vestris deficientes. Recurramus deinde ad patres volumus patientes apostolos Christi. Dices forte: Sed nec tales multi sunt. Utique audi Ieronimum. Nullus inquit sine pugna coronatus, non est mirabile ergo. Sed et sine exceptione dicit apostolus: Omnes qui pie volunt vivere in Christo persecutionem patiuntur. Nec novis tamen exemplis in persecutionibus admonet nos etiam Iacobus Alphei in sua canonica. Exemplum inquit accipite fratres exitus mali et longanimitatis, laboris et patientie prophetas qui locuti sunt in nomine domini. Ecce beatificamus eos qui sustinuerunt. Sufferentiam Iob audistis. Hec ille. Sed et preclarum exemplum tolerantie persecutionis et mansuetudinis circa persequentes eximie mansuetudinis et humilitatis possumus attendere in rege David. Ut in Regum testatur liber, post multas alias persecutiones Saul assumptis tribus milibus electorum virorum ex omni Israel perrexit ad investigandum David et viros eius etiam super abruptissimas petras que solis habitabiles sunt ibicibus. Cumque Saul veniens ad caulas ovium et speluncam ad purgandum ventrem ingressus esset, propter hoc in manus David ibidem cum viris suis in interiori parte spelunce latitantis traditus est, cum David manum mittere in eum noluit, sed tamen oram clamidis eius silenter precidit. Egresso autem Saul de spelunca egressus est et David et post tergum Saul clamavit: Domine mi rex et

Mt. xiv
Exo. i°
Act. xvii
Augustinus super psalmum
Hylarius de vita (?)
Hebr. xii
Ieron.
ii Thi. iii
Iaco. v.
i Re. xxiv

Septem consolationes super persecutionibus [illegible]

respiciente Saul post se inclinauit se David
pronus in terram et adorauit dixitque Ecce
hodie viderunt oculi tui quod tradidit te
dominus in manu mea in spelunca. sed pepercit
tibi oculus meus Dixi enim non extendam
manum meam in dominum meum quia christus
domini est. Sed potius pater mi vide et
cognosce oram clamidis tue in manu
mea quoniam cum preciderem summitatem clamidis
tue nolui extendere manum meam in
te. Vide quoniam non est in manu mea malum
neque iniquitas nec peccaui in te. tu
autem insidiaris anime mee ut auferas eam
Quem persequeris rex israhel quem persequeris
canem mortuum persequeris et pulicem vnum
Sit dominus iudex et iudicet inter
me et te. Cum autem complesset dauid lo-
quens sermones huiusmodi. Dixit saul
fili mi Iustior tu es quam ego. dominus red-
dat tibi vicissitudinem hanc pro eo quod ho-
die operatus es in me.

Eximia sic ait ad
amice hoc posset homines in
persecutionibus quas propter deum et
regnum celorum multa patitur multo consolari
quod videt innumerabiles multo maiora pa-
ti. ac etiam propter minus decuo [?] in mor-
te dubium an ipsi omnes illud consequantur
Forte dicens qui sunt illi. Respondeo Ex his
sunt mercatores qui extra terram remoti
per malas vias. per montes valles ac
vastas solitudines per mare magnum et spa-
ciosum et procellas eius tempestuosas saepe
per predones latrones. per mares et in
periculis corporum atque rerum sustinentes. pro
saepe defectus cibi et potus quos inter
frigus inter estus grauat inter pluuia
grando et tempestas. carentes quiete
per sui sollicitudinem. negligunt sompnum
negligunt comodum propter lucrum mo-
dicum et modicum. Sunt ex his milites
qui plura ex premissis similiter patientes
et in conflictibus et in guerris in hasti-
ludiis torneamentis exponentes res et
honores corporis etiam vel propter stipen-
dium vel propter solum honorem modicum
breui periodo duraturum. Hii non qui volun-
tarie persecutiones patiuntur propter deum nunquam
saepe et longa patiuntur et propter bonum mul-
tum magis certitudinaliter consequendum
Audi ipsius verbum saluatoris Beati in-
quit estis cum maledixerint vobis homines
et persecuti vos fuerint propter me gaude-
te et exultate. ecce enim merces vestra co-
piosa est in celis Ecce inquit quod notat
manifestam veritatem et subiungit mer-
ces vestra est. ponens presens pro futuro ad
significandam certitudinem et concludit co-
piosa est in celis pluraliter propter mercedis
magnitudinem ac etiam multitudinem
quippe nec oculus vidit nec auris
audiuit nec in cor hominis ascendit
que deus amore sui patientibus pre-
parauit

Etiam puella sic ait ad sanctos
sed homo quid honoris quid
valoris afferret pati propter deum perse-
cutiones ipsas pati quod velles pati af-
fectantes sed non desperes nimirum ipsas
propter iustitiam patientes ab ipso domino
beati predicantur Beati inquit qui persecu-
tionem patiuntur propter iustitiam quoniam ipsorum
est regnum celorum Magna prorsus con-
sistit consolatio in beatitudine nec dum
vera sed etiam metaphorice predicata. Beati
quidem omnes transferentes secundum ali-
quam similitudinem transferunt sed nec
vere beatitudinis similitudo potest aliquod
modicum esse sed nec dominus predicans
prima solet magnificare ad magnum
itaque homines persecutiones patientium
predicauit dominus ipsos beatos esse
ad magnum quoque valorem designandum
subiungit quoniam ipsorum est regnum

celorum Nimirum mendosi manus potest esse quam
regnum celorum in quo veraciter includitur
Deus ipse quo secundum anshelmum maius bo- In fine c[apitu]lo
num cogitari non potest

[V]arta puella sic ait Respondeat
frater ne dum ne dum predicato
domini de persecucionum utili tolerancia sed
eciam quibus de illa predicavit considera
certe suis dilectissimis discipulis quibus
ipse dulcissimus pater et magister ita ut pre-
mittitur predicavit Beati estis cum homines
Mt v persecuti vos fuerint absit hoc sentire
quod et nefas esset cogitare quod ipse apostolos
tam dilectos voluit decipere quinymmo po-
cius admodum utiliter ad toleranciam per-
secucionum curavit promissis verbis animare
Beati inquit estis cum persecuti vos fuerint
Ecce non dicit eritis sed dicit in presenti
Beati estis quia mox hoc ipso quod quis propter
deum persecucionem patitur presentem habet causam
sue beatitudinis Vel hoc dicit quia beati
sunt in spe qui potitus erunt in re Nec-
minus potest verbum hoc magistri videtur in
Aug[ustinus] super ... de verbis persecucione Spes autem non confundit quippe
spes est certa expectatio future beati-
tudinis ex meritis procedens Que nam
inquies sunt illa merita consolatoris que ipse
magister insinuavit consistencia scilicet in predicta
persecucionis tolerancia ad quid ergo gau-
dendum in expectacione cum quod spem dif-
Ro xii finit Spe gaudentes ait apostolus quod
quod et ipse magister admonet inferens
post premissa gaudete et exultate Cum
inquies Ecce hoc alio in loco manifes-
tat gaudete inquit in illa die et ex-
ultate i[d est] non solum pro ea sed in illa die
scilicet persecucionis vel in illa die illustra-
cionis qua crucifixi estis qua non quidem in
meritum tantum sed certitudinaliter expectatis
in tedio mentis copiosam forsitan dices
Quinam sunt isti celi audi magnum preceptorem

augustinus Non hic inquit celos dici Aug[ustinus]
puto superiores partes huius visibilis mundi
Non enim merces vestra quam debet esse inconcussa
in rebus volubilibus collocanda est sed
melius dictum puto in spiritualibus firma-
mentis ubi habitat sempiterna iusticia Sen-
ciunt ergo iam istam mercedem qui gaudent
spiritualibus bonis sed ex omni parte perfici-
etur cum mortale hoc induit immortalita-
tem.

[Se]ctanus post premissa addendum con-
platricem supradictam accessit
et alius tristis super aliena malicia po-
tens consolari Cui illa de suis puellis
tres maxime admonet quod prius consolatoriam

[P]rima puella sic ait Ut quid
queris de malicia aliena Sed
si de illa optat consolari hac propter
ipsos malos. sed propter te si bonus es
Nequaquam Nimirum reproborum malicia
confert plurimum ipsis bonis Confert
namque admonimentum prudencie con-
fert ad acumen intelligencie confert
ad exercitium bonorum. confert ad purga-
cionem putilem iustorum Vis scire quod aliena
malicia conferat admonimentum pru-
dencie Audi Johannem os aureum Crudelis
inquit malicia dum se celare festinat Cris[ostomus] super Mt
ex certo non apparet malivolencia nec xxiiii
livor inimici prudenciam Vis scire quod
ad acumen intelligencie similiter ad ex-
ercitium bonorum audi gregorium ubi egre-
gium Venerabilis detractorum volunt veritatem
abel inquit esse renuit quem caym ma-
licia non exercet Simul quippe mentis Gr[egorius] ... ad
in se ad acumen non potest pervenire vir- ...
tus nisi hoc exercerit lima pravitatis

Augustinus in enchiridion

Origenes super numeri xxiij stetit angelus domini contra Balaam

Unde scire debemus quod malicia reproborum confert ad utilem purgationem iustorum. Audi prefatum Gregorium: Mala inquit reproborum bonos dum cruciant purgant. Utilitati iustorum militat etiam potestas pravorum.

Secunda puella

sic ait: O homo aliena malicia te turbat cum sit mala sed eo cautior eris quo premunitus inde bona. Unde hoc post premissa iterum scire. Audi primo magnum patrem Augustinum: Melius inquit iudicavit deus de malis benefacere quam mala nulla esse permittere. Audi sed et illum Origenem declarantem: Si malicia inquit non esset virtus contrarium non haberet nec claresceret nec exercitata fieret nec probatio vera nec examinata. Nunc virtus esset. Tolle maliciam fratrum Joseph et invidiam simul perimes dispensacionem dei et que in egipto pro salute omnium gencium gesta sunt. Si Joseph non venditur sompnia pharaonis non exponuntur. Nemo frumenta in egipto congregabit. Peribit egiptus et finitime regiones et ipse Israhel et semen eius querens panem egiptum non ingredietur nec egredietur in mirabilibus dei nec fient virtutes quas fecit per Moysen et Aaron. Nemo mare rubrum sicco pede transibit. Non dabitur manna nec aqua de petra. Nec lex in monte Synai. Terram promissionis nullus intrabit. Hec Origenes. Qui rursus dixit inquit maliciam inde et prodicionem Jude auferes pariter et crucem Christi et passionem. Si non mors Christi nec resurrectio eius nec aliquis primogenitus ex mortuis nec spes resurrectionis. Rursum Origenes: Tolle astucias dyaboli nec erit corona victori legittime certanti. Si desunt obsistentes non erunt agones nec victoribus munera parantur. Non solum ergo bonis utitur deus ad opus bonum sed etiam malis sicut vasis ad honorem sic ad contumeliam utique tamen necessaria. Hec predictus. Denique recordare quod apposita invicem se posita. Hoc saltem boni sequuntur quod ipsa bona malorum comparatione redduntur eo meliora quo et clariora.

Tercia puella

Sanctus Vincentius in epistola ad quendam filium suum

sic ait: O amice quam proficua sit multociens malicia aliorum etiam illis in quos exercetur. Hoc dictat ex epistola cuiusdam sancti patris suo filio scribentis. Inimici inquit hominis domestici eius. Nam non ab aliis traditus est salvator quam a discipulo. Quo Joseph non ab aliis quam a suis fratribus est venditus in egiptum. Similiter Job ab uxore et amicis gravius est temptatus. Tobiam uxor propria suis verbis magis affligit. Susannam seniores populi iudices nequiter condempnaverunt. Omnes tamen isti per bella et temptaciones reportaverunt triumphum et dum ex toto videbantur esse consumpti tunc subito amplius gloriosi et fulgidi apparebant velut cum post densas noctis tenebras lucifer matutinus exsurgit. Et inde mirabilem et amabilem providenciam dei in electis suis considera in bonum quando etiam idem ipsi qui videntur obsistere obsequium prestant nescientes. Dum enim quasi nituntur dei providenciam impugnare eo ipso agitur ut quod deus de suis electis disposuit compleatur. Sic Jacob dum Esau a primo insequitur agit ut in aliena patria diviciis et multa familia clarus fiat. Sic Joseph dum a fratribus venditur in egiptum ut quod sibi fuerat a domino super eos per sompnia revelatum totaliter impedirent per hoc egerunt ut propheticum compleretur quod effugere nitebantur. Sic Job dum ipsum dyabolus a domino temptandum expetit ut consternat agit ut toti mundo eius innotescat paciencia non [?] constat sibi per dyaboli certamina cunctis

que prius habuerat a domino duplicavit. Ita
ut cum omnibus hiis multo vixit tempore
videt filios filiorum usque in tertiam et quartam
generacionem. Sic David Saulis persecuciones
fortiter tolerando super cunctos istorum finaliter
exaltatur. Sic Mardocheus dum Aman
ligno parato ad ipsius suspendium se credit
extinguere. Dum de eius nece statim
ut credebat futura cum uxore et familia
gloriatur mira dei providencia res mu-
tatur. Uterque ipse quidem in eodem quo paravit ligno
suspenditur Mardocheo gloria mirabili
exaltato. Nimirum hac procurante apud
regem Hester regina simul quam continentibus
meritis Mardochei qui fidelissimus extitit
ipsi regi eunuchorum contra regem mortis
consilia detegendo. O quam pulchrum enigma
inmersit quod dum Cumnos sapientissimus. In he-
ster siquidem omnium virginum regina amplec-
titur in suis agit intercessionibus ut in
studiis suis impii capiantur et incidant
in foveam quam foderunt. Dum hostem hos-
tem iudeorum deo confitentium Aman vide-
licet diabolum eius quoque membra deiecit et pro-
sternit. Mardocheum autem humilem exaltando
gpt^e quod iudeis nova lux oriri visa est
gaudium et tripudium. Dum fons parvus cre-
vit in flumen maximum et in aquas
plurimas redundavit. Hec ille sanctus pater.

Unus post premissa ad supradictam
dominam consolatricem accessit et
alius tristis de iniuriis conquerendo.
Cui mox illa de consolatione sibi impendenda
duas de suis puellis deputavit.

Prima puella
sic ait ad se: Vis consolari super
iniuria tibi illata verte concitus mentem
ad peccata per te perpetrata. Dices for-
te quid tunc erit. Audi Gregorium egre-
gie respondentem. Tunc inquit illata

iniuria bene toleramus cum in secreto mentis
ad mala perpetrata recurrimus. Leve quippe
videbitur quod iniuriam patimur dum in actione
nostra conspicimus quod peius est quod meruimus.
Hec ille. Et certe bene dicit. Considerato
namque quod iniuria nobis illata in sufficientibus
respondet peccatis, multo gaudemus quod de ere
sedulo petitur nobis. Quis enim vel iusto dei
iudicio puniendus utroque oculo non multo gau-
deret relicto sibi uno altero a non suo iu-
dice iniquo sibi ablato.

Secunda puella sic ait
Tu qui de iniuria querularis
attende pro consolacione tua illud quod
dicit episcopus ille magnus pater Augustinus. [Augustinus in psalmo xxxviii et post xi q. iii c.]
Vir iustus patienter tolerans iniuriam
celestem meretur coronam. Aut for-
te melius ad id quod subdit sui correccione committitur
per Iohannem os aureum Crisostomum. A quolibet
damnum passi sumus iniuste aut remissi-
onem accipimus omnium peccatorum aut si [Crisostomus omelia xxviii super ...]
tanta in nobis delicta non fuerint cla-
rioribus habundamus coronis. Hec ille. Et
vere magnum est omnium peccatorum remis-
sionem recipere sed maius est clarioribus
coronis celestium gaudiorum habundare.

Tertius post premissa accessit
ad prememoratam dominam consolatri-
cem eciam alius tristis propter ex-
pulsionem de patria perturbatus. Ad illa mox
eidem pro consolatione de puellis suis tres
deputavit.

Prima puella sic ait: Cur gra-
vat te exilium ubi facile hono-
rabilis magis quam in patria seu in loco
proprie mansionis. Audi de hoc ipsum
salvatorem. Amen inquit dico vobis [Luce iiii]
Nemo propheta acceptus est in patria sua.
Audi eciam super eodem verbo Bedam venerabilem.
Non inquit solum dominus et caput [Beda]

pphetarum · sed helyas et ceti pphete
huius in patria quam in ceteris ciuitatibus
sunt honorati q ppe modum naturale
est ciues ciuibus inuidere Non enim c
siderant patria viri opera non virtute
sed flagilitatem recordant infantie q
non et ipsi p eosdem etatis gradus ad
maturam etatem puenerunt hec ille Sed
et sufficiat familiari pexemplo hoc
q de quadam gloriose virginis ymagine
fertur i dictum esse q scilicet cum
p illam multa miracula fi dicerent qui
dam homo incredibilis hoc audito dixit
se non crede assignans causam quia
de quadam truncco ligneo facta esset
super quem apud ignem suum iacentem
tibiis nolenti sedere licuisset

Secunda puella
sic ait Cur te expulsum
de patria querularis Dices forte
q poeta testante dulce natale solum
Sed et hugo ille regularis idem tes-
tatur Vt inquit ait quidam nescio
q natale solum dulcedine cunctos du-
cit et immemores non sinit esse sui
hec autem iste licet recitet consolacionis
cum expulsis de patria viam et modum
daret Nos inquiens Certe ut homo
de patria iudicium mutet Vz ut non tantum
natale solum sed totum mundum patriam iu
dicet uel magis non solum locum in quo
exilio relegatus est sed et terram de qua
secundum carnem natus est et totum mundum
exilium reputet De hoc audi prefatum
regularem Virtutis inquit principium
est ut distat paulatim exercitatus animus
visibilia hec et transitoria primum con
mutare et postmodum possit derelinque
re Delicatus ille est adhuc cui pa
tria dulcis est fortis autem iam cui
solum patria est perfectus uero cui mundus
totus exilium est hec ille Cui sane
dicto concordat ad fortis consolacionem ac
cedit verbum agellij patria inquit

Margin: hugo in didascalicon li° iij c° xx

Margin: hugo d' p's

caret non est malum quia forti viro omnis
locus patria est Sacrates enim non stulte
exilij libertatem domestice seruituti ante
posuit

Margin: Agellij li° xv

Tercia puella sic ait Tu de patria
esse te expulsum opinaris
sed scias te non expulsum esse
de patria et ita consolacionis huius rei preter
predictos sunt testes alij fide digni Audi
illustrem senecam Patriam inquit me
am transire non possum omnium vna est
extra hanc nemo proici potest Non patria
mihi interdicitur sed locus In quamcumque terram
venio in meam venio nulla terra exilium
est sed altera patria est vbicumque bene est
Illud autem per quod bene est in homine non in
loco est · si enim sapiens est peregrinatur · si
stultus exulat hec ille Illustris Se-
neca in ista prefati verbum terminus commutat
vocabula nam in exilium missione vocat
sapientis peregrinacionem expulsione concedit
de loco sed negat de patria ~~Sed q dicit
altera patria fit ad consolacionem~~ Vt sic maneat
in patria fit ad consolacionem Sed q dicit
altera patria est eleuat mentem auditoris
ad consolatoriam estimacionem cum enim cuius
non possint esse due patrie · locus de quo
quis peruenit sine terra non erit · sin p
missa patria eius reputanda · sed cen
senda est patria pocius ille locus de quo
fuit homo non exterior sed interior oriundus
quippe accessorium uel minus principale natura
sequi congruit principalis Quid igitur proficio
homo exterior respectu interioris est minor quam
gramen mili respectu totius corporis celestis homo
autem interior non est de quoniam huius mundi
locus pro patria sed totus iste mundus pro ex
ilio est habendus · et alter ab eo locus
pro patria a qua veniens quis expellit
est censendus Audi ad hunc sensum Ve
nerandam illam boecianam consolacionem apud
boecium alloquentem Tu quidem inquit procul
a patria non pulsus es · sed aberrasti
ac si te pulsum existimaui te pocius

Margin: xv° xxvij

Margin: Boecij i° li° de c̄sol v

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

ipse repulisti. Nam id quidem dote magis
cuius fas fuisset. Si enim tuus ornatus sit
proprie remanstare non veti athenienses quod ad
multitudinis imperio regitur. sed quia strepita
cuiusmodi non depulisse lectores tuus agi fremens
atque obtemperare iusticie summa libertas est
hec illa et de illa intendens in patria
libera quia sursum est rerum ... tua ius
tissimi regis fremens regi et utique libertas
sima

Meremus post premissa ad
divinam contemplacionem accessit
et alius tristis Conquerens
de tormentis. Nunc mox eadem post contemplacionem
de suis puellis quinque assignavit

Prima puella sic ait
Ad amice Nescis quod dictum est
de babilone quantum glorificavit se et in
deliciis fuit tantum date illi tormen
tum et luctum Sed infinite bona
et dulcius videtur promior ad delici
as post tormenta perveniendum quam ad tor
menta post delicias infinite fugiendum Illud
ergo perfecto gaudenter sit tormenta to
leranda nedum quia sperant tante de
licie post tanta tormenta penitus ipsis co
mensurate Sed potius delicie in me
sum excedentes non solum in dura
cione perpetua verum etiam in deliciarum co
pia. hinc enim de iustis dicit scriptura
Si coram hominibus tormenta passi sunt
spes illorum in mortalitate plena est in
paucis vexati in multis bene disponentur
Quo inquies. Certe suavitate delici
ate a quo etiam inquies Certe ab illa
eterna sapientia que disponit omnia suaviter
ut scilicet ipsi iusti multarum deliciarum
suavitate in illa immortali vita gau

deant spem ipsam nunc replente in illo
ornatus eam occupare. Ad consolacionem ita
quorundam in tormentis sufficiat nunc
illa spes suaviter disponens in modulis con
sistens in deliciis copiosis quam spem sanctorum
eos nunc non beatorum corpora seu corporum
membra nunc tormentis afflicta multis de
liciis bene et suaviter adeo disponentur quod nunc
etiam perhibent testimonium contingit deliciis
affluere abondanda gloria eius

Secunda puella sic
ait ad hunc nescis quod sanctorum
personarum aliquis sponsus fuerit qui
est inventa tam constans in tormentorum
tolerancia quod dignum duxit sancta mater
ecclesia cantare de ipsa Erecta in virtutis
culmine tormenta derisit Quanto igitur
magis virilis animus tormenta deridebit
quod et licet factum sit sepius tamen nunc
accidit laurencius accidit et vincencius
Nomine hec sup parentem claravallis
quod laurencius irridebat carnifices in
dicens subsannabant et bene dicit pater
iste Nemo legitur quod decius laurencium
iussit scorpionibus cedi et omne genus
tormentorum ante eum afferri. Quod cum sacri
ficare iuberet ut hec tormenta eva
deret Respondit Infelix has epulas
semper optavi Tunc iubente decio fu
stibus ceditur et ardentes lamine
ad latera apponuntur et post aliqua iussit eum
decius iterum scorpionibus cedi Subri
dens autem laurencius gracias egit.
Et quid hoc erat quam tormenta car
nificum deridere Nam et post cum iussu
decii ministri eum super cratem ferream in
dum extendissent et prunis suppo
sitis eum cum furcis ferreis compressissent
dixit hilari vultu ad decium Ecce
miser assasti unam partem gira aliam
et manduca Nomine etiam legitur de
derisione cristi cum Dacianus iussis
set Vincencium eculeo distentum membris
omnibus dissipari et hoc facto diceret
Dic vincenti ubi nunc misere tuum

corpus conspicis. Ille subridens ait: hoc est quod semper optavi. Tunc iratus preses cepit omnia genera tormentorum minari nisi ei consentiret. Cui Vincencius: Insurge miser et toto malignitatis spiritu debachare. Videbis me dei virtute plus posse dum torqueor quam possis ipse qui torqueris. Adhuc preses cepit clamare et carnifices virgis et fustibus verberare. Et ait Vincencius: Quid dicis Daciane, ecce tu ipse me vindicas de apparitoribus meis. Tunc preses amens factus dixit carnificibus: Miseri nichil facitis. Cur deficiunt manus vestre? Propter quod carnifices pectines ferreos usque ad ultimas costas infixerunt, ita ut de toto eius corpore sanguis efflueret et solutis costarum compaginibus viscera interna paterent. Et ait Dacianus: Miserere tui Vincenti ut possis carere que super sunt tormenta lucrari. Et ait Vincencius: O venenosa lingua diaboli, tormenta tua non timeo, solo ut aliquid minuas de suppliciis ut te victum in omnibus fatearis. Tunc assumptus ex eculeo atque ad patibulum raptus moras carnificum arguendo ad penam alacriter properabat. // Ceterum redeundo ad sexum femineum, si historias legeres, premissis consimilia reperies. Vel ecce certe de Agatha canit ecclesia: Agatha letissime et glorianter ibat ad carcerem et quasi ad epulas invitata. Sed et in eculeo iussa suspendi et in mamilla torqueri legitur dixisse: Ego in hiis penis ita delector sicut qui bonum nuncium audit aut qui videt quem diu desideravit aut qui multos thesauros invenit. Et certe in isto modo puto de epulis cum Laurencio gratulans, licet epule delectent et tormenta cruciant, non tamen ipsa videtur errasse, eo quod tormenta istorum sunt adeo propinqua dispositio ad epulas de quibus dicit scriptura: Iusti epulentur et exultent in conspectu dei, quod propter parvum distare nichil videntur. Sunt igitur tormenta epule, id est epularum seu celestium deliciarum propinquissime cause. Et licet in hiis tormentis constat manna ad presens absconditum, tamen in confectionibus sanctis solent dulce sapere saltem sub aromatis epularum adde. Sunt et tormenta bonum nuncium, ut pote epulas celestium deliciarum instare de proximo nunciancia. Nec mirum si id circo diu antequam impleantur videantur de sanctis viris vel feminis sunt desiderata, ut de cruce supra patuit in Andrea, quam diu videns exultavit ac se illam diu desiderasse asseruit. Hec eciam profecto tormenta multis sunt thesauris equipollencia, quippe in hiis consistit moneta quedam preciosa que ad regnum celorum comparandum omnibus mundi huius thesauris deo magis est accepta. O igitur felicia tormenta felicem constituencia multo optanda. Unde et nunc eciam sic canit de Vincencio: Beatus Vincencius applicatus tormentis alacri vultu dixit: hoc est quod semper optavi et votis omnibus expetivi. Sed et redditur dicti eo de ipso simul et Valerio sic cantando: Tanto namque se feliciores se esse credebant quanto atrociora tyranni supplicia pia longanimiter certassent cum te.

Eciam puella sic ait: Cur amice non recipis consolacionem in tormentis que merentur dei presencia certamen videre volentes, de quo eciam gaudium est angelis. Vis scire quod merentur dei presencia? Audi vocem ecclesie de Vincencio sic cantantis: Beatus Vincencius applicatus tormentis dei presencia roboratur et in quo non aliquid simile de visione certaminis reperitur. Certe sic in illo glorioso Anthanio, de quo legitur quod cum quadam nocte a demonibus esset laceratus, subito radius quidam lucis et demones et tenebras effugavit, statim quod sanatus. Ipsum

Vox ecclesie

intelligens presentem dixit Ubi eras ihesu
bone ubi eras quare a principio non af
fuisti ut curares vulnera mea Et vox
adest ait Anthoni hic eram sed expec
tabam certamen tuum videre Sed quid presto
non magis videre deus certamen viri
sancti cum dyabolo quam cum ministro dyaboli i. cum
quocumque tyranno porro quod de illo certa
mine angelis sit gaudium digne moveas
ad ipsius exercitium hoc patet a vere ecclesie
in festo agathe taliter in tonantis cum
Gaudeamus omnes in domino diem festum cele
brantes sub honore agathe virginis de cuius
passione gaudent angeli et collaudant
filium dei

Varia puella sic ait Dic
quesso michi cur times torme
ta Si pene acerbitas est in causa
non expedit quidem homini qui desiderat
in conspectu divine maiestatis virtutibus
hiis nobilibus comparere et preciosior
thezaurorum sibi comparare audi per
sonam que videtur diminuta in spiritualibus
mei sensisse comparatione superius eciam tri
tam Sic inquit serica vestis que eciam
auro et lapidibus preciosis ornatur non
quamquam propter gravedinem spernitur sed exterior
nobilior et carior habetur Ita fidelis
anima propter pene acerbitatem spiritualem virtutis
vestem non recusabit quia omnes virtutes
eius exterior nobilitantur et meritum eius
ex inde in infinitum thezaurum cumulatur
hec illa

Quinta puella sic ait O
homo huius seculi ideo for
te tormenta perhorrescis propterea quod
statim mortem possint inducere Sed
hec res tanto bono quod illatam mortem
propter christum considerato non desolationis
sed tantum potius amplicat magne consola
tionis Qui hoc intelligere audi
virum athenensem Si quis inquit
mortem illatam pacienter sustineat

etiam si quod aliquibus criminibus sit illata
valet ad diminucionem pene et ad liberacionem
etiam a tota pena secundum quantitatem culpe
et pacientie et tribulationis gravitatis hec
ille Sed quid Certe non est modica con
solatio evadere penam ignis purgato
rii que est adeo magna quod magnus pater
augustinus magnitudinem eius assimans
primus inquit purgandus est igne purga
tionis qui in aliud seculum distulit fruc
tum conversionis Hic autem ignis et si eternus
non sit miro tamen modo gravis est
excellit enim omnem penam quam umquam
aliquis passus est in hac vita numquam
in carne tanta pena inventa est licet
mirabilia passi sunt martires tormenta hec
pater ille Que et venerabilis lumine veritatis
doctorum Beda et cyrilli epistola predicto
magno patri quidam doctorem eandem sententiam mi
raculosa quidam visione et historialiter manifes
tat

Undecima post premissa ac
cessit et aliis tempus ad prime
moritam dominam consolatur accedere
in imminentis martirii nimium perturbatus
tu illa pro consolatione de suis puellis actio
assignavit

Prima puella sic ait O amice
cur sic de mortis conturbaris ne
perficias iudicium tuum alys presentis
spiritualibus viris et sanctis quippe spiritualis
omnia diiudicat dicit apostolus Sicut enim
perit iudicium cum res transit in affectum
Ita spiritualis numquam male sit affectus atque
numquam in iudicio impeditus est recte iudi
candum subtilioris intellectus Quid ergo
nisi viri et femine spirituales in morte non
aliquid magni boni conspexissent iudicassent
non tam pacienter tam libenter tamquam

gloriantur et audacter martirium sustepis
sent. quorum preclara exempla digne ad
similia nos monencia illorum hystorie qui
tempore veteris et nove legis fuerunt mani-
festant. Vis hec exempla quantum ad u-
trumque scilicet primum de veteri testamento. Vide
primo historiam de eleazaro. Erte macha
beorum liber de hoc viro sic dicit Eleaza Machab. vi
rus unus de prioribus scribarum vir etate
provectus et vultu decorus aperto ore hyans
compellebatur carnem porcinam comedere
At ille gloriosam mortem magis quam
odibilem vitam amplectens voluntarie
preibat ad supplicium. hii autem qui astabant
propter antiquam viri amiciciam tollentes eum
secreto rogabant afferri carnes quibus
vesci ei licebat ut simularetur manducasse
se sicut rex imperaverat de sacrificii carni-
bus ut hoc facto a morte liberaretur et
propter veterem viri amiciciam hanc in eo fe-
cerunt humanitatem At ille cogitare cepit
etatis ac senectutis sue eminenciam dig-
nam et ingenue nobilitatis caniciem atque
a puero optime conversacionis et secundum sancte
et adeo conditae legis instituta respon-
dit cito dicens premitti se velle in in-
fernum. Non enim etatem nostram dignum est
inquid fingere ut multi adolescentium ar-
bitrantes eleazarum nonaginta annorum
transisse ad vitam alieg alienigenarum
et ipsi propter meam simulacionem et propter modicum
corruptibilis vite tempus decipiantur et
per hoc maculam atque execracionem mee
senectuti conquiram quam ob rem fortiter
vitam excedendo senectute quidem dig-
nus apparebo adolescentibus autem exemplum
forte relinquam si prompto animo ac fortiter
pro sanctissimis legibus honesta morte per-
fungar hiis dictis confestim ad supplicium
trahebatur. sed cum plagis premeretur ingé-
muit et dixit Domine deus qui habes
sanctam scienciam manifeste tu scis quia cum
a morte possem liberari duros corporis su-
stineo dolores secundum animam vero propter
timorem tuum libenter hoc pacior et
iste quidem hoc modo vita decessit non
solum invenibus. sed et universe genti
memoriam mortis sue ad exemplum vir-
tutis et fortitudinis derelinquens Hec
in dicto libro. In quo et de secundo scilicet femi-
neo. Valet de matre quadam septem filiorum c vij
una cum cum filiis suis exemplum marti-
rium paciendi gloriosum et memoria
dignum commemoratur in hoc verba. Contin-
git septem fratres cum matre apprehensos com-
pelli a rege scilicet anthiocho contra
fas ad carnes porcinas. Unus autem
ex illis qui erat primus sic ait Quid
queris et quid vis discere a nobis parati
sumus mori magis quam patrias dei leges
prevaricari Iratus itaque rex iussit sarta-
gines et ollas eneas succendi quibus
statim succensis iussit ei qui prior fuerat
locutus amputari linguam et cute capitis
abstracta summas quoque manus ei et
pedes ei precidi ceteris eius fratribus et
matre inspicientibus et cum iam per omnia inu-
tilis factus esset iussit ignem admo-
veri et adhuc spirantem torreri in sarta-
gine In qua cum diu cruciaretur ceteri
una cum matre invicem se hortabantur
mori fortiter dicentes Dominus deus aspi-
ciet veritatem et consolabitur in nobis
quemadmodum per testacionem cantici declaravit
moyses et in servis suis consolabitur Mor-
tuo itaque primo illo hoc modo sequentem de-
ducebant ad illudendum et cute capitis
eius cum capillis detracta interrogabant
si manducaret prius quam toto corpore per
membra singula puniretur At ille respon-
dens paterna voce dixit Non faciam
propter quod et iste sequenti loco tormen-
ta suscepit et in ultimo spiritu consti-
tutus sic ait Tu quidem scelestissime in
presenti vita nos perdis sed rex mundi de-
functos nos pro suis legibus in eterne
vite resurrectionem suscitabit Post hunc
tercius illudebatur et linguam postulatus
cito protulit et manus constanter extendit

et cum fiducia ait e celo ista possideo
sed propter dei leges mee hec ipsa despicio quoniam
ab ipso me ea recepturum spero Ita ut rex
et qui cum ipso erant mirarentur adolescentis
animum et tamquam nichilum duceret cruciatus
Et hoc ita defuncto quartum vexabant similiter
torquentes Sequitur post verba illius. et cum admo-
mussent quintum vexabant cum Sequitur post
illius verba post hunc ducebant et septimum
Sequitur post illius verba Supra modum autem
mater mirabilis et bonorum memoria digna
que pereuntes septem filios sub unius diei tempore
bono animo ferebat propter spem quam in deum ha-
bebat singulos illorum hortabatur sermone vo-
ce fortiter repleta sapientia et femine cogi-
tacioni masculinum animum inserens dixit
ad eos fili nescio qualiter in utero meo
apparuistis neque enim ego spiritum et animam
donavi vobis et vitam et singulorum me-
bra non ego ipsa compegi. sed enim mundi
creator qui formavit hominis nativitatem
quique hominum invenit prumeriti originem et
spiritum et spiritum vobis iterum cum misericordia reddet
et vitam sicut nunc vos metipsos despi-
citis propter leges eius Antiochus autem
contempni se arbitratus cum adhuc adoles-
centior superesset non solum verbis horta-
batur. sed et iuramento affirmabat se
divitem et beatum facturum et translatum
a patriis legibus amicum habiturum et res
necessarias habiturum Sed et hec cum adolescens
nequaquam inclinaretur vocavit rex matrem
et suadebat ut adolescenti fieret in sa-
lutem Cum autem multis eam verbis ex-
hortatus promisit suasuram se filio suo
Itaque inclinata ad illum irridens crudelem
tyrannum ait patrena voce fili mi
miserere mei que te in utero decem mensibus
portavi et lac annis dedi et alui et in
etatem istam perduxi peto ate ut aspici-
as celum et terram et ad omnia que in eis
sunt et intelligas quia ex nichilo fecit
illa deus et hominum genus Ita fiet ut
non timeas carnificem istum. sed dignus
fratribus tuis effectus suscipe mortem ut
in illa miseratione cum fratribus tuis te re-
cipiam Cum hec illa adhuc diceret
ait adolescens Quem sustinetis non obedio
precepto regis. sed precepto legis que
data est nobis per moysen Sequitur post
multa verba ipsius contra regem dicta.
Tunc rex accensus ira in hunc super omnes
crudelius desevit indigne ferens se de-
risum Et hic itaque mundus obiit per
omnia in domino confidens Novissime autem
post filios et mater consumpta est hec ibi
Porro si exempla virtutis paciendi sti-
mulum ad utrumque sexum vis habere de hijs
qui fuere tempore nove legis Considera
primo prius dicta et que ulterius dici poterunt
de viris amoris et femineis eximijs puta
de andrea de laurencio de vincencio et
quod illam pulcherrimam hystoriam de sebastiano
simul et aliorum Considera quantum ad sexum
femineum dicta et que dici poterunt de
agatha de katherina. de agnete de
margareta et de aliis aliis Specialiter
autem et de alia matre vij filiorum Una
cum filijs suis de quibus sic legitur Septem
fratres fuerunt filij beate felicitatis quorum nomina
sunt Ianuarius felix philippus. Silvanus
marcialis vitalis alexander. Hos omnes
cum matre iussu imperatoris antonini pub-
lius prefectus ad se vocari fecit suasit-
que matri ut sui et filiorum suorum misereri de-
beret Que ait Neque blandicijs tuis po-
tero allici nec terroribus frangi et conversa
ad filios ait Videte filij mei celum et
sursum aspicite ibi enim vos expectat
noster Christus. fortiter pro Christo pugnate et
fideles vos in Christo amore exhibete Cum
ergo mater et filij constantissimi in fide
permanerent omnes vidente matre et confortan-
te diversis sunt occisi supplicijs Quam ob
rem et hic gregorius egregie commendat matrem e-
iusdem dicens Beata igitur felicitas vij fi-
lios ut ingressus eius legitur ita post
se timuit vivos in carne relinquere
sicut parentes carnales solent metuen-
tes premittant mortales In persecucionis
enim labore deprehensa corda filiorum in
amore superne patrie predicando ro-

Marg° moē vij

boravit et spiritu praetulit deo quos
carne pepererat mundo. Considerate fratres
in femineo corpore pectus virile ad mor-
tem impertrita stetit et in filiis se lumen
veritatis amittere si non fuisset orbata ti-
muit. Non igitur hanc feminam martirem
sed plusquam martirem dixerim quae VII pignori-
bus ad regnum premissis ante se mortua totiens mo-
riturus totiens ad penam prima venit. sed
octava pervenit cruciata et impertrita in-
stetit pro filiorum mortem dolori non sponsi
gaudium adhibuit timuit viventibus gau-
sa morientibus. optavit per se nullum re-
linquere ne si quem haberet superstitem non
posset hunc consortem. Nemo autem existi-
maret quod eius cor morientibus filiis mi-
nime pulsavit etiam affectus carnalis non
enim filios quos carnem suam noverat esse
poterat sine dolore morientes videre
videre sed erat interior vis amoris quae
dolorem vinceret carnis filios igitur in
carnem amavit sed amitos pro amore
celestis patrie mori coram se voluit. Illorum
vulnera suscepit sed ipsa in eis regnum
premonentibus excipit. Recte ergo plus quam
martir hec femina facta fuit quae totiens in filiis
desideranter extincta dum multiplex mar-
tirium obtinuit ipsa quoque martirii palma vi-
cit. Amices ergo beata felicitas vincit
quae tot ante morientibus pro Christo filiis
frequenter occubuit. quam et illius amori
sola mors sua minime sufficerit. hec gre-
gorius

Secunda puella sic ait: O
amice tu adeo expectas tan-
dem post hanc vitam aliam
consolationem nobis repromissam. De qua ipse
dominus per prophetam loquitur: Sicud inquit
si cui mater blandiatur ita ego consolabor
et in Jerusalem consolabimini. quae consolatio quan-
ta sit nec oculus vidit nec auris au-
divit nec in cor hominis ascendit. Et
nomine dignum est quod et tu illam consolacionem
promerearis pro martirii pugna cum pugnas
et respicit te ei tamquam spectaculum
exhibendo quia et ipse mente consoletur
vel magis letetur. Dices forte est ne mihi
hoc possibile. Est utique. Nomine de consolac-
ione ipsius in tua pugna presentis habes expres-
sum testimonium pro verba fratris pro sorore meam
ex machabeorum libro recitatum de matre sua
cum VII filiis quorum uno cum diu in sartagine
cruciaretur ceteri una cum matre sic
ibi dicitur invicem se hortabantur mo-
ri fortiter dicentes Dominus deus aspiciet
et consolabitur in nobis. Porro de ipsius
Christi leticia in martirum pugna loquens ille Cyprianus
Cyprianus O inquit quale deo fuit illud
spectaculum quam letus illic Christus affuit
qui libens in talibus pugnavit. hec ille
de pugna pro martirii pertita. sed et eadem
ratio est etiam de fide.

Tercia puella sic ait: Nomne
illud quod preciosum est ex sui ha-
bitione quod nec triste nec molestum est
sed magis appetibile est utique. Sed quid
perfecto martirio preciosum est licet enim genera-
liter preciosa sit in conspectu domini mors
sanctorum eius specialiter tamen inter sanctorum
mortes ceteris pluribus preciosus est martirium
martirum ut patet primum Christi consecratum
prius et per eum consummatum. Audi quid de
hoc fratribus ille cyprianus emptariis scripsit
O inquit beati martires quibus vos lau-
dibus predicem O milites fortissimi cyprianus in
usque ad glorie consummacionem tolerastis epistola ad confessores
durissima questione nec cessistis suppliciis
sed potius supplicia cesserunt vobis sup-
pliciis doloribus finem quem non dabant
tormenta dedit coronam. O quale
fuit deo spectaculum quam sublime quam
magnum quam preciosum et acceptum quam
letus illic Christus affuit quam libens in
talibus pugnavit et vicit. hec ille.
Audi beatam agatham Christum alloquentem Vi-
disti domine agonem meum et expectasti
quomodo pugnavi in stadio. Ecce Beda et
Iohannes episcopus Christi militem alloquens O Sanda
inquit te presente deo cum hoste pugnare Nota quod
facit ut obtineas cum pugnas presens

est in tua pugna dominus congreditur et victoria tibi ascribitur. Deinde tu mirum baptismati comparatur. Propterea eius attestatur quod ceteris baptismatibus preferatur. Audi sanctum Cyprianum de hoc loquentem: Hoc inquit baptisma in gratia maius, in potestate sublimius, in honore preciosius. De hoc etiam ille maximus felix inquit baptisma sanguinis quod ante delictum ita expellit ut iam non possit redire.

[Q]uarta puella sic ait: Nomine velles o amice maiorem sanctorum caritatem libenter mihi aggregari. Vellem inquies si scirem quo pacto effectus hoc possem virtute vi mei. Ut hoc scire possis hoc considera primo et similitudinem. Sed nomine ipse salvator testatur caritatem martirum a caritate aliorum quiter saltem signis evidentibus non concedi quod quidem insinuans voce etiam Maiorem inquit caritatem nemo habet ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Porro si istud desideras per similitudinem confirmari, ecce sicut dicit audi sapiens quod arbores sunt magne iuxta mare rubrum. Ita homines qui arboribus comparantur sunt magni et maiores quam quicumque alii etiam sancti et hoc quidem iuxta mare rubrum id est propter amarum martirium quod rubrum sanguine effundunt propter Christum.

[Q]uinta puella sic ait: Estimo quod ideo horres de martirio sibi nimis quia infelices reputas. Sed hoc utrumque concesso quero dic mihi. An non melior sit infelicitas felicitate per ornata quam felicitas infelicitate depravata vel quod in idem redit an non melius sit esse feliciter infelicem quam infeliciter felicem. Sed potest forte problema melius explicari. Peto igitur a te an non melius sit esse temporaliter infelicem et eternaliter felicem quam temporaliter felicem et eternaliter infelicem. Credo procul dubio quod sententias primum esse melius quam secundum. Et quid effectu primum quod melius est atque ideo potius amplectendum. Hoc sed voce martirium secundum non conveniret hominibus seculi. Audi de hoc magnum patrem Augustinum: Seculi magis homines infeliciter felices, sed martires autem feliciter infelices. Quid inspecto dixerit. Nimirum ipsi martires temporalis passionis infelicitatem eo feliciter paciuntur quo ipsi regnum celorum immediate post martirium ingrediuntur. Hoc namque pater clarevallis insinuans: Pauperibus inquit promittitur et martiribus regnum celorum. Promittitur quod paupertate quidem emitur sed in passione pro Christo absque dilatione capitur.

[S]exta puella sic ait: O amice cur mori pro Christo trepidas qui pro te mortem pati minime dubitavit. Ipse quidem qui non tenebatur, tu vero qui teneris. Ipse vero inermis, tu vero per ipsum parata habes arma ad assumenda admonet Petrus apostolus: Christo inquit in carne passo et vos eadem cogitatione armamini. Ipso scilicet Christo ad hoc se ipso provocante. Audi patrem clarevallis: Utrumque inquit est mihi dominus et speculum paciendi et premium pacientis. Utrumque provocat fortiter et vehementer accendit. De ipso etiam Christo sponsa ait in canticis: Fasciculus mirre dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur. Et quid voluit sibi hoc ubera. Effecto secundum doctorem huius cantica dilecto sponso Christo scilicet in cruce passo imitati unum oblatum est et fasciculus mirre ipse dilectus factus est quod oblatum deterre et sepeliendus mirra perlinitus est ut sic per mirram condiendus dominicam sepulturam vel ipsa amara mors dilecti et tota passionis congeries per mirre amare fasciculum designatur. Conprimitur mea [illegible] sunt amaritudines quas scilicet in omnibus membris quadmodum tales fasciculus componitur ex pluribus ramusculis. Sed quid est quod hunc fasciculum vult sponsa inter ubera sua habere nisi quod dignum ducat se Christum passum ut exemplum omnes

mortis et passionis amaritudine tolerandi presentis hic in pectore sui in corde per continua recordatione. Inter ubera eius igitur .i. inter intellectum et affectum vel in corde quod quasi est inter ubera dictus fasciculus .i. Christus eius dilectus commorabitur .i. continue conservabitur per intellectus meditacionem et affectus compassionem et cordis amorosam recordacionem. Verum quia mirra non solum est amara sed etiam odorifera et per hoc Christus dei virtus et dei sapientia per amare mortis passionem quasi mirra electa dedit suavitatem odoris. Ideo circa de predicto mirre fasciculo loquens pater clarevallis. Habete inquit illud semper non tergo in humeris sed ante pectoris ne portantes et non adorantes et omus premat et odor non erigat. Videntes angustias domini levius vestras portabitis. Ad hanc nimirum intentionem etiam loquitur frater Gregorius. Si inquit passio domini ad memoriam revocetur nichil adeo durum quod non equo animo toleretur.

Marginalia (left): Bernardus super id Cant. i. fasciculus mirre

Marginalia (left): Gregorius

Septima puella sic ait. Nonne velle libenter deberes pati mortem duriore ut hic es respectu eterni cruciatus evadendi et eterni gaudii consequendi securiore. Certe sic. Sed quid profecto respectu predictorum saltem opinionis doctoris dicto supposito non est mors securior quam sit mors martirum impleat vel induit. Est nimirum securior quam mori in seculari prelio quam mori in lecto vel quovis alio modo. Nempe in quolibet alio modo morte quamvis vera contricio compulsus quamvis in tali articulo habere sit difficilis tamen necessaria est ad salutem. Sed secundum premenioratum doctorem videlicet thomam aquinensem ad effectum martirii sic sufficit sola attricio quod veram contricionem immo esse putam non est necessaria ad salutem eo ad martirum quo secundum ipsum in baptismo sanguinis accidunt et etiam adultis sic in ipso actu passionis gratia dari sicut in baptismo aque si se ad eam disposuerint et obicem non ponunt spiritui sancto.

Octava puella sic ait. O homo cur non libenter pugnas pro martirii tolerantia quia in pugna habebis victoriam et ea parta absque dubio reportabis coronam sed et in super membrorum vulneratorum pulchritudinem maximam. Vis scire de victoria pariter et corona. Audi de re hac maximam illud maximum episcopum. Qui inquit occiditur pro Christo victus non dicitur quia dum occiditur victor efficitur. Corona autem vincentibus datur quomodo ergo occisus ille victor negatur qui pro eo quod occiditur a Christo in die coronatur. Non est ergo victus occisus cui mors corporis in tantum facta est triumphalis ut per illam fieret immortalis. Vis scire ultius de membrorum vulneratorum penes ipsa vulnera pulchritudine maxima. Audi Johannem os aureum. Sicut inquit ex corona regali undique fulgores emittuntur ita martirum corpora pro Christo vulneribus distincta omni regum diademate delectabiliora reddentur. Hec ille. Sed de hac materia plenia alibi scripta.

Marginalia (right): Sanctus Augustinus

Marginalia (right): Maximus in ser.

Marginalia (right): Crisostomus in mth

Marginalia (right): Iulio de deliciis paradisi

Ceras principaliter pro et
uno tristibus suppedite domine
consolatrici principale agmi
quietibus et cruciantibus v-
nius corpus propter inquietudinem tempta-
cionum ingresse ante conspectus eiusdem est allocuta
hiis verbis O domina clementissima nimis
vexor temptacionibus et michi consolacione summe
indigeo At illa eadem confestim de suis
puellis tres admouit que dicti tristi con-
solacionem impenderent quanto possent

Prima puella sic O homo
dic nunquam audivisti illud poe-
tii leuius gravia tangunt Si non au-
divisti te per experienciam ita esse Quid
ergo profecto sequitur si hiis ipsis temp-
tacionibus es vexatus et graviter hoc
portasti quod non egresseras tunc animo sed de
necessitate salutem virtutem faciens plus
solito leviter portes quippe temptari
passio est inevitabilis et communis omnibus
deo servire incipientibus atque deo acceptis
sive signum preciosum divine dileccionis Quod
sic quod temptari passio est inevitabilis.
augustinus Audi magnum patrem Augustinum Temptaci-
tas inquit vas et volo neminem super
terram absque temptacione victurum Quod
sic quod hoc accius deo servire incipientibus
eccl. ii specialiter sit vide audi ecclesiasticum Fili in-
quit accedens ad servitutem dei prepara animam
tuam ad temptacionem Quod sic quod sit quod
deo acceptis sive signum preciosum divine
dileccionis Audi angelum Raphaelem thobie
thob. xii loquentem Quia inquit acceptus eras deo
necesse fuit ut temptacio probaret te o sig-
num rei optime tante dignacionis divine tan-
te dileccionis et gracie signum eterne felicitatis
firmissime sperande

Secunda puella sic ait Numquid
non materiam gaudii ferre pateris
aut gaudio molestaris Est profecto temp-
tacio quiddam gaudiosum id est gaudio
plenum Audi Jacobum alphei Omne inquit
gaudium existimate fratres mei cum in temp- Iacob. i
taciones varias incideritis Omne inquit gau-
dium scilicet mundi secundum equalenciam vel po-
tius secundum eminenciam Sed quod dicit exis-
timate absit ita debere intelligi quod talis
et tantus apostolus ab vero minus suis et
quasi similitudine in facie et moribus fra-
ter dictus velit quoslibet falsam habere exis-
timacionem de rebus ut quod est lutum estime-
mus aurum Absit hoc fratres absit Sunt
secundum veritatem temptaciones vane sed ex
gaudium predicto modo sine materia maioris
gaudii quod et appareret si adesset estima-
cio Nec mirum Nam et multa terrena que-
dam et transitoria parum vel nichil
bonitatis habencia virtute estimacionis
censentur esse optima et quibus sunt
peiora dicuntur esse multo meliora Non-
ne omne vivum est nobilius quam non vivum
Aurum igitur atque lapides preciosi et ce-
tera huiusmodi que omni vita carent sunt
secundum veritatem peiora quodam respectu formice
aut musce quam aranee aut minimo flosculo
campi Vel folium arboris vel pilus ca-
pitis Hec enim similia vel vivunt vita
sencientia vel vita plante seu vege-
tativa et tamen lapides preciosi aurumque
et argentum et cetera metalla dicuntur
predictis vivis multo esse meliora et
sunt magis acceptabilia Cur ergo profecto
sola estimacio hoc facit Sic est
etiam de denario vel floreno signato
principis seu regis ymaginem qui quidem
secundum veritatem non plus valet quam si
numismate tali iam careret quod ergo
plus valet hoc est solum propter estima-
cionem quam vulgus de ipso habet Si igitur
estimacio eciam falsa facit res valere
quanto magis vera estimacio de valore
temptacionis est habenda et omni gaudio
mundi saltem secundum equivolenciam pre-
ferenda hoc tene hoc firmissime
crede fidem testante tam excellentis
apostoli atque ordinis faciente.

Tercia puella sic ait. Eo scires frater quanta temptacio te gravavit. Certe temptacio erudit. temptacio humilitatem efficit. temptacio virtutes custodire facit. temptacio virtuti adicit. Rursum temptacio iustos probat. temptacio eciam modicum durans probatam fidem magnificat. temptacio perfectum paciencie opus edificat. temptacio in futuro coronat. Vis scire quod temptacio erudit lege ecclesiasticum. Qui inquit non est temptatus quid scit qui non est expertus pauca recognoscit qui temptatus non est qualia scit. Vis scire quod temptacio humilitatem efficit audi gregorium doctorem egregium. Per temptacionem inquit humilitas efficitur que mentem ab elacione custodit. Audi eundem ibidem. Pia magistri condicionis dispensacione agitur ut dum se quisque fidens aut dispensacione temptacione pulsetur quis in firmitati quid sit inveniat et presumpcionis sue fastum deponat. Vis scire quod temptacio virtutes custodiri faciat audi predictum doctorem iterum. Sancti inquit viri cum multa se efficere virtutum prosperitate considerant quadam superne dispensacionis medicinae exteri se eciam vel temptacionibus expulsant quo tanto robustius acceptam virtutum gloriam custodiunt quanto temptacionis impulsu concussi infirmitatem suam humilius agnoscunt. Vis scire quod temptacio virtuti adicit audi senecam illum satis illustrem. Animum inquit adicit sibi virtus lacessita. Audi et eciam leonem papam. Nulla inquit sunt sine temptacionum experimentis opera virtutis. Porro si vis scire quod temptacio iustos probat lege ecclesiasticum. Vasa inquit figuli probat fornax et homines iustos temptacio. Vis scire quod temptacio eciam in brevissima est cessenda probatam fidem magnificat audi apostolorum principem exhortantem inquit. Nunc si oportet contristari in variis temptacionibus ut probacio fidei vestre preciosior sit auro quod per ignem probatur. Vis scire quod temptacio perfectum paciencie populum edificat lege scripturam de thobia sic dicentem. hanc temptacionem ideo permisit dominus evenire illi ut posteris daretur exemplum paciencie illius. Vis postremo scire quod temptacio in futuro coronat audi saram thobie in moris [illegible] in deo loquentem. hoc inquit habet pro certo omnis qui colit te quia vita eius si in probacione fuit coronabitur si autem in tribulacione fuit liberabitur. Non enim delectaris in perdicionibus nostris. audi quoque et Jacobum apostolum. Beatus inquit vir qui suffert temptacionem quia cum probatus fuit accipiet coronam vite quam repromisit deus diligentibus se. Econtra ad sensum contrarium audi magnum patrem augustinum. Confertus inquit nunc per temptacionem nemo sit nec sibi quisquam innotescat nisi temptatus. Nec potest coronari nisi vicerit. Nec potest certare nisi inimicum et temptaciones habuerit.

Ad multa valet temptacio facto

ecci xxxiiij

gg° xxxiij moralium

gg°

Sen°

leo papa in sermone

ecci°

i pe i°

thob ij

thob iij

Jacobi i°

aug°

Eundem per premissa ad premonitam dominam consolacio illustrem attrepsit et alius tristis de ipsius dei temptacionibus conquerendo. Cui modo illa tres de suis puellis pro consolacione impendenda deputavit.

Prima puella sic ait. Eo amice si temptat te deus malum aliquid pene inducendo scire spiritualis et consolaberis quippe in baruch de deo sic scribitur. Qui induxit vobis mala ipse rursum adducet vobis sempiternam iocunditatem cum salute vestra. Est ne heccine conquerendo ipsius dei. Est ne ipsi erga homines mores sui perfecto negare non potes nisi quod scriptura mencitur dicere volis. Absit hoc et semper absit verba sic prophetica virum veraci dei

ca. 7. 27 [illegible] de temptacionibus [illegible]

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

hebr. 10 / luc. xx

Verba Nimirum mitologhaic multis quia multis
olym deus locutus est patribus in prophetis
Verba sed dei non transibunt Qua propter
responsus nota hoc quod dicit ipse propheta In
Duxero inquit vobis mala Qualia mala ergo
Certe mala aliorum pene Numquid longa
Certe non Nam brevis est omne quod finem
habet Sed erit finis ad quem mala propter plu
rimam vitam inductam terminari Et ipse
rursum adducet vobis sempiternam iocun-
ditatem cum salute vite que erit sine fine
Cessabunt ergo mala et ut frater meus
post me locutura testabitur maiori super-
inductis bonis cedent iocunditati vite
cedent eciam saluti quippe salutis status
exclusis cunctis malis est omnium bonorum
aggregacione perfectus

Secunda puella sic ait Nequit
ponderans temptacionem Numquid
non satis est morbanti rem huius modi
cum atque momentaneam aggravare et non
magis patienter tolerare Certe adeo quo
ius temptatus tedio te reputas derelictum
cum hoc quo temptaris deberes pro miraculo
computare considerato saltem quod sit modi
cum et maximo bono compensandum Con-
siderato quod momentaneum sit atque tibi pro placito
attemptatum et meterni in thesauro beatitudinis
si non parvus obiecit commutandum Audi
quanta dignacione quamque consolatorie deus ma
iestatis parvuli tue condicioni condescendens
per filium amos dignatus est tibi loqui Ad

ysa. liiij

punctum inquit in modico dereliqui te
et in miseracionibus magnis congregabo
te in momento indignacionis abscondi fa
ciem meam parumper et in misericordia sempiterna
misertus sum tui. Et ne ita tales diu
consolatum est ne tales eius indignacio ve
re est tales non ita meretur vel indignacio
dici sed potius placatum iudicari Ad pun-
ctum inquit et in modico dereliqui te
quasi dicat ad punctum quidem ne deficeres

si temptacio esset longa et in modico
te gravaret nimis si esset longa In mo
mento inquit indignacionis quasi dicat ira
indignacionis mee est quasi momentanea Ab
scondi modo faciem a te quasi dicat hac
ludo ostendo me tibi fore placabilem sine
mora subsequente in misericordia sempiterna Quo
circa ymaginaris frater quod pius pater et
misericors temptat te specie quadam indig-
nacionis qua se habet ad te ad modum matris
Vel matronis cum infante ludentis que quasi
indignacionem ostendens abscondit faciem
suam digitis sed parumper sic facies eius
velatur Nam mox depositis digitis dulciter
arridet et intuetur ac crebrius osculatur
eum quam modo simile pater misericordiarum
circa te operatur dum parumper te tempta
do quasi specie sua facta a te abscondita
indignari tibi videtur Sed parumper quia
mox delicta universitatis mee tue ignoscen
do misericordia sempiterna tui miseretur ac
velud pater filii prodigi reconciliatus osculatur

Tercia puella sic ait Cur dei
temptacionem refugis quasi sit
aliorum temptacionibus similis Certe hoc
nequaquam est Nimirum dyabolus temptat no impr.
ut puniat caro temptat ut illiceat
mundus temptat ut decipiat. homo
temptat ut sciat vel experimentum
capiat Sed quid deus Certe teste Jacobi
apostoli filio Deus intemptator ma
lorum est ipse enim neminem temptat temp
tacione scilicet aliorum temptat tamen
sed non fraudulenter sed salubriter
Aliter propheta david non dixisset
proba me domine et tempta me vere re
nes meos et cor meum temptat igitur
deus ut ~~probatos~~ probet. i. ut probatos
ostendat et eos remuneret Nonne
sic deus temptavit abraham quem
ipse obediens quod ostendit patris filium

vinolare remuneravit benedictione illa sed longum quam liber genesis manifestat. Quia inquit fecisti rem hanc et non pepercisti filio tuo unigenito propter me benedicam tibi et multiplicabo semen tuum sicut stellas celi et harenam que est in litore maris et benedicentur in semine tuo omnes gentes terre quia obedisti voci mee. Sane deus respectiue in paucis temptat et in multis remunerat. Nomine scriptura de iustis dicit: In paucis vexati in multis bene disponentur quoniam deus temptauit eos et inuenit illos dignos se. (Sapie iij°) Quos igitur deus temptat si dignos eos inueniat multis quidem et tam animis quam corporis bonis dispositionibus remuneraret insuper pro mercede dignis se ipsum donat qui utique teste scriptura est merces magna nimis.

Tertio post premissa ad dominam consolatricem sepe dictam accessit et alius tristis temptationibus dyaboli tribulatus. Sed dum conquestus esset mox illa eadem pro consolatione de suis puellis tres assignauit.

Prima puella sic ait: Quid solicitaris de antiqui hostis impugnationibus qui hostis impugnatoribus qui non plus temptare potest nisi quantum permittitur sed quantum nequius. Scias primo quantum non. Et audi apostolum: Fidelis inquit deus est qui non patietur vos temptari ultra id quod potestis sed faciet cum temptatione prouentum ut possitis sustinere. (j Cor x°) Si modo scire velis quantum permittitur et ad quod audi magnum patrem Augustinum (Aug. s. ps lx): Tantum inquit admittitur dyabolus temptare quantum tibi prodest ut exercearis et proberis ut qui te nesciebas a te ipso inueniaris. Sed quid est necessarium a se inueniri? profecto inuento sui ipsius primo scilicet perditi melior est tunc toto thesauro auri et argenti quemadmodum per contrarium de perditione sui dicit saluator (Luc ix): Si lucretur vniuersum mundum se ipsum autem perdat et detrimentum sui faciat. Quid vltra. Est ne modicum in bello spirituali exercere? profecto non sed est exercitium tanto superius quanto in filiis militare mundo milicia seculi quam militare deo regi celi et quemadmodum spiritualia corporalibus superant. Amicus exercitia mundi domus est ne modicum probari seu probatum Christi milites fieri. Certe non. Quemadmodum non est modicum a deo commendari. Quippe teste scriptura ille probatus est quem deus commendat qui nimirum non commendat mediocriter sed sicut super excellens est sic commendat coram sanctis suis et angelis super excellenter.

Secunda puella sic ait: Vere amice forsitan id circo temptationes dyaboli pertimescis quia exercitatus est dicente magno Anthonio ad discipulos exercitatos hostes vel inimicos. Vel quia insidiosus est eodem dicente: Cauete varias demonum nostrorum insidias. Vel quia inuisibilibus insidiis occulte impugnat salutis est dicente illo Cassiodoro (Cassio. sup ps lv): Valde graue est quod occultum quod hostis in se dic non vident. Timeo etiam forte quia impetuosus est toto conatu suo quantum vim quam potest voluntatis impugnare. Sed hec te non deterreant impetum inimici nec similis. Audi Johannem os aureum (Cris. sup mt): In primis inquit grauis et insufficibilis est impetus dyaboli quem si quis forti animo sustinuit in secundo inueniat eum infirmiorem. Quanto

[illegible]

enim plus perussus fuit magis restingescit
et desistit. Audi eundem itidem de tempta
tore redemptoris nostri loquentem: Non me
impulit non tetigit sed tantum dixit mitte
te deorsum, ut intelligamus quod qui obedit
dyabolo ipse se dispoint. Dyabolus enim suggere
potest cogere non potest. Unum ad deprehendendum as
tutias maligni spiritus insidias attendendum
diligenter secundum doctrinam gregorii qualia sug
gerit. Cuius inquit spiritus sit qui loquitur
ipsa suggestio declarabit. Semper enim spiritualis
naturalis mollia ~~huius~~ spiritus mundi vana spiritus
malicie semper amara loquitur. Est et releu
antia insidias dyaboli et patens remedium
quod tradit magnus athanasius: Varias
inquit demonum nostis insidias credu
litatem nostram christi virtus signate frontibus.
Et vinuisse demones fugabuntur.

Tercia puella
sic ait: Scias frater quod qui
temptatur a dyabolo si viriliter
resistunt deo et angelis spectaculum fit
et non numquam in presenti honoratur et in fu
turo coronatur. Unus scire de presenti.
Ecce de magno athanasio legitur quod cum
quadam nocte a demonibus esset laceratus
tus subito radius quidam lucis et tene
bras et demones effugavit statim quod
sanatus christum presentem intelligens dixit:
Ubi eras ihesu bone, ubi eras quare a
principio non affuisti ut curares vulnera
mea. Et dominus ad eum ait: Athanasi hic
eram sed expectabam videre certamen
tuum. Nunc autem quia viriliter dimicasti
in toto orbe terrarum te faciam nominari. Pari
ter sit spectacula simul dei et angelorum
et futuram coronationem scire volueris. Audi
illustre scriptum: Deus inquit ipse omnium
rector et dominus omnium angelorum milicia est
tamen tuum expectat tibi quod contra dyabolum
dimicanti palmam et eternam coronam

nacius post primissa ad predictam
dominam principalem consolatricem
accessit et alius tristis de ca
nis temptacionibus et vniversaliter de
viciorum impugnacione querulando. Cui
illa more quo pudit quod consolacione debitus
puellis suis.

Prima puella sic ait: Mitte
de quo querularis sed bonum quod
inde sequitur scires tamen querulari
non debes. Forte dices quid nam
bonum potest sequi effecto non minimum sed
unum de maximis bonorum, videlicet humilitas
que quanti sit honoris quanti decoris quanti
dulcoris quantumque accepta apud deum et quam
eum remuneranda hoc per sodales meos
infusis scire poteris evidenter. Forte di
ces: Est ne verisimile quod hoc ex predictis
viciorum impugnacionibus nascitur. Est
certo et per egregii eius gregorii sed cla
ro testimonio. Ecce quid dicit: Dum inquit
vicia nos temptant perficientes in nobis
virtutes humiliant. Et idem rursus: Ne
bussum inquit quis tolerat ut humana
mens de se humilia senciat dum nimia
non superat. Rursum idem sic ait: Cum
temptacionum vicissitudo divina dispensacione no
biscum agitur ne virtutibus quibus confisi
extollamur hoc iste. Et certe bene nam
et paulus ait: Ne magnitudo revelacionum
extollat me datus est michi stimulus car
nis angelus sathane qui me colaphi
zet.

Secunda puella sic ait: Mi
frater: Nonne gravia quoque te
dia toleramus quo bona mea ex
teriora custodiamus fateatis hoc necesse
est. Sed quid effecto interioris hominis bona
in inmensum excedunt queque exteriora
hinc namque de dileccione quod melius hostem
prestat dicit scriptura: Si dederit homo
omnem substanciam domus sue pro dileccione
quasi michil despiciet eam. Igitur illa potis
sime sunt pacienter toleranda quibus non

nunquam diuina dispensatione faciente cus
todiri exprimunt mala interiora Quae nam in
quies sit illa Certe temptaciones quas et
pugnaciones viciorum audi gregorium de hoc
egregium testem Cum inquit melius bene
custodimur cum per dispensacionem dei tollerabiliter
temptamur exterius aliquo modo aliquo pre
siciis nec temptacio exterior in tenebris in
superbiam eleuat quia temptacio exterior cul
pam perficit quia interior intencio sur
sum tralyit nec rursum interior intencio
in superbiam eleuat quia temptacio exterior
humiliat sic magno ordine cognoscimus
in interiori profectu quod accipimus in exteriori
defectu quod sumus

Gregorius in moralibus

Secunda puella sic ait ad in
firmitatem se pugnaturum esse in
duello nomine te merito consolari
primo principis adstantis tue notitia di
ligens pugnae adiutentia principis exhor
tatio ad pugnandum et eius adiutorium ad
vincendum tua habes sublevatio contra carnem
ipsius certaminis gratum spectaculum et
corone expectatio in victorie testimonium
et in laboris premium Certe sic Quid
ergo perfecto consolatione tua hec omnia
haut dubium in meliori consistencia con
tra tue in pugna tua contra carnem te
temptantem Vis enim scire quomodo
princeps regum terre deus ipse de quo mundi
sapiens taliter conduxit Vnus ergo prin
ceps erga te se habeat in hac pugna
audi magnum patrem augustinum Conatum in
quit tuum nouit deus et voluntatem tuam
inspicit et luctum cum carne considerat
et hortatur ut pugnes et adiuuat ut
vincas et certantem spectat et deficien
tem sublevat et vincentem coronat
Hec pater ille Sed et hoc non mo
dicum addit consolacionibus in tempta
tione carnis quod personae temptatae sperandum
diuini e de victoria non solum vice sup
pli sed et miris eius gloriose in
veniencias De quo iste cesarius pul
chrum refert exemplum de matrona

Augustinus super psalmos xxxii

Cesarius

inquit cuiusdam honeste militis uxor
in sinistrum diaboli aliquam admisit quam post tempus
aliquod inspiracione diuina ductus prima de
tractione doluit et adultero prorsus contradixit
Ille vero mariti eius absencia obseruans
domum illius intrauit et cum solam reperisset
verbis plurimis ad crimen eam inuitauit quod cum
illa renuit vi renuente opprimere voluit et
et cum videret se illi posse non resistere ad tanquam
castitatis patronam confugit dicens Rogo te
domina per illud sanctum aue maria vt liberes
me Ad quod verbum omnis coitus desijt
in milite et emarcuit et sic femina in
corrupta euasit hec ille pro

Vnitus post premissa ad illu
strem dominam consolatricem sepe
dictam accessit et aliud temptans
querens consolari super difficultate acqui
rendi virtutes et deserendi delectaciones
viciosas Cui illa mox pro consolacione sua
de suis puellis vij assignauit
Prima puella
sic ait ad amice
cur intantum super difficultate viciorum
delectaciones deserendi turbaris cum hec
difficultas impossibilem facilitatem ordo sit
mutabilis Si tamen consideraueris qualiter
ad te ipsa vicia habent se Certe sic habent v
tique tamque inimica tamque infesta et tan
tum conta eo quod facilius superanda quo nos
magis alicuius voluptate vlla Vis hec
scire Primo audi senecam illustrem v
tilis magis secundum naturam est vicia vero in
inimica sunt et infesta audi rursum de
respondeo insignem Iero in Quid magis contra
te in mundo delectacionis prestat inuidia
quod alter ab adio mercedis accipit quod

Gregorius libro xxij moralium

Seneca ad de morum...

uacimdo sinor sius confert simpliciter-
tiuie per singula et inuenies tot anime
tormenta quot vicia quorum eo facilius vin
ci possunt quo nulla nos alliciunt voluptate
hec ille in signis Viciosum vicia si quas
habent delectaciones ille momentanee sunt et
nomine talia tamen momentanea tamquam vilia
sunt generaliter omnia contempnenda atque ideo
facile deserenda Amplius viciorum delectaciones
si que sunt contemptibilem faciunt ac totaliter
confundunt Nomine ergo detestende sunt et
facile deserende esse possunt Denique pacit
cor virtuosum comparabile est celo quod deus
inhabitare delectatur . deus nempe quod ut
Jeron. dicit in signis Jeronimus Non auro fulgen
cia templa non gemmis altaria distincta
delectant . sed animam virtutibus ornatam eius
Bri modi animam pre carnalibus cellam vocat
Sic per oppositum cor viciosum potest dici
viciosum infernus Nam ad modum in
ferni est habitacio demonum hinc ad modum
infernum tenebras ignorancie ignem
prave concupiscencie et vermem remordentis con
sciencie. tale cor hinces infernum occupat
qui timeant se ad ipsum nimis tarde per
venturos Non ergo viciorum delectaciones
que cor hominis tale faciunt et ad penas
futuras intollerabiles pariter et inter
minabiles disponunt sunt facile deserende
Certe constat quod sunt etiam prorsus dig
ne

Eiusdem puella sic ait ad secundam
capituli partem se conferens
3a li° nij moro dudum ad amicum verbum gratis se
inquit forti nos studio contra viciorum
intemptamenta stringimus etiam ipsa vicia
adversum virtutes imitamur hec ille Sed
tu inhoc forti studio causaris difficul-
tatem quamvis in virtute acquirere difficul
tatem abhorere minime oportet Nempe
difficultates salubres sunt quia etiam eas
ordinatas contingit cupiditatibus non de
esse quanto enim amariores sunt tanto magis
deum hominum dulcescere faciunt dudum magnum
patrem augustinum deo loquentem particular

inquit in cupiditatibus meis amarissimas
cupiditates te tanto magis ingerens quanto minus
sinebas michi dulcescere quod non eras hec ille
Sed qualis capite in virtute acquirere difficul
tatem precedit utilitas Nam id sepe quod labo
riosius acquiritur carius habetur eo quod magis
tenaciter possidetur Sed de illa generali iusticia
de qua in ethicis affirmatur quod omnes virtutes
complectitur dicit sic et in ethica Si v ethic
iusticiam quis diligit labores ad hunc id est dif
ficultates magnas virtutes habent sobrieta Sapien vnj
tem enim et sapienciam id est temperanciam et pruden
ciam docet iusticia et virtutem id est iusti
ciam illam quam spiritualis virtus dicitur et vir
tutem id est fortitudinem supple etiam docet quibus
utilius nichil est in vita hominibus Sed
nomine libenter quemadmodum et feliciter diffi
cultatem illam patitur seu laborem que ad
prefatas virtutes cardinales terminantur
quibus secundum sapientem in vita hominibus
nichil utilius reperitur Cui videtur qua
utiliter vita hominum que adhuc in placione
est temptacionibus variis impugnatur per
dictas virtutes temperanciam fortitudinem
et prudenciam sic iusticiam Audi quondam
magni patris apostillam in regione inquam Glo aug
intelligibilium Beata vita in fonte
suo bibitur In aliquid aspergitur huic 7 Conf xvj
humane vite ut in temptacionibus huius
seculi temperanter fortiter iuste prudenter
vivatur. consciencia forsitan in... pro
dictis virtutibus tam utilibus vel aliqua
pari difficultate Verum quod ipsarum utili
tate presentius intelligenda sunt Vellem
te illas cardinales appellares Certe 7 ethic
de hac re ad presens aperte ... Quid circo No roc
appellavimus eas cardinales quia ut teste
Virtutum formula virtus sit hominis clauis
ad modum cardinalium hec virtutes summum
pontificem vel dispositione eligunt illud
quod est pontifex futurorum bonorum ut in mo
tus presidens consilio docet in omnibus
et in quo quod utilius sit agendum.

in deserendis viciis delectamenta ... ducenda

3.4 ...

Tercia puella sic ait O frater sine virtute infirmus es et pate non in tutus sic ergo in acquisitione virtutum infirmis similiter qui in remediis maiorem finem spectant que etiam expectat Quo circa si virtutum acquisitionem circa ri desideres tunc opere precium est ut magis quam initium finem consideres Nimirum quod finis delectabilis difficile principium subsequatur patet per ydoneos testes Audi illustrem senecam Initium inquit eundi ad virtutes arduum est quod hic primi imbecille mentis et egre est formidat incepta Itaque cogenda est ut incipiat Deinde non est acerba medicina continuus enim delectat dum sanat aliorum remediorum post sanitatem voluptas est Audi quoque et quendam huic consonum evangelium Arctum inquit angusta est inquit via que ducit ad vitam quod non nisi angusto initio incipitur processu vero temporis ineffabili delectationis dulcedine dilatatur Denique audi et verba huius conformia spiritus salomonis Ducam inquit te per semitas equitatis i. per artas vias iusticie seu virtutis quas cum ingressus fueris non artabuntur gressus tui et currens non habebis offendiculum

glo. sup. id art. vi. inicium suave

pro. iiii

Quarta puella sic ait Forsitan frater audisti ethicum illud quod scilicet virtus est de bono et difficili et licet bonum quidem appeteres cum incommodum difficultatis abhorres Sed perfecto non deberes Nomine expediens te reputares unum aliquod breviter sustine incommodum pro re tali quam adepta mox simul omnia incommoda tibi pene totaliter erunt adepta Reputare quidem inquies si res talis appeteret Quaeso igitur senecte illi illustri fidem accommoda et attende quanto tamen universa incommoda virtutem adipiscentibus commodum promittit Quemadmodum inquit immunita luce claritas solis obscuratur sic dolores molestias et iniurias virtus magnitudine sua elidit atque opprimit Nec magis ulla portione habent incommoda cum in virtute inciderit quam imbri imber hec ille De virtute quidem idem virtutum amator asserit contempnendum tamen incommoda mala fortune quam etiam commoda Nunc inquid hominis boni ipsa virtus est quod inter hanc fortunam et illam superbia incedit cum magno utriusque contemptu Non igitur incommodum difficultatis quod eius adaptionis principio adherere consuevit plus attendas quam mauri vel argenti acquisitione attendens Nimirum predicto illustri testante nulla possessio nulla vis auri et argenti pluris quam virtus estimanda.

Bn. hony. q.

Quinta puella sic ait O homo pusilli cordis primum quod circumspectus Si te virtutum magis fuit difficultas tibi cessaret hoc desisti licet si tamen tu circumspiceres quanta virtus bona conferret Nimirum virtus confert sanitatem · confert fortitudinem · confert longevitatem confert pulchritudinem confert habitum optimum confert ornatum confert et cetera Vis scire quod virtus ad modum medicine sanitatem conferat audi gregorium hoc egregie brevi sermunculo declarantem Quid est inquit virtus nisi medicamentum et quid est vicium nisi vulnus Sed et etiam cantat Sanate egros moribus nos reddentes virtutibus Vis scire quod virtus fortitudinem conferat audi virtutis ethimologiam Virtus dicitur quasi viris virtus vel quasi vigor mentis vel quasi viribus intens Vel quasi viri status Vel quasi vitam tuens Unde quidem dixit virtute dici eo quod vi tueatur possessorem Vis scire quod virtus longevitatem conferat audi illustrem senecam sic inquit mea prudencia longiorem progare huic corpusculo moram si voluptates quibus maior pars perit pociuntur

Greg. in mor.

Bn. hony. q.

regere et coherere hec ille Sed quid per-
fecto hoc potest fieri per virtutes que secundum aristotelem (4 ethicorum)
illum in suis moralibus sunt circa volup-
tates ipsas scilicet eas cohibentes et ad
districtum regimen eorum conferentes Vis
scire quod virtus pulchritudinem conferat au-
di rursum illustrem senecam Errat in- (Sen)
quit vehementer est qui dixit gratior est
pulchro veniens corpore Virtus non ei
ullo honestamento eget ipsa magnum
sui decus est et corpus suum consecrat et
quod ysidorus ille considerans Virtus inquit
est animi habitus nature decus Vis sci-
re quod virtus habitum optimum conferat au-
di prefatum aristotelem in suis moralibus
hic quidem dicit quod habitus medius in omnibus
laudabilis dicit etiam quod virtus est habitus
in medietate consistens quo ad nos ex quo
sequitur quod est habitus valde bene proportio-
natus dispositus etiam invenitur quod virtus est
optimus habitus Vis demum scire quod virtus
ornatum conferat audi Iohannem os aureum
taliter de ornatu anime spoliatus apparere
Nos inquit omne tempus vite nostre (Cris de compunctione)
consumimus expolientes domos diversis vir-
tutibus adornates ancillam diversis
ornatibus hec ille Cui plane per opposi- (Greg in mo)
tum eis quod dicit decoratu ancille id est car-
nis supponit quod virtutes si adessent or-
nate essent domine apud animas Postremo
Vis scire quod virtutes convivium conferant
audi gregorium et de ipsius convivio sub
typo filiorum Iob egregium testimonium Filii (Greg super Iob)
inquit per domos convivium faciunt dum vir-
tutes singule iuxta modum suum mentem
pascunt

Bona puella sic ait O frater
karissime ut virtutum difficultates
libentius feras preter iam per soro-
rem meam narrata audi adhuc bona
alia que per virtutes conferuntur Conferunt
namque virtutes nobilitatem divitias reg-
num nominis potenciam laudem et hono-
rem Vis scire quod virtutes nobilitatem confe-
rant audi illustrem senecam quo ad no- (Sen)
bilitatis methaforam Cuius inquit est ge-
nerosus ad virtutem a natura compositus Au-
di et ieronimum quo ad nobilitatis perfectionem (Ieron)
Summa inquit apud deum nobilitas est
clarere virtutibus Vis scire quod virtutes di-
vicias conferant audi patrem clarevallis (Ber)
Vere inquit divitie non opes sed vir-
tutes sunt quas secum consciencia portat ut
in eternum dives fiat Audi magnum pa- (Aug in ... sermone)
trem augustinum dicens inquit non po-
terit regnum virtutum nisi prius expulisset
regnum vitiorum hec ille Per hoc supponit
quod homini virtuoso ponens mentem suam
per ipsas virtutes acquiritur regnum Vis
scire quod virtutes nomen conferant au-
di tuchonem egregium Sapientis inquit
atque virtutibus omnibus ut membris est
septus Vis scire quod virtutes potenciam
conferant audi quid dicat quidam e-
vangelicus commentator Grandis inquit (Glo super ... regnum celorum vim patitur)
violencia est in terra nasci et celum rape-
re et habere per virtutem quod per naturam non
possimus Vis scire quod virtutes laudes con-
ferant audi quod dicitur in virtutum summula
quam ethicam vocant Ibi quidem dicitur
quod virtuosus laudatur ab omnibus audi quo- (1o ethicorum)
que ex primo ethicorum verbum illud laudemus
viros gloriosos homines divites in vir-
tute Vis demum scire quod virtutes ho-
norem conferant audi insignem boe-
cium qui sic dicit Non virtutibus ex
dignitate sed ex virtutibus dignitati
honor accessit

Optima puella sic ait O
homo dilecte ut virtutum diffi-
cultates libentius patiaris Scias quod
preter illa que iam per duas sorores meas
sunt narrata etiam alia bona sunt ad-
huc digne ponderanda que per virtutes

optinentur videlicet honestas dignitas perfectio vita celestis premium beatitudo et perhenne gaudium. Vis scire quod virtutibus quis honestatem consequatur audi sententiam Ciceronis. Virtus inquit et honestas nomina diversa sunt res autem subiecta prorsus eadem. Vis scire quod virtute quis dignitatem consequatur audi Boecii sententiam. Virtuti inquit propria dignitas inest. Vis scire quod quis virtutibus perfectionem consequatur audi auctorem qui dicit in suis moralibus quod virtus habentem perficit et opus eius bonum reddit. Dicit quasi et idem alibi quod virtus est dispositio perfecti ad optimum. Vis scire quod quis virtute celestem vitam consequatur audi cuiusdam anachorite de aliis quibusdam loquentis sententiam. Vos inquit patres celestem conversacionem habentes celestem etiam sapientiam possidetis nichil viri elevatos vos omnibus video et superiora sectantes quid dicam. Virtute enim etiam transpositi estis super terram vos metipsos ex toto alienantes ab ea. Quid dicam hos terrenos angelos et celestes homines dicere non peccaverim. Vis scire quod virtute quis premium consequatur audi rursum sententiam insignis Boecii. Nunquam inquit sine pena sunt vicia nunquam sine premio sunt virtutes. Si vero scire desideres quid sit premium, Ecce secundum illustrem Senecam nulla virtutum principium dignum precium extra ipsas est. Sed per meliori sententiam audi magnum preceptorem Augustinum. Premium inquit virtutis erit ipse qui virtutem dedit. Vis modo ulterius scire quod virtutibus quis beatitudinem consequatur audi Ciceronis principis gentilis catholicam sententiam. Sunt inquit nobis innata virtutum semina que si adolere pateremur nos ad beatitudinem cum divino munere ipsa natura perduceret. Idem quasi et dicit. Cuius virtus est nichil ei deest ad bene ac beate vivendum. Sed et puto similiter audiendum quendam Macrobium. Nam sole inquit virtutes faciunt beatum nulla preterea alia via quis quod hoc nomine adipiscitur. Vis denique scire quod quis virtute gaudium eternum consequatur audi illustrem Senecam. Improbe inquit voluptates non sunt solide non sunt fideles etiam si non nocent fugiunt. Potius aliquod bonum mansurum circumspice. Sola virtus prestat gaudium perpetuum securum.

Tullius in libro de officiis

Boecius

Aristoteles ii ethicorum

vii ethicorum

In vitis patrum de meditacionibus patrum anachoritarum

Boecius

Seneca

Augustinus de civitate dei

Macrobius

Ecce post premissa ad dominam consolatricem principalem accessit et alius tristis laboribus attediatus petens ab ea consolari. Et illa eidem pro consolatione sibi impendenda de suis puellis tres continuo deputavit.

Prima puella sic ait.

Attende Prime quam sicut dicit egregius pastor Gregorius ~~[illegible]~~

Sublevatio laboris est visio collaborantis. Idcirco vide collaborantes. Vide quod homo nascitur ad laborem, quod si bene videris tu de laboribus consolaberis. Velles ne exemptus esse a creaturis a quibus nec prophete nec apostoli exempti fuere sed nec ipse dei filius in carne. Quot si horum vis esse particeps consolationis sicut et laboris et exemplum eorum sequaris. Nonne vides nobiles homines delicatos et passibiles gravibus hastiludiorum et torneamentorum conflictuum et aliorum militarium exerciciorum et periculosis laboribus se ingerere nulla ex causa magis quam quia verecundantur suorum progenitorum et sibi similium exempla non imitari. Ad propositum autem: Non ne exemplum habes in prophetis. Audi Jacobum apostolum. Exemplum inquit accipite fratres longanimitatis et laboris et paciencie prophetas qui locuti sunt in nomine domini.

Gregorius v libro moralium

Job

Jacobus v

Vide etiam quis ille fuit qui dicebat pauper sum ego et in laboribus a iuventute mea exaltatus autem humiliatus sum et conturbatus Ecce ille humiliatum et conturbatum se dicit tempore exaltationis non tempore paupertatis et laboris Nonne etiam exemplum habes in apostolis Certe sic Nam aliter paulus se aliis comparans non dixisset Amplius omnibus laboravi si non et ipsi alii laborassent Nonne et perutile et precipuum exemplum habes in ypocrisi cuius exemplum est quasi scutum quoddam cordium in oracione ieremie trenorum Dabis ei scutum cordium laborem tuum Nimirum labor contra temptaciones demonum est quasi scutum cordium quemadmodum vacantem ocio tamquam dicto scuto inermem demones invadunt iaculis temptacionum Denique considera attencius dictum illud patris clarevallis Qui in labore hominum non sunt in labore profecto demonum erunt Sed nec postremo preteriendum iudico tullium notabile dictum in rethoricis eximii ~~Tullius in sua rethorica~~ Sicut inquit contra naturam magis est detrahere alteri sui commodi causa quam mors quam dolor Ita magis secundum naturam est pro omnibus si fieri posset labores et molestias suscipere quam vivere sine molestiis in maximis voluptatibus

Eadem puella sic ait Audi karissime quam gratus sit deo labor hominis cui non deest rectitudo intencionis Norunt illi potissime qui semper vident faciem patris et agnoscunt erga laborantes benivolum vultum domini sui dei omnipotentis Quo circa et ipsi ministri eius scilicet angeli sancti suo se domino conformantes credendi sunt ad eosdem laborantes graciam habere non modicam Ipsos non numquam vel specialibus consolacionibus visitare ad quod sperandum nobilibus non potentibus non divitibus commodis suis vacantibus sed magis humilibus recta intencione laborantibus ad magna accio presse que circa pastores gestum est qui hora dominice nativitatis erant in regione eadem que est circa bethleem vigilantes et custodientes vigilias noctis super gregem suum Vis igitur scire quid circa istos gestum sit audi bernardum per oppositum ad ipsos de magis loquentem Quam multi inquit nobiles secundum carnem quam multi potentes hora illa in stratis mollibus quiescebant et nemo eorum dignus habitus sit est novam lucem videre magnum illud gaudium scire angelos audire cantantes gloria in excelsis supple sicut predicti pastores Agnoscant igitur homines quia qui non in laboribus hominum exercentur ab angelis visitari non merentur Agnoscant quod placeat superius civibus labor cum est intencio spiritalis quando quidem et illos tam felici dignantur alloquio affari qui corporali coniugente necessitate laborant pro victu corporis

Eadem puella

sic ait Karissime ideo forte abhorres laborare quia vel non nullus labor videtur tibi gravius sive magnus Vel quia tibi videtur minus esse largus Sed contra motivum primum audi quid dicat ieronimus in spiritualis epistola hic inquit non sequatur semper maiorem laborem effectus meritorum cum ipse labor est meritorum apud deum Unde et alibi legitur Reddet deus mercedem laborum sanctorum suorum Sed et paulus ait Unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem Audi quoque philonem dicentem sic Bonorum inquit laborum gloriosus est fructus Gloriosus inquit quia dicitur et si non remuneratur in hac vita non tamen mediocris fructus vel exiguus sed copiosus percipitur in gloria Secunda certa spe et expectacione Audi gregorium sic inquit Omnes quot labores nunc vitate commendantes exhibent tot iam remuneracionis sue pignora in tra spei sue cubicula clausa tenent Porro ad secundum motivum de laboris gravitate audi in

Bernardus de nativitate domini

Ieronimus de remissione

Sapiencie 4

Philo 9

Gregorius in moralibus

Jeron. in q. epla — signem. Jeron. labore inquit tiecius nec
adleta sine sudoribus coronatur hec ille
In inueniens expectacionem corone sed primo
sudore i. primo labore ad modum laboris
sudoris quantocius transeunte Vnde q°
ad hec et contra tercium premissorum de
Sen. in epla — laboris diuturnitate audi illustrem senecam
Si qua inquit per laborem recte feceris
labor cito recedet Verum si eciam dum vivis
non abscedat magis autem volo ut contra
secundum et tercium motiuum insignis Jeron.
Jeron. — verbum attendas Nullus inquit labor
durus nullum tempus longum videri debet
quo gloria eternitatis acquiritur Et nouissime
circa audi et hanc premissorum prorsus
consolatoriam declaracionem cuiusdam docto
ris cuius non est spernenda auctoritas Dei
Alb. thomas in s. vel in q. alicuius q. quodam — inquit ineffabilis et immensa bonitas
eciam hoc prouidit ut laborum quidem tempus
et agonis non extenderet nec longum
faceret aut eternum sed breue et ut
ita dicam momentaneum ut in hoc breui
et exigua vita agones essent et labores
in illa vero celesti vita eterna esset coro
na et premia meritorum prouidit quidem ut
labores cito finirentur meritorum vero pre
mia sine fine durarent et post hominis
tenebras visuri essent candidissimam lu
cem et acceptum maiorem cunctorum arbi
tratibus beatitudinem testante hoc apostolo
vbi ait Non sunt condigne passiones huius
temporis ad superuenturam gloriam que re
uelabitur in nobis

Septimo post premissa ad supe
dictam dominam consolatricem
accessit et alius tristis
malorum se asserens sustinencia pergraua
tum atque ideo petens vel aliqua consolacione
releuari Cui illa ea de causa magis pro
uidit de quinque suis gratis puellis

Prima puella sic ait ad amice
cum de malorum sustinencia conturba
ris et te ipsum grauas cui ipsius querelis
seu abiectione esse opinionis Vis scire
quid sic faciens vt impaciens errans et
deceptus Audi illustrem Senecam Noli inquit — Sen.
mala tua facere tibi grauiora et querelis te
onerare leuis est dolor si nil illi opinio ad
iecerit contra si te exhortari ceperis ac dicere
nil est aut certe exiguum est duremus
Jam desinet leuem illum dum putas fa
cies omnia ex opinione suspensa sunt tam
miser quis quam quia credit hec ille

Secunda puella sic ait ad frater
Video quod eo de malis que sustines
turbaris quia illa mala esse opi
naris quo circa si ea non esse mala didiceris
Quid restat nisi ut consolacionis fatear
inquit necesse est Sed dic queso quid in
ter mala huius temporis maius malum cum
reputatur Diceres forte hoc mortem esse — q°
eo quidem quo finis sit omnium terribilium i.
vltimum vel maximum quod videtur malum
Sed quid perfecto si mors ipsa de numero
malorum non fuit nec alia numero terribilia
inter mala inuenies De morte igitur sic
et de aliis que mala narrantur audi am — Ambrosius in ameam(?) puella
brosii gratam sentenciam venerabile de
cretorum volumine canonisatam Mala inquit
non sunt que nec crimine mentem implicant
nec conscienciam ligant Vnde paupertatem et
ignobilitatem egritudinem et mortem ne
mo sapiens mala dixit nec in ma
lorum parte numerauit

Tercia puella sic ait ad
fratrem qui de malis que sustines
turbaris audi ihesum filium sirach — Ecci vi
et mitto consolaberis Hoc autem
breui sermunculo sequitur quidem quod cum
sit a summo bono non sunt mala sed in
dubitanter eciam bona iuxta id quod in
ihesus asseruit Ecbar(?) inquit bona — ait

Cap. vij a tercio consolacio super malorum sustinencia

fructus bonos facit. Non potest arbor
bona fructus bonos facere. Sequitur igitur
voluntas quia sunt a summo bono et etiam
bona quia non solum toleranda sed cara in
gratis sunt habenda tamquam munera ab aman-
tissimo nobis data. Nimirum et illa cara habentur
que dantur ab amantissimis quamvis in se repu-
tentur interdum parvi valoris qualis po-
tuit reputari calix passionis de quo tamquam
a caro dato dixit dominus petro Calicem quem
dedit michi pater non vis ut bibam il-
lum. Dices forte mala michi adeo da-
ta amara quidem ut dei dona sint non
essent expressiva. Sed sic dicens erras
animo et frustra decipis opiniones contradicens
dantis. Nomine ille fidelissimus est nomine
et sapientissimus quibus comparatus non est tibi
timendum de excessu hoc dicatur vero. Sed
et testimonium habes ab ipsius apostolo expressum
fidelis inquit deus qui non patietur vos
temptari super id quod potestis sed faciet
cum temptatione proventum ut possitis susti-
nere

narra puella sic ait ad frat-
rem ex hac turbaris quod mala pa-
teris. Quesivi michi dicito. Velles ne tur-
bari de bona vita. Nequaquam inquies. Cur
ergo turbaris cum mala pati sit non mo-
dica portio bone vite. Nempe bona
vita non in bene valere sed consistit po-
tius in mala. Vis illud nosse audi petrum

Bernardus in sermone de pe- et pericula
clarevallis. Bonam inquit vitam ego
puto et mala pati et bona facere et
sic perseverare usque ad mortem. Dicitur
vulgo qui bene se pascit bene vivit sed
mentita est iniquitas sibi. hec pro ille.

Vnita puella
sic ait ad amicum qui de ma-
lorum sustinentia desolatus tenore audi re-
galis consolationis. Ecce quid ad magnum
regem de morte filii desolatum quidam
scripsit. Hic inquit qui secundum propositum
dei vocati sunt sancti magni debent esse con-
solatio etiam in pena contra multiplicem
huius vite miseriam quod et in hac vita di-
ligentibus deum omnia bona et mala co-
operantur in bonum et in futuro multoque
hec omnia cooperantur ad gloriam. hec ille.
Sed quod in bonum cooperentur bona et mala
patet sine exceptione dicente paulo Di-
ligentibus deum omnia cooperantur in bonum
ad quod verbum capiendum addimus sed
glosam etiam peccata et nomine boni ut non
intelligatur quod prosperorum attractione peccatorum
in maiori gratia quam ante habuerit quis re-
surgat quantum vero ad aliena felix quem
faciunt aliena pericula tanta. Porro quod in
hac vita mala pene cooperentur in bonum
patet quia etiam secundum philosophum gentilium
mala pene sunt medicine et sic reddunt
homines sanos bona autem prosperitatis temporis pro-
vocant homines ad laudandum deum. Denique
quod bona et mala huius in futuro cooperentur
ad gloriam patet. Nam eo quo conferunt ad me-
ritum conferunt et ad premium et salutem pro
actionis ad celeste gaudium. Vis hoc scire
de malis pene per illustrium virorum testimonium
audi Johannem os aureum de futuro statu
loquentem. Time inquit recordatio tunc

Crisostomus super Matheum capitulo 10

actorum malorum non nocet sed etiam delectat
sicut econtra recordatio bonorum non solum
non adiuvat supplicium dampnatorum sed etiam
gravat. Ideo dicit abraham illi diviti qui-
dam epulonem fili recordare quia recepisti
bona in vita tua etc. Nunc autem hic con-
solatur tu vero cruciaris. Audi rursum
etiam illustrem Ieronimum qui de dampnatorum
in comparatione ad sanctos dicit quod sicut recordatione

Ieronimus

preteritarum deliciarum erit eis materia cruci-
atuum. Ita verissime dici potest de sanctis
quod recordatio precedentium malorum erit eis
materia gaudiorum. Iuxta illud tristicia vestra
vertetur in gaudium

cum [illegible] generatis a solatio super molestis [illegible] [illegible]

Clauo post premissa accepit ad
premonstratam dominam consolatricem
eccidalus tristis petens super
molestiis precipue carnis consolari. At
illa eidem de quatuor suis puellis ad
consolandum ydoneis mox producit

Prima puella

sic ait. Cur homo de huius
vite molestiis querularis, quia vtiles
sunt et multiplicites ad magnum
bonum scilicet ad mundi contemptum promo-
uentes requiem in deo querere salubriter
compellis et ad periculosas mundi blandicias
ad declinandas inclinares si tu fece-
ris quod ab corpto dateris audi corpore
Augustinus Vt magnum patrem augustinum. Cum in-
quid molestie huius vite fragilitate cre-
brescunt eternam requiem nos desi-
derare compellunt. Mundus quippe est
periculosior blandus quam molestus et ma-
gis timendus est cum se illicit diligi quam
cum se admonet cogit contempni. Dices
forte est ne magnum bonum contemptus mundi.
Et omnino aliter enim non ita studiose
doceretur non modo in scolis puerorum
sed per ipsum salomonem sapientissimum qui
Eccl. i dicit. Vanitas vanitatum omnia vani-
tas. Et iterum. Vidi cuncta que fiunt sub sole
et ecce vniuersa vanitas et afflictio
spiritus. Et iterum. Dixi inquit in corde
meo vadam et affluam delicijs et
fruar bonis et vidi quod hoc quoque esset
vanitas. Et iterum post multa bona que
recitat subiungit. Vidi in omnibus vani-
tatem. Et post plurima alia in fine sic
Eccl. vltimo concludit. Deum time et mandata
eius serua. hoc est omnis homo.

Secunda

puella sic ait. O homo si
scires quantum habent molestie non te
sic ipse molestie molestarent. Quam-
uis forsan inquies. Ecce virtute habent
gaudium tuum agendi. Sane gaudium
illud quod in victorie ad eterna gaudia
nos disponit. Vis scire quod vim habeant
molestie hoc gaudium augmentandi. Forsi-
tan et gaudium habendum in hoc mundo. Audi
magnum patrem augustinum. Vbi inquid ma- Augustinus in lib. confess.
ius gaudium maiore molestia preceditur.
Nam et maior ~~maiore~~ est leticia post
mestitudinem et dulcior sit sanitas post
egritudinem. hec pater ille. Et pari mo-
dorum est quod dulcior est sompnus post
vigilia. dulcior cibus post esuriem
dulcior requies post laborem

Tercia puella

sic ait. Cur te molestant mo-
lestie huius vite. Dices forte quomodo
non molestarent cum sint inquiete cum
sint dure cum sint aspere. Sed hec per-
fecto si bene saperes non deberent te
mouere. Vis hoc scire breui sententia Augustinus in ser.
audi magnum patrem augustinum. Spes
inquit desiat vbi caro requiescit. Vt
enim caro mollibus sic anima duris nutri-
tur. Illam blanda refouent hanc as-
pera exercent. hec magnus pater. Sed quid
tu estimas exercicium pensa per exemplum.
Nonne quemadmodum in terra que non colitur
que non scinditur non mouetur herbis
inutilibus repletur. Ita anima que non
asperis exercetur ad virtutum incrementum quod
tale exerceret exercitium repletur viciis
vitiorum. Nam et aqua per lapides du-
ros et asperos agitata recencior fit
quam aqua illa que non mouetur post breue
putrescit consueuit

Quarta puella sic ait. Cur
turbaris de molestia carnis
sine eciam aliis de molestiis quas pereligen- Bernardus in ser. de natiuitate domini
da esse docuit dei filius non expulisset
certe cum sit ipse sapientia patris. Si
dubitas an sic ita audi patrem clare
vallis. Natus est inquit hyeme na-
tus est nocte nunquam cum credimus factum
esse vt in tanta aeris inclemencia
et in tenebris nasceretur aut hyemps

et estas et dies et nox esse noscitur.
Ipse certe cum esset dei virtus et dei sa-
pientia nasciturusque ex virgine cuius erat cuncta
in arbitrio quandocumque vellet tempus eligere
elegit quod molestius est presertim parvulo et
pauperis matris filio quae vix habebat pannos
ad involvendum presepe ad reclinandum et
cuius tanta necessitas erat nullam audeo men-
tionem facere pellium. Primus Adam pelliceis
vestitur tunicis secundus obvolutus pan-
nis. Non est tale iudicium mundi aut iste
fallitur aut mundus errat. Sed divinam
impossibile est sapientiam falli. Merito proinde
mors est sapientia carnis. Siquidem et ipsa
est deo inimica seculi quoque prudentia no-
minatur stulticia. Quid enim utique qui
non fallitur Christus elegit quod est carni
molestius id ergo melius id utilius
id potius eligendum est et quisquis
illud doceat vel suadeat ab eo tamquam
seductore cavendum. Nam vero nasci
voluit etiam nocte et ubi sunt qui tam
imprudenter semetipsos gestiunt os-
tentare. Ecce Christus elegit quod salub-
rius iudicat. Vos autem eligitis quod ille
reprobat. Quis prudentior ex duobus
cuius sententia sanior et iudicium iustius hec
pre predictis.

Quo post premissa accessit
ad predictam dominam consolat-
ricem etiam alius tristis
querens super penalitatibus afflictionibus
doloribus sensibilibus recepitque ab ea con-
solationem. Et illa eadem de suis puellis
quae consolationis sibi impendende tres
satis ydoneas assignavit.

Prima puella
sic ait: Ecce in penalitatibus

te video pene defecisse. Sed hoc pro-
fecto indebite. Nempe in penalitatibus
non solum possumus consolari sed et
delectari. Nonne hoc et exegesis pater
illius nobilis Agathe quae letissime et
glorianter ibat ad carcerem quasi ad e-
pulas invitata quae et diversis penis af-
flicta dixisse fertur: Ego in hiis penis
delector sicut qui bonum nuncium audit
aut qui videt quem diu desideravit aut
qui multos thesauros invenit. Sic dix-
it credendum est quod gratis aut falso
dixerit. Nimirum de omnibus de ambobus
reddidit soror mea superius rationem et
specialiter de thauri moneta et ipsius
prosperitatem per neptem meam prius eodem
libro reddita fuit ratio manifesta. Simi-
liter hec predicti sui veritate bene suffi-
cerent tamen adhuc ex superhabundanti
ratio potest reddi de auditu boni nuncii et
de visu diu desiderati. Nonne enim
is boni audit nuncium cui id nunciatur
quo nichil melius reputatur. Quid
nam est hac inquies, audi verbum ma-
gni cuiusdam doctoris rethoris. Quid
potest inquit melius esse quam domi-
ni esse et meum esse. Hic tamen rethor
victus est a puero sic ita premisse quodam
taliter respondente: hoc semper erit
melius. Infirmus fui et sum curatus.
Sed quid perfecto penalitas prestitit gra-
ves utrique mutavit quippe parentibus
in exilio in hac valle miserie mutavit
quod post breve redibant ad patriam
ad propriam mansionem eis ab eterno depu-
tatam et tunc quidem domi erunt penitus
et in suo erunt in eo scilicet quod etiam
nunc corporis est quippe beati qui persecutionem
patiuntur propter iusticiam quoniam ipsorum
est regnum celorum. Nunciant enim et
secundum sicut causa effectum infirmi scilicet
convalescenciam de proximo consequendam. Ni-
mirum qui sine penalitatibus vivit ille

de facili vt boeciane consolatricis
verbis curatur letargum patitur commu-
nis illusarum mencium in firmitatem in dei ob
liuionem et future vite deducit sed
hic per penalitates statim curatur letargus
dicente psalmista. Ad dominum cum tribula
rer clamaui quasi mox experge factus
Sicut autem verus letargus periculose
dormire facit et qui hunc patitur vio
lenter illum mouendus est ut curetur. Ita re
uera motus penalitatum presertim gra
uium valet contra spiritualem letargum
Nota igitur et illustris Ieronimus dictum pro
uidencia inquit dei omnia gubernantur — Ieron. super ezechielem
et que putatur pena medicina est. Sed
et aristoteles in suis moralibus dicit quod
pene sunt medicine quedam. Porro quan
tum ad deum desiderati quanto penitus in tutum
quod ad illum conferat tribulatio penalitatum
Hoc pacto patet quod dominus desideratus
cunctis gentibus prope est hiis qui tribulato
sunt corde

Secunda puella sic ait pre
fati tristis afflictiones attendens
ad consolandum eum quoddam amice considera quas af
flictiones quas pateris corpore te affligunt
etiam mente et quod est in culpa tu ete
co scilicet si quod mens tua plus quam aptz
corpori se associat et fit sponte socia
passionis. Vis ergo in remedium opti
mum hec exprimentum sequens compertum ex
gregorii preterea gregorii et doctrine eius attento
da cor tuum. Ecce quod dicit Si mens
inquit forti intencione in deum dirigitur — Gregorius v libro moralium
quicquid in hac vita sibi amarum fit
dulce estimat et omne quod affligit requiem
putat hec ille. Sed et dolorem afflic
tionis hoc pacto poteris mitigare si
scilicet in operatur bona consideres
accidunt enim tria. Nempe districte
castigat mentem fiducia roborat et
celestia multiplicat. Vis scire quod af
flictio districte castigat audi magi-
strum preterea augustinum. Carnis inquit
afflictio est per quam lasciue mentis semi — Augustinus de diffinicionibus

naria castigatione districta premitur. Ecce
dicit quod per afflictionem lasciue mentis semi
naria primitur quod et alibi de eo loquens
magis exprimens Tu inquit super
aderas misericorditer seuiens et amaris
simis aspergens offensionibus omnes illi — 2 libro confessionum
citas iocunditates meas. Vt ita que
rerem sine offensione iocundari. Porro
vt scires et occidis nos ne moriamur
absque te. Vnum tamen ne hoc intellectum
sic excessiue immitis tirat modificat
illa dictum suum asserens id sic districta
castigatione quod quidem excessiuam amari
tudinis excludit et debitam mensuram in
cludit quia adeo dicta amaritudo restrin
gitur qui nimis profecto deus hanc tamen in figura
dicitur per psalmistam Congregans
sicut in utrem aquas maris i. in amari-
tudine afflictionis quod et in Iob fi — Iob xxxviii
gurate dat intelligi. Circumdedi ma
re terminis meis et posui vectem et
ostia et dixi Huc venies et non procedes
amplius. Vis de afflictione item scire
quod mentem fiducia roborat audi pre
fatum gregorium Tanto inquit amplius — Gregorius v libro moralium
fiducia mentem roborat quanto hanc
fortior pro virtute afflictio angustat hec
ille. Nec mirum quia et de ipsa angus — Ysa. xxvi
tia loquens filius amos Domine inquit
in angustia requisierunt te. Sed quod
requirentibus deum prefecto prodest dicit
Requirentes autem dominum non deficient
Vis denique scire quod afflictio celestia
multiplicat presertim si quis eam humi
liter sustineat audi dictum illius egre
gium Afflicti inquit terrena perdidimus
sed afflictiones humiliter sustinent et celestia
multiplicamus

Tercia puella sic ait ad do
lores prefati tristis se conuertens
frater bone suadeo tibi ne doleas
multum sensibili dolore cor tuum accu
pante. Hunc namque auget animo quam
per eum magnitudine cor tuum occuparet

gaudentes ipm dolorem uel quodammodo non sentientes uel leuem reddes Si igitur
te grauat dolor sensibilis . Audi Senecam Sen.
loquentem Noli inquit mala tua facere tibi
grauiora et querelis te onerare leuis est
dolor si nil illi opinio adiecerit Econtra
si te exhortari ceperis ac dicere nil est
aut certe exiguum est durem iam de-
sinet leuem illum dum putas facies omnia
ex opinione suspensa sunt ~~tamen~~ tam miser
quisque quam credit hec ille Idem rur-
sum alibi Dolor inquit imminet si
exiguus est feramus leuis est paciencia
si grauis est feramus non leuis est gloria
dura res est dolor in motu mollis hec
ille

Sermo post predicta accessit
ad supradictam dominam consola-
cionem etiam alius tristis
desiderans super exterioribus passionibus
et earum magnitudine et latitudine con-
solari Cui illa pro consolacione impendenda
de suis puellis quatuor deputauit

P Rima puella sic ait O
amice nescis quod homo sa-
piens libenter ei se appli-
at cum magis sperat se lucraturum
Sed quis est ille in cuius societate
in tantum quis lucrari posset sicut in so-
cietate ipsius christi Certe nullus
Ipse namque est patris sapiencia illa magna
sapiencia aqua et in nos ei societas sa-
piencia venit cuius acquisicio melior est
negociacione argenti et auri ipse est
qui omnes opes possidens diuicias de
medinis paradisi ad negociandum ut
lucrifaceret animas descendit huc ad nostras
terras et certe precium emptionis summo precio

magno videlicet suo sanguine precioso 1 cor. vi
et passionis sue articulo Aliud ergo pro
certo si cepit voluminis maiis sas (?) lucra-
ri animas quo lucro nil terrenum melius est
quid enim proficit homini si totum lucretur
mundum se ipsum autem perdat et detrimentum
sui faciat opere precium est nos ei asso-
ciari similiter modo imitacionis scilicet com-
municando christi passionibus in nostro corpore
representantes ad quod faciendum et inde
gaudendum hortatur nos apostolus petrus
Communicantes inquit christi passionibus 1 pe iiij
gaudete Nimirum nos hoc pacto si
si christi passionibus communicauerimus per ipsas
passiones illatas cum paciencia tolerando
dei lucri animarum maiorem possessionem conse-
quemur ipso redemptore nostro dicente
in paciencia vestra possidebitis animas vestras

S Ecunda puella
sic ait Nomine militi res
esset preclara gloriosa atque id
circo gaudiosa si dignus haberetur ut
inter vexilla regis quod excellencius
foret et apparencius sibi pre aliis ducen-
dum committeretur Esset omnino Sed quid
pro certo si passiones exteriores mag-
ne sunt et late tue quidem vexilla re-
gis prodeunt hoc signum magni regis
est Eamus ergo et signum huius in se-
temur Christus enim passus est nobis re-
linquens exemplum Ut sequamur ves-
tigia eius Sed que sunt vestigia eius
nisi passus eius Aut sunt autem eius
passus hii sunt eius passiones quibus tamquam
passibus aperuit tibi introire in regnum
suum in quo non terrenum sed celeste sed
eternum regnum quidem omnium seculorum ergo
est magnus dominus et rex magnus super
omnes reges terre habens in vestitu et in apo. xix
femore suo scriptum Rex regum et
dominus dominancium Bene vexilla quibus rex
iste magnus in hiis visus est Sunt quasi

signa amoris que relucent in his
que in se vel in suis passus est. Quo
modo namque aliter amica sua et spon
Noy eccle | sa etiam in passione cantaret: Vexilla
regis prodeunt fulget crucis misterium.
Felix ergo miles Christi et digne inclitus
honorandus cui concessum est in participio
ex passionis sue magnitudine regale
quodammodo vexillum pre multis aliis ducere
vel gestare.

Tertia puella sic ait: O homo
cur non libens pateris qui du
dum legisse aut audisse po
Ro. viii | tuisti: Quod non sunt condigne passiones
huius temporis ad futuram gloriam que
revelabitur in nobis. Dices forte: si
non condigne quomodo tunc merebitur fu
turam gloriam de condigno. Ad hoc tibi re
spondeo: Sunt quedam passiones quas
sic deus acceptat quod per eas meretur
de condigno. Sed ille quidem sunt non huius
tamen temporis, id est que quod mensuram mo
tus secundum prius et posterius mensurate
sed totum simul esse et simul habent quamvis
quidem quelibet passione salus et pressura
talis passio est dei et proximi caritativa
dilectio. Passio autem illa cuius duratio prius
secundum prius et posterius tempore mensuratur,
et ideo dicitur passio huius temporis
communiter non districti non est condigna ad
futuram gloriam quamvis et illa sit ex
de congruo vel una cum predicta secundum
passione etiam forte de condigno ut dig
nater adeo acceptata ad futuram glori
am ordinetur que exterior passio dig
ne non modo libenter sed eo gaude
ter potius toleratur quo malum pe
ne mea consistens a bono glorie quod
per ipsum utrumque consequimur improportio
nabiliter superatur.

Quarta puella sic ait: O
amica huius Christi passio ad
omnium hominum qui sunt et erunt salutem
causandam sufficientiam licet habeat et
tamen aliquid deesse potest cuius supplecio
ad celestium gaudiorum commovet quantitatem.
Et per certo si hoc est, hominis passio tempora
lis eo gaudenter est toleranda quo per
eam homo se et proximum potest ad aug
mentum eterni gaudii commovere. Sed quod
perfectio ita esse videtur innuere hoc
apostolus: Nunc inquit gaudeo in passionibus | Colo. i
et impleo ea que desunt passionum
Christi in carne mea pro corpore eius quod
est ecclesia. Sed si expressius id desi
deres per simile de passione tribulatio
num declarari, audi quandam devotam
sanctimonialem spiritus sancti ut putatur in
spiratione edoctam que liber quidam revela
tionum sic dixisse refert: Cum Christus
inestimabili desiderio quereret hominum
salutem et in se tales labores stilis
corporales quod homines amplius ferre
non possent, in suis dilectoribus qui
ei fideli amore adherent supplere
dignatur. Et sicut passio sua toti
mundo profuit non solum sui temporis
hominibus sed usque in finem seculi, sic
et tribulationes iustis cedunt in meritum
et eis ad eternam desiderii pervenitur
gaudium sempiternum.

v Undecimo post premissa
ad dominam consolatricem
principalem accessit etiam
et alius tristis querens super disciplina
et dei flagellis seu penis adeo in
flictis consolationem recipere. Cui illa
huius gratia quatuor de suis puellis assig
navit.

Prima puella sic ait: O
homo ubera munus habes.

ca. 1 post gemitus consolationes sc. disciplina et flagella dei seu penis adeo in flict.

verbera patris habes quorum verbe-
rum utilitatem si nosses flagella dei
utique amares et non despiceres. Nonne et
tamquam puer adherens uberibus ve-
nose lactis dulcedine contentibus vel
lac etiam adhibita quadam amaritudine ab-
lactari vellem inquies. Sed quid est
aliud delectari in seculo nisi non solido
cibo spiritualis refectionis sed puerili af-
fectu lacte pasci venenose dulcedinis
qua ei adherens facile intoxicatur
nisi amaro aliquo remedio ad hunc ci-
tius ablactetur et ad cibum solidum cele-
stis refectionis fame desiderii inci-
tetur ac eius quadam gustu vel ipa[c]te
inhiat certa exhylaretur. Hunc profecto
ancille sicut uberibus periculose quibus adi-
titum delectantibus salubris ablactationis
gratia adhibet pater celestis quoddam ama-
rum remedium mediantibus suis flagellis.
Vis de hoc egregio patris [illegible] testimonio
vel aliqualiter edoceri. Certe dominus in quo
suus deus flagella permisit ut nobis
amarescat quod nos in seculo delectabat ama-
rescat et illud incendium surgat quod
nos semper ad celeste desiderium incitet
et exortet atque ut ita dicam delectabi-
liter mordeat suaviter cruciet hyla-
riter contristet. (margin: Gg sic egregie)

Eiusdem puella sic ait ad
homo tu flagella dei non
libenter habes nescis quod si quis amari
desiderat signa certa amoris diliget.
Sed quid profecto omnis homo adeo dili-
git vellet scire amari si que sunt signa
amoris sui. Certe non eius amicabilia
verba sed magis eius verbera et
flagella atque ideo magis amanda
et gaudenter acceptanda. Vis scire
per plura testimonia quod sit ita audi primo
Salomonem. Qui inquit parcit virge (margin: Pro. xiii)
odit filium qui autem diligit instanter
erudit. Quo inquies affectu parcit
virge disciplinam mediantibus flagellis

Audi igitur et Iesum filium Sirach. Qui
inquit diligit filium assiduat ei flagel-
la ut letetur in novissimo eius. Hec ille.
Et certe sicut enim filius patri pro hoc
finaliter amabilis et gratus ob quem letetur
patris. Sed et filius letabitur in suo no-
vissimo qui de flagellis tristabatur for-
sitan in principio.

Eciam puella sic ait ad homine
de amore dei testimonium vi-
de carum debet esse tam hunc
amorosum. Sed quid. Certe de amore
dei patris mei amatissimi reddunt cordi
meo testimonium flagella dei. Nimirum
verbum filii Sirach superius pro probatione mearum
veritatum qui diligit filium assiduat ei fla-
gella. Sic est capiendum ille qui filium suum
diligit vero amore accomodat ei fla-
gella assidue. Unde pater summus a quo
omnis paternitas in celo et in terra
nominatur caritate pueros semper tenet
sub virga aliqua discipline ita vero ut
quando cito ab aliquo tedio liberantur in
aliud incidant quod sit. Non enim evol-
vit pater contra filios omnes suas sa-
gittas simul iacere sed magis unam post
aliam successive testatur hoc philosophus
doctissimus deo loquens pro partes inquit (margin: Capitulo xii)
corripis eos qui oberrant. Vel hos
inquit qui oberrant partibus corripis.
Et nonne tali patri qui fidelis ex-
istens filiis facit in temptatione proventum
ut possint sustinere merito dicet a filio
Virga tua et baculus tuus ipsa me con-
solata sunt. Utique digne presertim sic
ad indisciplinatos comparatio. Nimirum
contra illos qui sine disciplina hic
vixerint nec revocati sunt a suo errore
indignationis suas sagittas finaliter fina-
liter simul iaciet ipsomet teste in
Deuteronomio. Congregabo inquit super eos
mala et sagittas meas complebo in eis. (margin: Deut. xxxii)

Quarta puella sic ait. Dic
homo queso si granum paleis
involutum omnibus habentibus usum
non plus eligeret purgari et flagel-
lari quam absque purgacione huiusmodi una
cum palea proici in stabulum vel ad locum
quia eicitur in ymum ad augendum fimum
utique eligeret primum non secundum. Et
nonne hoc in hunc voluit granum illud
nobile corpus dei nostrum omnibus excellenter
habens ut patet qui non solum incer-
ta et occulta sapiencie dei manifestari
sibi pecyt sed et flagella dei pati
se asseruit. dicens ego in flagella paratus
sum. Nonne eciam patet exposicionem per illam
felicem martirem beatam agatam que
in eculeo suspensa et in mamilla tor-
ta et ea penitus amputata se nobili
grano comparans dicebat. In hijs delec-
tacionibus quod quod dicitur prius flagellari triticum
quam panis in horreum hec illa. Pur-
gant igitur flagella utique omnibus usum
habentibus eligenda et pacienter accepta
da tamquam purgacionem peccatorum facientia.
Unde et de ipsis ait doctor illustris tho- thõe i sp
mas aquinensis. Et si fiant aliquo
modo ipsius pacientis ingratitudo scilicet
ea acceptat ad purgacionem peccatorum eas
utens pacienter. sic racione satisfac-
cionis accipiunt. istud namque granum
illud nobilissimum granum tritici corpus
dei filius sub speciebus panis tritici
sacramenti taliter datus. qui non pro se
sed pro nobis satisfacturus purgacione
peccatorum morem faciens antequam per mortem
cadet in terram ne solum maneret
sed afferret pacius multum fructum pro
nobis voluit flagellari et ad illum
finem carne indui quemadmodum in sta
pro forarem mea dilucido ostenditur.

Quinta puella sic ait. O
homo cur non consolaris in
dei percussionibus seu flagel-
lis. Nempe considerato medico et eius
instrumento consolari posses merito pa-
tem quidem habes medicum atque gratum
delicatum quod habente quo curabens instrumentum
Nonne medicus est ipse qui vulnerat.
Non est opus querere per terras spacia quibus
medicum sapientem forte medicum vel
fortasse grossum rusticum minus curiter
se habentem sed ipse est qui dicit. Vul-
am et curabo eum. Non est eciam horri- ap^x vij
dum instrumentum sed delicatum pro omnibus modis
scilicet manus omnipotentis nec ymagineris
hanc manum esse duram vel asperam
et non pocius sumine delicatam leuem qui-
dem atque supra modum fortunatam.
De hoc quidem medico cum suo felici
instrumento innuit scriptura quod qui per-
cussi non debent eius vulnera que aliter
bonum infert et insignum boni aliquorum
reprobari. audi quid ad sanctum iob postquam Job v
super eum plaga veniat dixit eliphas
themanites. Beatus inquit homo qui
corripitur a domino. Increpacionem ergo domi-
ne reprobes quod ipse vulnerat et me-
detur percutit et manus eius sanabit.
O felicia vulnera et felices manus
que sanabant illa.

Sexta puella sic ait. O ho-
mo audi queso apostolum paulum. hebr. xij
Omnis inquit disciplina in presenti non videtur
esse gaudij sed meroris postea autem fructum
pacatissimum exercitatis per eam reddet
iusticie hec apostolus. Sed tu forsan que-
res qui est fructus iusticie. Certe fruc-
tus iusticie sunt iusticie opera et specia-
liter iudicia recta secundum divinam legem
iustificata sunt quibus hius fructus apli xx^o
quasi pena seu mala aurea in parabola
salomonis introducta. Nimirum preparacionem
sunt illorum iudiciorum de quibus dicit
psalmographus. Iudicia domini vera
vera iustificata in semetipsa desidera-
bilia super aurum et lapidem preciosum nimis et dul-

sup mel et fauu̅ cerei fruct⁹ tuus custodi-
eam custodiendis illis retributio multa.
Ubi alia h̅r translatio in custodiendis
illis fructus meus multus Sic nec mi-
rum q̄ dulce sapit fructus iusticie hec nem-
pe h̅r ex spūs dulcedine tam spualis
et specialis influencie Sed et auro de-
coratur colore tam virge exq̄ nasci-
tur scilicet virga disciplme intus qualis
virga qualis fructus eius. Sed nonne
virga illa aurea est pfecto sic Unde
nec gratis dictū ē deo Virga tua et
baculus tuus ipa me consolata sunt Quippe
virga disciplme dei est virga puis
malis et dei totius consolatois cuius vir-
ga sicut impacientibus ē ferrea aq̄ tanq̄
vas figuli confringet eos Ita pacientib⁹
ē aurea q̄ in signū clemencie extendit
filijs dei Unde nō ē odienda sed po-
cius amplectanda ac deosculanda que-
admodum huius rei in figura osculata ē
Hester virgam auream quā in signū cle-
mencie rex assuerus ei extendit q̄
p assuerus beatitudo interptatur et signi-
ficat eū qui ē salus mūi

Eptima puella
sic ait Nonne amice vel
aliquādo audiuisti dixisse illū
apl̄e Bonorū honorabilitū noticia api-
nantes magis aut altum altera Stude
ergo noticia h̅re honorabiliore Nec
nam ista ē inquies pfecto hec ē noti-
cia tui dudū magnū ptem augusti
Virtū tam expmunt inter oēs res noti-
cias tanq̄ honorabiliores et magis
pficuas duas eligente Nouim inquit
te nouim me hoc ē dictū doce me dn̄e
nosse te doce me nosse me Verbi her
alios petit noticia pfecto quia hec ē
vera sapiā q̄ inicit homi mediante
disciplina dei Dicit psalmista discipli-
na tua ipa me docebit scilicet modo
quo mediante ictu disciplme cogit

disciplulus submitte collum et recipere
libros huius et salomon ait Virga et cor-
reccio tribuit sapiam Sed et ipe psalmis-
ta Cognoscetur inquit dn̄s iudicia fa-
ciens i. per sua iudicia penas infligens
dudū prem clareuallis ipe se mult fa-
cere agnosci uberando qui oblitus et
magnitus erat prendo Cape exemplū
in rege babilonis nabuchodonosor q̄
deus qr̄ suā supbiā deiecit de suis pa-
lacijs et fecit eū habitare totum in sen-
satum inter bestias pascendo leuauit
oculos suos sursum ad celum et tunc sen-
sus ei redditus est Sunt plerique quos
dn̄s p per dona sua non pōt monere
ad suū agnicionē queadmodū conqueritur
sapiā in prouerbijs Extendi inquit ma-
nus meas et nō fuit qui aspiceret Qd
ergo facit Certe monet eos ad hoc
ictus disciplme Nimirū mos ē q̄ v.
beatus qui sentit ictum mox ad facie-
tem eū qui ictit respectu suū porro q̄
flagella dei faciat homines nosse seipm
et h̅re expgencia de seipo multiplicato
patet p ea q̄ supradicta p nepte mea
circa hoc de tribulacoibus in ducitur

Octaua puella
sic ait Nonne velles o amice
mercurū tuū thesaurū infi-
nitū introduci et eunde tibi absq̄ di-
minucoe custodiri Vellem inquies
vtique Sed queso dicas michi quis na
erit thesaurus iste Certe thesaurus
tantus nō thesaurus mūdi ē cuius
lucro seipm homo facile pdit de quo
vitas ait Quid pficit homi si lucret
vniuersum mūdū seipm aut pdat et
detrimentū sui faciat Sed est pfecto
thesaurus sapiencie de quo philo doctis-
simus testatur dicens Infinitus thesaurus
ē hominibus quo qui vsi sunt pticipes
facti sunt amicicie dei Dices forte quo

nam modo aut per quid thesaurus iste
talis et tantos amicos dei consti
tuens potest introduci. Certe respondeo vir
ga discipline stulticia fugatur et sapientia
introducitur. Audi salomonem expertissimum
prov. xxii qui utrumque testatur. Nam primo dicit stul
ticia colligata est in corde pueri sed virga
discipline fugabit eam. Secundo vero dicit
prov. xix Virga atque correctio tribuit sapientiam. Por
ro si vis scire quod dictum thesaurum quem
tribuit virga discipline etiam custodit.
Disces hoc perspicaciter attendendo verba beati
gregorii super gregem catholicum vigi
lantis et pastores alios admonentis.
greg. in pastorali Cur inquit salomonis id circo funditus
sapientia defuit quam ipsum exterius nulla
disciplina custodivit. Si dicatur. Nunquid
ergo ad david de filio suo salomone locutus
est deus ut ex regis loco nomine. Si inquid
ii reg. vii inique aliquid gesserit arguam eum in
virga virorum et in plagis filiorum hominum
misericordiam autem meam non auferam ab eo sicut
abstuli a saul. Nonne per hoc patet quod
salomon de quo loquitur disciplinam dei
sensit quo sic deus in virga virorum
glo. ipsum sic increpare gladio inimicorum et
in plagis filiorum hominum id est incommoditatibus
corporis arguere proposuit si inique ali
quid gereret quemadmodum et fecit cum a
deo depravatum fuit corpus eius per muli
eres alienas quas amavit et propter
eas deos alienos secutus fuit. Sensit
quidem sed non ante hanc iniquitatem
quod disciplina sapientiam eius ne unquam ageret
custodiret. Sed post iniquitatem quam per
ipsam disciplinam licet ac penitenciam
agens misericordiam dei post hec in minut
obtinet licet enim fuisse dicatur vir pa
cificus non tamen adeo pressit inimici ca
ruit quod illam quam mundus non potest dare
pacem in se et in suis maxime
iii reg. xi et xii habuit. Stat ergo verbum predicti pas
toris egregii qui directus ad propositum

de disciplina scilicet dei sapientiam custodi
ente sic ait. Electum suum divina gracia tanto greg.
magis erudiendum custodit cum quasi per
cuciendo deserit. Idem quoque ibidem generaliter
loquens dicit quo nos deus divine dis
pensacionis permittit eo amplius ex pietate
custodit.

Bona puella sic ait. Mi amice
Nonne audivisti ipsum quamvis cor
pali specie fuisse visum fla
gello quod de funiculis facto testante euangelista Jo. ii
ementes et vendentes eiecit de templo.
Hoc quidem erat flagellum compulsivum ad
exeundum. Cur ergo dubitas quin et
flagello utatur compulsivo ad intrandum. Non
ne ipsum paulum prostravit ad terram ut tes
tatur etiam mei. A ipso inquit de celo vo act. ix
catus et intra prostratus. Nonne et tunc per
cussus est cecitate apertis oculis tribus
diebus nichil videns ut lucas testatur.
Et nonne felix prostracio qua prostratus
sevissimus persecutor et erectus est fide actuum
lissimus predicator. Nonne autem et fe
lix percussio cecitatis qua terminata est
excellenter ad agnicionem et defensionem
veritatis. Unde magnus pater augustinus Aug. ad donat. epist. i parum post xxiii q. iiii animum
paulus inquit apostolus per violenciam cristi
cogentis intravit ad veritatem cognoscen
dam et tenendam est compulsus. Sed quod
procul dubio dominus flagello compulsivo ad
intrandum ad agnicionem veritatis magis
delectatur. Vult enim omnes homines
salvos fieri ad agnicionem veritatis venire. i thi. ii
Sed et ad intrandum domum suam ce
lestem ad cenam illam magnam compel
lit seu compelli facit. Compelle inquit
intrare ut impleatur domus mea. Si luc. xiiii
itaque stimulum dei sentis scias cum paulo
durum esse tibi contra stimulum calci
trare. Sed si plagam dei sentis stude
ab te sub potenti manu dei humiliare
et ad flagella eius paterna corde et
aures cum sancto david te paratum exhibe.
Nam si feceris non dubites quin

sequatur ut mereris feliciter ad celeste
[h]uiuu̅ et in gaudiu̅ dn̅i tui

Sexta puella

sic ait. O homo cur in fla
gellis dei grauitatem plagarum
attendis et non magis intencionem eius p
pendis Considera si rex magnus mili
ti suo alapam ioco daret turpe esset
et confuso si ille miles inde turbaretur
Ut pote rustico simul qui iocum intelligeret
quinymmo potius de tali alapa tamquam de
signo specialis dilectionis et fauoris ac
sperande promocionis multum consolari pos
set Quid ergo consequenter similiter sine fla
gella dei siue plagas non inde seu ab
salute considera sed pulcherrime nostras
optimo scilicet signo cum non sint nisi
ut dei alape dilecto militi ludo date.

Sen. poeta — Quippe ludit in humanis diuina potencia
rebus scilicet signum sui amoris et fauoris
ac future tue exaltacionis potius in plagis
quibus mire non consolari

Septima puella sic ait Hunc
quis non valde consolaretur
qui regem uel principem nota
biliter offendisset uel forsitan crimen lese
maiestatis commisisset. si in ipso rege sig
num reconsiliacionis signum approbacionis signum
et pignus dileccionis signum magni beneficij
et demum signum ipsius regni hereditarie
possidendi acciperet Sed quid nomine

i Jo. i° — peccatores sumus omnes Si inquit Johannes
dixerimus quoniam peccatum non habemus nos ipsos
seducimus et veritas in nobis non est Sa
ne exceptis qui peccauerunt sicut qui rege
et principem illum commisit per maximum et
solum de quo mundi sapientes demonstrandi

ar. ix metheore — concludit Omnes ergo principis peccatis
suis mortalibus ne dicam notabiliter
offenderunt sed et execrabiliter offende
runt Et quis de mundo talium non exsistit
profecto rara auis est in terra que non in se
dit Vel quamuis hijs cadaualibus motibus si
mortalibus peccatis Sunt ex hijs plurimi

peccator qui tamen lese maiestatis commi
tant peccantes scilicet in illam eternam pa
tris sapientam et blasphemiis quandoque eius

Sap. vij — est maculantes que candor est lucis eterne
et speculum sine macula dei maiestatis Que
si igitur quam hij penam secundum iusticiam
meruerunt profecto non minorem quam penam
dampni per maximum nec non et horribile
penam sensus et vere non minorem aliquid
quam eterne mortis penam Ad quid hoc
reum quis quia tenere possit si non haberet
signum in bono si non per signum quoddam con
solacione recipet Que nam in quo est
illa Certe signum reconsiliacionis. signum uel
post penitenciam notitie approbacionis signum
ymmo pignus diuine dilectionis signum magni
beneficij signum regni celestis hereditarie pos
sidendi Que profecto signa consistunt in di
uinis disciplinis et flagellis Vis scire quod
flagellacio est signum huius reconsiliacionis audi
psalmistam qui ait Deus tu propicius fui
sti eis et vlciscens in omnes adinuenciones

i Cor. xi — eorum Audi et apostolum ad Corinthios scribentem.
Ideo inquit scilicet propter peccatum inter vos
multi infirmi et imbecilles et dormiunt
multi Et subiungit a domino corripimur ut

Gg — non cum hoc mundo dampnemur Audi quod
gregorium id egregie confirmantem Adeo
inquit dominus hic quibusdam parcit ut in
perpetuum feriat eos aut hic ferit non
parcendo ut in eternum parcat hoc ille.
Nec mirum Siquidem deus non punit

de ho li. iº c. io consideracione xvij — bis in idipsum Vis rursum scire qui disci
plinam recipis dominice vlcionis quod primas
tua deus approbet Scias quod per illa sig
num habes notitiam siue approbacionis audi
illum amos propheciam in persona domini
ta propositum exprimentem Tantummodo inquit
vos agnoui ex omnibus cognacionibus
terre Ideo circo visitabo super vos omnes
iniquitates vestras Sed et si rursum
scire desideres quod disciplina dei et cor
reccionis signum ymmo et pignus diuine di
leccionis te hic ad hoc reuocas ad me

moriam per sordiorem mariam spinis induta
Et attendas etiam aliud dictum salomonis de
disciplinam inquit domini fili mi ne abicias
ne deficias cum ab eo corriperis quem enim dili
git deus corripit et quasi pater in filio
complacet sibi Ecce igitur habes in
correctione signum dilectionis Sed et glosa
in hoc diuini amoris pignus repromittit.
Tanto inquit ergo minus de flagello quo
castigatur murmurare debemus quanto cer
tius in eo paterne dilectionis pignus tenemus
Unde ipse ait Ego quos amo arguo et
castigo hec glosa Rursum scire debes scire
quod in disciplina seu flagellis domine ultionis
signum habes desiderabile beneficii et salutis
4 mach 5° vi Audi quid machabeorum libro dicitur Multo
tempore non sinere peccatoribus ex sententia agere
sed statim ultiones adhibere magni benefi
cii est indicium hec ibi Et rursus beneficium Nonne
enim medicina dum citius adhibens uulneratis
beneficium ei prestat fateri hoc necesse est
Ecce quod ait quodam in loco egregius pater
gg gregorius Egri inquit quippe timent ne
ulcus quod suspenditur in fine grauiori fe
ueat pena ferri paterna correptione
desiderant et dolorem uulneris salutis
medicinam putant hec ille Denique uis
scire qui disciplinaris quod signum ex
hoc habeas hereditatis capiendi premium
gg regni celestis Audi itidem gg Nec in
quit queraris de uerbere domini nescis que
te maneant premia retributionis Quid
rursum de flagellis loquens ait Ni
si hereditatem dominus dare disponeret
erudire eos per molestias non curaret

Verberata puella sic ait Cur
non gaudes de flagellis
celestis patris que si deessent
tibi non esses unus de legittimis fi
liis nec tibi per consequens deberetur heredi
tas illa magna et inestimabilis apud
patris celestis Nomne ad hanc spectat
urbs beata ierusalem dicta pacis uisio
que construitur in celis uiuis ex lapidibus

cuius porte nitent margaritis aditus
patentibus platee et muri eius ex auro
purissimo Sed et turres ierusalem gemmis
edificabuntur Nomne hac in ciuitate constituit
pater filiis lucidissimas mansiones quas
ille xpi miles sanctus sebastianus mansi
ones sidereas appellauit Immo ciuitas
illa habitaculi ciuitas regni siderei ui
detur ipsis sedibus pauimentata O uere
degenerem qui huius ciuitatis huius here
ditatis tam speciose et gloriose amore non
rapitur in qua dicti militis Immo et an
gelici uoluit testimonio ita delicie et di
uitie et gaudia thesaurizantur ut finiri non
possint hec uera hereditas solis filiis
legittimis reseruatur Si qui filii legiti
capaces hereditatis domini audi apostolum pau
lum raptum in paradisum uoluptatis ubi
ei ostensa est superna hereditas Qui de
filiis legittimis tamquam de ueris capax heb xii
heredibus Dominus inquit flagellat omnem
filium quem recipit Audi ibi apostoli glosatorem
id est quem recepturus est in hereditate eterna
adde etiam omnem unicum qui sine omni pec
cato est Si ergo correptus es apostolice
flagellaris correptus es a nomine filiorum
Unicus ille de patris substantia natus
equalis patri in forma dei uerbum quo
facta sunt omnia nec habebat ubi fla
gellaretur Ad hoc autem carne indutus
est ut sine flagello non esset quod ergo
flagellat unicum sine peccato relinquet
ad optimum quod est cum peccato Unicus sine
peccato non tamen sine flagello Exemplum
nobis proposuit in passionibus suis Alte
de quod non ait omnis qui flagellatur filius
est Sed omnis filius flagellatur aliter
enim nullus recipitur et quia flagellat
omnem filium ideo perseuerate usque in disciplinam
nam patienter ferendo ut deus quia
inhoc quod disciplinam dat affert se
deus tamquam filiis id est patrem se esse os
tendit hec glosator Subiungit autem
apostolus eius quod dixerat similitudinem

inhumanus. Quis enim inquit filius quem
non corripit pater? quod si extra disciplinam
estis cuius participes facti sunt omnes ergo ad
ul'ai et non filii estis. Hec apostolus. Audi
ergo rursus ipsius apostoli glosatorem. Pater in
quit dat disciplinam ut non auferat miseri
cordie gratiam sed ut reddat hereditatem. Si
promissa patris bene agnovisti non timeas
flagellari sed exheredari. Noli esse
iniquo sensu et puerili ut dicas plus
amat pater meus fratrem meum cui permittit
facere quicquid vult quam me quia si
me movero contra eius iussionem fla
gella invenio. Potius gaude sub flagello
quia tibi servatur hereditas. Illis ad tempus
parcit quos in eternum dampnabit. Item
super verbum illud si extra etc. dicit. Vos
filii state in disciplina quod si extra disci
plinam estis cuius discipline participes facti
sunt omnes filii dei ergo estis adulterini
filii et non legitimi vel adulteri id est dyabo
li possessio et non filii dei. Hec item
glosator. Audi autem et quemdam alium lo
quentem ad propositum. Disciplina inquit dei
est arra dei data filiis adoptionis quod
sint heredes coheredes autem Christi. Unde
huius plaga dei seu percussio tamquam munus
experientis de percussura dei ne moneret [Ysidorus viii. 2. xi]
est munus dei in signo stet pro hominibus con
firmatus est contractus quo deus pro corde
suo spondet dare hereditatem eternam
hiis omnibus concordat egregium verbum
gregorii pro scriptore meo proxime recitato

Videns per premissa adscriptorum
dictam dominam consolatricem
accessit et alius tristis de
castigatione et punitione conquerendo cui
illa de suis puellis quamquam consolatrices
satis ydoneas deputavit

P Prima puella sic ait. Cum
homo a deo tuo non acceptas
signum in bonum scilicet opus castigationis
quod est utique signum consolatorium sui
amoris. Quippe ego inquit quos [Apoc. iii]
amo castigo et arguo. Sed et pau [Heb. xii]
lus ait Noli negligere disciplinam dei ne
que fatigeris dum ab eo argueris. Quem
enim diligit deus castigat. Et Thobias [Tobie xi]
Benedico inquit te deus israel quia tu
castigasti. Occurrit et auctoritas ex
sermone magni ambrosii venerabili do
ctorum volumine canonizata Non inquit
assimilatur semper pater filium sed aliquando casti [v. q. v. non assimilatur]
gat ergo qui castigatur diligitur. Nec enim
tum pietas coercetur. Habet enim et amor
plagas suas quo dulciores sunt cum amarissime
inferuntur. Dulcior est enim religiosa casti
gatio quam blanda remissio. Dulciora
sunt vulnera amici quam voluntaria os [Augustinus ad
cula inimici. Non omnis qui parcit amicus [Vincencium Donatistam et ponitur
est nec omnis qui verberat inimicus. Me [xxiii q. iiii c.
liora sunt enim vulnera amici quam voluntaria [nimium et v.
oscula inimici. Melius est cum severitate [q. v. non omnis]
diligere quam cum lenitate decipere. Qui fre
neticum ligat et qui letargicum exci
tat ambobus molestus ambos amat.
Quis nos potest amplius amare quam deus
et tamen fomentis lenibus quibus consolatur
sepe mordacissimum medicamentum tribula
tionis adiungit. Hec magnus pater [Augustinus ad Bonifacium
qui rursum alibi ad idem sic dicit [et ponitur xxiii
Molestus est inquit medicus furenti [q. iiii ipsa pietas]
frenetico et pater indisciplinato filio il
le ligando ille cedendo et ambo diligen
do. Si autem illos negligant et perire per
mittant ista potius falsa mansuetudo
est crudelitas. Sed quid? Certe multum
consolatorium debet esse opus tale quod
dilectionis signum quo crudelitas declinatur

Capitulum [illegible] quomodo consolatrix [illegible] castigatione et punitione [illegible]

Secunda puella sic ait O homo none culpam recognoscis dic scire vel recog-
scis tamen adicias quod proximum meum
offendi Immo dicas verius quia offen
di deum meum fratrem meum meos et soro-
rem et prem hic enim multiplex pro
esse hominis ad deum habitudo Si igitur
Gen xlii dixerunt fratres Joseph propter castigati
merito hec patimur quia peccavimus in
fratrem nostrum Quid iudicabis de ceteris fi
liis hominum Numquid non et illi dicturi
sunt cum adeo de culpis suis castigantur
Merito hec patimur quod peccavimus in deum
nostrum cuius sumus per fecerimus voluntatem et
prequidem et mater et soror et frater
nobis esset ipse hoc in evangelio hys-
toria asserente. Sed quid perfecto ex
pigencia docet hoc ad consolationem pro
tunc castigati quod se ex culpa recognoscit
merito castigari testante illo poeta qui
poeta dicebat leviter ex merito quidquid pati
Greg in mo. are memento Sed et gregorius ille pre
egregius sub pulchra methafora ad
idem loquens Tanto quis inquit pa
ciencius ferrum medici tollerat quan-
to putridum esse conspicit quod secat
Idem quoque pater magis ad propositum
de consolatione pro culpa castigati alibi lo
Greg in re gistro quens facilis est inquit consolacio si in-
ter flagella que patimur ad memoriam
delicta revocamus atque hoc iam non
flagella sed dona esse conspicimus si que
carnis delectatione peccamus carnis do
lore purgamus Hec ille Si quis
in consolatione danorum non recipit conspla
cionem

Tercia puella sic ait O ho
Nonne certus ille consola
torius esse debet quo quis
pro malum aliquod quod modicum est in respectu
a maioris malo supportatur Certe
fateri hoc necesse est Sed perfecto hoc con
tingit dum quis pro culpa castigatur de
bite seu punitur patet exemplariter
prelati quodam attestante Neque enim in
proba lib 1 de puto ut liber dei providencia qui in corpore securi solum aut vix malum
sed languere sectione et ustione indiges
non enim prudencie remissio est sed mitior
non dum puniri apprimente ac etiam
vere hec maxima punitio in malo ma
nere inpunitum Et si quis inde sapiens
posset talem habitum hentem tunc utique
gemeret entem se ipsum hoc ille proelius
qui hac verbi gratia fatis immittit mane
tem in malo inpunitum tanto gravi defor-
mitate interioris habitus quod gemeret se
ipsum esse et potius vellet non esse quam
se esse taliter deformatum Sed et pre
missa sic comparacio supra nequit in mee dicto
consonant

Quarta puella sic ait Nonne
libenter velles crescere virtutum
incrementis Vellem forsan in
quies Vis ergo scire modum Certe natura
Arist li de veget et plant docet te in plantis Sicut enim planta
quedam plantata secundum illud aristotelis non
crescit nisi parum si concussa Ita est et de
quibusdam hominibus qui multitudine perfec-
cionis non crescunt nisi cum dant vel
concutiunt moderate cursus regularis
disciplinae vel castigationis divinae quibus
hic tundunt homines mihi in spe et tan
dem intra celestis habitacionis plantati
in domo domini in atriis domus dei nostri
Sequibus immo sub methafora lapidis Vox eccl
canit ecclesia Tunsione pressure expo
liti lapides suis coaptantur locis per
manus artificis disponuntur permansuri
sacris edificiis

Quinta puella sic ait Nonne
sic quemquam ceterus in via morum in
via dei aut lento forsan gressu
si procedit in eadem Si ergo ad modum
iumenti flagellaris ut utrumque torri

gatur. Utique bene tectum agitur. Quomodo inquies ad modum iuuenti. Ecce iuuenti pressim agnoscere videtur quod id circo pertinatur quia uel minus lente progreditur et ob hoc gressum accelerat. Vel quia ad viam redire debeat aqua et erubat. Absit autem ante frater quod minus intelligas quam iuuentum. Intellige ergo quod tu flagellaris ne stes in via sed celerius progrediaris quemadmodum de quibusdam psalmista ait

ps — Multiplicate sunt infirmitates eorum postea accelerauerunt. Nempe in via dei non progredi regredi est ut ait pater clareuallis

Bernardus — Sed et digne accelerat ad terminum qui est hominis summum bonum. Rursum intellige quod tu flagellaris quia deuius error te abduxit et per flagella reduceris ad felicia flagella que hic apparentur. Nam et via ad quam reducitur est utique felicissima.

pu iiij — Via eius inquit salomon Vie pulchre et semite eius pacifice. Animi eodem teste salomone.

pu iiij — Via impiorum tenebrosa nesciunt vbi corruant iustorum autem semita quasi lux splendens procedit et crescit usque ad perfectum diem ambulant namque de virtute in virtutem. Sed quid hic pulchritudinis aut splendoris ista via utique plus quam si esset auro vel si esset

sm augustinum super gen ad litteram — deaurata. Quippe secundum magnum augustinum Maior est lux in spiritualibus quam in corporalibus. Sed ecce dicit ille propter ad priam monte donorum valle vocati virtutum gradibus scandite lucem [illegible]

Tertio dictis post premissa ad dominam consolatricem principalem accessit et aliis tristis exceo quod ei dolor contricionis et confessionis prima inhibebat petens ab ea consolationem sibi impendi. Cui illa hac de causa de suis puellis vi ydoneas assignabat ad ipsum consolandum

Prima puella sic ait. O autem si virtutem penitentie agnouisses mirare satis si tibi amara foret et non potius ipsam cordialiter adamares. Quippe de virtute eius et actu sic scribit. Magnus augustinus penitentia inquit languores sanat leprosos curat mortuos suscitat sanitatem auget gratiam conseruat claudis gressum rectis restituit visum vitia fugat virtutes exornat mentem munit et roborat. Hec dictus pater. — Aug. li. o de pn̄a

Sed quid vis ne scire quod penitentia languores sanat leprosos curat mortuos suscitat. Ecce sanat languores quos peccata venialia faciunt dum retentia ad spiritualia opera proficienda et spiritus promptitudinem sua multitudine tollunt. Curat autem leprosos quos maculas fedas et abhominabiles ac fetore quasi spiritus tamquam malum anhelitum peccata mortalia precipue fronte aperta inducunt. Suscitat vero mortuos a corde qui adeo per peccata mortalia presertim infamatoria in cordibus hominum extincti sunt quod nec aliquid bone vite hic iudicant. Amicos autem istos ad statum gratiarum per penitentiam veram posse restitui minime dubitatur. Animi ut ait magnus ille ambrosius egressi malicie scilicet per penitentiam continuo spatium ingressum eodem studio quo cain exclusit in tercia copulatur. Audi autem quantum ad cognitionem petrum illustrem. Quis inquit in seculo peccauit enormius paulo quis inreligiosius grauius petro illi tamen per penitentiam meruerunt assequi non solum ministerium sed magisterium sanctitatis. — ambo de caym et abel — petrus canon. [illegible] sermone

Vis ulterius scire quod penitentia sanitatem auget gratiam conseruat claudis gressum rectis restituit visum vitia fugat virtutes exornat. Ecce auget sanitatem quo enim confert sobrietatem eo sanitatem auget corporis addendo et sanitatem mentis quod uel inpte in firmat ihesus filius sirach. Sanitas — Eccli. xxxi

m. i. pn̄a contra consolationem sed dolor contricionis et confessionis super penitentiam

inquit est anime et corporis sobrius potius gratiam aut eo penitencia conservat quia ipsam non est dubium operari. Sed quid est claudis gressum restituere nisi quod ante penitenciam sunt qui claudicant in duas partes

Proverbiorum xiii quemadmodum dicit sapiens Salomon. Vult et non vult piger. Nec tales rectos habent gressus dum per fervoris devocionis caritatis ardorem habent pedes affectus quibus per penitenciam humor devocionis et calor divini amoris restituitur et per ipsos rectos gressus promovet. Sed quid est restituere cecis visum nisi quod ante penitenciam sunt qui tamquam ceci visu carent debite cognicionis sui reatus quibus ipso facto dum vere penitent est visus huius restitutus. Quid est autem per penitenciam vicia fugare nisi ea per ipsam penitus excludere. Quid est autem per penitenciam virtutes ornare nisi ipsas per penitenciam gratiam recipiente seu eciam augentem valde ornare. Audi Ecclesiastici filium Sirach. Adornamentum inquit gratie accipias. Et sequitur

Ecclesiastici xxxii ante verecundiam scilicet confessionis ibit gratia et per reverentiam accedet tibi bona gratia. Denique vis scire quod penitencia mentem munit et roborat. Ecce constat hoc penitenciam operari eo quod in tanta hominis animum constituit securitate quod facit eum mortem que omnium terribilium finis est non timere. Cum quidem sic agitat quod paratum reddit hominem et in carcere et in mortem ire. Sequitur perfecto anime tue. Una cum aliis penitencie laudibus loquens

Cyprianus ille Cyprianus o inquit penitencia tu omnia solvis omnia adversa tu mitigas omnia contrita tu sanas omnia desperata tu illuminas omnia inquit tu solvis scilicet peccatorum debita omnia adversa tu mitigas scilicet conscientiam ac culparum eo lemora quo propter eas sunt merito sustinenda omnia contrita tu sanas scilicet corda per peccata vulnerata et ab hac contrita. omnia desperata scilicet corda hominum desperancia pro peccatorum multitudine tu animas salutis promissione de his punctis aud... Penitencia inquit est medicamentum vulneris spes ... salutis per quam peccatores salvantur et per quam deus ad misericordiam provocatur.

Secunda puella sic ait

O homo cur est tibi penitencia desolacioni et non potius consolacioni.

Dices forte quia aliqua mala amara sentis. Sed tu qui sic iudicas per hoc certe iudicas quod bona recompensancia non attendis. Nam si hoc malum amarum sentis penitencia que

Augustinus est amara dolorosa sive dura malum hoc pacto compensatur quod quidem eterno bono facit adherere quo nichil dulcius nichil suavius nichil iocundius. Hinc namque salubris adhesionis qua contingit eterno bono adherere contra penitencie amaritudinem dolorem et duriciam distingui requiritur illustri Jeronimi sub quibus hoc methaforis invenitur. Amaritudinem inquit radicis dulcedo pomi compensat pericula maris spes lucri delectat. Dolorem medicine spes salutis mitigat qui desiderat nucleum frangit nucem penitenciam agat qui vult eterno adherere bono. Hec Jeronimus. Jeronimus sic ait

Tercia

puella sic. O homo cur gravius est tibi penitencia. Dices forte quia sencio penam corporis et laborem. Si igitur vis quod apud te cesset sensus huius considera cum patre Clarevallis quod non sunt condigne passiones huius temporis ad preteritam culpam Ro. 8 que remittitur scilicet presentibus non ad presentem consolacionis gratiam que immittitur non ad futuram gloriam que promittitur. Eleva igitur sensum tuum pro semper ad gratiam internam et gloriam eternam vel saltem ad culpam que remittitur perfectius sentiendam et gravamen penitencie incipies quodammodo non sentire testante predicto patre Clarevallensi. Nunc inquit perfecte senserit omnis peccati et anime lesionem aut parum sentiet aut omnino non sentiet et

corporis penam nec reputabit laborem
quo peccata meruit deleri preterita et cavere
futura Hec pater ille

Quarta puella sic ait ad amicam
Si tu dei ipsius habitudinem ad ho-
minem vere penitentem agnosceres
minime esset si tibi penitenciam agere grave esset
Si igitur vis scire que nam sit dei ad
hominem habitudo audi magnum patrem augustinum
Hic mihi id quod noluit referre Iusticia
inquit de celo prospexit tamquam deo dicente
parcamus huic homini quia ipse sibi non pepercit
ignoscamus quia ipse agnoscit conversus est
ad puniendum peccatum suum convertar et ego
ad liberandum eum hec ille Sed quid est
agnoscere nisi quasi amplius non ignos-
cere Si vis igitur peccata tua divine
noticie quodammodo subtrahere et ipsorum in deo
oblivionem ad non imputandum inducere ipse
agnoscas quia peccaveris et deo contritus libe-
reris

Quinta puella sic ait Cur gra-
vis est tibi penitencia que vel onere
caret vel onus levissimum habet
Vis hoc scire audi de onere penitentie
duos testes audi primo magnum patrem
augustinum Hic namque de onere penitentie quasi
in ipsius persona sic dicit Iugum meum le-
ve est et sarcina mea levis Hec sarci-
na non est pondus onerati sed ale sic volaturi
Sunt enim et aves pennarum suarum sarcinas
et dicas quia portant illas in terra et
portantur ab illis in celum audi secundo et
patrem clarevallis Quid inquit levius
onere quod non solum non onerat sed portat
omne cui portandum imponitur nimirum opus
nature Unde grossescit [?] in sarcina
levigatur et quanto crescit massa tanto
decrescit in pondere hec ille

Sexta puella
sic ait dic homo quid quod
melius horrem vel cum conscia
interius perturbata pro dolore exterius non
sentire Vel dolore exterius eterno gaudio re-
pensatum Estimo quod secundum primo inde-
tes prevalere Vis igitur scire [?] quod
ad secundum [?] intelligere unde audi quod
refert volumen venerabile doctorum Vere
inquit penitens semper dolet et de dolore gau-
det de peccatis scilicet commissis cum occur-
runt memorie vel [?] semper dolet
de hac et de hoc etiam gaudet audi et
psalmistam Secundum inquit multitudinem
dolorum meorum in corde meo consolaciones
letificaverunt animam meam Consolaciones
inquit presentes scilicet mine vel future eterne
in premio sperate audi demumque optimus ad
propositum magni gregorii egregium testimonium
redemptor inquit noster momentaneos fle-
tus nostros eterno consolatur gaudio

[illegible] post premissa
ad supradictam dominam consola-
tricem principalem accessit
et alia persona tristis petens sibi in im-
minente perturbacione consolari Et illa eadem
gratia consolacionis impendende de suis pu-
ellis duas assignavit

Prima puella sic ait ad tu per-
sona tristis cur tristaris racione
perturbacionis forsitan inquies quia graviter
pacior in [?] labor Sed tu at-
tende quod ceteris paribus melius est sic pati
momentaneum dolorem quam sine dolore
non accipere prolem Per prolem namque e-
vaditur maledictio sterilitatis per prolem
consequitur parente cottidianum solacium dis-
simile ceteris aliis solaciis hominis per
prolem presertim masculinam unde si regina
est consequitur graciam regis et status securi-
tatis per prolem unde si medica est consequitur
spe sustentacionis necessitate

Secunda puella sic ait Cur
persona tristaris cum penitus Cum
non divinis operis impinguis

Marginal notes (left): augustinus [?]; Doctor; augustinus super [?]; Bernardus in epistola. (Right): de pe[nitentia] d[istinctio] 1.

[illegible] consolac[ionis] [?]

[Joh. xvi]

Committit namque dominus siquidem gaudii
tantum oblivionis totius pressure quam
patitur. Mulier inquit cum parit tristitiam habet
quia venit hora eius. Cum autem pepererit pu-
erum non meminit pressure propter gaudium
quia natus est homo in mundum. Accedit
autem huic gaudio spes future prosperitatis
ipsius prolis, spes future munitionis
sive in laboribus mechanicis sive medi-
antibus beneficiis ecclesiasticis sive quantum ad paren-
tes secundum alti status puta regalis et con-
similis, spes future affinitatis contrahendis
in contrahendis matrimoniis cum sibi paribus
vel maioribus ad firmitatem vel exalta-
cionem status sui parentis. Sed et spes certa
de prole future felicitatis ipsius prolis que
etiam si statim post baptismum moriatur sortem
accipit in celo statim cum aliis sanctis. Quippe
in celo nemo locum habet nisi sit sanctus atque
ideo mulier parens quod hic habet fructum utique
cum moriatur post baptismum habet in celo fidelem
patronum. Materni doloris consolationem ad ...
... equivalens quod hic sit non potest quam
eius esse debeat.

Vicesimodecimo(?) post premissa ad
dictam consolacionem principalem
accessit ecclesiasticus tristis de
suis occupacionibus conquerendo. Cui illa
de suis puellis duas ad consolandum eum val-
de ydoneas assignavit.

Prima puella fuit Aliditas(?)
Sanctio(?) quod quanto animi circa opus bo-
num homines magis occupatur tanto
eidem reliquum magis quietens ... ve-
nitur(?). Sed quod nomine occupacionis
congruum est satis quod bonis hominis in-
ter omnibus occupatur. Certe si hoc agnos-
cere velis et diligenter consideracionem ponen-
dis certas invenies probaciones sive ra-
ciones quod satis bonis hominis in tantum
occupatur quod ipsum sit non sine periculo tempta-

cionibus exponit dyaboli viciorum aggre-
gacioni seu correctioni virtutum amissioni et
demum eterne dampnacioni. Vis scire quod ex-
ponit temptacionibus dyaboli? Certe satis
certum dyabolo apparet quia homo ociosus
est quasi pulvinar dyaboli et illud tepidus(?)
libenter insiste insident qui ferventer
fugiunt. Sane quod temptacionibus pateat
homo ociosus patet ex eo quod legitur in [In collacionibus patrum]
patrum collacionibus quod monachum operantem
unus demon pulsat, ociosum vero innumeri.
Est enim homo ociosus quasi urbs sine
murorum ambitu et quasi signum ad sagit- [Bernardus]
tam. Hinc pater clarevallis: Omnium inquit
temptacionum sentina est ocium. Sed et de
temptacionibus dyaboli aliis irritantibus
audi spiritalem(?) epistolam: Ociositas inquit
et voluptas arma sunt hostis antiqui [Cx(?) de vanitate(?) ...]
adminiculas(?) animas rapiendas. Unde propter
ad gravium hortatur te insignis Jeronimus:
Semper inquit aliquid operis facito ut [Jeronimus ...]
te dyabolus inveniat occupatum. Non enim
facile capitur adversarius qui bono vacat
operi. Vis autem scire quod ocium exponat
hominem viciorum aggregacioni seu
correctioni? Ociositas hoc simile(?) ...
corrumpit quiete et ferrum contrahit ru-
biginem. Vis ulterius scire quod ocium ex-
ponat hominem virtutum amissioni, audi in-
signem Jeronimum: Nichil inquit in
isto proposito ... detectius(?) est quod non solum
non acquirit nova sed etiam parta [Jeronimus ad Demetriadem]
consumit. Sic(?) vincendi ... gaudet
et crescit cessacione corrumpit cottidianis
ac retentibus virtutum ... in statu(?)
tandem mens est et vincendi habitus non
transactus sed derelinquis ... Deni-
que vis simul scire quod ocium exponat ho- [Bernardus(?)]
minem virtutum amissioni et demum eterne
dampnacioni? Audi patrem clarevallis: Oci-
ositas est mater nugarum noverca
omnium virtutum. Ipsa enim est que virum for-
tem fortissime precipitat in ... [illegible]

cum suffocare virtutem mitte superbiam et
avariciam construe ad gehennam

Secunda puella sic
ait Cur homo occupaciones
refugis dicens forte quia sunt
laboriose Sed cur labores declinare sa
tagis dicens forte quia michi sunt graues
Sed contra hec potest esse quod pater sanctorum mod
ernorum declarauit Audi consilium clareuallensis
Subito inquit procedendum de vmbra ad
solem de ocio ad laborem graue erit
omne quod incipit Si tamen ab hiis dissue
tere ad illa te paulisper assuescere ceperis vsus
tollit difficultatem inuenit quod facile est
quod impossibile ante putauit

Octodecimo post premissa
ad consolatorem accessit quidam
alius tristis quod circa curas
impositas et animarum placacionis inpetrabant
petens consolari Cui illa huius rei gratia
de suis puellis tres admisit

Prima puella sic
ait O homo cur attendis
ad curarum inquietudinem seu incommodum
transitorij laboris et non magis ad ma
iorem requiem que contemplatione speranda
est eterne beatitudinis Vis scire quam amor
sit speranda Audi verbum magni patris
augustini de decretorum volumine recitatum
Nichil est inquit in hac vita et maxime
hoc tempore difficilius laboriosius et
periculosius quam et presbiteri officio sed
apud deum nichil beatius si eo modo mili
tetur quo imperator iubet Dices for
te non refugerem laborem sed periculum quod
iste per timet anxius formido effectum

ita dicens Non eritis omnino quasi sed
tamen est quod pactum reformat quod tu in labori
bus quod eciam in periculis tuum admiserat in per
fectum Nunquam legisti angelis suis deus
mandauit de te Ne forte offendas ad
lapidem pedem tuum Super aspidem et ba
siliscum ambulabis et conculcabis leonem
et draconem Dictum est ita per lapides
duros per bestias aut predictas audaces
feroces et venimi similiter bestiales subdi
tos non inique venenum perfectum iudicij de
tractionis in prelatum effundentes de
signando quales non absorbere homini bone
conscientie gracia dileccionis eorum docet
pater clareuallis Nichil inquit formidet
cum tali conscientia cum sancto iob frater fuit
draconum et socius struconum Sed et
cum premissa de angelorum custodia sint
dicta pater concordantibus dicta scilicet quod
sunt ei qui dixit ut premittitur Tu es
domine spes mea posuisti refugium tuum Si
itaque sperantem in domino atque ipsum refugij
locum altissimum fiducialiter ponentem custo
dit specialis angelorum custodia non est
ambigendum quin excellencioris angeli
prelatis non solum propter se sed eciam propter sub
ditos deputati hoc iniuncti dei pacius
operentur

Secunda puella sic ait O
amice si de rebus exterioribus
preciosis gaudent homines quan
to magis gaudendum est homini de se ipso
si fuit preciosus hoc autem laudis ad
iectum pre aliis statibus consequi po
test si tu ipse pastor fueris fructuosus
Audi patrem clareuallis qui sic omnibus
animis bonum pastoris fuisse est officio
Si inquit rebus raritas precium facit
nil in terra preciosius nil optabilius est
bono vtili quam pastore nempe rara a
uis est ista iuxta illud rara auis in
terris nigro simillima cigno hec ille

Bri
Bri
ps
De xo c an

[illegible] consolacio [illegible] patrum [illegible] plurimis in [illegible] homini [illegible]

Sed tu forsan dices Credo quidem
utilem pastorem preesse simul esse et opta-
bilem sed iam confessa caritas licet non
me inutilem servum sine presumpcione quod va-
leam talis esse ad amice non sum adeo
pusillanimis Unam tantum causam habeo ita
cogitandi que est propter conditionis infirmitas
tue non est vilitatis in intendum Sed due
vel plures sunt cause alie que in me prevalent
videlicet ordo et necessitas subditorum et divina
providencia circa salutem eorum tu si te
fiducialiter commendaveris nec subire
humiliter non assumptum sed iniunctum pas-
torale officium presumptionis erit sed potius
sancte spei Demum in hac parte con-
fidas de obediencia que maxime est virtutis

Gracia
puella sic ait O frater-
cule cum refugis pastora-
lem forsan inquies esse nimium distrac-
tiva est Sed hoc non te contristet
cum sine plurima distractione excusan-
tia atque distractum Sed circa huius pro-
cessum magnifice consolacione que nonnullis
prioribus meis in sermonibus etiam pro tua
consolacione locutura dixi vel inquantum
ad presens autem pro consolacione audias ipsius
gregorii pastoris gregis dominici egre-
gium verbum Cur tempore dominice nativitatis
angelus pastoribus apparuit ipsos que
claritas dei circumfulsit eos insuper de-
claratur attestatur inquit quia vigilantibus
pastoribus angelus apparuit eos que dei
claritas circumfulsit hoc est quod illi pre ce-
teris deum videre sublime merentur qui fi-
delibus gregibus preesse sollicite sciunt
dumque ipsi pie super gregem vigilant
divina super eos gracia largius choruscat
Hec ille egregius doctor ecce dicit qui
fidelibus gregibus pie esse solliciti illi
deum sublime videre merentur preceteris qui
scilicet forsan abstractione maceratione

li° xij 2c
xi et xij

diligunt et que sua sunt querunt nec pro
proximorum necessitatem distractione tolerando
abnegant semetipsos quibus pastores sol-
liciti in sublimi tandem sublimitatis iusticie
preferuntur Divina etiam gracia in presenti su-
per eos non tantum large se sed plus etiam
quorum circa devocius gerunt largius co-
ruscante Nec illud bede venerabilis contra-
dicit in persona christi dicentis Nolo gustu
speculative suavitatis quam maiorem in suis
meis diligo spectantibus in pectore dulce
alarum mearum inebriari ab ubertate domus
mee sicut laboriose usum accionis finiri
sed per mortem sublimius me appetente perfi-
ci Hoc beda venerabilis quod nequaquam pre-
missa gregoriane sentencie reputes obviare
sed id sane intelligas dictum de sanctis
suis id est de sanctis christi qui non sibi ipsis
sed ipsi christo et eius membris saltem in
tua compassione animi satagunt esse sci-
quorum sanctitas non est illa de qua dicit Ieronimus
Sancta rusticitas sibi soli prodest Sed sancti-
tas illa que in paulo optabat anathema
esse a christo pro fratribus suis scilicet edifican-
dis et in fide fovendis in sanitate et
iusticia coram ipso christo

Beda in omelia de sanctis

Eximo septimo post premissa ad
dominam consolacionem principale
accessit et alius tristis gra-
vatus onere prelacionis sui officii per racio
ipsa domina pro consolacione impendenda de
suis puellis duas ydoneas deputavit

Prima puella sic ait O frater
qui onere prelacionis tibi incumbe-
tis gravaris attendas quod illorum quorum
prelatus es plurimum magis te gravarent
Gobyus namque sic quidam ut prelati qui pug-
nare sint contra subditos viciosos con-

[illegible]

discolos ac rebelles. De hiis sunt et alii ut doctores qui non sine maximo labore proprio nocturno studio et vigiliis pugnare habent. Vt in scolis contra errores contra quoque garruliores garrulos et subtiles astucias argumentis. De hiis sunt alii ut confessionum audiencie dediti qui pugnare habent contra vicia de cordibus confitencium extirpanda. De hiis sunt alii ut predicatores qui nocte celi per lustrant lumina et die dant terris verbi semina et quasi demones hominum temptatores fugare habent de cordibus auditorum quibus non est colluctacio tantum adversus carnem et sanguinem sed adversus principes et potestates adversus mundi rectores tenebrarum harum contra spiritualia nequicie stantes succincti lumbos suos in veritate induti lorica iusticie et in omnibus sumentes scutum fidei in quo possint omnia tela nequissimi ignea extinguere. Denique ex hiis sunt et alii et devoti oratores et contemplativi et specialiter monachi seu religiosi qui inpugnantes a demonibus et carnalitates habent inimicos contra quorum temptaciones habent pugnare. Quam putas igitur mercedem habebunt hii omnes suo quanta profecto magnam prorsus et inestimabilem. Sed quid de eorum provisoribus profecto puto quod et illi tantam consequentur quia tunc provisionis predictorum super se sarcinas sustinuerunt atque eas in humeris suis portant quemadmodum hoc figuraliter factum videmus quia lege illa lege qua strenuus pugnator ille David decrevit quod descendentium ad prelium et remanencium ad sarcinas porcio equaretur.

Reg. ... ut ... de divisis

Secunda puella sic ait. Nonne o amice vel quoniam hanc philosophie doctissimi sinamus audivisti bonorum laborum preter et multorum. Sed quid profecto eciam provisoris aliorum presertim bonorum virorum qui bonis arboribus comparari nesciunt nisi facere

bonos fructus laborare non solum sibi bonum sed et multi quorum innumeros labores quos provisor promovet non tam sui ipsorum quam ipsius provisoris sunt. Ipse namque non solum in se sed eciam laborat in illis quemadmodum potest intelligi ex textu apostoli dicentis ad Thimotheum. In omnibus labora. Quanti ergo putas pacis esse meriti qui provisor est aliorum. Tu nullus fructus est inglorius est nec dum gloriosus sed et copiosus. Ecce quanta et quam suavis esse potest fructio tua dum quod singulis est per partes divisum totum esse potest per aggregacionem quasi tanti omnium bonorum aggregator effectus. Tu forte quamvis ab alio omnes in merito et premio quod singularis. Provisor autem aliorum devocionis esse potest quasi universalis et generalis et nomine includens hoc est in hac semitione finalis tue ac precipue sortis quam carere in hoc seculo modo brevi tempore sollicitudine provisionis

Sermo octavus post premissa ad supradicta dominam consolacione accessit et alius tristis super premissi capituli materia petens consolari. At illa ei hinc rei gracia de suis puellis tres adiunxit.

Prima puella sic ait. Ecce amice plura esse scito ydonea testimonia atque saluberrima documenta ad tuam consolacionem spectancia per neptes meas in filios recitanda. Sed et que ad presens eciam novus questione tituli per utilem tibi fore. Ad quid forsan inquies. Profecto tantum ad recolligendum utiliter semina morum moralium principiorum hominum naturaliter infitorum quam ad habendum fructum

Thim. ...
li. ... et li. ...

loci solacium Vis scire simul distas
hoc exemplum Nam quemadmodum arbor na-
turalis ut fructificetur hyemis frigore con-
stringente indiget frequenius stricto habitaculo
tuus constitucionem nata est sequi quedam
animi recollectio ad seminandos moris id est ad mo-
ralia virtutum principia utiliter ad salu-
brem fructum bonorum operum conclusionibus
practicis aggregandum Porro si et secundum
scire velis quam feliciter strictum habita-
culum confert non numquam ad securum loci
solacium audi valerium ex responsione
Valerius libro vij
appollinis aiente Plus probari securi-te
ridens tugurium quam tristem curis et
sollicitudinibus aulam Dicit quoque va-
lerius maximus huile tugurium virtutes
recipit quia et ipse loco ociosus pacientis-
simi dyogenis ondit Dyogenes enim
inquit cum torqueretur in dolio se domum
volubilem habere iactabatur et se cum temporibus
commutante frigore enim os dolii ver-
batur in meridiem estate ad septentrionem
et ubicumque se sol inclinavit dyogenis
simul pretorium vertebantur

Secunda puella sic ait

Scito frater quod distractio quam
spaciosa habitacionis loco operatur non nimis
virtutes evacuat extra arcum habitaculum
quo se frequentancium excludit turbas ho-
minum eo virtutum ~~habitaculo~~ multitudinem
ad se invitat quarum ingressum artitudo
non impedit sed magis ad eam mentem re-
colligendo disponit Hinc est quod valerius
Valerius
ille maximus ut predictum est Huile in-
quit tugurium virtutes recipit angustis
laris magnarum virtutum turbam capit
Sed que est hac in re attendenda di-
versitas Nonne non mediocriter melius
est associari turbe virtutum quam hominum Scri-
as non de virtutum sed de hominum multi-
actum [illegible]
tudine dictum esse multitudo mater
confusa est et ubi multitudo ibi confu-
sio

Tercia puella sic ait O frater
si quid tibi eligendum sit dubi-
tas attendas dominum virtutum qui
tenera in etate in qua tamen quid optimum es-
set novit non in palaciis spaciosis sed hu-
millimum et despectissimum loci angustia recli-
nari preelegit audi bedam venerabilem
Verbum illud ewangelicum de eclesiis pri-
mo dictum Reclinavit eum in presepio ex-
ponens Qui inquit presepis angustia
continetur cui celum sedes est Sed et
grecus quidem eiusdem attestacione verborum
sic dicat ad admirabile coarticionem et pegrina-
cione quam subiit qui continet celum albinias
captat pannicam et eam in se ipso decorat

Sermo nonus pro consimili ad do-
minum contemplativum superdictum
accessit et alius tristis ~~accessit~~
conquerens de incomodo exilii et pere-
gracionis Cui ipsa contemplacio de suis
puellis iiij assignavit

Prima puella sic ait
O amice quid status ille tecum
tristat quod deus ipse suadet Est ne
seductor deus absit hoc enim nefas
est cogitare Sed cogitandum est pocius
quod bonum quoddam absconditum in peregrinacione
latet quod ad comodum hominis pertinet Si
Vis scire quod deus statum peregrinacionis suadet
audi vocem eius abraham Egredere
inquit de terra et de cognacione tua et
de domo patris tui et veni in terram quam
monstravero tibi audi quoque eandem vocem
ad ysaac Quiesce inquit in terra quam
monstravero tibi et peregrinare in ea Vis
scire bonum quod inde sequitur ad comodum
hominis attencius attende quod verbis ysaac
dictis subiunxit deus Ero quoque tecum et bene-
dicam tibi Sed et per verba dicta a-
brahe Benedicam inquit tibi et ma-

[illegible] gemino gladio sc. incomodo peregrinacionis et exilii

gn xxi magnificabo nomen tuum. Sed quid nomine
dei associatio ero inquit tecum. Sed et bene-
dictio ipsa divina et hominis magnificatio re-
promissa parem cordis et consolationem ac
per consequens comodum hominis vel interium mag-
fice operatur nec ullam magis comparacionem
magnitudinis habet incomodum peregrinationis
exterius ad parem cordis et comodum in-
terius quam habet ad totum mare madens
ei in hys

Eximia puella sicut ait Ps fr
de exilio pro neptes meas dicta
superius te possent in proposito ple-
nissime consolari. Sed forsan in ethilogio io
times peregrinationis incomodum quam incertus de-
fice times. Absit autem hoc a te. Sed iac-
ta cogitatum tuum in domino precipue in peregrinatione
et ipse te enutriet. Quid induperim et
ipse te enutriet quippe ipse te amabit
te specialiter peregrinantem non a domo sed
ad domum ad civitatem sanctam non modo ad
sanctorum limina et munimina sed ad ipsum
sanctum sanctorum. Nec est impotens in hac
valle miserie vel inquantumcumque ovis parte
te nutrire tibi de necessariis providere. Audi de
deut xiiii hoc deo mandante loquentem in deuteronomio. Pe-
regrino inquit qui intra portas est tuas da ut
comedat. Si ergo sic deus mandavit de
te in tempore peregrinationis tue confidas quod te
non deserit sed sive per se sive per alios
pascet pariter et vestiet te. Audi itidem
eodem in libro loquentem. Deus inquit
magnus et potens terribilis amat peregrinum
et dat ei victum et vestitum et vos ergo
amate peregrinos quia et ipsi fuistis adve-
ne in terra egipti. Ecce quomodo amabat
eum deus scilicet peregrinum quem et per alios
amare mandavit. Utique per effectum quale et
ipse amorem habet ad ipsum dans ei victum
et vestitum. Sane parum esset hoc in-
telligere secundum corpus tantum decepciori
cum plus deus amet animas que indiget
victu scilicet verbi adeo inspirati et
vestitu vario multiplicis habitus virtu-
osi. Sum secundum animas principaliter suadet

apostolus induci. Induite inquit vos sicut
electi dei sancti et dilecti viscera misericordie
benignitatem. humilitatem. modestiam. pa-
ciam. et hoc quantum ad inferiorem vestem
sed quantum ad superiorem purpuream subiungit
super omnia autem hec caritatem habete.
His virtutibus suadet ut induantur
et principaliter secundum animas principaliter. non
tamen solis animabus sed hominibus
loquens ait. Induite vos sicut sancti
et dilecti. Nimirum omnis habitus anime
est etiam corporis ipsa saltem anima me-
diante

Eximia puella sicut ait Ps hunc
Nonne scire adeo amari digne
ne omne incomodum in hac
mundo superat peregrini? Digne certe ce-
ssis. Sed quid effecto quam soror mea sequitur
asseruit deum scilicet amare peregrinum hoc
circumspectum et specialiter indicant. Nunc
quidem per effectum quam asserunt affectuose
compassionis mee per effectum studiose re-
commendationis mee per effectum concesse io-
cunditatis in loco peregrinationis mee de-
mum per affectum amorose simulationis.
Vis scire de effectu affectuose compa-
ssionis audi illud phylonis doctissimi
qui de quibusdam deo loquens dicit sic sap xi
Ut dignam perciperent peregrinationem pueri
dei que tibi omnium carior est terra. Vis
scire de effectu studiose recommendationis
audi quid dominus per moysen prophetam sic lo-
cutus. Peregrino inquit molestus non exod xxii
eris scitis enim advenarum animas simple
desolatis quia et ipsi peregrini fuistis
in terra egipti. Vis scire de effectu
concesse iocunditatis in loco peregrinationis
audi psalmistam. Cantabiles inquit
michi erant iustificationes tue in loco ps cx
peregrinationis mee. Vis denique scire de
effectu amorose iocunditatis assimulationis
audi quid ad deum cleophas dixit. Tu
inquit solus peregrinus es in iherusalem et
non cognovisti que facta sunt in illa luc xxiiii

hijs diebus ipse etiam more paruulus ne
dum de celo venit sed et de bethleem
vltra vnam cum matre sua per suum nutricium
Joseph ductus est in egiptum manens ibi
vsque ad obitum herodis qui eum perdere
cupiebat Sed et pluries non minus quam
legitur apparuisse in specie peregrini haut
dubium igitur quin deus singulari amore
dilexit peregrinos cum similitudo causa sit
uel effectus dilectionis seu amoris nam
et omne animal diligit sibi simile

Ecc xiii

Uarta puella sic ait audi
te nomine docet te scriptura
quod nedum filijs hominum sed
et filiabus peregrinatio diuino nutu per
suadetur cuius incomodum persuasionis
medio compensatur vnico veraciter su
peratur Vis hoc scire si vno sis de
filiabus hominum Dictas hoc ex psalmis
quas quam forte ruminasti et attendas
verba diuino nutu per psalmistam dicta
Audi inquit filia et vide et inclina
aurem tuam et obliuiscere populum tuum et
domum patris tui et concupiscet rex decorem
tuum Sed quid Nomine obliuisci populum
suum et domum patris sui est actu peregrinant
se sequentibus non solum gressu corporis sed
animi Vocem illud domini ad abraham

Gen xii

Egredere de terra tua et de cognatione
et de domo patris tui etc Obliuiscere igitur
filia et tu populum tuum et domum patris tui
et attendas medium per quod hoc tibi per
suadetur psalmista subiungente ad quid
lem uel quantum et concupiscet rex de
corem tuum ad qualem uel quantum Certe
prorsus magnum uel maximum Reges
inimicum magni presertim uel magnis
asueti parua non ponderant decor ergo
quem rex magnus dominus et rex magnus
super omnes deos concupiscit non potest esse
paruus Dices forte quo pacto cosilie

huiusmodi peregrinatione sequitur decor ille
Perfecto ex memoria populi sui et domus
patris sui quedam ei videtur adherere
affectio Ymo verius infectio spiritualis de
coris non mediocriter exterma adque decore
videtur etiam dicta peregrinatio predictorum
obliuione causans ac parentis in sanctione
remouens nec propter transitum cele
rem facile similem contrahens esse di
spositiua presertim filia autem sua medi
nante et audiente ac vidente interius
quid loquatur in ea dominus deus quam interius
non persuadet nisi pulcra et decora vn
talis propter peregrinationis sue gressum
decoris et pulchritudinis uel dispositiue
causatiuum meretur audire illud sponsi can

Cant vii

tici Quam pulchri sunt gressus tui
in calciamentis filia principis talis fuit
illa haut dubium quam ihesus eterno amore
dilexit plurimum que vna cum martha so
rore sua de magdalo et bethania per
impetuosum mare marsiliam vsque per
venit et fortitudine virilis animi
sui in hac peregrinatione ostendit de qua ob

Maria Magdalena

hoc legitur mulierem fortem quis in
ueniet procul et de vltimis finibus
precium eius et primum tam remote vsque
ad partes occidentales peregrinationis Et
sequitur fortitudo et decor indumentum
eius et ridebit in die nouissimo

Vicesimo post premissa
ad dominam consolatricem ante
dictam accessit et alius
tristis propter sue habitationis earonciam
desolatus et petens consolari Cui
illa hac de causa de suis puellis tres
satis ydoneas deputauit

Prima puella sic ait Quod autem
si imperator uel rex aliquis
maximus propriam domum non haberet

tunc veneta (?) similem esset reprehensione
quam dignum pauperem sicut presentem intra
peregrinationis transitorie de capitulo hospitii
carentia gravari Sed quid Nunquid ille
vniversi mundi princeps rex regum et dominus
dominantium in terra qui a celo secundum carnem
peregrinatus est in hoc mundo proprium aliquid
possedit hospitium Certe non quod sicut
Luc ix — euangelium testatur inquit Vulpes inquit
foveas habent et volucres celi nidos filius
autem hominis non habet ubi caput re
clinet hoc autem dicit testante venerabili
Beda — Beda q. d. et adiecit tante tante sum
paupertatis ut nec hospitiolum quidem
habeam et non meo vtor tecto Audi
Crisostomus — etiam audi et Johannem os aureum Aspice
inquit qualem paupertatem quam dominus do
cuerat per opera demonstrat non erat
ei mensa non candelabrum non domus
nec quicquam aliud talium hec ille Sic
ergo et tibi placitum habere dicte tue ca
rentie sponsum talem et tantum

Eciam dicta puella sic ait Do
mine frater si nosses domum aliam
tibi melius preparatam que et qualis
esset penitus vilipenderes et pro nichilo
reputares sed et digne contempneres
domum habere quam hic in terris Nonne
i cor v — legisti apostolum Scimus inquit enim si ter
restris domus nostra huius habitationis dis
solvatur quod edificationem ex deo habemus do
mum non manufactam sed eternam in
celis Sed forsan inquires quanta et qualis
quanta Certe si que sit quantum ad substan
tiam scire velis perfecto mansio est
de substantia celi empirii cuilibet non
indigno disposita ab eterno Si scire
velis quantitate Certe si quelibet stella
visu notabilis paucissimis forte ex
ceptis maior dicitur tota terra Et si
celum hoc celum empireum quanto stella
to celo est altius tanto sit et maius

et latius et per consequens omnium corporum maxi
mum ut hinc dictum sit a propheta O Israel — Baruch iii
quam magna sit domus dei non est
arbitrandum cuiusque mansionem in domo
illa dei tam magna constitutam parvam esse
aptere Si vero qualitatem scire desideres
Certe gloriosus ille miles sanctus Sebas
tianus mansiones possidendas melius
vocat per methaforam sidereas mansiones
Etiam vero cantu suo dulcisono vo
cat eas mansiones lucidissimas Intro — Noxe (?) etiam
ituri inquit tuo domine lumen et quod
nunquam desinet Ubi constituisti lucidis
simas mansiones ibi requiescunt sanctorum
tue Domus etiam dei magna hiis
mansionibus distincta non ut domus
ezechie sed ut regis totius celestis
ierarchie domus et aromatum cuius qua
litas est resultans ex odore sanctorum
cum etiam tantet teste aquinensi quod
odor suavissimus erunt corpora sanctorum — tercias sententiarum di xliiii q. (?)
Est etiam mansio letantium de qua psal — de impassibi
mista ait Sicut letantium omnium habitatio — litate corporum (?)
est in te sed propter vocalem tantum in — glorificatorum (?)
civitate magna domini clare sonant — articulo iiii
iugiter organa sanctorum Audi gregorium hac
in re egregie locutum Nulla inquit — gregorius super illud
eterna patria cum visitorum mens in ex — iob donec
ultatione rapitur lingua incantica lau — impleatur
dis elevatur O vere degenerem qui
hiis domus dei qualitatibus et gratissimis
attendibus non rapitur qui non dicit
vel in corde cum psalmista Domine dilexi
decorem domus tue aut qui dicit
Unam petii a domino hanc requiram ut in
habitem in domo domini omnibus diebus vite
mee Sed dices forte quo modo
in hac domo mansionem mansionem
in hac domo consequi potero Certe per
fecto carendum esse credo et compendio
ipsi redemptori nostro in mundum nato
ut scilicet quemadmodum de ipso beda
ait Venerabilis qui ad dexteram — Beda

patris sedet in diverso loco eget sta
et nos eius carencie consormando do
mo propria vel hospicio hic libenter ve
limus egere ut in domo patris sui nobis
per eum preparentur dicte mansiones lucidis
sime pariter et iocundissime

Tercia puella sic ait O amice
si premissa non dum tua ces
sat tristicia peregrinacionis tue tempore con
silium sequere illustris Ieronimi Ut si velud
in heremo corporali cares hospicio sic hoc
tercium paradisum mente deambules
quo pacto enim mala que nos hic premunt
ad deum ire et que sursum sunt querere
nos compellunt per ambulandi et datur
occasio celestes illas affirmas et utrumque
eciam modo hoc in tempore per istum spei certi
tudinem spiritui tuo de hospicio providendi
ut quod tandem habebit in re iam iam se
in illo recepturum in spe sua ad minus spe gau
dendo quod quidem iusta in libra pondera
tum videtur corporali hospicio prevalere.
Denique sapiencia edificavit sibi domum scilicet
supernam in qua anima que sedes est sa
piencie secundum patrem clarevallis. Contraque
hac indigencia propter domus exterioris
te ad interiorem convertendo atque expelle
ciorem dicas cum Philone doctissimo
Intrans in domum meam scilicet domum cor
dis conquiescam cum illa id est cum ipsa
sapiencia Non enim habet amaritudinem
conversacio illius sed leticiam et gaudium
et ita videbis multipliciter et incompe
racio est possibilius quam in hospicio cor
palis

Sap^e viij

Vicesimo primo post premissa ad
dnam consolatricem illustris
simam accessit et alius tris
tis quia defectum lecti et tussimorum
desolacione petens consolari. Cui illa

mox de suis puellis duas assignavit.
Prima puella
sic ait O amice tu nescis de
quo querularis Utinam te non sic gra
varent querele Nunc soli stipati lec
vel tussimis possint dormire aut
suo languore consolere Absit quippe
non dixit sponsa amore languens fulcite me
sterne cussinis qui arte componantur. Sed
fulcite me floribus que natura parat
Sed et de sompno si vis scire aut de
concubitibus audi boecianam illam consolacionem
Felix inquit nimium prior etas facile
que sera solebat ieiunia solvere glande
Non bachica munera noverant Sompnos
dabat herba salubres Potum quoque lu
bricus amnis umbras altissima pinus
Utinam modo nostra redirent in mores
tempora priscas Hec illa que prorsus
existens sapiens si etatem in qua ista
erant felicem nimium affirmat fuisse
si et temporum earundem reditum exoptat
restat profecto ut moderna tempora cum
suis comodis arte atque sollicitudine in
inia comparatis propter effectus suos ma
los quos inducunt infelicia sint cen
senda Hinc namque refert et illustris
pater Ieronimus quod epicurus philosophus licet
tantus esset voluptatis assertor et
ipsam felicitatem constituerit libros
tamen suos replevit oleribus et pomis
vilibus cibis determinans esse vivendum
eo quod exquisite epule maiorem pe
nam habeant in inquirendo quam voluptatem
in abutendo. nec posse sapienter
vivere si mense habundanciam cogite
mus

Boecius li. ij metr. v

Secunda puella sic ait O si
nescis quod testante paulo spiritua
lis omnia iudicat Iudicium ergo
virorum spiritualium ceterorum hominum iudicio est
in preposito preferendum et quod indicant
eligendum magis quam gratum est hominum

1 cor. ij

ca. j xxvj[?] consolacio sufficiens cum modo in defectu lecti vel tussium consistere

Sed quid Nonne viros spirituales se ipsos castigare et viros religiosos mollibus lectis duros saccos sternentes vides pelligere Sed praetergrediar Cur non erubescis robuste sicut de lectorum sive cussinorum aut pulvinarium carencia conqueri. Cur non attendis vel nati salvatoris tenerrima membra et in nichilo pro cunctis et pelliis incommodi. Dic quaeso quo lecto utebatur in stabulo aut quibus annis vel cussinis in presepio Certe nec in tius plumosus nec ceptius de auratus aut aliter speciosus vel preciosus erat ei lectus vel cussinus. Sed feno iacere pertulit qui nec cunas habuit. Audi

Vox ecclesie — canticum matris ecclesie de matris sue maria utero iam egressa in fante sic cantantis Feno iacere pertulit presepe non abhorruit parvo que lacte pastus est per quem nec ales esurit. Audi rursum quid ewangelica

Luce ii — historia narrat de maria. Peperit inquit filium suum primogenitum et pannis eum involvit et reclinavit eum in presepio quia non erat illi locus in diversorio. Audi quoque

Gregorius — tiniarum carenciam quid Gregorius quidam hac de filio dei mox nato dixit. Ab ipsis inquit primordiis volebat homini conculcare superbiam atque ideo non tantum homo fit sed etiam pauper et pauperem matrem elegit que careret cunis quibus natum infantem reclinaret. Qua in re pensandum non forte ita contigisse sed ut premissa testantur ex ipsius quidem infantis electione de quo si consideres quod ipse fuit dei virtus et dei sapiencia prorsus insipiens campbaris si electionem tuam sive fuit contraria sanctissima madanna aliquibus annis lectum habuit durissimam rupem Et patriarcha iacob fuit in sompnio videns angelos lapidem habuit pro cussino

1 Parte principaliter virginitatis tristibus subditae dominae consolationi principali quarum quatuor et ei astantibus

Omnibus ergo eis ante ceteros hiis cum verbis allocutus est Sed domina illustrissima de gloriae mundanae carencia atque fortunae minus turbare virum quod consolacionem in necessariam esse arbitror de illa eidem protinus pro consolacione sibi impendenda de suis puellis maior admittit

ii Prima puella de gloriae mundanae carencia consolatura sic alloquitur

Nostis quod quasi omnis artis scientia comprobat qui quod modicum est aliquid esse estimat quippe quasi in omni facultate quod parvum est vel modicum pro nichilo computatur. Nonne naturalis asserit philosophia quod id quod parum distat nichil distare videtur. — ii phisicorum
Nonne et ethica parum transgrediente virtutis medium negat vicio sunt esse censendum Sed et politica — ii ethicorum / iiii
generaliter affirmat quod quod id quod modicum est accipit quasi nichil. Legum etiam — In politicis
facultas determinat modicum intervallum — ut communis
temporis tamquam nichil continuum actum minime impedire quia cum aliis consiliis circa materiam iuris canonici doctores asserunt. Sed et sacra in scriptura — Extra de
reperitur modicum tamquam nichil accipere

et sic discurrendo per singulas facultates facile invenies quod preter scientias mathematicas que minima considerant omnes alie solent de modicis non curare. Alia mire pensa virtutem magnanimitatis omni quodammodo inesse scientiarum facultatibus.
i. metha[fo]r[ice] At vero hominum genus arte et omnibus vincit. Animato igitur te hominem esse et si natura tibi negat esto tamen et tu vel arte magnanimus et quod minime quid esse probatur tu ne magni estimes ne sis eo curiosus vel pruriens tamquam de eo quod aliquid est cum sit potius contempnendum quasi nichilum pro turbeis. Porro quam nichilum sit eo quod pro modicum quid mundana est gloria luculentissime demonstrat prosa illa boeciana
Boe. lib° ij pro[sa] vij consolacionis que de gloria disserit in hec verba. Tu mi inquit sit oculis et totius vacua ponderis sic considera. Omnem terre ambitum sicut astrologicis demonstracionibus accepisti ad celi spacium puncti constat optinere racionem id est ut si ad celestis globi magnitudinem conferatur nichil spacii prorsus habere iudicetur. Huius igitur tam exigue in mundo regionis quarta fere porcio est sicut ptolomeo probante didicisti que nobis cognitis animantibus incolatur. Huic quarte si quantum maria paludes que premunt quantumque siti vasta regio destenditur cogitacione subtraxeris vix angustissima inhabitandi hominibus area relinquetur. In hac igitur minimo puncti quodam puncto circumsepti atque conclusi de pervulganda fama de proferendo nomine cogitatis aut quid habeat amplum magnificum que gloria tam angustis exiguis que limitibus artata. Adde quod hoc ipsum brevis habitaculi septum plures incolunt naciones lingua moribus tocius vite racione distantes. Ad quas tum difficultate itinerum tum loquendi diversitate tum commercii insolencia non modo fama hominum singulorum sed nec urbium quidem pervenire queat. Etate que denique Marci tullii sicut ipse quodam loco significat nondum caucasum montem Romane rei publice fama transcenderat et erat tunc adulta parthis etiam ceteris quod illud locorum gentibus formidolosa. Vides ne igitur quam sit angustata quam compressa gloria quam dilatare et propagare laboratis an ubi romanum nominis transire fama nequit romani hominis gloria progredietur. Quid quod diversarum gentium mores inter se atque instituta discordant. Ut quod apud alios laude apud alios supplicio dignum iudicetur. Quo fit ut si quem fame predicatio delectat huic in plurimos populos nomen proferre nullo modo conducat. Erit igitur pervulgata inter suos gloria quisque contentus et intra unius gentis terminos preclara illa fame immortalitas coartabitur. Sed quam multos clarissimos suis temporibus viros scriptorum inops delevit oblivio quamquam quid ipsa scripta proficiant que cum suis auctoribus premit longior atque obscura vetustas. Vos vero immortalitatem vobis propagare videmini cum futuri famam temporis cogitatis. Quod si ad eternitatis infinita spacia pertractes quid habes quod de nominis tui diuturnitate leteris. Unius etenim mora momenti si decem milibus conferatur annis quoniam utrumque spacium diffinitum est minimam licet habet tamen aliquam porcionem. At hic ipse numerus annorum eius quod quamlibet multiplex ad interminabilem diuturnitatem ne comparari quidem potest. Etenim finitis ad se invicem fuit comparacio quedam infiniti vero atque finiti nulla umquam poterit esse collatio. Ita fit ut quamlibet prolixi temporis fama si cum inexhausta eternitate cogitetur non parva sed plane nulla esse videatur. Hec illa consolacio glosa ex dictis glosis patet et consolatoris sequitur neminem debere desperacione vel mundane carencia glorie desolari.

Secunda puella sic ait Quo
si in eam gloriam pasti aut tanta si
gnatus queris impinguari quam
falsa tristis mortis in iminentis prox(imo)
sua amaritudine in stupidam reddit. Quod
si non queris nec in se carius te ulla
manet tristicia. Porro mors in iuuentute
uel inopinate nata amputate vitam.
haut dubium omnem gloriam ne dicam in
stupidam prorsus spernendam redigit. Vnde
illa musa boeciane tristicie sue mitiga
tiua carmine olim sic cecinit. licet re
motas fama per populos means diffusa lin
guas explicet et magnatum fulgeat
claris domus. Mors spernit altam
gloriam. hec illa. Vnum quod spernendum omni
merito summa iudicatur illo non habito uel
amisso contingit facile consolari

Tercia puella sic ait Mirum est
si quem delectet collum iugo gra
uissime glorie pressum in altum
portare et non pocius pro cliuum terram
ante oculos positam contemplari. Quod si
primum non delectat quo erit quod grauium
eius quamquam grauet. Minime inquies.
Quis ergo igitur. Tercio michi cur te gra
uat si non vales pro mundanam gloriam
tormina erige atque mallum collum por
rige quod constat fore mortalitatis iugo
alligatum. Cuius profecto iugi pressura
vmquam se excutere non valebit. Ita ne
est o superbe o glorie in amore cupide
Cur igitur memor quia terra es et
in terram ibis terram ipsam submisso col
lo non pocius consideras quam collum
ita pressum tamque grauiter subiuga
tum inconsiderate erige atque in mundi glo
riam extende te delectet. Audi quid
musa boeciane tristicie mitigatiua re
tinet seu pocius cum admiracione fuit
lamentata. Quid o inquit superbi colla
mortali iugo frustra leuare gestitis.
Mors spernit altam gloriam. Inuoluit

humile pariter et celsum caput. Equatque
summis infima. Forte inquies o prophane
glorie. Nomine optabile est gloria eciam
ipsis mortalibus quam inimica ipsi morti sup
pares. Quod in se optabilis. Nomine dicit
scriptura. O quam pulchra est casta gene
racio cum caritate. Immortalis est enim me
moria illius quoniam et apud deum nota est
et apud homines. Sed consideracio huiusmodi
te non moueat si tibi post te claritas
nominis memorabilis non manebit. Fateor
quidem claritatem huiusmodi vtrumque fore
pulchram. Sed apud quem attendendum pro
fecto apud deum cui nota est et apud homines
At vero apud te nunc. Tibi siquidem
non sicut ipsis est immortalis claritas futuri
nominis quid tibi confert nunc viuenti. Ni
chil quasi nisi dum presens fuit eciam mor
tuo te conferret. Aliter si modico pluri
tempore conferret. quod modicum quod
est dictum pro nichilo est computandum. Sed
certe claritas si quid prius erit te mortuo
quod parum vel tibi nunc conferat. hoc con
solacio boecij musice sic ostendit. Vbi
nunc fidelis ossa fabricij manent. Quid
brutus aut rigidus cato. Signat
superstes fama tenuis pauculis mane
nomine litteris. Sed quod decora nouimus uo
cabula. Nam scire consumptos datur. Iacent
ergo prorsus ignorabiles. Nec fama
notos efficit. hec illa. Cui profecto et
hoc suffragatur. Certe eius qui post mortem
spiritus aut ad inferos descendit aut ad
purgatoria loca aut in celum pergit.
In inferno claritas nominis eciam si in no
tescet nunc spiritum delectaret sed forsi
tan amplius cruciaret. locus siquidem
solius tristicie est infernus. In purgatorio
autem si bonum quid de agnita aut gaudium
parit. aut quod dubium manet dolore
purgatorium paululum mitigaret. forsitan
tamen cum et ibi sit tempus flendi non
gaudendi agnoscit quod admodum prodest

Sap° iiij

Boe⁹ li° ij met° vij

boe⁹ lib° ij metro vij

non contingeret. Audi patrem claravallensem. Filii inquit Adam genus ambiciosum et avarum quid vobis cum diviciis terrenis et gloria temporali que nec vere nec vestre sunt. Si vestra sunt hec tollite ea vobiscum sed homo cum interierit non sumet omnia nec descendet cum eo gloria eius. Porro in celo quomodo nimis ibi tam notitie quam leticie locus exsistet claritas enim nominis eternam contemptum salus ubi conceptum de preciosioribus gaudium exoro prevalet. Audi expertum illam boecianam consolatricem tuam et supra meminimus. Si tamen inquit sibi mens conscia terrestrari carcere resoluta celum libera petit nonne omne terrenum negocium spernet que se celo fruens terrenis gaudet exempta. Hec illa.

Quarta puella sic ait: Quid turbaris o amice? Stultus es an sapiens? Profecto si gloriam amicam queris stultus es et probaris. Stultus tibi nomen tribuitur gloriosum. Si igitur sis stultus gloriam consequeris non nisi turpem amicam habebis. Verum si quare te gloriam affectantem stultum dixerim scire velis. Certe id circo sic dixerim. Nam quod sapientis est in te non inveni. Siquidem qui sapiens est bonum suum conscius sibi vulgari opinione non metitur sed paucis virtute atque pro nichilo gloriam reputat. Quam quidem loci aut temporis circumstancia aut angustiam nimium perfecerit. Hec est revera sentencia quam boeciana consolatrix protulit in libro tercio. Gloria inquit quam fallax sepe quam turpis est. Plures enim magnum sepe nomen falsis vulgi opinionibus abstulerunt quo quid turpius excogitari potest. Nam qui falso predicantur suis ipsi necesse est laudibus erubescant. Que si etiam meritis acquesita sit quid tamen sapienti conscientie adiecerit qui bonum suum non populari rumore

sed conscientie veritate metitur. Quod si hoc ipsum propagasse nomen pulchrum videtur consequens est ut fedum non extendisse iudicetur. Sed cum uti paulo ante disserui plures esse gentes necesse sit ad quas unius fama hominis negat pervenire fit ut quem tu estimas gloriosum ex proxima parte terrarum videatur ingloriosus. Inter hec vero popularem graciam nec commemoratione quidem dignam puto qui nec iudicio venit nec umquam firma perdurat. Hec illa. Certum est igitur quod fallax gloria et vana est cuius qualiscumque pulcritudo cuiusque producus nimium brevis ostenditur dum summo pontifice coronatur. Tunc etenim stuppa in altum protecta seu porrecta attenditur et dum sit accensa continuo consumitur alta voce proclamatur. Sic transit gloria mundi.

Secundo post premissa addo nimiam consolatricem superdictam accessisse et alumpnis tristis supra materiam premissi capituli consulando. Cum filia huius arti gracia de consolacione de suis puellis quinque assignavit.

Prima puella sic ait: Ut quid frater de eius querularis carencia quod tibi si adesset non prodesset sed magis nocivum esset. Vis hoc scire de laude et primo quod laudatis non prodest. Audi magnum patrem Augustinum. Bonum laudare non laudatis sed laudantibus prodest. Porro si vis scire quod laus ipsi laudato sit nociva ut patet quod laudatum facile reddit elatum. Audi magnum antistitem Ambrosium loquor. Illo inquit potis aug9 st' 105

Ambr. in tract. super …

simul tempore merita sanctitatis extollo. Et nec laudantem adulatio adulatos nec laudatum temptat elatio laudis. Ergo post prelium predica securum, sed post mortem. Nam sic unusquisque autem vivens tute posset laudari quasi dicat nullus vel nullus. Nonne ergo patet quod laus apud laudato dum vivit facile est nociva quedam facit elatum quasi extra se latum ipsum reddit se ipsum ignorantem et quid hoc periculosius esse posset.

Secunda puella sic ait: Nonne amice hoste carere bonum est atque consolatorium. Caritare hoc necesse est. Sed quid? Certe laus est hostis vel ut hostis quem vix umquam absque suo periculo evadere potest. Vis scire hoc de laude? Audi magnum precentorem Augustinum de laude de qua loquitur supponentem. Nemo inquit huius hostis vires sentit nisi qui ei bellum indixerit, quia etsi cuique facile est laude carere dum negatur, difficile est non ea delectari cum offertur. Hec illa. Sed dices forte: Non dum plene novi vel quibus modis laus sit hostis. Hoc igitur parato id nosce quod solet ad modum hostis alios cruciat, alios malos esse manifestat et utrorumque per omnia hostem se esse declaratur. Iustos enim cruciat et iniquos reprobos monstrat. Audi egregium precentorem Gregorium: Laus inquit sua iustos cruciat et iniquos exaltat quos dampnando letificat. Hec ille pater. Et certe de numero iustorum quos laus cruciat ille doctor fuisse videtur cui quidam dum ipse optime predicasset dixit: Benedictus sermo oris tui. Qui respondit: Sed maledictus sermo oris tui, quasi dixerit: quia in me ut hostis nocuisti ore me laudando.

Aug. …

Greg. in mor.

Tercia puella sic ait: Cur frater laudem appetis de tuo opere, cum multo melius esset illa carere? Vis scire quare? Audi Gregorii pape egregium verbum pro te. Cum inquit pro recto opere laus transitoria queritur eterna retributione laus digna vili precio venumdatur. Hec ille. Sed nonne melius est omnino hoc carere? Certe sic. Sed esto quod pro bono opere laus humana non queratur sed non quesita offeratur atque ob hoc eterna retributio non negetur. Adhuc tamen carencia ipsius utilior esse probatur eo quod ob ipsam carenciam extollendam homini apud deum retributio tesauratur. Vis hoc scire? Audi rursum predictum precentorem egregium actus occultos manifestis miraculis et laudatis preferentem: Caritatis inquit et pietatis immacula amator quanto secretiora sunt opera et occulta de quibus apud deum eo maior sit retributio quo apud homines minor est gloria. Hec ille pater. Unde frater ymaginis tenebrarum misceri luci et venenum cibo delectabili quando pro bono opere laus seu gloria que est apud homines inquiritur expectande glorie apud deum.

Greg. in past. …

Quarta puella sic ait: Ecce frater libenter forte scires propterea si sit doctoribus ecclesiasticis quibus rebus predicant seu utiliter docentibus vel legentibus aut disputantibus laus sit similis. Ecce pro modo laus ista est velut echo. Sicut enim voce clamantis recepta in concavitatibus altorum moncium seu cavernis ad resonanciam dispositis echo resultat tamquam vox vana sonans per modicum et cito transiens nichil quod post se relinquens. Ita actu bone predicacionis vel doctrine per contrarietates aurium usque ad elevatas mentes gratitudine resonantes per nemente re

sultat pro ore auditorum laus predicta. Hec est vana velut echo sonans per modicum et nichil post. Sed bene relinquens quare nec curanda est sed magis habenda ludibrio velut echo. Rursum scias quod laus ante dicta est quasi fumus seu virgula fumi evaporare solita ab ignito igne eloquio ubi dei seu aliquis auditoribus igne forte caritatis inflammantis quam predicanti seu docenti reddere huius fumum laudis quemadmodum veri fumi ipsum doctorem sepe tenui vel tenuientem faciat. Ut unde auditores illuminantur inde doctor ipse oculos ad fumum huius dirigens vel exhibens spiritualiter excecatur. Cur ergo quis carenciam huius fumose laudis contristatur cum magis ei gaudendum esset et quibus predicavit congaudendum de suo a se recepto lumine cognicionis et igne divine amoris cum ignis hic et lumine hoc sint de familia corporalis solis oppositum habent se de prope intuencium corda letificare sicut de luce naturali thobias ille senior

thob. v innuebat cum dicebat: Quale gaudium michi erit qui in tenebris sedeo et lumen celi non video.

Quinta puella sic ait: O frater si tu ut suspicor mea sponsa memorata predicator sis vel doctor ecclesiasticus, Memento officii tui. Nempe doctores ecclesiastici ex statu seu officio suo hinc quod sint quasi dei et sanctorum hystriones et mimi laudantes deum in se laudantes quoque eum in sanctis suis. Quemadmodum igitur hystriones seu mimi qui pro suis dictaminibus dominos laudantibus sive precoris ipsorum solacio presertim in nupciis vel aliis magnis festis datores solent assignari precipue stulti essent et fatui si predicatoribus pauperes habere magis vellent et tenaces quam dominos vel principes divites et liberales habere possent. Ita perfecto consolatus sunt. Unde haut dubium et infames illi predicatores vel doctores qui officio suo quod exercent ad laudem dei presertim in festis nupcialibus dei et anime tamquam sponse nupciali thalamo preparate pauperes et mendicos pro datoribus sive remuneratoribus qui vana laude aut minimis rebus aliis eos remunerant habere desiderant et non pocius deum ipsum principem omnium qui est dives in omnes qui se invocant iustus remunerator est et liberalis qui esse et ipsorum divino vellent merces magna nimis.

Ecce post premissa ad dominam consolatricem principalem accessit et alius tristis de honoris amissione et carencia perturbatus. Cui illa ad consolandum eum de suis puellis quattuor deputavit.

Prima puella sic ait: O amice si honoris sunt accidentia non ita de honoris carencia te esse anxium oporteret. Nimirum honorem sollicitudo semper comitatur longa duracione minime continuatur et de habito cum delectacione prolixior eius quam sit delectacio displicencia subsequitur. Unde hec tria sunt de honore audivi illum petrum ravennensem dicentem. Divicias inquit et honores sollicitudo inseparabiliter comitatur. Mundi pompe et favor populi fumus ergo et aura subito evanescens que si plerumque placeant penitudinem inducunt. et si delectant ad modicum productiore spacio displicebunt. hec ille. Sed et hinc dicit displicencie Iohannes os aureum presertim indebiti honoris. honoris inquit magnitudo huius qui non indigno vivit honore cumula

petrus ravenn.

Cris. s. act.

Greg. vi lib. mor.

incipit esse penarum hoc ob aurem.
Sed hoc non credatur tamen de penis dic-
turis quam et in presenti honor est penalis.
Sed sicut ait Gregorius pater egregius plus
in hoc mundo honor quam despectio occupat

Secunda puella sic ait. O
amice tue querulacionis quod ad ma-
gnos propterea non ascendis. Tu
nescis quid appetis. Tu queris stati et
invenire casum. Tu queris per ascensum
honoris crescere malum quod si etiam contingeret
decrescens et descendens in profundum. Unde
scire quod sit ita procedat in medium egregius

Greg. ad pend. cap.

ille dominici gregis pastor Gregorius et appositum
modo declarat. Casum inquit appetit
qui ad summi loci fastigia post postitis gra-
dibus per abrupta querit ascensum. Sicut
autem qui edificati parietes non plus tignorum
pondus accipiunt nisi a novitatis sue hu-
more siccentur ne si ante pondera quam
solidentur accipiunt mecum simul fabricam
ad terram deponant. Hec ille pater-
que et venerabilis doctorum. Volumus re-
citantur audi eundem rursus quemadmo-
dum in iam dicto volumine recitat. Qui

Greg. ad quod quem di. vel est sicut

inquit nititur ad altiora conscendere quid
aliud agit quam ut crescendo decrescat
et ascendendo altius exterius in tuo in pro-
fundum descendat.

Tercia puella sic ait. Nescis
frater quod si dixerimus quia pec-
catum non habemus nos ipsos sedu-
cimus et veritas in nobis non est. Sed quid
perfecto si peccatis nostris addamus honores
quanto hec fecerimus magis tanto plus
testante illo Graciano procul dubio punimur.
Sed tamen melius est pro brevissimo modo
privado honore carere quantocumque quam addere
nobis vel minimum gradum pene perpetuum et e-
ne sicut astruunt patres nostre pene future
sive purgatorie sive infernales sunt

penis huius gravitate incomparabiles.

Quarta puella sic
ait. O homo frater quare
exhibicione queris honoris
qui premium est virtutis. Nescis quod ad impos-
sibile tendis. Nempe in hac vita non
est retribucio malicie vel virtutis et si a-
liqua sit non sit in preta condigni sed est
tantummodo quedam. Si autem
boni opus fortassis facies perfectum tamen
simul facies si pro illo tamen mercede
honorem non requires. Scias enim quod
stanti quod qui pro bono quod agit temporaliter
remunerari non querit reverenciam nec ho-

lib. v. prov.

nore vel alio quocumque illius ipse deus
magna nimis merces erit. Sane de
materia presentis capituli potius per nepotes
mais in finis plenius edoceri.

Varie per premissa ad duas
consolacionem sepeditam
accessit et alius tristis a sup-
materia capituli premisse congruendo. Cum
in prolla per consolacionem de duabus suis pu-
ellis pulcherrimis gaudet.

Prima puella sic
ait. O vir sapiens si tamen
sapiens qui numquam sapis quod debes
cur sapiunt et aliena cum et sufficere
deberent que habes propria sola sapiencia

Alanus de planctu scilicet de nature

hinc audi super hac alanum quiddam digna
memoria contra contemptum sapiencie et sa-
piencium suarum perferentem. Cum inquit
sapiencia temporibus nostris nullus fructus premiet
stipendiis nullus fame cam favoris
aura extollat ipsa non pecunia ho-
noris titulos et laudis emat precia.
Sola tamen sapiencia super omnes possessores

cum in arnica a plurimis sapiens nec volunt ut laude vel honore premiari et specialiter super cetera ingratis

Gemitus [illegible]

Perimet gloriosa possessio quo sparsa
colligitur erogata acquiritur publicata
suscipit incrementum Per quam nobilis que
sue thesaurus secretis penetralibus mentis
innascitur fructus interne delectationis
acquiritur. Hec est sol per quem men
tis lumen diescit in tenebris cordis o
culis deliciosa animi paradisus. Hec in
celeste terrenum in immortale caducum
hominem in deum deifice mutationis con
uertit. hec ille

Erudita puella sic ait Virum
apostolicum magistralis honoris carentiam
specialius contristatum aggreditur
in hunc modum Docebo inquit si
volueris qualiter possis breui adipisci so
lempniorem doctoratum quo plerumque
omnibus qui sunt doctoribus teneberis
cathedram celsiorem ipsi quorum pedum
tuorum erunt in scabellum Nomine corrup
ti sunt in studiis suis. et ut plurimum non
est qui faciat bonum nec dum viuere didi
cerunt Compone ergo mores sectare vir
tutes scientiam ducas vitam in vigiliis et
abstinentiis morationibus sedulus In
abstinendo a verbis ociosis ne dicam
periculosis et vbicumque sederis admirabi-
lis eris in cordibus cunctorum omnis quippe locus
erit tibi pro cathedra gloriosus quia atque
notitiis cordium doctor esse eris non
doctor modo puerorum non doctor vel
magister nouiciorum sed virorum illustrium doct-
or doctorum quorum te totum in[illegible]
spiritus aperte et si nescias absque exceptione
tu spiritus tamen [illegible] recipiant discipli
nas dum non statim perficiunt lectionem
quod reportauerint Vt potest quod super [illegible]
corpus sit qui sine voce etiam in silentio
eos de magnis loquitur magna quoque doc
turus pulchriorum enim exemplum pone ipsos
demonstratione ad oculum docebis viuere et
bene viuere. Viuere scilicet viuere virtuose.
Est autem excellens hec doctrina. Est
omnino ludi in simili materia Vel eadem

dulcissimum illum clareuallensem de
apostolis predicantem Hii sunt inquit
magistri mei qui ambiguos omnes vias vite ple
nius didicerunt et docent nos usque in
hodiernum diem Quid ergo docent apostoli
sancti non piscatoriam artem vel stenofactoriam
et quicquid huiusmodi est et non platonem
legere non aristotelis versucias inuersare
non semper discere et numquam ad veritatis
scientiam peruenire Docuerunt me viuere
putas parua res sit scire viuere magnum
aliquid immo maximum est. Hec ille
pater In hac ergo arte in hac sa
pientia sanctorum que est ars artium regimen
animarum malle debes magisterium consequi
et tale quod promittitur officium doctoratus
~~fastigium quodlibet~~ quam cuiusuis scole regi
men aut doctoratus fastigium quodlibet
excellentius Sed dices forte non est
leue ad magisterium tale conscendere quale
polliceris adeptum quia modicum affert ho
noris Erras omnino summo cancellarius qui
hac in facultate procerto facile omnes doc
torizat docente spiritu et dicente Iugum
meum suaue est et onus meum leue.
Verumtamen et si nouellus sit clericulus
non omnino leue grauius multo fore scias
magisterium vulgaris nominis adipisci hoc
enim nonnullas abstinencias plures quam vi
gilias labores et expensas austeritatem car
nem consumptio corporis usque ad cerebri et medul
le ossium exinanitione acquirit plerosque
ob labores huiusmodi excessiuos ad insaniam
perduxit Porro de honore quo loqueris fru
stra nimis quam prudenter adiecisti hoc enim
vanitatis indicat adhuc tuo animo ad
herentem prorsus pellendam a sede men
tis tue Scriptura quoque nescium vel oblitum
testatur cum dicat in symphoniades
Nimis honorati sunt amici tui deus
nimis confortatus est principatus eorum Credo
quoque securissimis polliceri quod virtute
intre sanctam quoque vitam honorabunt
cum nomine multo plures quam prius quod

Vbi in sermone de petro et paulo

cuiusque doctoratus officium in hoc mundo.
laudabitur enim ab hominibus consideratis stu-
dium tuum intimus intra tibile cordis tui con-
siderabitur in memorie tue armariis liber vi-
te spiritualis liber caritatis. summa quam virtuti
operibus declarata summa in theologia etiam vir-
torum pote efficaciter comprobatur. Advertetur
quod studio in omnibus libris sapientie actuali con-
sideratione posito super pulpitum tui volubi-
lis seu discursivi intellectus. Videbitur
quasi manifestius stole ac doctrine tue effi-
cacia atque ad effectum plenioris docendi
facilitas per exemplorum positionem quibus
te exhibuisti in morum honestate omnibus
exemplarem. Et nomine hoc et similia me-
rebuntur homines apud angelos apud
deum et sanctos omnimodam approbationem
addam pariter et honorem. Hec notatio
hoc consentit magistro tuo. Sed et prius
audito insignem illum Ieronimum presbiterum
de quibusdam loquentem in monasteriis con-
stitutis. Nunc inquit speciem quasi celestis
multo tempore didicerunt qui omnium fuerunt
minimi et primi omnium fierent quos nec e-
suries nec sacietas aliquando superat. qui
paupertate letantur quorum habitus sermo
vultus incessus. doctrina virtutum est.
hec ille. Nomine ergo omni vulgari ap-
pellationis doctoratu melius atque glorio-
sius est huiusmodi doctrina pollere et hoc modo
docere quo non solum lingua. sed omnia
predicta scilicet habitus sermo vultus in-
cessus simul docent et sibi invicem tes-
timonium perhibent. Doctorem quem constituunt
qui taliter docens nequaquam sibi ipsi contra-
dicat. Quam admodum alii qui sepissime quod
verbis predicant quasi multas contradictiones
moribus impingnant. Ceterum tali de
quo loquor doctori nequaquam ea de certe
vel inequivalenti que quandoque doctoribus
aliis impenduntur. Nimirum tali non minus
quam aliis laus haut dubium pro maioriua de-
betur et redditur. Idem dico de doctora-
tibus insignibus et quibusque accidentibus ut
de pirreto et veste honoris de kathedra

magistrali et de loco honeste sessionis
et lauta comparatione in quinque de mansione
quod condigna et de honesta comitiva vel fa-
milia. Nos scire de laude perfecto con-
stat virum talem virtuosum esse sed lau-
dabiles virtutes dicimus ut ait aristotiles
in suis moralibus. Constat doctorem etiam
pulchro studio deditum esse atque divitem
in virtutem. Sed amonet nos scriptura
laudemus inquit viros gloriosos divites
in virtute pulchritudinis studium habentes.
Nos scire deinde de pirreto in capite.
Certe doctoratus est insigne et per intelli-
gere de auctoritate capitalis id est principalis doc-
trine in exemplis operum principalius quam
in solis verbis consistente vel attestante
leone papa in sermone de ieiunio. Validiora sunt
exempla quam verba et plenius opere docetur
quam voce. Deinde per pirretum capitis in-
telligi potest intencio mentis ordinans ad doc-
trinam opera exemplaria aut etiam species
elevata de hinc dicta per hoc vel in precipuo
doctorum aureola. Nos ulterius scire qua-
lis sit doctoris de qua loquor vestis ho-
noris kathedra magistralis aut quis sit
ei locus in quinque. Certe non sit quem-
admodum doctoribus aliis scribarum nomine
designatis in quorum detestacionem dicit
salvator. Attendite a scribis qui volunt
ambulare in stolis et amant primas
kathedras in synagogis et primos dis-
cubitus in quinque. Non sic certe doc-
tor de quo loquor non sic. sed pro sto-
la honoris corpus ornante eligat
stolam iocunditatis mentem ornantis cuius
gloria eius ab intus in fimbriis aureis
id est in finibus rutilantis caritatis. Pro ka-
thedra vero magistrali eligit altam as-
cendere mentis sue sedem vel locari in-
teriorem secundum illustrem boecium celsa
sede positus condescendit aut distribuit in quin-
que eligit ascendere supremus ad gradum
aliquem unum de sublimioribus eterne
societatis est quam impetrat ei secura mors

Iero. ep. ad rusticum

4° e

ethi. 4° 1

Pirreto

Luc. xx

Boec. li° iiij metro vj

iuge convivium atque mensa splendida que
si non consistat in epularum lautitia con-
sistit tamen in eo quod multum prevalet scilicet
in multiplici ac delectabili veritatis intima
secundum quam possibile est ei epulari cottidie
splendide saltem ab intra et multotiens
et assidue ad optiora convivia cum multa
reverentia Demum talis doctor non care-
bit mansione condigna qui procul dubio
manens in caritate in deo manet cui credo
eterna predestinatione debetur in celis in-
ter sydereas mansiones una sublimis
Quid plura profecto talis doctor non
carebit semper se sequente et sibi obsequen-
te honesta comitiva et familia cum ho-
noris et honestatis opera sequantur
illum tamquam comitiva que etiam tamquam
familia id est sibi familiaria fideliter
et grate ei serviunt hic ad meritum et
tandem ad premium future beatitudinis
seu ad sequentem statum omnium bonorum ag-
gregatione perfectum

Vincto post premissa ad
dominam consolatricem accessit
sit et alius tristis de-
siderans instantius per
eam super materia premissi capituli recipere con-
solacionem Que in eodem huius regis gratia
de suis puellis duas satis ydoneas ad-
misit

Prima puella attendens predi-
cti tristitiam ex eo quod propter
defectum rerum miliciam exercere non
posset provenire scit autem Audite miles
seculi quod gloriosius sit quam seculi se militem esse
Christi regis eterni Quid igitur miles
seculi Nonne te militem esse Christi abnuens
quo stultissimus comprobaris An credis duo-
bus dominis tam diversis tam adversis
simul posse militare aut consequi gloriam
ab utroque hoc vane speras Nemo teste
Jacobo apostolo Quicumque voluerit amicus
seculi esse huius inimicus dei constituitur
Quo etiam ampliorem tibi studes mun-
di gloriam comparare eo ampliore am-
pliori quoque confusione apud universum
celi miliciam apud quem dominum exercituum regem
glorie inglorius eris An non te mundi
gloriam sive tornamentis sive hastilu-
diis sive aliis consimilibus vanissime
appetentem aut etiam consequentem vero glorie
qui presto est universis deludere cernit
videt quod dum quepiam aliud dicens te de-
cet dum speras superari in sola vanitate
Quid autem tam inglorium quam vana
gloria superari quid tam confusibile quam
non posse resistere vanitati nec posse
subsistere vel ad modicum et contra modi-
cum venticulum vanitatis Denique quid
adeo stultissimum ut pro gloria minima atque
caduca que non sine peccatis comparatur
quis velit mittere aut periculo exponere
eterne glorie coronam Si igitur felix
impedimentum atque beata professis paupertas
que non sinit militem ei scilicet cui si fa-
cultas suppeteret resistere nesciret in spetere
vanitati quod mirum etiam medici corporis
ut ludendo loquar delicatis dissuadent
quorum forsan singulis super dorsum si
tornamentis inter esset velut super mai-
dem simul plurimi crudeliter fabricarent
Neque cerebro nec faciei nec naso vel
oculis nec pectori vel ventri nec den-
tibus nec ori nec genitalibus parcerent
sed etiam spiritum ipsius ita suffocarent
quod miles consulatus caderet equum et ar-
ma perderet vel si posset fugeret
personam eius quod quod vita ipsius an fu-
get numquam reditura Et nomine tantis
malis carere magis est bonum quam sit malum
honore carere Dequo igitur militari et

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

timoris temporali

Secunda puella attendens mili
tis tristitiam ex alio capite exco
gitavit scilicet quod ex fuga de bello vel ab
hoste honorem suum militarem reputat ami
sisse ad ipsum sic ait. O miles cur tam pro
si attenderes circumstantias pugne seu belli ut
etiam singularis certaminis nec sic forsi
tan fuge circumstantia te turbarent. Cur non
attendis quod singulare certamen simile est
periculosum. Ubi duorum inimicorum capita
sunt ambos vel alterum occumbere sic necesse
ubi de facili quis vita amittitur et fu
tura. Nec victor excusatur in defensi
one sua quia potius si posset deberet
fugere quam eterne dampnationi animam
exponere sui hostis pro tenere spatium per
angusta certaminis non habens. Ideo qui
tali in tentatione fugeret quam gloriosus pro
miles esset quantumque vel merito honore
perpetuum obtineret. Rursum cur non
attendis quod raro bellum quod committitur
solet esse iustum quin ymmo contrarium iusto
videtur ex omni parte. Nunc enim contra iu
sta orta discordia ex mera superbia.
quippe dum superbit impius incenditur
pauper nunc qualiscumque tamen sit tantum
sua et non auctoritate principis ne di
cam contra principem cum crimine lese ma
iestatis attemptat. Nunc maccessit ter
ra tum amicorum quam inimicorum devastatur
incendia fiunt spoliantur rebus suis
nedum divites sed et pauperes tota
liter innocentes et ipsi divites ad
mediam paupertatem deducuntur epulati
postmodum uxores et parvuli huius ha
bundantiam et vitam deliciosam ad mi
seriam maximam deducti. Sed a principio
bellici apparatus gravantur iniuste
monachi moniales et clerici secula
res contra ipsorum privilegia et libertates non

obstante si paupertate sunt oppressi di
tantur ut curribus concedunt et equos vel
etiam mittant armatos ad occasiones
inimicorum dispositos contra ipsorum conscientias
cum virtute metu quorum etiam alias tam
esse noverint minus iustam. Quibus factis
illicitis seu miles seculi quantum involvis
dum bellum prodis in quo oppressi bel
lico non est qui se abscondat a calore
eius nedicam a furore eius iniusto.
Quod si forsan progressus fuit usque ad
congressum ampuita obprobrium quod su
spicatus es fuge audacter de iniusto
bello ne in ipso cum tali conscientia digne
sauciata fugiat a te vita tua ne mori
aris in corpore et anima fuga hec non
modo excusatur sed ex iustitia requiritur
quod qui contemnens est apprehendat eam et
obviabit illi quasi mater honorificata.
Unde fuga hec honorem habet si non
in mundo isto flebili et misero tamen
in superiori et maiori mundo. Ubi in mu
stancti dei. Ubi milia milium et decies
centena milia agmina celestis milicie
assistunt exercitui domino qui non preter
iudicant huius mundi vulgo excecato.
Porro si bellum alias etiam iustum esset
vidisses tamen hostes triumphare et
probabile tibi mortis periculum imminere
quesso dic michi quid mali esset fu
gisse in hac causa non video excepto tamen
aliud esse quam obprobrium pati a stultis
seu minus expertis. Sed nonne magis
bonum est vitasse per fugam periculum
mortis et effusionem sanguinis tui vel
alterius quam spatio prime non existente
tu patris vel alius vel etiam alii in corpore
et anima perisse. Nonne etiam magis
bonum est teipsum ad merendum celestem
gloriam conservasse. Vel etiam te pre
servasse a captivitate totius cuius fortas
sis tu cum uxore et cum omni prole tua
deductus fuisses ad eternam egestatem

Nonne in qualibet horum magis est
bonum quam malum. Sed propter fugam ob-
probrium pati affectus hominibus in corporis
qualis opprobrium recte dicitur esse propterea melius
contempnendum. Denique honor sive in bel-
lo sive in certamine singulari per fugam per-
ditus recuperabilis in equivalente sive eciam
precellenti tam militari quam regio honore.
Vis scire de militari, audi quendam prete-
de paulo apostolo predicante laudabilior in-
quit est miles qui de prelio fugit, rursus
fortiter dimicavit, quam qui numquam terga
vertit nec eciam viriliter quicquid ges-
sit. Nec cogitet quis quod cesset hec
comparacio si non ad idem in eodem prelium
revertatur, dummodo ad pugnandum excellenti-
orem in qua viriliter dimicet conferatur,
scilicet contra illos hostes de quibus dicit
scriptura: Inimici hominis domestici eius,
id est interiores motus passionum quarum vincere
superare est saltem apud deum et celeste
miliciam spiritualis fortitudinis evidentius
signum et magis gloriosum quam si quis
corporum hostium plurimos superasset. Au-
di Salomonem: Melior est qui dominatur
anime sue expugnatore urbium. Sed
Seneca illustris dicit: Qui se ipsum vin-
cit contra amicum fortis est. Vis sci-
re de honore regio quod plures regum
filii post fugam sunt adepti. Consi-
dera multorum tuorum prelia, quarum regi
honor per fugam de prelio. Ut numquam leges
postmodum recuperata fuit eminenter
regali solio subsequenter adepto. Ad quod pro-
babiliter si fuga non fuisset nullatenus
attigisset, quamvis et ipsa regalium per-
sonarum fuga sit excusabilis. Confir-
mabili presumpcione quod milites ad frenum
principis iurantes ne aliter plurima ma-
la totius omnius regni sequerentur ipsum
principem de prelio eduxit violenter
presertim cum non ipsius propter bellum esse
et plurimos alios quibus magis erat ipsum
probabile belli periculum prius declinasse. Hoc
attendendo non est apud corporos reputandum
quod honor lesus fuit inclite Karoli, alius
regum Romanorum novicius, non dum coronati,
quem doctores sui clare videntes Franco-
rum exercitum iam dissutum non per gladi-
os militum sed periculorum sophismata
angelicorum de Valesiano bello propterea evi-
dens mortis sue et ipsorum periculum e-
duxerunt, ut presumitur violenter ad
maximum boni totius imperii incrementum. Un-
de stultorum in hoc facto detractiones sunt
merito contempnende, magis autem exprobande
si qui eidem principi fugam a conflictu
circa Leodium hiis mendacie imponere non
videntur. Sicut illi idem non imponunt
etiam suo patri domino Johanni illustri regi Bo-
hemorum in mente pusillanimis decius audo-
tate non dubitabat sed minabatur totus
potius. Sed nec patri nec filio fuga in-
pacem poterat nisi turpiter mentiendo
cum ab eodem conflictu per quendam pre-
sumptuosum dominum inordinate et prius
lando principibus ignorantibus attemp-
tato neuter fugere potuit cum neuter
presens fuit. Sed aloco conflictus ambo
distarent et alibi nescientes de conflictu
inter partes pace placitarent. Re-
linquant inquit invidi pariter et malivoli
prefato principi honorem militarem pariter et
regalem qui in ipsa causa numquam aliquid
assumpsit contra quoscumque. Ubi non pre-
valuerit in initiis vel saltem non habuit
pociorem incipiendo in conflictu quod adhuc
iuvenculus expertus habuit in ytalia usque
in diem hodiernum propter quod in minori do-
tatus adeo quod divina providencia ipsum
in agendis dirigente videtur esse cor-
omnibus suis adversariis semper amicos pri-
cipes formidandus. Hec de romanorum
principe incidenter sunt dicta contra cavil-
lationes simulas et malivolas aliorum

Seneca de remediis fortuitorum

[illegible] suspiciones [illegible]

Hoc post premissa ad dominam consolatricem supplicaturus accessit et alius tristis de materie premissi capituli perturbatus. Cui illa pro consolatione sibi imponenda de suis puellis duas assignavit.

Una puella sic ait. Quid mi frater dicis famam magni pendis aut non. Siquidem non dixeris. Quid ergo de perpetua amissione conqueritur inde aut quo cruciaris. Porro si famam magni pendis per equivalens aut fortassis prevalens deperditam famam restituendam sollicitus atque citius providebis et ita cicius cessabit querele tue maiorium bonorum aut vel equivalenti occasione potens infamie et non aliter conquisito. Quis enim credet insigne illud boecium tantam gloriam consolacionis philosophie acquisivisse si non detrimentum lese maiestatis infamia pressisset. Ipse quoque non nullos memini per lapsum aliquem prius etiam propinquorum celebriores factos per divulgatam quantotocius postmodum famam et gloriam secutas.

Secunda puella sic ait. De malorum suspicione vel infamia quam nimius debito pateris moveri frater mi non deberes si verba maiorum virorum illustrium attendisses. Nonne Seneca illustris erat. Nonne et magnus pater augustinus. Nonne illustris papa gregorius. Nonne et Ieronimus. Audi igitur quid Seneca dixit ad propositum. Male inquit de te opinantur homines sed mali. Moverent si de me Marcus Cato si Lelius sapiens si alter Cato si Scipiones duo ista loquerentur. Moverer si hoc iudicio facerent. Nunc morbo faciunt. Hec ille. Quod quod non iudicio sed morbo dicitur non est dignum ut curetur. Nam vero infirmorum iudicium quasi non iudicium estimatur qui amarum iudicant quod secundum veritatem dulce reperitur. Audi quoque gratia malorum suspiciones si iudicii non curandi etiam magnum patrem augustinum quedam loquentem prout in decretorum volumine recitatur. Sentiat inquit de augustino quodlibet. Hec sola me in oculis dei conscientia non accuset. Audi etiam papam gregorium cuius verba in predicto volumine etiam inducuntur. Inter verba inquit laudancium seu vituperancium ad propriam mentem semper recurrendum est et si in ea non invenitur malum quod de nobis homines loquuntur in magnam debemus leticiam prosilire. Aliud enim si non animos laudant et conscientia liberos nos esse demonstrat beatus paulus dicens Gloria nostra hec est testimonium consciencie nostre. Iob quoque dicit Ecce in celo testis meus. Si ergo est nobis testis in celo et testis in corde dimittamus stultos foris loqui quod volunt. Hec ille qui etiam illud stultos humani presertim in formatione contra scandalum nolentes acquiescere auctoritate Christi mereuntur asserit esse cecos. Qua propter si tales tamquam ceci de factorum coloribus suspicere appetentibus sinistra iudicent que tamen laudabilia interne sapientie simul et superno dei testimonio non carent ipsorum iudicium minime est curandum. Quis enim aliquando de sua phisonomia curat visus est cecorum iudicium. Audi denique et illustrem Ieronimum in presbiterorum per bonam inquit et malam famam a dextris et a sinistris Christi miles graditur nec laude extollitur nec vituperacione frangitur. Hec ille quasi dicat propter vituperacionem hominum constanti fio Christi miles non deicitur qui ex sue milicie dignitate non obstante hominum vituperio pedes si hic saltem in spe certa

Seneca de remediis fortuitorum

Aug. ad Sebastianum Macharium xi q. iii Sentiat

Gg. xi q. iii Inter verba

ii cor. i

Iob xvi

Ieron.

Unde consoletur quippe christi miles
ad imperium commonetur a quo forsan inquis
Certe ab illo de quo dicit apostolus Cui ho
nor et honor et imperium in sempiternum
Ubi dicit ordinarie apparatus cui scilicet
deo honor creaturis et gloria in se et
imperium quia omnia potest et hec etiam suis
dabit et hoc in sempiternum

Septimus post premissa ad do
minam consolatricem accessit
et alius tristis ex eo turbatus
quia iudicabatur totus singularis Cui
more illa pro consolacione de suis puellis
duabus duas assignavit

Prima puella sic ait Ad amice
cur de hoc verecundaris quod sin
gularis iudicaris Cur contristaris pro hoc
certus que quem ut perfectissimus Nonne
perfectus fuit ille cuius in persona scriptura
dicit Singularis sum ego donec tran
seam Nonne perfecta fuit illa Electa
virginum regina de qua non ad contemptum
sed ad magnum preconium sic canit dilecta
mater ecclesia Virgo singularis inter
omnes mitis nos culpis solutos mites
fac et castos Vitam presta puram et
certe quod ipsa nedum singularis predicatur
sed et singularitas ab ipsa postulatur dum
cantant Vitam presta puram Quippe
vita pura est vita singularis Ut potest
in nimis ab illa mali pluralitate que dicitur
quod malum est ut in pluribus Sane is vere
reputandus est singularis non qui distem
pat ab aliis in condicionibus bonis sed qui
excedit alios in bonarum condicionum gradi
bus magis approbatis ut qui magis aliis
est sedulus in studiis leccionum magis
frequens aliis in devotionis statu meditacionum
et oracionum qui alios excedit in prompti
tudine obediencie in observancia regu
laris vite et disciplinis ac in omni ne

ro honestate Si persona talis moris
distrepat ab aliis quibus collegio sociatur
quemadmodum vir ille sapiens Catho
cum adiecit quod plurimos gravius errare in
via morum illius singularitatis merito debet
ab omnibus approbari

Secunda puella sic ait Amice
si vitam hanc iudicaris que ad
ambulandum in via dei et ad
serviendum ei est maxime eligenda cur
de hoc turbaris et non potius consolaris hec
est perfecto vita singularis Nempe dei in
persona dicit psalmista Ambulans in
via immaculata hic michi ministrat
Sed hec via dei immaculata non est
vita communis quippe que est in mundo quod immacu
latus dici non potest Unde in scripturis
censeri sinonima inmera illud verbum petri
Nunquam manducavi quod commune aut inmundum
Nam econtra sequitur Et vox ad eum
quod deus purificavit id est mundum fecit tu
ne commune dixeris igitur ad ministrandum
deo in via immaculata id est munda vita seu
via communis non est eligenda sed magis
semita singularis que admodum cum
rectiores sint semite quam via communis contin
git sepius multum circuire Ita et in
via morum in circuitu impii ambulant
sed non sic illi qui tamquam sapientiores
semitam vite singularis propter rectitudinem
eius amant Unde et hanc sapiens
filium suum tenere voluit cum dicebat Vi
am sapientie monstrabo tibi et ducam te
per semitam equitatis id est rectitudinis quas
cum ingressus fueris non arcabuntur gressus
tui et currens non habebis offendiculum
Hiis concordat plane contra communem viam
seu vitam salubre illud consilium illustris
Ieronimi ex verbis pictagore sumptum
Per viam inquit communem ne ambules
ne multorum sequaris errores Quapropter
relinquitur Vitam singularem tamquam
semitam equitatis communis vie obliquitate

Nota bene

dicitur

Jeronimus

[illegible] attente aspexi [illegible] simplex est et stultus reputatur

declinantem atque ita ad salutis tramitem rectius et brevius dirigentem esse eligendam

Clausus itaque promissa ad dominam contemplationem prudentissimam accessit et aliis tristis conquerens se simplicem et fatuum reputari. Cui illa pro consolatione de suis puellis septem deputavit.

Prima puella sic ait: Ad ante de simplicitate non doleas. Nescis quod in mari navigantes directoriis quibusdam solent uti? Sed et hiis qui in via sunt constituti magis errant, per ignorantiam ventum est aliquo dirigi. Quid ergo? Profecto per viam currentes in hoc mundo sumus quasi in mari magno et procelloso in quo multos contingit mergi spiritualiter et submergi. Sed et in via mortis plurimos errare graviter sepius asseruit neptis mea. Directorio igitur indiget homo etiam iustus contra hec. Vis scire quid sit illud? Certe ipsius iusti simplicitas. Audi Salomonem: Simplicitas iustorum diriget eos. Ex quo sequitur correlative eodem dicente: Qui ambulat simpliciter confidenter ambulat.

Secunda puella sic ait: Eurydeca non condicione turbaris per quam moribus tuis maiorem mundus et rectus esse presumeris. Hec nimirum condicio simplicitas est, ut ex illustris dictis Jeronimi specialis epistola declaravit. Quia mire hoc pandetur quod Salomon ille sapiens tria sibi difficilia expressit, scilicet viam aquile in celo, viam colubri supra petram, viam navis in medio mari, et quartum adiecit et viam viri in adolescentia sua, quam se dixit penitus ignorare. Tanto ergo laudabilior est condicio quanto id quod vir tam sapiens penitus ignoravit certiori saltem in presumptione valet deprehendi, que quidem condicio est simplicitas, ut dictum est.

Tercia puella sic ait: Nescis frater mi non modo delectabile esse pariter et efficax divini sermonis eloquium? Nempe si delectabile non esset, non diceret psalmista admirando: Quam dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo. Si quoque efficax non esset, non diceret Paulus: Vivus est sermo dei et efficax et penetrabilior omni gladio ancipiti et pertingens usque ad divisionem anime et spiritus. Nec mirum quia est efficax. Nam teste Salomone: Omnis sermo dei ignitus. Sed et psalmista deo loquens: Ignitum inquit eloquium tuum vehementer. Ipse quod et discipuli euntes in Emaus experti sunt de Christo ad invicem: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis dum loqueretur nobis in via? Cuius igniti et super dulcis eloquii efficaciam homini cum constancia sibi in hac mortali vita importabile designans ipse Christus dixit olim discipulis: Adhuc multa habeo vobis dicere sed non potestis portare modo. Unde et pre dulcedine et amoris igne efficaci quodammodo resoluta ait sponsa: Anima mea liquefacta est ut dilectus locutus est. Vis igitur scire qua re homo disponatur ad divini sermonis eloquium adeo dulce adeoque efficax et resolutione aptum recipiendum? Ne dicam percipiendum, cum dicat psalmista: Inflammatum est cor meum et ad nichilum ego redactus sum et nescivi. Certe ad tale dei sermonem recipiendum disponitur homo neque astutia mundane sapientie sed simplicitatis puritate, teste ipso Salomone de deo loquente: Cum simplicibus inquit sermocinatio eius.

Prov. xxx

Ps.

Luc. xxiiii

Joh. xvi

Cant. v

Sen(eca) de iiii^or virtutibus

Ambros(ius) in exameron

Gg(regorius) xii li(bro) mor(alium)

Varia puella sic ait Simpli
citatem homo forte abhorres
tamquam virtutem prudencie ex
cludentem Sed non oportet cum dominus
dixerit Estote prudentes sicut serpentes
et simplices sicut columbe Non igitur
opponitur prudencie sed tantum eius ex
cessui Cuius autem rei excessui bonum est
carere Immo revera tanto simplicitas
gracior est & splendidior ut videtur quanto excres
sus prudencie cui soli opponitur detes
tabilis iudicatur Vis scire quod detestabi
lis iudicetur audi illustrem Senecam
Prudencia inquit si terminos excedat
callidus et investigator latencium et
scrutator qualitatumque nova parens undis mo
strabilis digito suspicionis plenus vos appellis
et simplicitatis inimicus commendatur quod
culparis et postremo nomine malus
homo vocitaberis In hac ergo maculas
prudencia inmensurata perducet hec ille
Ama ergo frater simplicitatem detestabilis
excessivi prudencie ac removentem
et scias eam esse condicionem sinceris ad a
morem tui homines precipue inclinantem

Vrita puella sic ait Amice
karissime quam grata esse debeat
simplicitas de qua veterem
daris scire patris prout expertus eam lau
dantes et comparantes astucie prave
mentis Nomine archantistes Ambrosius
est expertus Nomine et expertus est Gregorius
fatere hoc michi est Audi igitur de proposito
claram sentenciam dicti archantistitis Michi
inquit divitus viro simplici Nichil
inquit ditius quod sit bonis preter famu
lus satis sibi habundat et sua pietate
contenta non querit aliena nec abradit
nec se in artes varias sepe commutat
sicut astucia que ut sit cauta timet
omnia nec suis consiliis credit Ver
sat ipsas suas simas simplicitas autem
timens nil nocuit Audi quod prefatum ipsam

egregium Nil inquit simplici corde fe
licius quia quo innocenciam erga alios
exhibet nichil est quod pati ab aliis for
midet Habet enim quasi arcem quamdam simplici
tatem suam nec suspectus est pati quod
se fecisse meminit At contra mens du
plex semper in laboribus est quia aut moli
tur mala que inferat aut metuit ne
sibi hec ab aliis inferantur hec ille
pater sanctissimus

Gg

Nota puella sic ait Maxime
michi noui patris qui tunc
simplicitatis fatuus reputa
tus Audi dudum pro pastore eius Gregorius
egregie dicta Deridetur inquit iusti
ti simplicitas animus quippe eius iusti
non ingenium opinamur constanter intuitu
et cum humanis terrionibus urgetur
amanda agit et obprobria recipit quod
ab huius mundi sapientibus puritatis vir
tus fatuitas creditur Ecce id quod ipse
patris cuius socia patris veneranda scilicet
tua amica seu sponsa que deo est gratis
sima qua ante te passa te cum ipsa pa
ti merito gaudebis scilicet tua virtute
puritatis que sicut tu fatuus ita illa
fatuitas creditur Si quidem illam deo gra
tam esse cognoscis eciam te per eam
esse gratum deo nimime dubitare permit
teris Sed quid perfecto puritatis virtus
deo est gratissima ut potest ei similis
Nimirum deus est et purum ipse est eciam
quem cernere solum puris concedit
oculis Audi quid ad hoc apostolus Petrus pe
tit eciam ita cernentis purificari mem
oculum mentis hominis ut videri summo
gemeat passet a nobis summi cordis quod
solum possunt cerne oculis Unde licet
principio audivimus dicta prefati eius
pastorem de obprobriis simplicitatis
eo tamen illud inde est innuens quo cum ipso
stare possit amanda agere et recto
opere constanter incidit quod quidem non
contingit absque complacencia pro tam pro gracia

i coep iij

[illegible] [illegible] sororibus(?) [illegible] et [illegible] [illegible]

primum etiam naturalis concepit

Septima puella sic
ait Ad sextam sororis effectum sim-
plicitatis atque propter eam estima-
te fatuitatis nequaquam deberes tristari demi-
diatio utriusque condicionis Vis scire quare
Certe deus simplicem non obstante fatui-
tatis iudicio non deserit Sed in bono
statu et specialiter conservat hoc videtur
in vita Waldachi [illegible] sic de viro iob sim-
plici et recto loquens Deus inquit non
proiciet simplicem Ubi ordinarius ap-
paratus per non proiciet intelligit non de-
seret et de quali intendat simplici sic
declarat Deus non proiciet simplicem
nam simplicitas a calliditate duplicium
vocatur fatuitas Sane ad dictum dei
conservacionem non mediocriter cooperatur quando
preservacio quam dicta simplicitas operatur
Nimirum prout sorores mee inferius
declarabunt status huius mundi tam
seculares quam ecclesiastici sunt ut in pluri-
bus nimium periculosi tam anime quam
frequenter etiam corporis Sed quid perfecto
Nisi etiam aliquid quod a ceteris statibus
huiusmodi tam periculosis te preservet sicut
dictum iudicium propter quod magnum dei
donum hoc estimare quod sicut quereris quod
fatuus reputaris quod simplicitatis pu-
ritate te ab illis statibus preservante
et si hoc propter hoc quod tua sapientia a-
pud deum quam simplicitas non excludit
stulticia apud mundum reputatur Tu
econtra hinc homines duplices et astu-
ti quorum mundana sapientia stulticia est
apud deum Et si vis scire quod iudicium
sit alteri preferendum audi doctorem
i cor iij gentium paulum dicentem apostolum Nemo in-
quit vos seducat Si quis inter vos
videtur sapiens esse in hoc seculo stul-
tus fiat Ut sit sapiens Sapientia enim

huius mundi stulticia est apud deum Scriptum
est enim Comprehendam sapientes in astu-
tia eorum Et iterum novit dominus cogitaciones
hominum sapientium quoniam vane sunt Hoc
paulus qui rursum dicit Quod stultum
est dei sapientius est hominibus i cor i
Videte vocacionem vestram fratres quia non
multi sapientes secundum carnem sed
que stulta sunt mundi eligit deus ut
confundat sapientes

Domino post premissa additam
consolacionem precipuam
accepit et alius tristis sup-
er materia premissi capituli querens consolari
de suis puellis quinque admisit

Ultima puella sic ait O fra-
ter attende de sororis mee verba
prius dicta Deridetur inquit iusti
simplicitas Animus quippe viri iusti
non nunquam apud rectos constanter intimi
et tamen humanis irrisionibus Verecunda-
tus quippe verecundiam istam nedum
tempore Unum etiam ancillam digni
possent eorum qui derident societas tota
generalis Omnibus namque patent isti
passionem Nulli parcitur statui nulli dig-
nitati sed et de illis hoc scriptura do-
cet quibus dignus non erat mundus
Nonne thobias senior piis operibus Thob ij
perfectum in celis et in mortuorum sepul-
turis totaliter deditus erat de quo
tamen cum ei cecitas et cognati eius
irridebant Vitam eius Nonne iob
ad tempus huius vir simplex et rectus Job xxx
erat timens deum et recedens a malo
qui tamen in miseria ei post modum supremo
confregebat sic derisum Nunc inquit
derident me iuniores tempore quorum

non dignabar ponere cum canibus
gregis mei. Nonne discipuli domini reple-
ti spiritu sancto variis linguis loquebantur
de quibus tamen gratia huius admirabilis
act. ii non obstante dicit scriptura quod alii de-
ridebant eos dicentes quia musto ple-
ni sunt isti. Nonne et propheta Jeremi-
as sanctificatus in utero matris sue in sua vel
in persona potius domini lamentatus factus
sum inquit in derisum omni populo. Deni-
que et ipse salvator Christus dominus dei
unigenitus passionem irrisionis non
evasit qui non semel sed multotiens
est derisus. Nonne in eius persona dicit
ps. propheta Omnes videntes me deriserunt
me locuti sunt labiis et moverunt caput.
mt. xxvii Nonne teste Matheo milites suscipi-
entes Jhesum congregaverunt ad eum
universam cohortem et exuentes eum
clamidem coccineam circumdederunt
illi plectentes coronam de spinis po-
suerunt super caput eius et harundinem
in dextera eius et genu flexo ante
eum illudebant ei dicentes ave rex
iudeorum. et expuentes in eum accepe-
runt harundinem et percutiebant caput
luc. xxiii eius. Nonne et Luca teste deridebant
eum principes dicentes alios salvos
fecit se ipsum salvum faciat si hic est
Christus dei electus. Illudebant autem ei
et milites accedentes et acetum offe-
rentes illi dicentes Si tu es rex iu-
deorum salvum te fac. Si itaque non solum
prelatos et alios insignes viros infinitos
non est dubium derisiones passos esse sed
et sicut cantamus summum regem glorie
spinis coronatum videt plebs perfide
morti condempnatum. Quid restat nobis
derisibilibus creaturis nisi ipsas irriso-
nes quas quisque patimur ridendo risu
deridere

Eadem puella sic ait. Cur
amice intanto turbaris propter
derisiones quas pateris possem quidem
te consolari versus ille famosus. Sunt
derisores derisis deteriores. Quod si for-
te ad consolacionem dictus derisoribus vin-
dictam appetas illam non attemptes
sed ei committas qui dicit: michi vindic-
tam et ego retribuam. hec quidem dei pro-
missio visa est sepissime adimpleta.
In quo enim quis delinquit in eo ipsum
deus iustus iudex et vindex maliorum
punire consuevit. Nam qui alios deridet
ut fatuos sepissime contingit quod ante mor-
tem quasi puer et ludibrium aliorum efficia-
tur et ab omnibus deridetur et hoc quidem
iusto dei iudicio. Hinc fortassis dixit
Salomon parata sunt iudicia derisoribus.
Et rursum idem de domino loquens illuso-
res inquit ipse deludet. Unde si nec-
dum consoleris hoc ad consolacionem tibi
sit quod generali sententia ad quodlibet loquens
illustris ille Seneca. Non dum inquit fe-
lix es si non te turba deriserit. Qua-
re tu credas consolacionem tam sapien-
tis viri et non feras graviter derisi-
ones aliorum supponens eas ad tuam feli-
citatem terminari

Tercia puella sic ait. Cur de-
risiones timeas si te solent pro-
turbare quas si iuste pateris
sperandum tibi novis quod ad tuum hono-
rem eciam apud huius mundi homines ter-
minentur. Benignus enim dominus quos
faciente tristicia tandem suorum vertere
in gaudium novit eciam derisiones aliorum
quasi in principio contemptue in honorem. Exemplad-
hes clarum in Johanne apostolo qui deductus
Romam pro derisione ut stultus tonde-
retur in rotundum quandam tonsuram de-
risibilem assumpsit. Per eundem modum eciam
pro honore vino et tonsuram huius cir-
cumdans capillorum et illis adhuc ap-
pellatur corona tamquam regalis digni-
tas insigne

Quarta puella, sic ait: Quare de hac turbaris quod derisiones pateris qui propter hoc adeo facile exaudiris nec non et in futuro inter filios dei spirituales feliciorem sortem consequeris. Vis scire de primo videlicet quod propter derisiones facile exaudiris audi sanctum Iob: Qui inquit deridetur ab amico suo sicut ego invocabit deum et exaudiet eum. Vis scire de feliciori sorte audi Philonem doctissimum qui de iustis impios asserit tandem sic dicentes: Hii sunt quos aliquando habuimus in derisum et in similitudine improperii nos insensati vitam illorum estimabamus insaniam et finem illorum sine honore. Ecce quomodo computati sunt inter filios dei et inter sanctos sors illorum est. Ecce agitur quam grata sors et felix est eorum qui necdum fuerunt hic iusti, sed cum hoc derisi, qui propter hoc sortem inter sanctos acceperunt inter filios dei specialiter computati.

Quinta puella ad pauperes specialiter consolationem suam dirigens sic ait: O bone frater, si pauper es et hac de causa a divitibus irrideris respicias non ad presens tedium sed bene ad rutinum presentium tediorum et ad premium futurum. Vertetur enim solum ut is cui nunc actor temporalium bonorum applauditur ad solacium quemadmodum beatum dixerunt populum cui hec sunt pre egestate lugeat in futuro et econtra is qui hic pre inopia deridetur statim consequatur in quo rideat in futuro. Vis hoc scire: Discas hoc per futuram materiam fletus quo ad divites et audi de adversitate huius et illius materie loquentem magnum patrem Augustinum. Veniet inquit tempus ut sicut avaros amicos fuisse divites doleant a quibus nunc ipsi irridentur pauperes. Non semper iste qui nunc hunc consuetudinis ordo servabitur non semper Lazarus fame torquebitur. Nec semper avarus dives deliciarum habundancia perfruetur. Sed cito et ille desertus quondam ab angelis elevabitur in paradysum. Et ille qui micam noluit dare sic prima non subvenerit. De luxuriosis quoniam rapietur in tartarum ut qui indigenti seculo pauperi noluit dare micam in inferno non mereatur accipere guttam. Et qui pauperem pascere noluit de bonis suis pascat flammas medullis suis. Ecce quomodo irriso pauperi in gaudium convertetur et irrisum divites cum irrisoribus pauperum rapientur in tartarum ubi erit fletus et stridor dentium. Econtra autem pauperes a divitibus irrisi et si nunc apud divites vicissim non derideant, ipsi cum derisione quam hic a divitibus paciuntur consequuntur gratissimum risum quando elevabuntur ab angelis in celestem paradysum. Hinc etenim apud sanctum Iob: Viro simplici et recto qui ut insipiens se teste suis et sapore mea queritur deridere valde atque sunt futuram consolationem videtur exprimere providisse. Deus inquit non proiciet simplicem donec impleatur risu os tuum et labia tua iubilo. Quasi dixit deus non proiciet simplicem simplicem te omnino conservabit in statu gratie donec in statu glorie impleatur os tuum risu et labia tua iubilo. Nam et ille Thomas de Aquino doctor excellens ex eadem infert verbo quod idem propterea quod et hic scilicet risus erit in patria in corporibus gloriosis. Ad hoc autem quod de iubilo dicitur labiorum addit apparatus ordinarius in exponendo cum tanta leticia corde concipitur quam sermo non explicat sed tamen os sonet.

Thomas parte quarta
q vi

Sermo post premissa ad divitum consolationem reverendissimam accepit et aliqu

tristis sup materiam premissi capituli gra
uiter conquerendo. Ut illa eidem consola
tionis sibi impendende gratiam de suis
puellis quinque admisit
Prima puella contemptum viri
r respiciens sic ait Ad amice
qui quereris te contempni et tamquam
cecharis anemine diligi videtur quod
tu velles amari vel curari quippe si
tibi non inesset huius rei appetitus conso
latione super contemptu minime indigeres
quia propter non amari vel curari minime
turbatus esses Si igitur curas curari
et amari hoc quidem consequeris etiam
tu amabis quia redamabis uel te aman
tem uel ipsius amorem Sed quid propterea
multo melius tibi esset contempni seu
non amari quam amultis curari et amari
quod esset non contempni Nempe quelibet
persona te diligens aut saltem quelibet
eius dilectio per te considerata te spoliaret
i. ad se raperet aliquid tui cordis et si
te periculose captiuaret ita videlicet quod
cor tuum deo minus commissum esset Ille
namque qui super te et totum gregem
dominicum vigilabat sanctus pater Gg testatur
dicens Tanto vnius quisque a superno
amore disiungitur quanto in infimis delectatur
Adeo autem et superiores eius amore tu
disiunctio minus bona esset Rursum tibi di
ligi et amari appetenti et non contempni
non curari sed contempni melius esset quam
amultis amari et curari pro hoc et
minus male tibi esset tamquam minus infir
mo Tunc namque passiue dilectionis appe
titum si de facto diligeretur eius passio
augeretur et per inde cor suum magis cap
tiuum teneretur lacerarentur spoliaretur quod
admodum auarus pro hoc quod diuicias quas
appetit de facto consequitur arcius amat
illas atque cum maiori difficultate et periculo
separatis quam foret illa difficultas qua
ex solo eundi desiderio pateretur Nimirum
dicit quedam auctoritas et experimentum videtur
quod temporalia arcius amantur habita quam
ambita
Secunda puella sic ait Cur
homo vis curari et non contemp
ni Vere securissimum est ab aliis
non curari Is enim qui multum curatur
ad illum respectus hominum ad illum multorum
oculi diriguntur Vis scire quales
Vere quasi oculi basilisci inficientes
intoxicantes et necantes nec minus
accidunt oculi respectum amicorum quam e
mulorum siue inimicorum Hinc et ad spon
sam dicit sponsus in canticis pulcra es
amica mea Et subiungit Auerte oculos
tuos quia ipsi me auolare fecerunt
faciunt utique auolare faciunt hominem non re
se manere in suo commodo uel apud se trahunt
ad exteriora in quibus non est mansio hominis
sed transitus peregrinus Melius autem multo
foret hominem manere in se uel apud se in
sua propria mansione. Hoc etenim felicem
redderet hominem quodammodo et beatum
teste illa boeciana consolatione Quid in
quit o mortales extra petitis intra vos
positam felicitatem Vnde cum ad intra
se manendum contemptus sit operimentum si
tamen ille contempnet i. non curetur
Hinc dicit illustris seneca Si beatus
vis esse cogita hoc primum contempnere
ab aliis contempni Sed huius viri sequitur
consilium Qui est perfecto qui michil curat se
ab extra se contentibus non curari
Tercia puella de spectiones
r viri respiciens sic ait Ad hoc
frater cur de despectione perturbaris
Vis scire bona que per eam consequi
posses Certe per eam consequi potes ma
teriam spiritualis gaudii et pro aliis electionis
ipsius dei primum istorum sentires si tamen
altera non sentias Audi de hoc Gg docto
rem egregium Qualis quisque inquit
apud se lateat contumelia illata probat
Nam sicut superbi honoribus prouidi quod
humiles sua despectione gloriantur por
ro secundum plane sequitur ex hac primo.
Nimirum hii qui sua despectione gloriantur

humiles esse probantur. Deus autem hu-
luc. i les eligit. Ipse est qui deposuit potentes
de sede et exaltavit humiles. Si igitur
hij sunt tales qui sua despectione glori-
antur, sequitur: Si ut humilis despectione
gaudes siue gloriaris, quod dei elec-
tionem consequeris. Hinc namque dicit pre-
fatus doctor: Hos eligit deus quos de-
spicit mundus, quia plerumque ipsa despec-
tio hominem revocat ad seipsum. Dicit
autem ad se ipsum, id est ad recognicionem con-
dicionis suarum humilium. Sed forte dices:
que nam est dicta electio vel ad quid
terminatur? Profecto est dicta illa electio
mt. xxii de qua ipse saluator dicit: Multi sunt
vocati, pauci vero electi. Ubi ipsa pau-
citas non parvipendendam exprimit pre-
rogativam. Illa est electio de qua dicit psal-
mista: Beatus quem elegisti et assumpsi-
sti; habitabit in atrijs tuis. Sed quod
num parum est inhabitare atrijs
domini? Certe hoc non docet ille qui dicit:
Concupiscit et deficit anima mea in atria
domini. Qui et causam subiungit: Melior
hoc inquit est dies una in atrijs tuis
super milia. Dicit milia nec specificat, in
videtur igitur specificacionem relinquere
nobis de temporalibus, ut di-
camus super milia auri et argenti vel
super milia annorum in hoc mundo gaudio-
sa vel super milia quecumque alia.

Vacta puella irreverenciam ipsi
exhibitam attendens sic ait:
Amice, cur de irreverencia conque-
ec. xli reris? Audi ihesum filium syrach: Non est
inquit bonum omnem reverenciam observare.
Pacium dicit iste, et melius dictum esse
putarem nullam reverenciam voluntarie
recipiendam esse, sed omnem potius carere.
Numquam si offertur elacionis timor
hoc ipso affertur, quod vix etiam perfectissimis
vitare potest. Cumque rei temptacio sic in
tantum prevaleat ut debitam sibi honoris
reputet, si contrarium eius, id est irreverencia,
infertur, facile contingit et dum hoc non
paciens fertur homo ad derisionem dis-

ponatur, quemadmodum illi accidit. Boe- — Boecius li. ii° p[ro]sa vii
ciana translacio sic dicit: Cum quidem
abortus esset hominem contumelijs, qui non
ad vere virtutis usum sed ad superbam
gloriam falsum sibi philosophi nomen in-
duerat, adiecisset quod iam se sciturus an
ille philosophus esset, siquidem illatas iniu-
rias leniter pacienter que tollerasset,
ille pacienciam paulisper assumpsisset accep-
taque contumelia velut insultans iam
tandem inquit: Intelligis me esse philosophum?
Tum ille mordaciter: Intellexe-
ram inquit, si tacuisses. Hec illa. Ec-
ce quam derisorie illi qui de irreveren-
cia doluit pro sui temptatore transsum
fuit. Ceterum quod prevenencia parvis temporis
minus sit cavendum et irreverencia si
quis patitur, quod hoc ei paciens sit
ferendum. Quod circo sunt potius pro quo-
dam que de gloriae laudis et honoris
derogacione sunt per neptes meas su- — Ec. i. 92 xij
perius declarata.

1 Vincta puella quoque post abiectione
viri tristis sic ait: Amice
karissime video quod doleo turbaris
quia videris esse abiectio plebis. Sed
quid profecto hec tibi abiectio cedet tibi
in magnum bonum? An non bonum est in
domo regis exaltari familiarem quoque ei
fieri? Est enim maxime illi regi qui ceteros
precellit omnes, qui est rex regum, dominus
dominancium. Sed quod hoc abiectio consequatur
satis hoc intelligi potest dicente psalmis- — ps
ta: Elegi abiectus esse in domo dei
magis quam habitare in tabernaculis pec-
catorum. Sane tu nullus sit abiectus
in domo dei ad hic recede a sensu con-
poito ad dumpsannis intellectum, ut
sic ille sensus hic et nunc abiectus cum
mala que nos hic premunt ad deum nos com-
pellant, occasionem hic se contendi ad ce-
lestia ad superna et eterna ac per hoc
promerendi exaltacionem in domo dei in
domo illa magna in qua celestis precis

multe sunt sedere mansiones quod
quidem multo melius et eligibilius quam
hic gloriosum esse in tabernaculis peccatorum

Decimo post premissa ad
dominam consolatricem prin-
cipalem attendens etiam
alius tristis super deiectione sui et humili-
acione conquestus est eidem. Et illa cor humi-
liatum non despiciens sed respiciens
cum ipsius consolacione de suis puellis
quatuor eidem assignavit

Prima puella sic ait
O amice tu de humiliacione
tristaris que sive ex irrisione contemptu
vel despectione irreverentia vel deiectione
aut modis aliis quibuscumque proveniat
via est ad virtutem humilitatis que quidem
virtus habita mentem quietam in presenti a
mordacibus curis securam quam reddet
constantem in futuro aminatibus penis Vis
de istis in formari certius audi patrem
Claraevallensem. Bona inquit humilitas que
et in presenti ab hiis mordacibus curis
mentem facit esse quietam et amina-
tibus penis in futuro securam reddit
constantem. Humiliacio via est ad humilita-
tem sicut paciencia ad pacem sicut leccio
ad scientiam. Si igitur virtutem appetis
humilitatis viam non refugias humiliacionis
Hec pater ille

Secunda puella memorare
solaciis sic dictis perorans
quantum ad quietem mentis et
effectum humiliacionis intendens sic ait
Humiliacio inquit via est ad humilitatem
quemadmodum prefatus est pater Claraevallensis
Hec autem tante virtutis est quod non
solum subsistere sed etiam gaudere
facit in angustiis et pressuris ac tri-
bulacionibus falsis seu mendacibus impas-
sis. Nempe tales hiis modis princi-
paliter in hac nocent fulminenti quam

vilificatur ex hoc ac in cordibus hominum et
non dei. Sed de hoc gaudet verus humi-
lis dummodo fiat sine culpa nisi in quantum
tolerabiliter dolet de culpa aliena bene
et magnus pater Augustinus sic dicit.
Dominus ait discipulis suis Beati estis cum
maledixerint vobis homines et persecu-
ti vos fuerint et dixerint omne
malum adversum vos mentientes propter
me gaudete in illa die et exultate ec-
ce enim merces vestra multa est in celo. Quomodo
in hiis pressuris atque angustiis numquam
possent subsistere et quod hiis maius
est gaudere nisi veraciter in conspectu
dei et hominum humiles essent quibus dominus
ait Discite a me quia mitis sum et
humilis corde et invenietis requiem ani-
mabus vestris. Hec pater ille. Sed quid
Nonne maxima consolacio est habere
illud per quod cor hominis in talibus
adversitatibus quiescet et gauderet.
Rursum si dominus imperator aliquem de suis
subditis non dignaretur respicere aliquis
aut respicere bene se quodammodo reputaret
et consolatus esset. Sed quid prefatus
magnus pater Augustinus post premissa sua
verba sic subiungit. Hinc per prophetam
dominus dicit. Ad quem respiciam nisi ad
pauperculum et humilem et trementem ser-
mones meos. Denique principale conso-
lamen humiliacione mediante in mediato
suo effectu scilicet virtute humilitatis con-
sequitur. Videlicet quod illa non mediocriter confert
ad dulcoracionem omnium virtutum aliarum au-
di de hoc Huguonem illud regulare
Sicut inquit mel concordat in con-
fectionibus medicine cum omnibus diver-
sitatibus specierum sic ex humilitatis
dulcedine condiuntur omnia genera
virtutum

Tercia puella sic O amice
attendas consolacionem verbi patris
Claraevallensis et de tua humiliacione multo
consolaberis. Cum inquit te humilia-
ri videris habeto inquit id signum

Bern. in ep.

In bono autem argumentum gratie commendabile. Hec ille pater. Nec mirum quod sic dicat. Nempe ex aliis dictis suis per hoc argumentum facile explicari. Sentit enim ut patet ex dictis humilitatem hominis viam esse ad virtutem humilitatis. Sed de hac sic ipse predicavit. Digna inquit plane humilitas cuius decorem concupisceret rex cuius odore suavissimo ab eterno patris sinus attrahebatur. Attributi claudi maria in ex[...]tolamo. Cum esset inquit rex in accubitu suo nardus mea dedit odorem suum. Nardus quippe herba humilis est et pinguat pectus ut manifestum sit humilitatem nardi nomine designari cuius odor et decor invenit gratiam apud deum. Hec venerabilis pater Bernardus.

Varia puella sic ait. Quod certo videtur frater quod humiliari refugis quia celsa diligis et exaltari etiam cupis. Sed ecce in tenore tuo optime consequeris si tu humiliaberis. Cum enim alias dixisset Jacobus alphei: Glorietur frater humilis in exaltatione sua dives autem in humilitate sua, quod Robertus ordinarius apparatus sic exponit: Glorietur frater scilicet pauper et depressus inter malos. Hanc humiliationem intelligat apud deum exaltationem. Conformiter igitur exponam pacienter hoc quod sequitur: dives autem in humilitate sua, scilicet in sensu divisionis, id est etiam glorietur non in gloria divitiarum que sicut flos feni transibit sed in humilitate, id est si ipsum contingit humiliari et deprimi seu humilem fieri quia si et ipse intelligendus est apud deum exaltari et celestis regni celsam sedem consequi. Unde et magnus pater ad hunc sensum loquens: Celsa inquit est patria, humilis est via. Ergo qui querit pa-

triam quid recusat viam. Sane quod dictum est de humilitate divitis conformiter intelligendum reor et de electione potentis clauди quo ad hoc Johannes os aureum. Quisquis inquit desiderat primatum celestem sequatur humilitatem terrestrem. Non enim qui maior fuit in honore, est maior, sed qui iustior ille maior.

Vodecimo post premissa ad dominam consolatricem expeditam accessit et alius tristis super materia premissi capituli perturbatus sperans ab ea recipere consolationem. Illa huius rei gratia eidem tristi septem de suis puellis satis ydoneas assignavit.

Prima puella sic ait ad fratrem. Cur est tibi ipsa voce accusare peccatorum tam amarum. Nescis quod infirmus cum gaudio sumit vel libenter potationem ne morte gustet amariorem. Quanto plus si consteri emendatione pro brevi tempore amarum existat cum gaudio tamen est faciendum ne mortem perpetuam quis incurrat. Nempe talis amaror est non solum ratione perpetuitatis extensive sed etiam inestimabilis intensive. Hanc nimirum consideracionem etiam magnus pater cum habuisset: Melior est inquit modica amaritudo in faucibus quam eternum tormentum in visceribus. Ecce dicit amaritudo in faucibus id est primus penitentis ratione amare et lacrimose confessionis. Sed addit modica scilicet in comparatione ad eternum tormentum, id est cuius amare confessionis atque

Bn in soo de assumptione

Jaco. i

Aug. de pe[nitentia]

Aug. de x[...] cordis

est quasi aliquid momentaneum quo non solum non evaditur tormentum eternum sed succedit ei etiam eternum gaudium teste hac canonica petri In quo inquit novissimo exultabitis modicum nunc si oportet contristari scilicet per confessionem lacrimosam

pet 1o

vel aliquando tristem quando homo attrente contritione tristatur de peccatis. Et dicit modicum quia non solum tempus flendi i. cum lacrimis veris vel metaphoricis confitendi est momentaneum et pro modicitate quasi quoddam non extendendum. Sed etiam quod philosophus doctissimus appellat exiguum tempus vite nostre

sap c 4

hoc totum non est nisi quasi modicum nunc respectu eternitatis future post tristem confessionem gaudiis in [illegible] mensurantis

Secunda puella sic ait: Quare cur adeo tristaris de confessione quod etiam tardas incipere et certe prorsus insipienter. Gaudere potius deberes de spatio penitencie tibi dato quamvis brevi et incerto quo per confessionem te posses liberare a perpetua morte. Vis hoc vel sub parabola intelligere. Ecce si alicui persone que meruisset viva sepeliri darentur inducie temporis brevissimi et tamen hoc incerti ut si interim unam cantionem posset perficere quod tunc deberet libera esse sin autem predictam mortem subire fatua nimis esset si sciens cantare differret et non potius de induciis gauderet. Sed quid perfecto quelibet persona que est in peccato mortali nisi peniteat meruit viva sepeliri. Non ubicumque sed cum illo divite epulone qui sepultus est in inferno. Dico autem viva sepeliri quemadmodum expiravit ille miles Sebastiano ex libro loquens quem ante oculos eius angelus tene[bat]

visus est. In perpetuus inquit [illegible] edax flamma miserabilium animas devorat que nullo termino finitur et ad redimenda incendia cum qui adustus fuerat accipa[tur]. Tali autem persone date sunt inducie que licet sint breves i. dicti exiguum temporis. Sequitur soror mea est prefata sunt in certi temporis. Cum nichil certius morte et nichil incertius hora mortis tamen ipsa persona de eisdem induciis sibi datis multum deberet gaudere cum posset de dicta morte se ipsam cantando liberare infra dictas inducias sine periculosa dilatione unam cantationem perficiendo. De qua cantatione dicit psalmista Precinite domino in confessione. Cantus ad oblectandum ipsum iudicem optime perficeretur si super verba que confitens exprimit ore voce formaret graciosa voce secundum sancte cordis contritionem et hoc non timore pene sed ex divino amore quia non clamor sed amor cantat in aure dei. Ad huius cantationis perfectam pulchritudinem faciunt etiam note satisfactionis notabiles per confessorem imposite et maiores satisfactiones in mire notate.

Tercia puella sic ait: Quid scis tu de confessione facienda tristaris quia post est prime cum tempus prime non solum flendi sed tempus etiam sit gaudendi. Vis hoc scire per doctorem eximium thomam aquinensem. Ecce licet quadam in questione determinet quod de peccatis suis homo dolere debeat saltem habitualiter usque in finem vite tamen cum hoc bene stat secundum hunc cum quod homo iuxta illud apostoli Gaudete in domino semper nunc actu nunc habitu gaudeat continue eo quod talis dolor de peccatis est materia gaudii spiritualis. Unde magno precio penitens

Augustinus li(bro) de penitentia — semper doleat et de dolore gaudeat
Denique ob autem penitencie attribuit — Crisostomus super de penitentia
plura que omnia sunt gaudiosa Ad inquit
penitentia que paradisum reseras contritum
sanas omnem tristem ex hylas vitam de
initu renouas · honorem renouas · graciam
habundanciorem refundis · omnia aduersa
tu mitigas Rursum nomine tempus penitencie
cum prius est confessio tempus esse
gratissimum quippe illo in tempore in sacramen-
tali contingit confessione quod in nota ibidem
pauli Vbi habundauit delictum super-
habundat et gracia Vnde Job ob au-
tem sicut prius Ad inquit penitentia gracia
habundanciorem refundis quod est precipue
spectanda est sibi in huius confessione
sacramentali Jo de confitendo peccata
sua fatuum esse tristari

Marta puella sic ait Nescis
frater quod quale tempus con-
fitendi puta quadragesima-
le tempus est acceptabile quippe secundum
circo in primo ple legitur. Ecce nunc
tempus acceptabile. Cur autem hoc nunc
quod tempus illud penitencie non solum quod
acceptabile est quia ut soror mea pre-
fata est tempus etiam gaudendi atque temporis
habundancioris gracie · sed acceptabile
dici potest etiam ad hunc ex alia racione
quadam. Vis hanc scire Ecce karissime
inter omnia tempora duo tempus
vernale et tempus autumpnale · videntur
esse tempora magis acceptabilia igitur
si esset aliquod vnum tempus quod con-
dicione haberet vtriusque illud esset
magis acceptabile puta si admodum temporis
autumpnalis habundaret nobilissimis
fructibus tunc enim racione florum vi-
sui et racione fructuum esset acceptabile
gustui Sed ecce in tempore penitencie
seu confessionis faciende vno et
eodem conuenit vtrumque Nempe
hoc tempus ad modum veris

habundat pulcherrimis floribus et
admodum autumpni nobilissimis fructibus
Vis scire quod habundet pulcherrimis flo-
ribus Ecce per penitenciam ex impio fit
iustus Justus autem germinabit sicut
lilium et florebit in eternum ante dominum
igitur per quelibet penitente iustificatum
scire quodammodo tempus vernum prout
Jhesus filius Syrach sic figuraliter nos
instruit Symeon inquit filius o- — ecc(lesiastici) l.
nie quasi flos rosarum in diebus vernis
et quasi lilia que sunt in transitu aque Sy-
meon exaudibilis interpretatus peni-
tentem significat dum peccata sibi
dimitti petit Qui etiam est omnie filius
qui imponitur dolor domini vel mur-mu-
rans domino Hic enim tamquam filius gratie
meriti gratie per dolorem domini i. per contri-
cione et murmuratorem factus sacerdoti
loco domini quantum ad confessionem. Hic Sy-
meon est quasi flos rosarum · quia sicut
flore rosarum multum arbor decoratur
Ita et per penitenciam homo qui arbori com-
paratur Vnde quantum ad partem penitencie scilicet
confessionem dicit psalmista Confessi- — ps(almus)
onem et decorem induisti Sed et
pater clarenall Anima inquit confes- — Bernardus in quodam
sionem si affectas decorem Vbi con-
fessio ibi pulchritudo et decor Non
solum autem dicitur penitens quasi flos
rosarum · sed additur in diebus vernis
Igitur patet quod tempus penitencie similitudine
gerit vernalis temporis inquantum habundat
spiritualibus floribus pulcherrimis Verum
quod tempus penitencie etiam ad modum autum-
nalis temporis habundet fructibus optimis
Jo et dixit Johannes filius zacharie — luc(e) iij
Facite dignos fructus penitencie Sed et
quantum ad partem eius que est confessio
dicit paulus offeramus hostiam
laudis semper deo i. fructum labiorum labiorum
confitentium nomini eius Et salomo in prouerbiis
propter peccata inquit labiorum ruina

opprimat malo Effugiet autem iu-
tus de angustia De fructu oris sui
est fructus pure confessionis quem fruc-
tum paulus Quem inquit fructum habuis-
tis in illis in quibus nunc erubescitis
Nam finis illorum mors est Nunc autem
liberati a peccato servi autem facti deo
habetis fructum vestrum in sanctificationem finem
vero vitam eternam Sane licet Jo-
hannes os aureum penitentie magister specifi-
cet ut prius fratres mea commemoravi
confessio peccatorum Ad inquit penitencia usque tamen si bene velles
advertere fructus penitentie autumpnali fruc-
tui vinee Nimirum sicut ille fructus
per torcular comprimitur et sequestratis
Judicum ix fecibus vinum exprimitur quod deum
letificat et homines Ita similiter per
torcular contritionis pressa confessio
et peccatorum fecibus sequestratis
exprimitur in corde penitentis fructus
sanctificatus qui letificat haut dubium
proximum deum et hominem et insuper choros
spiritus celestes quippe gaudium est
angelis super uno peccatore penitenciam a-
gente ergo penitencia apte intelligi potest
per vineam illam de qua propheta lo-
Zacharie viii quitur zacharias Nunc inquit non
iuxta dies priores ego faciam reliquiis
populi hoc dicit dominus Vinea dabit
fructum suum Nunc igitur patet quod
tempus penitentie seu confessionis faciende
sit ad modum temporis autumpnalis ha-
bundans per optimis fructibus conditorum
huius temporis utriusque merito debet esse
tempus gratum et acceptabile ac
pace tempus salutis et leticie Quare propheta
o anime tempus ostendi non deberet
te aliquatenus contristare
Vacca puella sic ait Cur
vereris frater tua peccata
sacerdoti per confessionem secre-
tam notificare cum post notificacionem
ea penitus nesciat sicut homo sed
tantummodo sicut deus Estimo quidem
quod si mille hominum multitudo vel tota
provincia sciret ea soli sacerdoti libenter
ea notificares si scires ea per hoc ab
omnium aliorum subtrahi noticia Sed quia
certe notificando peccata tua sacerdoti non
tamquam sibi sed tamquam deo hoc fit Preterea
quod quamvis ante confessionem et contritionem
sint nota deo et celestis patrie civibus
non paucas quos etiam occulta mea non
latent ab eorum tamen oculis sua no-
ticia per confessionem peccatum fideliter
subtrahuntur cum deus ipse ignoscat
et ab aliis celis abscondat Audi magistrum
augustinus super psalmos preceptorem Quo pacto iudex deus et
assessores peccata ignoscunt Justicia
inquit de celo prospexit tamquam dei dicto
peccamus homini habita quod ipse sibi non
pepercit ignoscamus quia ipse agnoscit
Audi quoque et de absconsione peccatorum
egregium doctorem gregorium qui de hoc Gregorius omelia xxxiiii super evangelia
loqui consolabiliter incipitur Apud in
sicordem inquit iudicem Nec ille fal-
lax habetur qui ad veritatem redditur
etiam postquam mentitur quia omnipotens
deus libenter manum penitenciam suscipit ipse
suo iudicio hoc quod erravit abscon-
dit hec ille Et bene videtur hoc dic-
tum Nonne enim abscondit lepram
qui maculas eius per ablutionem quod cum etiam
qui leprosus plus erat adeo mundum re-
putat quod amplecti eum non renuit Vere
sic est in proposito Audi gregorium psalmum Ecce Gregorius
te inquit ad recipiendos nos superne pie-
tatis sinus aperitur Nec maculosa in nobis
vita contempnitur per hoc quod inquinatorum
manum per interne iam mundicie concor-
dantia vestes nos dominus clementer
amplectitur quod peccatorum vita ei esse
indigna iam non potest in fletibus lavatur
hec ille Et videtur intendere de fletu
penitenciali quo ipse deus in strumenta-
liter utitur ad ablucionem peccatorum Demum
peccator pure confessionis virtute lumen

gr̃e consequit͛ quo etiā ipsi hosti an
tiquo peccata abscondunt͛ Hinc etiā
psalmista peccatori sic loquitur Confessi
onem et decorem induisti amictus lum
sicut vestimento lumine s; gr̃e dyā ꝯ co
operante ut nesciat confessum vel peni
tentem dampnabilit͛ accusare deo cu
ius iudicibus pctā ut ꝑmitt͛ ignosce
re

Secunda puella sic ait O s̃r
non debes turbari de confessi
one vel confusionis seu ve
recundie Si em̄ confusione attendis
attendas ꝑiter ꝑ consolatione hyida ꝯ
Eccli iiij Veri peccatoris confessione etiā ubi
illud filij syrach ꝓ aīa inquit tua
non confundaris dicere verum · est em̄
confusio adducens gloriā et graciā
scilicet qualis ē illa q̄ confessione per
ficit Primum si verecundie erubescēcia
te conturbet nec ꝓpt͛ illam ē confessio
ꝑ ponenda Non solum em̄ erubesce
ntia quā in confessione pateris ē s̃dm doctores
magna ps satisfactionis · sed etiā induit͛
anime magnū decore induere Juxta
ps illud psalmiste Confessione et decore
induisti Sed dices forte quo pacto
certe quia utiam ꝑ ~~pectum meē~~ faciē
meā tactū ꝑ confessione decore induit͛
homo amictus lumine sicut vestimento
Sed et in illo ꝯhibē vi͛ quin rubor
corporis qui redundet in aiā q̄admodū
e contra lumine simplicis · i · pure anime
per vt̃ ut nunq̄ in corpus redundare iuxta
illud ewangelii Si oculus tuus fuit sim
luc xj plex scilicet oculus intencionis aīe totū
corpus tuū lucidū et q̄admodū claritas
glorie ipsius aīe per redundanciā reddit
corpus gloriosum corporali claritate Unde
quanto rubor verecundie fuit maior tan
to in aīā maior decor et anima pulchri
or faciente lumine hoc principaliter ru
bore igneo caritatis ipsā verecundiā con
fessione impetrantis

Tercio decimo ꝑ ꝑmissa addo
unam consolationem venerā
dam accessit et alius tristes
sup mat͛iā ꝑmissi capituli incipiens ꝯ
solari Cum more illa ad consolandum cu
tiens de suis puellis assignaunt
Prima puella sic ait Ad amice
dic queso cur tristaris de tui
ꝑpa accusacione et confessione in publico
de crimine commisso Non credo aliā esse
causam nisi quia times ob hoc puniri
vel alias confundi et humiliari Sed q̄
certe de punicione ꝓpt͛ culpā gratā con
solacionē pacis invenire si eā q̄ de hoc
ꝑceptes mee sup͛ tradiderunt tuis me
moriā renovare ꝑ que pt͛ de publica
pnīa potius consolacionē recipere Primū
si ꝑ hoc tu s̃cdm vides humiliacionē
gaudeas plane Nimirum eā humiliacio
vera sit ad virtutē humilitatis q̄nto ma
gis humiliaberis tanto ꝑfectioris gradus
virtus inter causabitur humilitatis Hic
aut gradus q̄nti sit ponderis si vis i
telligere audi rem gestam uel s̃cdam
sic venit Aliquodam namq̄ in festo aule
ingralis ad q̄d fuerant plurimi invitati
seculares et religiosi doctores et alij
litterati et sic refectorio fratrum predicatorum
ꝓximis plena talibus ꝑsonis existente ·
accidit q̄ inter unus vir magni nominis
et valoris in s̃ca pit͛ et in vita car
de venens sedens ꝑ ꝓpter hoc dominus de
me spes in fratribus iuxta sedere unus
quereret ab eodem quis sibi int͛ omnes
presentes graciosior videret͛ Cum ille
ꝓpt͛ ubi vel similibus respondebat
Magis͛ reuerende confitear tantū comisisti
ꝑsonis q̄ in ea nullus vobis par in gra

cius invenitur. Ad quem magister ille
Certas inquit bone quam forte est
hic aliquis simplex frater inter nos
qui me et omnes alios minimo gradu
humilitatis precedit quem gradum in me
sentire vellem multo libencius quam gradus
meos et omnium aliorum Consideratur autem tam
bene quam illuminati et quam attenciori in
teriori iudicio plane sequitur quod si ipse tantus
cum gracia recipiendis quibus non dum
libenter sed et gaudenter publicam
penitenciam agere aut tamen saltem vellet con
fiteri publice gaudere haberet si idem per
eum fieri oporteret de sua humiliacione de
qua natus est consequi talis gradus hu
militatis qui promisso prevaleret gra
cius universis

Formida puella sicut ait Nestis
tu bene quod non inter veneno
sis admisceantur herbe quedam
bone quia cum veneno claudantur constituunt
valde salubre constat quidem hoc per
artem medicine et simile contingit ergo
ri eciam in morali confessione Verbi
gracia confessione unguenti quod quondam
illa que erat in civitate peccatrix maria
scilicet magdalene attulit ad convivium
ubi erat dominus invitatus Dicebat namque
de unguento lapis pater clarevallis pre
ciosissimi inquit unguentum quo non so
lum terrena domus sed eciam celestis
aspergitur Vilissime autem sunt species
de quibus conficitur et magna carum
copia infra nostros ortulos patet inve
niri preciositas igitur eius plane in confectionis
tercio quorum in nostras per multitudine
minari non potest. Species eius sunt
que ergo in mortariolo per penitenciam macera
tionis pistillo contrita et resperse discre
tionis oleo doloris igne supposito et in
acerbo discipline cocta unguentum ex
hibent preciosum et acceptum pedibus
salvatoris Hec dictus pater clarevall.

Simili ergo modo ex omnibus subortis
in orto consciencie per publicam penitenciam in simi
litudinem integre vel etiam in speciali per publi
cam confessione expressis addita sola
humili obediencia qua hinc deum imponitur
semper sunt exequenda adeo nobilis
sit confectio et ipsi hoc salubris Deoque
et celi habitatoribus adeo grata quod nullo
modo tamque abhominabile est habenda sed ce
lorum domino potius in gaudio exhibenda.
Nempe qua premisso unguento mag
dalene teste patre clarevallis celestis do
mus aspergebatur non est dubitandum
quod et eadem domus hac confectione
aspergitur et non pauci celi habitatores
eam ex confectione recurrent Sane bre
viori addita in omnibus publice confessis
humili obediencia illa eciam racione humilitatis
specialiter offerenda est Dulcis quidem et
sapida quippe racione ipsius teste prius
sorore ad mea odorem nardi sua — ¶ xi q. 3
vissimi habet que quidem humilitas sicut — ¶ xi q. 3
alia prius soror testatur Ad virtutem omnem
confert dulcorationem nichil prohibet quin
eciam ex proprietate sua saltem remittat
amaritudinem eius cui iungitur confessionis
tamen crimino et dulcorat virtutem obe
diencie que contingit ipsa racione publice
confessari Sicut enim mel concordat in
confectionibus medicine cum omnibus diversita
tibus speciebus sic ex humilitatis dulce
dine teste hugone regulari et fratre est
creatum conditur omnia genera virtutum
Gaudent inquit angeli super peccatore
penitenciam agente et odoris fragrancia
celestis ille conventus aspergitur quia magna
multitudo dulcedinis tue domine. in pre
cibus confessione Ceterum si omnium pub
lica confessio confusionem honori dero
gantem induat illud honoris tamquam
modicum potest facile compensari per plurima
magna bona obediencie qua contingit
omnia confessari. De quibus quidem obedie
tie bonis pre nepotes meas patris in — li. o xi c 4
pro peccatum

Bri in simili
de ma. mag

fuit edocti

Tercia puella sic ait. Ut quid adeo publice penitentie vel confessionis confusionem tamquam honoris contrariam perhorrescis. Nescis quia vera penitentia maiorem induit honorem quam tu perdere possis. Nimirum honor quem tu perdis per perfectam penitentiam recompensatur. Nec dubium in celo ubi gaudium est angelis super uno peccatore penitentiam agente. Et ubi etiam ille qui hic est fluminis impetus scilicet lacrimarum letificat civitatem dei. Unde etiam hic in terris non minus vere penitentis caritas operit multitudinem peccatorum precipue cum sua perfecta penitentia digna ad exemplum ceterorum cedat quod revera non sit sine ipsius penitentis magna laude et honore. Hinc est enim quod ad honorem et dignam venerationem peccatricis penitentis

wyo ecce sic canit sancta mater ecclesia. Laudemus opus dei in maria genitrice sed virgine, laudemusque in maria peccatrice sed penitente maria. Hec est illa data speculum in naccrae maria. Hec est exemplum penitentie. Denique quod ipse et publice confessionis confusionem quis posset vitare sic penitentie gloriam consequi et honorem hac consideratione patet. Nam si vas contumelie in vas glorie transire posset ipsum libenter illo fine se accusaret si ei possibile esset. Sed quid certe accusandi se possibilitas in est hominum transitus etiam possibilitas de vase contumelie in vas glorie patuit in maria peccatrice de qua maria

wyo ecce domino gratissima cantat ad honorem eius mater etiam. Post fluxus carnis scandala fit ex lebete phiala de vase contumelie in vas translata glorie. Cogita ergo te esse vas luteum contumelie et si ut verus penitens hoc fateris publice te meo transire in vas glorie ut sic magno cum honore de vase in fecundo efficiaris vas electionis. Sequere in hac parte sapientissimi salomonis consilium. Aufer inquit rubiginem de argento scilicet per publicam penitentiam sonoro et egredietur vas purissimum te scilicet in vas glorie transmutato. Prou. xxv

Quarto dictis per premissa ad dominam consolationem accessit et alius tristis super materia premisse capituli desiderans sibi consolationem impendi. Huic tres gratia illa sibi de suis puellis tres satis ydoneas assignavit.

Prima puella sic ait. Quod bone ad quid abhorres malorum ablocuciones detractiones et infamaciones presertim falsas cum hac in materia non sufficit quod dulcis pater claraevallis sufficienter docuit. Bona inquit consolatio cum et blasphemantium malis benefactoribus si recti diligant nos animo sufficiat adversum os loquentium iniqua apud bonorum cum testimonio conscientie. Bn sup cant. Hec ille pater. Nec mirum quod sic dicit. Si enim recti diligunt nos sequitur et laudant quippe ex habundancia cordis os loquitur laudant autem nos et ipsi maledicum obloquuntur detrahunt vel infamare satagunt. Ut enim ait illustris Seneca a malis displicere laudare est. Rursum si recti diligunt nos sequitur quod et bonum nostrum desiderant et exoptant. Sed quid certe non est verisimile ymmo tale omne desiderium frustrari. quod domino pociori desiderium sim

iustus dabitur teste salomone Suffi
ciat ergo ut dicit pater si recti seu
iusti diligunt nos et bona de nobis
opinentur cum testis conscientie Nam
ut salomon ait Secura mens quasi
iuge convivium

Eciam da puella sic ait Nomne
merito in eo consolaberis o a
mice quod teste veritate in re vel
in spe constat beatitudinem esse et per
hoc gaudium inducere exclusiue tristicie
Sic omnis Sed quid effectus in primissa
materia stabili constat teste veritate
in re vel in spe beatitudinem nostram con
sistere ipam quod persequentes natam esse
gaudium inducere dixit namque dulcis
simus magister dilectis discipulis Beati es
tis cum maledixerint vobis homines
et dixerint omne malum adversum vos
mencientes propter me gaudete et ex
ultate quoniam merces vestra copiosa est
in celis hec dixit Et certe tam di
lectos sibi non fefellit et qui omnis vitas
fallere non novit Ecce igitur cum magister
maledixerint nobis homines et sic
in persona corporis consolatur eciam alios
sustinentes maledictores non ab uno tantum
sed illatas a multis Item dixit et
dixerint omne malum adversum vos et
ita nullum excipit genus infamacionis
Addit autem mencientes et sic consolatur
potissime innocentes quibus quidem
hic pati signum est sue predestinacionis
quoniam merces copiosa eos manet in celis
Dicit autem principio Beati estis seliz
in presenti quia qui sunt cuius in presenti
seu parum distantem eam habent beatitu
dinis sue vel sic dicit quia nunc beati
sunt in spe qui postmodum consecuti
erunt in re nec inmerito per hunc verbum
magistri additos in futurum Spes autem
est certa expectacio future beatitudinis
Quid ergo gaudendum hac incerta

expectacione spe in quit apostolus gaudentes
propter quod et ipse magister admonet dicens
Gaudete et exultate Quod autem hoc alio
in loco manifestat Gaudete inquit in illa
die et exultate id est in illa die qua dixerint
homines omne malum adversum vos Vel
in illa die illustracione qua certificati estis
qua non quasi in incertum curritis sed
certitudinaliter si non ponatis obicem in
eadem in celis copiosam expectatis

Eciam puella sic ait Nonne
plus timere quam bona humiliacionis
consequantur didicisti quoniam cum
multa sint et magna sed cum de obtrec
tacionibus non turbaberis tu pro illas deo or
dinante utiliter humiliaris Ius hoc
sancte Audi gracianum grosse loquentem licet
inquit detraccio sit ex vicio detrahencium
tamen ex iusto dei iudicio non numquam ad iustos
bonos extenditur ut quos vel domestica
presumpcio vel alterius favor in altum extol
lerat detraccio humiliet Audi ad idem
quod egregie locutus sit gregorius qui
tractatur invenerabiliter volumus detrac
tores Sunt inquit plerumque qui vitam bo
norum fortasse amplius quam debent lau
dant et ne quam elacio de laude
subrepat permittit omnipotens deus ma
los in obtrectacionem prorumpere ut si qua
culpa ab ore laudancium in corde nascitur
ab ore vituperancium suffocetur Hinc est
quod doctor gencium se in predicacione currere
testatur inter in famiam et bonam famam
Qui eciam dicit ut seductores et ve
races

[ ]uinto decus pro premissa ad dominam sepeditam consolatrix accessit et alius tristis super turbationis premisso capitulo expressis querens consolari. Cui illa e misericordia gratia conforti vii de suis puellis admisit.

[P]rima puella vultu tristem advertens criminaliter accusatum et ob hoc multum conturbatum sic ait. Cur conturbaris et non potius gratularis propter hoc quod Christi communicas passionibus quippe in sua canonica Petrus ait. Communicantes Christi passionibus gaudete ut in revelatione glorie eius gaudeatis exultantes. Sed quod certe Christus passus est multipliciter accusari. Audi super hoc evangelistam Marcum. Summi inquit sacerdotes cum senioribus et scribis et universo concilio vincientes Jhesum duxerunt et tradiderunt eum Pylato et accusabant eum summi sacerdotes in multis. Cur tu ergo accusari refugis quo potius pariter Christi passionibus communicando gaudere et exultare potes.

[S]ecunda puella ad maledictiones respectum habens sic ait. O amice nequaquam de maledictionibus dolere deberes si ad ea attenderes que patientia inferre possent. Que nam sunt illa forsan dices. Ecce michi bonum aliquod adeo recipiendum et superioritatis argumentum nature inducere gaudium. Vis scire quod bonum sequitur. Ecce habetur regum libro quod quidam ipsi David cepit maledicere et post eum iacere cum cum quidam de famulis David vellet amputare caput dixit ipse David dimitte eum ut maledicat michi. Et sequitur. Respiciat me deus et reddet michi bonum pro maledictione hac hodierna. Hec ibi. Ad quod propositum revoca memorie verbum illud salvatoris ad discipulos. Beati estis cum maledixerint vobis homines et propter me et cetera, quod capiens iuxta receptus mee intellectum plane videbis quod maledictiones quas vir iustus patitur deo cooperante bonum mercedis sequitur copiosum. Porro vis scire quod et sequitur statim in persona maioritatis argumentum nature inducere gaudium. Audi illustrem Senecam pariter et valerium maximum enarrantes. Contigit eundam dicenti sibi maledixisse et ille respondit. Non michi inquit sed illi qui in se quod ille culpat agnoscat. Sed et si michi maledicere curet non curo quod auditus lingua debet esse robustior. Cum singulis hominibus lingue sint singule sed aures bine aliquatenus tamen curo quod eo ipso me fateor esse superiorem quod superioris persone visus est hec pati inferioris fateri. Gaudere itaque inter vigente humilitate compatere infelici.

[T]ercia puella sic ait ad contrarium. Cur quiris perturbaris quibus quidem laudari comprobaris. Nimis quia quilibet homo patitur a malis. Sed qualiter ad hec habere te debeas docet illustris Seneca. Malis inquit displicere laudari est. Nullam auctoritatem habet sententia ubi qui dampnatur et dampnat. Male de me loquuntur homines qui nesciunt loqui faciunt non quod mereor sed quod solent. Equo animo audienda sunt imperitorum convicia et ad honesta vadenti contempnendus est ipse contemptus. Hec Seneca. Dices forte timeo michi obici penitus vitia. Sed hoc timere nemini viciosum nisi eius. Ut enim traditur in venerabili decretorum qui gratia virtute decoratur penam suorum viciis non dedecoratur.

[Q]uarta puella tristicia viri querulosi ex iniuriis et plasphemus provenire considerans sic ait. Expediret tibi o homo minime querulari si tuum defectum notabilem velles manifestum non fieri quippe loquela tua unde potius

querela manifestum te facit Indicat
quidem te igne divini amoris seu ignee
caritatis habitum fore denudatum Nimirum
si quis vestitus esset ignea veste profecto non
haberet timere muscarum tactu pungi-
tivum que nec ipsum viderent pungere
Sed quid perfecto sicut vere musce se
haberent ad veram vestem si ignea
esset Sic musce methaforice dicte ad
vestem igneam acceptam methaforice
id est ad habitum ignee caritatis se videntur
habere Ita scilicet quod hunc habentem habitum
experimentum perfecte non vident ad contri-
standum contingere Dices forte quod nam
sunt iste musce methaforice perfecto hujusmodi
musce sunt in parvas quam ad modum mus-
carum sunt satis pungitive cuiusmodi
etiam musce sunt in sultaciones et blas-
pheme audi patrem clarevallis sic
eas appellantem Musce inquit morītu-
re misericordie sunt musce moriture blas-
phemie sunt musce moriture in sulta-
tiones sunt hec ille Et bene dicit mori-
ture tum quia blasphemie et insul-
taciones hujus bonis viris illate sunt a cor-
dibus hominum tamquam non credibiles cito
transiture tum quia etiam una cum
paccionibus si fiant sunt apud ipsos
bonos igne caritatis quomodo consumpte

Bern. in sermone de pasche

Quinta puella ad obprobria et
vituperia sive ad contumelias
attendens sic ait O amice
cur de istis adeo perturbaris quasi nescias
cujus sint virtutis Nimirum hujusmodi sunt
medicamentum tutamentum bonitatis augmentum
sunt et ornamentum audi patrem clarevallis
Ego inquit plagis conscientie mee nullum
video accomodacius medicamentum obpro-
briis et contumeliis Vis scire quod sunt tu-
tamentum audi sanctissimum patrem Gregorium Sic in-
quit ut contumeliis gratia magis quod
ira debeatur quarum interventu de in-
dice pena graviar declinari posse con-
fiditur Vis scire quod sunt bonitatis

Bern. ad guilli abbatem sancti theodorici

Greg. li° xxx° mor.

augmentum audi eundem eciam licet
non ibidem Boni inquit per contumelias
meliores efficiuntur Denique vis scire quod
sunt etiam ornamentum Certe contumelie
et obprobria hujus sunt secundum Johannem os au-
reum quibus in isto carissimis sunt non indigens
incessanter peccatoris Inter ipsa corona
bimur clarioribus coronis quippe contumelia
est sicut preciosus lapis in corona habenti quod
hujus est nature et virtutis quod facit in deo
solide manere ubi homini est optime audi
Gregorium de hac egregie loquentem Iustus
inquit mundanda agit et obprobria recipit
ut qui opere foras plaudens patuit re-
pulsus contumeliis ad semetipsum
redeat et eo se robustius intus in deo so-
lidat quo foris non invenit ubi requi-
escat

Greg. in om.

Crisost. super Jo.

Sexta puella sic ait O bone
Cur tristis es ob contumelias propter
confusionem forsan inquies et
glorie mee diminucionem Non recte certe
iudicas contumeliis ad augmentum glorie
conferentibus Nomine enim id ad glorie
confert augmentum quod confert ad no-
men gloriosum Puta ad nomen sapi-
entis vel ad nomen philosophi Nomine quidem
apud veteres ad modum preciosum Unde
et boeciana consolatio per centenarium
narrat quod quidam contumelias impa-
cienter ferendo huic nomini notabiliter
derogabat dicente eo contumelias
inferenti Intelligis me esse philosophum
cui ille nimium mordacius Intellexeram
inquit si tacuisses cuius rei series per-
ceptem meam superius perfectius declaratur

Boec. li° q° p[ro]sa vij

c 49 p[ro]sa vij

Septima puella sic ait dic
quesso michi est ne de illo
tristandum quod apud sapie-
ntissimos homines constat fuisse materiam
gaudiorum Nequaquam inquies si tamen
et tu fueris de numero sapientum Sed quid
perfecto nisi sapientem esse prius apparuit
illius apostolorum tamquam ab eo ad ardua expandi
in mundum universum missi Viri fuerit

sapientissimi quippe de eis sanctamque
sapiam sanctorum narrant gesti et laude
Nota actuum — eorum imitatur etiam. Sed quid in sapientissimos
dixerim qui tot terrarum climata peragirunt
reges quoque et regna converterunt et magis suo
et domino corpore subiecerunt. Sed quid de
ipsis? Nonne eis dignum esse contumelias
pati maxima fuit gaudii? Certe sic. Audi
Actuum v — quid de hoc Lucas refert loquens de illis:
Ibant inquit gaudentes a conspectu
concilii quoniam digni sunt habiti pro nomine Jhesu
contumeliam pati. Digni inquit est
esse. Vere prorsus magna dignitas ipsos
prae multis ad hoc electos esse ut mundi su-
perbiam transcendentes facti stulti propter
Christum toti mundo illuderent quibus dignus
non erat mundus.

Octo decimo post premissa
ad dominam consolatrix supra-
dictam accessit et aliis ce-
teris super carentia premissis expressa de-
siderat consolationem recipere aliqualem.
Cui illa huius rei gratia de suis puel-
lis nonam deputavit.

Nona puella sic ait: Quare
enim gloriari quaeris in gemmis for-
te respondebis quia tue mire pulchritu-
dinis in eis consistentis quo pacto
eos per eas gloriosus fui. Credes etiam mi-
rabiles dolores amissis et letus retentis.
Sed quid certe pulchritudo gemmarum non
est digna quod de illa mireris vel quod doleas
amissis et leteris retentis. Numquid
per eas non reddis pulcher gloriosus vel
amabilis. Audi Boetianam consolatri-
Boec. li. 4 psa. v — cem: Et inquit gemmarum fulgor oculos
trahit. Sed siquidem hoc est splendoris
proprium gemmarum est lux illa non hominum
quas quidem mirari homines vehementer
admiror. Quid est carens anime motu atque
compage quod animate rationabili iure pulchrum
esse merito videatur? Quam tamen et si conditoris
opera sui et distinctione postreme aliquid
pulchritudinis trahunt, infra nostram
tamen excellentiam collate admirationem vestram
nullo modo merebantur. Intuebantur sequitur
celum sidera lunam solem. Quid mirantur?
Num te aliquid horum attingit? Num
audes alicuius talium splendore gloriari?
An vernis floribus ipse distinguis? Quid
in ambus gaudiis rapis? Quid ex tua
bona per tuis amplexaris? Numquam tua
faciet esse fortuna que a te natura
rerum fecit aliena. Ex quibus omnibus
nichil horum que tu in tuis computabis bonum
tuum esse liquide monstratur. Quibus
si nichil inest appetende pulchritudinis
quid est quod amissis doleas vel le-
teris retentis? Quod si natura pul-
chra sint quid id tua refert? Nam
hec per se a tuis quoque opibus sequestrata
placuissent.

Decima puella sic ait: Cur or-
nari queris rebus aureis atque
gemmis in iniuriam tui condito-
ris? An nescis quod in iniuriam digne cum
dicendam optimo facit artifici qui presumit
ad eius opus pulcherrimum et exquisite
factum emendandum conari. Fatearis
hoc verum esse. Sed quid profecto homo
ab optimo factus est artifice atque ei quod
animo consilio mente ad ymaginem ipse
dei factus est homo. Est autem et mem-
bris corporis adaptatum indebita proportione
a qua quidem discreparet si quantumcumque ei
ornamenti maxime rerum infimarum super-
addi contingeret. Nonne ergo optimus
artificis conditam melius esse non
mereri quam in eius iniuria quibus
vis velle ornamentis? Hanc ceterarum
iniuriam deo non facit alia quecumque ani-
ma quam illa que a conditore suo pulchritu-

sint contenta Num leonem vidisti
regem animalium se coronantem crinibus Num
aquilam se ornantem gemmis forsitan
faceret simea que hoc didicisset ab homi
nibus factus qui et ipsi simie sua assimilan
tur fatuitate Audi illam industria bo
eciana consolacionem Alia quidem inquit
sui contenta sunt Vos autem deo mente
consimiles a rebus infimis excellentis
nature ornamenta captatis nec intelli
gitis quantam conditori vestro faciatis
in iniuriam Ille genus humanum terrenis
opibus prestare voluit vos dignitatem
vestram infra infima queque detru
ditis hec illa consolatio

Tercia puella sic ait Cur re
bus queris ornari nature
tue extraneis auro scilicet
sive gemmis An nescis stultum esse co
nari ad impossibile porro quod te talibus
que dicte sunt rebus ornari sit impossibile
Si scire velis audi prefatam boecianam
consolacionem Quod inquit late patet
vester hic error qui ornari posse aliquid
ornamentis existimatis alienis at id
fieri nequit Nam si quid ex appositis
luceat ipsa quidem que sunt apposita
laudantur Illud vero hiis tectum atque
velatum in sua nichilominus feditate per
durat hec illa.

Quarta puella sic ait
Cur auro et gemmis ornari
desideras Extra hominem dispositum
quidem omne non nisi bonum potest
esse Omnia namque bonum appetunt secundum
inudi sapientem quod si non omnia appetens ad
bonum fuit constat quod erratur At vero
si scire volueris aurum atque gemmas posse
possidere vere bonum non esse. Audi
gnaram inter bonum et malum discer
nendi boecianam consolacionem Ego in
quit nego ullum esse bonum quod noce

at habenti Num illud mentior inimice
iniquos atque diuitie possidentibus persepe
nocuerunt hec illa. Que quia id dedu
cit de auro et gemmis addiuinas pertinentibus
pro hoc quod hec adeptus dedignit desistat
esse securus Unde circo scripti metro sic
dicit exclamando Heu primus quis
fuit ille auri qui pondera tecti Ge
mas que latere preciosa volentes pericula
fodit

Quinta puella sic ait tu tuum
desiderium in corporis fertur or
namenta Cur non pocius
tuas quo ornetur tota tua persona que
prefecto eo ornatum perdit quo se corporaliter
ornare querit Audi ambrosium Neglec
ta inquit decoris tua plus placet
et hoc ipsum quod nos non ornamus ornatus
est hec ille. Sed quid Nomne econtra
hominis persona ex corpore consistens et
anima sua pro hoc perdit ornatum quod studet
ornare corpus suum Certe sic audi
illum Cyprianum de ornatu corporis loquen
tem et in perdicione ornatus persone re
ferentem Auro inquit et monilibus
adornate ornamenta mentis et corporis
perdiderunt Sed quo pacto forsan in
quies Certe si mens esset ornata
virtutibus tum illa ut forma sic tota
in qualibus parte corporis omnia tum suis ac
cedentibus sequeretur mediante ea corporis
sentibus ornatum esset et corpus Que
admodum eciam salvator ait Si ocu
lus tuus fuit simplex totum corpus
tuum lucidum erit scilicet luce conscep
tam simplicitatem seu puritatem
mentalis oculi scilicet pure mentis
cumitata mediante vel in sensibilibus
ipsi corpori perdito quod cultu mentis perdit
mediante ea prius habitus eciam cultus
corporis Sed quid certe tunc minuitur
de corporis ornatibus est argumentum pro
dictum esse ornatum mentis consistente

Boecius libro quarto prosa v

Boecius libro metro v

Ambro.

ciprianus

Boecius libro quarto prosa v.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

in virtutibus Hinc namque dicit preclarus Ivo Non tanto tempore corporis cultus mise peius neglecta fuisset mens in culta virtutibus

Sexta puella sic ait. Cur homo tantam curas de ornatu corporis perquod te ipsum vel principale tuum sive satis te quidem demonium principale aut tuum i. hominem tuum interiorem corporis hominis sunt Unde scire de primo Certe dedicato magni patris in volumine decretorum tractatu apte colligitur quod ornatus meretricis non est ad placendum hominibus supplementum sed ad serviendum demonibus Porro quod homo se ornando corporaliter prestantius studiose principale suum i. hominem interiorem corporis servum faciat patet Num qui servit corpori servus est corporis et non est principale hominis servit corpori qui sic intendit quod multum studet eius ornatui Certe sic tunc est ad ipsum sicut si hera faciat ancilla dominam suam ornans Vel sicut servus dominum suum armans Certe non est hec mutacio dextre excelsi sed dyabolici consilii quo de domino fit servus de de servo dominus Ad homo interiorem naturam dedit dominum esse sed exteriorem Cur te ipsum negligis et non te sed corpus quod iure servus est preposituus te ornare conaris quo non sicut dominus corporis sed ut servus eius appari videris et domino pareris

(Augustinus ad Possidium et hi... cepse. d. v ficare ısı)

Septima puella sic ait Ad hunc si quis sciret ornatum suum esse venenosum et simul multas accedere natum inimicum crudelis esset si non post poneret ipsum Sed quid perfecto tam viri quam mulieris ornatus est utique venenosus simul quod multas accedere natus Et esto quod inde nullum sequatur dampnum peccati tamen metuit quis eterni supplicium Audi de hoc venerabilem Jeronimum Si inquit vir vel mulier se ornavit et vultus hominum ad se provocavit et si nullum inde sequatur dampnum iudicium tamen patietur eternum quia venenum attulit si fuisset qui biberet hoc

Jeronimus

Octava puella sic ait Nescis homo egregium verbum gregorii in decretorum venerabili volumine Nichil inquit fulget in episcopali cultu splendidius quam humilitas hoc ipso ergo quod episcopus et per modo eciam alius exterior ornatu qui superbia natus est induere superbire incipit ornatum humilitatis perdit Itaque inspecta premissam autem decreti eo perdit ornatum excellenciorem et fulgenciorem quo querit habere inferiorem scilicet exteriorem Et nonne hoc stulticie est Vel melius dictum insanie Tu non concordet sane doctrine que longe lateque invenitur tam in veteris quam in canonisatis de scripturis de ipsa humilitate hominem pro ornatu gratum et graciosum ipsi faciente Nimirum homo humilis gratus est humilibus racione similitudinis gratus quoque est superbis eo quod non resistit ipsis

Nona puella sic ait Cur tuum desiderium non in ea est si in corporis fertur ornamenta contra te militat pro favore meo suprimus reverenda tam venerabilis Jeronimi auctoritas que dicit Non mediocriter errant qui magno bono preferunt mediocre bonum Sed quod Nonne magis bona sunt animae ornamenta corporis nec mediocria bona dici possunt hinc est quod corporis ornamenta nequaquam sunt ornamentis anime preferenda sed bene econtra Quemadmodum fecit beata agnes que tam preciosissima corporis ornamenta a prefecti filio sibi oblata quasi stercora refutasset et ipse multo maiora promittet tale confert ei

Jeron

responsum Discede a me paululum mortis quia ab alio amatore preventa sum Et hec dicens de xpo intendebat De quo tocius ornamentorum a me metaphorice expressorum teste sua hystoria predicebat Annulo suo subarrauit me et inmensis monilibus ornauit me dexteram meam et collum meum cinxit lapidibus preciosis tradidit auribus meis inestimabiles margaritas et circumdedit me vernantibus atque coruscantibus gemmis Hec illa intendens ait ornamenta preornamentis corporis spretis ...

[illegible]

Anno septimo post premissa ad principalem consolatricem accessit et alius tristis querens super carentia et confusione premisso capitulo expressis consolari ... illa ... tres de suis puellis eiusdem consolationis gratia deputauit

Prima puella sic ait Nomine bona est consolatio ...

Secunda puella sic ait ...

capes tapes Neq̄ʒ de ornatu vestiu- tantu curares. Certe enim ex vobis mag- pius augustinus in decimo tercio libro sic legitur Augustinus ad possid. ut decet de conse- dii n̄ sitare Vero ornatus maxime xpianorum et xpianarum nullus fucus mendax vestis et pompa. sed mores boni sunt. hoc autem ex verbo precto sequitur quod vel non curatur de ornatu xpianorum. Vel de non vero qui querit pompa seu resplendencia ve- stimenti et negligunt mores bonos. Si ergo de non vero es contentus tunc victus vtique nec magna minus nec ornatus est. Sicut enim non verus ig- nis non est ignis. Ita non verus cultus non est cultus quemadmodum ecciam dicit Augustinus de doctrina xpiana magnus pater. Neglecta mundicies et inculta vestis cultus ipse sine cul- tu. Nimirum hic cultus sine cultu con- sistit in moribus bonis non in resplendencia exterioris vestibus licet boni mores eciam exteriores ornent homines. plerumque magis tamen ex quibus procedunt interiores v- tutibus. Hinc namque psalmista ait omnis ps. xliiii gloria eius filie regis ab intus in fimbrys aureis circumamicta varietatibus. Nimirum filia regis est autem deuota que non diui- ciarum sed et casta generacione in caritate est regis seculorum filia. Vnde absti- nuit gloriari in vestimentis forinsecus splendidis sed ab intus in fimbrys au- reis i. finibus virtutum excellentibus ipsa- rum quam variarum virtutum circumamictam va- rietatibus.

Tercia puella sic ait. Qd si scires homo quid ipsis an- gelis deo quam placet vile ve- stimentum minime curares tibi compa- rare ornatum. Quod enim angelis pla- ceant vilia vestimenta et ad eas liben- cius declinent qui sunt ea hoc dulcis Bernardus in sermone v de natiuitate domini pater Clareuallis in hunc modum manife- stare curauit nobis. Quam multa in- quit ipso die natiuitatis domini gem- mis et auro fulgent altaria quando v- bique palliis adornantur. putas putares ad hec angeli diuertent et pannos de- clinabunt humanos. Si ita est cur magi apparuerunt omnium pastoribus quam re- gibus templi terre templi quam sacerdo- tibus. Non igitur oportet confundi non oportet erubescere si contingat hys pan- nosis quos angeli visitant vilitate vestium assimilari. ymo et ipsi regi. Vbi est inquiunt magi qui natus est rex iudeorum. Sed de hoc rege ymmo de mundi saluatore post premissa sua ver- ba subiungit pater Clareuallis. Cum inquit et ipse saluator cuius est auri pariter et argenti sacrum in suo corpore paupertatem dedicat. Aut certe cur ipsa- tam solicite paupertatem angelus enar- rat. Hoc inquit vobis signum inue- nietis infantem pannis inuolutum etc. Sed quid. Nunquid pannis de serico vel de auro formatis. Certe nequaquam hoc credendum est sed probabilius ut li° xv° c. xv concs. iij preceptum meum in sequentibus patebit. De pannis huiusmodi inquibus ipse pastor omnium pastores diligit tam quam sibi similes eos dicte pannositatis.

Sermo octauus post pris- sa ad dominam consolacionem principalem accessit et alius tristis querens consolari super race- tys pressis capitulo expressis. Cum illa more de suis puellis quatuor assigna- uit.

Prima puella ad humiliacionem respiciens sic ait. Omnis peregrinus vel presens sulcus intra peregrinacionis sue curaret sibi de humiliacione plenam prouidere et sic per ho-

[illegible] solempniter [illegible] replectit ac si [illegible] fidelis ad honorem [illegible]

depicturis et sculpturis et aliis or-
natibus sollicitando circa et extra si-
am patam notabiliter accrescare Esset
hoc procerto minus fatuum quod et multo
secundum sanctos contra inuenitur reproba
tum Dices forte hoc non uidetur
Nam templum salomonis fuit pulcher-
rimum atque per omnia sumptuosissimum cuius
edificia hodie sunt in memoria tamquam
laude digna Uerum dicis sed tu cir-
ca hec ingenua audi uenerabilis Ieronimi
sententiam libro decretorum inductam.

Ieron xii q 1 c glo

Hic enim pater uenerandus non solum
secularia et prophana edificia reprobat
sed etiam sacra uel sacranda dicens sic
Multi edificant parietes marmoreis
nitent auro splendent laquearia gemmis
altare distinguitur Et quia hoc dicit
detestando ideo subiungit dicens Neque
michi aliquis opponat diuites in iudea
templum mensas lucernas. thuribula. pa
tellas. cyphos mortariola et cetera
ex auro fabricata. tunc hec probantur
a domino quando sacerdotes hostias ymolabant
et sanguis pecudum erat remissio pec
catorum quamquam hec omnia precesserint in
figura scripta sunt autem propter nos in quos
fines seculorum deuenerunt Nunc uero
cum paupertate domus sue pauper dominus
dedicauit portemus crucem et diuitias
lutum putemus hec ille uenerandus Nos
igitur cruce(m) itemque ut diuicie appareant in ha
bitacionibus nostris sicut lutum sunt putan
de quis enim uellet de luto gloriari
aut de luteis edificiis reputari glorio
sus

Eminda puella sic ait Neste
quod angelis suis deus man
dauit de te ut custodiant
te in omnibus uiis tuis quibus scilicet
peregrinaris a domino In uiis inquam Numquid
non est in hospiciis tuis propriis Credo pla
ne quod sic si tamen sint humilia Si
uero alta sint et nimis sumptuosa
dubium esse parit qualia uel talis dubii

huiusmodi sint uitanda que scilicet ange
li hominem uel pro tempore quo ad loca uel
quo ad preseruacionem a pena uel a culpa
derelinquant procul dubio huiusmodi curiosa ad
memoriam reducunt patris clareuallis precep

Per cao consi ij

tum modo prius inductum Quam multa
inquit ipso die natiuitatis domini ge
mmis et auro fulgent altaria quando ubi
que pallis adornantur parietes putas ad
hec angeli diuertent sicut ita est cur
magis apparuerunt pauperibus pastoribus quam regibus
tunc templi quam sacerdotibus hec ille pater Et
re cum de habitacione dicamus domino in collecta
angeli tui sancti habitantes in ea nos in
pace custodiant scilicet contra insidias in
imici de quibus premittitur sed in ipsis locis
dictus pater dubitat an angeli di
uertant ad huius sacra loca excessiue
ornata quanto tunc potius esse dubium an
ipsi angeli custodes hominis ipsum custo
diendum causa eius dignentur ad alta edi
ficia pariter et prophana Et sic angeli
sancti ibi non fuerint prohibit in habitas
supra rememoratam collectam in insidiis
inimici

Eraa puella ad ornatum atte
dens supellectilis sic ait Il
lis multo domus carere quam sterorum
digna sit reprobacione Sed quid profecto

Ieron inepl

supellex preciosa a sanctis reprobatur au
di doctorem insignem Ieronimum Inter seri
cum inquit et linthiamina quibus ui
dis fulgidis et formosis intellige te
midum et canissimum sordidum mendicare
hec Ieronimus Et nota quod dicit nudum id est
sine habitu uirtutum canissimum id est sine in
tegritate spiritus id est sordidum scilicet ster

phil ij

coribus de quibus dicit paulus Omnia
arbitror ut stercora mendicantem scilicet
a uirtutibus sericum ab agris linum a silua
tibus et textibus pannum lineum Sa
ne si supellectilem preciosam et or
natam habeas qua crudelitate passus

de illa gloria videns multitudinem pauperum copiosam et non desistere quippe pauperes inquit christus semper habetis vobiscum Exemplum potius attende debes sancti viri beati dominici de quo adhuc secularis et iuvenis conscripte legitur quod dum illo tempore quo palentie studuit fames invalesceret venditis libris et suppellectili quam habebat omnia in elemosinam est largitus

Tertia puella ad carentiam familie attendens sic ait Ut confusionis et verecundie rubore perfunderis propter carentiam familie ad honorem ut puto fuerent audi boetiam consolatorem te vel inepte consolantem ait vero inquit te longe ardo famulorum facit esse felicem qui si vitiosi moribus sunt perniciosa domus sarcina etc. ... vehementer inimica Sin vero probi quo non ... aliena probitas in tuis inabitur opibus hec illa consolatio Porro si aliena probitas in alterius opibus non est inanda multo magis meius gloria ptollenda confusione et verecundia ex carentia familie magis est in gloria eo saltem quod humiliat constituet apud superbos in maiori gloria quippe ut ait elephas themanites Qui humiliatus fuit erit in gloria

Sermo nono post premissa ad predictam dominam consolatricem accessit et alius fratris quaerens consolationem recipere tam super confusione ingrate quam in speciali supra confusionibus premisso capitulo expressis Cui modo domina huius rei gratia de suis puellis tres ydoneas assignavit

Prima puella sic ait cum confusione ingrate

Ad amica de confusione patientibus audi verbum psalmiste Imples inquit facies eorum ignominia et quaerent nomen tuum domine Confusio ergo seu ignominia quaerendi nomen domini occasio est sive causa Quod inquies nomen Certe nomen eius ihesus quod perfecto adeo est dulce quod remedium est ignominie ut pateat facies hominis confusionis et ignominie amaritudinem non sentire ipsius dulcedine Unum ipse secundum illum premium claravallensem Ihesus est mel in ore melos in aure iubilus in corde Semper non est tristitiandum de confusione nisi dominum capiat petitum adducente Omnis enim alia quam homines humiliat gloriam adducit quippe ut supra meminimus presentata est qui humiliatus fuit erit in gloria Hec aut de confusione dicit alter ihesus filius sirach dicens ... premediata petere ... mut Est inquit confusio adducens peccatum et est confusio adducens gloriam quam consequitur non livor vel invidia sed favor et gloria

Secunda puella confusione in carceribus vel altius pene confusibilis attendens sic ait

O homo pena tua aut illata est sine culpa aut pro vera culpa Siquidem sine culpa O quantum laudis homo meretur audi magnum patrem augustinum Non ita inquit laudamus Joseph cum frumentum distribuebat sicut cum carcerem habitabat Hec pater ille Nec est inmandum malum enim confusionis apud paucos perditum valet exiguus nequam tanti est quanti est ponderis bonum glorie apud multos viros gloriosos Sed quod perfecto esto quod omnes mortales confusionem pene sine culpa illate nescirent sed illatam sine culpa in hic est meus respectu immortalium apud quos in numerabiles pariter et gloriosos apparent primo sine culpa gloria maiora deberentur porro si pene infertur etiam pro vera culpa

Ps. lxxxii

Ecc. iiij

Aug. super ps. lxxxiiij

boe. li. i. pro. v

Job xxii

pro. ij

tinet et attendendum quod neque quod hec tristari qui per modicam penam maximam euadit nec qui verecundiam maiorem per minorem claudi quod ad propositum prelibat quidam dicat Nam enim inquit corpori sectum salus et vere malum sed languere sectione vestre indigens recto ergo prudentie remissio sed intensio non dum punitum apud mente recte etiam vere hec maxima punitio in malo manere impunitum et si quis videre se ipsum potest tale habitum habentem tunc utique gemet ente se ipsum hec philosophus ille Sed quo ille gemet si impunitum se videt contra quod et intra se de esse tali viso quam de se punito magis erubesceret

Tercia puella turpis mortis confusione attendens sic ait Vel turpis mortis inferetur condigno tuo utique inpta predente preteriti sinat tuus est malum capunitum quod impunitum remanere Si vero bono viro et virtuoso inferetur tunc amittit turpitudinis rationem claudi super hac et propterea satis proposite conclu dentem Non est inquit putanda mors mala quam bona precessit vita claudi quoque et tulliana sententia Nequaquam inquit viro forti mors accidere potest Denique secundum illustrem boetium omne quod recipit per modum recipientis recipitur Quomodo igitur possibile est bonum virum mala recipere mortem

[V]icesimo post premissa ad illustrem dominam consolatorem accessit et alia persona tristis super materia premissi capituli queres beneficium consolatoris At illa eius uti gratia de suis pu ellis ilico duas adduxit

Prima puella ad impotenciam viri tristis consideracionem dirigens sic ait Noli amice tristari Vel enim es impotens naturaliter vel talis factus maleficio Siquidem maleficio quidam in suis neptem meam inspires et consolacionem patris reportare Si vero naturaliter nec hac te debet tue carentie liberorum perturbare prout per eandem neptem ac etiam per alias partes potui declarari Verum si ergo hec considerabis et fortasse eris mulieribus minus gratus cogita illas esse meretrices et ipsarum fauorem merito contempnendum quod pariter hac apud personas sexus utriusque sapientes et honestas minime es confusum quod et nec curandum est fatuus displicere Quod si forsan uxorem habeas que hac de causa contra te iudicialiter agat ad diuorcium si per ipsam contra te sinatum fuit reputa pro te notabiliter factum esse ut pote quia per hoc es a meretrice absolutus Vere etenim felix est hec impotencia que tibi potenciam tribuit ab uxore meretricula recedendi Denique considerans quod deuocionis gratia atque castitatis amore licet plurimi sancti viri se ipsos castrantes atque vtilitatis causa et regnorum eunuchi per castracionem eligerunt fieri impotentes et si natura hoc tibi dedit aliquid saltem ~~intento~~ intentione consimili potes consolari

Secunda puella sterilitatis opprobrium considerans sic ait O bona amica cur turbaris cum rachele infecunda Jacob viro suo dicente Da michi liberos alioquin moriar Cur non pocius spiritualiter attendens attendis quod regum libro dicitur Sterilis peperit plurimos filios sterilis est aptior quam fecunda hinc etenim filios amos lauda mater sterilis que non paris quod et paulus inducit letare sterilis que non paris et

prelibus libro de vigilia ut puto

de remediis fortuitorum, senecae

tullius in questionibus tusculanis?

libro 1 ... de consolatione philosophiae IV

Gen xxx

Reg I 1

ysa liiii

gal iiii

cap xx de remediis consolatoris super verecundia ex confusione viri sterilis siquidem impotentis

cuius p(ro) causa subdit quia multi fi
lii deserte magis quam eius que habet
Ro viij virum Nempe quam mulier innupta
et virgo cogitat que d(omi)ni sunt sane pot(est)
hec intelligi de sp(irit)ualibus filiis conceptis
in ventre mentis seu in nobili cordis
Qui nimirum filii sunt sanctarum cogi
tationum actus meritorii quippe sicut filiis
p(ate)rna debetur hereditas dicente pau
lo si filius et heres Ita talibus ac
tibus debetur hereditas celestis regni
Sunt et coheredes xpi quia here
des dei patris pulchra et casta generatione
ab eo immediate speciali influentia
procreati Non enim sufficeret generalis in
fluentia ut in generatione fructuum in
arbore sive in quacumque alia generali generatione
sed omnino additur specialis influentia
sed actuum meritoriorum necessaria existet
specialis influentia patris celestis qui
ad dicit nobis Sine me nichil po
testis facere Nichil inquit supple boni
meritorii seu aliter moraliter boni
Verum licet quantum ad carnales filios
Jo xvi scriptura dicat Mulier cum parit tristi
tiam habet tamen de opposito quantum ad
dictos spirituales non sic sed concipiens
eos potius inpleta gaudio ubi doc
tore gentium atque filii amos letari
habet atque laudare suum creatorem pro quo
habet tales filios et tam multos va
lens scilicet in sua diem naturalem mille
tales filios concipere in mente deinde
parere exterioris operis manifestatione lau
det itaque eos mater et letetur multipli
ci in se gloriando de dicto patre quasi
suo viro pulcherrimo qui est quidem secundum
Boet illustrem boetium pulcherrimum ipse mundum
mente gerens nobilissimo Sequo
idem dicit Mortales cunctos edit
Ro x nobile germen ditissimo qui est
ut dicit paulus dives in omnes

qui invocant illum Potentissimo qui
est ut dicit idem Solus potens rex re
gum et d(omi)n(u)s d(omi)nantium fecundissimo
qui pro mio sponsarum suarum quasi infinitum 1 thi. vj
plenus peccatum in momento virtuosissimo
solaciosissimo et gratissimo quippe ipse
est d(omi)n(u)s virtutum et vocatur deus sola
tii et deus omnis gracie ac deus omnis
consolationis Rursum pro sponsa concipiens
et pariens dictos filios spirituales laudet
creatorem suum et letetur de ipsis tamquam
filiis optime condonatis hii nimirum
iniqua emulant numquam senescunt nu
quam infirmantur semper sunt virides vo
et vita dicti quippe secundum illud apostoli ap(ostol)us xxij metha(phisic)e
Operatio intellectus est vita Sunt
quoque et libere conditionis ut pote
secundum eundem existentes gratia sui. hii e
tiam filii concipiuntur et pariuntur sine ap(ostol)us i methe
dolore Immo cum summa delectatione sine
tamen virginitatis honore salvo virginali
pudore sed et omnes huiusmodi filii sunt
sancti non solum salvandi sunt quia
salus et perfectio vocati qui sic in
quandam salutem formaliter conferunt in
hac vita atque mistice salutem eis in
tant eternam in patria Eo quantum ergo
gaudendum est de eis multum quidem
recor esse virgines que propter huiusmodi
prolem ita sanctam sicut est sicut est
ewangelista Johannes vel baptista vir
ginitatem perdere forsitan non curarent
quanto igitur magis de predictis filiis est
gaudendum qui adeo sunt essentialiter
sancti quod nec baptista nec ewangelista nec
etiam virgo beata dei mater alma
sine talibus conceptis nec habendis sanc
titatem habuissent

Explicit lib' m[illegible] de spolio [illegible]

1

Quinto principaliter
vi tristibus supra
dicte dne consolatri
principali assimilantibus
et ei astantibus co
ram primus excus
ante ceteros hijs eciam verbis est
allocutus Domina illustrissima turbor
minis de temporalis potestatis seu po
tencie atque dignitatis carencia et pe
to ut me super hoc digneris consolari
At illa eidem de suis puellis vi as
signavit

Prima puella contra querelam
de potencie seu potestatis ca
rencia sic ait Tu homo qui pote
ciam appetis ut de eius carencia
conqueris attende quod secundum Senecam
pro certo quanto potentes in statu
fuerint alciores tanto in periculo maiori
versantur Nonis magnus pres[ul] augu[stinus]
hanc sentenciam meliorum regula affir
masse Nonis enim per eadem sunt sic
quoque exemplicasse exemplificasse pote[ntes]
inquit duces et principes quam milites
ab hostibus appetuntur et violencius
impulsantur ventis et turbinibus cul
mina quecumque sunt alciora Eo magis quoque quo
plus ceteris omnibus quisque prestat esse
metuendus hec ille Quid ergo optabi
lem potenciam existimas quam et pre
sentem atque temporalis distantes primum atque
in minimis casibus periculum manet periculi
inquam maiores multo miserie persunt
quam si potentes ante casum non fuis
sent Quesso tu memineris quod utique
superdictum recordor Infelicissimum in
fortunij genus est fuisse felicem.
Nunc quoque flagito ut attendas quam
securi sint potentes atque Exempl[um]
hoc diste magnatum divitiarum Ecce
quid de regum statu qui firmiori po
tero subsistere videtur illa boeciana
consolacio in longum retro excepta ut
pate tu plena tradidit plena est
inquit exemplorum vetustas plena etiam
presens etas quod reges felicitatem calamitate
mutaverint Et subdit o preclare ad po
tenciam potencia que nec ad conservacionem
quidem sui satis efficax invenitur.
Quod si hec regnorum potestas be
atitudinis auctorem Nonne si qua
parte defuit felicitatem minuit mise
riam importet Sed quamvis late hu
mana tendatur imperia plures necesse est

Augustinus de singularitate clericorum

Boecius libro iii prosa v

est gentes vel inqui quibus quisque regnum
non impetit. Qua vero parte beatos fa-
ciens desinit potestas hac impotencia
subintrat que miseros facit. hoc igitur
modo maiorem regibus inesse necesse est
miserie porcionem. Expertus sortis sue pe-
riculorum tyrannus regum metus pendentis
super verticem gladii terrore simulant.
Que est ergo hec igitur potestas que solli-
citudinem morsus expellere que formidinum
aculeos vitare nequit atque vellent-
ipsi vixisse securi sed nequeunt. Hec
illa. Quid igitur inquies ad hec forte
dices. Nunc vero quisque potens vel aliquis
satis securus manet prevalens multitu-
dinem servitorum. Audi de hoc voluntatem
expertum illam quam dixi potentem inge-
renses qui satellite latus ambit qui quos
terret ipse plus metuit qui ut potens
esse videatur in famulorum manu situs
est. Hec illa. Cuius dictum hac expos-
tulla patet quod non pauci reges alios
quam potentes suorum prodicione in fugam
versi aut bello sutrube suorum eciam ma-
nibus occisos aut venenatos obiisse
quia habuere potenciam contingit in
tibi. Ad pulchra potencia et vite in
mensa solacii tempore est secura post
ipsos quibus innititur habet ampla fo-
rmidare. Unde et sepe dicta consolatrix
potenciam inquit ne desideres sibi
torum insidiis obnoxius periculis sub
iacebit. Unde si te forsan regie aut
cuiusquam alterius maioris potestatis
carencia tangit quamvis in corporum suaz
distanciis arte si te non valeat per-
turbare leviter eciam loco et tempore a
suppetente absencia quoslibet manus
nostri. Hortor quod nec minus est
magis tibi sui ordinate potestatis puta
qualem regum vel magnatum famili
ares obtinent carencia te gaudere set
plurimorum namque invidia aut vindic-
te aut ambicionis causa ut potero a

ditudia succedendi tali insidiatur po-
tencie studiosa quod evitat ipsorum quod a
vaticia aut malicia principum seu magna-
tum huius familiares apud se potentes
sepe et inopinate dum securiores
se existimant vel morti tradidit aut
alios consternit nullo obstante presidio
amicorum. An non putas aliquando contigisse
ut frater fratrem in morte tradet ut
ingruitum post sublatum de medio obtinet.
Unde igitur magis in civitatum quita-
tibus magistratuum potencia sediciosi
ob tumultum populi leviter concitabilis
ruinam quaerit formidare. Cottidianum quamvis
hoc videtur et paucos intra annos
sepius ita vidimus quod qui inpotentes
extitere usque adeo quod sideribus imparare
viderentur erectis quam capitibus corpore tra-
hunt ambulandi necessitas exigit re-
spicere dignabantur levis aure flatu
tumultuosa sedicione quam inedos tantita
ta strage quod non minus aut rerum confis-
cacione aut conspiracione personarum substen-
tis in se et in suis adeo sunt deiecti
quod omnes eorum potencia in amari-
tudine ponitur est causa. Quorsum igitur
ut audias superdictam expertam hocque
de regum familiaribus premittitur protesta-
te. Quid inquit ego de regum fa-
miliaribus disseram cum regna ipsa
tante inbecillitatis plena demonstrem.
Quos quidem regia potestas sepe in-
columnes sepe autem lapsa consternit.
Nero Senecam familiarem preceptorem
quam suum ad eligende mortis coegit
arbitrium. Papinianum diu inter aulicos
potentem militum gladiis antoni-
nus subiecit atque utrique potencie
renunciare voluerunt. Quorum Seneca
eciam suos tradere Neroni seque in ocium
conferri conatus est. Sed dum ruitur-
os moles ipsa trahit neuter quod voluit
effecit. Que est igitur potencia ista
quam pertimescunt habentes quam nec tu

hic velis tutus sis et cum deponere cupias vitare non possis An presidio sunt amici quos non virtus sed fortuna conciliat Sed quem felicitas amicum facit infortunium faciet inimicum Que vero pestis efficacior quam domesticus inimicus hec omnia illa dependens igitur in statu que habes pro manibus potenciam scilicet vna in lance carnis et quod est in mundo demonstratur vitam propriam perdendi periculum moriendi quod cum quo omnium finis est tribulum morte sollicitet in lance alia et videbis hanc secundam lance prima incoparabiliter gravi morem Nam plus presto quam lanx prima boni contineat continet ista mali Fac igitur vnum aliquid excogitentis vtraque in lance quod si quid boni vel apparenter contineat tamen quia malicia eius preponderabitur bonitati stultus stolidus eris si hanc compositionem desideras hic et non potius caveas postquam ea habita sit habere etiam adiunctum inseparabiliter sibi malum

Eundem puella sic ait dum dignitas et potencia cadunt in homines improbos sive malos nocent aliis nocent et ipsis Vis scire quod nocent aliis Audi boecianam consolationem de istis loquentem Quid inquit de dignitatibus potencia quod disseram qua vos vere dignitatis aut potestatis inscii celo exequatis Que si in improbissimum quemque ceciderunt que incendia flammis ethne eructuantibus quod diluvium tantas strages dederit Vis scire quod nocent etiam ipsis in quos ceciderint improbis Audi eundem alibi Infeliciores inquit esse necesse est malos cupida cum perfecerint quam si ea que cupiunt implere non possent Nam si miserum est voluisse prava potuisse miserius hinc et illustris seneca in persona logos altius Non sinit inquit potens et in persona propria respondens Gaude inquit iniuriam facere

non patiens Porro si predicta in bonos seu probos cadunt quod tunc modum honoris passe ex dignitatibus quam ad modum se extendat potencia ut se proponderatur Boecianam consolatio manifestat At inquit si quomodo quod per rarum est probis deferantur quid in eis illud Nam probitas contentum placet Ita fit ut non virtutibus ex dignitate sed ex virtute dignitatibus honor accedat Que vero est ista vitam expetibilis ac potencia Nonne o terrena animalia considerans qui quibus presidere videamini Nunc si inter mures videres vnum aliquem ius sibi ac potestate pre ceteris vendicantem quanto moveris cachinno Quid vero si corpus spectes inbecillius homine reperire queas quos sepe muscularum quoque vel morsus vel in secreta quoque reptancium necat introitus Quo vero quisquam ius aliquod in quemquam nisi in solum corpus aut quod infra corpus est fortunam loquor possit exercere Num quam vmquam libero imperabis animo Nam mentem firmam sibi racione coherentem de statu proprie quietis amovebis hec illa quasi dicat Nequaquam Demum ad quid obvie optanda sit potencia manifestat magnus pater augustinus Optandum inquit ut potestas non detur nisi contra vicia ipsius que committenda potentes nolunt esse homines et volunt propter vincendos habentis Ut quid hoc nisi ut vere victi falso vincantur nec sint veritate sed opinione victores hec ille pater

Eciam puella sic ait Dico dignitatem vel potenciam diligens quid decarencia tristaberis vel amissione virtutis sunt nec bone secundum se neque vere sunt sed omnino false Vis scire quod non bone Audi boecianam consolationem Si inquit ipsis dignitatibus et potestatibus inesset aliquid naturalis ac proprii boni numquam pessimis provenirent Neque enim sibi solent adversa sociari.

Boe li° 4 p̄sa vj

Boe li° 4 p̄sa vj

sen̄

Boe li° 4 p̄sa vj

Natura respuit ut contraria quaeque iu
gantur. Itaque cum pessimos plerumque dig
nitatibus fungi dubium non sit, illud etiam
liquet natura sui bona non esse que se pessimis
haerere patiuntur. Haec illa. Sed et *Insp(ice) i(n) p(ri)mo ep(isto)la*
magnus pater Augustinus ait: Apud viros inquit
bonos indigna sit ipsa dignitas quam
multi indigni possident. Haec ille. Et bene
sic dicit, quia secundum illustrem Boecium
talia sunt praedicata qualia permiserint subiec
ta. *Boe(tius)* Porro vis scire quod mundana dignitas
et potestas non vere sint, sed falso nomi
nata? quia huiusmodi falsa sibi usurpant. Etenim
si nomine habent, re tamen vere dignitatis
et potestatis tamen utraque dignitas huiusmodi dignum
et potestatis compotem constituunt, sicut albe
do album cuique apposita contingit. Respice
audi hanc rationem ab ipsa consolatrice
Boecii: Illud inquit considerans puto *boe(tius) li(bro) ii° p(ro)sa vi*
quod nemo dubitet esse fortem cui forti
tudinem inesse conspexerit, et cuicumque velo
citas adest manifestum est esse velocem.
Sic musica quidem musicos, medicina me
dicos, rethorica rethores facit. Agit enim
cuiusque rei natura quod proprium est, nec contrariarum rerum
miscetur effectibus, sed ultro quae sunt adversa
depellit. Atque nec potestas sui compotem
fecerit quem viciosae libidines insolubilibus
astrictum retinent cathenis, et collata im
probis dignitas non modo efficit dignos,
verum ita prodit. Gaudent enim res sese
aliter habentes falsis compellare nominibus,
quae facile ipsarum rerum redarguuntur effectu.
Itaque nec illa potentia nec haec digni
tas iure appellari potest. Haec illa consolatrix.

1 Varia puella sic ait: Estimo
frater quod dignitatem et potentiam
eo appetis quia si tibi provenerit
te quidem honorabilem reverendumque
constituerent. Sed quid in hac spe
habiturus audi boecianam consolatricem. Nam *Boe(tius) li(bro) iii p(ro)sa iiii*
inquit vis ea est magistratibus ut utentium
mentibus virtutes inserant, vitia depel
lant? Atqui non fugare sed illustrare potius
nequitiam solent, quo fit ut indigne
mur eas saepe nequissimis hominibus contigisse.
Vides ne quantum malis dedecus adiciat dig
nitates? Atque minus eorum patebit indignitas
si nullis honoribus inclarescant. Sequitur.
Non enim possumus ob honores reverentia
dignos iudicare quos ipsis honoribus
iudicamus indignos. At si quem sapientia prae
ditum videres, num posses eum vel re
verentia vel ea qua est praeditus sapientia non
dignum putare? Minime. Enim inest dignitas
propria virtuti quam protinus quibus fuit adiuncta
transfundit. Quod quia populares facere nequeunt
honores, liquet eos propriae dignitatis pulchri
tudinem non habere. In quo illud est animadvertendum
magis. Nam si abiectior est quo magis
a pluribus quisque contempnitur, cum reverendos
facere nequeat, quos pluribus ostentat despec
tiores potius improbos dignitas facit.
Verum non impune reddunt. Namque improbi
parem dignitatibus vicem quas sua conta
gione commaculant. Atque ut agnoscas
veram illam reverentiam per has umbrati
les dignitates non posse contingere: Si
quis multiplici consulatu functus in bar
baras nationes devenerit, venerandum ne
barbaris honor faciet? Atqui si hoc na
turale munus dignitatibus foret, ab officio
suo quoque gentium nullo modo cessarent, sic
ignis ubicumque terrarum semper tamen calere de
sistat. Sed quoniam id eis non propria vis,
sed hominum fallax annectit opinio, vanescunt
ilico cum ad eos venerint qui dignita
tes eas esse non estimant. Sed hoc apud
exteras nationes. Inter eos vero apud
quos ortae sunt num perpetuo perdurant?
Atque praetura magna olim potestas, nunc
inane nomen et senatorii census gravis
sarcina. Si quis quondam populi curasset an
nonam, magnus habebatur, nunc ea praefectura
quid abiectius? quod enim nihil habet
proprii decoris, opinione utentium nunc splen
dorem accipit, nunc amittit. Si igitur

teuendos facere nequeunt dignitates
si ultro improborum contagione sordescunt
si mutatione temporum splendere desinunt
si gentium estimatione vilescunt quid est quod in
se expetende pulchritudinis habeant
nedum alijs prestant

Quinta puella sic ait Ego ho
simplex ac pusillus tu dig
nitates appetis et earum ex
carentia turbaris Non sic ageres si
quales essent ac quid conferrent scires
fatere vel quid earum seu temporalis po
testatis carentia significaret agnosceres
Sane quales sint hee dignitates hoc
Boe(cius) li(br)o iij° p(ro)sa iiij — per boecianam consolationem disce pater
Ecce enim uti soror mea retulit ipsas
dominandi umbraticas dignitates ap-
pellat Sed quid valet umbra vel
res umbre similis que non continue
adest homini sed transit nedum mu
tabiliter sed velociter sicut umbra
Porro quod dignitates mundi tante se
tenentem faciant vis scire Ecce primum
cum vicijs atque curis cum grauibus one
rant sed supponunt eum sibi subiectum
Vis scire quantis eum premant audi
Greg(orius) xviij li(br)o mor(alium) — sanctissimum patrem gregorium Occupatio m
entem secularium dignitatum tanto facilioribus vicijs premitur quanto maioribus
curis grauatur Vis igitur scire vl
timo quod se tenentem curis grauibus one
rent et supponant subiectum audi eun
Greg(orius) super ezechielem — dem eundem patrem Cum te inquit
quisque hic alius erigitur tanto curis
grauioribus oneratur eis propriis implic
mente et cogitatione supponuntur quibus
supponuntur dignitate Denique si vis
scire quid significet carentia temporalis
potestatis et dignitatis Ecce hec ad actores
exteriores ordinantur igitur eis carere
significat quod deus tenere diligit non sinentes
Vis hanc intelligere sententiam audi eg(regium)
Greg(orius) in mor(alibus) — gregorium Sepe inquit minores

deus quos suos tenere diligit eos solli
cite ab exterioribus actibus custodit
Nam et plerumque pater familias ad exteriorem
laborem suos dirigit a quo subtiles
filios suspendit

Sexta puella sic ait Cur ho
hoc appetis cuius adeptione
vilescis hoc quidem dignitati
bus fit Audi boecianam consolationem di — boec(ius) li(br)o
gnitatibus inquit fulgere velis danti — p(ro)sa viij
supplicabis et qui prece ceteros honore
cupis postendi humilitate vilescis Di
tes forte Si momento adeptionis seu du
rasto vilesco quid nunc Quoniam pro
tanto tempore possessionis claresco postquam
per quam adeptionis modum pauci maturi
extato sunt obliuioni traditus Sed
quod hac in re satis certas patet sicut atten
das maximam earum multitudinem quorum
factum tunc a suo principio et usque in per
petuum nam natura non euadet deo
licet et tum supernatorum quibus tua
vilitas semper erit non certam quibus
vilium esse multis quidem parue est
quod apud omnes homines hic vinc
tes viluisse vel quod homini foret hic
apud omnes homines viluisse

Secundo post premissa ad
dominam consolationem princi
palem accessit et alius
tristis super materia premissi capituli queru
lando At illa eadem per consolationem de suis
puellis tres admisit

Prima puella sic ait Ego fra
ter si qualia inducit maiori
tas vel superioritas per experientiam didi
cisses ipsam maioritatem non estimares magis
appeteres ac de eius carentia magis doleres
Nimirum maioritas status siue superio
ritas inducit multitudinem periculi inducit

ca(rentia) dignitatis consolatio super carentia maiorit(atis) temporalis vel superiorit(atis)

maioritatem peccati inducit maioritatem
pene quia maiores dum peccaverint sunt
puniendi. Vis scire quod inducat maioritatem
periculi. Certe patet hoc ex dicto magni pa-
tris nostri sua exemplari doctrina ac preceptorum merito prelucentis. Quod et ysidorus (in marg.: preceptum consideracionis)
considerans quanto inquit quisque in superi-
ori constitutus est loco tanto in maiori
versatur periculo. Vis scire quod maioritas
seu superioritas status inducat maioritatem
peccati audi eundem qui prius ysidorum (in marg.: ysidorus de summo bono)
loquitur. Quanto inquit splendoris honore
celsior quisque est tanto si derelinquat
peccator maior est. Vis scire quod maiori-
tas status inducit maioritatem pene quia
ipsi maiores sunt puniendi. Certe ex pri-
vali capitulo colligitur quod maiores gravius (in marg.: capitulo de iure)
sunt puniendi quia suo excessu et exemplo
eorum facilius alii provocantur ad similia peccata.
Sed hoc quia similia non secundum leviora sed
secundum graviora sunt. Itaque attendenda puto
hoc ex sententia illustris senece. Ut in- (in marg.: senec.)
quit in corporibus sic in imperio gravissimus
est motus qui capite diffunditur. De-
nique post hec scias quod superioritas regi-
minis inducit distraccionem cordis et
confusionem mentis impedientem incommissos
ex quantitate. Audi dominum gregis pastorem
gregorium. Sepe inquit suscepta cura (in marg.: gregorius in pastorali)
regiminis cor per diversa dividitur et im-
quisque invenitur ad singula dum con-
fusa mente dividitur ad multa

Eandem puella sic ait. No-
ne scis quod inter arma in va-
sina iacula pericolosiora sole-
re presertim si aspicientibus artem sagitta-
di iaciantur occulte. Scio inquies.
Sed quid perfecto ille qui est mille
artifex utique arte habet sagittandi cum
sagitte acute qui sicut insidiosus ia-
cit eas occulte. In quem inquies perfecto
frequencius in maiores et statu
superiores. Vis hoc scire audi fi-

liorum dei gregorium loquentem. Omnibus enim (in marg.: gregorius libro quarto moralium)
inquit qui dispensandis temporalibus rebus
presidet occulti hostis iaculis latius pa-
tet. Ille. Nec gratis dicit latius quia
iuxta latitudinem corporis qui longe lateque
ei subsunt sic presidente habet dya-
bolus iacula permittere.

Certa puella sic ait. Sane
frater ne in terra queras supe-
rioritatis honorem ne id cerio-
incelo mox separaris confusione et
a sanctitate servorum christi exclusione.
Vis hanc scire audi quod ait audi jo-
hannem os aureum. Quicumque inquit de- (in marg.: Cris)
siderabit primatum in terra inveniet con-
fusionem in celo nec inter suos christi
computabitur qui de primatu tractavit
nec unusquisque eorum festinet quomodo
alius maior appareat sed quomodo omnibus
in fine iudicatur. Hec ille. Cuius sententia
de maioritate expellit verbis christi quibus (in marg.: mt. xx)
qui voluit inter vos maior fieri sit
vester minister. Et sententia eius de primatu ex
illis verbis christi eliciatur quibus qui voluit
inter vos primus esse erit vester servus.
Ex quibus etiam elicitur quod sequitur
nec inter suos christi computabitur qui
de primatu tractavit. Et certe di-
vinitatem doctrina christi non sequitur haut
dubium confusio est in celo. Cessa igitur
consequencia pensare homo consequens
id est confusionem in celo. Pensa ergo quam
quo et cum quibus. Siquid per quo
ad ciendum est et quasi nichil. Quia
per honore primatus in terra quam quanta sit
respectu celi Boeciana consolacio
manifestat. Omnem inquit terre am- (in marg.: Boecius libro 2 prosa vij)
bitum ad celi spacium puncti constat
obtinere racionem id est ut si ad celestis globi
magnitudinem conferatur nichil spacii
prorsus habere indicetur. Hec illa quam et hec
habitabilis atque gentis. i. vix quarta per (ma)

li.o iiij.o c. i
co[n]sidera[ti]o[n]e p[r]ima

tus attendi posset modicitatem clarissime declarauit et deduxit quit per nepotem meum supra recitat[ur] Est igitur quasi nichil primatus in terra Sed quanto ex ipsius ambicione confusio in celo proximior est et quasi infinita confusio inquantum coram deo celorum domino et coram matre eius regina celi deputatus confusio que in celo celorum domini uel celi regina latere potest Nequaquam sed est apud apostolos atque apud celi miliciam quam ipsius atque tanto apud tales et tantos noticiam maiori est quod quis nisi prorsus insipiens sufferre potest taceo quod is qui tractauit de primatu inter suos christi cui seruire regnare est non est computandus tamquam minime dignus vnus tam digna societate indignus Sed nec transeundum quod potius iohannes subiungit Nec vnus quisque eorum estimet quod aliis maior appareat sed quod omnibus inferior videatur Nimirum hec vere summe mirat[ur] ut sicut primatum querens infra confusione non modicam inuenit in celo sic se estimans omnibus omnibus videri inferior intra immensam gloriam et honorem in celo id est apud celorum dominum et dominam ac apud celi miliciam consequatur etiam in presenti. Absit enim quod inferiorem se videri diligens minus in celo aut minorem gloriam consequatur quam superior hic esse querens confusionem in celo patitur Dixi autem in presenti Non est enim racio aliqua differendi cum iam in celo mala et bona mala patiant[ur] audent

Ecce per premissa ad dominam co[n]solatorem accessit et aliis tristis super materia premissi capituli co[n]querendo. Cui

illa pro consolacione duas de suis puellis assignauit

Prima puella sic ait Numquid filius congementis cuiquam maiori regis uel imperatoris tristari posset hac de causa quod aliquo statu uel officio minus caret aut illo priuatur quod sui nequaquam competeret dignitati Verbi gracia Si officium cuiusque mechanicum uel etiam militi congruens ipsum contingeret non habere profecto Nequaquam igitur nec christianorum aliquis ut pote eterni regis heres non solum filius. sed nec in ipse et tandem matre regis secularis domini quod vniuersorum etiam heres tristari habet minime si non ad statum dignitati sue congruum exaltetur aut tali honore se priuetur Ita esse fateatur necesse est Quid igitur profecto mundanum status homini christiano et tanti regis filio minus sunt congruentes Nam certe ad comparationem summe eiusque mundanum status depressione loquens glossa bendicta etiam superius recitata Ne inquit indigneminy si mali in mundo floreant si vos patimini quia non est plane dignitatis in temporalibus exaltari sed potius depressum non est vero si que de statibus huius temporibus tacentur contingat perturbari

Secunda puella sic ait O homo aut sapiens es aut stultus et insipiens. Siquidem sapiens dono non indiges regentis Audi senecam Si inquit gerentis est sapiens ad bene viuendum Audi quoque et archiantistitem ambrosium Sapienti inquit nichil alienum nisi quod virtuti magnum virtutem aut dona non adiciat seu premittit quinymmo iam prestam magis abire solent Porro si es stultus tibi non expedit dominari quippe ipse sui dominum stultum hominem fieri facit Audi eciam prefatum archiantistitem Est inquit sapienti

glo[ssa] sup[er] Jacob[um] de g[ra]ud[io]

Sen[eca]

Amb[rosius]

ca[pitulo] 3.o gerentes co[n]solacio[n]e s[i]u[e] t[ra]ctat[ur] seu no[n] co[n]sentire aut p[ro]cedere stat[us] mundi ac inq[ui]etudine s[e] tarentia dominiu[m]

[illegible] quid [illegible] sfr [illegible] regni [illegible]

finire libertas ex quo colligitur quod stul-
to etiam imperare servitus est et quod peius
est cum paucioribus preest pluribus dominis
et gravioribus subest suis cupiditatibus
quarum dominacionem nec nocte potest fugere
nec die quia intra se dominos habet
intra se servitium patitur intollerabile
hec ille.

1 Varro post premissa ad
dominam consolacionem accessit
et alius tristis super materia
premissi capituli ei graviter querulando
At illa eidem pro consolacione tres de suis
puellis ilico deputavit

Prima puella sic ait Ratione quia
non est voracius hoc quod appetitur
si illo quis privatur vel ipsum non
assequitur non est dignum quod inde turbetur
Sed quid profecto quod nunc regnum mun-
dani dicatur regnum hac patet con-
sideracione Vero siquidem regnum regnare
se imperio sit verum imperatur quod quidem
non omnes sed paucissimi quaerunt qui re-
gna habere reputantur Audi hugonem illud
regularem Solus inquit ille regnat
qui dei vico cordis imperio lege recta
ordinat totam familiam motuum interiorum
et exteriorum Si constringat lascivia ra-
bies primitur per parcitatem si petulancia
gule per abstinenciam si ferocitas ire
per mansuetudinem si superbia vincimus
per humilitatem Sed quis est hic et lau-
dabimus eum atque ut dignum imperio coro-
nabimus eum

Secunda puella sic ait Ba-
ax Ratione quod appetitum regnan-
di duo videntur non mediocri-
ter repugnare Primum odium in

presentia et aliud quod gravius est quod et restat
in futuro, Vis scire de odio Certe omnes
gratiosi naturaliter diligi desiderant Contra et
odia ut contraria detestantur hec autem
tam difficile est regnare et videtur quod
regnandi appetitum repugnare Audi
Senecam magni regis preceptorem Sic
inquit ista mundi rector deus posuit
odium atque regnum qui ergo odia nimium
timet regnare nescit hec ille Porro
quantum ad id quod gravius est et in futuro
restat non minus minatur si quis
regnare sive leviter dominari appetet non
eius tam gravius finis esse Caveas magis
Certe hoc considerans ysidorus Cognos-
cant inquit principes seculi deo se de-
bere rationem esse reddituros Sed magis
est modicum aut leve deo reddere racionem
pro certo non est modicum quemadmodum nec
sunt modica de quibus reddenda est racio
Sunt enim omnia que regibus incumbunt de quibus
audi Venerabilem Jeronimum Regum inquit
proprium est facere iudicium atque iusticiam et li-
berare de manu calumpniancium Vt oppressos
et pegrinos pupillos quoque et viduas qui
facilius opprimuntur a potestatibus proberet
auxilium hec ille De hiis autem et aliis
ad reges pertinentibus tanto minus leve
est deo reddere rationem quanto perimetur deus
omnium cognitor subtilius non solum nu-
meros et pondera omnium factorum novit
secundum que reddenda est ratio sed et ordo
in mensura et numero et pondere disposuit
Vt scilicet iuxta numerum et pondus et
mensuram eorum de quibus reddenda est ratio
ipse deficiat penarum pondus mensuram
et numerum retribuet etiam demonium in-
ferio finaliter non [illegible] admittat De
nimio quod reddet rex deo racionem qui non
arte nomina habet sed nomine indignus Vnde
pit contra illud sermo ysidori qualis
rex debeat esse hec considerans Re-
ges inquit a regendo vocati sunt

Seneca

ysidorus

hugo de sancto victore li° in dealo

[illegible]

Nomen quod recte faciendo regis nomen tenetur
peccando amittitur recte igitur illi reges
vocantur qui tam semetipsos quam subiec-
tos bene regendo modificare noverunt. Quomodo
reddet rex racionem commissi quod tamquam contra
indignum militat sentencia tradita per
Johannem os aureum: principatus inquit non
sanguinem debetur sed moribus et nobilitate
regnat qui rex nascitur et non meretur.
Denique quomodo reddet rex deo racionem
qui pessime habet aliud se esse meliorem
et nichilominus regimen ambit et assumit
contra quod militat hec que de exemplari
observancia antiquorum scribit illustris
Seneca: In ter homines inquit anti-
quorum optimus quisque rector elige-
batur. Ideo quod summa felicitas erat gen-
tium in quibus non poterat esse potentior
nisi melior.

Viso post premissa ad super-
dictam dominam consolatricem
accessit iterum tristis quasi
prorsus in premisso capitulo perturbatus.
Cui mox illa que consolatrix de suis pu-
ellis tres assignavit.

Prima puella sic ait: O a-
mice si sanctorum doctorum
dicta legisses multo de platura seu dig-
nitatis ecclesiastice carencia ac eciam sua
carere magis gauderes quam doleres. Nimirum
secundum scripta doctorum sunt contra prelatos
et quoscumque habentes ecclesiasticas digni-
tates sunt satis terribiles. Nonne enim
hec terribile est quod scribit Johannes os au-
reum: Prelatus propter altitudinem dignitatis
in eodem genere peccati gravius cadit quam
subditi. Nonne et hec pressius scribit
est summa quam nobile volumen doctorum
ex auctoritate veritatis venerabilis Jeronimi

Decius inquit in presbiteris prelatis delinquitur
ac per hoc ipsi crudelius ceteris puniuntur.
Sequitur ut ait beatus Gregorius: Recte prelati de-
bent quia si perversa perpetrant tot mortibus
digni sunt quot ad subditos suos perdi-
cionis exempla transmittunt. Unde necesse
est ut tanto se caucius a culpa custodiat
quanto per prava que facit non soli moritur.

Secunda puella iam dicte sacer-
tis sic consolacionem concordans
sermone prioris claraevallis hic
induat. Si inquit forte prelatus es teno- Bri
ris debitor sollicitudinis amplioris lon-
ge graviori et periculosiori debito teneris
astricti quod pro multis animabus reddituris sis racionem.
Quid ergo infelix. Quo me vertam
si tam thesaurum tam preciosum deperditum
istud quod sibi proprius sanguine suo calamus
vendicavit contigerit negligencia cus-
todire. Si stillantem in cruce domini sanguinem
collegissem esset quod reposita penes me
in vase vitreo quod et portare sepius opor-
teret quod ac habitus essem in discrimine
tanto. Et ecce id servandum accepi pro
quo mercator non insipiens ipsa utique sa-
piencia sanguinem illum dedit sed
hec thesaurum illud in vasis fictilibus
et quibus multo plura quam vitreis in-
minere pericula videantur. Accedit sane solli-
citudinis pondus et timoris quod cum ea
mea et proximi custodia servare necesse sit.
Neutra michi satis nota. Utraque ab-
yssus est inperscrutabilis. Utraque ex me
est et nichilominus exigitur a me. Utriusque custo-
dia reclamatur ad me. Custos quid de nocte.

Tercia puella sic ait: Plati-
tum homo forte desiderans propter
honorem propter gloriam propter quam potenciam
et voluptatem. Sed nec ista deberent
aliquatenus te movere si dicta attenderes
prioris claraevallis audi inquit de honore

bus ducem te constituerunt et datam est
facultas ut miser sis et amplius non quies
cas. Cumulatur materia sollicitudinum et in
ter erumpnas cor tuum contendens inter
cautum nidum gaudiorum. Numquam in honore
sine dolore, in placere sine tribulatione, in sub
limitate sine vanitate esse quis potest.
Audi de gloria. Si queris gloriam, similis
in nidum seminis phbrum(?). Inflatus es et
ventilatus spiritu plenus dirumperis nec atte
dis quod te separatur. Sed quid credant
conglomanentur amicos addetrahentes, tibi ad
maledicendum linguas acuunt et argutissi
ma es [struck: ...] vel si lingua nel ma
num in nidos posses cadere. Ecce bri
glosus te volebas ingloriusus esse convin
teris. Multum enim incorporabitur persequi
multitudo quam illum qui sibi multitudinis
arrogat principatum. Iunge hiis potenciam
et voluptatem quam et ipsam tenui et pfu
sorio gaudio capiunt et videbis quia
copia pauper est, honor humilis, vilis glo
ria, potentia debilis et laboriosa volup
tas. Hec pater predictus. Cuius quidem
miraberis de linguis quas subditi et contra
rie contra prelatos acuunt et non raro hoc
est advertendum quod subditi non minus linguas
habent acutas et venenum aspidum sub labiis
eorum. Quod in divinis linguas eorum acutas
Sunt enim quantum ad actum penetrandi acutiores
omni gladio ancipiti per linguam namque usque
ad intima cordis prelati sed et singulis
audientis et relinquunt in corpore suo
maculam sed sepius confusionis et in fa
mie quo minus corporis sepe prelatum dum
sentire incipit perducatur ad mortem et si
non talem similem tamen. Nec obstat
linguarum mollities vel eorum lenitas cum
verius sunt censende asperitate atque dure
cum sic inferent cum lesione nec retundi
possunt nec flecti.

Hoc post primissa addo
unam complacentiam pro dicta
accessit ecclesia aliud tristis querens
de eius dignitate carentia consolari.
Cui illa more huius rei gratia de suis pu
ellis duas.

Prima puella sic ait. Cur ho
hoc appetis quo adepto plerique
confusionem non evadis. Nempe indis
ciplinati mores subditorum non mediocriter
faciunt ad confusionem rectorum. Audi Jero
nimus. *Cris.* Aureum. Quae admodum videns arbor
in foliis pallentibus marcidam intelligis quod
aliquam culpam habet circa radicem. Sic cum
videris populum indisciplinatum sine dubio
cognosce quod sacerdotium eius non est sanum.
Hec ille. Et nomine hoc confusio est.
Certe sic. Nam et Ambrosius inde *Ambros.*
sentiens confectionis prelatus verecundiam te
cognoscit. Quod inquit ego vos arguo
cum possitis me uno sermone convincere. Quam
vitam enim cum in hac parte clericos vobis ma
gis negligentes quos enim possum corrigere
filios cum sitis emendare non possum aut
qua fiducia sic ipsam laycos cum accen
sioribus predare verecundia confitesta
hec Ambrosius. Sane quod episcopus precibus hac
non sit abiectus est ipsi correctione confusa
tus patet quippe ut enim Beda scribit
venerabilis Demum episcopi peccata ipsi re *Beda*
quiritur.

Secunda puella sic ait. Tu
qui episcopatum desideras audi
tribulem formam magni patris
propter quam quis in isto pro episcopatu absolu
te tamen cuius officium impio vinque per eo
rei sine peccato mortali. Cogitet inquit *Aug.*
religiosa prudentia tua nichil apud de
um miserabilius et tristius et dampnabi
lius quam et proprii officio si perfunctorie
atque adulatorie res agatur. Hec pater
ille. Sed quid perfecto quod vix umquam
hec res agi valeat nisi perfunctorie
et per hanc dampnabiliter ac proinde cum

... in quibus solacia sunt prelatis inveniunt vel ... dignitate pontificali ...

Gregorius nazanzenus

peccato mortali patet propter maiorem difficultatem in regendo. Unde libenter doctor scire preciderat in medium Gregorius nazanzenus doctor eximius de fuga tractans cure pastoralis. Quamvis inquit difficile sit scire regi id est regenti se obtemperare multo difficilius est scire alios regere, quanto scilicet regiminis precio species et gloria maior est tanto periculum gravius quippe sentientibus intellectum. Nam et si quid est in rectore vitiosum moribus facile in eos qui ad obtemperandum presto sunt ei transfunditur et multo facilius malum ab eo transit quam si quid in eo virtutis et industrie fuit. Nichil enim est tam facile quam fieri malum etiam si nemo doceat vel compellat. Propterea difficile est animum suo bonum pati, firmus ad recipiendum malum quam plurimum velud si aride stipule quis scintillam ignis iniciat que in superficie ventis etiam inspirata animetur. Velocius quam malicie prima scintilla consumitur quam virtutis ignibus uel accendi vel etiam concalescere possimus. Hec ille doctor. De episcopis et rectoribus aliis ad quorum facit consilium amicorum et aliorum divitum et potentium frequens instantia et preces importunitatibus pro talibus beneficiandis uel investiendis qui sunt prelati uel etate minores uel ordines non habentes nec etiam habituri ut alias indignum. Sed et docet experientia quod inter mille prelatos nec unus ita perfectus invenitur quod in dictis casibus et aliis multis non moveat timor uel amor ad exaudiendum preces multorum taceo de gravaminibus episcoporum pro transitu de expensis superfluis cum amicis carnalibus et inutilibus presentis

Septimo post premissa ad dictam consolationem principalem accessit et alius tristis quia

querens de carentia uel non assecutione summi pontificatus. Cum illa pro consolatione duas de suis puellis mox adiunxit

Prima puella

Sic aut ad amice huius aures accomoda quod sequitur. Fertur quondam papa Benedictus primus se dixisse Credit papatum aliquid magnum esse cum sit nichil. Nam postquam sumus in isto statu nunquam habuimus unam bonam horam nec habere intendimus usque ad mortem nostram. Ita dixit quod verum esse docet experientia. Quomodo enim bonus papa posset habere horam bonam cum in ambitu tanta sollicitudo tanta occupatio a summo scilicet mane usque ad noctem consumitur quo cum pace cordis sine qua hora bona esse non potest. Posset papa tot regum principum civitatum et terrarum tyrannorum et malorum sanctitatis monstruose petitionibus metu animis et questum gravatibus ad placitum respondere et frequenter armatis precibus et comminationibus non terreri. Quis posset Romanorum fines Romani pro permanentia sciens mundi fluctuantis naviculam quod potest in homini magno fluctuare quam frequenter accidit ex intimis non turbari. Certo harum rerum crebra uel continua sollicitudo et anxietas non sinit universalem pastorem gregis dominici luporum morsibus expositi noctem quietem ducere. Sumpmi quod capere uel in die consistoriis altercationibus tractatibus actoribus et continuis supplicationibus ~~occupa~~ occupatis et gravatis aliquam habere integram bonam horam. Presertim cum quietem noctis habitaculis capitatis melancolica interrumpat et solacia mense solacia salsa amaritudine deliberationis ac studii tediosi similiter interrumpat. Quo fit profecto ut pauperculis claustralibus uel monachis civibus quod et mechanicis in sumpto ob eorum suorum libertatem non possessis cuius librarum studiis uel operibus aliis consuetis et gratus multo sit quam pape. Quam etiam si ipsius

ca 17 gemitus consolacio si carencia uel non assecucione papatus

de facto attemptaret deposito hoc malum
minori tempore motum eius anticipans quanto
ad se deberet per longe quam per totam vitam suam
premissis tediis gravaminibus et impietatibus
subiacere. Nec deberet obstare confusio tem-
poralis. Nempe illa in iniuriose illata quietem
procul dubio in gloriam sempiternam. Huius autem
ex dictis et de depositione rectorum et prelatorum
ac principum secularium potest quidem ad contempla-
tionem ipsorum proportionabiliter iudicari.

Secunda puella sic ait: Si quis
est qui sit a pontificatu seu
ab alia prelatura aut etiam a se-
culari dignitate imperii regni vel principatus
cuiuscumque magistratus et presidencie depositus
reputet esse sibi confusionem. Fateor quod est
aliqualis sed unica quam remediat que
ad eam sequitur. Alia de potiori confusionibus
alterius non unice sed multiplicis. Hec
nempe in hoc attenditur quod quoniam talibus
in statu presidencie tenens confunditur et
ita multotiens quotiens in sibi inobedientes
et rebelles male per se viventes non potest
vel non audet correctionis effectum exercere.
Que quidem multiplex confusio iusto in-
dicio digno preponderat unice depositorum
confusioni temporali. Rursum premi gravis
depositio si sit iusta de meritis rectis est saluber-
rima ut potest sue subiectionis quam mi-
hosti humani generis et etiam in futuro
infernalibus cruciatibus et purgatoriis pe-
nis gravissimis subicitur in statu vel in
magna parte depositura eius subiectionis
depositio prevalet in bono malo depositos
alterius etiam indicio patientis quam ob ipsam
in sapiens lucidum habuit meritum.
Porro si primum genus depositio in iniuriose fiat
et sine demeritis presertim humi patiam
nulla est comparatio confusionis ad gloriam
que sequitur cum confusio fuit apud paucos
humiles terricolas temporaliter tamen et gloria
sit apud deum atque apud infinitos
celicolas eternaliter duratura.

Sexto principaliter
ecto tristibus supra-
dicte domine conso-
latum principali ap-
propinquantibus et ei
astantibus unus eo-
rum ante ceteras sic
eam alloquitur. O domina venerabilis
turbor valde de penitentie mee diminu-
tione et carentia magna et peto unam
super hec benignam consolationem. Cui illa
mox pro consolatione sibi impendenda de
suis puellis duas admovit.

Prima itaque puella sic ait ad
tristem penitentem hanc magnam
desideras et malum tuum de-

sideras Nisi enim ad amicum placidum ma-
ioris corporis apud ipsos spretus et con
temptus eris Si autem ad corpus bene placitum
te forsan exhibuis cum deliciis et ho
nestis hominibus seculi non assueverunt
contentari mala plurima spiritualia et corporalia
evadere non poteris Rursum si capud fu
eris parentele quanto ex maiori parentela pro-
ximo illa constitit tanto maior cura te
movet maior quam in stancia et maior
vexacio te gravabit Denique ipsi qui
sunt ad caudam bene scilicet et mali le
ipsam caudam constituunt te vel opprobrio
replete et honori tuo multipliciter dero
gantem Porro si tu non caput sed
unus de cauda fueris maculosa in sui mul
titudine qua mente confusa est consencia
es miser eris et tamquam non sis paren
tatus ab omnibus derelictus Quid ergo lucri
quid comodi vel solacii attulit tibi paren
tele magnitudo in sui parte ignominia quia
vel vitiis claritudinem tuam et suam
maculabunt vel paupertate si constans
fortuna eos destruit gloriam tuam et quasi
humiliabunt Denique si tu bene prosperis
ob modicam parentelam parcioria in co-
moda sustinebis quam si totam urbem
replere vel etiam patriam viderent

Erunda puella
sic ait Scias amice tu quod
magna parentela requiritur

quod etiam sit magna eius expensa quod multo-
ciens fieri non potest sine gravi dei offensione
offensa Si videat est qui ~~petit~~ petat
subsidium quod impendere non est licitum Est
magus est hystrio est goliardus est et
multiplex huiusmodi genus hominum petencium
et extorquencium vestes pecunias equos
et nisi quod petitur paratus sit dare rubes-
cit verbis ipsorum inducitur in pena in pun-
gitur in absencia sibi detrahitur et in
famatur et non est qui se abscondat a ma

licia eorum Sed et hic consanguineorum unus
petit ad hastiludium expendium ille ad tor
neamentum alius ad ministrum bellum nonnulli
etiam ad multiplices vanitatis excercicium et illicitum
et constat quod omne malum sit per tales perpetra-
tum redundat in ipsum reddimus quod cum non
solvendo multociens et impotente ad re
sistendum in suum eternum periculum Sed ubi
sit minus habundans et forte paupertate
depressus quanto maioris et clarioris paren-
tele fuit tanto maiorem etiam a suis
sustinebit contemptum verecundantur eum re
cognoscere cognatum ~~verecundantur eum recog-
noscere cognatum~~ verecundantur et ipse hoc
coram contraneis asserere timens se ob ho
spicium reputari nec minus verecundantur
labore mechanico miserum conquirere vic-
tum Dico hoc fodere non valeo men
dicare erubesco sed et mille ausus manu
festare quam patitur penuriam ipse cum
sua prole et uxore domi degens et
egens ac miserabilem vitam ducens
sepe maiorem quam hospitaum mendicantes
defectum sustinet nec immerito quia quod secundum
quosdam quibus inter vitas miserabiles
vita pauperis nobilis miserabilior repu-
tatur Tu ergo amice de magna domo
et alta esse non appetas sed de humi-
li sis contentus

Erundo post premissa ad do
minam consolacionem principalem
accessit et alius tristis de

librorum carencia totus perturbatus querens
si quomodo posset apud eam consolacionem re-
perire At illa eius loco suo hunc rei gratia
de suis puellis quatuor graciis ad con-
solandum assignavit

Prima puella sic ait Si libros
desideres uxorem habere necesse est
Sed per sapienti uxorem

[illegible] consolacio de carencia librorum et puellis [illegible]

ducere non expediat hec sodales mee
inferius te docebunt. Quod vero nec
virginem nec alias liberis maritum accipere
conveniat nec ducere uxorem ex pacto ad hoc
facere videtur periculum communis discordie sive
displicencie cum preter hoc sit quod alter coniugum
per omnia facta et verba condiciones et personali-
tates de altero sit contentus. Hic forte fa-
tuus est vel illa stolida. Hic forte turpis
est vel illa fetida. Hic forte impotens est
vel illa lubrica. Hic forte iracundus est
sed illa nimis timida. Hec et similia in-
finita. Ipse forte verbera vel gladium sed
ille timet venenum. Hec et similia infi-
nita considerando quis posset per omnia al-
tera pars huius copule de altera contentari.
Et si grata sint quedam in alterutro aliorum
tamen mixtura plenum quod illa confundet.

Tercia
puella sic ait: O amice si
liberis caros non multum do-
leas. Nimis scit quales essent quos habes.
Nam ipso posset esse quod vel moribus vel
in corporibus vel maritis vel in filiis filiorum
aut filiabus defectum aliquem reperires te in-
dubitatus contristantem. Melius ergo videtur
de corde tuo ut liber sis a liberis ne li-
beri tediosis modis occupantes a te
tollant tuam libertatem.

Quarta puella sic ait: Dic michi
queso quo fine liberos desideras
aut forte nomen tuum non inte-
reat. Vel ut habeas presidia senectutis.
Vel ut certis utaris heredibus. Sed hoc
habere in intencione stolidissimum est. Audi
quidem Theofrasti qui hoc esse stolidissi-
mum plane affirmat ac sic probat. Primo
inquit qui ad nos pertinet accedentes e
mundo si nomine meo alius non vocetur in-
numerabiles sunt qui eodem nomine appellantur.
Secundo que sunt senectutis auxilia in-
certe illum dimittit qui aut prior te forte
moriatur aut pessimis moribus sit
aut certe cum ad maturam etatem

Theofrastus libro de nuptiis

veniens tarde ei mori videatur. Hec
Theofrastus cuius dicta et militant contra
motivum tercium de certis heredibus pro matrimo-
nio acquirendis quibus scilicet dictis
annecto casum quem refert Boccacius co-
solatorio: Honestissima quidem inquit coniux
fecerat liberorum et iocunditates sed immissio e-
nim dictum est Nestro quod filias invenisse
tortores quorum quod sit mordax quisque con-
dicio neque alias excepturum te esse neque ne-
cessarium necto est amonendo. In quo cupidis
mei patri et famil[iarium] sentenciam approbo
qui carentem liberis in fortunis dixit
esse felicem.

Boccacius libro iii° capitulo vii

Quinta puella contra desiderium
specialis heredis masculi sic
ait: Tu qui heredem masculinum
habere desideras finge tibi finem aut dic
quando. Si sis unus de gentibus non appetas
quod absque tali herede liberius possis do-
mui tue disponere ante mortem. Si vero
sis de nobilium mediis et magnorum quid anime
tue valet patris talis heredis successio
in cumulum augmenti purgatorii ignis aut
gehenne cum iste redimendo ab ipso here-
ditatis quod sive in torneamentis sive in has-
tiludiis sive aliis maccibus militaribus
ac in festivitatibus et sumptibus inordina-
tis peccata plurima implicantibus pessime
heredes anime sue et tue nocitivum quod hoc
respectu heredem pocius optare habes
bestiam esse quam hominem si salutis
tue memor esses.

Sexta post premissa ad dominam
consolatricem supradictam
accessit et aliud tristis de
fratrum cognatorum seu consanguineorum carencia
tristiciam habens non modicam et deside-
rans consolari. Cui illa eadem in hac
causa satis compaciens de suis preti...

quas secum habebat ad consolandum ydo-
neas duas assignauit

Prima puella ad predictum triste
sic ait Si de carencia fratrum
doles uel consanguineorum uel cognatorum sic
est quod illos diligeres uel non diligeres
Si ipsos non diligeres ut quid tunc
eos habere velles Si vero ipsos diligeres
te ipsum in regno plurimum impedires quippe
finire deo regnando est Sed quid perfecto
qui deo perfecte seruire desiderat necesse
est ut carnalem consanguineorum affectionem
postponat Audi magnum illud antisti-
tem Ambrosium Cui inquit porcio deus
nichil debet curare nisi deum ne alterius
impediatur necessitatis munere quod enim ad
alia officia confertur hoc religionis
cultui decerpitur Hec enim est vera sa-
cerdotis fuga abdicatio domesticorum et
quedam alienatio karorum ut sibi se
abneget qui seruire deo gestit uel eli-
git hec ille magnus

Secunda puella sic ait O
amice fratres uel consanguineos
habere desideras Certa de spiritua-
libus de quibus in patrum libro dicitur Qui
ornati moribus et caritatis vinculis ve-
lud quadam germanitate constricti h[abitant]
ibi Et nomine bene Nomine magis quam
carnalis vera est illa fraternitas uel cog-
natio quam non sanguinis vicinitas sed
morum conformitas et animorum unitas in
Christi caritate solet parare Atque sensus
venerabilis pater loquens Jeronimus lo-
quens Vita inquit illa necessitudo est
et Christi glutino copulata quam non uti-
litas rei familiaris non presencia tantum
corporum non subdola et palpans adulacio
sed dei timor et diuinarum scripturarum studia
conciliant hec ille Denique non car-
nalis fraternitas siue consanguinitas
heredes regni constituit coheredes autem
Christi Si igitur qui ad eandem hereditatem
pertinent in hiis vigor attenditur fraternitas

seu cognatio quid sit illorum qui ad illam
secundum se hereditatem non audent aspira-
re restat quod de carnali minime est curandum
Sed de spirituali illorum quibus est in hereditate
salutis eternaliter congaudendum Ceterum de
hac materia iusta per neptes meas parte
aliqua hiis conformia reperire

Quarto post premissa ad supra-
dictam dominam consolatrix
accessit et alius tristis propter
defectum natalium turbatus querens aliqua
super hoc consolacionem Cui illa compaciens
more et huius rei gracia quatuor de suis
puellis ad consolandum ydoneas assignauit

Prima puella sic ait O karissime
si supremas nouisses de defectu
natalium non sic erubesceres
Videtur enim expressius quod similes tui fue-
runt plurimi in statibus excellentissimis
constituti taceo enim de patriarchis
archiepiscopis episcopis et aliis in sedibus pre-
fatis quam plures summi pontifices tibi fu-
erunt similes quippe decretorum libro ex
verbis damasi pape sic habentur Ceterum presbyteri
sic hec Exosius papa filius fuit ste-
fani subdyaconi Bonifacius papa filius
Jocundi presbyteri Felix papa filius felicis
presbyteri Agapitus papa filius gordiani
presbyteri Theodorus papa filius theodori
presbyteri de ciuitate iherusalem Siluerius
papa filius siluerii presbyteri episcopi rome
Deusdedit papa filius iocundi presbyteri
Felix enim tercius natione romanus ex patre
felici presbytero fuit Item gelazius papa natione
affer ex patre valerio episcopo natus est
Item agapitus rome natione romanus ex patre
gordiano presbytero duxit originem quam
plures etiam alii inueniuntur qui de sacerdo-
tibus nati apostolice sedis prefuerunt hec
papa damasus Sed excellentissime

Ambrosius de fuga seculi et habetur xii q i cum porro

In prologo libri quarti [illegible] vitas patrum

Jeron in prologo bibl. lib.

li° cons° c° [illegible] consolacio

damasus papa ad [illegible] presbyteri [illegible]

ille monarcha alexander magnus spurius fuit ex olympiade matre et nectenabo rege egipti patre natus quamuis philippi regis macedonum mariti poncte olympiadis filius putatus

Secunda puella sic ait tristi Quid timas si tu honestus sis qualibus parentibus natus sis. Audi verba magni patris aug[ustini] in venerabili decretorum volumine recitata Quicunque homines nascuntur si parentum vicia non sectantur honesti et salui erunt Semen enim hominis ex qualicunque homine dei creatura est et eo male utentibus male erit non ipsum aliquando malum erit

[margin: Aug[ustinus] et hi[eronymus] de lui]

Audi rursum adidem et Johem de auream Numquid inquit de vicijs erubescamus parentum sed omni illud queramus semper amplectamur virtutem videlicet huius etiam si alienigenam habeat matrem etiam si fornicariam pollutam vel quolibet huiusmodi dedecore perditam in nullo dampnum de eius aut vilitate sustinebit aut crimine polluetur Quod si fornicator est ipsum ad meliora conuersum neque nequaquam apud deum prior vita maculat multo magis ex meretrice natus et adultera si virtute ipsa decoretur parentum non dedecorat obprobrijs hec ille

[margin: Cris[ostomus] sup[er] Mt om iij]

Tercia puella sic ait Consolo tibi homo quod ad patrem attendas principalem qui fecit et creat te Utique non matrem quam legitimus filium procreat. Audi illustrem Jero[nimum] Nasci inquit de adulterio non est eius culpa qui nascitur sed eius illius qui generat Quia nec in seminibus non peccat terra que confouet non semine quod in sulcis iacitur non humor vel calor quibus temperata frumenta in germine pullulat Sed verbi gratia sic vel latro qui fraude et vi eripit semina sic genus humanum recipit terra id est vulva quod suum est et receptum confouet et confotum corporat et corporatum in membra distinguit et inter illas secretas ventris angustias semper dei manus semper operatur Idem deus quod corporis creator et anime Noli despicere bonitatem figuli qui te plasmauit et fecit ut voluit ipse est virtus dei et dei sapiencia

[margin: dompniis ...]

Quarta puella sic ait Tu qui de parentum peccatis erubescis ex ipsius saluatoris aliquali solitudine consolari potes. Audi venerabilem Jeronimum presbiterum libro decretorum inductum Dominus inquit meus Jhesus Cristus voluit non solum de alienigenis sed de adulterijs commixtionibus nasci Nobis magnam fiduciam prestans ut qualicunque modo sunt ut eius vestigia mitentur aliquis ipsius turpe non sperneret nunquam per fidem membra effectissimus Judas enim patriarcha cognouit nurum thamar mixtu sua ut ex illo coytu nati sunt Zaram et phares Unde postea salmon qui fuit dux in deserto Unde obeth Unde quam boos Unde quamquam ysay qui fuit pater dauid Ecclesia autem pro gemine origo dei et cristi hec Jeronimus

[margin: Jero[nimus] de lui]

Unico post premissa ad illustrem dominam consolatricem accessit et alius tristis super ignobilitate seu nobilitatis carencia aliena recipe consolacione Cui illa mox huius rei gratia unam de suis puellis pro consolacione duxit assignandas

Prima puella sic ait Ad homo me ignobilitate generis turbaris cum si velis prestatorem nobilitatis acquiri possis Quare nam inquiet est illa Profecto illa est quod non ex diuicijs temporalibus sed ex thesauris arte spiritualibus Audi cass[iodorum] illud Si inquit inueteratis per genus ducte diuicie nobiles fiunt multo magis perstinctor est nobilitas cuius origo thesauris prudencie locuples inuenitur hec ille. placet ergo huius viri quod pulchro dicto quod nobilitas generis recompensari potest multo quidem excellenciori nobilitate expmenda

[margin: Cass[iodorus] li[bro] iij epla]

[bottom margin: ... quod ... nobilitate magna duxit super ignobilitate seu carencia nobilitatis]

conatus eundi hoc pacto patet Siquidem
ubi nobilis genere de sua contentatur nobilita
te ibi sepius genere ignobilis conatur se .i.
comprehendam virtutibus nobilitare Audi pa
trem clarevallis Nescio inquit quo pacto
virtus ignobili placet An forte plus pla
cet clarescit si quidem ignobiles cum caret
gloria non facile liquet Utrumque nolit a
quia non posset hec laudo siccud de nobili
tate virtutem sed plus illam quam eligit
libertas non quam inducit necessitas hec
ille pater Similiter plus illa ut dicit
laudanda sit virtus quam eligit libertas tam
etiam illa nobilitas morum seu virtutum quam
tamen ignobilitatis generis inducit necessitas
magis facit homines natum seu famosum
quam dignitas generis Hinc etiam in decre
torum venerabili volumine sic dictum videtur
Nos qui passim non ex locorum vel generis
dignitate sed morum nobilitate innotescere
deberemus

Secunda puella sic ait Quo
hinc quid de ea multum curas
quam deus parum curat generis
nobilitatem Vis scire quam parum illum de
us curet Audi venerabilem Ieronimum Sola
inquit apud deum libertas est non ser
vire peccatis summa apud deum nobilitas
est clarum esse virtutibus hec ille Nec
videtur quod tamen similiter sed etiam quod apud
eum sit sola quemadmodum et non servire
peccatis dicit solam apud deum esse
libertatem Et nomine satis Iohannes
os aureum hiis concordat Ille inquit
clarus ille sublimis ille nobilis ille
tunc integram nobilitatem suam putet si de
dignetur servire viciis et ab eis su
perari. hec ille Et certe dicit Ante
quam putet suam nobilitatem quod ei
parum distat nichil distare videtur
ergo nobilem esse genere supponit parum
esse atque ideo de eius carentia non curandum
esse

Tercia puella sic ait Noli
animum inducere contrahere studere parumper te
deo conformare apud quem quis sit po
cior venerabilis Ieronimus manifestat Il
le inquit apud deum potest potior non
quem nobilitas generis nec dignitas seculi sed
quem devocio fidei et sancta vita commendat
hec Ieronimus Sed ut quid nobilitatis care
ncia seu constat ignobilitas nisi quod quis
eo quod ipse potior esse nollet Sed quid
Nonne bene contrario nunc Audi adhuc
eundem Ieronimum venerabilem Nulli inquit
nisi degeneris nobilitate comparas nec ob
scuriores quoslibet et humili loco natos
te inferiores putes nescit religio nostra
personas nec condiciones hominum sed animas
respicit hec ille Igitur saltem apud
religiosas mentes inter nobiles generis et
ignobiles non est differencia que si forte
apud non religiosos fuit non est cura

Quarta
puella sic ait Cur tamen
queris de carencia nobilitatis
carnalis Certe quod non facies si quale
ei vicium est animo attenderes Vis
scire quale Audi insignem Ieronimum ple
rumque inquit nobilitas carnis igno
bilitatem parit mentis Hinc concordat
vel eum moderate gregorius pater egregius Non
nullus inquit parit nobilitas generis parem
ignobilitatem mentis Ut nimirum se inter
mundo despiciant qui plus se ceteris ali
quid meminerunt hec gregorius Vide igitur
quid velis de duobus eligere scilicet vel
mentis nobilitatem vel carnis que si sola
est facit mentem se aliquid fuisse me
minisse et ob hoc non se sed alios de
spicientes ignobilem fore Ut hic egre
gius pater invenit et certe bene Nimirum
alios proximum dei amicos etiam si ignobi
les sunt despiciendo seu spernendo ipsum
deum spernit seu contempnit Unde dominus
Qui vos spernit me spernit Sed quid
de illo Certe deum spernentes seu contemp
nentes fiunt ignobiles Audi ipsum

Di xl c nos

Ieronimus ep
ad eustochium

Crisostomus super ad

Ieronimus super
psalterium

Ieronimus inque
ad eustochium

Ieronimus super
psalmo

Gregorius

luc x

deum loquentem Qui inquit contempnunt
me erunt ignobiles Ita ait nec mirum Nam
et Cham pater Chanaan pro contemptum patris
sui Noe cum vino inebriatus verenda in-
data fratribus suis nunciavit Hec ignobili-
tatem suam meruit quod Noe pater suus
a vino evigilans ait Maledictus Cha-
naan puer servus servorum erit fratribus
suis scilicet Sem et Japhet qui contem-
bant virtutem quod cum pallio verenda
patris operuerunt facte sunt dicto fratre suo
pocior eo quod ex inde sunt hic meruerunt
Sane dictum dei verbum qui contempnunt
me erunt ignobiles intelligendum est
saltem saltem de ignobilitate mentis Si
vis igitur verum eligere eduobus predictis
pensa quid melius Siquidem haberes
nobilitatem racionis esset in periculo nobilitas
mentis que admodum patet ex premissis
Stude igitur ut eam que sine periculo
est solam consequaris tamquam prestanciorem
magis quam appetendam nobilitatem mentis
An non est melius nobile habere hominem
inferiorem quam exteriorem seu nobilem habere
mentem quam carnem Perfecto melius est
quam carnem mentem habere nobilem quippe
secundum mentem homo est factus ad dei yma-
ginem Est et mens superior pars anime
et caput eius Sed revera verum eduo-
bus eligendo dignus quidem malles caput
habere nobile quam pedicam nobilem Nam
et in signum prestancioris nobilitatis solent
homines inter membra caput magis pre-
ciosis gemmis auro quoque et nobilibus
rebus aliis quam pedes suos pro ornare
Nisi est enim rex aliquis vel regina que
vel que non propedibus de ornatu in-
gitoria contentaret

Vincta puella sic ait Cur de
generis turbaris ignobilitate
que quidem te ne gloriosis

efficacis anime valet impedire Vis hoc
scire audi Johannem os aureum pulcherius hoc
exemplis ac potentatu declarantem Primum
inquit homine abraham quid prodest ei
que sordidant mores clara generacio Aut
quid nocet illi generacio vilis quem mores
adornant Ipse enim vacuum se ab omnibus
bonis actibus ostendit qui gloriatur in
~~paribus actibus~~ audit paribus Hec Johannes
predictus Qui rursum sic dicit Nichil
nocuit abrahe quod habuit patrem Tharam
lutorum deorum cultorum Nomine separatus
agnus suo positus est in caput fidelium et
tam non dicitur filius peccatorum sed pre-
functorum Non potuerunt eius gloriam sor-
didare patris errores Stagnum de argento
sed egreditur sed non argentum Itaque ar-
gentum collatum fruatur stagnum autem sordis
expellitur Melius est de contemptibili genere
clarum fieri quam de claro genere contempti-
bilem nasci Qui enim de claro clarus
nascitur gloria claritudinis eius non est
eius solius sed generis videtur Qui autem
de contemptibili genere clarus egreditur
tota gloria claritudinis eius solius est
qui vero de contemptibili genere contempti-
bilis nascitur turpitudo contemptibilitatis
solius non est sed eciam et generis Qui autem
de claro genere contemptibilis nascitur omnis
turpitudo illius est eius solius Ideo
melius est ut inter glorietur parentes
quam tu in parentibus Hec ille Cum dictis
addito quod multo melius est nobilem esse
seu perfectum in persona propria sive condi-
ciones personales et quasi essenciales quam
pertractus a parentibus condiciones extrinsecas
et quasi actuales

Gota puella sic ait Cur
appetis tantum nobilitatem ge-
neris pro quam in ethil conse-
queris propter nobilitatis sive claritudinis

bene aut inde maiorem turpitudinem co
scipi parit Sane ut hec adiutas quesi
dit michi Quid est nobilitas nisi aliena
claritudo Nimirum nobilitas laus est paren
tum que quidem laus si veritati non inni
titur vana atque turpis est Si autem ex
meritis parentum proveniat ipsorum quidam
non tua est tibi igitur splendoris quid
confert claritudo talis aliena quam non
habes Verum quanto tibi parentes fuerint cla
riores hoc bonum ex nobilitate consi
queris quod tanto te tamquam degenerantem
turpiorem reddit quorum atque laudabilium
carencia morum Hec est profecto summa
quam et illa nobilis consolatrix boecii
protulit in hec verba Jam inquit vides
quam sit inane quam facile nobilita
tis nomen quis non videat que ad
claritudinem refertur aliena est Videtur
namque esse nobilitas quedam de meritis
veniens laus parentum Quod si clari
tudinem predicatio facit illi sint clari
necesse est qui predicantur quare splendi
dum te si tuam non habes aliena clari
tudo non efficit Quod si quid est in
nobilitate bonum id esse arbitror solum
ut imposita nobilibus necessitudo videa
tur ne a maiorum virtute degenerent hec
illa Cui in hoc ultimo puncto concordat
Insignis pater Jeronimus Nichil inquit
aliud video in nobilitate appetendum nisi
quod nobiles quadam necessitate constringuntur
ne ab antiquorum probitate degenerent

Septima puella sic ait ad
amicum suum de nobilitatis
carencia queritur Nempe quod
licet parentum filius dicaris non pateris
esse ignobilis nisi sola opinione sed no
bis es in veritate si tu tuos per vitam
degeneraveris Certe enim quod dulcissimum est
auditu nobilis illa Boeciana consola

trix sic musice modulata est Omne hominum
genus in terris simili surgit ab ortu
Unus enim rerum pater est Unus cuncta
ministrat Ille dedit phebo radios dedit
et cornua lune Ille etiam homines terris
dedit et sidera celo Hic clausit mem
bris animos celsa sede petitos Mortales
igitur cunctos edit nobile germen Quid
genus et proavos tu strepitu in vos
iactatis Si primordia vestra auctorem
que deum spectes nullus degener extat
Nisi viciis peiora fovens proprium deserat
ordinem hec illa Sane hoc ita pro
intelligi queas ad substanciam hominis attinet
hoc omnes homines in morte adeo hanc
clamant namque quis creat nisi solus deus
Supposita etiam prima materia quis causat
eam nisi solus deus et non homo Et
quidem homines opinandi principia que etiam
esse nosciuntur ad substanciam huius corporis
non attingunt Nichil enim ultra suam
speciem agere apud philosophos quidem est
concessum Rursum et illa mixto accentia
que requiruntur in homine que non modo tamen
in suos homines disponit sed in esse actuali
nali parte qui forsitan motivus est vel
distans tamquam a causa celi parentum non
dependent oportet namque tam producens
quam conservans non ita distare loco vel
tempore ab eo quod producit vel conservat sed
concurrit cum eo causa essentialis necesse
in effectu Quod igitur in hominibus per
mansurum reperies quod non eque immediate
diate omnes homines habent ab omni
creatore Verum igitur dictum est Mortales
cunctos edit nobile germen a Omne
hominum genus in terris simile surgit ab
ortu nullus degener extat etc sicut prius

Octava puella
sic ait ad amicum suum si salute
tua prudentius diliges ignobi
litatem generis pocius quam

Boecius li. iij prosa vj

Jeronimus epistola

Boecius li. iij metro vj

nobilitatem eliges. Vis scire quando? Certe nobilitas generis unum facultas utrumque supportat multum artat ad armata miliciam exercendam que quidem milicia est unum inter quedam negocia de quibus specialiter scribitur quod quod potest vix umquam possunt exerceri sine peccato quod supra tradita supra per neptem meam quo ad ipsam miliciam huius intelligo de peccatis mortalibus. Nam vix umquam potest quis eam exercere sine gravi periculo mortis et anime presertim in bellis et guerrarum batellis hastiludys atque torneamentis in quibus sepius contingit occidi et occidere et miserabiliter mori non habito spacio penitencie. O infelix nobilitas que huius anime periculum portat. Econtra felix ignobilitas que ab istis supportat que non sinit hominem ambulare in mirabilibus super se que et spiritum viri humiliat per quod ipsum ad futuram exaltacionem habilitat.

Sexto post premissa ad prefatam dominam consolationem accessit et alius tristis de materia presentis capituli conquerendo. Cui illa pro solacio impendenda de suis puellis tres admisit.

Prima puella sic ait: O homo, si de tua pentela hammes quidam habes et ignobiles et inde turbaris. Cur est hoc nisi quia inde vereris quia plane tue superbie attestatur. Quod inde minus tu de illis ipsis ut de illis qui magis humiles presumuntur hos potius gloriam et ipsi de te vana et superbo tamquam de inferiore posse erubescere non indigne. Gloriaris igitur de ipsis ut de exaltandis ipsi vero de te erubescere possent et tu magis ut de humiliando. Regula est hec seu domina summa mire notabiliter stabit qua dicitur: Qui se exaltat humiliabitur et qui se humiliat exaltabitur. Consilio itaque ut pares tibi illos estimes et si non maiores ajuta in dictum et te estimes viliorem inferiorem vel saltem inferiorem hominem et nisi non ita cum est estimares certe sit si non mundi iudicio tamen celi putamen optimo et ultimo iudicio clarum erit.

Secunda puella sic ait: Nonne vides homo quod magnus lapis qui clarite carens foris nobilitate non erudit eligibilior et contra rubeo rubeo quod videtur lapis esse preciosus quod propter excellentiorem dispositionem rubinum facile iudicares. Certe eligibilior esset. Quid ergo tibi de exteriori nobilitate generis et cur de ignobilitate exteriori aliquorum tue pentele erubescis. Sunt enim forte illi magnates i. magnum totum domino iusticie sub tolo facientes hac ipsorum humilitate quorum interiorum corporis nobilitatis claritas quam nobiles mundi obscurabunt et exteriores tenebras mittentur evidencia finaliter apparebit.

Septimo post premissa addo nimiam consolationem antedictam accesserunt puelle quidam tristes super nobilis viri carencia querentes consolari que tamen due fuerunt. Decrevit dicta domina duas eis de suis puellis assignare pro consolatione eis impendenda.

Prima puella sic ait non
loquentibus monialibus sed ma-
trimonialibus. Tu filia mari-
tanda vel iam etiam maritata cur de
nobilis mariti carentia perturbaris
Si non stulta esses nunquam nobiles pre-
eligeres. Ille qui nobilior forsitan tam-
quam non parem sibi te contempneret
minus autem nobilis et multa reverentia
te haberet. Ille qui nobilior vel tam
aliis mulieribus vel in mundi vanitati-
bus pro conversatione tua vel sua bona
consumeret et ad extremitatem paupertatis
seu inopiam te et se deduceret. Qui vero
minus nobilis tibi thesaurizaret et
nichilominus lautas mensas tecum haberet. Ille
qui nobilior forsitan ob pericula militaria
quaedam vel mortuus vel vulneratus vel membro
diminutus naso vel oculo orbatus ad
te rediret. Qui vero minus nobilis semper
tamen in lecto quasi vultu te respiceret at
tibi commaneret. Denique ille qui nobili-
or propter frequentem absentiam te turbaret
ille qui minus nobilis vel forsitan igno-
bilis te per suam presentiam delectaret et
consolationes plurimas exhiberet. Nec
moveat te quod aliter esse posset vel foret.
Nam saltem ea que dicta sunt sunt
quaedam certa vel multum probabilia ex-
pectanda.

Secunda puella ad virginem
claustralem loquens sic ait
Tu virgo claustralis Christo
dei filio desponsata si de marito quod-
libet condicionum excellentium sive temp-
tata temptationem huiusmodi arte quadam
et exemplo superare poteris si tamen spon-
si tui precellentiores condiciones et digni-
tatem ab ipso habitam et habendam bene atten-
dis. Ecce quid accidit. Fertur quidem
quod dux austrie scribens regi francie
in descriptione persone sue et status po-
suit in littera titulum longissimum ex multis
principalibus titulis compositum. Sic videlicet
Lupoldus dux austrie marchio stirie
dominus portus naonis. lantgravius alsatie
Comes de habsburg habersperg et huiusmodi. Quo
audito titulo rex francie admirans et
deridens dixit suo notario ut ducis
titulum sibi legeret per singula puncta
et distincte. Cum autem legit dux aus-
trie dixit rex et ego rex francie.
Cum legit marchio stirie dixit rex et
ego sum rex francie et eodem modo dixit
ad singulos titulos quasi diceret plus
est esse francie regem quam plures titu-
los expressione solemni vos describere quam
omnes titulos habere predictos. Consimili
ergo modo dicat virgo Christo despon-
sata si forte magno dicatur ei talis mu-
lier per suum maritum quod est magna baronis-
sa domina vel dicat et maiori dignitate et
ego propter Christum meum sponsum sum celestis
regina. Si forte magno dicatur sibi talis
est per maritum regina francie vel an-
glie. Dicat ipsa et ego propter Christum sum
regina celi seu celestis regina. Si
dicatur ei talis mulier per maritum suum
est imperatrix dicat ipsa et ego non
modo terrena imperatrix sed propter Christum spon-
sum meum celestis sum regina. Cur
autem sic veraciter dicere posset confitendo
id circo quia in eodem regno ubi spon-
sus est rex ubi sponsa ab ipso deno-
minanda dicenda est regina. Itaque
ihesus sponsus virginum rex est celi.
Sequitur quod virgo claustralis sponsa
Christi est regina celi seu celestis regina

Explicit 5us libri de [illegible]

S

optimo principaliter
decem tristibus spe-
dicte domine consolatrici
principali apprimentibus et assis-
tibus
Unus ex eis ante
ceteros de divitiarum
seu rerum temporalium est conquestus ad i[n]-
cas primus pro consolacione sibi impendenda
xvi de suis puellis deputavit
Prima puella ad tristem
predictum sic ait Est inviduale
de divitiarum ex carentia quosdam(?) per
nos contristari Inde quidem ut reor tris-
ticiam habent si ipsi scirent quanta divitie
mala operari consuevissent Vide amice
si verum dico Certe divitie consolidate men-
tis insaniam indicant divitie quoque Christi
disciplinam derogant divitie suos a-
matores inquinant divitie tremorem

causant Divitie onerant Vinculant
amplectantibus et tedijs inquietant hec
mala ad presens sufficiant Vis itaque sci-
re bene quod divitie desiderate presertim a pro-
avo mentis insaniam indicant Audi pa-
trem clarevallis Querat inquit divitias Bernardus
paganus qui sine deo vivit querat
iudeus qui terrenas promissiones accepit
Sed qua mente christianus divitias querit
Postquam Christus beatos esse pauperes predica-
vit hec ille pater Nunc dicens qua
mente vir christianus quod non nisi mente stulta
vel insana Vis insuper scire quod divitie
possesse saltem absque promptitudine eas
relinquendi propter deum disciplinam Christi
derogant Audi ipsius Christi evangelicam Per merito
sententiam Omnis inquit qui non renunciaverit
omnibus que possidet non potest meus esse
discipulus Vis scire quod divitie suos
amatores inquinant Audi patrem clare- Bernardus
vallis Beatus inquit qui post illa non
abijt que possessa ornant amata inqui-
nant amissa cruciant hec ille pater
Sed et insignum spiritualis inquinamenti au-
rum et argentum que gentis divitiarum se
materia se multum contrectantes corporaliter
inquinant Vis ulterius scire quod divitie
tremorem causant Certe charum metallum
propter possessio caput habent tremulum
quod signum quod qui in mundo possessiones habent
utique in tremore sunt hij sunt quidem quod
in ore illum psalmiste trepidaverunt
timore ubi non erat timor Vis demum scire
quod divitie onerant Audi illustrem
Ieronimum Si inquit habes vende et Ieronimus
da pauperibus si non habes grandi o-
nere liberatus es Audi quoque et Gregorium Gregorius
quo ad hoc terrena inquit subacte
ne felicitati comparata pondus est
non subsidium fertur ait et pater
clarevallis audito ait quod serpente
marte per quidam abbate sibi trans-
misse amisse essent hec verba dixit
ipse Benedictus deus qui nobis pep-

cit exspector omne Vis postremo simul
scire quod divicie onerant vinculant anx
ietatibus et tediis inquietant audi
(Aug) magnum patrem augustinum Abice inqui
ate diviciarum onera abice vincula
non voluntaria abice anxietates et
tedia que pluribus annis inquietant hec
ille pater Sed et de inquietudine ho
testatur quod in phora publicis sic hetru
dragenes cum dragenem accipite sicut de nocte fatiu
lum cum nummis subtrahere conetur Tolle
inquit infelix ut facias utrosque dor
mire

Secunda puella sic ait Vis
homo rursum scire et aliam
aliam apprimissis pro sorore meam
pro partes Ecce divicie dolores causant
Divicie per superbiam inflant Divicie
labores et pericula inducunt et virtutes
enervant Divicie hominem securitate
et quiete privant Divicie uriunt et ex
cruciant Vis scire quod divicie dolores
causant audi illustrem senecam de di
Sen lxo epla uiciis sic loquentem Ista que sic petimus
tamquam datura leticiam ac voluptatem
cause dolorum sunt Vis scire quod divicie
per superbiam inflant audi magnum pa
Aug s xxxix trem augustinum Morbus inquit divi
ciarum est superbia Nam grandis animus
est qui inter divicias isto morbo non
temptatur maior animus divicias suas
vincens contempnendo Magnus est
ergo dives qui non se eo magnum putat
quia dives est superbus et egenus
est in carne crepat in corde mendicat
inflatus est non plenus Vis scire quo
que quod divicie labores et pericula indu
cunt et virtutes enervant Audi rur
Aug de verbis dni sum magnum patrem de auro quod materia
est diviciarum Aurum inquit est materia laborum
periculum possidentium animus erinacio vir
tutum aurum malus dominus proditor servus
Vis scire quod divicie hominem securitate
et quiete privant audi petrum illum Rave
petrus ravenensis in quodam sermone nensem audi inquit custos servator

argenti securitatem non habet nescit quiescere
etiam et tunc deest securitas quies perit
pena dives est et ille non census Audi il
lustrem senecam Demumque vis scire quod di
uicie uriunt et excruciant audi illustrem
Sen epla senecam de diviciis loquentem In hoc inquit
excusabiles sunt dii quod ista que uriunt et ex
cruciant optantibus conferunt

Tercia puella sic ait Cur homo
appetis divicias quas sequi
solet timor inflatoris letar
gus oblivionis et frequens tedium erubes
cencie et pudoris Vis hoc scire audi
Bern sic patrem clarevallis Videas inquit plu
res qui in cetu de ignobilibus nobiles de
pauperibus divites factos subito in tumes
centes pristine oblivisci subiectionis genus
quoque suum erubescere et infimos dedig
nari parentes hec pater ille Sed quam
perfecto tacto dedit verecundie materie
que se tamen offert frequenter minus tacto
de oblivione predicta que invenit sepissime
hominibus varius loquar solum de antedicto
timore qui omnibus non sit nisi cordis
minus tamen periculosus non est quam si esset
timor corporis

Quarta puella sic ait Ad ho
minem testante ihesu filio si
rach Sed dives fuis non eris
quam innumis adelicto Sed et illustris sene
Sen ep ca multum est inquit non corrumpi di
uiciarum contubernio Quid igitur curas
de diviciis te potius cura de viciis
annexis diviciis aut potius sic
inviciare sit quasi et inter divicias moro
patris forsitan inquies que nam sunt hec
vicia Perfecto annexum est diviciis vicium
superbie Vicium vane glorie Vicium dissi
lucioris recollectionis impeditiuum Vicium
avaricie et universaliter vicium inordi
nate concupiscencie vicium quoque impurie
tum primum aliorum viciorum sanctitate Vis
scire quod annexum sit diviciis vicium su
perbie audi illustrem senecam dicentem

Sen. de reme dijs fortuitorum dialogo xxxiii

ille inquit grandem pecuniam ergo et
superbiam dudi quam et magnum preciosum au
gustinum Vermis inquit diuiciarum est
superbia Difficile est ut non sit superbus
qui diues est tolle superbiam diuicie non no
cebunt Vis scire quam annexum est diui
cijs vicium vane glorie dudi Johem os
aureum Vanitas inquit vanitatum et omnia
vanitas ut hunt est speculum per capent quod in
potencia et diuicijs versantur in pictis
ambibus et in vestibus suis scribent in
domo in foro in ianuis ingressibus et
ante omnia in conspicientijs suis ut sup
cum oculis cernerent et corde sentirent
Vis scire quam annexum est diuicijs vicium
dissolucionis recollectionis impeditiue du
di bedam venerabilem familiaris inquit
res est humani cor opibus ac libertate
dissolui erumpens vero ac paupertate ad
semetipsum recolligi Denique vis scire
quam annexum est diuicijs vicium auaricie et
cetera vicium inmoderate concupiscencie per
fecto ydoneos testes inuenies quos
tibi impresencia nepotis mea indicabit
quarum dictis audire curato dicta sui
illustris Senece Congregant inquit
in te quicquid multilocupletes possideant
vltra senatum pecunie modum fortuna
te auro tegat purpura vestiat et ad
hoc modum deliciarum et opum te perducat
ut terram marmoribus abscondas non tamen
tibi habere liceat sed calcare diuicias etc.
Accedunt statue statue et picture et quidquid
arsulla luxurie elaborant maiora cupere
ab alijs disces hec Seneca Sed nonne
magnum vicium est quod ex diuicijs oritur scilicet
talis insaciabilis concupiscencie Postremo
vis scire quam annexum est diuicijs vicium
luxurie cum plurimum aliorum viciorum facile
dudi Johem os aureum Diuiciarum in
quit sequela est luxuria ira intemperans
furor in iustus arrogancia superbia
omnisque irrabilis motus hec ille iohes
Alius hac de causa alio in loco sed et
si possibile esset indiuites vindictam
gredam videres eos eis repleri rerum

Crisostomus xi

Beda super cantica libro

Sen.

Crisostomus in libro quod nemo deleditur nisi a semetipso

De li. ad hebr.

vniuersos sed tamen omnibus suis hec ma
la habent diuicie quod in malignitate pecca
tis adulatoribus ab vlcoribus ceruit

Vincta puella sic
ait Ad amice cur tristaris de
diuiciarum carencia forte estimas
quod diuicie sint bone aut saltem quod natura
non sit ipsas habere Sed profecto facile patet
quod tu erras vtraque intencione Vis prima
intencionem scire quod diuicie saltem veliti nil
adiciant bonitatis dudi illustrem Senecam
Pone inquit ex vna parte virum bonum
diuicijs habundantem ex alia nichil habentem
sed in se omnia bene disponentem u
terque equaliter vir bonus erit etiam si bona for
tuna dispari vtetur hec ille Rursum quo
ad intencionem aliam Vis scire quod diuicie
immo non sint bone sed nocive quod per earum
eius carere potius leticiam quam tristiciam debes
inducere quemadmodum in firmitate vel in miro
carere dudi boecium in consolacionem Ergo in
quid nego illud esse bonum quod nocerat haben
ti Nunc id mentior minime inquies at
qui diuicie possidentibus per sepe nocuerint
cum pessimus quisque eoque alieni magis a
uidus quicquid vsquam auri gemarum per e
se solum qui habeat dignissimum putat
tu ergo qui nunc tantum gladium per sol
licitus pertimescis coram latrone can
tares ad preclara opum mortalium beati
tudo quam cum adeptus fueris securus esse
desistis hec illa Cuius et iusta sub
iungit suo metro nunc Heu primus qui
fuit ille qui auri qui pondera tecti Ge
mas late volentes preciosa pericula fodit

Sen.

Boecius libro ij prosa v

Nota puella
sic ait Ad hanc seculi an
tibi tamquam auaro tam sapiunt
diuicie mundi cur non vis potius in re
ligione xpiana fieri esse xpi Vis
scire quod dissimuletur tibi se habere ad diuicias
fideles xpi dudi preciosum clarenall Non
inquit putent diuites huius seculi fideles
xpi sola possidere celestia quia ea si

Bernardus super cantica xxxiij

la audivit in promissione possident et terrena quidem tamquam nichil habentes et omnia possidentes non mendicantes ut miseri sed ut domini possidentes eo procul dubio magis domini quo minus cupidi. Semper siquidem hominis totius mundus divitiarum est totius plane quia tamen adversa quam prospera ipsius eque cooperantur in bonum. Ergo avarus terrena esurit ut mendicus fidelis contempnit ut dominus. Ille contempnit possidendo mendicat iste contempnendo servat. Hec ille pater.

ayt vi.

Optima puella sic ait: Nonne advertis homo quam multum difficile est habere divitias et non cor apponere dicente domino in evangelio: Ubi est thesaurus tuus ibi est et cor tuum. Sed periculosum valde est cor apponere. Immo et mortiferum corde enim penitus attracto necesse est hominem mori. Sed quid certe affluentibus divitiis cor apponere similis quedam insania est ac si quis attraheret spinas et usque in tantum eas amplecteretur quod cor suum penetraret. Quippe divitie sunt spine teste salvatore contestante quoque in ratio ...

ggg mom

Quis inquit michi unum quam credet suple sibi tristi testimonium non crederet sic spinas divitias interpretari voluissem maxime cum ille pungant iste delectent et tamen spine sunt quia cogitationum suarum punctionibus mentem lacerant et cum usque ad peccatum pertrahunt quasi inflicto vulnere cruentant. Verum igitur est mortiferum cor apponere. Unde et ne hoc periculum incurramus premonet nos dominus per os prophete: Divitie inquit si affluant nolite cor apponere. Non dicit nolite manum apponere sed cor nolite apponere. Maior enim cura est sibi de corde a quo dependet interioris hominis vita. Carnis sine autem magno periculo potest manus apponi spinis huius non ad eas manus comprimendo concludendo sed admonendo pro largicione elemosinarum aperiendo largam manum.

Octava puella sic ait: O mater si spinarum parabola pro sorore mea audita te non movet vide saltem quesso est ne bonum illis carere quibus quis non solum rumpitur distenditur sed etiam comminuitur. Est inquies omnino. Sed quid perfecto per rerum multitudinem temporalium quibus divitie consistunt facile contingit interiorem hominem sic quodammodo rumpi distendi et comminui ut iam non integer spiritus persolvet. Vis id intelligere audi in agonii premium clarum Augustinum: Una inquit ab uno deo summo et vero defluxamque evanidamque in multa dissipi per multa et inherentes multis. Certe dicit evanuamus in multa dissipati per multa. Nimirum quod integrum manens evanescere non potest ut integer lapis integrum lignum. Hoc bene evanescit quod comminuitur quod utique interius contingit spiritui sive corde propter temporalium multitudinem quorum quibuslibet cor divitis ad se trahente iuxta illud: Ubi est thesaurus tuus ibi est et cor tuum. Scilicet erat apud thesauri partes cor hominis divitis dilaniatur et quasi diminuitur eo quod in multa dividitur. Nempe de divitibus per illud forus dictum arbitror. A fructu frumenti vini et olei sui multiplicati sunt. Hec quidem dicta una supra de sodalibus meis sed mea quasi mania plenius deduxit ac luculentius declaravit.

augustinus de vita beata

Nona puella sic ait: O amice si circa plantacionem virtutum et bonorum operum fructum eternarum divitiarum impedimenta attenderes minus satis esset si illas divitias appeteres. Vis ergo scire impedimentaque prestant. Certe sicut secundum naturales plante minus aut rarisse germinantur in locis arenosis quod in eis urget sterilitas ita et plantula virtutis et ceterarum virtutum virentes plante raro germinantur in cordibus

augustinus de vita beata

augustinus in libro de vegetabilibus plantarum

arenosis quam auri arena sunt repleta. Ipsum in comparatione sapientie omne aurum arena est exigua. Sedet in cordibus illis est sterilitas propter carentiam humoris interne devotionis. Sicut enim secundum naturales arbor habens grossum corticem ita fit sterilis, quod quidem accidit vel propter defectum unctuosi humoris qui materia est fructuum vel propter duriciam corticis evaporationem grossi qui in arbore est nocivi prohibentis. Sic et homines qui sunt velud arbores si ad modum corticis sibaz (?) arboris involventis sint circumvoluti seu terrenarum diviciarum grossitie circumdati a fructu bonorum operum steriles fiunt atque quam alii vel propter defectum unctuosi humoris, id est devotionis in corde spiritus sancti consistentis. Vel propter fortem ipsarum terrenarum diviciarum conclusionem evaporare, id est evanescere prohibentem grossas et nocivas interius ymaginationes et intentionem sanam ex quibus aliquis posset consurgere in hominibus fructus honoris et honestatis.

Octava puella sic ait: Ego instanter bene hortor divicijs virtutes preferri. Cur autem hoc? Id certo scito quia non divicie quamvis utique soror mea prefata est cuncta peritura. Sed virtutem habentes perficit et opus eius bonum reddit. Audi illustrem Senecam: Nulla magis possessio, nulla vis auri et argenti pluris quam virtus estimanda. Item ad virtutes divicijs preferendum attende quod recitat venerabilis pater Jeronimus preclarum exemplum: Socrates inquit thebanus homo quondam ditissimus cum ad philosophandum Athenas pergeret magnum auri pondus abiecit, nec putavit se posse et virtutes simul et divicias possidere. Hec Jeronimus. Non solum igitur cavendum est divicias sed sunt eciam spernende atque abiciende non tamen inutiliter sed in usus pauperum mittende ne virtutibus obstrepant. Cavendum est cordis stimulum astro illo quod arene comparatur ut sit capax auri quo interioris hominis habitus adornatur. Juxta illud psalmiste: Omnis gloria eius filie regis ab intus in fimbrijs aureis, id est in fimbriis caritatis. Quippe finis precepti est caritas. Juxta eciam est illud aurum ignitum de quo in Apocalipsi dicitur: Suadeo tibi emere aurum ignitum, id est ignis divini amoris caritatem. Sed et secundum glosam super Cantica per cathenulas aureas opera caritatis significantur. Forte dices quomodo auri arene comparatio cordis sterilitati accipabit (?) profecto per fantasma sue melioris auri spem non admittens. Audi archiantistitem Ambrosium: Sicut inquit hij qui per insaniam mente translati sunt non tam res ipsas sed passionis sue fantasiam vident. Ita eciam mens avari vinculis cupiditatis astricta semper aurum semper argentum videt, semper redditus computat, gracius aurum quam solem intuetur; ipsa eius oratio et supplicatio ad dominum auri querit. Sed nec sacietas umquam nec finis adest cupiditatis. Hec Ambrosius. — Apoc. iij — Ambrosius

Ndecima puella sic ait: Si tu appetis divicias tamquam amasias virtutem prelige tamquam sponsam. Illi inimici (?) infeste sunt divicie. Nam dum esse deberent pedissequae, fiunt et principales et virtutes supplantant. Si igitur virtutis es amator, ne tam concubinas divicias exoptaveris, verum pocius ipsas spernas tamquam pedissequas tue non satis ydoneas dignitati ac muneris sectari salubre illud Tullij documentum non vacuum plenumque utilitatis pariter et honestatis: Divicias inquit sine divitum esse tu quoque virtute prefer divicijs. Nam si velles divicias cum virtute comparare, vix satis ydonee tibi videbuntur divicie que virtutis pedissequae sint. Hec etc. — Tullius ij lib. rethorice

Vndecima puella sic ait Tu
frater qui diuicias amas scito
te comq; fatuum amatorem experi
facere vel probabili indigere Si quis tibi a
liquid ad hoc suffragatur hoc solum ui
detur ut vel non egeas aut quatenus sub
uenias indigentibus motus sis quantum ad
hoc sedm quemadmodum homo ille gentilis
Aristoteles — aristoteles qui dixisse fertur quod solum hoc
incommodum paupertatis pateretur quod non posset
indigentibus subuenire propterea primum autem
si appetas non oportet Nam et diuicias
habens egere non desinis Siquidem diuicie
dum augentur propter et auaricia augu
plicata est duarum aut tam deest quod
habet quam quod non habet Nimirum non
ita facile michi est hoc enim vulgata ac
probatissimi viri venabilis Jeronimi pro
Jeronimus — bat auctoritas Quid vero ex hoc
plane sequitur quod tamquam auarus factus
egeas si eas quas appetis habere te con
tingat diuicias nec nunquam quod illas non
habendo hoc etiam testatur tulliana illa
tullius — sententia qua dicitur egens est et is qui non
satis habet et is cui satis nichil potest esse
Porro si diuicias appetas propter sub
uenire indigenti frustra torqueris
habent namque indigentes qui absque te
possint velintque subuenire in domino si
confidant Ecce iacta inquit psalmis
ta cogitatum tuum in domino et ipse te enu
triet

Tredecima puella sic ait
Quid amice tui frustra diuicias
ac per inde non necessarias appetis
pecunias Cum enim vel acceptas ut
auarus retineas ut ipsas ut liberalis
Concordat cum questione xvi — in alios transferres Siquidem trans
ferres translatas a te ipsis quantum ad diuiciarum
pertinet racionem iam diues non esses frus
tra ergo ipsas desiderasses hinc ob
tam et diues esses cum te ipsi magis
relinquerent mane namque inquit apud

quemquam quod magis transfertur malum
Porro si ut auarus ipsas retineas diuicias
hoc malum non euades quin te expositus reddas
Si quidem ut illa boeciana consolatrix — Boecius
testata est auaricia semper expositos facit Et
quid nomine melius est non necessaria pecunia
carere quam habitam retinendo propter auari
ciam expositum Hinc utique expositus enim illo
priuatus est bono quod omnes homines naturaliter
desiderant scilicet mari ab aliis preterrimi
a multis et magnis sapientibus et doctoribus

Quarta decima puella
sic ait Ad cur homo
tam diuicias amas quas ingerunt
amas temet ipso te priuantes Audi mag
num patrem augustinum Venditis inquit — Augustinus
rebus nostris nullum maius carorum accepimus
precium quam nos ipsos implicati enim talibus
nostri non eramus hec ille pater Ne
ergo eremus magnanimitatis virtutis
indicatas diuicias atque alia extrinseca
bona magni pendentes ad certissimum omnis
inditum appellemus Audi illustrem sene
cam Vacuo inquit arbiter est bonorum — Seneca
et malorum aliena et extrinseca quibusque
habet omne illi bonum in animo est Idem quod inde
hinc inquit cogitaciones tue tendant
hec cura hec opera omnia alia deo
vota imperium ut contentus sis temet ipso
et ex te nascentibus bonis Hinc rursus — Seneca
seneca sic ait Se contentus est sapiens
ad bene viuendum non ad viuendum ad ho
enim rebus multis illi opus est ad id
tantum animo sano et erecto despiciente for
tunam Hec huius viri gentilis verba
sane capienda sunt quatenus ad contemp
tum terenorum prouocant et fides pro
mittit xpiana Sed et predictis dicta
crepio consimilia legitur Namque de so
crate thebano quod magnum pondus auri
in mare proiecit dicens Abite pessime
diuicie ego vos mergam ne ego
mergar a vobis De stilbone autem
ingens eius et de byadi preneo princeps

tem meam in suis exemplaria verba con
similia recitantur

Vicesima decima puella sic ait. Ut
quid frater tam anxie trista
ris propter carentiam diviciarum

cum prestarent tibi si essent tam nota
bile impedimentum. Nonne dixit salvator
discipulis suis Amen dico vobis quia
dives difficile intrabit in regnum celorum
facilius est camelum per foramen acus tran
sire quam divitem intrare in regnum celorum
Unde salvus aliis declarationibus de com-
paracione divitis ad camelum videtur posse dici
quod sicut camelus miraculo transire per
foramen acus sic et dives intrare
celum. Sed cum gradus sint miraculis
maioris virtutis spatio ad secundum requiritur
quam ad primum. Nimirum camelus minus videtur
prestare obstaculum pro curvitate gibbositate cor
poris quam dives pro curvitate mentis ex
sui ad divicias tortu amoris. Sane difficile
posse divitem intrare qualiter sit intelligendum
Venerabilis pater Ieronimus nobis sic de
clarat. Nimia inquit divicie habite diffici
le contempnuntur. Non dixit impossibile est
divitem intrare in regnum celorum sed dif
ficile. Ubi difficile ponitur non impossibili
tas pretenditur sed raritas demonstratur hec
ille. Et bene certe. Rara est enim avis in
terra nigro cigno vel albo corvo similis
persona divitis contempnentis terrena. Forsan
autem inquies et ne alius ex doctoribus
qui de verbis domini nos informet. Est
quidem sed non minus durus. Audi illum
Theophilum. Attendas inquit illud quod di
vitem quidem impossibile dicit salvari. ·
possidentem vero divicias difficile quasi di
cat quod dives qui captivus est diviciis et fa
mulatur eis non salvabitur. Habens vero
illas id est qui illis dominatur vix salvabitur. Eo
hunc flagiciter conatur enim nos dyabolus
supplantare quo ad usum possidemus divici
as et difficile est effugere muscipulas eius
hec ille. Quid ergo nunquid hoc quod sal
vari divitem dicit ob stancibus in istis

periculis tam raro et difficile est non multum
periculosum est. Est omnino. Sed audi illus
tris Senece contra hoc periculum sermonem quo
si illum omnia inquit illa nobis accidat
non habeamus ut si auferantur sine ulla nostri
laceracione discedant. Utamur illis non glorian
tes et utamur parce tamquam depositis apud nos
hec ille

Nota decima puella sic ait.
Quod homo ad querendum divicias
moneat te per hoc quod hec causa

propter quas forsitan appetuntur non sunt
ad movendum satis digne. Forte enim divi
cias appetis ad consequendum commoditatem. For
te divicias appetis ad fugandam paupertatem.
tem. Forte enim divicias appetis propter tuum
heredem. Forte divicias appetis ut per
eas dives existas. Forte divicias appe
tis ut magnum cumulum habeas. Forte
divicias appetis ut per eas regnum obti
neas. Forte divicias appetis tamquam
consistentes in rebus preciosis. Denique for
te divicias appetis tamquam alias consis
tentes si non in preciosis tamen in rebus
bonis. Sed quid perfecto quamlibet harum
causarum ad appetendum divicias moneat
illustrium virorum auctoritatibus ostendere contemptu
ris. Vis scire quod tu erras si divicias
appetis ad vitam divitum laboriosam et do
lorem. Audi de labore patrem clarevallis Bernardus
Sudat inquit pauper foris in opere
sed nunquid minus anxie dives intus in
sua cogitacione laborat. De dolore quoque
audi illustrem Senecam de divite loquentem
Iste inquit quem tu felicem admiraris Seneca de reme-
crederis sepe dolet sepe suspirat. Vis diis fortuitorum
scire quod tu erras si divicias appetis
ad consequendum commoditatem. Audi quid
Iohannes os aureum contra hoc senciat. Nulla Crisostomus
est inquit diviciarum commoditas cum pa
ciente penuria nec tedio paupertatis
cum diviciis affluente. Vis scire quod
tu erras si divicias appetis ad fugan
dum paupertatem audi quid contra hoc

Theophilus

Sen. xvi q. sentiat illustris Seneca. Si inquit
ad naturam vives numquam eris pauper
et ad opinionem numquam eris dives. Exiguum
natura desiderat, opinio immensum. Hec
ille. Et cui concordat de natura illa Boe-
tiana consolatio: Paucis inquit minimis que
Boe. contenta est natura. Audi quoque et mag-
num patrem Augustinum: Avarum inquid amplius
angit quod tenetur apud quem largius fluit
Aug. de civ. dei. aurum amanti si nichil de sua possessione
permittit refundi ei contra suum cui
Cris. usum negat. Audi etiam Johannem os au-
reum: Si inquit ditescere indicium est
nullius egere, paupertas indigere, palam
est quod magis esse pauperem facit magis
ditescere. Facilius enim quis in paupertate
quam in diviciis opes contempnet, nec-
non enim talis est ambitus ut per magis hec
accenditur sed per hoc consuevit magis
attendi sicut ignis qui suscipit cetera.
Que autem mala videntur esse in opie co-
minima sunt, que vero diviciarum opera
sunt earum. Hec ille Johannes. Vis scire
ulterius quod tu erras si divicias appetis
propter tuum heredem. Audi illustrem Se-
Sen. xx q. necam: Multa inquit dementia est
heredi sui res privare et sibi omnia
negare. Magna enim hereditas ex amico
te inimicum facit, plus enim gaudebit
morte tua quo plus acceperit. Vis
scire quod tu erras etc. si divicias appe-
tis ut per eas dominos exortas. Audi iti-
dem Senecam illustrem: Iste inquit
Sen. de re- quem divitem existimas pectore locus est
medijs multorum que ignoras utrum avarus an
fortuitorum prodigus non habebit. Si avarus non
habet. Hec ille. Ergo hoc et tu considera
quale tibi damnum divicie conferrent
si cor tuum vel archa latius peteret
esset. Vel enim non haberes divitias
si esses prodigus. Vis scire quod tu
erras si divicias appetis ut nomen
tuum magnum habeas. Audi rursum
Idem ibidem predictum illustrem Senecam dedimus te lo-
quentem: Iste inquit quod tu felicem ad

mirantibus credis multi illum comitantur
mel musce sequuntur, cadavera lupi, frumenta
formice, preda sequitur ista turba non homines.
Vis scire quod tu erras si divicias appetis ut
per eas regnum obtineas. Audi itidem Senecam: Idem
Fabricius inquit Pirri regis aurum repulit
maius quod regno iudicavit regias opes pos-
se contempnere. Audi quoque et Alexandri re-
gis preceptorem Aristotelem loquentem: O inquit Arist.
Alexander noli appetere quod est corruptibile
et transitorium et quod oportet te cito re-
linquere, para divicias incorruptibiles, vi-
tam immutabilem, regnum eternum, durabili-
tatem gloriosam. Hec ille etc. Vis denique
scire quod tu erras si divicias appetis tamquam
consistentes in rebus tuis et propriis.
Audi patrem Claravallensem: Filii inquit Adam
genus ambitiosum et avarum, audite quid
vobis cum terrenis diviciis et gloria temporali
que nec vere nec vestre sunt. Aurum et
argentum nonne terra rubea est et alba,
quam solus hominum error facit aut ma-
gis reputat preciosam. Denique si vestra
sunt tollite ea vobiscum, sed homo cum
interierit non sumet omnia. Vere ergo
divicie non opes sed virtutes sunt,
quas secum conscientia portat ut in eternum
dives fiat. Hec ille pater. Sed et audi
illum Ysidorum: Apud antiquos inquit Ysidorus
prior eris quam ferri cognitus usus, ere
quippe primus proscindebant terram, ere
certamina belli gerebant. Erat quod in precio
magis es auro et argento; nunc in uti-
litatem recidebant; nunc versa vice
iacet es, aurum summo cessit honori. Sic
volvendo etas commutat tempora rerum,
et quod erat in precio fit denique honori nul-
lo. Rursum de proprietate diviciarum audi
Boetiane consolationis claram sententiam, ea Boe.
superius tacta: Divicie inquit nec vel
vestra vel sui natura preciose sunt. Aliud
earum potius nec ad vos congesta per-
mane. Atque hec effundendo magis quam
coacervando melius nitent. Siquidem

auaricia semp odiosos clarus largitas
facit Et si mane apud quemquam no pt
q transfertur malteri tunc e preciosa pe
cunia cu translata malios largiendi u
sudesinit possideri At ead si apud unu
quanto e ubiq3 gentium congregatur ceteros
sui inopes facit et vox quide tota
pitor multorum replet auditum Vte
vero diuicie nisi comminute in plures
transire non possunt Id cu factum e
paupes nece e faciant quos relinqunt
O ergo angustas inopes q3 diuici
as quas nec hre pluribus licet et ad q
liber sine ceterorum paupertate no veniunt
hec illa Postremo prorsus erras si
diuicias appetis tanq consistentes in
rebus bonis hoc em illustris senece s
mone pulcherrimo inprobatur aug ybla
et siman sator mei supius fideliter
recitauit

Secundo post pmissa ad dnam
consolatricem accessit et alius
tristis de carencia luc tempal
graviter conquerendo At illa eidem p consolatore duas de suis puellis assignauit
Prima puella
ad predictum triston sic ait Dic
queso michi cur tristaris de carencia luc
temporalis Dicis forte quia lucrando ac
quiruntur diuicie q leticiam conferunt uel
saltem egestatem excludens Sed tu
frater probatis verbis et experiencibus crede
que quidem et expgenerant et intelliges
procul dubio te errasse predat primo i
medium magnus pater Aug9 Et au
diatur quid dicat Cum inquit acquirunt
diuicie falsam leticiam tribuunt et cu perdunt
veram tristiciam istas diuicias e in ustum
putare diuicias que non auferunt eges-
tatem tm em omnis quisq3 ardebit a
uaricie quanto magis eas diligens maiores
habuerit quo ergo sunt diuicie istius
crescentibus crescit inopia q amariabus
suis quanto fiunt ampliores no auferunt
saccietate sed inflant cupiditate Vnde
bn quidem sapiens dixit Crescit amor
num quantum ipa pecunia crescit Cum per
cunia em incremento recipit rabies
cupiditatem augetur hec magnus pater
Sed quid sequitur Sequelam tui huius
consideri exodiens pris clarauit Diui
ciarum inquit amor insaciabilis longe
amplius desiderio torquet acq3 quam
refriget usu suo ut pote quarum acquisicio
laboris possessio timoris amissio plena
doloris hec ille pater Sed et mercatores qui lucrari querunt ipa experiencia
idem docet hijs michilominus adhuc libet
dicere verbum ipius senece Quid inquit
refert quantum illi marchia in horreis iace
at si eciam alieno inhiet si no que
sita sed querenda computat Non
em pauper e qui minus hz sed q plus
cupit nec qui plus hz sed qui minus
cupit diues e Concordat huic ci
comes sua Experiens in ps ego eque e is
q no satis hz et is cui satis michil
esse pt

Secunda puella sic ait ad
primam nescis q lucrari opus
negociatoris e q plenis q
constat esse interdictum quibus procul-
dubio multo melius e luc carere q
ipam negociatorum carere experire Vis
scire quas Certe negociatores no pau-
cioribus q paulus pater periclis simu
lius inquies profecto periculis fluuium
periculis latronum periculis montitare periculi
i solitudine periculis in mari periculis i
falsis fratribus scilicet in socijs vie se
tradentibus Sunt q3 et in labore et
erumpna in vigilijs multis in fame
et siti i ieiunijs multis i frigore et
nuditate sed et pericula inferni inue
niunt eos Nempe teste iehsu filio
sirach · Difficile exuit negocians

negligentia et sequitur inter medium emp-
tionis et venditionis angustiabitur peccatis
aug^t ex^o vij Sed quid prodest homini si lucretur uni-
versum mundum anime autem sue detrimentum
patiatur aut quam dabit homo commutacionem
pro anima sua lucra igitur que cum corporis sine
peccato sibi conscienti nomine spernenda
sunt tibi exemplo apostoli tamquam vilia au-
di ipsum apostolum Que inquit michi fuerunt
philipp iii lucra hec arbitratus sum propter christum de-
trimenta propter quod detrimentum omnia fe-
ci et arbitror ut stercora ut christum lu-
crifaciam

Tercio post premissa ad dominam
consolacionem specialiter accessit
accessit et alius tristis propter ter-
minacionem premissi capituli perturbatus querens
ab ea consolari Cum illa huius rei gra-
tia de suis puellis vij deputavit
Prima puella
sic ait O homo qui de perditione
temporalis dic queso michi quid perdidisti
forte enim res illas quarum deploras a-
missionem non semper habuisti Numquid sta-
tum perditum semper habuisti Numquid offi-
cium perditum semper habuisti Numquid uxorem
vel maritum aut talem vel talem amicum
semper habuisti Numquid talem domum vel
castrum vel villam aut tales possessio-
nes semper habuisti Certe non et quare
non hoc ipsum te potest consolari Audi
Greg li.o y.o moralium egregium patrem Gregorium Magna inquit
consolacio in rerum amissione illa tempora
ad mentem reducere quibus non contigit res
quas perdidimus nos habuisse ut dum omnis
quisque intuetur pater illa non habuit dolo-
rem tempere quod amisit
Secunda puella sic ait Ho-
mo si non bona tua vide-

quorum perdicio te perturbat Cur ergo con-
tristaris cum nulla tibi causa sit contristandi
Si vero bona videntur sunt contra te pro-
culdubio te maiores contrarium videntes
Boe Audi Senecam Stilbo inquit capta pa-
tria amissis liberis amissa uxore cum ex
incendio publico solus et tamen beatus ex-
iret interroganti Demetrio Numquid omnia
perdidisti Respondit nichil inquit per-
didi omnia mea mecum sunt iusticia virtus
prudencia nichil enim bonum putavi quod po-
tuit eripi posset Audi et aliud re-
ferentem consimile Valerium maximum
Valerius vi loquor Bias inquit cum patriam eius
hostes invaderent omnis preciosarum rerum
pondere onustis fugientibus interrogatus
quid ita nichil ex bonis suis secum fer-
ret ego certe inquit omnia bona mea
mecum porto pectore enim illa gestabat
non humeris non oculis videnda vel vi-
senda sed animo estimanda que domicilio men-
tis inclusa nec mortalium nec deorum ma-
nibus labefactari queunt et ut manentibus
presto sunt ita fugientes non deserunt
Audi cursum Ambrosium Non sunt inquit
bona hominis que secum ferre non potest
Tercia puella
sic ait Nescis homo quod nullum
est avarus cui deus non sufficit Si igitur
avarus multo potest de sua avaricia ve-
recundari et magis quam sit Ita et bo-
nus homo multo verecundari posset pro-
fectum certo bonis si tamquam bonis deo
non contentus at per omnibus avari iracionem cuius
adulterent ex rerum temporalium amissione est
enim signum quod non deum pure diligeret Ut
quippe dolor venit ex amore Dolor
atque de temporalis alicuius amissione ex
eius venit temporalis amore Bonus
igitur homo de amissione temporalium mi-
nime conqueri seu turbari debet Sed hoc
debet conqueri quod conqueritur de amissione
rerum temporalium ad hunc per turbacionem in
sic exponitur quod ad modum homo qui non

dium celestis est sed tercius Numquid
non ita perfecto sit Nempe ignis in sua
spera calidissimus corpori celesti immediate contiguus
inmediate est subiecto corporis sine medio et tum
nunquam tangit phisice ipsum celum quid ergo
sperabit homo vel audet pretendere quod ipse
de vilo sit celestium homo sui bonorum si con
siunt ad hunc tangitur amissione rerum temporalium
tam parvarum

Varia puella sic ait Amice
karissime tu de pecuniarum doles
perdicione sui ablacione sed po
cius gaudeas quam tecum vel in aliquod prius
potuisses audi illustrem Senecam Ad quid
inquit perdidisti cum omnibus prius patuisti
noli contristari quod madisti madiis gaude
quod evaseris qui se habet nichil perdidit
hec ille Unde ergo doles de perdicione
si nichil perdidisti quemadmodum hic supportat
Secundum cuiusmodi nulla enim dampnum
incurristi Sit enim vir iste illustris
Nichil perdit qui se habet e contrario is
ta que cum plurimis lacrimis amittimus sunt
non dampnum inferius esse molestum sed
opinione dampni pecuniam videre
habebis nempe et molestiam graviorem
minorem nempe et invidiam minorem
felicitatem eciam habebit

Unita puella sic ait Karissime
de perdicione contristaris gaude
quod inter perdita te ipsum non in
venis sed illa potius forte quibus tu
abuteris audi illustrem Senecam Pecuniam
inquit perdidi forassis te illa perdidisset
Pecuniam perdidi o te felicem si cum illa
avariciam perdidisti Sed si manet illa a
pud te es tanto felicior quo tanto
malo subducta est materia omnia perdidi sed
tu omnibus prius pabuisti cogitas quod per
dis sed non quod evaseris hec ille illustris
Sed nonne melius est pecuniam vel alia
temporalia et cum illis eciam avariciam perdi
disse quam in periculo perdicionis sui ipsius

mansisse audi ad hec et alia verba il
lustris Senece pecuniam inquit perdidi et
illa que multos cives mitte morum compeditor
domi tucior compendant te fortuna si in
telligis et tucciori posuit loco dampnum
putas remedium est defles miseriam te
clamitas quod opibus exutus es tuo vi
cio ista tibi iactura tam tristis est non
tam moleste ferres si tamquam perdituram
habuisses

Tota puella sic ait Ad ante
si dampnum consideras tamquam ma
lum et inde contristaris maior ut
consolaris consideracione adicias quod per
temporale dampnum dominus ad bonum cogit
testante volumine venando deterctorum
quod quidem volumine insuper contestatur quod ipsi
rectores reputantur qui magni solere
dampnorum amonitionibus ad bonum redire
cogunt quod perfecto bonum hec multo
est melius quam carere Eo igitur felix dampn
um quod convertit in bonum nempe exhortatur
et ipsum sortiri tociens bonum non est dubium
Seias insuper preterea dampnum et in
comodum sine comodo non esse Nimirum
sicut secundum stoicos et philosophos non est dare
purum malum Ita nec est dare in temporalibus
purum dampnum Si itaque centum marcas
auri perdidisti memor esto scripture que
sic dicit In die malorum ne immemor
sis bonorum Unde si tristaris de perdicione
tantus auri de bono consolaris quod se cum
est inde vel quod eciam esto quod te lateat in
posterum sequi tu enim dictum malum non
sit purum cogita hoc vel impliciter quod
melius tuo factum esse Utique pro meliori
quod pro meritis vite eterne pro virtute paci
encie cum materias perdicionis expectando
quo quidem merito et exercicio multos homines
eciam carere Rursum considera in bono
quamvis sit illud quod deus intendit in illa

Sen. de remedijs fortuitorum

Sen. plurimum gaudia

Sen. de remedijs fortuitorum

ide

xxiij q. vi q. cruciat

vij q. vi s. ...

Eccl. xi

perdicione. Nimirum talis est dei prudencia
quod nunquam sinet fieri malum nisi inde eliceret
bonum. Demum consoleris in bono quod perdicio
tocius auri supponit. quid enim habet
quod non accepisti supponitur ergo dei dono
a quo accepisti illud aurum quod domi
erat. Dine dilectionis signum utique existens
ad hunc consolatorium quemadmodum si rex
militem ex magna amicicia sericea veste
tecteret vel sibi anulum daret quam vestem
vel anulum maior sine subtraheret. nequaquam
miles tantum tristaretur de furto quam in
actu esset consolatus de dono regis pre-
fato. Ut patet preinde atque dirimibili famo-
ris eius signo. Unde si preterea putas de
centum marcas quod perdidisti memor sis
bonorum .i. residuorum ... que retinuisti. Si
enim de quod perdidisti tantummodo cogitares
contendo te ad dampnum de ipso ymagi-
nando et quasi cum dampno mutuum ha-
bendo colloquium turbari et desolari te for-
sitan oporteret. Si vero ad ea que ad hunc
habita retines et ad quod te auteres
quasi eis non faciem sed tergum prebendo
ymaginando scilicet de hiis tuis et quasi
cum ipsis mutuum habendo colloquium cum eo
placeris habes haud dubium preterea
cogitando quod multa hominum sunt quorum
singuli si marcas auri vel argenti
habeo quod tu habes certe haberent multum
complacerentur et si quas illas duas
reputarent. Postremo cogitare et
deo patris multo regraciari quod amissum
quod tamquam mutuum ab eo acceperas tanto
tempore ab ipso habuisti. ergo totum non ab-
stulit sed magnam partem tibi dimisit. Si-
de hoc in simili. Si quis enim tibi tu-
nicam curtam et pallium concessisset
et pallium rehiberet vellet multum de hoc
gauderes et ei ob hoc regraciari haberes
quod in magno frigore et tantum illud tu-
nicam tibi et curtam reliquisset.

Extrema puella sic ait. Cur

homo de dampno tam congrueris ut patet
magnatis dissimulis. Vilissima enim quedam
sunt in quibus dampnificari vides cum ipse
tamen non possis. Illa namque non sunt tua quod
si considerari nociva sunt et vilia. Ea
aurum et quedam alia que tua sunt scilicet
quorundam copie rerum in quibus si sapien-
ter te habueris nullatenus dampnificaberis
sed magis dampnificare te volentes de-
ridebis. Vis scire que sunt horum summa per-
fecte auri et argenti et ceterarum pecunia.
Quod enim hec non sunt tua de quarum
personis tamquam alienarum ac rerum perdicione
tristandum non est hec soror mea prius
dilucide perdocebat. Quod hec eciam
sunt nociva ut patet respectu dei hiis
impeditiva. De hoc audi Venerabilem Iohannem
decretis sic loquitur. Si inquit aurum si
argentum si possessiones si varia supellec-
tilem habuit cum istis perit. Deus non
dignatur fieri pars eius. Quod hec eciam
sunt vilia testatur illustris Seneca. Di-
vicias inquit putas aurum et argentum
ludibria sunt fortune qui et alibi sic
dicit. Pecuniam habuisse necesse est ut te
ipsum aut pecuniam vilem habeas.
Extrema dicit ut te ipsum puta si tibi dicet
dicit aut pecuniam puta si sibi dicet
dicite ipso Seneca pecuniam si uti scias
ancilla est si nescias domina. Porro quod
secunda sunt pessimarum. Vis hoc scire
testimonio fidedigno audi Boccaciam con-
solatorem ipsum illustrem Boccacium sic de
nimis quadam pessimorum exercitu de
quo alias facta est mencio alloquitur
Cui inquit supple exercitui sit quamquam contra
nos aciem struens valencior contribuit
mira quidem diversorum copias suas suas in
artem trahit illi vero circa diurne
das inutiles sarcinulas occupantur at
nos de super irridemus vilissima rerum
quoque sapientes semper totius furiosi
tumultus eo quod fallo moniti quod grassa

9s̄d ÿ

Jeco(bus) ad nep-
ciam et ...
P q ... d...

Bocc(acius) lib(ro)
... iii

santi stulticie asspirare fas non sit hoc
illa

Audito per primam addnam
consolationem sepius memora
tam accessit et alius tristis
de rerum mentis amatarum privatione turbatus
querens per eam consolari Et illa sibi compatiens
ad consolationem eius duas de
suis puellis satis ydoneas deputavit

Prima puella

Et ait Cur homo ex hoc
turbaris quod rebus privaris amatis mentis
puta forsan auro et argento aut ter
reno thesauro Siquidem per amorem res
amate ipsi amanti quodammodo incorporantur
et nomine in magnum periculum Nimirum ha
rene multum cavantur per harenam sibi
incorporatam Sed quid recte per phylonem
doctissimum omne aurum harene comparatur

Cap^m vij Nec putet quis quod harena talis cum
minori difficultate quam harena alia
ab eo cui per amorem incorporata est evel
leatur sed magis quasi per fissum scriptor
sic adheret quod non sine amantis laceratione
discedit Rursum quis non delecto sibi
incorporato se gaudet evacuari presertim
de hiis stercore maxime ingrossato et
indurato quod intollerabilem inducit vis
cerum lacerationem Sed quid perfecto secundum
phylonem lutum estimabitur argentum quod
nec secundum apostolum stercorum comparatione
evadit Ubi alibi de luce que sunt sine

philo^o corpore sic dicit propter quod scilicet corporum
detrimentum inquit omnia feci et arbitror
ut stercora et nomine hec ingrossata
et indurata interiorum viscerum lacerationem
inducunt quando enim viscera in superhabundanc
commoventur et cum adiectis stercoribus
propter grossitiem eorum et duriciam non e

vacuantur Nimirum quanto illa maiora sunt
tanto magis difficulter ab hac separantur

Secunda puella

Et ait Scias frater quod rerum ab
latio seu privatio mentis amatarum
magnum fructum parit hoc nempe sub me
thafora ipse salvator innuebat cum dice

bat Omnem palmitem in me non ferente Jo xv
fructum tollet eum et omnem qui fert fructum
purgabit ut fructum plus afferat Pur
gabit inquit pater meus precidendo scilicet
illa que fructum non portent ut vinea
magis fructificet Sed quid vinea per
fecto per vineam cor humanum apte intelli
gitur sicut enim humor totus facit fr
tificationem cordis et sicut vinitor a vi
nea sua solet rescindere exteriora quedam su
perflua ad hoc quod humor remaneat apud
ramos qui cum fructu resistant Ita celestis
pater qui agricola est manu sue pote
ne cultro districtionis ad magnum habitus
bonum et fructum bonarum operum rescindit
hoc per se quod homo minus amabat in
hoc mundo vel ista exteriora privando
eis ad hunc finem ut humor cordis
sui se retrahat et infra terminos
proprios se restringat Deus enim non vult
quod sui amatores ab eo se minus elon
gent presertim ad terrena Vult perfecto
quod homo tam celestis fructus dei per nimium
diligens et quod sursum sit sapiens in
nimis curam habeat de hiis que sunt sup
tiam Deinum sancti viri rebus amatis
etiam licet se privare solent Audi ergo

Greg^o quid dicit gregorius hunc in quo sancti
hoc proprium nam ut semper ab illicitis
longe sint a se plerumque licita abscindunt

Vincto post premissa ad duaz
consolatricem prestatam accessit
et alius tristis querens se
per materiam premissi capituli consolacionis illa
contemplacione duas de suis puellis submisit

Prima puella

sic ait O homo non turberis
de penuria que te premit habebis enim manna
quod succedit. An non sperandum est hoc
ex prolis que de populo israhelitico scribitur
Deut. viij — pitur cui in deuteronomio dictum esse scriptura gene
morat. Afflixit te inquit penuria et
dedit tibi cibum manna. Et post dominus
deus tuus in terram bonam introducet
te terram frumenti et vinearum in qua ficus
et malogranata et oliueta nascuntur terram
olei et mellis ubi absque penuria
comedes panem tuum et rerum omnium habundancia
perfrueris. Sed dices forte
Numquid istud implebitur in futuro
termino uel eciam in presenti. Scias quod implebitur
in futuro si non formaliter in rebus tamen
expressis tamen ad potencias superiores
me dominum equivalenter sed superemmenter
quantum aut ad potencias sensitiuas si non
per inmutaciones actibus ipsis factam tamen im-
pleri poterit per species influxas prout li-
Lc. de deliciis paradisi — ber quidam de deliciis paradisi manifestat.
Versum quod promittitur implebitur eciam
in presenti uel per maiore quam res ille ex-
presse conferant delectacionem fructus spiritua-
lis vel equivalenter sive per species in-
tacti lose cibis appositas quadmodum ego
uti Nam legitur pauperi fructum fructi
pulices delectabiles in mississe sive in
augmento appetitus grosso pane et aqua sup-
tis plus natura pauperi conferret quam di-
uitibus premissa omnia in sua conferant
forma non habentibus tam intensum appeti-
tum. Ita quod hoc quod promittitur in victualibus
recuperatur in augmento sive in auiditate
appetitus. Demum ad minus implebitur per su-
stentacionis unitate eciam si non aliud
in hac vita. Sane huius rei impleciaz

ut sperare hic qui vice ista implet dei
voluntatem tamquam operatorum suis ipsis Io. iiij
quibus deputat. Meus inquit cibus est
ut faciam voluntatem eius qui misit me.
Qui ergo sibi in hoc cibo quærant tamquam
servi domestici scientes et implentes
voluntatem domini sui. Non est mirum si illis
impletur quod de victu promittitur et promit-
titur. De talibus quippe servis
dei in comparacione ad alios qui dei volu-
tatem implere non curant loqui videtur
dominus per ysaiam Ecce inquit servi Ysa. lxv
mei comedent et vos esurietis. Ec-
ce servi mei bibent et vos sicietis.
Ecce servi mei letabuntur et vos con-
fundemini. Ecce servi mei laudabunt
pre exultacione cordis et pre contricione spiritus
ululabitis.

Secunda puella sic ait O fili
bone cur de ~~pomma~~ penuria
seu victus et vestitus in-
digencia contristaris Nescis hoc esse
contra te et tibi similes quod ipse saluator
noster in illa euidencia euangelij hys-
toria dixisse fertur. Ne inquit solli-
citi sitis anime vestre quid manducetis
nec corpori vestro quid induamini. Nonne
anima vestra plus est quam esca et corpus
vestrum plus quam vestimentum. Respicite vo-
latilia celi quoniam non serunt neque metunt neque
congregant in horrea et pater vester celestis
pascit ea. Nonne vos magis pluris
estis illis. Et de vestimentis quid solliciti
estis. Considerate lilia agri quomodo crescunt
non laborant neque nent. Dico autem vobis
quoniam nec salomon in omni gloria sua coo-
pertus est sicut vnum ex istis. Si autem
fenum agri quod hodie est et cras in
clibanum mittitur deus sic vestit quanto
magis vos modice fidei. Nolite igitur
solliciti esse dicentes quid manducabimus
aut quid bibemus aut quo operiemur. Scit
enim pater vester quia hiis omnibus in-
digetis. Querite ergo primum regnum
dei et iusticiam eius et hec omnia

adiacentur vobis hec ipse saluator. Sed et Iohannes os aureum eius quod est de animalibus hanc reddit racionem Alia inquit fecit deus propter hominem propter se ipsum hominem Si ergo animalibus ministrat propter hominem quod hominibus non ministrabit propter se ipsum

Hodie post premissa ad dominam consolacionem principalem accessit et alius tristis ei similis tunc habens multas possessiones dictum est vende omnia que habes et da pauperibus Quare igitur tristis consolatrix domina predicta de suis puellis [illegible] ei adduxit

Prima puella sic ait O homo qui premissa obtenta tristaris tu possessionibus [illegible] imperfectus de difficultate dicte abdicacionis erubescere Perfectis enim nequaquam est difficile Audi igitur magnum patrem augustinum Qui inquit celestis vite dulcedinem magnitudinem possibilitatis ad ministrandum perfecte cognouit et quod interius amauit libenter cuncta dereliquit in comparacione eius vilescunt omnia deficit habita congregata dispergit et mardescit in celestibus animus nichil interius libet de forme conspicitur quod de terrene rei placebat spes quia sola preciose margarite claritas fulget in mente Hec magnus pater Qui per margaritam preciosam videtur intelligere vitam contemplatiuam et per eius claritatem in mente fulgentem claram in contemplando cognicionem celestium super terrena excellenciam declarat

Secunda puella sic ait O amice de abdicando temporalia ne quaquam forte tristis esses si scires tu valet abdicacio perfecte cognosceres Scire enim ut inter cetera pauca enumerem Valet ad reddendum hominem deo non indignum valet ad habendum in hac vita liberum animum valet ad perueniendum cum Christo ad celestia non motu tardiori sed quasi per uolatum citissimum Valet ad luctandum et vincendum dyabolum Valet contra amorem temporalium periculosum Vis scire quod predicta abdicacio valeat ad reddendum deo hominem deo non indignum audi illustrem senecam. Nemo inquit est deo dignus quam qui opes contempnit quarum possessionem non tibi interdico sed efficere volo ut illas intrepide possideas hec ille Vis scire quod dicta abdicacio valeat ad habendum in hac vita liberum animum audi egregium Gregorium Si quis inquit semel ad naturae desideriorum temporalium colla mentis excusserit quadam cura in hac vita libertate perfruitur dum nullo desiderio felicitatis afficitur nullo aduersitatis terrore coartatur hec ille pater. Vis scire quod dicta abdicacio valet ad perueniendum cum Christo ad celestia quasi per volatum citissimum audi Ieronimum venabilem Apostolici inquit fastigii perfecte quod virtutis omnia simul vende et pauperibus erogare et sic expeditum cum Christo ad celestia euolare Hec ille Vis scire quod valet ad luctandum et vincendum dyabolum Audi rursum egregium doctorem Gregorium Ad se inquit venientibus dominus precepit ut renunciemus omnibus quia qui ad fidei agonem venimus luctamen contra malignos spiritus sumimus Nichil autem maligni spiritus possident in hac mundo proprium. nudi igitur cum nudo nudo luctari debemus Nam si vestitus quisque cum nudo luctatur citius ad terram deicitur quia habet unde teneatur Quid enim sunt terrena omnia nisi corporis indumenta Qui ergo contra dyabolum ad certamen properat vestimenta abiciat ne succumbat hec Gregorius Et bene quidem dicit quod sunt terrena omnia nisi corporis indumenta eo quod per oppositum de nichil terrenorum possidente dicitur quod sit nudus Clarum autem est quod consilium est luctam quam vitari non potest sic per nudum quod dominus reddet

vestibus teneri per eas et deum pro hos-
tem crudelissimum. Vis denique scire quid dea
abdicacio valet contra amorem temporalium
Bernardus in collacione sermonis ad clericos periculosum audi patrem clarevallis. Ecce
inquit relinquimus omnia id est omnia non
tantum possessiones sed eciam cupiditates
plus enim mundi concupiscencia quam substancia
nocet et hec fugiendarum cum diuiciarum
proprium est quod aut vix aut nunquam sine a-
more valeant possideri facile enim cor
humanum omnibus que suscipiat adheret hec
ille pater. Si quid sit periculosum cor-
de diuiciis seu temporalibus qui suis adhe-
c iii q. rere propterea meum sepius audisti a-
mice quoque audias quod non est modicum peri-
culum cor humanum luto adherere aut ster-
Sapientie vii coribus commisceri. Quo est memorare
quod secundum sapientem tamquam lutum estima-
bitur argentum. Et quod dixit apostolus de
tinentem omnia feci et arbitror ut ster-
philippenses iii cora

Ideo puella sic ait Crede
amice quod temporalia abdicare
non esset tibi graue si graue
tibi non esset pauperem esse. Huic qui-
dem sermoni concordat illustris Seneca
propter quod inquit expedito non esse gra-
uem pauperem esse. Ecce inquit Seneca
diuicias eciam si expediti fuimus quam
non sit graue pauperes esse hec Seneca.
Seneca in epistola xx Qui rursum alibi Paupertas inquit
tibi grauis est. Immo tu paupertati non
Seneca de remediis fortuitorum es in paupertate viuum sed in paupere
pauper es si pauper esse videris
hec item ille tamen gentilis. Ut quid
ergo cogitamus adherere diuiciis for-
te dices consilium de abdicando temporalia
mea ideo abhorreo quod si consilium illud
si implerem et me ipsum attenderem
per famem et deum temptare timerem.
Sed quam hec inter multos errores clarus
patet quod testimoniis audis Ieronimi Ve-
nerabilem paupertatem inquit timeos
Ieronimus in quadam epistola sed beatos pauperes Xpus appellat.

Secundo cogitas sed fides famem non
timet hec Ieronimus. Sed et psalmista ait ps
Iacta cogitatum tuum in domino et ipse te e-
nutriet. Audi quoque et thomam agnensem thomas in tractatu contra impugnantes religiosos
licet inquit ille qui dat omnia propter
Christum subtrahat sibi aliquid consilium
vite non time tamen quia ad hanc maiori
ei auxilium diuine prudencie quod eis in necessitatibus
non deerit et fidelium deuocio hec
ille thomas. Qui rursum sic dicit
Ille qui dimittit omnia propter Christum non Idem
se exponit famem sed ipsum intrinat quia
nunquam adeo sic deseritur quod fame moriatur
quod patet hebreos vltimo super illud Non
te deseram neque derelinquam glosa Ne
forte dicat quid facturi erimus si suf-
fragia nobis omnia defecerint propterea sub-
dit consolacionem adhibens testimonium de
libro Iesu naue Non te deseram quod non
eciam neque derelinquam derelinquetur
ille qui fame perit sed hoc non est
et inficia hoc aut dicit omnium sperantium
in se sicut Iosue. Hoc enim nobis pro-
mittit si nullo spem nostram ponimus non
tenacibus non cupidis fit ista promissio
sed sperantibus in deo hec thomas. io
Qui eciam subiungit Ille inquit qui
dimisit omnibus propter Christum spem habet
ut sustentetur adeo nec presumptuosus
est nec temptat deum cum quod fidu-
ciam debitam de deo habet ex diuina
auctoritate conceptam tum quod remanent
fideles deuoti per quos eis satis fiet Augustinus
per et debet hec item ille. Denique
audi et magnum patrem augustinum. Tu in-
quit Christiane tu dei seruo tu
bonis operibus dedito tu domino sic ca-
ro aliquid existimas defuturum. An
putas quod qui Christum pascit a Christo ipse
non pascatur an putas terrena de-
esse quibus celestia et diuina tribuuntur.
Unde hec incredula cogitacio unde
impia et sacrilega meditacio hec magnus

pc. Ergo aug. auctoritate infert thomas
aquinensis quod sacrilegium est dicere quod illi qui omnia
propter christum dant se penitus homini dei commit-
tant

Quarta puella sic ait. O homo
nescis quod teste scriptura gloria vana
est sequi dominum ihesum christum in
Mt. xix recompensam omnium aliorum. Vis ergo scire
quo pacto contingat dominum sequi et quo ipsum
consequi perfecto propter ipsum dominum omnia sunt
relinquenda audi petrum clarevallis. Ecce
Bernardus in collatione Symonis ad ihesum nos reliquimus omnia etc. Unde petre
non ad insipientiam tibi quia exultavit
ut gygas ad currendum viam nec currente
sequi potius onustus. Nonne utilis commutatio
pro quod super omnia est omnia re-
liquisse. Hec ille. Et certe optime si at-
Ieronymus tendatur quis quem sequi debeat ymo
quod consequi scilicet servus dominum et homo
dominum. Et si attendatur ad quid scilicet in
recompensam omnium relictorum audi Ieronimum.
Nescio cum christus inquit est ut qui propter
christum omnia dimisit unum inveniat
pro omnibus et possit libere clamare pars
mea dominus. hec Ieronymus. Sed forsan in-
quies qualis pars vel quanta. Certe pars
que tanti equipollet propter quod dixit.
Unum inveniat pro omnibus et de quo
dicitur nonum. Ante unum simul omnia habentes
sed non omnia mea, formaliter sed quod
plus est atque melius in super eminentia
omnis perfectionis simpliciter includens omnes
formaliter sunt in eo

Quinta puella sic ait. Maire
vellem quod tu nosceres quod se-
quela christi adeo est consolatoria
ut pote eius qui consolatur nos in omni
tribulatione nostra quod non solum homo propter eum
quis relinquere omnia sed etiam liberaliter se
ipsum pro tali sequela audi petrum clare-

vallis. Tunc inquit relinquere disposuimus
omnia te quasi inter relinquenda in-
merito memento maxime et principaliter
abnegare temetipsum si desideras sequi eum
qui exinanivit propter semetipsum. hec
Bernardus in collatione symonis ad ihesum pater ille. Dices forte cum petro. Quid
Mt. xix ergo erit nobis perfecto preter promissa
in evangelio celeste premium in libro vite
scriptum et signatum audi curssum et
inde petrum. Zacheus inquit certe
eius laus est in evangelio dimidium bonorum
suorum dedit pauperibus. Sed ecce multos
zacheos hic video qui nichil sibi
ex omnibus relinquere quis nichil sibi scilicet
hoc de zacheis istis ymo de petris
istis qui secum fiducialiter loquitur dominus.
Ecce nos relinquimus omnia et secuti
sumus te. Sed scriptum est in evangelio et-
iam in libro vite est scriptum et signatum
hec ille.

Sexta puella sic ait. Eia
homo perpleti dum in quam
illum ... es memor centu-
Mt. xix pli tibi a domino repromissi. Unde magister
domini omnia que habes et da pauperibus
et habebis thesaurum in celo. ymo non
solum in celo sed etiam in hoc seculo.
Quippe dicente petro. Ecce nos re-
liquimus omnia et secuti sumus te. Quid
ergo erit nobis ihesus dixit illis omnis
qui reliquerit domum vel fratres aut soro-
res aut uxorem aut filios aut agros
propter nomen meum centuplum accipiet
et vitam eternam possidebit. Ecce
dicit centuplum. Sed forte aliquis
cogitabit an tantum centuplum et
ubi accipiendum. Sed huic satis aliud
facit evangelista. Nam domino in mattheo
more fidelis amici faciente scilicet
minus dicere et plus intendere
ac in proposito de certo minimum pro inde-
terminato ponere quod ipse plus intendat

et ubi scilicet in hoc mundo declarat
luc. xviii in luca. Nemo est inquit qui reliquerit et cetera
qui non recipiat multo plura in hoc
tempore et in futuro seculo vitam e-
ternam. Utrum vero hoc ad verbum verificatum
possit aliquis dubitare. Sunt enim mul-
ti qui aliqua propter deum reliquerunt qui nec
centuplum nec decuplum nec triplum re-
ceperunt. Sed hoc in re est considerandum
quod in rebus quas possidet habet homo
aliquid sue voluntatis et complacencie
quibus circumscriptis non plus curaret ho-
mo plus de una re quam de alia. Non
plus de auro quam de cupro non plus de
scharleto quam de griseo panno seu alio
rusticano vestimento. Si ergo relinquitur
aliquid in quo posset homo complacenciam
habere aliqualem et deus det ei non aliquid
eiusdem speciei sed solam centuplam
complacenciam tunc iam videtur centuplum habere
simpliciter. Habet enim complacenciam inter
illa intentam. et hanc centuplicatam
Vel eciam si det deus centuplum in va-
lore scilicet spiritualia pro temporalibus secundum
sanctos. Si istud non videtur satis esse
Mar. x secundum alium ewangelistam. Nempe in
marco dicitur. Nemo est qui reliquerit
domum aut fratres aut sorores aut pa-
trem aut matrem aut filios aut agros propter
me qui non accipiet centies tantum nunc
in hoc tempore domos et fratres soro-
res et matres et filios et agros cum
persecucionibus suis et in futuro seculo
vitam eternam. Videtur igitur quod
promittatur ei aliquid eiusdem speciei et
centies tantum complacencie vel valoris
Aliud igitur videtur. Ne falsum pro-
mitti absit. accipit enim res eiusdem
speciei quodammodo. Nam sicut ait mun-
di sapiens artifex facit domum. domum
quidem in materia exteriori ex domo in-
tellectuali que est species domus exterioris.
Sicque est duplex domus. Relinquens

ergo domum materialem licet non recipi-
at centum domos in esse materiali potest
tamen recipere ymo hoc ipso habet domum in
mente in esse spirituali. Sicut forte sit
secundum iudeos sarracenos aut quoscumque malos
christianos. Sed certe non est simile. Nempe
domus in mente infidelis parva vel nichil
valet. caret enim tecto caritatis. caritatem
autem non habuero dicit apostolus nichil sum. i cor. xiii
prodest. In mente vero boni christiani ipso
actu quo relinquit domum in esse materia-
li habet domum in esse intellectuali perfectam
et ornatam tecto caritatis vel fundatam
in christo a quo aliud fundamentum nemo potest
ponere. ornatam quoque caritatis rubore pur-
pureo aut quasi colore aureo que si ante
oculos posset poni videretur maioris de-
coris quam si esset in una domo ma-
teriali omnis decor mundi. centies igitur
tantum valet. Rursum illo actu quo ex
voluntate relinquo fratrem aut sororem
centum fratres acquiro et sorores. Sunt
namque omnes michi fratres et sorores
quemadmodum et christi qui in celo et in terra
faciunt voluntatem dei testante ipso
salvatore. Ymmo quod plus videtur cum omnibus
qui mediante sunt in celo et in terra per-
tineo ad idem corpus scilicet misticum
corpus christi cuius aut corporis membra
invicem plus attinent quam circumscripta
caritate persona et persona. Denique de
germanitate et germanitate huiusmodi pulchre
tractat suprius neptis mea amplius ille 4o vic / q. qd.
idem actus quo ex caritate relinquo fi-
lium est eciam filius gracia ceterorum filiorum or-
dinatur ad se spectantis saltem in natura
speciei. Sed per talem actum michi acquiro
in dividuo preciosum esse eterne beatitudinis
quam per me sine tali vel tali actu consequi
tamquam sine quo non haberem. Ultimus talis
actus quo agrum ex caritate relinquo
ager quidem est. Nempe ex illo cres-
cit michi de quo vivere habeo eternaliter.
Centies igitur valet quam ager dere-

lictus inquo retento nō acquisisset inst
quid modicum quo viuit̄ tempar Ex
actis metalis quo ex caritate relinquitur
florenus vnus tentū vno mille flo
renos uel marcas valet Dices forte
quomodo non mille marce plus valerent
q̄ et plus durarent metalis aut the-
saurus stati transit Ecce parata responsio
argentalis thesaurus et si desine videatur
nō tamen stati desinit sed de sterno
fertur in sterniū de sterno huiusmodi memo
rie dei q̄ dei sternū potens ē ut
ait paulus Depositū meū seruare in
illum diem scilicet die eterne claritatis
tis glorie celestis potens ē inq̄ ser
uare tamq̄ tunde hominī putandus in loc
obiecti cogniti uel in affectu p̄mij tali
et tanti q̄ nec oculus vidit nec in
cor hominis ascendit q̄ q̄ tali moneta
in mediis paradisi deus homī p̄parauit
uit

Septimo post p̄missa ad
supradictum diuinam conso
latricem accessit et aliquis
tristis sup materia p̄missi capituli querens
consolari Cui illa huius rei gratia de
suis puellis septem assignauit

Prima puella ad p̄dictum tris
tem sic ait O amice non
ne digne optares septem re
gi glorie connestiri ingredia O optare
inquies digne Vis igitur scire quo
hoc pacto consequi valeas Ecce si vis
ei ancestiri glorie stola glorie apud te hic con
formes paupertatis mediante Nimirum
sicut arbores q̄ simul sunt inde in hyeme
simul vestiuntur noua veste et floridi in
estate ista qui corpore nudo modo conformiter
mediante paupertatis homines a temporalibus
denudantur quam voluntarie assumit
vestietur ei in futuro celestis corpore

leuaus scilicet veste florida vbi hyems
transiit et flores apparuerunt in terra mea
vbi et caro mea refloruit

Secunda puella sic ait O ho
si scires et tu quanta posses co
sequi assumpta voluntaria paupertate gau
deres multo de ipsius assumptione et diui
cias tuas facta propter xpm̄ consumptione
Ecce plane consequeris si nō peniteat
q̄ fecisti regnū et nomen regni Audi pa
trem clareuallis Bernardū loquentem Vo
lo te inquit esse amicū pauperum magis
aut imitatorem Ille gradus perficientium ē
hic perfectorum amicicia pauperum regum amicos
constituit reges amor hec ille pater
Audi rursum predicantes decadem Videmus
inquit aliquos pauperes qui si verū ha
berent paupertatem non adeo pusillanimes
inuenirentur et tristes ut pote reges
celi

Tercia puella sic ait O homo
si scire mirans augustinum pate
tis diuicias qui castra villas
uel terras emit · mirare multo amplius
diuicias paupertatis quibus multo maiora
comparantur Audi magnum patrem augustinum
Non inquit displiceat paupertas tua
nichil potest esse diuicius in ventre his
nostre q̄ locuples sic celū emit hec
ille pater O mira mere michil habes
dubitas si ex caritate paupertate assump
sisti te diuitem fecisti An non diues
parumper modicum qui sufficiens est
nō mō villam uel castrum sed emere
celum Sed nec septem pauperes receptaculum
lum sunt coopertes Vis hoc scire Audi
p̄fatū patrem Inmaritus inquit pauper
ē diues et sine caritate omnis diues ē
pauper Caritas ē diuicie pauperum in
temporalibus ditissima Sed et de hoc in
tractis Audi eundem sic hoc pacto de
clarantem ratione q̄ reddente Sola
inquit caritas vincit omnia sine qua
nichil valent omnia et q̄ vbicumque fuit
trahit ad se omnia hec ille pater Cuius
si etiam ad temporalia extendatur nō

ē miꝝ cum diligentibus deū omīa
cooꝑantur in bonū

Parta puella sic ait audi i
s' Johem os aureū paupta
Cris tem spontaneā ꝑhenē paupertas in
quit ē portus tranquillus nichil opu
lencius eo qui paupertatē spontaneam
diligit et cū alacritate suscipit. Hic
igitur ꝓmittit ꝑ̄ns paupertas ē mā
portus subdit autē quod nichil autē
opulencius ē eo qui paupertatē sponte
diligit Sed nec ē de ꝯsequencia du
bitandū Non enim multarū miciū diui
cie et species aromatice gemmarū ꝗ
preciositas solent in tranquillo maris
portu applicare et ipius portus
possessorē valde ditare Sane quod
ꝗ ꝓmittit etiā nō nullorū aliorū illus
trium virorū testimoniis comprobatur audi
Leo pp di Leonem summū pontificem Semp
inquit diues ē xp̄iana paupertas
Nec pauet in isto mūdo indigenciā
laborare cui donatū ē in omī rerū
dnō omīa possidere opantibus ergo
q̄ bona sunt nō omīa metuendū ne
eis desit facultas opandi cū in duobus
minutis eiusdē illius vidue sit
laudanda deuocio et ꝑ calice aque
frigide ꝑmiū habeat gratuita largi
tas ex affectibus enim benignitatis
mensura capiatur et nunqꝫ eā in
fandi efficacia desit in quo mēs ipā
nō desit audi tercium in ꝑmissio
Sen. epl. testiōnū et illustrē senecam hanc
scā inquit res est. leta paupertas
illa vero nō ē paupertas si leta ē
cui cū paupertate bene conuenit diues
ē nam qui parū hēt. sed qui plus
cupit paup ē hec ille

Vnita puella sic ait ad
Samo de paupertate assump
ta voluntarie cur tristaris
cū paupertas huiusmodi sit materia gaudii
spiritualis Nam si Samo ꝓ vno obolo
mille marcas reciperet Nonne gau
dere satis posset Vtiqꝫ Sed qd

ꝯfecto voluntarie paupes multo plus
etiam in hac vita recipiunt q̄ sit illud
qd ꝓpter deum reliquunt Centuplū inquit
saluator recipiet quod quidē preter
alias exposicōes ꝓ sorore mea ꝑūs C. 1 q. 1 da vi
tradita sic etiā sit intelligi q̄ quia
in caritate omīa sunt eorū igitur q̄ ꝓpter
deum omīa sua reliquunt illorū facta
sunt omīa q̄ ante ipis fuerunt aliena
Vnde qui nichil possidet illius in cari
tate sunt saltem diuisi omīa tua et eciā
cuiuslibet alterius hominis ita q̄ tu es debi
tor suus factus audi quid dicat os
aureū Veniunt inquit q̄ hēs tua Cris super
sunt q̄ enim hēs pauperū sunt sed tibi
credita sunt. et si ex laboribus iustis
et ex hereditate paterna possessor fac
tus es hec ille Vnde si pauper do
mū nō hēt nec locū in domo ꝓpria
et in caritate quidē huius domus tua ē
etiā sua. si non hēt quid comedat. ci
bus tuus ē etiā suus. et sic
de ceteris quo fit ut qui scdm altis
simā paupertatē omīa relinquunt accipiant
iuxta dictū modū omīa tpalia sunt necessi
tas subsit caritatis Dices forte Sed q
de spualibus diuiciis ꝯfecto et illas
accipient ad quas ꝓ cordis simplici
tatem se disponunt abdicando scilicet
temporalia tali simplicitate ꝯtrarii ut
pote mentē distrahencia et multipli
cancia iuxta illud psalmiste a fructu ps
frumenti vini et olei sui multiplicati
sunt hinc ē sane q̄ dicit apostolus al 2 cor. 8
tissima paupertas eorū habundauit in
diuicias simplicitatis eorū Sed di
ces q̄ nam sit hec simplicitas di
uine ꝯfecto hoc exemplo potes
discē oportet inquit mundi sapi
ens audiū esse ab omni et consum
sine colore in illem sit qualem hanc
pnes nescit se coloratum esse nec
delectatur in colore quocumqꝫ nec est

ci melius ex colore auree viridi ut
purpureo quam cum colore carbonum nig
rrimo sensus e(st) densus cum colore materiali
non composito qui colore spiritualiter re
cepto absque materiali compositione ex sim
plici ipsius spe(cie) multum delectatur. media
quanto magis separata e(st) potencia et in
corrupta tanto altius latius et profundius
delectatur. Sic autem sequi videtur a simili
ut eo plus spiritualiter seu spiritualibus de
lectationibus quis habundet quo ceteris paribus
paupior e(st) in materialibus et materiali
comparatione plus caret. Nomine igitur
bene dixit magnus pater. Non inquit
tibi displiceat paupertas tua nichil ea
potest dicius inveniri. Sed quid. Cer
te si nichil si nichil dicius altissima pau
pertate. Sequitur quod etiam tenentes pre
ter eam etiam alios ditare quod etiam ex
verbis apostoli sequitur. Sunt tales enim
scrimus cum habiti sicut egentes multos
locupletantes glosa spiritualibus divi
ciis. Sunt etiam tamquam nichil habentes
et omnia possidentes glosa non solum spiritua
lia sed etiam temporalia quod timentibus deum
nichil deest. Hec fuit gloria aposto
lorum nichil omnino possidere sine solli
citudine esse et tamen totis quod divites
corpore possidere hec ordinarius apparatus

Octava puella

sic ait. Cur homo non ponde
ras verba christi. Beati inquit pauperes
spiritu quoniam ipsorum e(st) regnum celorum. Dicitur for
te qui sunt hii qui spiritu sunt pauperes pro
fecto qui voluntate seu paupertes sunt
spiritu quia voluntatis. Nomine hii tamquam
tremens vacui sorte gaudent celesti ut
iam non sunt hospites et advene
hoc namque satis ydoneo patet ex
emplo. Certe quantumcumque ciphus aurea
vel plumbus gravius esset cum sit ipm
omnino ab omni corpore quod sub celo est
evacuatum et nec de uno tali corpore re
pleri contingeret. natura vacuum abhor
rente mox ad celum ascenderet et nisi

soliditas celi impediret ipm celum
seu partem eius in se reciperet. Sic modo
consilio cum paupertate voluntarie omnia que sub ce
lo sunt voluntarie a se abdicet quid re
stat nisi ut hoc pacto in spiritu ad celum
mox ascendat et celum seu regnum celo
rum speciali quadam sorte apprehendat.

Septima puella

sic ait. O homo cur non paup
ertatem voluntariam amares
propter quam adeo amaris. Cur eam non
amares per quam tam ad perfectam vie
quam ad patriam invitaris. Vis scire quod propter
paupertatem voluntariam adeo amaris
audi illud cassiodori. Pauperes inquit christi   Cassiodorus
sunt viciis vacui sed virtutibus pleni
sunt despecti hominibus sed acceptabiles
deo. Vis scire quod propter paupertatem vo
luntariam ad perfectionem vie invitaris. Audi
illud origenem. Ille inquit qui ut fiat   origenes
perfectus tradit bona sua pauperibus
non in ipso tempore quo tradidit fiebat
omnino perfectus sed ex illa die incipit
speculacio dei adducere eum ad omnes vir
tutes. Audi quoque et magnum antisti
tem ambrosium. Volendi inquit paucam   Ambrosius li(bro) de officiis
optimitas loquendi et contemptu divitiarum
pro maiorima fundamenta constituit. Vis
ulterius scire quod paupertate voluntaria
invitaris ad patriam celestem audi Johannem   Cris(ostomus) s(uper) xxxi su(per) Hebr(eos)
os aureum. Paupertas inquit e(st) manu
ductrix quedam linea que ducat ad celum.
Audi quoque et magnum patrem augustinum.   Aug(ustinus) de v(er)b(is) d(omi)ni
Via inquit celi e(st) paupertas per quam
venitur ad patriam. Incipe erogare si
non vis errare. Hec ille pater. Cui
etiam derogando sermo audi consilium.
Bonum e(st) inquit facultates cum di
spensatione pauperibus erogare melius pro
intentione sequendi dominum insimul do
nare et absolutum sollicitudine egere
cum christo.

Octava puella sic ait. Homo
qui voluntariam paupertatis

assumpcionis penitens non sit penitens
si quanta eum consequatur dignitas ag- Greg. in om. sup. Vos qui reliquistis omnia
nouisset. Aluo circa audi gregorium inter
doctores egregium. Quisquis inquit di-
uini amoris stimulo excitatus hic pos-
sessa reliquerit illic procul dubio culmen
iudiciale potestatis obtinebit ut simul
iudex cum iudice veniat qui consideracione
iudicii sese spontanea paupertate casti-
Greg. gat. Hec Gregorius. Et nonne hec magna
est pauperis dignitas dei quam dignacio di-
gne laudanda qui deponit potentes
de sede et de stercore erigit pauperes.
Tunc potentibus qui hic precium pau-
peres iudicabant innocentes nullum
erit consistorium nullum tribunal. Sed co-
ram illis tunc stabunt iudicio quos
hic sub proprio iudicio non dum iudica-
bant sed et sepius condempnabant.

Nona puella

sic ait. Nonne frater con-
sideras quod res gratissima in
hoc mundo est quies et securitas. Con-
sidero inquies. Cur ergo tibi ingrata
est paupertas. Cur eam voluntarie non
assumis. Ut per eam sic assumptam
quiete atque securitate potiaris. Vis
scire quam quietem conferat audi sanctissimum
Greg. presulem Gregorium. Quid inquit in hac vita
laboriosius quam terrenis desideriis estuare
quid quietius quam nichil huius seculi
Sen. appetere. Audi et illustrem Senecam. Qui-
etissime inquit viverent homines si
hec duo tollerentur verba meum et tuum.
Vis rursum scire quam paupertas vo-
luntaria conferat securitatem predictum
Idem ep. xx illustrem rursum audi. Redige inquit
te ad parua ex quibus cadere non pos-
sis paupertati sine qua nichil est io-
cundum securitas. Audi quoque et
Greg. sanctissimum presulem antedictum gregorium
loquentem. Magna inquit est securitas

cordis nil concupiscere huius secularis
qui nichil habet in mundo quod pertimescat
diligat nichil est in mundo quod pertimescat.

Decima

puella sic ait. Audi auctorem
presulem Cecilium de paupertate gratam
copulatam ornitatem. Pauperem inquit
ferre eque animo virtus patientie est spon-
Bn. te appetere sapientie laus. Hec ille pre-
Et nonne bene de sapientia laudatur qui
grauia aliis sibi alleuiat et noxia te-
la participat. Utique. Sed quis est hunc
qui hoc facit. Is certe qui paupertatis familiaritatem desiderat et se ei
Sen. sponte associat. Audi illustrem Senecam.
Ne magis imparatos fortuna nos depre-
hendat fiat nobis paupertas familiaris.
Securius diuicias habemus si scieri-
mus quam non sit graue pauperem esse. Ad
paupertatem suam sponte descendere por-
[illegible] est tela fortune. Rursum non
digne laudabitur de sapientia qui laude
eius qui super omnes mortalium est tanta
concelebrat et in ma subtilitate ipsum
eciam per silencium laudat. Sicut dicere neces-
se est. Sed quis est hic et laudabimus
eum. Certe pauper et inops presertim qui
talis est et permittitur spontanea volun-
cassiod. tate. Audi illum Cassiodorum non inmeri-
tum. Videamus inquit quam sit ista
gloriosa paupertas quam felix prohibetur
in opus quam diuinis et tacita laudat et
patrie sue virtute celebratur. Minus est
si appellat superbus pauper et inops
laudabunt dominum eciam cum videntur hic
silencium.

Undecima puella sic ait.
[illegible] frater scias quod in-
digne quis de paupertate
presertim voluntaria tristatur quod pauper-
tas tot supplantiis honoratur quippe
si scrutabis de ipsa inuenies quod summa

Sen voluptas est audi illustrem Senecam
Non est iocunda res qua et polenta et
frustum ordeacei panis. Sed summa vo
luptas est posse capere voluptatem et
ad se deduxisse quod eripere nulla fortune
iniquitas possit. Vis scire quod paupertas
hec maxima felicitas est audi itidem
Idem eundem illustrem. Nullus est inquit paup(er)
qui sibi videtur pauper scienti paupertatem
maxima felicitas est. Vis scire quod hec
paupertas res tutissima est audi et
Catho Cathonem in iii. Cum mens sit sibi
Paupertas si leta venit tutissima res
est. Hiis autem addendum iudico quod pau
pertas voluntaria tamquam mater et nutrix
custos mundissime religionis est audi
filium alphei. Religio inquit munda et
immaculata est immaculatum se custo
dire ab hoc seculo quod glosator sic
declarat. Nullus inquit temporalia non
diligit immaculatum ab hoc seculo se
custodit. Constat autem quod temporalia non
diligere proprium est paupertatis voluntarie

Vade tua puella

sic ait ad se considera pau
pertatis presertim voluntarie
magnam virtutem et reputabis eam tibi
quod plurimum proficere ad salutem. Nimirum
si vis scire que sit eius virtus. Certe pau
pertas graue iugum seruitutis excutit
paupertas primus gradus qua ad perfec
tionem ascenditur. Ceterum paupertas auri
et argenti utiliter resoluit. Paup
tas meliorem partem accipit. Paupertas
in celestibus habundare facit. Paupertas de
nique ipsum deum pauperis thesaurum
constituit. Vis scire quod paupertas vo
luntaria de qua est sermo graue iugum
seruitutis excutit. Attende spiritum
qui dicit: Pecunie obediunt omnia. Et tunc
Ecc° x obedire cum omnia obediunt scilicet pecu
nie procul dubio tamquam irrationabiles dum
valde graue iugum seruitutis. Et

certum quod ab illo iugo quis paupertate
voluntaria liber redditur et immunis.
Vis scire secundo quod paupertas primus gradus
est quo ad perfectionem ascenditur. Attende
verbum saluatoris dictum ante omnia alia
ad perfectionem disponencia. Si vis inquit Mt xix
perfectus esse vade inquit vende omnia
que habes et da pauperibus. Ad quod etiam at
de primo gradu confessor ille eusebius
expressius est locutus. Cum inquit ce Eusebius
leste regnum in multis bonorum consistat
primus gradus scandentium est illorum qui
diuino intuitu colunt paupertatem. Vis
scire quod paupertas aurum et argentum uti
liter resoluit. Attende quod paupertas vo
luntarie assumpta per abdicationem auri et
argenti elargicione factam pauperibus
propter deum resoluit ipsum aurum et resoluit
in pulchram monetam xpi ymagine et
titulo acceptabilem utique in foro dei
Cuius huius signum resolucionis pro eam solite
fit ipsa paupertas voluntaria camino
cui inest virtus resoluendi competit in
dotur. Dixit dominus per ysaiam prophetam.
Elegi te in camino paupertatis. Cuius Ysa. xlviii
dicta paupertas possit esse dicta camino
ignis diuini amoris continuus quod amor
caritas est principalis virtutis resolutiua. Vis
vlterius scire quod dicta paupertas volun
taria meliorem partem accipit. Attende
quod regnum celorum hereditate est ipsorum pau
perum. Mobilia vero huius seculi sunt diui
tum. huius quidem sortis diuisio figura
ta videtur in libro genesis. Vbi abra Gen xxv
ham filiis concubinarum largitus est
munera filio autem suo nato de libera
dedit cuncta que possidebat. Vis denique
scire quod paupertas voluntaria facit in
celestibus habundare. Attende quod procul
dubio illud facit in celestibus habundare
per quod pro homo in celo thesauros
multiplicare vel augeri. Sed quod est

hoc perfecto paupertatem voluntariam omnia
propter deum relinquentem post hamo the
sauros in celo multiplicare vel augere
huius misterii testis est ipsa veritas
Vende inquit omnia et da pauperibus et
habebis thesauros in celo. Dicis forte quod
si nichil vel modicum quis habeat ad tam
sublimem defectu quod non habitum animum per
paupertatem relinquat. Ut pote sit dispositus
si regios thesauros aut infinitas ma
iores haberet libenter omnes propter deum
relinqueret. Nunquid talis hoc pacto
celestes thesauros quantitati taliter re
lictorum proportionatos sibi comparabit? vi
tiis. Non enim apud deum pensatur census
sed affectus. Audi egregiam illam gregorii sententiam
de petro et andrea loquentis. Ad vocem
inquit domini. Uterque iste piscator quid
aut quantum dimisit qui pene nichil habuit
sed in hac re fratres affectum debemus potius
pensare quam censum. Multum re
linquit qui sibi nichil retinuit multum
relinquit qui quantumlibet parum totum deserit.
Hec ille. Et nonne hec sententia plane et
plana exemplis fundatur? Christi estima
tione quippe multis divitibus multa in
gazophilacium iactantibus vidua vero
paupercula non misit duo minuta. Ipsam
mittente ait Christus discipulis. Vidua
hec pauper plus omnibus misit. Omnes
enim ex eo quod habundabant illis
miserunt. Hec vero de penuria sua
omnia que habuit misit totum victum suum.
Sed quid certe si hec minus habuit
et tamen Christi estimatione plus quam alii
misit. Sequitur si Christi estimacio va
na non erat nec ei inutilis quod non per
re quam misit sed per affectum quem habuit
maiori in celo remuneratione digna fuit.
Sic enim etiam invenimus quod per mirum
quod solum in voto habetur quis ante
ola... in ... coronatur. Audi dictum illius
...pam venerabile decretorum volumen re
citatum. Indui inquit servus apud

quos cogitatione et mirum mente con
cipitur animus ad bonum deditus deo in
dice coronatur. Hoc itaque pacto potest
quis aliena sine dampno possidendum sub
hac condicione si illa haberet propter Christum
omnia relinquere ac per hoc in celo thesauri
zare. Quid plura? Ecce quod mirum est
dictum. Easdem res temporales diversi
possunt propter Christum vel sub condicione relin
quere et sic in celo thesauros multiplicare
vel augere. Nec solum hoc facere possunt
dediti quam non divini sunt sed esse possunt.
Vis postremo scire quod paupertas volun
taria ipsum deum constituat pauperis the
saurarium? Attende quod potens est deus de
posito pauperis servare in illum diem e
ternitatis iustus iudex prout supra vi
dere potes per neptem meam declaratum

Clauso post premissa ad
dominam consolationem principa
lem accessit et alius ...
petens super paupertate ingenue consolari.
At illa eadem consolationis gratia de suis
puellis ... adinuxit
... prima puella sic ait. O amice
cur refugis paupertatem exper...
que est nobilissimum experimentum. Cuius rei
inquies? Certe experimentum est te certi
ficans dote illa de qua ut iam maiorem
velles esse certus. Videlicet quod haberes fidelem
amicam. Nec mirum quia secundum illum
apostolum in suis moralibus amicitie maior
est ad vitam necessaria eo quod nullus eligeret
vivere sine amicitia habens reliqua omnia bo
na. Dilige itaque habens paupertatem ut po
te per quam maiorem de vera parte ami
cicia certificari et minus falli. Vis hoc
scire? Audi illustrem senecam. Ob hoc in
quit vivum amanda est paupertas quia

Margin, left: gregorius; Ysidorus
Margin, right: ... viii.; aristoteles viii. ethicorum; Seneca quod ad lucilium; aristoteles viii. ethicorum; Boetius; Seneca quod xxii.; Augustinus

... viii ... consolatio ... super paupertate ... et paupertas sive indigentia ...

a quo amoris condit quippe non habet
adulatorem comitem sibi ponentem fortuna
hominis et non personam amantem. Audi ad
Idem ibidem — idem eundem Senecam illustrem. Quod
inquit divicias non potes sic paupe-
rtes illa veros certos quae retinebit
amicos distedit quibus non te sed tua
sequebantur. Et quando dies illa veniet
quo nemo aut propter te vel tua te ho-
norat in honorem tuum initiatur. Hec
ille

Secunda puella sic ait. Scias
frater quod paupertas multum con-
fert ad illam partem optimam
quam sibi Maria constat laudabiliter elegisse
scilicet ad vitam contemplativam. Sed
timeo quod contra te hec decipit verbum
Aristoteles in ethica — illud philosophi gentilium egentibus melius est
ditari quam philosophari. Sed huic dicto non in-
herens copiam est nec potius in se gratia
exempli. Unde contrariam comparationem seu
dictum illustris Senece potius attendas.
Nichil inquit sit quod nos a studio philosophie
Seneca in epistola ad Lucilium — removeat nec paupertas nec aliqua in-
digentia. Rursum et aliud verbum con-
sidera philosophie comparationem. Nam ut alibi
dicitur. Circa paupertatem extollitur contemptus
mobilis affluentie appetitus future fe-
licitatis et mentis illustratio quorum primo
nichil est honestius. Secundo nichil feli-
cius. Tertio nichil ad amborum compendio-
sam adeptionem efficacius. Hiis autem com-
parationibus pensatis plane sequitur. Ne-
dum melius esse philosophari quam ditari sed
etiam melius est philosophari contulit specu-
lari seu contemplari quod malum sit pauperem
esse vel sic quod primo hoc malum non est
cum potius confert ad vacandum deo seu
ad speculandum. Unde sine teste fideli quod ad
hoc non divicie sed paupertas conferat
Seneca — audi iterum Senecam illustrem quamvis virum
gentilem. Multis inquit ad philosophandum ob-
stiterunt divicie paupertas autem expedita
secura est. Aut ergo pauper sis aut
pauperi similis si deo vacare vis. Ita
Augustinus — et magnus pater Augustinus huic

dicto concordat. O divicie inquit philosophie
magistra est inopia.

Tertia puella sic ait. Cur ho-
mo qui de paupertate tristaris non
gaudes attendens rursum verba catho-
licis illustris. Paupertas inquit sic leta est.
Venit tutissima res. Et ita inquit paupertas
ti leticia atque mox adiungit precipuam
eius causam dicens eam esse tutissimam
et propter quod eam periculi quod triste foret ex
maioris exclusione. Nempe divicie pau-
pertati apposite sic minime periculose hi-
tem etiam apud non solum gravat solli-
citudo de eis congregandis atque conservandis
sed quod quidem periculosissimum est autem ipse
dives sine perplexitate strangulatur.
Cum enim pauperibus conferre tenetur
cogitat super miserum sibi occurrentem
dabis ei an non dabis. Et clarum est
quod sepissime quando magno tamen cum periculo
dare negligit quod tenetur semper fluctuando
periculose disputat an casus sit vel
ne in quo dare teneatur. Ab hac autem
periculosa fluctuatione et perplexitate
per paupertatem impossibilitatem inducente
supportatur et in tuto constituitur.

Quarta puella
sic ait. Bene gaudere debe-
res de paupertatis miseria
si scires quanta ab illa tibi accederet
potius multa certe et magna. Nem-
pe propter verba illa prophetica. Beatus qui in-
telligit super egenum et pauperem. Sequitur
in prophetia. In die mala liberabit eum
dominus. Quibus verbis alludens Ieronimus
sic ait. In die mala sine causa prorsus
accusat qui pauperem exaudit. Uno accu-
sari non patitur quem fames pauperis
excusavit. Diem vero malum vi-
debit qui diem iudicii sine advocatione
pauperis intravit.

Quinta puella sic ait. Scias

Homo qui de paupertate mea conqueritur quibus tristatur cum paupertas divitiis et pauperrimus diviti fortunatissimo non modo equetur sed etiam non numquam ad eius genua preferatur. Gyges enim cum esset regius pastor ut refert ille Hermandus facta pluvione cum hiatum descendit ingressus hyatum terre ubi invenit quendam hominem mortuum in equo eneo sedentem. Invenit quendam anulum per quem invisibilis factus stuprare reginam voluit et adiutrice ea regem dominum interemit. Sed hoc autem Gyge audi

Valerius — illud Valerii: Cum inquit Gyges armis et divitiis opulentissimo Lidie regno inflatus animo sciscitatum Apollinem ivisset an aliquis mortalium se felicior esset, ex abdito sacrarii specu vox emissa que Aglaum ei pretulit. Is pauperrimus erat sed etate senior agelli quidem sui terminos nunquam excesserat. Sic igitur in splendentem de fortune fulgore gemmam respondit Apollo plus probavi paucas glebas pauperis exoptas quam arva Lidie pinguissima metu referto et unum aut alterum facile tutele iugum boum quam exercitum et horrea usibus nimiis mille quam inanis appetendum quam thesauros expositos insidiis et cupiditatibus hominum.

Sexta puella

Sic ait: Tu times paupertatem tamquam ipsa sit mala et certe militantem tamen te plato testimonio philosophi de malo et licito atque solitum est timere. Sed certe princeps philosophorum Aristoteles in suis moralibus

Aristoteles methaphysice — dixit quod egritudo et paupertas non sunt timenda. Verisimile quod melioris accidens est quod hoc posset esse malum. Sed quod profecto paupertas est contra satietatem audi philosophum antedictum aperte

Aristoteles in problematibus particula [illegible] problemate [illegible] — quod inquit inopia apud viles homines magis quam apud pravos aut quia studiosus optimatur homini optime ipsa uti ab ipsis quemadmodum depositorum pecuniarum penes bonos ponimus et ita ipsa ab ipso ordinatur. Inopia quoque ipso ordinante est apud bonos seu virtuosos quemadmodum nobis ordinantibus pecuniarum deposita sit apud bonos reputatos. Denique quod paupertas non sit mala patet et probatur quia ille sanctus philosophus eam describens multa bona de ipsa predicavit.

f. p. — Paupertas inquit est odibile bonum, sanitas mentis, curarum remotio absque sollicitudine, semita sapientie, repertrix negotiorum sine dampno, intractabilis substantia, possessio sine calumpnia, incerta fortuna, sine sollicitudine felicitas. Hec ille.

Septima

puella sic ait: Nonne homo credis quod multo plus est honor adde unum quam omnis terrena possessio. Sed quid esse paupertas sic est dei et pauperibus continua quia ipse deus vult omnino intelligi pauperis in persona. Audi illud

Petrus Ravennas — Ravennatem: Beatus inquit qui intelligit super egenum et pauperem. Nos autem inquit ut ipse nobis intelligere intelligenda concedit quid sic in paupere intelligi demonstrat ut ipse qui celum regit in paupere indutus sit esuriat in esuriente, satietas rerum in sitiente sitiat fons fontium. Esurivi inquit ipse. Certe deus in celo panem comedit et pauper in terra concipit et quod pauper accipit in poculo deus sibi testatur esse fusum et quidem suffecerat dicere dedistis mihi manducare et bibere sed premittit esurivi et sitivi quia prius fuisset amor paupertatis quod pauperem suscepisset et in se passiones pauperis assumpsisset. Nam et amor verus non probatur nisi in passionibus. Hec Ravennas.

ctana puella sic ait dice
bant multum gaudet miles
si tamquam alter rex deberet haberi Sed
quid certe xpus rex glorie pauperem qui
de membris eius est vult haberi tamquam al
terum se ipsum alterum se ipsum indicat et ei
impensa sibi ipsi impensa deputat Audi
circa hoc sanctum antistitem ambrosium loquentem (Ambro)
Quid est inquit xpum inulnas suscipe
re nisi hunc pijs amplexibus in membris
suis amplecti uel fouere pro ulnas enim
i. brachia virtus operacionis exprimitur ceteri
enim malunt xpum esurientem saciant in alio
sicientem potant. malunt hospitem suscipi
piunt. malunt nudum operiunt. malunt infir
mum uel incarceratum positum visitant hijs
procul dubio deuotis operibus eum suum
cottidie pium amplectuntur hec ambrosius

Nona
puella sic ait Ecce sicut
dicit paupertas et honestas
adeo sunt Sed quid perfecto sequitur quod
ipsa paupertas nedum adeo ut donum
dei acceptanda sit sed et paciens et
voluntarie toleranda Vis noscere quo
quantum accipe eam a simili Dixit namque
dominus petro Calicem quem dedit michi
pater non vis ut bibam illum Sed et
licet inferre de ipsa paupertate quare
nupta necbum sapiens ipsa est domini di
apostolus cognitum Sed et poeta dicit O
munera nondum intellecta paupertas an
gustique lares

Decima puella sic ait Uin
adis homo preciosam et amabi
lem paupertatem Ut pate quod
ipse deus amat Vis hinc tibi huic
signum perfecto primum et ineffabile signum
est quod dei filius assumere eam voluit
sibi ipsi Si dicas ubi patet hoc dixerim
Ecce in luca ubi de matre eius
dicitur: peperit filium suum primogenitum
et pannis eum involuit et recli

nauit eum in presepio quia non erat
ei locus in diuersorio Rursum videas
in matheo ubi dominus pro tributo soluendo
petrum misisse dicitur ad piscandum Ubi et
glosator dicit Tante fuit paupertatis
ut daret tributum non haberet Rursum at
tendas ad illud marci Circumspectis (Mt c xj)
omnibus cum iam vespertina esset hora ex
ijt in bethaniam cum xij Ubi glosator
dicit Circumspectis si quis eum hospicio
suscipere tante enim paupertatis fuit
et ita nulli adulatus ut in tanta ur
be nullum inueniret hospicium Rursum
de xpo illud trenorum intelligitur Re (trenorum iij°)
cordare paupertatis mee Denique pau
pertatis xpi ostendendo expressit quippe in na
tiuitate pannis involutus et post annos habuit
stabulum et pro cuna presepium Deinde
non habuit hospicium iuxta illud quod dixit
Vulpes foueas habent et volucres ce (Mt c viij)
li nidos filius autem hominis non habet ubi
caput suum reclinet In passione vero
etiam proprijs vestibus spoliatus est teste
matheo Hominem inquit eum etc Unum (xxvij)
ne credas xpum fuisse pauperem necessitate
et non voluntaria paupertatis assumptione
Audi patrem clarevallis forte inquit (Bern in s de incarnacione)
aliquis arbitretur filio dei sublimia
esse querenda palacia ut cum gloria fi
lius dei reciperetur. sed non propter hoc
ille a regalibus sedibus venit In sinis
tra eius diuicie et gloria in dextera
longitudinis vite horum omnium in eterna
incelis affluencia appetebat sed pau
pertas non inueniebatur in eis porro in terris
habundabat et superhabundabat hic
species et nesciebat homo precium eius
hanc itaque filius dei concupiscens descen
dit ut eam eligat sibi et nobis quoque
sua estimacione faciat preciosam hec ille
pater Nunc decoro filio dei sic dicit
Descendit ab inenarrabilibus celi di
vicijs et veniens in mundum nec astas

qualescumque divicias habere voluit vo
luit sed in tanta paupertate venit ut
natus cunctis ponetur in presepio Secundum
signum divinum amoris erga ipsam pauperta
tem esse scito quod propter pauperes filius dei in
mundum venit quippe in cuius persona dicit
luc iiii ysaias ut evangelista testatur Spiritus
domini super me propter quod unxit me e
vangelizare pauperibus misit me Sed
ps et ps dicit propter miseriam inopum et
gemitum pauperum nunc exurgam dicit
dominus Paulus etiam idem testatur Scitis
ii cor viii inquit graciam domini nostri quoniam propter nos
egenus factus est cum esset dives ut
illius inopia vos divites essetis Bea
Bern tus quoque clarevallensis Idem suppo
nit miseriam hominis nomine vilis ver
miculi designans Magna inquit ab
usio et nimis magna ut dives esse
velit vermiculus vilis propter quem dominus ma
iestatis et dominus sabaoth voluit pau
per fieri hec ille pater

Undecima puella sic ait Tu
qui propter paupertatem deso
laris Utique plenam potius
consolacionem haberes si nosses quanta pre
divitibus beneficia et favores deus
omnipotens impendit ac impen
surus sit pauperibus quod quidem patet
aliquid de dictis superius resumendo Nam
ecce Christus in principio doctrine sue ut
luc vi testatur evangelista Beatos esse
pauperes predicavit Christus dignatus iudi
cat mensa sua hinc est quod in luca
legitur pauperes ad cenam domini intro
duci Et in ps dicitur parasti in dul
cedine tua pauperi deus. Deus pauperes
admittit ps Admittit pauperem de in
opia deus pauperes eligit audi quid
ysaie xlviii dicit per ysaiam Elegi inquit te in
camino paupertatis ~~Nonne deus elegit~~
Jacobus Jacobus quoque dicit Nonne deus ele
git pauperes in hoc mundo Deus ex

audit pauperes hoc testatur ps. De ps
siderium inquit pauperum exaudivit dominus
Ecclesiasticus quoque dicit Deprecatio pauperis Eccl xxi
ex ore usque ad aures perveniet Deus
memor est pauperum quod etiam testatur da
ps dicens Non in finem oblivio erit ps
pauperis. Deus de pauperibus sollicitus
est etiam hoc testante ps qui ait Ego ps
autem mendicus sum et pauper dominus sol
licitus est mei Deus est refugium pauperum
Iuxta illud ps factus est dominus refugium
pauperi Deus est pauperum fortitudo teste
ysaia ad deum loquente factus es inquit ysa
fortitudo pauperi fortitudo egeno in tribu xxv
lacione sua Deus pauperes salvat teste
ps parcet inquit pauperi et inopi animas ps
pauperum salvas faciet Regum quoque li
bro dicitur populum pauperem salvum facies. Deus ii R xxii
assumit pauperes derelictos Unde ps deo
loquens Tibi inquit derelictus est pauper ps
Et rursum ps pater meus et pater
mater mea dereliquerunt me dominus autem as
sumpsit me Deus spes est pauperum ysaie xiv
et exultacio hinc ysaias dicit In xxix
ipso sperabunt pauperes Idem quoque
dicit pauperes homines in sancto israel
exultabunt Deus non numquam de pauperum
exequiis providens ipsos ab angelis de
portari facit ad locum quietis Nam in
luca dicitur factum est ut moreretur men
dicus et portaretur ab angelis in si
num abrahe Denique ut uno verbo di
catur Tanta est dilectio dei ad pauperes
ut bonum vel malum quod fit pauperi
sibi reputet sicut pater hoc dicente mt xxv
domino teste matheo Quod inquit uni
ex minimis meis fecistis michi feci
stis

Duodecima puella sic ait
Tu homo odis paupertatem
quam si scires qualis esset
multum diligeres ipsam quam potius

quam diuicias terre velles Nimirum paupertas expedita est leta est secura est fertilis est atque etiam medicinalis est Vis scire quod paupertas expedita est audi sanctum Jeronimum Cum mihi inquit omnes diuicias abstulit me ad currendum cicius expedivit ad prelia liberius quia qui in via ponderibus caremus Vis etiam scire quod leta sit paupertas audi Senecam Sepe mihi pauper fidelius ridet nulla ei in alto sollicitudo est hec ille Sed et in primo libro scribitur quod quidam pauper habebat vnam mattam de medietate se cooperiebat alteram medietatem sibi submittebat et erat validum frigus et prior monasterij de nocte circuiens audiuit eum dicentem Gratias ago tibi domine quot quot sunt modo diuites in custodia etiam qui in inferno sedent aut pedes habent in ligna constrictos Ego autem velud imperator sum extendens pedes meos et quo nolo ambulo hec ille Et nomine paupertas huius satis leta fuit audi magnum patrem augustinum Securior dormit pauper in terra quam auari diues in purpura hec ille pater Qui rursum de securitate pauperum loquens Cetrius inquit diuitibus quam pauperibus inuidetur et non inopes sed locupletes in vastacio sua latronum audi quid et illustrem Senecam de securitate paupertatis loquentem Non dum inquit latro dimittit etiam in obsessa via pauperi pax est Vis scire quod fertilis sit paupertas audi magnum patrem augustinum. fecundus est inquit ager pauperum cito reddit donantibus fructum hec pater magnus Sed et considerandum attrite quod licet ipsa terra macilenta videatur tamen quantum ad vera bona incrementa fertilissima est testante libro genesis 41 Crescere inquit me fecit deus in terra paupertatis mee et terre in

qua terram plantari voluit vnigenitus dei lignum ante vitis vere Vis deni que scire quod medicinalis sit paupertas audi doctorem sanctissimum patrem gregorium Morbos inquit morum infirmitas vulnerat paupertatis medicina sanat

Tercia decima puella sit aut ad amicie vltima stetis qualiter sit paupertas efficiencie nimium satis esset si ipsam non diligeres Que nam inquies est ipsius efficacia Ecce paupertas vicijs materiam subtrahit Paupertas luto et stercore carere facit Paupertas pariter habita decore induit Paupertas non solum duas filias sanguisuge infernales suffocat sed et verme diuiciarum occidit Vis scire primo quod paupertas vicijs materiam subtrahat audi senecam illustrem In quo inquit pecuniam perdidi o te felicem si tecum illa auariciam perdidisti sed si illa manet apud te es tanto felicior quo tanto malo materia subducta est Vis scire secundo quod paupertas luto et stercore carere facit audi Sanctum paulum alias conductum et doctorem intelligendum Omnia inquit arbitror ut stercora ut christum lucrifaciam et supra ex libro sapiencie quod tamquam lutum estimatur argentum Sed et abacuk propheta cum addicione dicit Ve qui congregat non sua usque quo aggravat contra se densum lutum Ex quo plane sequitur quod bonum est esse pauperem saltem eo fine ut homo glutinoso luto seu diuiciarum stercoribus cor suum affluant non apponat Vis scire tercio quod paupertas pariter habita decore induit audi sanctum virum basilium de temporalibus bonis loquentem Si inquit ea tibi diuitibus prouenisse an nescius est deus inequaliter nobis res distribuens Cur tu habundas ille vero men

Margin notes (left): ier'; sen; Inuet' prm; aug' s' quem in cas viij; Ide de simplicitate clero; Sen in epistolis; Aug de ubis dni

Margin notes (right): Seneca; abacuc ij; Basilius

dicat m(ihi) et tu bone dispensatoris
mea consequaris Ille vero parte pra-
vus decoretur hec ille et q(uod) dicit de
pb. decore huius quidem ro(mana) p(atet) ce(lesti) Nam ps
de d(omi)no loquens specialiter dicit Acci-
cum impaupe(r)em respicit quo pr(e)ciosi-
bus dulcius et amabilius p(re)cedit hic
Vox ecclie. et in futuro Si ergo p(ro)ut canit ecc(lesi)a
splendida e(st) facta facies moysi du(m)
aspicit meu(m) d(omi)n(u)s non e(st) facile ab
noscendu(m) q(uan)t(um) efficacit divinor(um) oculor(um)
respectu impaupe(r)em facies inter(i)oris
sui hominis splendoris decorem spe(ci)a-
liter consequatur Vis demu(m) scire
q(uod) paup(er)tas non solum duas sangui-
suge filias suffocat s(ed) q(uod) etia(m) o(mn)i(u)me
divitie(m) accidit Audi q(uia) nam sunt ille
hee filie sanguisuge De quib(us) dicit(ur)
q(uaestio) xxx. in p(ro)v(er)biis Certe s(unt) gula et luxuria
que quidem sugunt peccati sanguinem
deduplici divitum sicco quas constat
suffocari apud paup(er)tate(m) Rursum audi
quis s(i)t v(er)mis divitum corda corro-
dens p(er)fecto hic v(er)mis potissime p(ro)-
diti remorsus consci(enti)e de hoc q(uod) cum
possent pauperibus n(on) subvenerunt Qu(onia)m
me hinde hic v(er)mis quidem n(on) melius
accidi p(ote)st clarum e(st) q(uod) paup(er)tate medi-
ante Est enim paup(er) in hoc casu re-
morsu (con)sci(enti)e supportato(r) in nullo ad
impo(ssibi)le obligetur

Vacca deccia puella sic ait
Audi homo rem gestam q(uam)
de paup(er)tate (con)sulacis ad ma-
gnam tu (con)solacio(n)em Audi rem ges-
tam p(er) patrem clarevallis tua vite
uel m(u)ste veritatem et m(or)e atq(ue) q(uam)
Li(bro) iii c. vi plenius et devotius recitando Accedit
Bn inquit ad (con)solacio(n)em paup(er)um ipsa q(ue)
q(ui) pastoribus exhibita e(st) visitacio et
allocucio angelor(um) Ve vobis divitib(us)
qui viam h(ab)etis (con)solacio(n)em ut n(on)
mereamini h(ab)ere iam celestem Qua

multi nobiles s(e)c(un)d(u)m carnem q(uo)t multi
potentes q(uo)t multi huius s(e)c(u)li sapientes
hora illa in stratis mollib(us) quiescebant
et nemo eor(um) dignus h(ab)itus e(st) nova(m)
luce(m) videre magnu(m) illud gaudiu(m) scire
angelos audire cantantes gloria in ex-
celsis deo Agnoscant igitur homines q(uod)
qui non in laboribus ho(m)i(nu)m (con)tentur
ab angelis non merent(ur) Agnoscant quod
placeat superius (om)nibus labor cui e(st) i(n)
tencio spiritalis q(ua)n(do) quidem et illos sic
tam felici dignantur alloquio affari
qui corporali vrgente necessitate labo-
rat p(ro) victu corp(or)is hec dictus pater Bn de nat(ivita)te s(er)mo(n)e ii
Nunc rursum in ead(em) materia sic ait
Nunc multa ipso die nat(ivitatis) d(omi)nice ge-
mis et auro fulgent altaria q(ua)ntu(m) ibi
q(uam) palliis adornant(ur) pictis putas
ad hac angeli diu(er)tent et pauriosas
declinabunt homines Si ita e(st) cur
magis apparuit o(mn)i(u)m pastoribus q(uam)
reb(us) regibus terre tempalib(us) sacerdo-
tibus Cur et ip(s)e salvator cui cst-
aurum p(re)ciosum et argentum sacrum i(n) suo
corpore dedicat paup(er)tate(m) aut certe
cur ip(s)um tam sollicite angelos enar-
rat hoc inquit vobis signum in-
Augu(stinus) venietis in fantem pannis involutum
et ergo (con)solamini (con)solamini p(o)p(u)le
meus dicit emanuel i(d est) nobiscum
deus Ipse etem salvos faciet n(on)
ignoscit s(ed) p(o)p(u)l(u)m suu(m) a peccatis eor(um)
Denique p(o)p(u)l(u)m suu(m) consolari Venit
utique p(o)p(u)l(u)m humilem q(ue) salvu(m) faciet
nam oculos superbor(um) humiliabit Vis
nosse p(o)p(u)l(u)m eius Tibi inquit derelic-
tus e(st) paup(er) Ipse vero d(omi)n(u)s ait Ve
vobis divitibus etc. Ultima in eo p(o)p(u)lo
nos invenimi semp(er) optemus cui non
dicit ve s(ed) que consolatur d(omi)n(u)s deus
suus q(uia) eni(m) (con)solet(ur) eos q(ui) suu(m) h(ab)e(n)t
(con)solacio(n)em Ceterum vigilantib(us) pasto-
ribus gaudiu(m) nove lucis ewangelizat(ur)

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

et eis salvator natus esse dicitur pau-
peribus igitur et laborantibus non vobis
divitibus inter ipsas noctis vigilias di-
es sanctificatus illuxit et nox ut dies
illuminata vero in medio mutata refulsit
angelo dicente quia natus est vobis ho-
die salvator Utique non hac nocte Si
quidem nox precessit dies autem approxima-
vit hec ille pater

Unica decima puella sic ait
Nomine homo status presens ex-
istit quod animo momentaneus futurus
autem status est eternus quare eligibilius
est procul dubio bene valere in futuro Sed
quod perfecto si divites melius valere
videantur in presenti pauperes multo melius
valebit in futuro Audi magnum presulem au-
gustinum Veniet inquit tempus ut
Aug9 si avaros omnes fuisse divites dolcant
a quibus in mundo ipsi pauperes irridentur
Non semper iste qui in mundo huiusmodi est con-
suetudinis ordo servabitur Non semper
lazarus fame torquebitur nec semper
avarus dives deliciarum habundancia per-
fruetur sed cito et ille desertissimus ab
angelis elevabitur in paradiso et ic
qui eciam noluit dare et si prima non sibi
venit de [illegible] rapietur in
thartarum ut qui in hoc seculo pauperi
noluit dare micam in inferno non
mereatur accipere guttam et qui pau-
perem pascere noluit deliciis suis pas-
cat flammas medullis suis hec pater
ille magnus Sed si tu dixeris pro ce
aliquos divites quos non tanget premissa
consideracio ut pote non avaros dicam
ego tibi quis est hic et laudabimus eum
fecit enim mirabilia in vita sua Est enim
hoc perrarum et valde in plurimum p
[illegible] ut supra soror mea ex auctoritate
magni patris inducit

Ordo post premissa ad
dominam consolatricem acces-
serunt et alii duo tristes
petentes super tenore premissi capituli
consolari At illa cuilibet eorum de suis
puellis unam admisit

Prima puella ad primum tristem
sic ait O amice dic queso
michi quid addit mali tua inopia
super manifestam paupertatem Dices
forte maiorem inopiam Sed quid Cer-
te hanc maiorem inopiam meretur tua
superba verecundia Illam igitur post-
ponas humiliando temetipsum et ipsam
tuam indigenciam detegendo et quietas
inopie tue immittetur et omnis premissa
cetera pauperum consolacio ad te sicut ad
alios extenditur

Secunda puella ad secundum tristem
sic ait Tu de inopia conquereris
qui mendicas pro tempore ostiatim et quare
conquereris videtur potissima eo quia
times deficere in [illegible] et quia talis me-
dicitas ruborem inducit humiliacionis
Si primum est in causa consoletur te me-
moria dei in promisso quod est infallibi-
le Non inquit dominus te deseram ne-
que derelinquam Sane hoc promissum
efficaciam habet si plena fiducia super
illud quod [illegible] consilium Iacta cogita-
tum tuum in domino et ipse te enutriet
Porro si querela tua rubor humilia-
cionis est in [illegible] quia adheret dicte me-
dicitati que est ostiatim stras hac pro
consolacione quilibus humiliacionis cum
sit una ad illam sublime et deo gra-
tissimam virtute humilitatis nullum precium
est condignum

[illegible] super inopia domestica [illegible] mendicacionem ostiatim [illegible] pauperum [illegible]

Secundo principaliter virgines
tristibus ad supradictam do
minam consolationem attende
tibus Primo omnium omnis experientie caritatis
tiam et amissione amici tristitia perpetra
natus ante ceteros apparet dominam alloquitur
mulier verba Ad domina mea melita amici
tia grata caro Deque ex intimis sum
turbatus At illa ulteriorem querelam
non expectans de puellis se comitanti
bus maxime quattuor accivit imponens
eis ut tristem istum pro posse suo conso
lentur

Prima puella tristem alloquitur
in hunc modum Cur mentem
de amici carentia turbatis maxime cum
ut amicum haberes aut eidem non amica
vicissitudine respondens aut tu vicem
si etiam ipsius amicus esses Si primum
detur fidelitatem quidem si vero
secundum perdes temetipsum est enim amicus
alter ipse Sed neutrum horum quemquam
Nimirum homo in utroque merito detes
tabilis est contra qualescumque apostolus
paulus impingendo dicit Sine af
fectione absque fide Porro si ipsum
perdens maximam incurrit iacturam
quid et ipso sibi preciosius esse possit
Cum quamvis si secundum amicitie rationem
es factus alter ille clemencia vero cuncta
erunt et hac pacto mala plurima eius
propter occurrentia paciens formidabis Cum
si talem habuisti atque perdidisti cum illo
simul et addita plurima mala timore
cordis prohibita minimum bonorum experiencia
perdidisti Quid ergo perfecto stultum est
de malorum perditione esse querulosum

Secunda puella sic ait Nunc
de amici perditione quaeralis
sed non oporteret Nempe irreparabi
le dampnum est dudi senecam illus
trem Amicum inquit perdidi et quasi
ad alium respondens dicit alius

quere et ibi eum queras ubi invenies. Quere inter liberales artes inter honesta et recta officia quere in laboribus ad mensam ecclesia non querit. Hec ille.
Alii rursum ait perdidi amicum et respondet fortem animum habe sed ruinam erubesce. Si ruinam quid tu in tanta tempestate ad unam anchoram stabas. Hec Seneca qui hec verba videtur dicere plus quam amico viro cui tu fortitudinem in vitalis

Tercia puella
sic ait. Vere amicum perdidisti scito hoc et certus esto si tu
1 Cor. 13 — hoc quippe dampnum patienter feras quod tunc habebis coram deo omne illud quippe quod dampnum hujus nolles pati. Sed quid dices forte. Aliud confert habere cordi deo aut quo pacto hec habebo coram ipso. Certe felici commercio terrena pro celestibus permutando. An non dixit
1 Cor. 1 — paulus potens est depositum meum servare in illum diem scilicet eternitatis justus
Mt. 6 — index. An non dixit ipse dixit ipse dominus quid ad cunctos. Hujusmodi thesaurizate vobis thesauros in celo ubi neque erugo nec tinea demolitur et ubi fures non effodiunt nec furantur. Certe in scrinio divine memorie reservatur illud tibi quo tempore in ito fiet recompensacio et preciosa animi patientis pro dampno temporali perditorum

Quarta puella sic ait
O homo amicum perdidisti. Si malus erat multum gaude ipse enim te forsitan perdidisset. Scriptum quippe est tu prius
Aug. 4 de civitate — pertenus. Sed et mundana sua teste in hominibus symbolum facilior est transitus. Porro si bonus erat iam non perdidisti sed ipsum ad regna celestia premisisti. Audi patrem clarevallis. Quando inquit nos moriendo
Bernardus in sermone de omnibus sanctis — deserunt quos amamus nequaquam eos nos metuimus relinquere nos mansuros

sed aliquanto precedere securos. Hec ille. Sed si vis scire cur precedunt. Ecce vadunt parare tibi locum inter sidereas mansiones. Nomine illius gloriosissimi militis sancti Sebastiani consolantis sanctas ad amicos marci et marcelliani plenam
audivisti. Nolite inquit timere non separabimini a vobis. Sed ire vobis preparare sidereas mansiones in quibus una vobiscum et cum filiis vestris in perpetuo gaudio maneatis. Nolite o amici revocare quos diligitis ante ad mortem a gaudio ad luctum a luce ad tenebras. Hec ille miles gloriosus qui quidem testante approbata ipsius legenda dixisse angelo tenente librum ante oculos eius hominis tunc loquens ore decurrebat.
In legenda sancti Sebastiani

Cum vero post premissa ad se predictam dominam consolacionem accessit et alius tristis super materia premissi capituli continens consolari. At illa mox eum de suis puellis unam consolacionis gracia deputavit.
Prima
puella sic ait. O simplex homo cur turbaris. Cur non pocius consolaris de persone eius carencia. Media quam in preteritarum habita per imagines et imagines tibi ingeret in omni tantum ad quod periculum demonstrem. Audi illum regularem hugonem loquentem dicentem. Inquit qui in corpore viventes pro dilectorum carorum in
Hugo in libro de spiritu et anima
subiectum corporalibus et imaginibus afficiuntur a corporibus exeuntes in eisdem et imaginibus tormenta paciuntur. Quippe hoc enim ibi corporalibus passionibus tenentur propter quam a corruptione corporalium affectionum hic

[illegible] sed quomodo consolatores super tormenta ut perdidi [illegible] amici [illegible]

mundatione non sentit quam scilicet corpulenciam de corporis dilectione traxerunt. Studeat igitur anima in hac vita se ab huius federancia mundare. Quoniam enim hoc exierit inde, nichil corporei secum trahat, a corporali passione immunis exstat. Hec Hugo ante dictus.

Secunda puella sic ait

Cur velles hic amasiam vel amasium aut amicum vel amicam, vel si prius habuisti, cur non libenter perdidisti? Nonne dicit tecum et utique bene: Qui in prosperis temporibus inimicus fuit, semper cum quo alienis rebus amicum fore speras. Nam quod amicicia perfidiosissimi cognoscis cum pater putes amicicias cum fide hic posse. Hec ille. Atque amasios quibus quod id in te non dubites, propius enim temporibus mutant dum eas contempnunt, dum contra eas vivunt et ipsas abiciunt et nolunt per eas intelligere ut bene faciant. At proinde pro blandiciis sunt perfidiosi. Si quos ergo ut amicos fideles boni diligent alienum. Nequaquam ergo cum fide ad sua correlativa amicicias hic possint.

Tercia puella sic ait: O homo amasiam carnis vel eciam amisisti. Cur inde turbaris? Quesso correctus pocius recommenda illud exemplum dicentis: amari iocundum est, si caveatur ne quid insit amari. Tu igitur collige in summa mentis sensum contrarium considerans, nequaquam esse iocundum amari eo quod plurimum insit amari. Nonne enim amare est: tunc contemnere Deum, tunc scandalizari, tunc honorem perdere, tunc probabiliter amasie vel amasij animam atque propria perdere et ad eternas flammas disponere eo citius incurrendas quo per occasionem fatui amoris occasione vitam hanc miseram frequenter contingit perdere. Nonne hoc amarum est? An non vim dicit sapiens: O mors quam amara est memoria tua homini iniusto.

Quarta puella sic ait: O stulte, illa ad quam diceris vel in corde sitiunt, inter alia mea quod multiplicitur tibi caro mea, sitim tuam non extinguet. Non enim est hec cellam vinariam qua te introduxit vino caritatis, ut rubeo valeat debriare, quamvis forte pendulum affectionis poculum inficere probat. Paulisper ne vel patenter inficiat aut abhominabile existens provocet vomitum, tenuissima quadam caritatis similitudine rubricatum. Tali igitur consilio tua caveat ne sitim inter provocet quam extinguere minime valeat quarta.

Quinta puella sic ait: O tu homo in exemplo scias quod decantacia aut predicare amasie magnitudes si doctorum scripta vel leges vel melius intelliges. Vide inde vel scolastica Hugonis sinam favus inquit distillans labia meretricis et nitidius guttur eius oleo etc. In favo enim duo sunt: mel et cera, et in facie meretricis similiter duo, scilicet decor et gracia. Hoc est pulchritudo oris et dulcedo sermonis. Cera succendit ignem, mel prebet dulcedinem. Sic pulchritudo meretricis igne libidinis inflamat carnem. Blandimenta vero lenocinans sermonis subvertit mentem, sed fallat mel ex cera dum meretrix verba sua mollit et facit dulcia. Hanc autem dulcedinem eterne mortis amaritudo comitatur. Unde sequitur: Novissima illius quasi absinthium et acuta quasi gladius biceps. Diligit mulier ut decipiat, amat quod habes non quod es. Hec ille doctor qui et plures alias hic etiam excellencias ut patebit in sequentibus scilicet concordantes.

tullius v libro rethorice

Hugo de sancto Victore

Augustinus

Ambrosius

ca 3 continens consolaciones super carencia familiaritatis mulieris

Decima post premissa addnam consolationem accessit et aliquis tristis querens super familiaritatis mulierum carentia consolari. Et illa eadem huius rei gratia de suis pretiositatibus assignavit.

Prima puella sic ait: O tu qui mulierum familiaritatem desideras, stultum te esse probas. Nomine timeo veneni, nomine et pestilencie. Que igitur mala non solum fugienda sunt ubi inveniuntur, sed prorsus abhorrenda sunt ut mortifera. Sed ubi melius invenitur quam mulierum familiaritate audi magnum patrem Augustinum: De carbonibus modice scintille dissiliunt, de ferro rubigo mittitur, in

Aug. li. de singularitate clericorum

colubas aspides sibilant et mulier fundit contagione pestilenciam. In istis aliquando dissolvitur mens blandicias quas sibi bet et quod est veneno suo super cuncta peius dilectatur aut cane. Cuius cantum tollabilis est audita basiliscum sibilante. Hec Augustinus.

Secunda puella sic ait: Si caves familiaritate periculosa id est plena periculis gaude non tristaris. Heccine quidem est mulierum familiaritas. Ecce quid dicit Ambrosius: Ianua inquit dyaboli via iniquitatis scorpionis percussio nocivum quod genus est femina cum comprimat similat, ignem incendit, flammigero igne perurit constanciam. Periclitantes et operit fundamenta moncium. Sic tu viris fere habitent vestarum non decerit dyabolus. Si pudicitiam queris servare quam bene vidisti, suspecte mente dilige, non corporali accessu frequentes. Fecerunt viris habitantes germinant spinas et arthana mencium acuto mucrone perimunt.

Ambr. li. de officiis

Tercia puella sic ait: Cur familiaritatem mulierum diligis, contra quorum astucias stare familiaritate vivo aut nunquam securus esse possis quantumcumque perfectus sis. Audi Ieronimum ad Nepocianum hospiciolum inquit tuum aut raro aut nunquam mulierum pedes terant. Omnes puellas aut virgines Christi aut equaliter ignora aut equaliter dilige. Vide ne sub eodem tecto manseris, nec in preterita castitate confidas. Nec Sampsone forcior, nec David sanctior, nec Salomone poteris esse sapiencior. Memento semper quod paradisi colonum de possessione sua mulier eiecerit. Unde ait quidem: Adam, Sampsonem, David, regem Salomonem femina decepit. Quis modo tutus erit. Hec ille pater Ieronimus. Qui et alibi deceptoriam de mulieris astucia ita dicit: De industria dissuta sit tunica ut aliquid intus appareat operitur quod fedum est quod formosum, crispanti cingulo angustum pectus arcatur, capilli in fronte vel in aures defluunt, palliolum interdum cadit ut candidos nudet humeros, et quasi videri noluit tollit festina quod detexerit volens. Aliud pollicetur, aliud lingua personat castitate et totum corpus profert impudiciciam. Vix est ita turpis aut senio confecta que non gaudeat et libenter audiat si dicatur esse pulchra. Delectant castas cura preconia forme. Hec dicta patris. Qui rursum alibi sic dicit: Novi ego quosdam maturioris iam etatis et plerosque generis libertini adolescentibus delectari filias querere spirituales paulatim quod pudore sorditos per ficta matrum nomina erumpere in licitam maritalem. Hec ille pater. Et ecce quid mulierum familiaritas

Ieron. in epistola ad nepocianum

Ieron. alibi

Ieron. in epistola ad rusticum monachum

operatur. Quattuor tot et tantis astuciis (viro eciam perfecto insidiantur et insatiatur et casum paratur. Unde teste eciam ad maturos adolescencie annos se facientes, ymo et ad canos etatis semper periculum extenditur nec habet malo in quarto ullo bonum familiaritatis comparabile reperitur.

Tercia puella sic ait: O homo unquam non vel aliquando audivisti hoc famosum proverbium:

Nimia familiaritas parit contemptum et parit inhonestum ludibrium. Nimia familiaritas contemptum parit, et tamen nec dispernit ludibrium, presertim quando eciam serio dicitur. Hinc magnus pater Augustinus ammonet dicens: Memento Thamar, que ab Amon fratre suo corrupta fuit. Ubi unus est tabernaculi conversacio, carnis non facile tollitur delectacio. Hec ille. Patefacta autem corrupcione huiusmodi, quid sequitur? Perfecto preter infamiam que de maximis bonis unum tollit, scilicet bonam famam, multociens eciam sequitur odium mulieris corrupte et oculo viri corrumpentis. Quemadmodum hec in Thamar et Amon sequebantur. Nam et secundo libro de Amon et Thamar legitur: Oppressit viribus eam et cubavit cum illa et exosam eam habuit Amon magno odio nimis, ita ut maius esset odium quo oderat eam amore quo ante dilexerat. Hic autem Amon, ut ibidem legitur, tandem ob dictum scelus per pueros Absalon fratris sui est occisus.

Quinta puella ad vitandum familiaritates demum esse clericorum sic ait:

Etsi mulierum familiaritas cuiter viris sit periculo specialiter tamen clericis et maxime in moribus est vitanda, dicit magnus Ambrosius: Viduarum inquit ac virginum domos nisi visitandi

gracia et hoc cum senioribus, hoc est cum episcopo vel si gravior causa est cum presbytero in maioribus adire non est opus. Quid necesse est ut demus secularibus obtrectandi sermone locum? Quod si aliqua illarum forte labitur, cur alienum lapsus subeas invidiam? Quanti non dederunt suspicioni pessima temptamenta clericorum sit fecunda frequentes accessus? Quia sepe reprehensibiles exhibet clericos. Hec ille magnus. Sed in decretorum libro reperitur quod ubi nimia est familiaritas mulierum stimuli antiqui hostis non desunt. Quodque non potest corde toto habitare cum deo qui feminarum accessibus copulatur.

Sexta puella sic ait: Cur ex eo trifariis a mulierum familiaritate separaris, cum porius foret per casus periculo declinanda et ipse mulieres tamquam graves castitatis inimice longius fugiende essent, eciam quod essent religiose. Audi magnum presbyterum Augustinum. Crede inquit in immoto fortita est castitas, cum non possum resistendum sed dimisso freno longius fugiendum. Nec communiter timende sunt quia religiose, quia quanto religiosiores tanto citius alliciunt, et sub pretextu pietatis latet fistus libidinis. Experto crede quod loquor coram deo, non mentior: cedros libani, duces gregum, sub hac peste cecidisse repperi, de quorum casu non magis suspicabar quam Ambrosii vel Jeronimi. In mundicia turpitudinem quanti et quales [illegible] clerici sunt et layci per confessionem victoriando et calcata certamina per magnalia ac mirabilia ipsorum quamque innata nostrum ac hiis omnibus naufragasse cum voluerint in navi fragili navigasse. Quantos leones domuit una infirmitas delica

Augustinus de singularitate clericorum

ij Re xiij

Ambrosius libro de officiis

di. 32 ...

Augustinus de singularitate clericorum

ta que cum sit vilis et misera de magnis efficit predam quod Salomon attestatur dicens: pretium meretricis vix est unius panis, mulier autem preciosas animas capit. Hec pater ille magnus.

Varro post premissa addidit consolationem propriam aitque: Sit et alius tristis super carentia coniugii desiderans consolari. Cui maior illa consolationis gratia de suis puellis unam assignavit.

Prima puella ad tristem ante dictum sic ait: Utinam, bone amice, doctores consuluisses vel supra causam de carentia connubii seu coniugii legisses, tristari utique non haberes. Copula, inquit, nuptialis non est quasi culpa vitanda, sed quasi necessitatis sarcina declinanda.

Ambrosius de viduis

Audi quasi ad idem Valerium Maximum: Marcellus, inquit, respondit Mario cuius filiam dotatam divitem, forma amabilem, genere claram, fama felicem ducere noluit: malo, inquit, meus esse quam suus. Cui Marius: immo ipsa erit tua. At ille: immo, inquit, vir oportet esse uxoris locum: cum est talia erunt predicata qualia subiecta esse permiserint. Sic facetia ubi Marcellus dicacitatis dorsum abanibus eius. Hec Valerius. Ecce igitur quod et hac ex sententia copula nuptialis onus seu sarcina reputanda est, quod et supra seu dicta doctorum subsequentia declarabunt, quorum unum solum hic super addo.

Valerius in epistola ad Rufinum

Dyogenes

Ecce dicit Dyogenes philosophus: nulla est uxor tam bona in qua non invenias quod conqueratis mulierem molestius. Mulier speciosa templum est edificatum super cloacam. Hec ille, qui declarans cum dicit: quamvis speciosa sit et ut similitudo templi edificetur et ornetur, tamen quia nulla est in qua non inveniatur aliquid conquerendum, videtur plane inequalibus consistere dispendium condicionum. Cui alludit aliud quod narrat Valerius Maximus:

Valerius

Pacuvius inquit flens ait Arrio vicino suo: amice, arborem habeo in horto infelicem in qua se prima uxor mea suspendit et postmodum secunda et iam nunc tertia. Cui Arrius: miror te in tantis successibus lacrimas invenisse. Et iterum: dii boni, dispendia arbor illa tibi suspendit. Et tercio: amice, da mihi de arbore illa surculos quos seram.

Secunda puella sic ait: Cur turbaris de carentia coniugii, quo te quidem periculose exponendo decepisses? Nonne venerabili Jeronimo testante audivisti: ipsum hominem Adam, Sampsonem, David regem, Salomonem femina decepit. Quis modo tutus erit?

Jeronimus in epistola ad Jovinianum

Ambrosius li. 1o de David

Audi tamen patrem magnum Ambrosium li. 1 de Sampsone: Sampson, inquit, validus et fortis leonem suffocavit, sed amorem suum suffocare non potuit; vincula solvit hostium, sed suarum non solvit nexus cupiditatum; messes incendit alienas, sed unius mulieris accensus igniculo messem sue virtutis amisit. Audi rursum Valerium Maximum de ipso Salomone:

Valerius in epistola ad Rufinum

Sol, inquit, hominum Salomon, thesaurus deliciarum, sapientie domini singulare domicilium, versus ~~domalar~~ tenebras fixit atramento lucem atque sue glorie domus sue feminarum fetore amisit. Hec ille.

Tercia puella sic ait: Amice, quod non sit dolendum de carentia femine sive bone sive male patet perfecto Valerio Maximo attestante: Optima, inquit, femina que rara est femine amari non potest sine solli

Valerius in epistola ad Rufinum

titudinis amaritudine et metu frequentis infortunii. male non quarum tam speciosa sit agmina ut nullus locus sit expers malignitatis earum. cum amantur amaro pungunt et afflictioni vacant usque ad divisionem. vacant copiis et sponsis. hec ille. Sed contra teste hugone. Ameta est conjugis vita quam non inquietat uxoris suspicio non sollicitat ancillarum simplicitas nec conturbat filiorum paupertas que inviditate gignit florem pietatis parit fructum bone conscientie profert odorem.

(hugo ad fratrem volentem nubere)

Varia puella sic ait Birme ad non desiderandum conubium monere te deberet pallata et insidiosa malicia feminarum et periculosa fallacia earum. Audi illud vetulum pictagoram philosophum. Duo inquit genera lacrimarum habent oculis feminarum. unum doloris. unum insidiarum alterum. huius autem additione concordat Seneca dicit inquam amat aut odit mulier. flere feminarum est mendacium. duo genera lacrimarum habent oculis femine. unum doloris unum insidiarum. aliud. mulier cum sola cogitat mala cogitat. hec Seneca. Sed et hanc de malicia feminarum confirmat sententiam Valerius ille maximus. Livia inquit virum suum interfecit. quem nimis odivit. Lucilla suum quem nimis amavit. at illa sponte venena miscuit. hec decepta furorem morbus propinavit pro amoris poculo. Amice contrariis contendunt votis iste. Neutra tamen defraudata est a fraudibus feminee. propositio quidem malo variis et diversis incedunt semitis quibuscumque an fractibus errant quotiensque deviant in viis. Unica est exitus. Unica est omnium viarum suarum meta. unum caput et conveniens omnium diversitatum suarum malicia exemplo harum cape comprimendum quam audax est ad omnia quecumque amat vel odit femina arti

(pictagoras)

(Seneca in proverbiis)

(Valerius in epistola ad rufinum)

ficiosa est nocere cum volt. Sed ne longo suspendio te suspendam lege aureolum theofrastum et medeam iasonis et vix pauca invenies impossibilia mulieri. Amice det tibi dominus omnipotens omnipotentis femine fallacia non falli. hec ille. Alii tamen sic dicit dicit tertio uticensis. Si absque femina esset mundus conversatio nostra non esset absque diis. dicit catho non nisi tensa et cogitata loquitur nec quisquam feminarum excogitatur ludibria inlusis hec ille qui prius.

Unica puella sic ait Birme preter premissa audi adhuc de ludibrio feminarum hugone illum regularem. Scribit inquit Eruditus quod mulier cum veste deponit verecundiam et quod sine teste gerit quasi non fecerit obliviscitur. Si quis autem testis affuerit apud tamen artificio lingue cogit eum non vidisse quod viderit. et quod verbis excusare non valet hoc lacrimis excusat blanditiis oculis seducit oscillis instat amplexibus hec ille. Et nomine hac arte contra virum prevalet. Dehac audi magnum patrem augustinum. Nichil inquit esse sentio quod magis ex arte deiciat animum virilem quam blandimenta femine corpusque ille contactus sine quo uxor haberi non potest.

Hota puella sic ait Birme ne decatenencia conjugii dolo ab hac te moneat quod femina ad omnia maleficia facilius vincitur mouetur audi de hac ciceronem. Viros inquit ad unumquodque maleficium singule cupiditates impellunt mulieres ad omnia maleficia cupiditas una ducit mulieri viciorum omnium fundamentum est avaricia. hec ille. Cuius attenta studium nimis est quod moue. Vicium valeat ad matrimonium contrahendum presertim attenta pariter avari oris studia et despicere mulieres. Non inquit

(hugo ad fratrem volentem nubere)

(tullius in rethorica)

(Sixtus in ...)

expedit nubere Quid aliud est
nubere nisi amicicie inmnta ineffuga
bilis pena. necnon mala naturalis temptacio
desiderabilis calamitas domesticam pe
riclitu delectabile detrimentu mali natura
bonum colore depicta ergo si dimittetur illa
peccatum est tenere autem vere tormentum est
necesse aut dimittentes adulteria facia
mus aut cottidianas pugnas tenentes
habeamus

Septima puella sic ait O bo
ne amice ne carenciam omnibus
moleste ferens audi venale

(Jero' con Jovinianum)

Jero. Vxorem inquit paupere ale-
re difficile est divitem ferre tormentum
quid prodest diligens custos uxor impu
dica servari non possit pudica non
debeat pulchra cito adamatur feda con
cupiscit. difficile custoditur . quod plures
amant molestum possidere quod nemo
habere dignatur minore tamen miseria
deformis habetur quam formosa servatur
nichil tutum in quo tocius populi vota su
spirant. alius forma alius ingenio a
lius facecia alius liberalitate sollicitat
aliquo modo expugnatur quod undique
incessitur hec ille pater

Octava puella sic ait
O homo si unquam cogitas
ti illam claram et gloriosam
connubium dei hominem quo non inar
cepit sapienciam tibi sponsam assume
et amator fuisti forme illius tue strias
quod tibi specialiter minime querere contigerit
inniris hoc enim est per sapientes semper
inter detrahim. Ecce quid dicat in

(hugo ad pa[…] volente […])

hac parte hugo ille regularis non
est inquit uxor ducenda sapienti primum
quia studia philosophie impedit nec
potest quisquam libris et uxori pariter inser-
vire. Multa sunt in matronarum usibus necessaria
videlicet preciose vestes aurum gemme
sumptus ancille supellex varia.
deinde per totas noctes garrule quere

illa ornacior procedit in publicum. hec
honoratur ab omnibus ego in conventu fe
minarum misera despicior. Cur aspiciebas
Quid cum ancilla loquebaris de foro veniens
quid attulisti non amicum habere possimus
non sodalem alterius amorem suum suspicatur
odium. adde quod nulla est uxoris eleccio
sed qualis advenit sic habenda si iracunda
si fatua si fatua si deformis si superba
si fetida si quodcumque vicium est post nup
tias discimus equus asinus bos canis et
vilissima mancipia prius comprobantur et sic
emuntur sola uxor non ostenditur ne ante
displiceat quam ducatur hec ille Nec solus
ille Sed ante eum alius prius quod sciorem

(contra […] iij)

meam novatum theofrastus scilicet qui
quinquis fere annum premissa tangat tamen
quod post scitatem matris et eius multiplicaciones
nec non et quod post addicam et complecionem
repeticionum vilem velut nugacionem non
vitabo Questionum namque Utrum in matrimonio
contrahere liceat sapienti ipse sapiente

(theofrastus in libro de nuptiis)

ipse theofrastus olim disputavit et
et conclusit quod non liceat etiamsi sit
pulchra si bene morigerata et ho
nestis parentibus nata et ipse sanus et
dives primo quia studium philosophie impedit
nec potest quis uxori et libris inservire
Secundo quia quod uxore prima requiruntur
preciose vestes aurum gemme sumptus
ancille Tercio garrule questiones Illa
honoracior procedit in publicum et ab o[m]ni-
bus honoratur ego in conventu feminarum
misera despicior Quarto quod alterius
amore suum odium suspicatur Quinto si
doctissimus preceptor malum urbium fer-
tur nec uxorem relinquere nec eam sar-
cinam possimus Sexto quod nulla
est uxor nulla est uxoris eleccio nec
mutacio sed qualiscumque venerit tene-
da si iracunda si fatua si deformis si
superba si fetida quodcumque est post
nuptias discimus equus asinus bos

carius et vilissima mancipia probantur
prius et sic emitur. sola uxor non
ostenditur ne ante displiceat quam ducatur.
Septimo quod prodest custodia cum uxor
impudica servari non possit pudica
non debeat semper enim si artatur seu
restringitur quoquomodo incidit modum
si exponitur vel laxatur incidit in
periculum. Octavo pulchra facie ada-
matur feda facie concupiscit. Difficile
est custodire quod plures amant molestum
est habere quod nullus habere vel amare dignatur.
Amore tamen minus deformis habetur
quam forma servatur. Nichil enim tutum est
in quo totius populi vota suspirant.
Nono si propter dispensationem domus vel
languoris solacia vel fugam solitudinis
ducantur stultum est. Primo quia servus
fidelis melius dispensabit. Secundo
quia amici et vernule beneficiis ob-
ligati melius assistent languenti.
Tercio quia sapiens nunquam minus est
solus quam cum fuit solus quia si hominum
copia defuit loquitur cum deo. Decimo
liberorum cum uxore ducitur ut vel no-
men nostrum non intereat vel habeamus
presidia senectutis vel ut certis he-
redibus utamur stolidissimum. Primo
quid ad nos pertinet recedentes a mun-
do si nomine nostro alius non vocetur cum in-
numerabiles sint qui eodem nomine appellantur.
Secundo que sunt senectutis auxilia nut-
rire illum domi qui aut par te forte
moriatur aut pessimis moribus
sit aut certe cum ad maturam etatem
venerit tarde ei mori videaris. Hec
iste theofrastus.

Unico post premissa addo
minima compilatione scripturis
memoratu accessit et
alius tristis super amissione

coniugis potens consolari. Et illa hunc
rei gratia ei de suis puellis quatuor as-
signavit.

Prima puella sic ait. Contra tri-
bulationes de amissione coniugis. Cur
nichil tu quod amiseris presenti specia-
libus tuis non amissis. Audi Senecam. Stil- (Seneca)
po inquit capta patria amissa uxore cum
compendiis publicis exarsit interrogati
demetrio numquid omnia sua perdidisset
Respondit. Nichil inquit perdidi omnia
mea mecum sunt iusticia virtus prudencia.
Nichil enim bonum putare potuit bene
sensit quod eripi possit. Hec Seneca. Si-
mul bene sensit ille de uxore cum illam
non esse de bonis suorum suis reputa-
vit. Perfecto eo sensit nunquam male quod
habere cum uxore magnus unde alie- (aliud ... dicit)
nissima diffinitur.

Secunda puella sic ait. Con-
tra de amissione coniugis mestus
es et tristis stas quod si coniugem amis- [illegible]
sum patienter pariter et libenter deo
dimiseris magis prosperum atque ma-
gis fecundum habebis sponsum. Audi Cy- (Cirillus)
rillum. Cum quis inquit dimisit con-
iugem in venter divina sapiencie aqua
percalbit spirituales fructus. Hec ille.
Sed quales inquies fructus perfecto
primum et purissimum fructum cuius teste
salomone. (capitulum)

Tercia puella sic ait. Contra
de bone uxoris amissione
tristaris sed non oportet.
Nempe et illud recuperabile dampnum
est. Audi Senecam illud illustre. Bonam (Seneca de remediis fortuitorum)
inquit uxorem amisi et respondet
quod alteram invenies inquit si nichil
queris nisi bonam uxorem. Sarai mat-
no precium nec ... Uxor ad
nentiam bonum est non est inter illa
que simul utrumque coniungit multos

... super amissione bone uxoris vel mariti

tibi mitiare possim quibus bona uxo
orem lugentibus gaugit melior hec
ille vir illustris Eodem quoque pacto
de bonis multis perditis potest uxor con
solari Nam et ipsa meliorem poterit
invenire cum sit dare bono meliorem
Quarta puella
sic ait Uxorem vel filium amis
sisti circa te id circo bene no
veris Nimis ipsam naturalem erga proximos
affectionem circa munere spiritualibus circa mo
derari difficillimum est ut non maliciose parte
aliquorum plabitur hoc est ut in medio
consistens nec citra remaneat nec
ultra mensuram debitam pretendatur et sic
quiter sublimatio iri amate apud amo
ris affectum ad se redire compellit et
ordinem suum retineat Tertium igitur facias
si diminutis est actum quod etiam ezechiele
propheta cui sollicite domino dicitur est fili
hominis ecce ego tollo a te desiderabile
oculorum tuorum et non plangens neque in
tuorum luctum facies locutus sum ergo in
quit propheta ad populum mane et uxor
or mea mortua est vespere

Ecce post premissa ad presentem
dominam consolatricem accessit e
alia persona tristis propter amissi
onem liberorum perturbata Cui illa de
suis puellis consolatoris gratia vi de
putavit
Prima puella sic ait O ho
mo si filios perdidisti et iam habes
unde quo dampnum hoc per equalens
est curabile Vis hoc scire audi illud
quod in patrum libro de abbate Johanne
in presentis quoddam ipsum instantium dicitur
Cum advenerimus tu inquit cum novo
ta letus et omni cum gaudio tamquam natos

suscepisset hec ibi Et ecce quod hys
in libris de natis filiis supponitur per equalem
modum filiorum natorum amissio in personis
aliorum filiorum et excellenciorum est remedi
abilis denotatur Audi rursum et auctoritatem
sanctissimum illum insigne Ambrosium loqui
ad populum quoddam convenientius quosdam alloquitur
Non inquit minus vos diligo quos ge
nui ero quam si suscepissem vos de con
iugio gratia quippe vehementior ad diligendum
quam natura hec ille insignis Demum
filiorum amissorum vicem supple possunt
excedere in forma et morum disciplina at
in omni virtute et valore electi quorum ad
hoc conferente et ipsa adoptans quod
sibi impensa liberaliter in bona multo af
fectione ad patrem adoptantem ipsos confir
mante
Secunda puella sic ait Ut
quid turbaris de amissione libe
rorum cum nichil tu ex hoc
amisisti Nam ita tibi preter patet
quemadmodum prius per sollempnem in parte mal
referente patuit de uxore delibus
autem an sint boni vel tales permansuri
ambiguum est igitur an sint tua
bona an minus esse Videtur illustris
Seneca in hac ammissionis inquit liberos
et respondet qui ad alium sic locutus
Et ultimus inquit eos qui flere morte
mortalium prius perituri habebant illi enim
magis erant quam tu educandos tibi
illos mandavit recepit illos non
abstulit
Tertia puella sic ait O ho
mine vel mali fuerunt filii tui
quos ploras vel boni Si mali et
deus illos tulit de medio de gra
tia abeas omnes supportatus Quod enim
non gravabit eorum de malicia quorum
ad minus mala vita magna est confusio

Ambrosius

ex. precedenti consid. i.

Seneca de reme. dys fortuitorum

Ezech. xx iiii

Vitas patrum

ca° xxxij

Profecto non solum coram hijs sed etiam et precipue coram deo beata virgine et coram infinitis qui in celo sunt quos siquidem non latet indisciplinata corporis vita et tua circa ipsos negligentia. Nimirum propterea virgo beata et Iohannes evangelista et si qui alij corporaliter sunt in celo non solum possunt hec per intellectum cognoscendi sed etiam per visum. Nempe secundum ea que alibi declarantur possunt illa que corporaliter hic aguntur suis oculis corporaliter cernere multum clare nec visione corporis seu intuitum usque ad terram procedente impedit localis distancia. Nec corporis interpositio quorumcumque et potest assignari racio de utroque quia videlicet vident per visibiles species ab ipso deo si volunt sibi infusas eo quidem quia divina eis virtus ad nutum assistit. Sed quid? Certe hec ita nisi ipsorum per divine virtutis influenciam actu vivendi impossibile est quodcumque obiectum illius actus ubicumque locorum sunt videri. Porro si filij per mortem subtracti boni fuerant tunc nunquam sunt lugendi. Nempe tunc de ipsis est sicut de virtuosis fratribus sentiendum de quibus non longe patebit in sequentibus quod minime sunt lugendi.

nulli de delicijs p dis

Vacua puella

Sit autem o homo attendas quod quia secundum verbum pauli Nunc dies sunt mali magnum utique dei assequitur beneficium qui de presentis vite periculis in qualitercumque statu salutis evocatur. Quod autem est impleri in presenti quod deus annunciacionem periculi de hac luce recepit tenebrosa. Aliud indixerim hanc lucem tenebrosam Cum hic in tenebris et in umbra mortis sumus constituti. Felix ergo animo presentis de quo a deo de seculo neque rapto visitatur per illud sapientie Raptus est ne malicia mutaret intellectum eius aut ne in futuro tempore per animam illius fascinacio enim nugacitatis obscurat bona et inconstancia concupiscentie transvertit sine malicia consummatus in brevi explevit multa tempora placita enim erat deo anima illius propterea hac properavit educere illum de medio iniquitatum. Nonne igitur est sine comparacione melius quod filij tui nunc careas momentanea consolacione et nichilominus etiam nunc gaudeas in spe de futura hinc cum eo maxima consolacione quam nec oculus vidit nec auris audivit nec in cor hominis ascendit quam quod tam tu quam ipse eterne huius consolacionis per voluptatem eius vitam periculo fuisset exposita et tu ex hac nichil reportasses nisi dictam momentaneam et exiguam consolacionem temporalem.

Vincta puella

Sic autem o homo qui de filij tui morte turbaris recorderis per clari regis domino familiaris tui domini incerta et occulta sapiencie sue manifestavit. Et huius distas exemplo quid tibi ob mortem filij sit agendum. Sed forte dubitas quis sit ille. Certe David est in prophetatus magnum fortis eius fortitudine cum in miseris. Ipse namque cum cum filio suo egrotante se ut regum libro legitur coram domino ieiunijs et lacrimis afflixisset mox ut de illius morte nunciavit audivit. De terra surgens lacrimas abstergens et de causa requisitus respondit quod infantem cum adhuc viveret ieiunavi et flevi si forte dominus eum donaret michi. Nunc autem quia mortuus est nunquam eum potero revocare. Ergo magis ad eum vadam ille vero non revertetur ad me. Sic ergo fecit apponi mensam et comedit et con

solatus est bersabee uxore sua. Si
igitur tu super filii morte consolari non vis
ut fuit dauid non eris. sed ut rachel plo
rans filios et noluit consolari non vis ut
verus christianus sis saltem non minus diuine
voluntati conformis quam homo videns
uel non minus quam gentiles quidam nobis
quos exemplum consolacionis disposuimus.
Audi senecam Stultus est inquit qui
mortem mortalium deflet Nichil enim
hic nouum aut mirum est Hinc sermatus
patiens in exemplari suo dicit quod anaxa
goram philosophum gravius de filio nuncius ad
disputacionibus non retraxit. De hac enim
refert valerius maximus quod audita
filii morte anaxagoras Nichil inquit
michi inexpectatum annuncias. Nam ego ex
illum ex me natum sciebam esse mortalem
Sen. de remediis fortuitorum

Sexta puella
attendens maternas lacrimas atque
amare flentis propter puerum suum premat
tem oppressum uel alias casualiter mor
tuum a parentibus huiusmodi consolatur dubi
tor bona mulier quod sunt multe con
iuges que pro sua virginitate prolem habere
vellent tante sanctitatis quante credunt
Iohannem evangelistam uel baptistam fuisse.
Qua propter est mirabile si non mater que
solatur de prole sua perfectu ad tantam
sanctitatem quanto secundum ipsius christi testimonium
Iohannes baptista fuit uel ad maiorem per
ficiet. Sed quid perfecto maior dum infans
sanctus baptisatus sine baptismo fluminis
sine sanguinis moritur. tunc in celo maio
rem consequitur sanctitatem. quippe ipso domino per
multiplicem Iohannis baptiste consolacionis
commendacionem de ipso intulit qui minor
est in regno celorum maior est illo. Ad quod
sequitur plane quod si iam Iohannis bap
tiste filii sui sancti sanctitatem crederet per eius in
tercessionem uiuat in hac vita multo
magis per intercessionem minimi infantis in
celo potest sperare iam eius de celo uiuat ac
per consequens de morte eius consolari.

Septima puella attendens la
crimas cuiusdam parentis morte
infantium suorum propter fidem occi
sorum amare flentis sit aut persona sit
amittens filios etate tenellos super
sua tristicia consolacionem per multo recipe
re tamen quod de matatam morte passo dicitur
ut perfertur raptus est ne malicia muta
ret intellectum eius. Unde de quibusdam
pueris qui cum parentibus moriuntur sapienti
a magno patre augustino diffinitur quod in hoc
eis diuina clemencia providit ne diu viuen
tes malorum parentum vestigia sequerentur.
tamen quia tales parentes nosse debent in
fantulos suos seu tenellos filios in
suo fore sanguine baptizatos. Sed quod
certe quoniam triplex est baptismus flaminis
scilicet fluminis et sanguinis. Dicit ille
sanctissimus cyprianus hoc baptisma scilicet
sanguinis in gracia maius in potestate
sublimius in honore preciosius hec ille.
Nimirum id dicit potest esse quoniam enim pre
ciosa in conspectu domini mors sanctorum eius.
certis tamen pro vobis quorum rubens sang
uis propter fidem effunditur ad maiorem
dignitatem in celo crescunt et perficiunt
quia si soli fuissent baptismo fluminis
baptizati eo scilicet quod in suo baptismo
scilicet sanguinis habundanciorem humorem
gracie et calorem caritatis sibi infusi reci
piunt. Simile plane habemus in natura
Nam teste illo apostolo Arbores fuit ma
gne iuxta mare rubrum hoc est autem
ut dicit albertus magnus propter habun
danciam humoris et caloris. Per rubrum igitur
mare amaram mortem rubei sanguinis
effusione causatam et per habundanciam hu
moris gracie et calorem caritatis et per
arbores magnas magnos sanctos intel
lige et patebit esse simile. Denique in
tales ut committi infantes suos amit
tentes attendens ipsos sanctos esse quemadmo
dum occisos sub herode quos ecclesia
tenet officium in sancta et in implenda

Gregorius in
Augustinus
Cyprianus
Apostolus

tales docet esse sanctos qui in nobis
sunt orare magis aut cum suis parentibus
Nimirum cum dijs et parentibus teste inudi
pho equivalens reddere non possumus ·
Quanto ergo magis qui orare pro externis
sunt pueri debitum meclo parentibus reddere
suis precibus conabantur quorum quidem
precibus suis pro parentibus impetrant illum filia-
lem affectum quem deus ipse nature ipsorum
indidit et per graciam confirmavit · Unde
est domina clemencia quemadmodum narrat
papa semel et sibi assistentes astan-
tes per effectum scolis et gratie eorum auditoris
applausisse affectum scolaris pueri et in-
di pedibus in terra stantis in suis ad fe-
nestram pape sursum porrigentis
arundini pro scolas vel ad arundinem per
longate alligatam supplicacionem pro bene-
ficio hoc fine expresso ut inmi sue
pauperi et sorori suis scolaribus posset
subvenire Cuius pueri supplicacionem as-
tantes pape de arundine receperunt
rogantes papam quatenus eam signaret quam
papa supplicacioni tali cum aspis astantibus
favens annuo fecit mandans michi
archivite cancellario quod ipsam scolarem
pauperculam statim gratis de bulla ex-
pediret et quod quam diu hoc fac-
tum non esset apud in domo sua nu-
triret

Septimo post premissa addo
innuam consolatorie principale
accessit et alius tristis sup-
mat a premissa capitula continens consolatorie
Cum illa more de suis puellis quatuor
consolacionis genera disputavit
Prima puella tristem de bono
fratre amisso consolans sic ait
Unde considero quod de fratre tuo
quem tu mortuum ploras magis mihi gaudendi

di causam habeo quam dolendi consideratam
sequere in materia consuetudinis illustrati viri mag-
ni ambrosij Nichil inquit habeo quod de
fratre meo mortuo plangam · et habeo magis
gracias agam · leccandum enim magis quod ta-
lem fratrem habuimus quam dolendum quod fratrem
amisimus

Secunda puella similiter tristem
de fratre virtuoso amisso consolans
sic ait Attendas hunc · quid
de fratribus virtuosis suis loquitur cyprianus Non
sunt inquit lugendi fratres nostri accersione di-
vina de seculo liberati cum sciamus eos
non amitti sed premitti et occasione non est
danda gentibus ut nos merito reprehendant
quia quos apud deum vivere dicimus eciam
extinctos et perditos lugeamus hec
ille sanctus Cuius sine eleganti sermone
concordat beatus ambrosius Quid
inquit te mi frater amantissime fle-
am non enim perdidi usum tuum · sed
commutavi ante in corpore inseparabiles nunc
individuus affectu · manes enim mecum
ac semper manebis · numquam te prius mi-
eripuit nec michi prius pertulisti · et
mecum alterum perstitisti · cepi enim iam non esse
ibi peregrinus ubi melior mei porcio est
Numquam siquidem in me totus fui · sed
maior nostri pars maior amborum utique
autem eramus in corpore inquo et simul
commiscetur et porcio singulorum est hec
ille pater

Tercia puella sic ad tristem
ait Unde si fratrem perdidisti
vel cognatum non turberis Nam hec
dampnum recuperabile est Nempe si na-
te et aliud fecit fratres vel cognatos
gracia seu amor dei maiores virtutis
est quid ergo pro natum vitam perdidisti
gratia recuperabiliter multos tibi fratres
vel fratres natos faciendo audi quanto
ad cognatos quid argumentosa illa eccle-
sia argumentando conclusit ad tiburtinum

Ambo de morte fratris sui

Cyprianus de morte fratris 9 9 2 in c. 8

Ambo de morte fratris sui Satiry

Cyprianus ... fratrum

Orellius

Nota

... consolacio ... fratres ... et ... vel ... [illegible]

D. hodie inquit te fateor meum esse ~~attemptorem doloris~~ Sicut amor dei cognatum et amor dei te fecit esse contemptorem dolorum Sicut amor dei in fratrem tuum coniugem fecit ita te michi cognatum faciat Audi quoque etiam quantum ad sorores quid gracia devocionis operetur. Ecce dixit agatha ad luciam Soror mea lucia deo devota virgo. Ubi sororem meam suam fatetur esse certe ut constat non natura sed gracia operante. Unde quantum ad fratres in pastorali libro de quibus non ~~ve~~ ne dicitur in prefacione Ornati moribus et caritatis vinculis velut quadam germanitate constricti hec ibi Care igitur te fratribus non apparet. Nam et cyrillus ille dicit Si a germanis quis recessit a fratribus et a sororibus suis consortii glutino spirituali obligatis multo in hac vita grossiorem recipiet caritatem hec ille Denique ad huius consolacionis complementum non mediocriter faciunt illa que supra neptes mee de fratris atque cognatorum carencia tradiderunt

Vacta puella si

aut virgine si fratres aut sorores patrem aut matrem uxorem aut prolem perdidisti non tristeris dampna sic recompensata divinitus propter deum eos relinqueris tunc enim in hoc seculo centuplum recipies teste salvatore Omnis inquit qui reliquerit fratres aut sorores aut patrem aut matrem aut filios propter nomen meum centuplum accipiet et vitam eternam possidebit Cur igitur tristaris propter dictam amissionem et non pocius consolaris propter divinam promissionem Nempe pro quolibet perditorum paciencius et libencius propter deum relicto promisit deus non solum tenacius sed eciam in mente multo plures tantum eciam in hoc tempore Quo pacto forsan inquies ecce relicta sibi huiusmodi temporalia pro spiritualia data recompensabit quod si quidem multo plus quam centuplum in valore dudum insigniter probari potest Verum pro dicto centuplum exponentem Qui inquit carnalia pro salvatore dimisit spiritualia recipiet que comparacione et merito sui quasi pro numero centenario minus comparet. Alia quoque racione si tamen alia possumus littere dicti centupli considerare Ecce tu habere volebas vel habuisse fratrem sororem vel aliud propinquum propter temporale consolacionem quam in eo vel in ea habuisti si in eo pereas et predicta parte consolacione deus hoc in tempore centuplum consolacionis huius tibi si quis queri quod hoc in pluralitate continet suum promissum tuus satisfecit si ac si fratres sorores vel propinquos alios centum tibi daret quorum personarum quelibet tibi ita consolatoria foret sicut illa quam amisisti ex quo in habendo eam nichil intendisti aliud quam solam illam consolacionem quam in ea habuisti Sed nec consideras quod eam amisisti sed sperandum est tibi magis quam quod deus eam tibi reservat et conservet ad tuam perpetuam consolacionem Unde nec dicas totum thesaurum amisi quem habui super terram. Nam si unum dicis de nullo pocius considerare habes quod hunc thesaurum tibi conservet fidelis quam de deo quem ipse thesaurus tuus melius melius conservatur quam in terra quemadmodum patet supra per tradicionem neptis mee Rursum propter dominice promissionis eciam impleccionem videtur eciam hoc est attendendum quod ipso siquidem actu quo ex caritate fratrem relinquo vel sororem sive matrem divine in hoc voluntati me conformans plures acquiro quam centum fratres et sorores sive matres Sic enim michi taliter attinentes omnes qui in celo vel in terra celestis patris voluntate operantur quippe non solum christo dicere convenit quicumque fecerit voluntatem patris mei qui in celis est ipse meus frater soror et mater est. convenit autem hoc et michi me divine voluntati conformanti qui sic unanimis eius ab eodem patre celesti nedum temporalis sed spiritualis consolacionis

accepi originem Demqz sicud sunt admiucem qui heredes sunt quidē di et coheredes xpi Postremo scias q et quedam alia q neptem meā supius expressa ad consideracōis huius hu 9plementū faciūt evident

Capitulo post pmissa admonicacionem sponsus dnaz consolatorem accessit et alius tristes sup amissione amici 9gratulando q obiit illa ad consolacōm eius octo eidē de suis puellis deputauit

Prima puella sic ait Sed hamo ppter mortem amici ploras Dic quesō qualis fuit · fuit ne iustus vel iniustus Si iniustus vel q purgatoriū meruit vel infernū Si inferni ubi eius vindicabitur mala vita Si iustus et gaudiū habe de ipius deo pris cui iusticia gaudiū illud mīc ppue mas q in statu tuo potissimo habebit incelo quippe illic stabit iustus cū vi dit vindictam Verū si purgatoriū solum meruit · cum de viro in iusto p sertim innidamus rebus et actibz de dito q̄uis tandem p finale forte pe nitenciā inferni euasit tū no ē verisimile q alias diuicius viuens se in sanitate corporis emendasset sed magis pctā grauissime luenda in purgatorio dedit mdiem magis atq magis accumu lasset Pro certo si ipm vnq̄ dilexisti eligas p eo necce ē minq malū · ac de morte eius gaudeas p quā euasit maius malū tam culpe maioris q per gnis pericipum pene purgatorij grauioris Porro si amicus tuus iustus erat si hoc consitebeis stati ē con cluditur de morte scilicet ipius neq̄q̄

flendum esse sed gaudendū 9putā mox soror mea dilucide pdocebit ·

Secunda

puella sic ait De morte ami ci iusti neq̄q̄ ē tristandū · sed pocius gra tulandum · tū ppter vtilitate sua q pericula et miserias euasit · tū etiā ppter nostrā · quia liberius quā ante p nobis apud deum intercedit Vis scire q pa ciens tomi in pposito locū heat · audi illustrem Jero · qndā deuotā viduā de morte mariti sui · qui similiter deuo tus fuerat consolantem · lucinius inquit in breui consūmatus 9pleuit tempora multa nos dolendi magis q ille sumus qui in prelio stamus vulnera accipimus viciis [illegible] ille iā securus ē vic tor te aspicit in excelso et fauet la boranti et iuxta se locum pparat ead caritatis amore quo in terra posiz oblitus officij 9iugalis sororē hīc re ceperat Vis vlterius scire q sēda dictamen tomi in pposito locū hē · audi eciadem pfatū ptem Si inquit nos ami ci iusti dilexerunt in hac vita vtiqz diligunt et in patria nos q minus suis diligunt in via hec ille Cui ad idem ppositū concordat magnus pr augustin deo loquens Dn̄e inquit in sinu abrahe viuit nebredius dulcis amicus meus tuus aūt adoptiuus ex lib to filius ibi aūt viuit Vn̄ me multa humanitas interrogauit Jam q non aurem [illegible] ad os meū ponit sed os spūale ad fontem tuū vbi fe lix sine fine quantū potest paudi tate sua sapiam tuā bibit nec sic eū arbitror ex illa inebriari ut obliuiscatur mei cū tu dn̄e q ille po tat memor sis mei · hec ille pr̄

Tercia puella sic ait · Ecce hamo q de morte

Jero ad [illegible] lucinii

Jero [illegible] pris

Augs

amici dolere potius gaudere debeas
quam dolere si tamen deum diligas sicut debes
hoc si advertas. Nonne enim multum a-
mans personam aliquam gaudet quando sibi vo-
luntas eius innotescit et quod ab eo per
rationem hec velit eius voluntati satagit
complacere. Utique. Quid ergo perfecto amicum
tuum forsan carius quam in mundo habes
tale reputes quidem de deo quem tu super
omnia amare profiteris acceptabile sit
et placitum ei hoc quantum in te est non
gaudio putabis. Audi quo ad hoc illus-
trem Jeronimum. Si inquit mors defunctos
plangimus quos tamen resurrecturos credi-
mus quid faciemus si mori eum precipit
deus voluntas utique sola sufficeret ad
solacium cum nullam rationem iubemur affer-
re. Idem quoque alibi dicit placeat
homini quod deo placet ob hoc ipsum quod
deo placet

Jero in epistola ad heliodorum (?)

Ide in epistola ad lucillum (?)

Matta puella sic ait O homo
si non vis libens offerre quod
reputas esse tuum offeras saltem
hylariter quod est suum. Dico autem quod est suum
considero enim quod de morte amici nequaquam a
deo doleres. sed vel per indifferenti haberes
si non ipsum reputares bonum proprium et non
tantum tibi creditum sive mutuatum.
sic autem esse testibus patet. Vidimus au-
di venabilem Jeronimum. Quod prius nichil
abstulit tuum qui recipere dignatus est
suum. Creditum suum recipere decuit et
nichil aliud decet quam creatori gracias
agere mutuanti et dicere cum Job Dominus
dedit dominus abstulit sicut domino placuit
ita factum est sit nomen domini benedictum
Bene verbo hoc sit nomen domini bene-
dictum sonat ingratis actum et in materia
ista excludit merorem et dolorem por-
ro quod amicum tibi creditum deo offerre vel
potius reddere ei hylariter debeas hoc

Jero in epistola ad ... (?)

Job

ita considera. Nimirum decet de neces-
sitate facere virtutem. Quid ergo. Nonne
nos omnes necesse est mori. Nam quis est ho-
mo qui vivet et non videbit mortem. Sed
et in brevi mors veniet. Nam sicut dicit
Gregorius. Breve est quicquid finem habet. Sed et
illustris Seneca dicit cottidie morimur
quia cottidie pars aliqua vite nostre demitur
et tunc quoque decrescit cum crescimus. In
libro regum dicitur Omnes morimur sicut aqua
per terram. Nichil igitur restat nisi de
necessitate hac moriendi facere virtutem
et domino vite et mortis hanc in materia
exhibere hylaritatem quippe hylarem
datorem diligit deus

Gg

Sen in epistola

Regum

Unica puella sic ait O si-
si ut verus amicus boni ami-
ci tui diligeres gaudere debebas quippe
amicus tuus defunctus per mortem a pressuri-
bus mundi et periculis esset liberatus
Audi venabilem Jeronimum sic ad quendam
qui premiserat referentem. Adiciam inquit
et alia consolationis prudencia que carnalis
orbitatis occurrat plangere. namque debemus
amicos de seculo recedentibus si seculi quod
nos in miserias minime sentiremus. At
nunc presidium volebat hunc qui dolet
aliquid domini et inter fluctus vite presentis
videre cupit miseriam laborare. Quid ergo
pro dormiente lacrimas fundis qui nescias
quid in te ipso cottidie patiaris. Propter
hoc enim et dominus discipulos admonet
dicens Si diligeretis me gauderetis
utique quia vado ad patrem. Cum ne
forte aliquis obiceret quod dominus in mor-
te lazari flevit persona subiungit pla-
ne mortuum lazarum flevit sed non suas
lacrimas fudit. Doluit lazarum non dor-
mientem. sed potius resurgentem et
flevit quod cogebatur eum alias salvandos
seculo revocare hanc vitam dans
ingemiscebat quod tu doles esse sublatum

Jero

contra lacrimas eius lacrime tue pugnent
et amor eius amori tuo non cedat Ille
quippe nolebat q diligebat laboribus
reddere et tu amare credis cu laboris
Vis ad hec tormenta restare hec idem
qui prius

Septima puella sic ait O ho
si de morte amici doles non
facis ut amicus suus nec-

facis ut amicus tuus .i. ut tu ipsius
propter quod hiis suppletur amicicie sollicitudo
ad ipsum etiam te ipsum gaudere deberes
pocius q dolere Vis scire primi Vi 9sl° prcti
delicet q dolendo non facis ut amicus
suus attendas ad ea q iam prosecuti
mea sunt predicta attendas quoque michi loqui
et ad me dicenda Certe enim quando do-
les de morte amici tui quidem doles
de divina circa amicum dispositione de qua tamen
ut amico necessario est dolendum sed gau-
dendum eo q novit deus q diu amico
tuo expediat vivere vel mori tantum
git itaque tuo errore q de beneficio tuo
amico divinitus prius doles de quo quo-
dem beneficio si amici tui amicus esses
gaudere debes Hinc venerabilis pr-
Ieco° ust Iero°s Vbi supra plangimus inquit be-
neficia dei qui novit quam me possit in
firmitati hoc est q dicitur ab ipso dno
ad[?] vi Dicit enim pr vr quid opus sit vob
Hinc et magnus pr augustinus De
salute inquit corporis mei quamdiu quam
michi sit utile nescio tibi dne hoc
committo Hinc et petrus ait Omnem
sollicitudinem proicientes in eum quoniam ipsi
cura est de vobis Porro vis scire q do
lendo de morte amici non facis sicut
amicus tui ipsius amicus qui quam
voluntatem a summo ipsius amico pro ipso
recusat acceptare constat certe illum
ad se ipsum amiciciam non habere Sed quid
Certe de amici morte dolens videtur

quam utilitatem adeo sibi proximum re
cusare De morte namque amici propter
hominem pervenit utilitas in remorsore eius
consistens quod ipsum notabiliter impediret
Nimius amici huius mundi propter in
pedimentum iter salutis Nam cor diligentis
se ad mundum allicitur et corpus in fortuna
vel calamitates offenditur et ut ait
magnus pr aug⁹ Sepe offenditur de quo
ne offendatur amicus Sit ergo nobis aug⁹ s[?]
corpus subtractio tollerabilis Vel certe gen
grata quorum presencia nobis est dispendi
osa

Octava puella sic ait Tu
qui mortem amici luges gr
te milicie nobilis suadeo tullius de
mus Non est inquit lugenda mors desenectute
que immortalitas sequitur Cur igitur
super morte amici non recipis consolacionem
cum tu credis futuram omnem resurrectionem
in qua ad vitam redeunt qui cum do-
lore amittuntur Omnes quidem resur- i corp[?]
gemus testante apostolo Hec autem conside
racio debet esse lugentibus consolacio
secundum id quod idem dicit Nolumus mi[?] i thess[?]
Vos ignorare de dormientibus ut non
contristemini sicut et ceteri qui spem non
habent Hinc et illustris vir Ieronimus Iero° ad[?]
vbi supra post predicta inquit omnium
gaudiorum consummacio sequitur q in resur-
reccione scilicet invicem nobis dno
donante reddemur sicut scriptum est
Si enim credimus q Ihesus mortuus
est et resurrexit Ita et deus eos
qui dormierunt per Ihesum adducet cum aug⁹[?]
eo Ita q stupeo mirum fidei sue pe
netratum virtutibus arbitratus quam
proprie debuerat spes resurreccionis
mis enim cum dolore concordat spes
nec quicquam iacturam sentit fides Hec
vir ille illustris qui et alibi dicit Iero° ad
Maius mortis necessitate qui inter theodoram
fratres dividit prima in te se nova demorte lucinii viri sui

crudelis et dura dissociat hoc solacio erigimur quod in brevi visuri sumus quos absentes dolemus. Nec enim mors appellatur secundum apostolum sed sompnus hec autem Jeronimus. Hinc et insignis pater ambrosius Mortem inquit probamus non esse lugendam quia admodum sompnum a labore mundi requiescere facit in spe resurrectionis. Unde et rursum Cessabunt inquit lacrime quia debet aliquid inter fidos et perfidos interesse flecant suos qui eos in perpetuum perisse existimant quia spem resurrectionis non habent nobis vero quibus mors non nature sed huius vite finis est. Quoniam ipsa reparabitur in melius mortis casus abstergat omnes fletus hec ambrosius

Ambrosius libro de morte fratris sui

Octava

puella puero sic ait. Ad hunc amicum tuum cuius mortem tu deploras vel contra deum dilexisti vel nimis carum in deo habuisti. Si ipsum extra deum propterea dulci affectione et intensa dilexisti tunc bene tecum actum est et per consequens gaudendum. Quia ex dicta dilectione sequitur quod adeo fugitivus eras et per mortem illius deus ipsum auferens et te per hoc misericorditer ad se revocans miram erga te dignationem sensisti. Si vero ipsum nimis in deo carum habuisti nec sic tristari habes quia ex tali dilectione sequitur quod ipsum non amisisti. Huius consequencias istas intellige pulchra auctoritate et efficacia concludente dudum magnum patrem augustinum. De quodam amico suo defuncto deum alloquitur. Domine deus inquit compaciam olim amicum societatis studio nimis carum sed non sic erat amicus sicut est amicicia vera quia non est vera nisi cum tu agglutinas eam caritate in cordibus diffusa. Dulcis tamen erat nimis studiorum fervore et ecce tu imminens dorso fugitivorum tuorum deus ultionum simul et fons misericordiarum qui convertis nos ad te miris modis abstulisti eum de hac vita. Sequitur. Beatus qui amat te et amicum in te et inimicum propter te. Nullum enim carum ille solus amittit cui omnes in illo cari sunt qui non amittitur. Te enim nemo amittit nisi qui dimittit hec pater magnus

Augustinus libro 9 confessionum

Uno post premissa ad dominam consolatricem principalem accesserunt simul alii duo tristes super materia premissi capituli querulantes. Quibus ipsa domina de suis puellis unam uni et duas alteri pro consolacione impendenda assignavit.

Prima puella

ad unum illorum tristium sic ait. Adverto quod de spiritualis fratris tui a te separacione contristaris sed sic constans ut oportet diceris nec quod in prima collacione sic habetur nec obest virili virtute fundatis per locorum intervalla distingui. Apud deum namque morum unitas non locorum unitas fratres unitate coniungunt.

Secunda puella

ad tristem secundum ait sic.

Tu doles de amici tui a te separacione vel recessu. Nescis quod ipse Christus qui dixerat discipulis Ego dixi vos amicos quia omnia quecumque audivi a patre meo nota feci vobis cum notificacione non obstante eis dicebat. Expedit vobis ut ego vadam. Si enim non abiero mittam eum ad vos. Nullus igitur inferior discipulis meis presumet absque non tales et tanti absque tam sancti non tam perfectu non tam celestis sed exigui sed carnales sed terrestres sed vel maliciosi pre viciorum et peccatorum amici recessu sine illo supremo paraclito consolatorem

gg moni

optimum se esse recepturum. Nimirum per mentem gregorij illius egregij Tanto quisque a supperno amore et perhennis consolatione distingitur quanto inferius ut in presentia carnalis amici delectatur. Gaudeat igitur prudens amator vel amatrix de carnalis recessu atque ipsum eligat perfruendo celestis patrie accessu

Secunda puella ad eundem tristem sic ait. Tu qui de separatione ab amico vel amica mesto doles de presenti dolore forsitan consolatorem recipies si non times quod dolor tuus augeatur aut ita intensius pluriori tempore duraret. Sed scias timorem huiusmodi vanum esse et super me cogites quod dolebis tunc magis et tamen magis post tunc sed certus sis certissimo quod tandem omnis dolebit quadam oblivione circa hanc materiam veniet omnis dolor quippe proverbialiter dicitur remotum ab oculis remouetur et a corde

Tercio post premissa ad dominam consolatricem prememoratam accesserunt simul alij tres tristes diversas tristitie causas habentes super quibus iuxta materiam premissi capituli petebant consolari. Quibus illa singularum rerum gratia iuxta ipsorum numerum tres de suis puellis mox admovit

Prima puella

ad personam tristem de amasia vel amasio querulantem sic ait. O homo qui amasiam habes nescis quia puer es communis quamvis hoc in articulo parum differs ab infante nisi forte in hoc quod infans loqui non potest tu vero loqui non potest. tu vero loqui non audes quamquam et tu loqui valeas atque audeas indiges velud infans ablactari a lacte concupiscencie carnis delectationis et non solido cibo divine refectionis es nutritus ab uberibus seu penes ubera mulieris. Nutritus inquam es et procul dubio male nutritus. Cur male inquies. Profecto quia non ad augmentum perfectionis sed prorsus ad detrimentum omnis virtutis ac virilis es quidem effeminatus nec mirum quod cor perdidisti. Quocirca tamen dico quod indiges vel aliquo remedio ablactari a lacte. Quo nam inquies remedio. Ecce in quo tu turbaris in eo remedium invenies quod scilicet hec quam millies nisi tu volebas esse amasiam facta est alteri familiaris ac tibi infidelis. Quod autem est salubre remedium ut causa tue ablactationis et resumptionem animi virilis ad perfectum virtutis eo quidem quod est occasio ut ad cor perditum redeas. Porro quia amasia tua habet alteri amasie familiaritatem etiam habet ob illius infidelitatem occasionem habet cor suum perditum recuperandi. ac contraria affectione seu potius infectione fugata ita se ad amorem perfectorum quo totum disponendi

Secunda puella ad tristem de infidelitate uxoris alteri viro familiaris querulantem sic ait. O homo ex querela tua considero quod suspitio qua uxorem tuam alteri viro familiarem tibi reputas infidelem principaliter te cruciat in quantum de prole sua an illa etiam tua sit an in bonis tuis succedere debeat te facit dubitare. Sed esto quod per illam suam familiaritatem viris tuis heredibus derogetur hoc te consoletur quod non ex culpa tua neque cum iniquitas tua neque peccatum tuum. Si uxor tua culpabilis est peccati sui omnis portet quemadmodum et ventrem pudeat illa vel sui filius pudeat et conscientie tue sicut potest. Nec causeris quod tempore tua

... de infidelitate amasie vel uxoris vel ... suspecte ... alteri viri familiaris ... adulterio ...

substancia multis forte laboribus conquisita a domino tuum transeat heredem. Hoc enim si non per monachatum in quo ipse spiritus per te tamquam pro suo vero genitore dominum exorabit, nec aliter remedietur, quo vis modo ipsum heredem putatum vel in corde potius in filium adoptare et tamquam tibi adeo datum tam in vita quam post mortem de tua substancia enutrire sperans hoc a domino in emendam acceptari si quid forsan circa curam pauperum neglexisti.

Tercia puella ad tristem de uxoris adulterio querulantem sic ait karissime tu qui propter uxoris ad alterum cruciaris si attendis ipsum purum honori tuo derogat et per gentes te humiliat hoc ipso conpleris quod humiliacio tua via est ad virtutem humilitatis per quam apud deum maximam exultacionem consequeris et ab hominibus uxoris vituperium in laudes tuas retorquet. Versi qui dictum patris malum si nil aliud consequaris saltem facile cessabit zelotipia tua que quam plurimum adicit ad tuum cruciatum. Est tamen et aliud remedium scilicet iudiciale quo mutare potes consortium tibi grave quo eciam sub hoc pretextu quo ad cohabitacionem non solum a persona uxoris liberaberis verum eciam ab omnibus aliis condicionibus eius malis quarum quidem plurimas contingit communiter in mulieribus reperiri. Quod si ob hoc a carnali actus coniugalis delectacione optat te abstinere domino ab hac et ab alia consimili abstineas propter deum omni dubitacione remota scias quod specialem et a carnali incomparabilem recompensacionem recipies adhuc in terris constitutus scilicet centuplo quod salvator repromisit. Qui inquit reliquit uxorem propter nomen meum centuplum accipiet scilicet in hoc tempore testante luca. Nec dubium quin hoc in verbo salvator intendat non tantum de persona uxoris relinquenda quam de actu carnali

luc xiiij

luc xviij

a quo propter deum abstines consensu tamen utriusque uxorem reliquisse. Nam et venerandus Petrus sensum verbi salvatoris manifestans carnalia inquit dat intelligere per uxorem. Deinde ad aliquas sanctas virgines converte et stans et quam in fidelitate uxoris desideres et devote postules tibi fideliter apud deum Katherinam vel Agnetem aut aliam virginem sanctam ipsam potissime ipsam dei genitricem reginam virginum assistere de quibus spondeo quod libenter facient et ut reor quantum consolacionis uxoris infidelitas tibi subtraxit plus in centuplo et verius in millecuplo consolacionis tibi adicient et virginum fidelitas predictarum. Quod si maritus sit adulter uxor zelotipa alias autem proba et honesta consilium predictum consolacionum remedia poterit invenire et personali querat audacter Iohannem in celis virum et alterum Petrum eciam sive Paulum virum et ipsum virum suum sanctorum et incompensam infidelitatis pro marito sibi facte fidelitatis consolacionem inportabilem poterit experiri.

Undecimus post premissa ad dominam consolatricem accessit et alia persona tristis super materia premissi capituli desiderans consolari. Cui illa more de suis puellis duas deputavit.

Prima puella sic ait karissime de quo tu tristaris res est non tristabilis namque perdere amicum infidelem est non perdere sicut perdere hominem mortuum. Nam perde infidelem amicum non est amicus perde eum in fidelitas sit contra actu tamen perde perde non amicum sicut hominem mortuum perde non est perde hominem sed non

hominem Non est etiam dolendum de fidelitate amissa quia nulla fidelitas vera amitti potest Si autem fidelitas mordinati amoris talem amittere non est fidelitatem amittere. sed infidelitatem et per infidelitate perditum ab amico non recipere quod perfecto eo dolet et consolacionem quo est bonum aut recipetur in patria similis fidelitas habet. non recipere bonum est aut in forma gratitudinis Vera recipetur fidelitas habet pro sua infidelitate non recipere melius est quam recipere quod bonum est non mire illicitum gratitudinem etiam cum lucro temporali tale enim lucrum sequitur magnum dampnum scilicet meriti amissio Vnius etiam in futuro pena purgatorii aut inferni et si dolendum est de amissione preteriti temporis gaudendum tamen est de non amissione temporis preteriti succedentis

Secunda puella

sic ait Nomine quod Christus

Christus dei virtus et dei sapientia sibi suos elegit etiam tibi suos sapienter eligens tamquam bonum dum non persistit bonum quod sapientia elegit Presertim dei quia nec virtus dei infinita tamquam malum impedit fatearis hoc necesse est bonum esse ac per inde si id tibi accidit minime dolendum nequaquam tristandum Sed quid perfecto Christus dei filius vnigenitus equalis patri pro salute hominum quos multos ingratos fore presciuit mortem passurus de celis descendit et in terris constitutus quosdam discipulos pro aliis elegit quibus tamquam amicis singulariter familiaribus quecumque audiuit a patre notificauit doctores quoque et vera mundi lumina eos fecit miracula eos facere dedit potestatem ad eiciendum demonia eis tradidit postremo sui corporis medullam et sanguinem in pabulum eis prebuit spiritum sanctum eis misit et pre aliis primicias spiritus et breuiter prorsus

eos statuit et mediatores quod ipsi cum deserentes dominum ab eo fugerunt Immo quod pro iudam traderetur et omne beneficium ei impensum perderetur hoc elegit quia libere hoc voluit quomodo ergo si simile aliquid tibi accidit si ab amicis desertus es si ipsam amiciciam seu fidelitatem eius impensam perdidisti cum sit bonum ut posse ad tuum principium exemplare et finale te reducens quomodo magis tale bonum te poterit contristare presertim eum exemplum Christi te in talibus ad oppositum tristicie debeat merito inclinare Audi ambrosium Voluit inquit Christus deserere Voluit prodi ab apostolis suis tradi ut si tu desertus fueris a socio proditus ab ipso moderate feras tuum iudicium errasse iudicium perisse beneficium Hec ille pater | Ambros. sup luc. li. 9

Vadecimo post premissa addinaz consolatricem sepe dictam accessit et alius tristis de mala societate perturbatus Cui ipsa de suis puellis mox quatuor ad ipsum consolandum deputauit

Prima puella sic

ait Tu homo de mala doles societate. sed hoc scito quod hec in tantum valet in quantum ad dotium eternum confert Vnde inter egregii patris gregorii sententiam mali utiliter tollerant | Greg'. d. in. sup ez.

Tollerandi inquit vbique sunt praui quia abel fieri non valet quem chaym malicia non exercet Certe dicit abel de quo dicit scriptura Respexit dominus ad abel et ad munera eius Per hoc autem dicte gregoriane sententie super additum aperte datur intelligi quod bonorum opera munera ante conspectum diuine maiestatis tanto sunt magis grata et accepta quanto corda cum quibus habitant maior fuit | Gen. iiij

ca^m xxj [illegible] consolacio super [illegible] mala societate

Bn

malitie repugnans
Secunda puella sic ait Nosti
quod sicut equorum cursum an filiz
in directum currere conficimus an
tamen combinati lateraliter diuerte non con
tingit melius comprimi quam si mansue
alium equum motu sibi contrario habeant
obuiantem sic et homo bonus per malorum
societatem tamen sibi contrariorum tamquam
contrariis motibus ipsum mansuetum
incompabiliter melius quam bonus tamen
associatus contra suas vires compri
parum aut virtutum compunctum habere nomine
Nonne hoc est unum de bonis magis
estimandum Nimirum et in non nullis
ludis militaribus solent militares vi
res et actus suos comprimi ut si in hiis
probati fuerint bellorum periculis minus pe
riculose et magis intrepide se exponant
Tertia puella sic
ait Ad huius si non meis vis
consolari exemplis audi illustrem Jero- Jero
nimum super malorum societate consolantem Qui
inquit bonus permanet non polluitur
si malo societur sed qui malus est in
bonum convertitur si bonum exempla sectetur
Hec ille vir illustris Et nomine ma
gnum bonum inuenit quod in mali perbonum
conuersione consistit quam quidem storiam in
aurum pretiosum tenebram in lucem Nonne
malicia peccati est storia et caritas
aurum ignitum de quo in apoc. iij quod caritas apoc iij
de corde puro recedente storiam ad mo
dum auri depurati facit habentem ce
tarum Nonne facit conuersio quod de non
nullis ad deum conuersis dictum est erratis
aliquando tenebre nunc autem lux in domino
Certe sic et ita quantum ad propositum patet
consolatio
Quarta puella sic ait Tertio
frater ad magnum honorem

conferre in mala societate bonum vivere
audi illum carcenallensem Non magis
mediocres tytulus consistit inter pravos
bonum vivere et inter malignantes inno
centie retinere candorem et morum conti
tem. Hec ille Et nimirum bonum Certe
sic Nam et lilium inter spinas signa
ter commendatur et incompabilis virgo ei
comparatur

Tertio decimo post premissa
ad presentiam domine consolatricis
accessit et aliis tristis si
per materiam premissi capituli sperans
per eam consolari At illa mox de suo
comitatu tribus puellis imperat
ut ipsum consolentur
Prima itaque puella cum querela
dicti fratris verum impliciter con
tineatur annis et exprimitur omnibus ad
annos quos ipsum gemit tristis respiciens
sic ait Audito amice primi causam
tue tristitie Audito quod tediosus es
et tua ad extra conuersatio animo est gra
tiosa Sed hoc queso moleste non fe
ras cogites de deo creatore quod ipse fe
cit nos et non ipsi nos. cogites et
hoc quod non est dare ad pure malum non
turbaris itaque quod naturam suam potius auctorem
non deus te fecit talem sic ingressu
ad extra videm quidem et rusticanum
Sperandum tibi perfecta est quod superiorum
suorum intuitu oculorum te grosse re
spexit ad intra ad intus salute tui
conservandum lumine quod in te est ne illud
ventosa aura fauoris huius ab extra
spirante forsitan extinguatur. sic sit

tua conuersacio merito ingrossa[n]da uideris
sit tua melius conuersacio que et si huma-
na non fuit uel hominibus grata me-
liore forte celestis esse patit et diuina

[margin: ab' vij d cap'] Nimirum licet secundum quendam sapientem
diuina quedam uirtus et excepta oppo-
natur bestialitati non tamen sic oppo-
nitur rei homini bestiali quo modo hec
simul stare possint et quod homo sit
exterius bestialis et interius diuinus
et celestis Sis ergo libenter fo-
ris libenter rusticanus in tuis aut
diuinis Caritas libenter tamquam te-
diosus gratia humani solacij ut deus sola-
tij et totius consolationis tecum sit in-
tus et tu secum suppius ut sit illorum
cuilibet a quibus despiceris et minus
graciosus dici valeat illud poeticum
Si quadam virtute nites ne despice
quemquam Qualia quadam forsitam ille
nitet. Denique graciosus ad extra sic
sepe distrahitur quod ab interna gracijs
totaliter vacuatur

Secunda puella ad premissa
antecedentia consequenter respiciens
ait sic Numne amice bona
causa est si te nullus curat vel si
tamquam accharis a nemine diligis aut
enim amas diligi et curari aut non
si non tue tamquam non turbatus consolacione
non indiges Si vero illa amares
perfecto reamares siue personas te
diligentes siue ipsas carnis delectaciones
et amores in quo casu multo est salu-
brius esse non curari a multis uel dili-
gi quam ab eis diligi et curari Nem-
pe persona quelibet te diligens uero
quelibet eius dilectio tibi grata depre-
daret animam tuam id est ad se raperet ali-
quid tui cordis ac te periculosius ca-
ptiuaret Ita nimirum quod cor tuum min-
deo communi esset quo per consequens minus

illi bene esset immo si eius carismatum
dona perciperet Dicis forte Idem mi-
hi est periculum si non diligar quod dum tamen dili-
gi appeto et tanto peius valeo quanto
minus habeo hoc quod appeto Nequaquam ita
timere. esto namque quod diligi appetas cum
non diligis non tam periculose capis
sicut si tu actualiter diligis Timere enim
passio tui appetitus augetur. et per consequens
cor tuum magis capitur ac bonis spiritua-
libus priuatur Vis habere exemplum
Certe auarus si diuicias quas appetit
consequatur artius ipsas amat et cres-
cente cum ipsis appetitu immo quamquam si ipsas
non haberet satiatur Auaro enim ut di-
cunt sancti tam deest quod habet quam
quod non habet Si igitur non satiatur per
illud quod non habet nec per illud satiabitur
quod habet Sic tu si dum non diligis
diligi quidem amares amplius ipsum
amares si diligi te sentires Quo vero
amplius ipsum amares eo amplius a-
more captius esses et adeo etiam eo am-
plius elongatus maiorem in bonis spiritua-
libus iacturam incurreres atque plane
in huiusmodi modum simpliciter minus bene
valeres quam si exiguum hoc quod appetis
scilicet fauorem hominum momentaneum
non sentires

Tercia puella ad tristem sic
ait Dolor profecto quod tu
non curaris quod ne non diligeris
cordialiter sicut velles hac re bene perpen-
ta conqueri non deberes Quare profecto
quia securissimum est Nimirum ille qui
multis curatur ad illum respectus habet
ad illum multorum oculi dirigunt qua-
les procul dubio quasi oculi basilisci
concupiscentes et occidentes nec oculi re-
spectiuum emulorum inuidorum sed pre
multis magis ob hanc forte causam
dicit sponsus ad sponsam in canticis.
Vulnerasti cor meum in uno oculorum

tuorum scilicet oculis amoris. Job eandem quasi causam ne mirentur periculo videtur sponsus apponens petere tamquam ab amica dicens: Averte oculos tuos a me quia ipsi me avolare fecerunt et nomine benedicto est perfecto sic. Oculi namque amicabilium respectivi faciunt avolare distancia hominis scilicet adeo suo homine, etiam a se ipso faciunt hominem non in se seu apud se in filio proprio comodo remanere trahunt ad exteriora in quibus non est vera mansio hominis sed pocius transitus peregrinus et multo melius esset homini manere in se et apud se in sua propria mansione quam metetenus evagari.

Quarto decimo post premissa accessit rursum alius tristis ad dominam consolationem. Que more ei super materia premissi capituli querulari de suis puellis in consolatione deputavit.

Prima puella sic ait ad hominem adiuto quod grave est tibi ab amico derelinqui reor presidii aliter per ipsum habendi. Sed hoc non expedit. Nempe refugere potes cum spe certa ad presidium sarcinis dicit Ambrosius: De divina inquit miseratione tunc sperandum amplius est cum presidia humana defecerint. Hec ille et bene quidem derelictus enim ab hominibus non est desertus adeo qui ipsum ingratissima habitatione confirmat scilicet in se ipso. Audi magnum patrem Augustinum: Deus inquit medicamentum est non sano regula est pravo lux est tenebrato habitacio est deserto. Hec pater ille. Et ecce quomodo multiplicat Deus est presidio scilicet non sano per medicamentum pravo per regularem vitam tenebrato per lucem in

ternam deserto per habitacionem gratissimam que scilicet est ipse intimior in ipso unimus maneremus et simus ut dicit scriptura.

Secunda puella ad tristem sic ait: Super derelictione ab amico consolationem quere consolatore huiusmodi divites non indigent divitibus siquidem multi sunt amici divitibus assistunt plurimi sunt qui divitibus coltro se ingerunt non rogati. Sed revera multo minus quam divites habent pauperes de sua derelictione querulari dummodo non a quo vel a quibus derelicti sunt magis attendunt cui sunt derelicti. Cui inquies perfecto relicti ei qui teste scriptura dicit homini in se confidenti solis premiis necessariis contento non deseram neque derelinquam. Relicti sunt ei qui sedet super thronum et iudicat equitatem qui solus laborem et dolorem considerat adiutor in tribulationibus tibi inquit propheta derelictus est pauper. An nescis quod hoc sponsa videlicet etiam loquor clara voce promiciat decantando cantu suo ecclesiastico suave quam sonanti modulando: Deus inquit qui sedes super thronum et iudicas equitatem esto refugium pauperum in tribulatione quia tu solus laborem et dolorem consideras. Tibi enim derelictus est pauper pupillo tu eris adiutor. Sic perfecto Deo derelictus qui adiutor in tribulationibus exoptat qui solus laborem et dolorem considerat qui et iudicat equitatem est minime derelictus est minime potius feliciter benedictus. Siquidem sicut maledictus est qui confidit in homine sic quemadmodum a sensu contrario quis benedictus est qui confidit in domino cui derelictus est.

Ambrosius (margin) · Augustinus (margin) · Propheta (margin) · Vox ecclesie (margin)

Undecimo post premissa ad
sepeditam dominam consola-
tricem tristis quidam alius
propter defectum consolatoris
requisivit. Cum primus illa de puellis
suis quinque consolandi gratia gnaras
admovit.

Prima puella tristi sic locuta
est: Tu detrahencia consolancium
et compacientium querularis. Sed dic michi
quis nam illorum hominum habeat compaci-
entes atque consolantes. Quod si mul-
lum haberet, prosperioris loco erit quod quere-
lemus enim quia tangimur. Attendite igitur
appensius propter ne quisquid habere dolori
compacientem aut etiam consolantem que
constat non habere vel considerante an-
ime inquies. Quomodo enim esset dolen-
tibus compassivus qui dolorum non est consi-
derativus. Nequaquam certe quemadmodum
nec medicus qui significat causas quas do-
lorum non considerat potest esse curativus.
Sed ecce scrutare scripturas et videbi-
tur in hominibus nemo qui vel con-
sideret labores et dolores cunctis etiam
aliorum. Hoc siquidem sponsa videra[t]
illa que sponsus docet virtutis uti sue
neptis mea treicat testatur. Deo lo-
quens: Tu inquit solus laborem et do-
lorem consideras. Concludit itaque a
saltem nichil impedit ut minimam at-
tencionem minus aut superficialem con-
sideracionem aliorum quo vero consideracione
concludit aut nichil impedit et deinde
eorum compassione atque consolacione vi-
piter conclusisse aut tamquam nichil id cen-
suisse.

Secunda puella ait tristi: Lege
patrum librum legito et inde
docebetis quod sit tibi faciendum. Unde
primo vitam quidam de eo quod omnis

qui tribulatur vel temptatur soli deo
se committat. Post hoc vide quod in eta-
dem libro excrementaliter sequitur in hec verba:
Interrogavit senem quidam dicens: Si fuero
in aliquo loco et nata michi fuit tri-
bulacio et non habuero cui me committam
et indicem passionem meam, quid faciam?
Et dixit ei senex: Crede in deum quod
ipse mittet angelum suum et gracia sua
et ipse tibi est consolacio. Sic in eadem co-
gnomine enim audiui enim quia sitam tale
aliquid factum est. Erat enim quidam
qui sustinebat temptaciones et non habens
fiduciam alicui cui confiteretur, pabu-
li sive melote sua ut discederet. Et
ecce nocte apparuit ei gratia in specie vir-
ginis et rogabat eum dicens: Nusquam
vadas sed sede hic mecum. Nichil enim
mali fit tibi ex hiis que audisti. Qui
credens verbis eius sedit et statim
sanatum est cor eius. Et frater quidam
erat in loco qui dicitur Cellas et ve-
nit super eum temptacio et si quis eum
videbat nec salutare volebat neque
in cellam eum recipere et si opus habebat
panem nemo mutuabat ei. Venit
autem semel de messe et nec panes
habebat in cella sua et in omnibus gratias
agebat deo. Videns autem deus patie-
nciam eius abstulit bellum temptacionis
ab eo. Et ecce quidam frater ostium eius
pulsabat trahens camelum onustum pa-
nibus ab egipto. Quod cum vidisset fr-
ater ille cepit flere dicens: Domine non sum
dignus vel modicum tribulari. Et cum
transisset tribulacio eius tenebant
eum fratres per cellas suas. Hec in dicto
libro et homine intelligenti satis dictum
est.

Tercia puella ad tristem sic
ait: O homo homine de hoc
tristor quod tu tristaris de care-
ncia trene consolatoris. Homine experiencia
docet quod qui trena patitur habet compatientes

Compassio condolenti [illegible]

Inuitas primi

admodum abstinet difficulter quin
ca etiam utatur eo quo sepius solet quod ce
lesti modo privatur teste namque patre clare
Bern. vallis delicata est divina consolatio et
non datur admittentibus alienam exem
plum huius rei figuratum optimum libro Josue v°
dicitur quod filii israel comederunt de fructi
Josue v° bus terre eo quo quidem expresse ibidem
innuitur apponi oppositum Nam dicitur
ibi quod postquam comederunt de fructibus
terre defecit manna Manna quidem
datum de celo habens in se omne delecta
mentum et omnis saporis suavitatem ap
tissime signat celestem seu divinam
consolationem ultra modum delectacionem fruc
tus autem terre terrena qua quis fruitur signat
delectacionem quod ergo manna defecit dum
fructus terre comeditur apte quidem signat
divinam consolationem deficere vel non
dari ei qui terrena consolatione fruitur sive
satiatur

Vacua puella ad triste se
ait dum consolacionem desiderabis
Cur ergo non magnam cum
non optimam dicis forte que nam
esset illa aut cuius comparatione causa effecto
eius qui consolator est optimus quia in spe
ponamus obicem consolatur nos in omni
tribulatione mea qui est deus appellatus
totius consolationis ad quem psalmista sermones
dirigens secundum multitudinem inquit
dolorum in corde meo consolationes tue
letificaverunt animam meam huiusmodi consolationi
quidem obicem ponimus quando humanam et
terrenam consolationem desideriis querimus et in
effectu recipimus Nonne hoc plus pro
sororem meam audivisti declarando Non
igitur ponas obicem pro consolatione sed
hic plenam et modo celebris consolationis
scilicet hic plenam et in futuro plenissimam
Nempe et hic evacuato quod oportet est
quando patitur status presens veniet quod per
fectum est docet hoc natura gementem et
spiritum Numquam enim ad spiritum idem

videtur esse iudicium de uno sicut de
alio temporali Secundum eam scripturam qui
propter deum reliquerit domum aut agrum centu
plum accipiet in hoc seculo et in futuro
vitam eternam Sed non est maior ratio
de domo vel agro quam de alio temporali
propter deum relicto qui igitur propter deum omnem
consolationem terrenam reliquerit centuplum
accipiet in hoc seculo quod qui nichil est
aliquid celeste seu divinum Si dicatur
verum est quod centuplum accipiet sed non
sequitur quod centuplum consolationem Si
inquam sic dicatur non valet Nonne enim
in marco dicitur Nemo est qui reliquerit Marci x
domum aut fratres etc Si igitur idem
est iudicium de quolibet alio temporali propter
deum relicto sicut quod centies tantum
de consolationibus accipies quam unquam celes
tes erunt vel divine eo quod sint exp
ertum relictorum scilicet omnium terrenarum do
cet autem oppositum et natura Nonne enim
videmus in natura quod vacuum omnino na
ture mutat ut in multis patet ef
fectibus mirabilibus Quando igitur evacuabis
seu vacuus fueris pro remotionem ate
re et desiderio omnis consolationis terre
ne puta ut omnis utar magni pretii
quando talis fueris quod prorsus nichil terre
narum te delectat tunc effecto habun
danciam recipies celestis consolationis et
divine Nempe sicut naturalis vacui
tas si esset facit anceum ciphum
argenteum sive plumbeum quod sic na
ture oblitum ascendere ad speram ig
nis et ibi igniri et totaliter repleri
et in ignem converti Ita moralis seu
spiritualis vacuitas cor tuum convertit in
naturam inclinationem ascendere in deum qui
ignis consumens est et in illo igne et
flamma et liquefieri spiritualiter et converti sic
quod divinum seu quodammodo deificatum iux
ta hoc psalmiste verbum Ego dixi dii
estis

Vincta puella cum sorore sua
predicta multum concordans secundum
nomen quod eius magis complicans et declarans sic ad tristem ait
Si tu cares hominum consolacione fac de
necessitate virtute ita ut nec velis reci-
pere humanam ut possis gaudiosus tuo sponso
non condignam humanam consolacionem Sed
potius si occurrit consolantes dicas
eis cum sancto Job Consolatores onerosi
Job onerosi vos estis Quemadmodum et maria
illa que unxit olim pedes Jhesu de
angelis ad consolandum ipsam missis teste
Origenes origene dicebat Omnes isti sunt michi
onerosi consolatores grauant me et non
consolantur ego quero consolatorem
et creatorem et ideo grauis est michi
ad uidendum omnis creatura Nolo angelos
uidere nolo cum angelis manere qui potius
dolorem augent et non penitus delere.
Si ceperint michi multa narrare et
si voluero illis ad omnia respondere timeo
ne amorem meum magis impediant quam
expediant Hec de illa origenes Ad
felicis meriti maria o si omnes sponse
uel Christo desponsate essent sic dis-
posite nec diligenter preinfra ac periculo
sa consolacione humana tota die me di-
cam cum angelis sed magis cum ministris
sathane garrulare Si itaque huma-
nas seu terrenas consolaciones consolaci-
uncula sponte declinaueris et respueris
ad solum deum pro consolacione recurrendo
stetit et non dubites quin non solum
consolacionem sed eciam exultacionem a
deo consequaris teste illa sancta matrona
Thob. iii Thobie uxore que de deo loquens sic
dicebat Hoc habet pro certo omnis qui co-
lit te quia vita eius si in probacione
fuit coronabitur non enim delectaris in
perdicionibus nostris quia post tempestatem
tranquillum facis et post lacrimacionem
et fletum exultacionem infundis. De
personali eciam sua consolacione testatur

ipse deus per os prophete fugiet inquit
dolor et gemitus ego ipse consolabor
vos Quemadmodum inquit exprimit quamcumque
consolacionem hic in via futuram esse in-
nuit dicens Quo si mater blanditur
ita et ego consolabor vos et in ierusalem
consolabimini Nempe consolacionem secundum
ierusalem quod fiet in patria distinguendo
contra precedentem expresse innuit quod per
precedentem locum hic in via Per hoc ergo
quod dicit ego consolabor vos promittit
quod nos personaliter consoletur modum
autem promittit dicens Quo si mater cui
mater blanditur Dices forte quis
nam est ille modus quo mater blanditur
in fanciulo Certe dulci cum alloquio
cum oris sui osculo ac cum dulci nutri-
mento de proprio corpore exhibito Ita autem
et deus consolatur dulcissime sic qui-
dem inspiracionis alloquio patet de
Johanne ewangelista quem primum sibi appel-
lauit Iste inquit puer electus quia ele-
git. De quo dicitur quod exilio relegatus
diuine inspiracionis ac allocucionis meruit
crebra consolacione releuari Consolatur
deus cum oris sui osculo quo vniuntur prout
quit petit sponsa in canticis osculetur
inquit me osculo oris sui quo scilicet
spiritus id est spiraminis vniuntur et signat
mentalis spiritus hominis cum diuino spiritu
vnicione deiformem Consolatur deus consolacione
suauissimo nutrimento de corpore Christo
verbo vnito carnaliter sacramentaliter et
per manna signato hiis itaque modis scilicet
per predictorum dulcium delectabilem degusta-
cionem et eius spiritus in diuinum spiritum trans
formacionem secundum quandam deiformitatem seu
deificacionem consolatur deus personaliter
talem personam precipue que humanam re-
cipere renuit consolacionem testante psalmista
Renuit inquit consolari anima mea
scilicet consolacione terrena sed bene diuina

quia memor fui dei et delectatus sum et exercitatus sum et defecit spiritus meus scilicet carnis qui iam transformatus videlicet quantum hic possibile est per omnis sic affectionis transfusione in voluntate dei iuxta exempla patris clarevallis de ferro ignito et de gutta aque in multa vino que gutta per mixturam huius quasi colore suum et saporem perdit et vini colore et saporem quodammodo accipit

Octodecimo post premissa recessit alius tristis ad dominam consolatricem de materia primi capituli conquerens Que ad consolandum eum mox ei adduxit septem puellas ad consolandum ydoneas

Prima puella

ad hominem tedio solitudinis seu vite solitario id est mundane societatis carentia contristatum sic ait Homine si vis eandem ipsius sathane persecutione diligas frater in solitudine et mundana societate caredudum Iohannem os aureum Recede inquit de via et planta te in loca secreta ut nec mundus habeat tecum locum quem nec tu cum mundo sicut assidua est in mari tempestas sic misto mundo persecutio sathane

Secunda puella sic ait Ut quid carentiam societatis querens maxime vulgarium et turbarum que nata est sanctitate impedire audi origenem Quam diu inquit quis permixtus est turbis et in multitudine fluctuantium voluptatum nec vacat soli deo nec segregatus est a vulgo non potest esse sanctus huius rei maior reddit sententia vocem Ut inquit precipue virtutum consumas queris urbam mihi illi tute amicitie in minima multorum quasi factura nemo non adinvicem nobis ingerit aut commodat aut imponit quo maior est populus cui admiscetur hic plus est

Tertia puella ad tristem sic loquitur Nescis o homo et utinam homo que societas hominum possit impedire vel interrumpere commercium mentis progressum in deum in quo quidem progressu per societate hominum moretur solitudo commitium utique dignior et salubriore atque tutiorum sanctarum videlicet cogitacionem Unde magnus iste archiantistes Ambrosius loquens de virgine gloriosa Maria inquit ad ipsos ingressus angeli inventa domi penetralibus sine comite ne quis intentionem abrumperet ne quis obstreperet neque enim comites feminas desiderabat que bonas comites cogitaciones habebat quin etiam tunc sibi minus sola videbatur cum sola esset quemadmodum sola cui tot libri adessent tot archangeli tot prophete hec Ambrosius Quid ergo conqueritur solitudine copiam habens ipsorum librorum

Quarta puella danielem inducit ibi scilicet thronus eius flamme ignis inducit autem et gloriam eius Thronus inquit ut ait gregorius sunt monachi et heremite et alii qui in loco uno uno degentes deo militare student nec per loca discurrunt quorum quietis cordibus insidet deus qui bene flamma ignis dicuntur quia dilectione dei et proximi inflamantur et desiderio celestis patrie hec glosa

Crisostomus super Mattheum

Origenes omelia super Leviticum

Bernardus questio XI

Ambrosius libro de virginibus libro 2

Daniel VII Glosa in moralibus

nota valde contra consolationes solitudine carentiam societatis hominum et specialiter sicut vita solitaria multitudines commercia et ecclesiastica

illa. Per quam quidem patet quod solitu-
do vinus mansionis operatur quietem cor-
dis et inflammacionem dileccionis et quod deus tamquam
throno ei insidet qui est talis facit.
Itaque solitudo hominem esse dei thro-
num flammigerum atque pre omnibus lucentem
et clarum thronum utique imperialem in quo
deus ipse rex glorie regit imperialiter
regnum suum attingens a fine usque ad
finem potestatis fortiter et disponens omnia
suaviter. Ipse enim menti tranquille
insidens tamquam throno per suam presiden-
ciam facit vires inferiores saltem pro
ut status vie patitur superioribus obe-
dire. Unum in re pensandum est quod non
mediocriter maliciam perficit per solitudinem
mens humana quippe thronum dei
sublimiter esse elevatum non est ambi-
gendum immo sublimior est celo.
Et neque in inferiori throno huiusmodi insi-
det quod absurdum est dicere. Velit quod
intellectualis natura eciam tum per graciam
perficitur sit inferior corporali. Sed et
digne ymaginandum est ornatu virtu-
tum maximo fulgore thronum illum et
incomparabiliter auro gemme margarite
et quelibet alia huius seculi omnia vilitate
putanda.

Quinta puella ad tristem sic
ait: Vis amplius scire quid
operatur solitudo? Ecce scit hunc
ab illo qui est via vitas et vita et
in quo omne quod factum est vita erat
inter vitas contemplativam preferri ac ita
commendat quod maria soror lazari quam
dilexit plurimum propter vitam eius con-
templativam dixit partem optimam elegisse.
Unum gradus novis esse diversos ipsius
contemplacionis purum scilicet puriorem atque
purissimam ad quam quidem non promovet

societas multorum seu hominum multitudo
sed pocius hunc operatur ipsa solitudo.
Audi de hoc Johannem cassianum. Solitudo — Johannes cassianus
inquit novit emendatis moribus con- — libro viii de
templacionem purissimam reserare et in tuti- — statu monachorum
ssimo speculum sacrorum sanctam reve-
lare.

Sexta puella ait tristi: Vis
post premissa scire quid so-
litudo operatur scito quod non
modicum operatur iocunditatem. Audi se-
necam iocundum est inquit esse secum — Seneca liii epistola
tum quis se dignum diutissime quo fruatur
effecit. Ecce dicit secum id est non cum aliis
sed esse solum hoc unde est iocundum. Et
quando tum inquit quis diutissime id est longo
virtutum exercicio delectabili quod sapiencie stu-
dio se dignum quo fruatur effecit id est se
fecit talem ut digne in seipso sit
studio sapiencie perfecte quamvis sicut fru-
cuncte. Nimirum huic concordat sapiens:
Intrans inquit in domum meam

Septima puella
ait tristi: Vis hunc adhuc
scire quid operatur solitudo o-
peratur certe solacium. Nomine attende
vocabula et quod plus eum solacio concor-
dat in principio. Sed tu forsan di-
ces quomodo esse potest solacium apud solum
vel quomodo solum esse est iocundum cum audium
dictum esse nonne nullius rei possessio io-
cunda est sine socio. Audi tristis non
caret ille iocunditate qui contendat
solitudine qui licet sit solus per ex-
clusionem hominum maxime mundanorum
non tamen per exclusionem aliorum sociorum
audi illustrem preceptorum quod loquor. — Jeronimus
Sapiens inquit nunquam solus potest esse
scilicet semper habet enim secum omnes qui
sunt vel fuerunt boni et animi liberi et quique

volt pfert et transfert et q̄ corpe
non pt cogitacōe complectit͛ et si hoc
inopia fuit loquit͛ eo deo magis magis so
lus erit hec ille Qui similem celestem
sanctitatem consequi considacōm habens
et in vasta solitudine hortatē ac suppo
nens dicit sic Infiniti heremi vastitas
te terret sed tu paradisum mēte deambu
la quocienscumq̄ cogitacōe ac mēte illuc
conscenderis tociens in heremo nō eris
hec ille illustris Cuius dictis concor-

Ieron' ep(isto)la ad heliodor(um)

dat et alius illustris Seneca loquor
Qui supponentes degentes in soliti
dine vacare ocio nec carē virtutū
exercicio dicit sic Amplectendū ē ociū
quod inter deos fiat sed forte tamq̄
teris abscondi nulla virtus latet et
latuisse non ipsius ē dampnū hec
ille quod eius dictum soror mea pau
lo post manifestat

Clara puella ait ad tristem
Vis ulterius scire quid soli
tudo operetur Ecce solitudo
presertim reclusorij operatur accessum ad
superiora Audi pastorem domini gregis

Gg(regorius) xxx libro mor(alium)

gregorium loquor Si enim quolibet
abscidimus mox in spiritu quod delectat
invenimus intencione quippe aut si ex
terior evagacio clauditur interior acces
sus aperitur Nam quo extra se spargi
quod disciplina mens nō pt eo sup
se intendere p profectum amplius pt
quia et in altū crescere arbor cogit͛ q̄
p ramos descendi prohibetur et cum ri
vos fontis obstruimus fluenta surgē
ad superiora procuramus hec ille Et non

Treno(rum) iij°

in trenis idem de solitariis satis exprimit͛
cum dicit͛ Sedebit solitarius et tacebit
quia levabit se sup se quid quidē homo
si negligit contemptibilem se reddit
Audi illustrem Senecam Qd inquit
q̄ contempta res ē homo nisi sup

humana surrexerit

Bona puella ad tristem sic ait
Vis denique scire quid operetur so
litudo Ecce operatur seu disponit
ad volatum columbinum Audi prophetam Quis
inquit dabit michi pennas sicut colū
be et volabo et requiescam Et respon
det dicens Ecce elongavi fugiens et
mansi in solitudine hec dedit michi
pennas sicut columbe scilicet voluntate
et intellectū pennis virtutū disposito ad
volatum columbinum et ad requiescendū in
foraminibus petre id est in vulneribus xpi
petra enim erat xpus Et nomine iste
volatus ad modū ē consolacōis consola
torius certe sic Nam et quis in dor
miendo multū consolatur qui sompniat
se in aere volare

Emma puella sic ait tristi.
Vis postremo scire quid operet͛
solitudo Ecce facultatē tri
buit inter deos vivendi ac deos

Sen(eca)

fiendi Audi Senecam illustrē Qui
ne solitarij vacare ocio et nō carē
virtutum exercicio presumant de ocio contem
placōis intendens sic dicit Amplec-
tendum ē ociū quod inter deos a-
gitur quod deos facit Sed forte
tamquam virtutem abscondi scilicet
in solitudine et sequit͛ nulla virtus
latet et latuisse nō ē ipsius dampnū
hec Seneca quoad modū et plus recitatur
Et q̄ dicit nulla virtus latet.
hoc nimirum magis fideliter quam genti
liter sic pt intelligi quod scilicet si
eciam virtus lateret in hoc mundo nō
tamē lateret simpliciter sed pateret in
celo Patet enim regi glorie in celi
palacio Et quod dicit amplectendū ē ociū
quod inter deos agitur hoc videtur
dicere propter ociū contemplacōis quod potis
sime in solitudine disponitur

dum solitarius leuat se supra se scilicet super humana extendens se ad inmortalia que quidem et ille mundi philosophus ipse aristoteles sic docet Ad inmortalia autem inquit id est Arist. x ethicorum
addiuina mortale enim superat nos adque ut dicit ille porphirius Et non dicit seneca quam amplectendum est animum quod etiam deus faciat facit hoc quidem sapere videtur illud prophete ego dixi dii estis et filii excelsi omnes

Undecima puella sic ait dudum ex patrum libris de meditacionibus patrum anachoritarum quidam patrum ad alios est locutus Vos inquit patres celestem conuersacionem habentes eciam celestem sapientiam possidetis Nichil mirum vos eleuatos opibus video et superiora sectantes quid dicam Virtute enim eciam transpositi estis super terram vos metipsos ex toto alienantes ab ea Quid dicam vos terrenos angelos et celestes homines dicens non peccauerim

Capitulum septimo post primum sponsa sepeditam dominam consolatricem adiit alius tristis qui de materia primi capituli querulanti pro consolacione more ad duxit iiii puellas

Prima puella ad tristem sic ait Cur conquereris de te exposcim ac inimicicias pacienter Sed tu inde non turberis magis autem gaudeas melius enim per hoc implebis illud consilium domini diligite inimicos vestros quippe inpossibile esset qui te haberet odio inimicum non haberes quod hic admodum est salubre Res namque est tibi exercicio id est tibi ~~exer~~ excellenciorum meritorum occasio Nonne memor es ubi dominus dicentis Si diligitis eos qui vos diligunt quam mercedem habebitis Nonne et ethnici hoc faciunt Benefacite eis qui vos oderunt Sane si aptibus culpa tua exigente haberis odio facilior culpe sit remissio et leuior punicio Si vero non exigente culpa ipsius dei maior erit ad te fauor et affectio et quod tandem consequeris maior debetur tibi merces in celo Nimirum promissum dei consilium non ordinatur ad noxam sed ad coronam sed ad gloriam sempiternam sed ad potentem quamque laudem tuam Ex hiis dilucide patet quod plus confert homini inimicorum odium quam dileccio amicorum Radix quidem est omnis boni et perfectionis multiplicis quod quis ex persecutoribus consequi potest Cuius boni qualitas et multiplicitas est supra per sodales meas euidencius declarata

Secunda puella ad tristem sic ait Exposuis es ut creris vel hoc propter carenciam virtutum vel propter zelum iusticie et fidei Sed propter carenciam virtutum et facta iniusta valet tibi hoc decenter expositum esse tum quia facilius corrigis et ad correctionem tuam magis conaberis tum quia per hoc humiliaris et vel ex parte punieris et pena futura minuitur Porro si propter zelum iusticie et maxime fidei contrarium sencientibus sis expositus iure potes dici martir Erit autem hoc perfecto exposito quod propter fidem aut propter iusticiam occideris Si verum est hoc dictum magni patris Qui Aug. in regula
odit fratrem suum homicida est nec tamen odiens fratrem dici posset homicida nisi ille qui odiret occideret et pariter expositus multis a multis et multaciens occideretur Martirii autem gloria

coram deo et angelis non est pura
Tercia puella
ad tristem ait Numquid michil
curare debeas quod aliis ex
emplo habes senece. De hoc ipso
Senece xxix epistola — audi senecam Numquam inquit volui
placere populo Nam que ego scio non probat
populus quod probat populus ego nescio. quia
enim placere posset tibi non placet. vitiis
malis artibus populares favor loquitur
similem te illis facias oportet aliogin
non probabunt nisi agnoverint Multo
autem magis ad rem pertinet qualis tibi
videaris quam qualis aliis Si te gra
tante clamor et plausus obstrepuerint
si femine pueri laudaverint quid inde
Ego tui misereor cum sciam que via
ad istum favorem ducit
Quarta puella ad tristem
ait Adverto quod velles mul
tis placere Sed contra hoc
audi illustrem senecam Non multis in
quit placeas. sed qualibus stude. maxi
mum meo vitium est qui non vult me
lioribus placere sed pluribus hec seneca
Igitur multo maius vitium est atque
stulticia paucioribus atque deterioribus
placere velle existentibus scilicet in
hoc mundo. ex qua quidem voluntate
natum est sequi in infinitum pluribus atque
melioribus in celo scilicet existentibus
vel displicere vel saltem placere minus
Nam et paulus dixit Si hominibus
placerem christi servus non essem Nec
obstat quod in contrarium dici posset di
lectus deo et hominibus Nam id quod dicit
apostolus Si hominibus placerem hoc in
sensu dictum scito quo non numquam dicitur
homines sumus non angeli Iuxta
illud sciant gentes quoniam homines sunt
quod ad illum referendum est intellectum quo
dicitur homo cum in honore esset non in
tellexit comparatus est iumentis insipi
entibus et similis factus est illis Quod
vero dictum est dilectus deo et hominibus
ad illum intellectum est referendum quo secundum
mundi sapientes hominum genus arte et
rationibus vivit et quo secundum eos
homo est animal rationale quod quidem rationale a mor
Dicitur secundum mentem porfirii — talibus separat ex non nobis et diis quidem
Quid igitur mirum si quis dilectus est deo
et hominibus in eo quod est cum diis quidem
in eo quo etiam secundum doctrinam mundane
sapientie contendit se supra humana ad im
mortalia et divina Iam quodammodo per
ductum huius a mortalibus separatus et quod
ammodo deificatus concordat illud augus
Augustinus — tini de Iohanne evangelista Hoc est
sapiencia que in cor hominis non ascendit
et quomodo ascendit in cor hominis dici potest
quoniam homo non erat sed angelus esse
ceperat Magis autem concordat dictum
Damianus — damiani qui dicit de eodem deificatus
deificante intravit in deum Sed et mundi
sapientes principes in hoc etiam concordat
quod dicit quod homines dii sunt dicuntur propter
virtutis excellenciam

explicit liber viii de consolacione theologie

Uno principaliter ex tristibus ad supradictam dominarum consolacionem accedentibus primo omnium venit exponens eidem de voluptatibus et deliciarum seu vite voluptuose et deliciose carencia non sine tristicia et conquestibus cui prima ipsius consolacionis [illegible] respondit

Prima itaque puella ad eundem tristem sic ait O homo non cur appetis non bona de quorum carencia tristaris Vis scire quod illa non sint bona audi quemadmodum et sepius soror mea induxit illustrem Senecam hoc pulchre deducentem Aut ista inquit bona non sunt que vocantur aut homo felicior deo est quem enim nobis bona videntur non habet in usu deus nec illum libido adulat nec epularum leticia incredibile aut est bona non esse que deo desint Adde quod multa que bona videntur animalibus quam homini pleniora contingunt Illa cibo avidius vtuntur venere non eque fatigantur vigor illis maior est firmitas sequitur et multa feliciora sunt homine Nam sine nequicia sine fraudibus degunt fruuntur voluptatibus sine ullo pudore aut pene metu

Seneca lxxxv epistola

Secunda puella sic ad tristem ait Cum tibi audit soror mea non esse bonas voluptates ego tibi nunc ostendam quam sint male Audi doctorem predictum illustrem Senecam loquentem Quibus inquit hostes meis quam contumeliosius fuit quidam inquam eorum voluptates sic quidam se voluptatibus ingerunt quibus in consuetudinem adductis carere non possunt ob hoc miserrimi est quo eo pervenerint ut illis que supervacua fuerunt facta sint necessaria. Serviunt itaque voluptatibus non fruuntur et mala sua quod malorum ultimum est amant Hec ille illustris de voluptatum malicia Quod autem noticiam ex similibus effectibus vocat illa plenipotens boeciana consolacio sic dicens Quid de corporis voluptatibus loquar quarum appetencia quidem plena est anxietatis satietas vero penitencie Quantos illa morbos quam intollerabiles dolores quasi quendam nequicie fructum solent referre corporibus Quarum quidem motus quid habeat iocunditatis ignoro Tristes vero esse voluptatum exitus quisquis reminisci libidinum suarum volet intelliget Hec illa Cuius musa consequenter ad ipsum scire testatur in hec verba Habet hoc voluptas omnis stimulis agit fruentes apiumque par volantum ubi grata mella fudit fugit et nimis tenaci ferit icta corda morsu Quid plura Effectus iuste huius eciam princeps ille poetarum videtur brevi versiculo concordare penitudine inquit replentur pravorum mox enim tristentur quod fuerunt delectati

Seneca xxxix epistola

Boecius lib. iij prosa vij

Boecius lib. iij metro vij

Certa puella tristem premissa oc-
casione contristatam sic alloquitur
voluptuosam seu deliciosam
vitam desiderans quam bonam bonam vitam
seu bene vivendi appellas Sed erras plane
Nimirum voluptates ipsam vitam cor-
poris impugnant et bone vite que pre-
cipue penes animam attenditur repugnant
Unde primum scire audi senecam Pro vero
Sen. inquit nostra prudentia longiorem pro-
rogare huic corpusculo moram si vo-
luptates quibus maior pars perit po-
tius exegerit et coherceret ob hoc autori te
arguo ad propositum pro secundum contrarium
Unde autem et reliquum scire audi tulli-
tullius lio de rethorica anam summam id testantem Omnis in-
quit bene vivendi ratio in virtute sita
tollenda est Non igitur in voluptatibus
audi et magnum patrem augustinum Quale
inquit bonum est deus ut nemini eum
deserenti bene sit Sed nunquam deum de-
serit homo voluptuose vivens Utique
eo enim eum deum deserit quo amorem dei
quippe qui manet in caritate in deo ma-
net et deus in eo Sed teste gregorio
Greg. in mor. Tanto unusquisque a superno amore dis-
iungitur quanto inferius delectatur scilicet
per voluptatem Deo igitur penitus ad-
herenti nichil cum voluptate audi rur-
Sen. sum senecam In voluptate inquit
nichil est magnificum nichil est quod
naturam deo proximam deceat membrorum
vilium atque turpium ministerio veniens
exitus fedat

Varta puella sic ait horta-
tus homo voluptates si que
essent perfecte scires Certe et
spine sunt. Sunt et arma dyaboli Nup-
pe quod spine sint que verbum dei suffocant
testatur salvator in ewangelio dum
enim sic sit animam sauciant Ut verbi
dei capacem esse nunquam sinant po-
ro quod sint arma dyaboli hoc papalis
epistola nobis insinuat Ociositas in-
quit et voluptates sunt arma an-
tiqui hostis ad miseras animas capiendas
Certe capiendas inquit quod intellige
vel ad mortem vel ad spiritualium bonorum
et meritorum depredationem [blot] non medio-
crem. Unde quod ad hoc magno opere Sed
hec anima unde delectetur oblectetur extrin-
secus sine deliciis manet intus quod
quod et pater clarevallis expressius inquit
anima extra se dampna in terra non sen-
tit quia nec sentit intus quod nec intus
est sed in vertice ac non cum se ipsa anima
redierit cognoscet quam crudeliter in ipsa
semetipsam evastavit hec pater ille
Qua mire pensandum quod anima vel in mor-
tem propriam vel meritorum suorum dampno-
sam evastationem et depredationem suorum spiritua-
lium antiqui hostis armis vincitur que
prius papalis epistola ociositatem et vo-
luptatem nominavit Sed cur in ea ocio-
sitas premittitur voluptati hoc profecto
ideo est quod ipsa ociositas occasio est
voluptatis Nimirum in homine ocio-
so hostis antiquus dictam voluptatis
armaturam anime pariter et corporis fabricat
armaturam

Unita puella sic ait homi-
voluptates appetenti Si
delectari queris cur non in
eis rebus in quibus multum eminent delecta-
tiones et non in eis que pro parte vis
scire in quibus multum volo inquies
Sed queso primo respondeas quid tibi
videtur Videtur forsan inquies in
lautitia epularum et ceteris in quibus
vulgus delectatur Sed tu plane fal-
leris tamquam is qui offam quis et
panem siccum aqua forinsecus per-
fusum teneret inveniret audi illius

Quod de venit
inst ad spe

tem Senecam Hec inquit quibus de
lectatur vulgus tenuem habent ac per
fusoriam voluptatem Quidem dico fal
lens quia in rebus creditis multum delec
tari corporis vel anime notitia auctor inster
rem ne sapent homines non que sursum
sunt sed que super terram tamquam si pro
ea habeas esse dico astutissime nichil delectabi
le fecit inter eos qui vel esse anime vel
corpori aut utrique notitiam atque ideo formi
dandum eius horror delectatio ad minus
tus non sunt ipsam esse multam per
fectam extensiue et maiore apud catho
licos cum etiam homo non fidelis pra
uos dicat repleri penitudine et maxime
tristari quod prius delectati sunt Repleri
vero penitudine et delectari non stant
simul Deinde penitudo vitia reperit
virtutibus apposita et si multum queris
delectari Vis quod sitre in quibus magis
nota gregorium hoc egregio suo testimonio
declarantem Absit inquit ut tanta sit
delectatio in vitiis quanta est in virtutibus

Sexta puella
ad hominem voluptates appe
tentem sic loquitur Elige homo
quod vis aut voluptatibus libere uti
aut a voluptatibus restringi. Certe for
te restringi nolo et certe in hoc com
pendius es nimio insipienti et stultus
illi Nempe si licentia tibi conceditur at
que opportunitas libere voluptatibus perfrue
ri non est signum in bonum sed similis eris
vitulo mactando et signum hoc perpetue
mortis eterne Nomine docet hoc gre
gorii egregia quedam hominis ad vitulum
comparatio sub eius vituli typo de homine
voluptuoso loquens Vitulus inquit
mactandus liber ad delictam mortem
currens effrenatis voluptatibus utitur
quia et vitulus qui mactandus est in li
beris relinquitur pascuis iussus a de
lectationis transitorie iocunditate re
stringitur quia etiam minor vitulus
ad laboris usum deputatus subiugo
retinetur Hec ille egregius pater qui
mortem exprimit atque in similitudine
vituli comedentis fenum pascuale ef
frenate voluptuosum dampnatur Sed
licet subiugatus iustus a delectationis tran
sitorie iocunditate restringitur non tamen ex
primit quid inde boni sequatur Cur hoc
quia aliud de satis notum est etiam hiis qui
foris sunt illustri Seneca de hoc lo
quente Si vis inquit in perpetua volup Sen
tate esse non voluptatibus adiciendum
sed cupiditatibus detrahendum

Septima puella ad
hominem voluptatum carentia
contristatum sic ait Tu ne
gligis manna absconditum de malo con
solacionem omnis suauitatis habens delec
tamentum cuius etiam in hac mortali cor
pore posses consequi vel gustum si non pre
eligeres et diligeres carnales voluptates
non habentes solidum delectamentum. Sed
amarum finaliter lamentum propter quod
quia carnales sunt ideo carnibus com
parantur et quia rudibus placent ideo
grosse opulentis minus delicatis dono
tantur quia vero finaliter amarum sed eius
lamentum ideo per cepas et lacrimas e
ducunt ab oculis designantur et videtes
eis tamen prius seu prius habentes ap
petitum vituperantur quod per gregorium
tamen insignia egregio docetur Filii in Greg' mo
quit Israel manna deserentes cum peponi
bus et carnibus porros cepas quoque que
sierunt quia videlicet prius pressi mentes gra
tie dona despiciunt pro carnalibus volup
tatibus laboriosa huius vite in anima la
cunis plena concupiscunt hec gregorius

Octaua puella
ad hominem super voluptatum ca
rentia consolando sic ait. In primo
est Ut dictas voluptates esse de

lectacones seu consolacões caducas
li° i cap° vii Sed et hoc ex supius dictis patet.
Nomine aut caducis delectacionibus bo
ni e carē. Est utiqz siquidem hec ca
ducā morbum inducunt et tandē etiā
corpe cadentibus ipsis ob casum pcti
in ignem in ferī. Quod in caducū mo
bum inducunt caduce existentes ne
pe cū sancto sunt eis et cū pfecto
pfectus. Quid igitur mirī si etiā
pi mō cū infecto infectus sit et cū
caduco caducis

" Bona puella ad expeditū ho
minē sic ait. Ysito nullus
tristari qn ymo potius gaudē
debet quilibet si de consolacionibus co
solacom sanctam si vanis verum si
caducis eternā si eymis summā con
solacom si minutissimis torrente vo
Bn̄ in s de astencoe luptatis si ymo celestem dulcedinē
si veneni divini balsami si illece
bris carismata spus si demqz tene
bris lucem excludentibus careat. Ex
quo pfecto heccine si consolacones
delectacoes et voluptates mudane.
Ita e plane dicēt ille clarevallensis
dulcissimus. Undiqz inquit si ingit a
mor mūdi cū consolacionibus suis obser
uat aditus p fenestras trivit mete
occupat sed nō e eius qui dixit. Re
nuit consolari aīa mea. mea memor
fui dei et delectatus sum. poccupatum
Nempe secularibus desideriis aīa de
lectacio spūalē dedinet misci nō potimt.
Vera vanis etna caducis. spūalia co
poralibus. summa ymis. ut pitet supias
que sursum sunt et que sup terrā. Vn
et benignissimus ille magr ait. Rogabo
patrem et aliū paraclitū dabit vobis spm
veritatis qui manet vobiscū in eternū
audiat qui huic sterquilinio semp in
heret qui carnem fovet in carne se
minat carnem sapit mellifluā consolom
supne visitacois illā tollere volup

illam sapere graciam spus vehemet
qm ut vestis ipā testatur nec cū ipsa
quidem ubi carne prope illatus apli
meruerint. Erratomio si quis illā ce
celestem dulcedinē huic tam divinā ad
balsamū huic veneno carismata illa spus
misceri posse hijs illecebris arbitratur.
nulla conuencio veritati et vanitati luci
et tenebris spūi carnī igni et tepiditati.
Sed dum illa moratur inquies sine aliq
consolacoē ee non possum ymo ut si
mora fecit expecta eū quia veniet
et non tardabit apls. Ipo dies in hac
expectacoē sederunt pseuerantes u
nanimiter in orōe cū mulieribus et
maria mre Jhesu cū nos qui exiguo
exiguitatis modulo stantes expmare
p omnia nos metipsos a delectacoibus infestis
et caducis consolacoibus emunaire stu
deamus dilectissimi. corda mea hec
ille pater.

Ecima puella sic ait ad hancz
antedictā. Cur decaticia tur
bais trene voluptates ex copia
si heres divinaz visitacom in opia
in currēs ac adeo tamqz tepidus
et abhominabilis evomendus eēs. Au
di pcem clarevallis. Amant inquit
Bn̄ i s de astencoe in tūnc sua tenas consolaciunculas
sive in ubo sive in signo sive in facto
sive in aliquo alio et si hec interrumpit
inde e q raro affecciones suas dirigit
in deū et eccs xpim circo nō gtuna sed
sicut e impleri aut visitacoibus
dīm aīa q hijs distraccionibus subiacet
nō pt. et qnto magis illis evacua
bitur tanto amplius istis implebitur.
si multū multū si parū parū vel
forte si magis plus inquā istis il
lis misci potimt. Non enim spus et
caro ignis et tepiditas in uno do
micilio comorantur. pferim cū tepidi
tas ipi deo nō solat vomitū pvocare

Decima puella ad antedictum hominem sic ait

Si non movent theologica moveant te vel phisica ad gaudendum magis quam dolendum de carencia voluptatum corporalium. Certe enim quod dicit

Ut in libro de pomo Aristotelis

princeps philosophorum Aristoteles vir gentilis qui in articulo mortis constitutus congregatis circa se aliis mundi sapientibus suis discipulis locutus est in hec verba. Quando homo dimiserit voluptatibus suis et cohercet nature suam horrendo oblectamenta corporis que immundant ipsam. sed inquirit delicias anime in addiscendo sciencias dei et intelligit secreta sua tunc aperti sunt oculi anime et delicantur multum et delectabitur delectacione dissimili delectacionibus corporis quia omnes iste tenebre corporis finiuntur et terminantur in intellectum et destruunt substanciam suam et faciunt ipsum descendere ad infinitum. hec ille. Et quid adhuc egemus testibus. Certe ab hiis qui foris sunt contra te testimonium perhibetur.

Secundo post premissa ad dominam consolatricem adiit alius tristis de sensibilium deliciarum seu voluptatum carencia perturbatus. Cui ipsa cum primis consolacione maiori duas de suis puellis ad misit.

Prima igitur puella ad hominem illum sic ait. Profecto quanto magis sensus seu sensitivas potencias dominio pregravamur interiorem deliciis carere magis rectifice tanto illa superior natura que ipsarum domina constituta mentis humana famelica magis relinquitur suis internis refectionibus a deo promissis destituta. Nempe celestis pater familias dispensator promptuaria eius plena eius cella vinaria habundat ingenium vindemie deserate pro se dei exhibendum qui mediis nobis disponit mensam ut edamus et bibamus super mensam eius etiam hic nequaquam volens dimittere nos ieiunos ne deficiamus in via sic alloquitur dulciter viatores. Venite inquit ad me qui laboratis et onerati estis et ego reficiam vos. Nimirum mente refici si volumus appropinquemus ei necesse est. Ipse namque dicitur pastarum eius aut interno refectorio ut pote in claustro anime constituto dis tamque remotius dum non sine multiplicibus preciosorum omnibus et curarum laboribus contra claustrum ad curias seculi avalud nos confirmus cuntes illic exquisita deliciarum pabula corporis avalibus sensibus tamquam vilissimis avalibus et stultis collibus ministrare. Quo fit profecto quod avalis homo qui sit spiritus non percipit appitalis refectionem ne diu ieiunam relinquimus. Unde etiam incipe famelicam esse facimus mentem interiorem quam tamquam sponsam pulcherrimam consortem scilicet sibi habere voluit. Immo et creavit secundum suam ymaginem ipse deus. Unde si quod tollerabilius videtur consideremus sensitivas potencias esse pedissequas tanti regis sponse de regno anime eius possesse demonstrat interionali integrum celi assumpte magis error excusabit antedictus profecto nunc. Quid enim est hoc tam quam in tus est reginam egredi et reginam tantam famelicam relinquere et forinsecas corporalium organorum officinas colere et mihi pedissequis ignobilibus deliciarum quinimmo preparare.

Secunda puella ad predictum hominem tristem sic ait. Homo simplex sentenciam audi venerabilem tamquam tibi loquentem atque se se

qu apud te conuiuante Existimatur
inquit me detrahere tibi multas volup
tates qui fortuita subtrahens que sunt dul
cissima oblectamenta censeo ad vitanda
Immo contra volo tibi numquam deesse leticiam
hec ille Quasi dicat hac te hic vo
lo quod non superatur ullo oblectamento vo
luptatis teste filio syrach Non est maius
oblectamentum super cordis gaudium Tu er
go habeto et me atque sororem meam prospe
ritatem hac in parte conuiuatrices que delec
taciones non dampnamus sed mutamus ut
ibi habeantur et querantur Ubi sunt
sanctius et honestius possidentur ubi
iniquus Certe non apud sensus habens
qui primum fuit in malo ab adolescencia sua
donec abscedat quod oportet est et suc
cedat quod perfectum est apud utriusque hominem
illo scilicet in statu in quo nec sensi
biles delicie sunt suspecte Unum autem
una tibi prestitum carnalis tibi sit dicimus
Delectaciones non perdimus sed mutamus
a corpore ad animam a sensibus ad consciam
hec bin

Etiam post premissa domine
consolatricis principalis caput
aliud de venerie voluptatis
carencia est conquestus Cui maior ei de
super de suis puellis per eius consolacione
assignauit

Prima itaque puella tristem
sic alloquitur Videtur quod tu
homo qui luxurianti cum satisfacere
appetis similis sis viti que in folia ue
in lignum luxuriat que quos ubiorem prestat
fructum per putacionem purgari solent te
quoque nunc est purgandum per amputacione
luxuriose voluptatis si fructum perferre
desideras honoris et honestatis Absque
inter temporalia nichil est mellius mito

plus sapere debet quam feda voluptas
carnis fetens et abhominabilis corporis
et anime corruptio inducens in famie et de
structam honoris Dices forte quis hono
ris si non sit tibi nota aliis sed pla
ne in hoc erras Nomine nota est cor
dis tui in affectu principibus quorum cum
deo abraham congregatus Immo et ipsi
deo principali et suis angelis Nomine
igitur sunt qui facta sua sciunt et intuitiue
intelligunt et sentiunt nulla distancia
impediente quid supra per sodale meam
est deductum

Secunda puella non sine vere
cundia se loqui asserens ad
predictum ait Numquam prophetas
legisti uel naturalem philosophum et coruent
inquit uel secundum hoc confirmabuntur
in corporibus suis pro multitudinem forni
cacionis mulieres speciose et grate Nam
secundum medicos uidetur esse quod complexio
feminis est calida et humida generatur cum
eo claro et puro sanguine quo principa
lia et cetera pascuntur ac sustentantur
membra Unde cum in coitu euacuatur quod
modicum transgreditur non sufficit est sanguis
quo pascuntur Adeo quod virtus hominis
debilitatur corpus desiccatur et defectus
sequitur Addit quoque gallicus Non in
quit procedit a membris plus humor
sed etiam spiritus vitalis per arterias coit
tu femine Adeo quod non est mirum si vene
ree voluptati deditus debilitatur quia
dum corpus euacuatur vitalis quoque
virtus minuitur Unde etiam multi mor
tui sunt ob hoc etiam secundum galienum diucius
eunuchi viuunt gallicus in libro sermonis

Tercia puella ad hominem de
carencia venereorum turba
tum sic ait Cur hac occasi
one turbaris que quidem carencia humane
vite genus conseruat dignitatem Numquam
audisti principem philosophorum dixisse quod de
lectaciones secundum tactum faciunt hominem

Aug^s in c^o 14 ca^o 2°

brutalem seu bestialem Quo pacto forsan in quibus effectu secundum illud venerabilem aquinensem Bestie ratione carent Unde secundum hoc homo in coitu bestialis efficitur quia delectacionem coitus et fervorem concupiscencie racione moderari non potest Verissimum eciam est quod in via in statu nature lapse tales delectaciones que habentur cum vehemencia passionis et cum inquietudine eo quod non omnino regulantur secundum racionem esse humanam sed extendunt regulam racionis et sic excessu ipsam racionem absorbentes Eos faciunt hominem brutalem Nonne igitur sane mentis homini ne tali effectui insensibili ab humana generis dignitate turpiter degeneret de casu ipsius effectui idem de venere corporis carencia multo est gaudendum potius quam dolendum

Thomas prima parte questione 98 articulo 2 in solucione 3 arti

Varia puella predicte tercie compunque sic concordans feliciter ad tristem loquitur Tue de eiusdem tui carencia contristaris quasi si eo non frueris tam quo ad spiritum naturalem humanum quo ad spiritum divinum notabiliter impeditus esses Vis scire de impedimento spiritus humani vel quantum ad actum intelligendi Audi illustrium testimonium Nonne enim princeps philosophorum aristoteles illustris fuit Nonne et magnus pater augustinus est illustris Et quid dicunt isti Certe dicit quod in delectacione veneree corporis nullus potest aliquid intelligere Magnus autem pater de delectacione venerea loquens dicit quod ipso momento temporis quo ad eius pervenitur extremum pene omnis acies et quasi vigilia omnis cogitacionis obruitur Vis scire rursum de impedimento quod eciam patitur quo ad spiritum divinum Certe delectacio venerea adeo nata est impedire presenciam spiritus sancti quod dicit illustris vir Ieronimus quod illo tempore quo coniugales actus geruntur presencia spiritus sancti non dabitur eciam si

Aristoteles in 7 ethicorum

Augustinus 14 de civitate dei capitulo 16

Ieronimus super mattheum

propheta esse videatur qui officio generacionis obsequitur

Vinta puella ad predictum tristem sic ait Tu de presencia eius tu contristaris et non potius contra illam detestaris quam et mundi sapientes paganorum detestantur Audi illud aristotelis insignem in mortis articulo voce vidi de terminis illecebris et actibus turpibus et de illis qui talibus vacant protestantem sequentem inquientem Qui in quilibet vitiis voluptate venerea inficiat corpus suum et subam suam macerat et sapientes qui despexerit et odivit omnes huiusmodi superbe delectaciones que sunt desperate et viles exultare debuit in tempore quo anima sua appropinquavit creatori suo quia non timet appropinquare sed ipsi nec invenit contradictorem nec repulsorem sicut anime que secute sunt vanitates sequuntur circa finem Beata est anima que non est infecta pravis operibus huius mundi et intellexit creatorem suum ipsa est quia revertitur in locum suum in delicijs magnis non cum delectacionibus corporis que sunt desperate et vere anime peccatrici que hec continuit nec posse redeundi ad locum suum Nec potest ascendere in patriam suam quia turpia opera delectacionis corporis impediunt ascensum eius sursum hec ille vir gentilis Sed et tullius ille refert quod archita tarentinus cum eius sermone plato atheniensis eius auditor interesset nullam capitalioremque pestem quam voluptatem corporis dicebat hominibus a natura datam cum enim nil persuabilius mente deus dedisset huic divino muneri nichil tam inimicum esse quam voluptatem neminem censebat fore dubium quin quamdiu gaudeat voluptate nichil agitare mente nichil cogitacione nichil racione consequi posset hec ille. Fertur quoque predictus archita

Ipse de pomo super de morte aristotelis

Tullius de senectute

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK Baden-Württemberg

dixisse nulla pestis capitalior quam voluptas corporis cum audo libidines teneri et effrenate ad patiendum incitantur. Hinc patrie proditiones, hinc rerum publicarum eversiones, nullum denique scelus nullum facinus est ad quod suscipiendum non libido voluptatis impellat.

Secunda puella ad confitendum tristem sic ait: Nescitis quoniam dictum est hominibus templum dei sanctum est quod estis vos. Sed quod peccatum magis esse posset quam quo polluitur templum dei sanctum vel in baptismo sanctificatum, quod quidem fit per actum venereum. Hoc enim actu uno eodem duplex simul polluatur templum, in viro scilicet et in muliere. Imo etiam templi de appellatione non solum mens tui continet principaliter sed et corpus continetur. Sequitur fornicationis actui cui consensus adest persone utriusque simul quatuor templa comprobari pollui et confundi. Cuius peccati magnitudinem considerans Ysidorus: Inter cetera inquit septem vicia fornicatio maiorum scelus est, quia per carnis immundiciam templum dei violat, templum scilicet in suis et superius, quia alterutrum sibi suam communicant feditatem que ab uno in alterum derivatur.

Ysidorus

Tertia ergo premissa quidem propter abstinentiam ab osculis et amplexibus et voluptuose personarum dilectarum contrectatione contristata dominam consolatricem adiit sperans apud eam consolationem invenire. At illa eius more de puellis suis duas adiunxit imperans ut ipsam consolentur.

Prima itaque puella ipsam tristem sic alloquitur: Cum inquit tangentia sint quorum ultima sunt simul et cum dicti tactus medium faciant inter homines et deum, sequitur quidem ad talem tactus quod necesse est carere tactu quodam divino multo suaviori de quo loquitur regularis ille de arra anime. Quid est inquit quod est illud dulce quod in eius recordatione aliquando me tangere solet et quasi quibusdam amplexibus amoris mihi teneo. Sed dicti medii sublatio via est ad contactum extremorum. Sublato enim medio procul dubio coniungitur extrema, quippe hoc nimirum me fallit conceptum illius extremum cum hec sunt verba: Delicie mee esse cum filiis hominum. Sequitur ergo tactus ille secundus interius qui tam dulcis est quod cum sit vehementius ad delectationem movens quam tactus alter. Interroga expertum et senciet quod dico: nulla est ratio quare de predicti inmundi tactus carentia quis turbetur. Est autem et de osculis specialis ratio, quia enim vel mediocriter mundus est quod cerneret inquinatum cupit osculari. Hic autem et sponsus anime oscula que probeat. Osculetur inquit me sponsa osculo oris sui. Verum quod hoc os mundissimum esse constat. Cum libidinosum osculum os in immundum reddit deosculantis pariter et deosculati. Nonne etiam olet. Igitur illud osculum concludit oris mundissimi odore suavissimo redolentis; spirat siquidem os divinum odorem balsami. Nam et illa que perfecisse sese ex ore altissimi gloriatur: Sicut inquit cynamomum et balsamum aromatizans odorem dedi et quasi mirra electa dedi suavitatem odoris. Cui igitur ne mundissimi odoris altissimi tam suaviter redolentis desiderabili osculo quis fruetur expedit et necesse est

Hugo de sancto Victore

proverbiorum viii

Cant. 1°

Eccl. xxiiii

[illegible] consolacio super abstinentia ab osculis amplexibus et a voluptuosa seu libidinosa personarum dilectarum contrectatione

ut illo osculo careat quod ex libidine provenit vel quod ad libidinem terminatur.

Eiusdem puelle

Animadvertens multas esse quos premissum genus tristicie conturbat ad omnes simul sermonem dirigens ita ait. Cumque filii hominum [illegible] videntes filias hominum quod sint pulchre magis carum delectari querit in amplexu aut alio quovis tactu. O stulti nolite hoc appetere non expedit quidem. Quivis enim eciam in singularis qui sic condolens aliquod conspiceret pulcrum facie, sed per omne corpus alibi aspicimus et spinosum eius intelligens ruet in amplexum. Quod vero de filiabus hominum estimatis pulchritudinem attenditis. Sed queso ubi pulchritudo potest hec discerni. Nam alibi quam in facie. forte nec in facie. nam spina oculo deformat faciem. Ille vero quas pulchritudinis dicitis tamquam stulti faciem secundum faciem iudicantes i. superficiem attendentes quare quidem non sunt spine in oculis vestris non modo in suis oculis habent spinas sed totam faciem atque per omne corpus veraciter sunt spinose. Audite queso canticum sponsi sponsam suam vinea filiabus hominum tamquam eis prefers despectis comparantes. Sicut inquit lilium inter spinas sic amica mea inter filias. Quod verbum sane sub hoc accipite intellectu videlicet non quelibet una spina sed que in star ericii aculeis plena. Ita quidem quod omni ex parte qua tangitur illic pungens spina seu aculeus non modo invenitur. Unde potius spinis tangentis anime sauciande infigatur. Si tangis manu spina infiget si os ore tetigeris utrumque labium labia affliget et brevius non est pars in corpore que attacta medullis cordis attingentis penarum aculeos non imprimant. Quare propter eo sane tempore quo non dum fuit tempus amplexandi. sed longe fieri ab amplexibus quo nec tempus est tangendi quemadmodum feliciter mihi male dixit salvator. Noli me tangere. Non dum enim ascendi ad patrem meum. Huius magis tempore dicat quilibet vir sapiens filie babilonis misere noli me tangere. Quo namque libidinosi amplexu quis stringitur quo deosculatur quo ve manibus contractat et a quo contrectatur spinis in presens vulneratur cruentum quis et intimus in suo sanguine vel dicam potius in sanguinibus peccatorum miserabiliter volutando. Quia nam forte quis inquiet si iste spine perfecto horride spine sunt carnalia desideria desidiosam animam vulnerancia a quibus spinis cavere nos amonet princeps ipse pastorum apostolorum. Obsecro inquit vos abstinere a carnalibus desideriis que militant adversus animam. Unde si quispiam desidia ista tamquam spine non satis videantur affligere per spinas potest accipere duos aculeos pungentes concupiscentie carnis delectacio unde cupiditas sui remorsus contristatur non modo ventris. Unde eciam conitorius atque acutus. Unde dicantur voluptas enim quo avidius hausta est citius in contrarium recedit. Ut ait ille illustris Seneca. Gaudere ergo magis oportuit quam dolere de abstinencia omnis voluptuose contractus qui post fedam delectacionem brevi durantem cor reddit saucium suis aculeis pungitivis qui in fixi profundius ex corde educi nequeunt prius quis hamo acutus oris confusionem confusionis notabilem paciatur.

Unius post premissa accessit ad venerabilem dominam

[illegible]

ca^m v^m gemes(?) [illegible] [illegible] voluptuosi [illegible]

dem contemplationem etiam alius quidam tristis
conquerendo quod non posset manus personae
sibi dilectae contrectare. Cui illa de suis
puellis mox duas pro ipso consolando as
signavit.
Prima puella predictum fatuum sic
est aggressa. Ecce inquit quid
ex cithara simphoniaci illius citharede
divinis auribus insonuit. Tenuisti
inquit manum dexteram meam et in vo
luntate tua deduxisti me et cum gloria
suscepisti me. Haut manum quam tenere
dignatur deus qualem eam putatis vos
carnis amatores. Profecto amator liliorum
deus suis divinis manibus has manus
dignatur tenere, hiis quibus manibus post se
sponsam trahere in gloria collocandam. Que
quidem manus lilia quedam sunt ut patet, quibus
inest candor delectabilis liliorum, non
certe manus sanguinolentas spurcis
simo sanguine plenas. Forte dices quare
sic iste. Verum huiusmodi sunt manus volup
tuose. Nimirum in illis sanguis viciorum
venis decurrens contrectatione advocatur
atque ibi etiam multiplicatur. Nam secundum
singulis membris dum patiuntur. Pro
dio vult etiam per sanguinis immissionem quod et
si modica pellicula mortalium occultetur
ab oculis, iste tamen sanguis abhominabilis
libidinis instrumentum proprie cernitur oculorum
intuitu divinorum. Quippe virum sanguinum
et dolosum abhominabitur dominus, nec
abhominaretur nisi cognitum. Haut dubium
igitur quod et manus huius dolosum plenas
sanguinibus cognoscat et abhorreat. In
quarum siquidem physonomia celestis phy
siologus certissime deprehendit virum
sanguinum et dolosum sibi abhominabilem et
exosum. Sunt autem manus iste viciosum
plene sanguinibus id est peccatis de quibus psal
ps graphus: Libera me inquit de sanguinibus.
Nam et vulgares non numquam aliquos
appellant sanguinolentos peccatores qui

agitur. Mirum sit et manus ille peccatri
ces dicantur esse penitus sanguinolente
quasi per hiis aliqui impetratione sublevent ad
deum quid aliud prohibent eas nisi divinorum
oculorum aversionem possunt melius impetrare.
Nam ut ait cecus ille illuminatus olim:
Deus peccatores non audit. Sed quid est
ex corde mitius hoc atque lucrum habet pro Jo. ix
quibus de manuum suarum voluptuosa con
trectatione quod nec digni sint ad celum
sublevari pro gratie impetratione. Econtra
autem is qui caret voluptuosa manuum
suarum contrectatione eo magis gaudeat
quo ex hoc audet manus suas ad deum
sursum elevare sub spe gratie recipien
de.
Secunda puella prememoratum
fatuum sic est allocuta. Nescis
quod manuum libidinosa contrectatio
adipiscitur quod mollificat impressiones imaginis
exclusa perfecta imagine eternitatis.
Cuius certe inquies profecto illius dequo
divinus ille simphandes testatur dicens:
Factum est cor meum tamquam cera liquescens ps
Quomodo inquies adeo cor mollificatur
manuum contrectatio se extendet. Manus
namque forinsecus sunt et cor est intra.
Nec modico etiam cor et manus distare vi
dentur in intervallo. Sed huius facile est
consequi per lucem rationis. Si quidem vene
cordis ad manus usque protenduntur quod ex alr
te contingit. Ex contactu earum in manibus
calefactus sanguine et illa impressione manus
ad cor recurrente vel venarum sanguinem
et ille aliarum immutante et sic successive
calefactione ad cordis sanguinem pertingente
resultat quodammodo in ipso corde mollifica
tionis effectus quemadmodum quod trahens pro manu
sanguine dicitur brachium calefacere dum
solas manus ad ignem porrigit in medi
ate vero et qui trahit cordam distante
asse pulsat campanam. Sed et vere dici
posset cor et liquescit vero cera abipis

contractis manibus non distrahe cor prode
hoc est anima uel animus. Non enim est cor carneum
sed anima carnis porro de anima carnis dicit
ille propheta: anima mea in manibus meis
semper. Et si quadam hec rone dictum sit de
quibuscumque manibus specialius tamen id dici
potest de manibus illis quas contrectacio plenas
reddit sanguinibus. Nam ut ibi tradit
Leviticus [xvii] anima carnis in sanguine est. Qui
ergo nolit ut effeminatus defluere quasi cor-
de solido et non ad modum cere liquescere
liquescente divinam ipse pro pulchritudine
virginem oportet assiduae quam cautissime
aut strictissime custodire sigillatoris seu
magis oppositione resistendo. Si vero velit
non amittere quod inter est abstinere studeat a
manuum tam activa quam passiva contrectacione
Sed dices forte absit quod omnis manuum
contactus ad pernitiosam animi resolucionem con-
minetur. Absit quod ne omnis contactus huius
sit libidinis incentivus. Recte quidem dicis
Sed tactus qui eius modi quam animum viri non
resolvit qui efferri manum non facit qui
incendium libidinis minime operatur quam castus
tus uel pudicus est perfecto tactus huius
modi carencia ne quaquam minime contristabit
sed a tali quilibet facillime honestatis
ob gratiam abstinebit. Quod satis supponit
Ecclesiastes [xiii] ...
in ethicis suis inudi sapiens. Signum in
quit oportet facere habitum super vemente vo
luptatem uel tristiciam. Cum quidem recedit
a corporalibus voluntatibus et hoc ipso
gaudet temperatus qui autem tristatur in
temperatus

Ecce post premissa addnaz con
solacionem accessit eciam virgo
quedam tristis exparencia
voluptuose delectacionis. Cui mox domina
gracie consolacionis impendende duas de
putavit de suis puellis

Prima igitur puella ad virginem
illam tamquam ad unam de quinque fa
tuis sub ipsa lampade sua extincta
oleum leticie non habentem sic ait. Nonne
tibi note sunt prudentes virgines
que veniente sponso intraverunt cum eo
ad nupcias. Quod si nosti mirum est
valde quod non omni conamine studeas earum
collegio aggregari. Nimirum de his non
gratis seu frustra cantat ecclesia. Voce Vox ecclesie
dulcisona Ihesu corona virginum qui pascis
inter lilia septus choreis virginum spon-
sus decorus gloria sponsis quam reddens
premia. Quocumque pergis virgines se-
cuntur atque laudibus post te canentes
cursitant ympnos quam dulces personant
Perfecto ad pronos sub misso intellectum per-
inde cytharedam David prophetam dicimus
nomine laudate eum in tympano et rur-
sum laudate eum in cordis quam seleque conveniunt
coreis. Ecce hoc glosa aperit. Nam cum
dicitur in tympano glosa exponit id est in
carne iam a corrupcione libera. Signat
igitur corrupcionis carnalis voluptatis ex
clusiva. Vicem habet apud deum tympano
rum. Vicem quoque et cordarum id est omnium mu
sicorum instrumentorum cordis habitum. Et
sic iuxta scripture morem expressione
paucorum declaratur delectata multitudinis
capiendo dicta. Virginalis incorrupcio
equivalet seu potius prevalet virtutis
generibus musicorum ad laudem dei sonan-
tium. Virgo itaque carnaliter incorrupta
que lubrica carne appelle casta celestis
tympanistria est atque ab omni noxio hu
more desiccata que sicearum cordarum mu
sico usui valde placiosa est. Quid ergo
cogitas eligendum. Nonne magis eli
gendum est carnis momentanea volup
tate hoc in tempore carere et regi glorie
cunctis quam celi cunctis musicorum secundum
equalenciam instrumentorum solacium ex
hibere tam gratum et acceptabile quam

Ad virgines consolacionis [illegible] super voluptatibus carnalis delectacionis

neglecto huius celesti solacio predicta in presenti feda uti voluptate et que sectores in illa sui turpitudine consistente ipsi regi glorie cunctis quoque celicolis abhominabilem esse constat certe quod secundum nequaquam sed primum est gaudendum digendum

Secunda puella ad predictam fatuam virginem taliter est locuta ad stulta et insipiens cum salua virginitate pro modicis voluptatibus relictis propter deum hic valeas multo maiores Cur ergo hoc tristaris quod non habes ipsas minores scilicet carnales

Vis scire quod hic valeas maiores Certe carnales delicie sunt decies minus propterquam relictione propter deum factam ab ipso deo centuplum est promissum quippe nulla est eo qui relinquens domum uel agrum aut uxorem etc huiusmodi centuplum accipiet in hac vita et non idem de carnalibus scilicet deliciis sentiendum Sed quid certe relinquens propter deum domum aut agrum aut uxorem etc huius centuplum accipiet in hac vita id est in centupla consolacionem respectu huius quod in relicta huius sed si eam nunc reliquisset prout diluci de preceptum modo supius declaratur quod agitur est quod virgo relinquens propter christum carnales delicias quas corrupta hic posset centuplum consolacionem accipiet in presenti et si qua virginum fatuarum hoc non experitur huius rei veritatis arcet ex causam quia non relinquit carnales delicias siue voluptates pure et simpliciter propter deum qualem finem et modum tenere relinquendi determinat ipse christus Certa to itaque modo et fine debito circa relinquendi pro relictis carnalibus deliciis virgo prudens deum delicias centuplum id est multo maiores delicias consequitur sacris virginitati cum de virgine gloriosa in hoc cantico canticorum Sponsa facta es et suauis et signanter subiungit in deliciis virginitatis que inter delicias iste sunt precipue atque suauissime Qua propter et ille dulcis pater clareuallis Quid inquit delicias dixerim virginitatis Secunda cum nunc fecunditatis quo quidem nunc prudentes virgines uel spiritualiter ~~quippe relinquentibus eis~~ et magis id cito delectabitur quando non ~~fruendo~~ fruantur quippe relinquentibus eis propter christum amore venerem voluptatem et per consequens carnalem fecunditatem in solaciosa terminant ad plenum tam pro utroque relicto centuplum secundum diuina sponsi debeat contingit eas pro carnalibus filiis spiritualium filiorum multiplicacione in centuplum fecunditatis secundum dictum illud propheticum pariter et apostolicum multi filii deserte magis quam eius que habet virum et hii quidem spirituales filii tanto secundum iocundiores magis quoque desiderabiles quanto minorem eis quam carnalibus curam educacionis necesse est impendere uictu namque non indigent nec vestitum requirunt et hac quidem admodum corpus future claritatis Nec mirum nempe et spiritus est quod pulchra et casta generacio cum claritate Vnde ornatu quippe sibi quoque celestis claritatis sunt contenti Sed et in hoc seculo filii tales cum sunt actus intra manentes uel operibus quibus cluunt uirtutibus sunt vestiti Vel saltem caritate informante adornati

Septimo post premissa ad sepedictam dominam consolacione accessit et alius tristis petens super carencia conviviorum et epularum seu deliciarum huius consolacionem Cum illa per consolacionem suam de suis puellis in modo adiunxit

le° vij ca° v

ca[illegible] agenes consolacionem sit carencia conviviorum et multiplicatio epularum siue deliciarum [illegible]

Prima puella ait ad hominem
predicta desiderantem Nonne
tibi melius foret misturam brevis
durationis convivio quatenus iugis convi-
vii capacior esses quam breve eligere
et iuge negligere fateor mihi proinde melius
Sed ne dubites mundana convivia brevis
esse durationis Non semper certe sedet ad
mensam talis homo conviviis quibus va-
cantes occupantur sic periculis Reperitur nimi-
rum in storiis legendis quod periculum solet
castitatis in deliciis fore quod Ieronimus Inter
epulas et delicias non est credendum pu-
dicitiam posse servari Cur ergo brevi du-
rantes delicias diligis et non potius
ipsis misturam carere eligis ut sis capacior
iugis convivii quod dictis apponitur periculis
Quod est illud in quo effecto Salomo
in proverbiis illud manifestat dicens.
Secura mens quasi iuge convivium Huius
ratione convivio ut de altioribus tractem
non desinit quantum ad cibum natatilia et
volatilia grata decoctione grata Que-
nam sunt in quibus illa Sunt certe vo-
lucres celi et pisces maris qui perambulant
semitas maris Hiis namque fiunt epu-
le secura mente degustande. Nimirum
volucres celi sunt sancti in celo qui assump-
serunt pennas ut aquile volabunt et
non deficient Porro pisces maris sunt
huius maris magni et spaciosi manibus
sunt sancti in terra adhuc in pelago huius
mundi constituti qui tamen perambulant se-
mitas maris feliciter ad portum salutis
breviori atque strictiori via tendentes quia
iuxta dictum pictagoricum per vias communes
non ambulant ne multorum sequantur
errores Vis autem scire quomodo vel
quantum ex hiis epule ad gustum secure
mentis reficiendum decoquantur Certe
hac contingit quando hec sunt in con-
templatione tamquam grata materia et
delectabilis intellectualis decoctionis
et effectualis masticationis offerunt ad
hoc plurimum igne castitatis Nimirum di-
cuntur hominem secure mentis atque pure
sanctorum vitam mentis vel melius conspe-
ctum qui dum vivunt tam convivia quam
alia mundi delectabilia contempserunt
considerandam obicitur tunc quasi ex oblato sibi
preciato eius ferculo corporis mentis non
mediocriter reficitur Porro quantum ad
potum non est comparatio cuiusvis mundani
convivii ad iuge convivium ante dictum nam
si mundani convivii potu cuiusque optimum
vinum forte habundat huius condicio tes-
te scriptura Talis est quod blande ingreditur
sed in novissimo mordebit ut coluber
Quod quam appetibile convivium cuius potus
est ut coluber formidandum huius po-
tus non scriptura tantum sed et experientia
credentia nobis fecit Non sic de
dicto iugi convivio cuius convivie vino
spiritualis letitie quod deum et homines
letificat inebriantur cuiusque convivie etiam
illo convivio adhuc mentis participant
de quo melius perfruendo dictum prophete
per intelligi facit dominus omnibus populis
convivium vindemie defecate .i. de vi-
no pure letitie sine omni tristicia
admixtione quale convivium hic mundano
convivio est impossibile

Secunda puella ad predictum hominem
sic ait tu si deliciose con-
viviis puta consistentibus in cibo et potu
delectaris intentionis finis attamen tua ut
supra patuit famelicam facis Nam
pe de [illegible] cum adesiis suis gusta-
to quidem spiritui despicit omnis caro igitur
secundum laycos ad destructionem cogitur Si
tibi non despicit omnis caro quanto delici-
as diligas carnis attamen tuo gustare

Ieron. in [illegible] et [illegible]

Pro. xx

scilicet fructibus spiritus pasti non permittis
Porro si que carnis sunt scilicet exquisitiora
convivia et epulas spernis nec minus po-
tius eciam queris delicias perfecto reficientur
anima tua interius delicijs fructibus spiritus pu-
rissimis et purissimis nec non et aroma-
ticis Sed qui nam inquies sunt isti fructus
purissimi et purissimi atque aromatici Certe
ad galat v — fructus spiritus sunt virtutes Nam apostolus
paulus sic accipit fructus spiritus ubi
dicit fructus spiritus caritas gaudium
pax paciencia Vis autem scire quod hij
fructus primi sunt atque purissimi sume ar-
gumentum ex condicione arboris Nam
qualis arbor talis fructus Si enim
arbor bona fructus bonos facit quanto
est ut arbor optima optimos facit fruc-
tus nobilissima nobilissimos purissimos
purissima dulcissima dulcissimos Sed
quid spiritu eius tamquam arbore sunt dicti
fructus melius nobilius purius vel
dulcius esse posset Audi scripturam ex-
clamantem O quam bonus et suavis
Sap xii — est domine spiritus tuus Vis rursum scire
quod virtutes sunt fructus aromatici scilicet odo-
ris optimi considera quod de virtutum odori-
bus multa reperiuntur in scripturis Unde
et de virgine glosa ait Virtutibus quibus
erat vestita cantamque eius erat odor
inestimabilis omnes investimentis eius
Sunt ergo virtutes odorifere adeo de-
lectabiles quod dicit ob hoc magnus archi-
Ambrosius — antistes Ambrosius Virtutes fructus
sunt ingenuarum mentium sincera delectacione
reficiunt hinc autem perfecto quod ipse vir-
tutes convivium animi conferunt Audi pasto-
rem dominici gregis gregorium loquentem egre-
Gg super Iob — gium de filijs Iob loquentem filij in-
quit per domos convivium faciunt dum virtutes
singule iuxta modum proprium mentem pas-
cunt Si ergo exquisita convivia et
delicias desideras delectabilius reficieris melior ani-

gustus primo simul et visus Unde pro-
pheta gustate et videte quoniam suavis est
dominus Sed nec isti sensus tantum sed cum
visu eciam auditus interiori sensu dicit propheta
Audi filia et vide Et item audiam quid loquatur
in me dominus deus Pariterque modo est sensibus
et delicijs interioribus sensibus Sed quid
numquid non melius est animam cum hijs
omnibus delectabiliter reficere atque spiritualibus
delicijs delectari quam ipsam cum hijs si-
cut sensibus famelica remanente reman-
ere pauperem illud carnale gustum paupe-
rem reficere solis scilicet delicijs exquisitioribus et ca-
ritis et hoc per se intitulum carnis

Cetera puella ad

Hamen predictum convivia epula-
rum et delicias huius desiderante sic
ait Cur ista desideras de quorum carencia
pocius gaudere debuisti quam tristari Eo
minus quod frequenter corpus usus terribile dei
provocat iudicium ad infligendum preciosius cru-
ciatus Semel quidem in primo parente eius
de paradiso voluptatis ac si propheta est
dicere malis dei gratibus Vis item
vel alium paradisum voluptatis introire
et nomine hoc est eo amplius formi-
dandum quo et dignius preciosum in nos mis-
ericordie pauperis puniendus quod admodum et repri-
mis puniendum Vide hystoriam de di-
Luc xvi — uite et lazaro Audi quoque et circa hoc
preciosum clarevallis clarissimus vobis peri-
culum in hac materia declarante Ego
Bern — inquit diuitem de quo salvator facit
mencionem in eius in nullo audio accusari
nisi quod induebatur purpura et bysso
et epulabatur cotidie splendide Si
crudelitatem eius arguimus quod sibi ea inmodi-
cis et videns fratrem suum egere clausit
viscera sua ab eo quid dicturi estis qui
tot videtis lazaros esurientes et nu-
dos et plus deuinitis unde quid dece-
atis miserijs cogitatis Sed ad treme-

dum mendicum veniamque abrahe Me
mento fili quod recepisti bona in vita tua
et lazarus similiter mala Verum utrumque
est negari non potest. Per similia et paucis
expressa est summa negocii Iste bona et
ille mala recepit Nunc autem hic conso
latur tu vero cruciaris Egregium
et flere terribile in indicijs deus super
filios hominum hec ratio est cruciatuum causa
tota quod in seculo bona receperat Ita
plane Neque enim nos ad hoc de paradiso
voluptatis divina auditu esse eiecisse vide
tur ut alterum sibi hic paradisum ad in
vencio humana paret hec pater
ille.

Tercia puella ad hominem in
hoc mundo delicias querentem
ventris appetentem sic ait
Nonne te esse professus es de milicia chris
tiana professor inquies quippe milicia
est vita hominis super terram Cur ergo
affluendis de delicijs te verecundia
non restringit Nimirum hinc miles inertie
reputatur qui minus est delicatus Quis
inquies est ille audi venerandum presbiterum
Jero (Jeronimum) Nimis delicatus est miles qui vult
hic gaudere cum mundo et postmodum reg
nare cum christo ut de delicijs ad delici
as transeat hec Jero Sed quid si
velit nunquam est dare possibile Velle eius
effectu inanire audi eidem presbiterum eun
dem Difficile inquit immo impossibile
est ut presentibus et futuris quis fruatur
bonis ut et hic ventrem et illic
mentem impleat ut de delicijs ad de
licias transeat et in utroque seculo sit
beatus et in terra et in celo appareat
gloriosus et hoc hinc prius cum in me
mori meis de sororibus supius in
dixisse

Quinta puella ad hominem pre
dictum voluptate in ferculis

multiplicibus querentem sic ait Cur
homo appetitui tuo non refrenas Diu quis
graviter potas et mite ipsum non com
pescimini tuum tamen futuris statim sed in prima
vindicabitur Nec semper leviter sed mul
tiplices vena mortis Siquidem ipsi tibi
et potus multiplices sunt in fugiunt audi
illustrem senecam Multos inquit mor
bos fercula multa fecerunt Et si dicis
in firmitas hec non est ad mortem Er
ras plane Nonne secundum sapientie testimonium
de vino constat quod et cibo queat de
lectabili quod scilicet blande ingreditur
et in novissimo mordebit sicut colub
Nunc effectu morsum colubrinum mortis
inductum multi incedunt facit sentiunt
patet plane et ad plenum docebit te in
fortius sapor mea

Octavo post premissa sepe
dictam dominam consolatum
adyt et alius quidem sepe
congrens de laute privacione carencia
et de eorum dicta Ad que consolandum de
suis puellis septem advocavit
Prima puella ad hominem
iam despitum de solempnium
pitanciarum carencia melancolicum sic
ait Cur es melancolicus Cur tris
taris An nescis te comparatione esse ex
duplici natura corporali scilicet et meliori
quis putas illorum melior est quis dig
nior quis nobilior si dixis ut aparet
quod minor Cur ergo et non illi pitancia
solempnus debetur Cur solempnis solici
taris de illius pitancia hominis quod foris
est et non eius qui intus est gloriosioris
ad ymaginem dei facti Sane pitancia

ca. 7 [illegible] sup. pitanciarum propter religiosas solempnis sine laute privacionem carencia [illegible] dicta [illegible]

solempnis et optima eius comparatione pittancia omnis exterior pittancia media est in sacra consistit lectione. Ubi dei que ad mensam quidem precipue religiosorum fit consuetudine. Quod verbum dei quanto audibus eo magis attenditur et perfectius intelligitur ac delectabilius sapit auditori quo per multiplicationem et variationem ferculorum exterioris hominis pastoris aperte auditor minus distrahitur. Nam et egregius ille dominici gregis pastor gregorius in suis moralibus dicit. Si carnem voluptatibus abscidimus mox quod delectet invenimus in estimando sine quod pittancia exterior et interioris pittancia hominis ita simul possint stare quod non alterius huius vel illius usu detrahatur. Cur ergo in hoc non gaudes quod exterioris hominis pittancia subtrahitur ne si aliter fiat perfectioni recreationis interioris non modica portio detrahatur aut ne fercula eius reddantur insipida que alias pinguedine spiritus crassa essent atque plurimum saporosa. Dices forte tu ego redarguor in hac parte. Neque imputatur mea neque peccatum meum tu totum factum sit interiori homini imputandum quia eum solus disponit animus is solus non gleta gratia de solius hominis lauta penuria sui recreatione solicitatur. Non sic audis tu solo nomine religiosa sed memor sis salutis tue. et sicut rectum est apud comites facultatis quod dicitur qui dicit aut supple solam intellige simile est ac si dicat cum toto vel edificare. Tu ergo certe culpabilis es tu es quod gulosus es tu interiori occasionem das pro ea quidem quibus ab eo distincta es sensus habens pronos in malum ab adolescentia tua

Quinta puella

Hominis apud pauperem victum querulanti sic ait. Audito homo

gg super ezech mor[alibus]

Aug de malibus

duo vite et quod tu velles saciari et quod nescis saciari distas ergo primum saciari ergo facias aliquid in eius tuo quo eodem saciari et nichil proximius atque probabilius facile patris quod ipse saciari. At vero qui dato posse saciari nomine illo incontempti continuatio magis saciabis. Utique sed quod presente tolera patienter inopiam et contedem aliquid societatis copiam et secundum sponsi dei sponsorum centupli accipies in hac vita i. centuplicem saciabis et hinc forte pastor gregorius videtur sic dixisse Erit saciari quod alimentorum inopiam sine murmure tolerat. Erit inquit saciari indicto scilicet centuplo in quo exterioris hominis societas est mutata quod in centuplum formaliter consistit maliciam parte ad ipsius interioris hominis recreationem pertinente

Sexta puella ad praedictum querulantem sic ait. Cur de simplici dieta turbaris. Esto enim quod hoc forte aliquo homine bona erat delectationis tamen magis homini confert ut potest corporis sanitatem abstinentia et puritatem dimidius nutritiva. Ubi hoc stare exemplo dixit pater. namque hoc exemplariter in daniele et sociis eius. legitur enim quod daniel invenit gratiam et mox apud principem eunuchorum dixit quod ad malazar quod princeps constituit sic eos tempta. nos obsecro servos tuos decem diebus et dentur nobis legumina ad vescendum et aqua ad bibendum et contemplare vultus nostros et vultus puerorum qui vescuntur cibo regio et sicut videris sic facias. Sequitur post decem dies apparuerunt vultus eorum meliores et corpulentiores omnibus pueris qui vescebantur regio cibo

Septima puella ad hominem de paupere victu querulantem sic

gg omelia vij super ezechiele

daniel 1o

ait. Cur de hoc grauaris cum quanto tempore agraui egritudine perseuerare. Aliud inquies est hoc, perfecto victus simplex. Nimirum id quod post egritudinem perseueranti curare videtur etiam posse non diu contente hominem perseuerare. Sed quid. Venerit victus simplex graue videtur egritudinem posse curare presertim contritam ex delicatis et largis epulis que aie nocent et corpori. Audi de hoc venerabilem senem. Inposito venabile volumen decretorum dictum induat. Legimus inquit quosdam morbo articulari et podagre humoribus laborantes proscriptione bonorum ad simplicem mensam et pauperes cibos redactos conualuisse. Caruerant enim sollicitudine dispende domus et epularum largitate que et corpus frangunt et animam. Hec pater ille sanctissimus.

Unica puella

ad predictum sic ait. Cur hodie iocunda tristaris et decem horrendarum carentia de quo gaudendum esset turbaris. Dicitis forte quod res sic ipse perfecto res prima est simplex victus mediocris mense secunde vero res sunt diuiti mense aut optates pitantie. Audi Iohannem os aureum. Simplex inquit victus et mensa mediocris plenam iocunditatem habet et voluptatem. Equus vos diuitis mense spectabiles quidem horride ac morbiorum grauitatis plene. Hec ille et ratio perditi in prompto patet. Nimirum os hominis dicitur esse nequam. Sed mensa diuitis nequior est decepit enim os ab illa magis quam decipiat. Sane duces in mensa quibuslibet bonis habundante diuitum et varii et rari cibi variis modis preparati offerunt singulos ad suum gustum alliciendos tamquam amicos nature osculo recipit quos post breue diu digerendi sunt tamquam aduersarios sine hostes nam ipsam

inpugnantes sentire incipit. Non sic certe non sic. In tenui dieta non sic simplex victus pugnat cum natura sed tamquam familiaris domesticus pacem habet cum illa. Audi Helinandum illum cysterciensem. Ad conseruandam inquit sanitatem nichil efficacius quam cibi et potus vdemptitas continuata. Varia enim fercula valitudini sunt natiuarum omnis autem talis varietas parit humorum repugnantiam et omnis humorum repugnantia repugnat sanitati. Unde elegantissime et prudentissime respondit quidam de nostris adolescentibus beluacensis episcopo cum interroganti. Unde contingeret quod sanior et pulchrior esset in claustro quam solet esse in seculo quia inquit uniformiter viuo et decenter. De quorum primo habeo ut sanus sim. De secundo ut pulcher sim. In seculo autem viuebam tam difformiter quam multiformiter. De quorum primo nascitur turpitudo etiam corporalis. De secundo egritudo. Propterea epicus sic dicens. Aliud ergo comedisti hodie. Satis inquit. Aliud heri. Sic satis. Non quero inquit de quantitate sed de qualitate. Aliud comedisti heri quid hodie. Heri inquit comedi pisa et olera. Hodie olera et pisa. Cras autem comedam pisa cum olibus. Postea olera cum pisis. Vide ergo quam pulchro circuitu eadem simul circuiuit ut variis modis ostenderet eadem sic semper uti dieta que prestat corpori et sanitatem et pulchritudinem.

Nota puella. Cur non magis ad predictam hominem sic ait. Cur non magis gaudes quam turbaris de victu leuioris digestionis et cure minoris quam de victu peioris digestionis maioris grauaminis nec non et maioris cure et laboris. Aliud forte inquies ipsi victus primus et secundus. Certe primus

victus consistit in cibis simplicibus
sordidus in rebus carioribus sed non habun-
dis carius. Audi devotum simul venerabi-
lem Jeronimum doctorem libro venerabiliter
inductum. Ne inquit tales accipiamus cibos
quos aut difficulter digerere aut comes-
tos per magno partos et perditos labore
doleamus. Olerum et pomorum et leguminum et
facilior apparatus est et arte impendiis
coquorum non indiget et sine cura
sustentat humanum genus moderate sump-
tus quia nec avide devoratur quod irri-
tamenta gule non habet et leviori di-
gestione decoquitur. hec ille

Septima puella

sic ait ad hominem latam pro-
curacionem desiderantem. Numquid
audivisti domine quod est minimum? Vertitur
in vicium quod scilicet omnino cunctis est
fugiendum. Sed quid est minimum? profecto
in refectionibus ille cibus qui minimo habundans
est qui sufficientem excedit dicens aliud
est sufficiens ille habet dubium de quo
contenta est natura. Sed quid est? Ne magis
hoc illis prius de quo natura contentatur.
Est preterea primum prout patet fideli tes-
timonio. Audi Senecam illustrem. Venter
inquit precepta non audit poscit
et appellat. Non est tamen molestus credi-
tor parvo contentus est si das illi quod
debes non quod potes. Audi de hac
etiam Boecianam consolationem. Si inquit
quod natura satis est replere indigenciam velis
Nichil est quod fortune affluenciam pe-
tas. paucis enim minimis que natura con-
tenta est saturitatem si superflua ve-
lis urgere aut iniocundum quam infidus
fiet aut nocivum. hec illa. Denique se-
cundum mundi sapientem Natura non deficit
in necessariis unquam aut deus non auctor. Sed
dic michi queso sunt illa alimenta
necessaria de quibus hoc natura providit profecto
artificialibus superfluitatibus [illegible] non

sed in simplicia nutrimenta ut lac mat-
ris quo ad parvulos glandes et similia
quo ad adultos. Audi illustrem Boecium fe-
lix inquit nimium prior etas facili que
sera solebat ieiunia solvere glande non
bachica munera noverant liquido confunde-
re melle potum dabat lubricus amnis. Sed
quid dico certe non est prohas. Vel cogi-
tare que sine sumptibus dilectissimis de-
ficiat in necessariis dominice ps. Jacta cogita-
tum tuum in domino et ipse te enutriet. Nova
vero per ipsum dilectissimus parva simplicia
fuere nec multa nec magna patet in
suis anachoritis et prophetis. Nam Paulo
primo heremite per corvum hora prandii cot-
tidie dimidium panem misit et in adventu
Anthonii prebendam duplicavit. Helyas
etiam in deserto per angelum excitatus
conspexit ut comederet deo providente
invenit ad caput suum subcinericium pa-
nem et vas aque ad comedendum scilicet
et bibendum et ambulavit in fortitudine
cibi illius xl diebus et xl noctibus
usque ad montem dei Oreb. Et numquid illi
paravit deus lautiorem mensam facere in
deserto? utique poterat sed non fecit.
Danieli etiam servo suo in lacu leonum
constituto per Abacuk prophetam misit
pulmentum coctum quod messoribus et intri-
tum panem in alveolo. Hec enim autem
provisio singulis facta provisorum. Nonne
satis simplex fuit dico quod minus et
in nobis unus deus dilectis unus quam dig-
nis latius providendum muto restringere potuit
omnis superfluitas appetitum

n

Octava post premissa adiit
alius triplex dominam superdic-
tam conquerens de carencia
potus vini cui ipsa pro-

Marginal notes: Jeron. et hic de aspidi v ne tales — sic quod prius — Boec. li° ii prosa v. — Ap. iiii° de aia — Boec. li° ii metro v — ps — Ut in legendis eorum — Re. xviiii

[illegible] consolacio specialis super carencia potus vini [illegible]

complacere sua duas adiungit

Prima itaque puella ad hominem eundem de potus vini vel
sicere carencia tristantem sic ait
o tu homo animalis cur tu potum
desideras hungreme potius aiunt
bus omnibus enim potum vini delicatissimi
tribuit animalis sed nec vox ait.
nec leo. nec vox animal aliud potum vini
desiderat. Quinymo pocius legitur
sicut sitit ceruus ad fontes aquarum Cur
igitur potum vini vel desideras propter
honorem vel propter utilitatem vel propter
nec delectacionem seu voluptatem. De
solo primo michi assumo reliqua duo
sorori mee relinquo. Dico igitur tibi
si potum vini desideras propter hono
rem ut pote qui de vini carencia e
rubescas Erras plane Vanus est
enim honor ille quem si queris est ar
gumentum contra te. et quod virtute
careas fortitudinis qua resistere vale
as tam modico venticulo vanitatis
quod eciam virtute careas magnanimitatis
qua honorem tam modicum parvipendas
Denique si carencia honoris huius te
parumper forsitan humiliaret atque sic
ad virtutem humilitatis te disponeret
aut ipsam augeret magis bonum incompa
biliter esset talis humiliacio quam dictis ho
noris tam modici conservacio

Secunda puella

sic ad tristem ait O amice si
contempto de quo iam soror mea locuta
est honore potum vini desideras ut
nimirum homo quasi tu dixisset ysaias
Sitientes venite ad aquas Quare et
salon in proverbiis aqua frigida anime si
tienti quasi dixisset. et ut tacitus e
pubz iste in signis boecii. felix nimi
um prior etas sompnos dabat her
ba salubres umbras altissima pinus
pocula quaque lubricus amnis non bachica
munera norant. liquido confundere melle
Ut modo ita redirent in mores tempora
priscos hoc ille Dices forte quod non redibit
quia modo post ista prisca tempora potus vini
est necessarius vini Quod si est ita quare
tunc octauianus augustus contentus de inopia
et raritate vini ipsum saussidam cohortant
voce satis puisum dicens quod aquis haben
dabant Rursus si potus vini necessarius
est homini quomodo tunc Jo. bapta vinum et
siceram non bibit aut quomodo beatus
ille predictus dum in iuventute palecie
studuisset vinum per decennium non bibebat
ut animum transferret ad sapiam sciens
quod aqua sapiencie salutaris et vini po
tus ipsum discordarent Si vos secundum
illustrem boecium Vinum madide strep
tum acuit ingenium l credo hoc bonum
sed manus malum exprimunt quod vinum eciam
modicum sed simpliciter scilicet ad bibendum
acuit appetitum Quippe abyssus abyssum
invocat Denique si potus vini est necessarius
quomodo tunc persone multe eiusdem no
bscum spei cum vini carencia sani vi
uunt et longeui quorum non nulli nec
vinum appetunt nec gustare possunt quod michi
aut vivida sic rubetos genas hilares
ora et flamantia quibus et iocunditas
inest bone societatis et quietis Pos
tremo si potus vini est necessarius quomodo
tunc deus animos quos natura deficeret in remotis
dilectissimus suis anachoriticis predictis
prouisis quorum de pane vel de dactilis de
vino non legitur prouidisse Dices forte
consuetudo potus vini necessarie induxit
quid ergo michi dicis de captiuis
eiusdem consuetudinis quibus cum
pane aque recens pittancia videatur
et licet consuetudo sit non nullis

Ysaie lv
Pro xx
Boe lio q
met v
Nota Joh
bapt v
Nota depomo
sed de pane
aqua

altera natura vel naturam alterauit. Ut potum
vini requirat quod tamen ipsa natura non est
facile reddit homo ad naturam ut sic ces-
set necessitas potus vini. Sed bibendo vi-
num necessitati consulitur sed delectationi seu
voluptati prouidetur. Vis modo scire quan-
tum in hoc consistat hominis detrimentum
Certe puritatem tollit hec voluptas
atque mercedem puritatis que celeste merce-
dem non mediocriter emulatur cuius notabile
preceptum habuit puritas in hac vita.
Vis hoc scire patrum librum legito et
Iohannem abbatem. In veneris puritatem
naturam ergo ecce homo consequitur bonum
animi corporali potu preualens declarato

Vitas patrum li° v. ca° 4°

Cum ex premissa accessit
et alius tristis ad duas
consolatricem conquerens quod
ad temperanciam in victu obseruandam esset
obligatus. Cum illa premissa consolatione de
suis puellis secunda adiunxit

Prima puella ad hamnes

illud in paciencia comessacionibus et
ebrietatibus deditum sic ait. Nomine
tenuit apostolus paulus scribens ad Ro-
manos requiri ad hoc quod honeste
ambulemus quod in temperancia in comessacionibus
et ebrietatibus non sectemur. Tu vero
si non doctrine apostoli huius nec aliis diuinis
sanctorum dogmatibus credis uel gentilibus
Et attende dicta alicuius viri gentilis quam
stricte quod temperanciam seruare multo me-
lius est quam in temperate cibis te et
potibus intentum esse. In mortis namque
articulo constitutus sic ad suos dis-
cipulos est locutus. Nescieris quod plures

Tli de primo si de morte alp

pueri et perfectus mortificauit animam
desidia sua in hoc seculo in comessacione
potu et vestitu et aliis delectationibus et
thesauris auri et argenti et contempsit omnes
delectaciones adducentes ipsum ad destructi-
onem corporis et anime quia qui intentus
est multum comessacioni et potui et victui
huiusmodi nimiis delectacionibus in talibus
delectatur tamen tempore quo comedit corrumpit
corpus suum in infirmitatibus et tristiciis.
Hec ille gentilis catholico multum plus

Secunda puella

ad hamnes illud aptitudinem ad e-
dendum et bibendum temperate
et ab hoc turbatum sic ait. Ad homo cur
de temperancia seruanda turbaris. Signum
est quod bona que operatur et mala intemperancie
nondum didicisti. Vis ergo utrumque scire
audi Iohannem os aureum cuius dictum in hac
materia liberum ducit doctorum. Nichil
inquit sic iocundum est sicut cibus
bene digestus siue dador decoctus. nichil
salutem sic operatur. nichil sic egritudines
fugat. sicut moderata refectio. Sufficien-
cia quippe cum nutrimento et sanitatem
simul parat. et etiam voluptatem glo-
sa i. hylaritatem sequitur habundancia vero
morbum facit et molestias ingerit
et egritudines generat. Quod enim facit fa-
mes hoc etiam plenitudo ciborum magis
autem multo homini peiora. Fames quippe
in paucis diebus aufert hominem et
liberat ex hac vita penali. Excessus
vero ciborum contra statuta et putrescere
facit corpus humanum et macerat egritudine
diuturna et tunc cum morte crudeli con-
sumit. Hec ille Io. Ieronimus vero verendus
concordans morbi inquit sanitate
nimia contrahuntur multique impaciencia
gule vomitu remediantur et quod tur-
piter ingesserunt turpius egerunt de

Crisostomus in omelia super mat. et hec de cons. di. v. ca° nichil

Ieronimus

ca 7 de armis consolacio ... sup. ... ad temperanciam ... e pauli ...

magis fulgatum est verbum quod multo plures
occidit gula quam gladius Sed et ecclesiasticus
dicit In multis escis erit infirmitas
et propter crapulam multi obierunt qui
autem abstinens est adiciet vitam

Tercia puella
ad hominem loquens visus vel de
siderij multitudinis ferculorum
et sollicite preparationis intemperatum sic
ait Tacto de multis que iam audiuisti
unum solum quod plus de malo habet
quam sapiat de bono ferculorum varia mul
tiplicitas est nocumentum seu grauamen
quod infertur stomacho ita ut infe
lix reputetur Ex quo quidem grauamine
in humano corpore proueniunt multa mala
Unde ipsum grauamen stomachi dulcis
ille pater clareuallis Contra nonnul
los gulosos prelatos clare ponderat
et declarat Tanta inquit accuratione
et arte coquorum cuncta apparantur quatenus
quatuor aut quinque ferculis devoratis prima
non impediant nouissima nec satietas
minuat appetitum palatum quippe dum
nouellis seducitur condimentis paulatim dis
suescit cognita et ad succos extraneos
veluti adhuc ieiunum avide renouatur
in desideria venter quidem dum nescit o
neratur sed varietas tollit fastidium Quia
vero puras ut eas natura creavit epulas
fastidimus dum alie aliis multifarie
permiscentur et spretis naturalibus quas deus
indidit rebus quibusdam adulterinis gu
la prouocatur saporibus transitur Nimirum
meta necessitatis sed necdum delectatio
superatur Quis enim dicere sufficiat quot
modis ut cetera taceam sola ova ver
santur et vexantur quanto studio evertuntur
et subvertuntur liquantur durantur minu
untur et nunc quidem frixa nunc assa nunc
farsa nunc mixtim nunc singillatim appo
nuntur Ad quid hec omnia nisi ut

Bn̄ in apolog° ad Deicu°

soli fastidio consulatur Ipsa deinde qua
litas rerum talis deforis apparere curatur ut
non minus aspectus quam gustus delectetur
ut cum iam stomachus crebris ructibus
repletum se indicet necdum tamen curio
sitas satietur sed dum oculi coloribus
palatum saporibus illiciuntur infelix sto
machus cui nec colores lucent nec
sapores demulcent dum omnia suscipere
cogitur oppressus magis obruitur quam
reficitur Hec ille dulcis pater

Quarta puella
ad hominem predictum sic ait
Cum desuando temperanciam
tristaris ut gulosus considera eius laudes
et vicij sibi oppositi vituperium et digne
cessabit mentis passio tristicie De laude
temperancie audi Jo. os aureum doctorum
volumine allegatum Nichil inquit sic sen
sum acuimen operatur sicut refectio mo
dica Audi et venerabilem Jeronimum presbiterum
Moderatus inquit et temperatus cibus et
carni et anime utilis est Econtra autem
de vicio opposito velut vituperio sic
audi gracianum Venter inquit pinguis
ut Jeronimus ait grossum sensum
generat Audi quoque ysidorum Gule
inquit satietas nimia aciem mentis ob
tundit ingenium quoque acutum facit Au
di Jo. Cass. Non sola inquit crapula
mentem inebriando confundit Unde ceterarum
cunctarum escarum nimietas vacillantem
eam ac nutabundam eam reddit et
que integritatis ac puritatis contemplacione
dispoliat Denique audi et galienum
virum doctissimum ypocratis interpretem ex
dictis Jeronimi in predicto decretorum vo
lumine allegatum qui dicit in exordio
medicine athletas quorum vita et ars
sagina est nec vivere posse diu nec sa
nos esse dicas qui ita nimis sanguine

Cris° de ieiu°
Jero°
xliiij d. Si licet
ysidorus
Cass de institucione monachorum
galienus
ut de cons. dist. v. Nec

et adipibus q(uasi) luto involutas nichil
tenue nichil celeste sed semper deceribus
eructuare et ventris ingluviem cogitare

Vincta puella
ad hominem dessuadendum in edendo
et bibendo temperanciam conservandam

sic ait Cur in umcalis temperancie cum
potius deberes gaudere illam sectari
tu quia intemperancia ad multa mala te de-
ducet venereas voluptates scilicet ut de-
clarata Nempe quod hoc sit tibi formidandum
iiij cao — docent plurima testimonia Audi primo Jo-
Jo cass de institutione monachorum — cass(ianum) Nunquam inquit poterit ardentes con-
cupiscentie stimulos in cibis quibusquis
desideria gule refrenare nequivit hec
ille Et certe desideria inquit gule que quidem
tam in comessacionibus quam inebrietatibus
sive in excessu cibi et potus sunt con-
tere Nomine enim ardentes concupiscentie
stimuli seu libidines sentientur excessum cibi
Certe sic Audi ysidorum hoc conside-
Ysidorus 2o li(bro) soliloquiorum — rantem Cibarum inquit satietas carnis
luxuriam suscitat ebrietatis vicio
crescit carnis temptacio satietati sic
Jero. in epla — libido adiuncta est Nomine etiam libido
sequitur excessum in potu Audi venerabilem
Jeronimum presbiterum Venter inquit mero es-
tuans cito spumat in libidinem Venter
enim et genitalia vicina sunt et unius
alterius ministrat ex vicinitate enim membrorum
sequitur confederacio viciorum hec ille venerabilis
Qui rursum alibi quantum ad excessum
tibi sic dicit Semper satietati lascivia
iuncta est vicina sunt sibi venter et
Jero. in sermone — genitalia per membrorum ordinem ordo vi-
ciorum hec ille Si igitur non habita cibo-
rum copia delicatorum desiderium contra
te excitat cogita quod eorum copia si habeas
te fortassis tamen vel magis excitaret
desiderium vel confundet exercitum vene-
reorum actuum Nec istud modicum quidem
nimirum per hoc virtutes anime destruuntur
Audi de hoc pastorem dominici gregis

gregorium Nec istud modicum quidem — gg in mpasto
Coquorum inquit princeps muros iherusalem
destruit quia dum venter ingluvie
tenditur virtutes anime per luxuriam destruuntur
hanc quam summam una cum precedenti simul
gracianus dis(tinctio) plus in ante — ponit ille gracianus Ventris inquit in-
gluvies ad luxuriam facile provocat et
anime opus bonum reddit dissolvit Unde
venter et genitalia sibimet ipsis vici-
na sunt ut ex vicinitate membrorum confederacio
intelligatur viciorum hinc etiam nabuzar-
dan princeps coquorum muros iherusalem de-
struxisse legitur quia ventri cum coquorum
multitudo deservit edificia virtutis ad
solum redigit hec gracianus Sed nomine
destructio virtutum anime dampnum hominis
est gravius et inestimabile

Nota puella ad superdictum
hominem dessuadendo temperanciam et
tristiciam sic ait Nequaquam homo
hac de causa tristari posses quod vino
potius gaudeas si que qualia et quanta
ex temperancia seu sobrietate homini bo-
na proveniunt diligenter adverteres Que
so igitur ut celestibus credas videas
qui hec manifestant Audi primo ma-
gnum precium augustinum Sobrietas inquit
mentis est et sensus membrorum omnium cor-
Aug. ad sociales (?) — poris quod tutela castitatis que et pudicicie
munimine pudoris propinqua auctrix pa-
cis quod serva honestati quod semper quieta
omnem viciorum quod omni prefuga hec mag-
nus pater Qui rursum eandem virtutem
Aug. de pe(nitentia) (?) — commendans Sobrietas inquit est rei
iudicij tenax memorie recordatorum
inseparabiles sapiens secretorum custos a-
liam volumen legum et doctrine capax
studiorum et artium bonarum disciplina
pariter et ingenia ingeniorum et cupiendorum
pedissequa bone fame semper avida in
cogitacionibus salubria atque utilia ver-
sans Virtutes singulares aucxilium cuncta

cum ide dispanens magni gracie honestatis se ipsum semper ingerens. Hec pater predictus. Alius tamen ipsam sobrietatem sic commendat. Sobrietatis preciositas inestimabilis est cum fortitudo ac ceteras virtutes et omnes laudum titulis sibi vendicare possit, quia sine ipsa ornari aut placere non possent. Hec ille. Idem pater audi denique et illustrem Origenem. Sobrietas inquit omnium virtutum mater est, sic e contrario ebrietas omnium viciorum.

orige[n] om[n]i[um] xxxvij

Undecimo post premissa ad expediciam diversa eciam aliquis tristis propter consolacione super ieiuniis et abstinenciis requesivit. Cum ipsa de suis puellis maior sex ad invicem.

Tercia puella ad hominem istud propter ieiunium de proximo imminens contristatum sic ait. Cum ieiunas noli fieri sicut ypocrite tristes. Nec te ad hoc moveat si ieiunium boni aliquid sit privacio puta cibus tibi delectabilis. Nempe teste venerabili Gregorio prout liber decretorum commemorat: Non mediocriter errant qui magnis bonis preferunt mediocre bonum. Uti salutis in posito bonum illud cuius ieiunium est privacio preferunt cum nec illud bonum dici mereatur mediocre respectu magnorum bonorum ad que ieiunium confert. Due nam inquiunt pro illa profecto licet illa pauca sint prout illustrium virorum patere potest testimoniis. Tamen ad presens solum tangam corporalia quedam maiora atque meliora sororibus meis relinquens. Et certe quantum ad corporalia. Nonne dicit ecclesiasticus: Non est census super censum salutis corporis. Cum illi ergo homo cuius ieiunium ad tempus est privacio preferenda est utique salus seu sanitas corporalis ad

cca xxxv

quam profecto multum confert ieiunium ordinatum. Audi venerabilem Ieronimum. Mater inquit sanitatis est abstinencia, mater egritudinis est voluptas. Sed et vulgatissimum quod abstinencia est summa medicina. Unde et versu quodam dicitur: Ieiunat medicus. Ad quantum calores febrium ieiuniis sunt extincti. Ad quociens diversarum infirmitatum materia in ieiunantibus est consumpta. Ad quociens ex replecione nimia nonnulli paralisim et pessimos morbos incurrissent, si non tales vel sanguinem minuendo vel aliter et cito puta forte per abstinenciam se iuvissent. Audi de hoc opinionem quam ponit ex verbis Ieronimi in decretorum volumine recitatur. Corpora opimis obesa et tersa que crescendi mensuram impleverint nisi cito ablacione sanguis minuatur in paralisim et pessima morborum genera erumpere et ideo citius necesse est detrahere. Non enim manet in uno statu natura corporum. Sed aut crescit semper aut decrescit semper, nec posse vivere animal nisi crescendi capax sit. Hec ille. Illis ergo quos intemperancia sic repleverit ut crescere non possint expedit vel aparte evacuari aut sanguinem minuendo aut ieiunando vel alio hoc modo. Aliud plus profecto secundum premissa patet quod ieiunium multociens infirmum sanat et sanum ab infirmitate vel eciam a morte quam preservat et a medicorum propinacione salacio supportat. Itaque torpe sequitur quod contra discreta ieiunia non est credendum medicis. Audi Ambrosium illud insignem cuius dictum volumen inducit decretorum. Contraria inquit condicionum divine precepta medicine sunt que a ieiuniis revocant lucubrare non sinunt ab omni intencione meditacionum abducunt ita quod se medicine dedit se ipsum sibi abnegat.

Ieron. ... q[uo]d

ypo ... de cons. di. v c. nimis tales

Ambro[sius] ... xxxiij de cons. di.

ca. xi. contra tristes ... consolacio super ieiunio et abstinencia

Secunda puella ad hominem
predictum propter ieiunium contrista-
tum contristatum sic ait. Cur non
contra tristiciam attendis ad hoc bonum
ad quod ieiunium confert. hoc quidem v-
num de maximis est. Quod in quo est
illud. Certe sine culpa maximum malorum est
sequitur quod mors culpe. de maximis bo-
norum est vita quod hoc bonum de ieiunio ut
taliter predicitur. De hoc audi venerabilem
Bernardus super cantica — antistitem dicentem. Ieiunium inquit mors
culpe cotidianum delictorum remedium salutis.
Audi quoque patrem clarevallis qui de ab-
stinencia sic dicat. Quod eo quod ab escis lici-
tis abstinemus ea nobis que prius commisi-
mus illicita condonantur. quid est con-
donari commissa nisi ieiunio brevi ieiu-
nia redimi sempiterna gehenne cum
meruimus ubi numquam illud cibus est nul-
la consolacio nullus terminus. ubi gut-
tam aque dives postulat et accipere non
meretur. bonum est salutare ieiunium quo
redimuntur eterna supplicia dum remittuntur
peccata. hec Bernardus

Tercia puella sic ait ad ho-
minem maculam turpem habentem in
facie valde gauderes quod illam
per ieiunium posses removere. Sed quid
certo macule viciorum in anima sunt macula
facie turpiores. igitur gaudendum de ie-
iunio et hylariter ieiunandum ex eo sic
quod per ipsum ieiunium prave vicia abradi-
cantur. Audi de hoc prefacionem ecclesiastica
de ieiunio sic dicentem. Qui corporali ie-
iunio vicia comprimis etc. Audi quoque
Bernardus — clarevallensem. Ieiunium inquit non solum
ablucio est peccatorum sed et extirpa-
cio viciorum non solum optinet veniam
sed et meretur graciam. Non solum de-
let peccata preterita que commisimus sed et
repellit futura que committere poteramus. Audi
etiam Ysidorum quoddam considerantem.
Ysidorus ymo philosophus — Ieiunio inquit libido restringitur. ieiunio
luxuria superatur. Audi quoque petrum

Ravennatem. Ieiunium inquit aufert vicia — Ravennas in sermone
morbos carnis amputat passiones omnes
causas expellit. Denique audi venerabilem Ieronimum.
Ardentes inquit dyaboli sagitte ieiuniorum — Ieronimus ad celestinum
et vigiliarum frigore restringende sunt. Unde
et magnus pater Augustinus. Ieiunium inquit
concupiscentie nebulas dispergit libidinum
ardores extinguit.
Augustinus de ieiunio
Quarta puella sic ait ad hominem
gule intentum et propter ieiunium
contristatum. Nonne vides gule
hyatum sive involucrum quod quedam vorago
est que sibi immersum fatale absorbet atque
suffocat. Certe sic. Certe potest hoc proba-
biliter hoc negari. Si quis non intelli-
git hominem voracem iuxta sonum vora-
bili voragini gule immersum. Quia
propter valde gaudere hominem sic quandam rem re-
periat qua de tali voragine superelevetur
ut evadat. Nos autem scire rem huius.
Nonne hanc esse. scilicet certe ieiunium
vel alias ex ordinata devocione assumptum.
Nonne enim sancta mater ecclesia deo sic loquitur
in prefacione. Qui corporali ieiunio mentem
elevas. Sed et magnus pater Augustinus ie-
iunium inquit purgat mentem sublevat — Augustinus in sermone de ieiunio
mentem sensum carnem spiritui subicit
quemadmodum autem leve grave sibi adiunctum
ponderans ipsum graviter superelevat. sic
mens ieiunio elevata tamquam leve cor-
poream hominem tamquam depressum grave sibi
subiectum ieiunio. tamquam ei ponderans de
predicta gule voragine sursum elevat et
a periculo liberat ne absorbeatur.

Quinta puella
ad hominem predictum sic ait.
Considera tu quod gravat ie-
iunium quod eo est sine tristicia ieiunandum
quod nulla est comparacio boni quod ieiunium
aufert ad bonum quod ieiunium confert. Ie-
iunium quippe delectacionem cibi corporalis
homini. sed divinam sponsorum hac in

vita contemplativa confert Ieiunium corpori hominis fortitudinis aliquid aufert
Sed que est illa multo melior confortacioni
meliori hominis corporem et sufficientis pla
ne confert Ieiunium forsan corporales vir
tutes aliquas aufert. sed quo multo me
liores sunt spirituales virtutes que hominem bo
num faciunt et ad premia eterna disponunt
largiter confert Audi psalmistam qui dominum
virtutum dicit Qui corporali ieiunio vir
tutem largiris et premia Audi Ambrosium
Ambros. de Elya et ieiunio
de castitate spiritualiter loquitur Nam post
quam dixit Ieiunium mors culpe ex
cidium delictorum remedium salutis radix
gratie subiungit fundamentum est castitatis
et addit Hoc gradu addendum citius per
venitur Sed quid hoc melius esse pos
Ieron. ad Demetriadem
set Audi quoque Ieronimum qui generalius lo
quitur Ieiunium inquit non solum perfecta
virtus sed ceterarum virtutum fundamentum et
Bern. s. xxxviij
sanctificatio Audi preterea Bernhardum Ie
iunium inquit orationi devotionem et fidu
ciam donat Semper considera quod ieiu
nium prius cibo videatur contrarium tamen
et ipsum cibus est Cuius inquit prefecto
cibus est virtutis interiorem hominem
Leo in s. de ieiunio
confortantis Audi Leonem papam Spi
ritualis inquit virtuti cibus ieiunium fuit
De abstinentia quoque prodeunt caste
cogitaciones racionabiles voluntates sa
lubria consilia et per voluntarias afflic
tiones caro concupiscenciis moritur
et virtutibus spiritus innovatur hec ille
Patet igitur per hec omnia ad gaudenter
amplectendum ieiunia quod nulla est comparacio
bonorum quod ieiunium aufert ad bona
que ieiunium confert

Secunda puella ait Tu ho
mo qui ieiunio horres conside
ra quod si tibi ieiunium corporale

cibum subtrahit tanto magis utilius
spiritualem tibi cibum addit qui quidem
tibi necessarius est Non enim in solo pane vi
vit homo sed in omni verbo quod procedit
de ore dei propter cuius carenciam sic salvator
dimisit nos ieiunos deficiemus in via
Si vis modo scire quomodo verum sit quod dixi in
telligas hoc per simile Nam sicut qui ie
iunat audiens pauca et ad incorporacionem
utilius sumit alimenta magis quam fastidit
meliora quam ille qui primo grossioribus se
replevit Ita nimirum qui ex devocione
ieiunavit non sic fastidit cibum spiritualem
sicut ille qui per materialem cibum ieiunium
solvit ymmo illum spiritualem audias sumit
atque fructuosius. quippe experiencia nos
docet ita esse cum verbum dei quod ci
bus spiritualis est melius incomparabiliter sit
audire de mane ieiuno stomacho quam
post prandium aut repleto

Duodecimo post premissa
ad expedicionem dominam conso
latricem accessit et aliud
tristis gratia consolacionis
super fame et siti consequende Cui ipsa
de suis puellis duas consolatorias depu
tavit

Prima puella ad hominem fame
contentem et ex hac turbatum
sic ait Aut famem grave pateris
ex penurie abstinencie longioris
Siquidem primo modo scito meam
consolacionem requiras supra ubi agitur Leo in
de penuria et egestate ac modica pau
pertate Nec nimirum fames si ad mor
tem etiam eo terminari appetere
hec huius consolacio quod cum supra per sa
xv q. iij
torem meum patiunt fames in paucis
diebus aufert hominem et liberat ex

hac vita penali Sed et alia in hac
parte consolacionem premeret quam super ipsa mor
te festina principis hamez consolacionis Porro
si leviori occasione famescere contingat vel
sitire hoc primum consolacionis occurrit quod
venerabilis pater Jeronimus quodam in loco
sic dixisse legitur Adeum pater fastidium
expectavi famem. fames autem miro modo dul
cia reddit quae fastidium facit insipida.
hec ille pater Idem quoque iudicavit ex
re desti. aqua enim per sitim in vinum mu
tabitur conviviis et cursa turbida mela
terum Sed et hoc quod dictum est quod
videlicet quae fastidium facit insipida fa
mes miro modo dulcia facit potest pro hac
utrumque intelligi quod neemias. panem
de celo dedisti eis in fame eorum Nimirum
panis grossus et tritus sit quasi panis
de celis. omne in se huius delectamentum su
avitatis i. fit miro modo dulcis tolerantibus famis
precedentes

Secunda puella fame et siti
eiusdem attendens condiciones
ad tristem hamez sic ait

Si tu ieiuniis aciebus abstinenciis corporali
fame affligis sitis et siti sive cibum
aliud sive potum Nimirum sicut ait
ille cass. corporis gravior est consuetudo
subtracti cibi quam si esses alios nesciuit
consolari hec ille Cum ergo fame
affligis ut vel hoc modo versificetur id
ps in diebus famis saturabimur et de
Job In fame ridebis pro lustra armarium
memorie seu archam mentis tue archa
ne et si quem dulcissimum cibum invenis
ubi dei respirans gusta illud cum illo tre
cus atque de cella vinaria vino letitie
spiritualis Nempe cibum gustando atque po
tum huius spiritualem. non solum venies in
oblivionem ieiunii et alterius tibi similis
puta carnalis sed ut carebis quomodo

appetitu tamen saltem insipidi quippe
gustato spiritu desipit omnis caro quod
quidem si negligentis factus es similis nec
compassionem dignus quemadmodum hoc nec
talis qui propter grossioris cibi puta nigri
panis carenciam famescet eo quod cibos de
licatos absconditos tamen inopia eiusmodi
non caret hoc autem dico naturale quod amodo
famis remedium attendendo quod quidem re
medium in proposito consistet in suspensione
ad cibum spiritualem pro actuali consideracione
quemadmodum quis dum ad vinum aliud de
licatum pro actualem usum suspenditur
item naturaliter pro appetitu grossioris cibi
non vexatur

Tercio decimo post primam
ad expedicionem dictam consola
tricem optimam accessit pro
consolacione habenda circa alius tristis eo
quod turbatus quod non haberet delicatas ves
tes sed tantum viles et rudes Cui
ipsa mox deputavit tres de suis puel
lis pro consolacione recipienda ab eis

Prima puella
ad tristem illum sic ait

Tu qui vestitum desideras delicatum
audi principem pastorum apostolorum in mortis
articulo suos discipulos alloquentem Ne
scitis inquit quod plures puros et perfectos
mortificavit omnia desideria sua in hoc
seculo in commessacione potu et vestitu
et aliis delectacionibus Tu vero non du
cia desideria mortificasti circa vestitum
Secundum delicati carencia est contritus
ergo hoc primum sequitur contra te quod non
es plures puros et perfectos quos estima
tione habuit forsitan fuisses si taciu
isses Nunc vero attendo quam consideravi

Jeron. in quadam sermone

neemie viiii

Cass. li. v. c. pri sicut ablactatum

ps. xxxiii Job v

In lo de pomo sive de morte apostoli

non tacuisti carbis nomine hoc prelato
quod amator sapientie interpretatur Vide
te ostendisti non amatorem sapientie sed
magis lane delicate Ecquam dissimiles
delicie in lana consistunt et in sapiencia cui
sapientie nec sericum nec purpureum licet co
parare Animus qui licet appetere preciosum et
cum alias pacienti quodammodo secundum apostolum co
cessum est corpori qui patris sapiencia est
induere audi illum Cyprianum Serico inquit
et purpura induti christum sinceriter in
duere non potestis Eligas ergo inter ista
et vide ut eligas sapienter ut non modo
ut prius mundane sapientie sed amator
vere sapientie comperieris

Secunda puella ad hominem pre
dictum ex causa tristem sic
ait Nonne homo te decen
cius honorabilius et multo vestiri ves
te regis aspera quam ipsa veste delicata
Est profecto fatearis necesse est Sed quid
dicis michi de rege illo qui investitu
suo habet scriptum Rex regum et dominus domina
cium cui est honor et gloria et imperium
veste aptissima tocius apparatus eciam suus
dabit Sic de illo maximo regum quos
legis Nonne legis quod vestitus erat
scilicet hic veste aspera sanguine et
si sic quid restat tibi Veniam tu sic
rex glorie si tandem cum eo stola glorie
super vestiri queris restat enim per gracionem
ut si non dum usque ad sanguinem restitis
ti saltem hic de veste aspera sive rude
tamquam dicto regis habitu aspero sanguine
vel purpure conformari glorieris de veste
delicata erubescens Sicut miles pro re
vel militem regis unum de principibus
primis unum de primis accusat ab ipso rege
de veste aspera commendatum Cum dice
bat quid existis in desertum videre
hominem mollibus vestitum Ecce qui
mollibus vestiuntur in domibus regum

sunt quasi dicat non ut iste in deserto
Tu autem homo dices forte Nec ego
sum in deserto ut deceat me vestis
aspera falleris plane Nonne de assump
ta de hoc seculo vita quod et tu inhitas
dictum est Ista est que ascendit de deserto
et licet addatur deliciis affluens tamen
hoc de solis intelligitur deliciis spiritualibus
que sole et non delicata huius seculi non aste
dentibus coascendunt Quod ergo ipse
rex regum in deserto id est in isto mundo
corde et animo deserendo comprobat in milite
qui de pilis camelorum et non de lana
delicata nec de serico vel purpura ves
titus erat huius oppositum scilicet vestem
in nobis delicatam scire debemus deo
fore minus gratam sed vestem rudem
graciorem Quid autem amplius vel pocius
in vestitu desideras quam in ipso et per
ipsum deo gratum esse et delicate vestes
et preciose minime operantur sicut et sine
peccato ut in pluribus minime deferuntur
audi Gregorium Nemo inquit existimet in
fluxu atque studio preciosarum vestium peccatum
deesse quia si hoc culpa non esset nullo
modo Johannem de vestitus sui asperitate lau
dasset Et nequaquam Paulus feminas a pre
ciosarum vestium appetitu compesceret di
cens non in veste preciosa Hec ille
Sed et Crisostomus dicit quod mollis ves
tis rigidum corpus facile reddit de
licatum secundo vero corpori molliori necesse
est et animam participare lesionem Nam
ut plurimum operaciones anime consonant di
sposicionibus corporis

Tercia puella sic ait Tu homo
qui delicate vestiri desideras
attende qualis sit dicta tris
te et hominem grossa seu rudi veste co
humilitate contentum profecto qui desiderat
desperat delicate vestiri et non sine peccato
ut soror mea prius ostendit Sed ita ves

Cyprianus
Apoc. xix
i thi. vi
glosa

Ier. [illegible] illud
quid existis
videre

i thi. ii
Crisost.

titus assimilari potest sacco foris depicto seu deaurato intus tamen immundissimis et fetidissimis stercoribus pleno. Homo vero vili vel grossa veste ex humilitate contentus assimilari potest sacco nigro vel grisco intus tamen nobilissimis aromatibus pleno. Vide ergo quod habitus dignus patet aut campus declaratus est saltem unius membri propter quod etiam de membro apposito potest iudicium. Audi igitur de proposito summum ipsum pontificem Innocentium. Superbus inquit ut magnificus videatur satagit vestiri duplicibus indui mollibus preciosis ornari. Sed quid est hoc preciosior ornatus nisi sepulcrum foris dealbatum intus autem spurcicia plenum. Hec ille. Etiam tamen quidem quippe preciosa et delicata vestis continet hominem non sine viciis se gestantem qui ab intus plenus est realibus stercoribus et nichilominus sicut viciosus stercoribus mentalibus dictus est plenus. Verum ex opposito vestis delicata et etiam preciosa corruptionis huius continenciam testatur quemadmodum in sacco facile deprehenditur ab extra an prius quod ab intra continet sit mollia seu corrupta. Hinc est quod potest quod magnus pater Augustinus fertur dixisse de preciosa veste exhibita que sibi datur: in ea vendo eam. Sed et de patre Claravallis legitur quod vestibus paupertas ei semper placuit sordes nunquam. Declarata itaque premisse divisionis membro primo quo sentiendum putas de stercido sibi apposito opposito scilicet laudes. Sunt opposita in apposito et apposita in opposito. Apposita ergo in membro scilicet homini vili seu grossa veste ex humilitate contentus continet appositum stercoribus fetentibus delicatam et preciosam vestem repletibus ex opposito scilicet quod est plenus nobilissimis aromatibus ad celum usque redolentibus. Continet ut supponitur ipsam humilitatem que virtus esse dicitur gratiarum gratia aut piis-

In Innocencius de vilitate condicionis humane

Augustinus

Bernardus

in thopicis

simo balsamo comparatur. Ergo bone conversacionis sicut balsamum aromatizantis odorem dat. Primo sola humilitas multis prepollet aromatibus. Ipsa namque dicitur est viola et mandragora et thus. Secundo nunc viola odorifera est nunc odoriferum est et thus. Primo sicut thus quanto in fumis magis tenue resolutum fuit tanto maioris suavitatis odorem spargit. Ita et de humilitate dicitur quod dum quid sibi est subiectum qui in nichilum extenuat gratissimum odorem deo spirat. Virtutum dicitur humilitas primo redolet et per nardum propter sui puritatem significatur. De qua dicit sponsa in canticis: Cum esset rex in accubitu suo nardus mea odorem suum dedit. Demum spiritus sanctus liber flat in corde humili quod quidem ad maiorem facit redolenciam. Unde sponsa hoc designans in cantico: Veni inquit auster perfla ortum meum et fluent aromata illius. Certum humilitas certa bona hominis deo amplius redolere facit. Nimirum species aromatice cum in pulverem redigimur vehemencius redolere sic et bona hominis cum per eius humilitatem minuta fiunt. Ad quod designandum dicitur in cantico: Que est ista que ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus mirre et thuris et universi pulveris pigmentarii.

in summa virtutum

summa virtutum

Cant iiij

Cant iij

Narrat decimo prout premissa accessit ad dominam supradictam et alius tristis super humili reclusorio seu cella angusta et delectabilibus literatis carencia consolatur quos. Que huius rei gratia mox ei de suis puellis duas ad iungit

Capitulum xiiij quomodo consolatur super arto et humili reclusorio vel cella et carencia ... super delectabilibus litteratorum carencia

Prima puella ad predictum ciste sic ait. Cur homo de habitacione arta turbaris que eo tibi magis convenit quam ampla quam lata et speciosa quam preciosa et graciosa quo tamen eris in ipsa arta districtus et magis manebis recollectus. Nam et te faciet virtuti atque sciencie capaciorem locus angustus. Fertur namque themistocles atheniensis dum olim medicinam studuisset et maiorum regum virtutes sibi acquireret vix quatuor pedum in longum et in latum studiolo usus est. Dyogenes autem angustiorem cellam habuit. Audi valerium maximum. Humile inquit tugurium virtutes accipit angustus locus magnum virtuti turbam capit. Dyogenes enim dum tempestate in dolio sicut domum volubilem habitare consueverat et secundum temporibus commutare frigore enim os dolii convertebat in meridie estate ad septemtrionem. et ubicumque se sol inclinaverat diogenis simul pretorium vertebatur

Valerius maximus

Secunda puella sic ait. Cur homo delectabilis habitacionis semper appetis et non pocius talem refugis. Nimirum spem diminuit de futuris in celo habendis deliciis. Vis hoc scire legito vitas patrum ubi namque facta de quadam loco mencione dicitur sic locus iste sic deliciosus est et habitantes quid requiem speramus in futuro seculo sic hic deliciis fruimur. Nonne ergo multo melius est hic habitacionibus carere delectabilibus quam pati detrimentum circa bonum spei desiderantes mansionibus condis in celesti ierusalem in civitate domini virtutum in civitate dei nostri civitate sancta que constructa est in celis vivis ex lapidibus que fundata est saphiris cuius porte nitent margaritis cuius omnes muri ex auro sunt purissimo in qua quidem mansiones multe sunt. Ibi namque deus nobis constituit lucidissimas mansiones ibi requiescunt sancti. Hic

li. iiij c. xviij vitas patrum

autem peregrinamur a domino nec habemus hic manentem civitatem nec habitacionem

1 Vnito decimo post premissa addunt consolacionem supradictam et alius tercius qui tenet super lectorum duricia et delicatorum lectisterniorum carencia consolabatur. Et illa mox eadem tres consolaciones de suis puellis assignavit

Prima puella ad hominem predictum delicata strammenta appetentem atque ex carencia dolentem sic ait. Cur tu et in istis queris delicias. Nescis de babilone dictum esse quantum glorificavit se et in deliciis fuit tantum date ei tormentum et luctum hoc autem tormentum et eius equalitas ad babilonis delicias eciam ad alios et aliorum delicias extenditur alie ibi non dicetur preterea ne sitis deliciarum eius et de plagis eius non accipiatis. Sed quis possit esse plaga vel tormentum conforme seu equale deliciis in delicatis lectis et lectisterniis consistentibus non apperet expressius nisi illud dominum tangat quod per prophetam ysaiam repetitur dicente filio amos. Subter te sternetur tinea et operimentum tuum erunt vermes. Ad qualis lectus subtus et qualia lectisternia et operimenta supra. Ad quale et quam abhominabile tormentum quod quidem ut evadas mito debes gaudenter carere dictis deliciis consistentibus multorum lectisterniorum atque mollicie delicata

ysa. xiiij

Secunda puella ad eundem hominem sic ait. Non adultus qui circa noctem ante usum stramentorum dici solet noctem quietem et finem perfectum tribuat nobis omnipotens et misericors deus dominus. Et subiungitur. fratres

Sobrii estote et vigilate quia adver-
sarius vester dyabolus tamquam leo rugiens
circuit querens quem devoret. Et quare
hoc? Certe quia dyabolus homini in illa
que sternimentis vtimur precipue delicatis
maxime nos temptare solet. Quid ergo
tunc faciendum expedit? certe eum fugare. Quo
pacto inquies. Audi patrem clarevallensem. Dum Bern.
inquit dyabolus officinas sanctorum circuit
debet eum fugare ab oratorio devotio a
refectorio lectio atque parcitas a dormitorio
stramina vilia. Hec pater ille. Cum ergo
consideratio gaudenter stramentis vilibus
est utendum.

Tercia puella ad eundem hominem
sic ait. Tu vir robuste cur
non es memor tenerrimi illius
infantuli in asperrimo frigore nati. Nam
et peccati temptatori tempore petrus homo
solidioris substantie cum ministris iudeorum
in domo cayphe stabat ad prunas quia
frigus erat et calefaciebat se. Cur non
consideras gesta circa illum vagientem
infantulum frigido loco et tempore duro
presepio pro lecto positum et pro lacteis pan-
nis involutum vilibus scilicet ut pu-
to. Nam ut magister dicit de ipso ad magister
Iudeos sordebat in pannis. Nimirum
aliter non diceretur cum pandere pannis
involutum. Nam et divitum infantes
etiam pannis involvuntur. sed preciosis et
delicatis que nomen excedunt pannorum status.
Cur non attendis et matrem pii et ipsam
teneram et amatam delicatam que pro lecto hu-
isset puerum tam dilectum non imponere po-
suisset in medio duorum animalium infanti-
bulum forsitan ipsa in nuda terra
iacuit. Nam et nichil legitur de eius
tunc lecto quia nec erat ei locus in diver-
sorio. Ubi igitur mollicies lecti sui vel
culcitre de serico facte. Ubi cussini preciosi
et pulvinaria delicata. Ubi ornatus
purpure. Ubi cortine et cetera que tamen reginam
mundi decuissent. Fac ergo compatrem

tuum hominem ignobilem ad regem celi atque ad
reginam mundi matrem dei unigeniti. Fac
compatrem tuum rusticum et robustum ad te-
neros artus pueri atque ad teneritudinem precipue
et corporis virginei et te ipsum apud te
in vere detestabilem invenies habere quod de du-
ricie lecti et lectisterniorum vilitate conqueri pre-
sumis ac si tibi deberentur delicie quibus
caruit deus tuus et mater eius. Nonne
erubescis qui talia requiris commoda. Fac
compatrem tuum iniustum et peccatorem ad
puerum purissimum ad infantem qui peccatum
non fecit nec est inventus dolus in ore
eius. Fac et ad matrem de qua propter hono-
rem domini cum de peccatis agitur nullam
questionem habere ait magnus pater augustinus. Aug.
Fac inter te et ipsos compatrem et in-
venies quod ipsi nullo indigent penali-
tatis remedio. Tu vero querendo commo-
da penalitates refugis quibus pro peccatorum
tuorum remediis indigeres. Dices forte
ipse puer omnes penalitates pertulit quibus
peccata mea tulit. Ad quod [illegible] est hec insania
numquam non ei in tuo negocio cooperaberis
per quod penalitates illius tibi applica-
bis secundum commodum tuum. Neque enim tu ipse commo-
da in penitentibus detestetur. Denique fac
comparationem et agnosce distantiam inter insipi-
entem et puerum illum qui dei virtus et
dei sapientia qui non elegisset penalitates
nec pro lecto feni duriciam qui feno iacere
pertulit nisi in hiis aliquod magnum bonum
latens cognovisset. et quodcumque illud
sit eiusdem boni percipitur in talibus pena-
litatibus cum gaudio compatiens. Sane si
propter bonum implicite tactum de bono pe-
nalitatibus respondere desideras magis
explicite edoceri. Certe oportuit Christum
pati et ita intrare in gloriam suam quod
inde et tu sperare debes pro incommodis pa-
tienter toleratis consequi gloriam et
pro tormentis equalia comparare delicias sem-
piternas. Non enim hac ad hoc volendum
inmior est deus ut [illegible] quis glorificavit

s[ed] et in delicijs fuit tantu[m] illi tor
mentum et luctus debeant[ur] p[ro] adulte
rium. Vt q[ua]ntu[m] quis in tormentis fuit
et incomoda passus similiter tantu[m] i[n]
deleci[ijs] et gaudijs consequi[tur]. Sed nec
solum tantu[m] quia me[n]suram confertam et
coagitatam et sup[er]effluentem dabit
d[omi]n[u]s

Terme principaliter
qui deci[mi] tristib[us] ad
expeditam d[omi]nam [con]
solatorem accedentibus
p[ri]mo eni[m] vnus
corpus eiusdem d[omi]ne
pedibus p[ro]volutus
ip[s]i de mundanorum seu corporum gaudiorum
et solaciorum ~~seu corporum~~ carencia e[st]
conquestus. Cui mox illa de suis puel
lis vnam p[ro] consolac[ion]e eidem tristi in
pendenda assignauit.

Prima puella ad predictu[m]
tristem sic ait. O homo
compatior tibi q[uia] et video cor
poralibus solacijs orbatum ... tamq[uam] [con]
tedia inte mederi q[ue]ris. Nimir[um] ip[su]m
medicamentu[m] solaciorum talium in vulneris
virtute quia du[m] minus studiose ei in
gestis no[n] ad refectionem tua[m] sed infec
cionem cede[re] reperitur. Ip[s]a namq[ue] mens tua
ab[s]tracti interioris gaudio concluditur et
diuersis malis passionib[us] p[er]ueris sub
icit[ur]. Audi gregoriu[m] pastorem egregiu[m]:
Vt inquit tractamus q[uod] in corpore dolores
tollat qui febribus anhelat. Ip[s]a n[ost]ra
salus egritudo e[st] cui curandi interitus
de est q[uia] eni[m] solacia ad vsum [con]medi
cinam quia tot in re egritudini medi
camentis obuiamus sed ip[su]m quoq[ue] me
dicamentum in vulnus vertit[ur] q[uia] [con]posito
palo diucius inherentes eo grauius
deficimus q[ui]a p[ro]vide ad refectionem paramus.
Ip[s]a quoq[ue] mens nostra a secreti interioris
gaudio conclusa mo[do] spe decipit[ur] mo[do]
falsa voluntate replet[ur]. Hec gregorius
qui ex dictis solacijs formaliter in
fert quatuor ecce malas passiones de
quibus illa corpora boeciana [con]solacio
loquens sic dicit: Gaudia pelle. pelle

Gg[orius] ... mo[ralium]

Boec[ius] li° p[rim]o metro ...

timorem spem q fugato Nec dolor
assit nubila · nec e comita q fremis hic
ubi regnant

Secunda puella ad homiez prefatu
mundana gaudia appetentem sic
ait Nonne multo melius est
gaudio carere q de gaudio hito post modu
dolere et tormenta sentire Sic michi co
gnitum est Sed quid profecto extrema gau
dij luctus occupat teste scriptura Primo
(Gg i mor) et egregius ecclesie pastor gregorius sic
dicit Iure restat ut quod prius i mundo
incolumes hiimus gaudia tot de ipso
post modum cogamur sentire tormen
ta Hec ille pater Et michi videtur in hoc
(Apoc) ei quod in apocalipsi de babilone scribitur ·
quantum glorificavit se et in deliciis fuit ·
tantum date ei tormentum et luctum

Tercia puella
ad eundem sic ait Cur leta
queris et tristibus quibus
error tibi in esse videtur Nempe plus
confert tristia q leta audi prememo
(Gg li° xx vii moralium) rati pastorem ecclesie Solet inquit le
ticia archana mentis aperire atque aperi
endo amittere · adversa vero cum nos ex
terius deprimunt · interius acuciores reddunt
hec ille pater Nec mirum Nam et ysa
(Ysaie xxviii) ias dicitur dare intellectum acumen
etiam intellectum facit intus legere atque
colligere de quo mens introrsum potest
gaudere · cum illa videlicet sapiencia de qua
(Sap. viii) dicit sapiens Intrans in domum meam
conquiescam cum illa Non enim habet amari
tudinem conversacio illius nec tedium con
victus illius sed leticiam et gaudium

Quarta
puella eidem sic ait audi
frater non incassum verbum
(Cass li° i° cplo) illius cassiani Nam inquit in solitum
plus amatur et frequenti gaudio con
fert dulcedinem temporum pressa tristicia hec iste Sed quid est quod inde
sequitur profecto sequitur q carencia mun
dani gaudij de qua tibi inest tristicia eo
quidem q ne dum mundi bona est sed atte
tenda quo futuro gaudio celesti confert
dulcedinem Ita sane ut plus sapiat
Et quidem plus omni sensualitate gaudio pre
ti sicut eterni temporali Non enim in
erit gradus iste futuro gaudio tam i
eius principio Nimirum quo ad usque dura
verit futurorum gaudium durabit et omnis eius
gradus

Quinta puella sic ad prefatum
homiez est locuta Stulti sunt
omnino qui gaudere appetunt in re
bus corporalibus sensibus mundanis Nempe
q stultissime errent pulchre ostenditur
auctoritate magni patris Volentes in
quit gaudere foris forinsecus facile evanescunt
et effunduntur in ea que videntur et non (Aug li° x° confessio)
sunt et ymagines eorum famelica cogi
tacione lambunt ad se fatigentur media
et dicant quis ostendit nobis hanc dicti
patris sententiam si intelligere volueris recur
sum habe superius ad sororem meam et
invenies eam lucide declaratam

Sexta puella (Sup li° x° c. confess vi)
sic ad homiez predictum ait Com
pacior tibi homo de errore
q scilicet famelicus corporis indigeres
saciari et intelligas de carencia mundani
gaudij turbaris quo hito minime saciari
posses sed magis te constringeret ieiunium
et inquit Aliud induxit te te famelicum
Tu namque es de illis De quibus confirmat
magni patris soror mea i mediate recitavit
q volentes gaudere forinsecus fa
cile evanescunt et effunduntur in ea que
videntur et non sunt et ymagines eorum
famelica cogitacione lambunt ad se fati
gentur et dicant quis ostendit nobis

bona scilicet quibus indigent sed quod
media satiari forte dices que nam sunt
illa profecto sunt pabula veritatis sine quibus
tamquam sine propriis suis obiectis ieiunus
manet intellectus. Dices rursum quibus
accidit hoc ieiunium invia possent de
ficere illis certa qui invia huius peregrina
tionis inter gaudia solent querere. Audi
Greg9 gregorium pretium beatissimo dicentis in quantum
pabulo ieiuni sunt qui in hac peregrinationis
inopia letantur. De carencia igitur
leticie talis seu gaudij gaudere quidem
conveniret multo plus quam pro tristicia contri
stari

Optima puella sic ait amor
bone quod verum gaudium quod solli
citur in mundo negligis et de
illius carencia gaudij tristaris quod
respectu gaudij huius in mundo veraciter
Brn sup Can dicitur hec meroris. Audi dulcem illum
pretium clarevallis. Illud in quid vere
ita est verum gaudium et plenum quod non
de creatura sed de creatore concipitur quod
cum possideas nemo tollet a te cui compa
rata est omnis aliunde iocunditas meror
omnis suavitas dolor est. omne dulce
amarum. omne decorum fedum. omne
aliud quod delectari posset molestum

Clara puella

Expedicio hanc sic ait Cur
tristaris de mundanj gaudij ca
rencia Considera errorem tuum qui de
bono tamquam de malo contristaris Nonne
enim eo carere bonum est quod anima sanctis me
ditacionibus que utique rectum iudicium premo
nent occupata conclud vel carcere re
putat aut luctum deputat vel mero
rem fateatur necesse est Sed quid pro
fecto anima spiritualibus cogitacionibus mata
motis occupata mundum carcerem vel ex
ilium ac risum et gaudium luctum repu
tat et merorem. Audi magnum pretium
Augus in s. de assump. augustinum. Per redemptoris iniquitatem mor

mortem de tenebris ad lucem. de
morte ad vitam de corrupcione ad incorrup
cionem de exilio ad patriam de luctu ad
gaudium de terris ad celeste regnum vo
cati sumus queritur ergo anima sancta hi
bus fuit incitamentis occupata nichil
concupiscit terrenum nichil transitorium. nichil
quod ad tempus accidet nichil quod ad
presens delectet et quod rursum luctum deputat
et gaudium in merorem commutat. cui
mundus carcer celum vero habitacio. cui ex
ultacio de presentibus nulla est quia nullo nisi
gaude appetit qui super omnes est. hec ie

Una puella

sic ait Tu quoque qui de mundani
carencia gaudij contristaris. ad
verto quod sis pravi cordis quia quod dicit hoc
ferreis indicabis similis filius Quare in
quies profecto quia parva diligis negle
ctis magnis. Dices forte michi que
nam sunt ista parva et que magna Re
vera omne mundanum gaudium de minus
parvis est gaudium vero de deo et in deo
habitum de minus est magnorum Illud sunt
quidem plenum est illud autem vel est
vacuum vel non plenum. Unde hoc no
sti deluceide per scripturam Ecce quantum ad
Pu. xiiij gaudium mundi dicit salomon in proverbiis
Risus dolore miscebitur Igitur gaudium
mundi tamquam dolore mixtum non est
plenum Quantum autem ad gaudium habitum
in deo dicit ipse dominus discipulis Gaudium
Jo. xv meum in vobis sit ut gaudium vestrum im
pleatur Unde rursum apostolum noster
per eternam de utroque gaudio coniectura.
Ecce vas dicitur vacuum vel non plenum
cum hoc quod continet non est commensuratum
ut potest quod posset et deberet aliquando am
Ier. plius continere Sed quid profecto terrena
quibus non sunt commensurata gaudio quod de
ipsis habemus cum nunquam animo quippe
semper ultra condignum gaudeamus de

tremens semper sit quod mundi gaudium quantum
cunque modicum eo suo obiecti valore
excedat quo ipsum quidem obiectum non
est dignum ut de ipso homo tantum gaudeat.
Gaudium igitur mundi utique non est plenum
nec debet magis capere quam illud obiec-
tum. Immo recentia quod mirum est dum
quanto gaudium mundi de terreno obiecto maius
fuit tanto minus plenum erit. Porro quod
gaudium mundi huiusmodi mundo nec dum
impleat sed etiam inficiat vita impleatur
hoc patet si ut prius plenitudo gaudii
penes comparationem ipsius obiecti ad actum
gaudentis attendatur quo quidem actu
formaliter ipsum obiectum capitur sicut
et eo comprehenditur et apprehenditur.
Nimirum hac consideratione actus gaudentis
impletur obiecto quod per ipsum capitur si
ipsum obiectum vel excedat valorem
eius vel ad minus ei commensuratur. Non autem
impleretur si obiectum ab actu excederetur
tamquam indignum ut tales actus circa ipsum
exerceatur. Qua propter stat gaudium de
terrenis eo ipso non est plenum quo quanti
cumque bona sint et quantumcumque gaudium
de ipsis sit modicum per ipsum de illis gau-
demus ultra condignum et sic remanebit
et illud gaudium vel in parte vacuum sed
et ergo gaudium nostrum de deo tam in futura
vita quam in ista est plenum. Nempe quantum
cumque gaudeamus circa condignum eius gaudium
nobis possibile sit finitum. Ergo sit
quod non solum nostrum gaudii mensuram imple-
at sed ipsam etiam excedat. Quippe de
deo numquam tantum gaudere possimus quantum
dignum est ut de ipso gaudeamus et non est
propter hunc excessum divini obiecti ad
capacitatem nostri gaudii verenatus potest in-
telligi ista scriptura quod promisso mensuram
bonam et super effluentem dabunt in si-
nus vestros. Huius itaque sic se habentibus
si tu omnis digne iudicas prius cordis

at insipientibus similis tu plenum et
maximum gaudium de deo huiusmodi magis
sollicito attendas et mundanum gaudium non
plenum sed vacuum cum sit minimum nullatenus magni
pendas

Decima puella sic ait. Tu qui de mun-
danorum gaudii carentia turbaris.
Ut ceteris homo realis nequaquam habes
causam turbationis. Homo namque realis non cu-
rat de vanis quare nec etiam de gaudiis mun-
danis. Vis scire quod universum gaudium mun-
danum vanum sit. Ecce vanum esse diffinitur
quod nec plenitudinem prestat continenti nec
fulcimentum innitenti. Est autem tale mun-
danum gaudium quod non prestat plenitudinem
continenti hoc exprimitur satis clarum est quod cum
ipsum non est plenum quomodo hoc alteri prestaret
plenitudinem. Sed quod mundanum gaudium non
sit plenum hoc tibi iam per priorem modum est
dilucide declaratum. Porro quod nec prestet
fulcimentum innitenti patet quidem quia
minus est instabile atque vagum hoc etiam
non supponit laus illa etiam de beata Kathe-
rina: Flagrat amore dei spernit vaga
gaudia mundi. Testatur hoc etiam magnus
pater Augustinus. Leticia inquit huius se-
culi vanitas est cum magna expecta-
tione speratur ut veniat et non potest
teneri cum venerit.

Undecima puella sic ait. Cur homo
querulans de corporis gaudii ca-
rentia cuius scilicet obiecta sunt ex-
teriora aliqua etc. nullus non sunt gaudia
appetenda eo quod illa non sunt durabilia
nec sunt maiora. Vis scire quod gaudia de
exterioribus non sunt durabilia audi Senecam
illustrem hominem gentilem qui ad gau-
dium huiusmodi durabile dirigit admonendo.
Vere inquit bonum gaudium est ex bona
conscientia tu iudicas illud gaudere qui ridet
animus debet esse alacer et fidelis et
super omnia erectus occulta ista quod forinsecus

Ius de diffinitione vani

Aug. in sermone

Seneca

splendent et deciuo gaude. Aliud e autem deciuo .i. de te ipo et de tu opta pte. Volo tibi inquid de esse leticiam volo tibi illam domi nasci. Nascit enim intra te ipm sic hec ille. Qui rursum sic ait Circumspice sola virtus instat gaudium ppetuum securum. etiam si quid obstat nubium more interveniet que infra feruntur nec umquam diem vincunt. Vis ulterius scire quod gaudia de exterioribus non sed maiora interius gaudiis. Audi eundem. Noli e inquit oblectamentum superioris gaudium cordis inquit non corporis dicigitur hoc addam risus corporalis addicaz salutis aut circuitus choralis. addicaz omnis ignominiosa exultacionis de quali salomon ait in proverbiis Stultorum exultacio ignominia.

Nodecima puella sic ait Considera homo penes te quanti magis boni obstaculum prestat gaudi maius bonum Nonne tunc quod maioris gratia minoris boni carencia letanter e ferenda. fatearis hoc tunc e. Sed quid differencie e inter gaudium in hoc mundo et gaudium in domino perfecto primum vti pius per errorem mearum pacuit et vanum. Secundum vero e plenum primum de minoris prioris e. Secundum de mio magnorum primo inter ista non e comparacio Nam primum e incomparabile nimis secundum incomparabilius magis. primum 2o prestat obstaculum tamquam impossibile sibi et contrarium Vis de istis de notis et validis auctoritatibus edoceri Audi pium clarevallis Vndique inquit se ingerit amor mundi cum consolacionibus vario de solacionibus suis obsessat aditus per fenestras irruit mentem occupat. sed non eius qui dixit Renuit consolari anima memor fui dei et delectatus sum per occupacio nempe secularibus desideriis anima delectacio sancta declinat misceri non potuit

eterna caducis spiritualia corporalibus summa ymis ut pater sapias que sursum sunt et que sup terram et subdit nulla questio vitati et vanitati. hec ille pater. Sed ueram patuit gaudium mundi ee vanum instabile et per consequens caducum. Ex eo corporale et sup terram et sic ymum. Sed gaudium in domino secundum naturam obiecti stabile e et eternum et circa hoc quod sursum e et summum e et solum verum gaudium et plenum. Unde et ordinarius apparatus sup textum istum apostoli Gaudete in domino semper. dicit sic. non in seculo sed in domino i. omne bonum. Unde gaudendum e statute in domino non contra. non contra sicut enim non potest homo duobus dominis servire. sic nemo potest in seculo gaudere et in domino Amicus enim huius mundi inimicus dei reputabitur. Multum inter se illa duo differunt. Sunt quod oio contraria nec simul in eodem ee possunt hec ibi Carencia igitur mundani gaudii non e nisi remocio obstaculi respectu gaudii in deo. Gaudi quod solidum e verum gaudium cui comparata omnis aliud e iocunditas meror e ut ait apostolus hec igitur gaudium tum consolatorium in deo gaudium gaude quod remotum sit obstaculum per carenciam mundanorum gaudiorum

Extra decima puella sic ait tristi Tu queris consolari de gaudii carencia Dic igitur michi de cuius carencia et fortassis te docebo quod illo carens nullo cares. Gauderem inquies libenter de prosperitate alius dicet de divitiis tercius de luxuria quartus dicet gauderem libenter de magna familia aut corporalia consimilia. Sed quid perfecto dico et dixi semper hec et omnes consolacionis errant corde et tu primus quod enim appetis gaudium non e gaudium. Unde nec de eius carencia

Ext xxxv

Bn in smoe de assump

Glo sup id phi iiij gaudete in dno sp

Sen. li. xx vi epl'a

est dolendum. Audi illustrem Senecam dicentem: inquit nos magnum gaudium ex illius consolatu quod non est gaudium sed ut sepe fuit tristicie gaudio enim admixtum est non desine nec mirantium uti omnes tendunt ad gaudium. sed unde stabile et magnum consequantur ignorant. ille ex conviviis et luxuria, ille ex ambicione et circumfusa clientum turba, iste ex amicis, alius ex studiis liberalium, vana ostentacione omnes istos oblectamenta fallacia et brevia decipiunt sicut ebrietas que unius hore hylarem insaniam longi temporis tedio pensat.

Vicesimadecima puella sic ait: Cur de exterioribus psalterii canalibus solaciis et gaudiis non habitis quereris. Cur non consideras si hec carnis tua amputes quod multo excellenciora in recompensam recipies scilicet delectaciones quas spiritus novit dare. Et certe eciam statim Audi ut liberaliter pontificem Gregorium loquor: Si inquit carni, inquit quod licet, abscendimus mox in spiritu quod delectat invenimus. Mox inquit ergo capacem seu ad capiendum dispositum non oportet cum tedio expectare magno et antistite Ambrosio testante: Nescit tarda moli[mi]na spiritus sancti gracia. Dicit quoque: in spiritu ergo non in corpore nisi per redundanciam forte sicut est quod dixit sanctus David: Cor meum et caro mea exultaverunt in deum vivum. Dicit rursum: in spiritu ut sciamus quod sicut movemur spiritu vivimus spiritu et ambulemus. Sic eciam si spiritu vivimus in spiritu eciam qui in fletu et solacium delectemur et de gaudio quod est fructus spiritus consolemur. Rursum dicit in spiritu ut effectum gaudii et solacii ex causa pensemus. Ut sicut causa causam. puta spiritus ipsum corpus excedit sic sciamus gaudium spiritus excedere gaudium vel solacium quod dat corpus.

Secundo post premissa ad supradictam dominam consolatricem accessit et alius ex sermone supra nostra abstinencia athoreas cantoribus et armoniis musicas querens consolari. Cui illa de suis puellis quasdam consolatrices assignavit.

Prima puella sic ait: Cur de nostra athoreis abstinencia que tribulas. Si ad plenum cognovisses et tu periculum contractum absque tristicia cordis leniter abstinens transisses certissime. Nullus enim persona sane mentis non abhorret manus scienter chorizancium si novisset eas esse plures ad modum ericii aculeis spinarum. Certe multo quilibet abhorret cum talibus aut tenendo eum manus chorizare. Sed quid nonne manus simul chorizancium ut frequenter sunt spinose, sicut quarum spine seu aculei ne dum manus sed chorizancium penetrant. sed eciam hic inde ad penetracionem cordis usque procedunt et ipsum non nisi letaliter cruentant. Patent ista per neptem meam superius lucu lenter. Cuius tercii gracia atque propter illa que supra per sororem meam de contrectacione manuum dicta sunt propter hoc athoreis hylariter abstine.

Secunda puella sic ait ad simplicem hominem qui abstinencia nostra athoreis tum criaris: Nonne locum vitares in quo te crederes vel unum basiliscum qui visu suo toxica accidere homines se metueres. Certe sic aliud nisi ubi plurimi basilisci habitarent. Credo quod nullo modo illuc ires, solacieris in sola una corea tam de chorizantibus quam eciam de astantibus plurimi

[Margin: Gg'r]

[Margin: Ambros. super e[vangelium] luc. ubi...]

assunt basilisci libidinosa inspectione ac
tiue hystrionice pereunt et passiue multe per
sone ad mortem utinam non eternam
deducuntur. Nimirum ergo locus choreantium
periculosus est pariter et actus ubi plurimi se
offerentes animis timore dei minime refre
nati qui ante illud sine timore concupiscunt
quod placet corporis oculis. Quo fit ut
multi sibi ad inuicem cause sint eterne
mortis. Ad quid crudele est hoc. Cui
similis crudelitas ab homine non crudeli
viro uel iniquam bestie inferretur.

Tercia puella
sic ait. Nescis homo quam magna
est differentia leuitatum. Est namque
leuitas naturalis corporum sursum tendencium.
Est autem et mobilis descendencium in fer[num]
uel ad minus ad ipsum purgatorium. Heri
ne autem leuitas uidetur maxime conuer[sa]
nitati et angelorum in choreis et ibidem dissol
ui animis nec dum choreisantium. Unde credo
libet assistencias ubi nullus est locus mani
recollectionis sed bene corporis plurimum dissolucio.
Non illa de qua paulus ait. Cupio dis
solui et esse cum christo. que quidem bona
est. sed talis de qua Ieremias ait. Usque-
quo deliciis dissolueris filia uaga. Hec
est scandalosa dissolucio corporalium gestuum
que uage mentis perhibet testimonium
michil habentis solide consistencie. sed
maxime appropinquantis ad casum porte
siquidem sensuum temptationibus se aperte
et porte inferi leuiter preualebunt. Ad-
uersus eam Non illa talis erat Uage
mentis uel corporis amore dei perforata
de qua canitur. Flagrat amore dei
spernit uaga gaudia mundi. Unde hystori[...]
dixi de uaga choreisantium leuitate. non
apponat aliquis quod ipso de choreis ui-
ginum sic cantatur. Quocumque pergis uir-
gines sequuntur atque laudibus post te

canentes cursitant ymnosque dulces per-
sonant. Quod enim et si non sensibus anago-
gicis conuersaret. conuersaret tamen per casum in
inmutabiles perfectos confirmatorum in bono et
principium motum qui ad diuina uoce predicit.
quippe totum diuinum est misterium quod in ce-
lestibus agitatur.

Quarta puella sic ait. Nescis
homo quod spiritus regunt corpora
sed alii et alii spiritus alio et
alio in loco. Est locus spiritualium cantiorum
puta chorus seu templum. illic assunt spiritus
boni. Nempe de templo sic oramus. Uisita
quesumus domine habitationem istam et angeli tui sancti
habitantes in ea nos in pace custodiant.
Est locus alius cantionum carnalium seu luxu-
riarum puta locus choree seu theatrum
illic puto adesse spiritus malignos et si
angelicis spiritibus quilibet in choro can-
tantibus teste preclarevallis psallenti-
bus inquit sancti angeli admisceri so-
lent. Ideo si quis haberet oculos aptos ui-
deret qua cura quo ue tripudio inter-
sunt cantantibus. Et in qua sic spiritus boni
admiscentur cantantibus in choro templi.
quis tunc dubitaret quin et maligni spiritus
pari pacto in theatro seu in loco choree
carnalium et turpium cantionum cantoribus
et cantatricibus soleant admisceri. Ob hoc
namque magnus pater augustinus. Nolo uos
inquit socios fieri demoniorum .i. nolo quod
eis tamquam principalibus uos associetis. Et
subdit dicens in quibus delectantur cantica
uanitatum theatrorum infamia. Uidentur
igitur spiritus maligni in theatro seu
chorea tamquam uanitatum principalium
pales moribus se associantes primo
do choreas ducentes choreisancium ad sinis-
tram. gressusque corporis dirigentes non certe
ad dextram cum spacio sed ad sinistram dexteritas

Ier. xiiii
Vox eius
Bernardus super Cant.
Augustinus in libro sermonum

non ad dexteram patris sed sicut iudex
sed ad sinistram illius iudicis in qua tandem
statuentur durissimam sententiam audient quam
hiis qui ad sinistram eius erunt dicet ipse
iudex Discedite a me maledicti in ignem
eternum qui paratus est dyabolo et angelis
eius Nec apponat quis mirari nec de
viris nec de mulieribus sanctis in veteri
lege cantantibus choreas ducentibus musicis
que instrumentis utentibus Hec enim vt
puto in figura contingebant. et sicut tunc
meritis castibus deo placebant. ita et
facientes ab omni malo euentu ab ipso
deo seruati fuerant propter quod tamen non omnes
in veteri lege facta choriseis autem mu-
sicorum visus opinantur plurimorum namque
priuilegia sunt non modo secundum sanctos
sed etiam secundum leges et canones non
sunt in exemplum sine ad consequentiam protrahen-
da

Vnica puella per aut Cir[...] in
cantibus et ceteris musicis
melodiis adeo delectaris Nec
quid hoc conuenit virilibus animis Ille
namque virum eas nimium appetentem
effeminat similem que facit in faucibus
qui contra eiulantem dominum mouentur inania
bilis nutriri suorum cantibus indigent
consiliis Ille ob auditu verborum domine in
spiracionis reuocant animum hac in gloria
qua equiualent non est dicere Audiam loquitur
in me dominus deus Sed nec est tarte dare
cantum illum amoris de quo verbum loquitur
Non clamor et amor cantat in aure
dei Putas ne nimium propriat hanc illa
armoniam in se vel in alio qualis erat
in corde virginis teste quodam sub tho
Depinxebat inquit virtutes integrita-
tis et affectu cordis in effabilem armo-
niam quam ipsa creatori et in habitatori
eius dei superna delectatur audire Profecto
si preualeat armonia eptior que si sen-

tiretur vtique esset omni eptiori dulcior et
suauior Putas ne vel mirabilis sonaretur
illa dulcedo nominis ihesu quam ille dulcissimus
pater clareuallis sensisse videtur qui sic
dixisse Ihesus mel in ore melos in aure
iubilus in corde Bernardus Vnde timeo quod chor-
ralibus cantibus et ceteris musicis melodiis
si remote nimis dulcedo in spiritu deducas
auditorem senaretur timeo quoque per venenum
sit mentis illa dulcedo armoniaca quam
sentit auris. timeo quod ipse notarum struc-
ture musicales et artificiales non per
transeant sine aliorum notabili stratione
timeo quod qualibet sint dulces tamquam spi-
ne mentem lacerent. et segetem omnis
necent Sunt quod apostolus hoc huiusmodi cantus
et operationes musice sicut vacce sunt ac
effectu similes poeticis musis. quas illa
eptissima boeciana consolatio detestabatur
nimium ipso illustri boecio testante Que
inquit vbi poeticas musas vidit nostro
assistentes thoro fletibusque meis verba dic-
tantes commota paulisper ac toruis
inflammata luminibus. quis inquit has
scenicas meretriculas ad hunc egrum per
misit accedere que dolores eius non modo
nullis remediis fouerent verum dulcibus
insuper alerent venenis Hee sunt enim
que infructuosis affectuum spinis vberes
fructibus racionis segetem necant. homi-
numque mentes assuefaciunt in morbo non libe-
rant Hec illa Et subiungit Abite sire-
nes usque in exitium dulces
Boet. musica

Gracia post premissa accessit ad
supradictam dominam consolatricem
alius tristis de carencia so-
lacii consortii iuuencularum

personarum et tediosorum vetularum consor-
tio conquerendo. At illa eadem tristi de
puellis suis duas assignavit que ipsius eo
placone.

Prima puella ad hominem predictum
sic ait. O amice nunquam non me co-
parabilis plus gaudebis in habendo anti-
quam cistam florenis plenam. quam
in habendo novam ab extra etiam mul-
tiplicis multis quoque modis depictam va-
cuam tamen in toto vel multis forte
turpitudinibus repletam. Estimo quod ma-
iori cum gaudio eligeres florenis ple-
nam quamvis antiquam quam etiam non depi-
ctam. Sed quid perfecto si tediosum tibi
sit consortium vetularum atque vetulorum
cessabit tamen multo tedium si attendis
quod in eis reperitur quod censetur super
aurum et thopasion. in antiquis est
sapientia in comparatione enim eius aurum est exigua
harena. et tamquam estimabitur argen-
tum nec comparatur illi lapidem preciosum.
Cessabit tedium si attendis quod in eis
tamquam speciebus sit florem id est floridi con-
ceptus auri et metros ymaginem ag-
ni qui tollit peccata mundi seu ymagi-
nem sedentis in throno cesaris summi.
Cessabit tedium si attendis quod in eis
sunt multiplices lapides preciosi diversarum
virtutum id est multiplices solide perfectiones
virtutum spiritualium respectu carentie quarum
iuvenum non habentes oleum gaudii scilicet
spiritualis leticie. Unde quia non est dare
vacuum sunt et iste iuvencule plene
atque iuvencule sunt non rebus placiosis mul-
tis scilicet viciorum et carnalium cogita-
tionum turpitudinibus. quia iste plene fe-
tentibus et corruptis carnibus vel quia iste
in quibus nutriuntur non dicam tediose sed
et periculose bestie serpentes et scor-
piones. Nimirum de duodecim anacho-
ritarum meditationibus in primo hoc quoniam

tertius senior dixit. Sic habeto malignas
cogitationes aut malas concupiscentias sicut
serpentes et scorpiones plures vidi fer-
re quod huiusmodi cogitationes et concupiscentie non
sunt nisi metaphorice censende serpentes
et scorpiones. Verum dicis quidem. sed
hoc enim non diminuit periculum. sed magis
auget ipsum quanto serpentes et scorpiones
huiusmodi nocere plus latentius et vitari
difficilius.

Secunda puella sic ait. Nonne
vel aliquando versum hunc po-
eticum audivisti. Abaue maior
dixit arare minor. Ita forsan inquies.
Et si versum nunquam audivisses ita tamen
esse per experientiam scires. Cur ergo ma-
gis lascivientem vitulum consortio habere
diligis aquis nec arando nec orando pro-
ficis. Nimirum in tali exemplum vivendi
non invenies nisi quomodo comedi dissolute
seu lascive sine omni maturitate. Nescis quod
maturi fructus sunt crudis dulciores ma-
gis quam pulchri et delectabiles. Sed quid
Nonne virtus quam senibus iuvenes crudio-
res esse solent. et exemplum maturita-
tis preberent. Qua propter nec abeas ex-
emplum habere patris orandi. sed etiam arandi
id est docendi verbo et opere quibus corda
peccatorum aranda sunt quod quidem sit divi-
nis tuis doctrine ydoneo per summum capa-
citatem ex agro terra eicitur. Ut sum-
mi fructus ex illo copiosius habeantur. Ip-
sos per agros intelligo peccatorum corda
dicto modo aranda videlicet ad exemplum non
inculte tamen non dicam unquam arare
id est iuvenum personarum tenens placeas dedi-
tarum sed agrorum veterum iuxta aliud ver-
sum poeticum. Ex agro veteri vigenti sti-
mulo. Nimirum si ad exemplum huius
agri arati filius et aliorum proprie arandus si
queretur ex agro sic arato adolescenti fruc-
tus plenitudo et ipse arans tamquam pre-

Job xxi
Invent. prim.
In bucolicis
Thobie

cum ysaac .i. cum risu et gaudio dicere
Gen. xxvii potuit Ecce odor filij mei sicut odor agri
pleni cui benedixit dominus

Tertio post premissa ad supradictam dominam consolatrix accessit et aliud triste super carencia solaciose confabulationis et necnon observacione silencij querulando. Que eidem de suis puellis per consolacione quatuor assignavit
Nota

Prima puella ad dictum tristem sic ait. Novus homo qui in primo libro de quadam sic pater dicit. Unde se ab humanis curis et colloquijs subs-
In vitis patrum de abbate Johanne trahebat tanto illi vicinior et proximior deus erat. Et michi non ad confabulandum seu ad colloquium. Certe sic. Deus enim in tali mentis proximitate ei loquitur. Audiam
ps inquit psalmista quid loquatur in me dominus deus. Sed cuius homo ab aliorum colloquijs sequestratus loquitur cum deo hoc namque
Jerom patet dicenti illustri Jeronimo. Sapiens numquam solus esse potest. et si homo in opere fuit loquitur cum deo. Sed inquit non ab humanis colloquijs sequestrato proximior est deus non solum ad confabulandum sed ad solaciose colloquendum. Est utique nimirum deus solicij dicitur tali nomine scriptura teste qui et esse dicitur in fletu solacium qui et nullo umore tho
Mach x bia sigatus est. Sequo dixit mane cius solacium vite mee omnia simul in te uno habentes te non debuimus dimittere a nobis. Ipse est qui etiam per solacio humano constituit nobis sanctos libros machabeorum de societate et amicicia inter eos facta
ps xii subiungitur. Nos nullo indigemus habentes solacio sanctos libros. Non ergo sunt carentes ad confabulandum neque quin vicem homo sup-

plent libri quemadmodum supra soror mea tetigit de libris qui adierant beatissimae virgini. Denique qui ab humanis colloquijs sequestrato non deest solacium patet ibidem per aliam sororem meam
vii lo. c. xvi q. ij

Secunda puella sic ait
O homo qui de silencio et humane confabulacionis carencia contristaris. Dic michi ad quid valet silencij seruacio et humana confabulacio utique satis parum. Nempe ad ipsam sequitur mentis distraccio cui procul dubio multum prevalet abstraccio et mentis in deum elevacio qualem conferre potest silencium et solitudo propter quod in trenis dicitur. Sedebit
trenorum iij solitarius et tacebit quia levabit se super se. Hec autem abstraccio et ab humanis colloquijs sequestracio. Non modo deum vicinum homini ut proxime soror mea predocuit. Verum facit potius super se hominem in deum interiusque elevatum ipsi deo firmiter adherere. Et nomine hoc bonum est omnibus. Quippe inquit michi adherere deo bonum est. Sed nec illi dubium quin dicta abstraccio ad elevacionem hominis super se disponens sit incomparabiliter magis bona. Ut dispositio perfecti adaptiva quam sit vel esse possit humana confabulacio a qua separat silencium et solitudo. Nimirum magna apud animam felicitas in separacione hac que ab humano fit colloquio consistit. Unde
Ber. in ser. de petro et paulo hac sicut audi patrem clarevallis qui dictum ulmum Jeronimi contra confabulaciones humanas quodam in loco exponens sic fere dicit. Iste sedebit solitarius et tacebit non ad strepitum mundi felix anima que linguas istas non exaudit. licet exaudiat illa multo felicior si tamen aliquid est cui penitus non loquitur hec ille pater. Qui non dicit felix corpus. sed signanter dicit illa anima felicior cui penitus non loquitur ut humanum affatum presentem allectivum tam excludat ab an-

dito mentis quam etiam corporis
Tercia puella ad
hominem propter observanciam silencij
contristatum sic ait Aduertas ho
quod nichil corpus triste esse debet quod nature
concordat sed potius gaudiosum Circa quo
te silencij observacio pro loco et tempore ro
nabiliter tibi imposita aut ate pro moribus
requisita placet constare Nomine enim racionabili
silencij observancia non hominis bona naturis
naturalia concordat Videtur utique quod sic
Docent namque instrumenta naturalia unum esse
loquendum et plus esse audiendum Juxta
Sen. in sententijs oracy — illud illustris senece Socrates cuidam lo
quaci dudum inquit melius os unum a natura
aures duas accepimus Cum presentis concor
Jaco. 1º — dat et scriptura que dicit Sit homo ve
lox ad audiendum tardus autem ad loquendum
Et rursum dicit scriptura dudum tacens
Ecc. xxxij — et prouidencia accedit sibi bona gracia
Quarta puella
sic ait Circa de censura sile
ncij constaris quod multa bona
operatur Que inquies Certe silencij ob
servantia vitat peccatum · est quod fun
damentum virtutum vincit malum decli
nat nocumentum probat sapientem virum ·
confert pompam sciencie servat secretum
et loquendi modum nutrit gratum et
ornatum verbum prodest multum Vis scire
quod silencium vitet peccatum dudum magnum
Ambrosius in de officijs — predicatorem Ambrosium placet inquit vidi lo
quendo me peccatum incidisse vix quoque
tacendo · sapiens ergo est qui novit
tacere Vis hoc scire quod silencium sit
fundamentum virtutum dudum eundem am
Ambrosius de pe — brosium Silendi inquit patiens oportu
nitas loquendi et contemptus diuiciarum sunt
maxima fundamenta virtutum Vis tercio
Crisostomus super mattheum c. xxxi — scire quod silencium vincat malum dudum Jo
hannem os aureum Malum hominem tacendo
melius quam respondendo vincere potes
Vis scire quarto quod silencium declinet no
Valerius lº iij de memorabilibus dictis — cumentum dudum valerium maximum Caton
inquit cum alijs loquentibus tacet (Sunt

rogatus utrum propter inopiam verbo
rum quod stultus esset taceret Respondit Nemo
stultus tacere potest Cur igitur plus lingua
prohibes · quod minus dixisse me aliquando peni
tuit tacuisse nunquam Juxta illud Numquam nulli
tacuisse nocet · nocet esse locutum Vis quin
to quod silencium probet sapientem virum dudum — Job xiij
sanctum Job amicis suis sic loquentem Vti
nam taceretis ut putaremini esse sapientes
Sed et ex consolatoria illustris boecij libro
famosum illud accipitur verbum Si tacu
isses philosophus mansisses dudum quoque et illus — Boecius lº ij de consolacione
tris senece proverbium Taciturnitas
stulto homini pro sapiencia · tacere qui nescit — Sen.
nescit loqui Vis sexto scire quod silen
cium confert pompam sciencie dudum illu
strem Sydonium Nam inquit ego ut in — Sidonius lº epistolarum
omnibus artibus hec sit scire prioris
pompa quo rarior Vis septimo scire
quod silencium servat secretum et loquendi
modum dudum illustrem senecam In hoc — Sen. lº de moribus
inquit incumbe ut libencius audias quam
loquaris quod tacitum velis nemini dixeris
auribus frequencius quam lingua utere quamquam
dicturus es antequam alijs tibi dixeris Vis
octavo scire quod silencium gratum nutrit et
ornatum verbum dudum sanctissimum patrem
gregorium Quasi inquit quoddam nutrimentum — Gre.
Verbi est censura silencij · et recte quis
experiencia sermonis accipit qui prius
ordinate pro humilitatem tacet dudum rur
sum adidem etiam valerium maximum Ge — valerius lº viij
nutius magister lentulus augur dictus maximum
exemplum nobis relinquit cum esse auarissimus
tanta illi inopia erat sermonis ut nu
mos quos emittebat quam verba diceret fru
dis se abductum · in structum nichil
tandem magis agendum esse quam perdidisset
relicta eloquencia Postremo si vis scire
quod silencium prosit multum dudum illustrem
senecam Nichil inquit eque prodit
quam quiescere et minime cum alijs loqui
et plurimum secum — Sen. epistola

quando amicus epistolas super scriptura et tabulam ...

et quia tristicie solucio[illegible] sine sit [illegible] constabili

Quinto post premissa ad princi
palem consolacionem accessit
et alius tristis de sua tristicia
et de instabilitate mentis conquerendo
que eadem modo de suis puellis octo pro
consolacione deputavit

Prima puella sic ait Cum homo
tristicia gravatus quam remedium hec
laudabile in vita perfecte constituitur Vis
scire quod sit illud Audi magnum patrem
augustinum Vis inquit nunquam esse tristis
Aug. li. x^o iij de ci^a bene vive Bona vita gaudium habet semper por-
ro quod dictum remedium tristicie scilicet bene
vivere sit in via constitutis perfecte deo ad
hoc parato specialiter cooperari plane ostenditur
patet quod nisi hoc detur sequeretur bene
vivendi negligenciam non esse homini im
putandum Sed nec preceptum nec consiliu
esse de impossibili quomodo ergo dictus pater dicet
bene vive si bene vivere homini foret impossibile
Unde hoc quod dicit Bona vita semper
gaudium habet Illo in sensu accipe quo
Jo. xvij dictum est In ipso vivimus movemur sumus et
quo dictum est Vita vestra abscondita
Colo iij est cum xpo in deo Ad hoc namque sic
semper gaudere scilicet in deo in quo et
vivere constituitur Unde et apostolus ammonet
j thess v dicens Gaudete in domino semper et item
tho alibi Semper gaudete fratres quod sic pos-
tillat Thomas aquinensis Semper gaudete
in deo quia quicquid malum preemineat est
incompatibile bono quod est et deus et
tale nullum malum interrumpit qui eciam pre-
missa verba gaudete in domino sic postil
lat Aliquando vero interrumpitur per tristiciam
temporalem quod significat intensionem gau
dii Non enim quis perfecte gaudet nisi co-
rumpitur dere patri durante Nec
opponat quis quod xpistus via vita veritas
et vita qui peccatum non fecit sed semper
bene vixit quando passurus erat dixit Tris
tis est anima mea usque ad mortem hoc
enim videtur fuisse speciale ex honorum
defectuum voluntaria assumptione Sicut
enim pro nobis mori voluit ut nobis vi-
tam sic pro nobis tristari voluit ut
nobis compararet gaudium et leticiam sem-
piternam

Secunda puella sic ait Nonne
monet nos apostolus Vel simus
spe gaudentes et bene constat
constat enim quod tristicia paciente non so
lum consolaretur sed eciam statim gaudium
ei super induceret per maxime eciam spes huius
deserviendo post brevem vitam tristicie
vestiam amici quod gaudio superhabundante superha-
bundante in acceptacione glorie regni Quid
ergo affecto propter spem huiusmodi qui
quod tristicia iusti deo servientes paciantur
Non aliud restat eis nisi summus gaudio
gratulari Declaro exemplo quorundam mo
nachorum sub patre appolonio deo servi
encium de quibus in patrum libro dicitur
In vitis patrum li^o iij sic Supra modum leticia et gaudium
in erat eis et tanta exultacio quanta
terrenis a nullo homine posset intueri nullus
in eis tristis aut inveniebatur Mone
bat eos pater appollonius dicens Non
oportet eos in esse tristiciam hiis quibus
salus in deo est et spes in regno celorum
tristentur aiebat gentiles lugeant
iudei plangant sine cessacione pec
catores iusti vero letentur Nam si
hii qui terrena diligunt super caducis re
bus letantur Nos qui tante glorie
spem et eternitatis heredes expectato-
res non omni cum exultacione gloriemur

An non apostolus ita monet dicens Semper
gaudete in omnibus gratias agite

Tercia puella sic
ait Bone frater cur in tantum
de eventu tristabili contristaris
Non oporteret quidem dices scilicet quid
ergo faciam ut non contrister scilicet
et tecum Certe pateris remedium ponemus eorum
eventum tristabilem et non ipsum in se
sed ipsum tanto malis expectes considerandum
dum In quo inquies profecto nullibi
melius quam in ea que est speculum sine
macula In illo etenim speculo quantumcumque
triste et quantumcumque pure et simpliciter in-
spiciens non plus contristaberis quam qui
conflictum videt tamen in speculo dorso
totaliter retro ad conflictum et vultu ver-
so ad speculum Hanc namque secundum dis-
positionem de prescientia sic vel quicumque amicus in
conflictu certans nullam quis tristiciam incurret
sed magis placitum haberet supposito quod nul-
la reflectio vel ymaginatio ipsum du-
ceret ad illud quod forinsecus actum esset
Quis autem nisi malus et perversus non
afficitur ad dispositionem divine sapientie que
est sicut speculum in quo relucet seculum
quod eterna ratione regit mundum et omnes
mundi eventus attingens a fine usque ad
finem fortiter et disponens omnia suaviter
Cuius rei gratia illa boeciana consolatio
sic exclamat O qui perpetua mundum
Boec li° iij metr° viij ratione gubernas. Forma boni livore carens
tu cuncta superno ducis ab exemplo Ad
hanc autem bene et pure affectus forte
bonum que ut illa dicit stabilis manens
dat cuncta moveri Quomodo posses ex
hiis que geruntur extrinsecus perturbari homo
etenim esset divinam velle dispositionem
cessare quod velle quidem non potest nisi im-
pius perversus reputari

Quarta puella sic ait Cur
homo qui tristatus existimasti in-
stabilium iam dormire videris
atque deturbantibus sompniare Evigila
atque et expergefias et pulsa tristicia sequi-
tur consolatio Nempe dum quis gravia
sompniat magna sequitur consolatio dum
se talia nosse incipit tantum sompniasse hinc
est quod et tristi patienti per consolationem solet di-
ci tu tandem hec tamquam sompnium reputabis
Sed quid profecto sompnium Vel in omnis
prefectis videtur simile. hoc etenim apostolus
paulus innuebat cum se alios commemo-
rans dicebat quasi tristes semper autem
gaudentes Quod quidem verbum ordina-
rius apparatus sic exponit Huic simus apud ij tho
quosdam quasi tristes de tribulatione ideo vi
dicit quasi quia non vere tristes sumus glo
autem etiam vere gaudentes quia hec
tristicia gaudium operatur tristicia ista habet
quasi gaudium non habet quia Quare hoc
quia gaudium res eterna est tristicia vero
sicut in sompniis transit Si quis autem
sompnium indicat. addit quasi dicens si
sedebam. quasi loquebar et huiusmodi ubique
dicit quasi quia quod videbat dormiens
cum evigilavit non invenit hec in glosa
Igitur si tristicia pateris non sis ut illa
rachel que noluit consolari cum eadem tristicia
sint in brevi ad modum sompnii transitura

Quinta puella
sic ait Quis non gauderet
dum tristicia patitur. si eius
tecum in illis consistet vinculum aureum quo
mediante maximo amore trahetur ad
deum Igitur homo fideliter deo serviens
et mente leta crucis mente tristicia patiens
multo in hoc eventu gaude potius quam
quam dolere cum scire debeat hec sibi
donata adeo tamquam vinculum amoris
artissimum ad ipsum hominem attrahendum.
De quo tractu ait dominus per prophetam Ca- Ose xi

ritate perpetua dilexi te ideo attraxi te miserans. Sane de huius consideratione habemus admonitionem ex quodam libro sancte revelationis qui lux divinitatis appellatur. Omnia inquit que homini advenerint sive leta sive tristia ex summa caritate adeo sunt

lib(er) q(ui) lux divinitatis appellatur

ei donata certissime constat. Oportet ergo credas quod omnia que tibi evenerint sive leta sive tristia ex tanto amore Christi ad tantam utilitatem tuam tibi proveniant, ut nichil aliud tibi aut alicui evenire velles nec deberes velle. Et ideo pro singulis ei laudes et gratias agas. Nulla enim adversitas alicui fideli evenire permittit nisi quantum ad eius salutem et virtutum exercitationem eius paterna benignitas expedire cognovit. Esto igitur fidelis et cum aliquid molestie acciderit suscipe id ac si anulum aureum sponsus ipse imposuerit tibi quo te ad sui trahat sincerissimum amorem. Tu autem statim sentiens attractum illum te totum eleva et cor tuum in magis trahatur. Post ingratitudinem et patientiam te humilia. Diligenter attende quia deus per hec velit operari salutem tuam. Hec ibi.

Devota puella sic ait

Dic homo michi quis doleret de tristitia quam optasset. Quis autem non optaret de tristitia quam optasset. Quis autem non optaret parumper tristari eo fine ut a persona excellentissima pariter et super omnia diligenda consolatione gaudiosam tristitiam cum notabili usura recompensante reciperetur. Sic autem videtur de tristitia seu dolore seu dolore perfecta non solum cordiali qui secundum rationem est tristitie de magnitudine verum etiam de multitudine deo dicente: Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tue letificaverunt animam meam. Sed nonne deo consolatori optimo nullus excellentior. Nonne ipse super omnia est diligendus. Nonne etiam venit post tristitiam suam consolatio nunc vestra. Certe sic. Ita perfecto quod non modo ad multitudinem dolorum sequitur consolationum atque gaudiorum adequatio sed etiam intensior consolatio et gaudium sequi post dolores et tristitias consueverunt. Huius rei gratia dixisse videtur ille causa: Bonum insolitum plus amatur et semper gaudio confert dulcedinem premissa tristitia. Hoc quoque et illa exoptata boetiana consolatrix per suam musam quibusdam similibus sic affirmat: Dulcior est apium mage labor si malus ora prius sapor edat. Gratius astra nitent ubi notus desinit imbriferos dare sonos.

Boec(ius) li(bro) iii metro primo

Optima puella

sic ait. O homo cur tristaris de tristitia. Nonne ipsius veritati tue mentiri et fallere semper indignum fuit. Huius pollicitationis verba audivisti: Tristitia vestra vertetur in gaudium. Audi inquies etiam evidentia attestatione atque cum nova mirabili operatione qua dominus in nuptiis aquam mutavit in vinum aquam lacrimose tristitie in vinum gaudiose letitie. Quid ergo perfecto si homo de certo sciret quod omnes sui lapides in aurum verterentur. Minime certe si non quanto plures lapides haberet tanto maiorem consolationem inde reciperet, velletque habere maiores lapides libentius quam minores. Ita et in proposito mirum est valde quod homo ex mentis tristabilium consolationem non recipit et tanto maiorem quanto tristabilia sunt maiora. Eo quidem quod secundum promissa ipsius dei promissionem certum est quod omnia huius tristia que homo sustinet propter deum tamquam in vinum convertuntur in gaudium ipsius tristitie, ac si numquam fuisset exclusum. Numquid igitur hoc gaudium non plus valet incomparabiliter quam aurum. Si quidem

Ioh(annis) xvi

aurum ideo diligitur quia natura est letificare et gratificare gaudium. Atque proinde cui occurrunt tristabilia cum convertuntur in gaudium non minus potest consolari quam cum lapides convertuntur in aurum. Sed dices forte: Si tristicia convertetur in gaudium dic michi quando et in quantum. Profecto si scire velis quantum certum est quod vel in hac vita vel in futura. Siquidem in hac vita multi essent contenti de consolatione hac festina. Si non in futura procul dubio eo melius est quo et honorificum sperandum est quod hoc gaudium ad festa precellat gaudiorum que licet hic sint tamen caduca. In vita tamen futura eterna sunt et perpetua. Sane quod tristicia iuxta divinam sponsionem vertetur in gaudium nulli dubium quin hoc fiat in futura vita. Si autem non et in ista saltem quoad perfectos quomodo hic dixisset in sua canonica Jacobus alphei: Omne gaudium existimate fratres mei cum in temptationes varias incideritis. Nec credendum est quod tamen apostolus qui sic dominus dictus est falsam aut impossibilem fratribus suaserit estimationem. Hoc nimirum sane constare potest hoc in gaudium omne gaudium id est equalens omni gaudio mundiali. Porro si agatur de gaudiis quantitate (Jacobi i) non est dubitandum quin una quasi gutta tristabilium vertatur saltem in futuro in gaudium quasi mille cataractas vino quasi inebriente seu fluvium gaudiorum quemadmodum ysaias dominum dicentem sic dixisse recitat: Ecce ego declinabo super eam quasi fluvium pacis id est cordis qui concludit omnem tristiciam scilicet doloris cordialis.

Clama puella sit aut ad tristem Adulto quod tristaris et precipue dives specialiter deceptus

ut de via quam fecisti ut de actu quem peregisti aut neglexisti. Cur autem hoc dices forte propter eventum tristabilem sive infortunium est secutum puta amissio rerum, pluvia imbri perditio aut infirmitas multorum gravius. Sed hec tamen occasio tristicie non est sufficiens, falli quod vides per fallaciam contristaris cum decem cogitas quam nunc forsan nocua. Cogita igitur magis si per aliam viam venisses vel aliud opus peregisses vel si non tale opus neglexisses dampno multo maius vel periculum aut forte mortem incurrisses. Quicquid igitur adversi tibi acciderit cogita id deo volente factum esse et pro tuo meliori. Audi quod evidenti audivi relatione veritatis. (exemplum) Erat quidam armiger cuius uxor tantam spem in domino habuit quod ad omne triste quod circa se vel circa suos accidit semper solebat dicere pro meliori est accidit. Aut quod ille armiger vir suus casu quodam oculum unum perdidit quem et in hoc cum uxor sancta et devota visa est consolari dicens et illud sibi deo permittente pro meliori suo contigisse. Armiger autem ille, egestate forte cogente, licet uno oculo privatus, perrexit ad curias et ad servicium ibi cuiusdam principis est receptus. Cui cum per aliquod tempus gravissime servivisset et tandem princeps ille infirmitate preventus mortem sibi sentiret imminere voluit iuxta principum illius partis consuetudinem secum mori unum de suis famulis meliorem atque magis gratum, ut ei etiam in alio seculo serviret, quemadmodum cremari ad moriendum cum domino ad honorem magnum tali famulo credebatur reputatum. Nunciari igitur fecit predicto armigero quod cremari debet et sic secum mori eo quod ipsum in hoc propter suum fidelem et gratum servicium et dilectionem quam erga ipsum pre omnibus suis famulis honorare cogitasset. Quo audito armiger ille simulabat se per hoc maxime honorari atque gratiarum referens actiones dixit ad nuncios: licet michi ista exhibicio ad maiorem cedat honorem, tamen dicatis domino meo quod

et in hoc articulo volo ipsi domino meo
fidelis esse et honorem suum sponte honsi
meo quod placet michi quod aliud honoret hen-
tem duos oculos Non enim decet quod dominus
meus malo seculo appareat tamquam monoculo
simitore Quam intencionem eius dominus illi approbauit
et acceptauit indicans sibi in hac
predictum armigerum singularem fidelitatem
impensam esse Sic ergo expeditus armiger
occasione predictionis oculi dictam
mortem euasit quod cum nepos sue post-
modum retulisset illa dicebat Sum stu-
bam quod pro meliori tuo erat quod oculum perdi-
sti hec retulit quidam dedamo thorunhaeta
qui se dixit tunc temporis fuisse in prussia
quando predictus casus recenter contigisse nar-
rabatur

Porro post premissa addnam
consolacionem accessit et
alius tristis querela proponen-
do quod mali in hoc mundo
melius habent quam boni Et illa sibi pro con-
solatione quandam de suis puellis assignauit
Nona puella
Ad predictum tristem sic ait Pro
antiqua querela proponis quod malis in hoc
mundo melius sit quam bonis Verba quod
dicis forsan iniquos Nonne olym
(Job xxi) sanctus iob conquestus est dicens Quare impii
viuunt sublevati sunt confortati quod diuiciis
semen eorum permanet cum ipsis coram ipsis
propinquorum turba et nepotum in conspectu
eorum domus eorum secure sunt et pacate
et non est virga dei super eos egrediuntur
paruuli eorum quasi greges et infantes
eorum exultabunt lusibus tenent tympa-
num et cytharam et gaudent ad sonitum or-
gani ducunt in bonos dies suos hec sanctus
iob Nonne et idem conquestus est olym
(ps lxxii) sanctus David Pene inquit moti sunt pedes
mei quia zelaui super iniquos pacem pecca-

torum videns ecce ipsi peccatores ob-
tinuerunt diuitias et dixi quomodo sci-
at deus et si est scientia in excelso Numquid
vane iustificaui cor meum et laui inter
innocentes manus meas et fui flagel-
(Aug⁹ sr ps lxxii) latus tota die Augustinus numquid vane id est in
persona David perdidi inquit quod bene vixi
iustificaui cor meum ad hoc ut mali sint
felices et ego tribularer gaudent illi
et ego flagellor qui colo deum Rursum
(ps cxliii) sanctus David Eripe me inquit eorum de quorum
iniquitate quorum filii sicut nouelle plan-
tationes in iuuentute sua filie eorum compo-
site circumornate ut similitudo templi prom-
ptuaria eorum plena eructantia ex hoc
in illud oves eorum fetose habundantes
in egressibus suis boues eorum crasse Non
est ruina macerie neque transitus neque cla-
mor in plateis eorum hec sanctus David Non-
(Je xii) ne autem et olim propheta Jeremias idem
conquestus est dicens Justus quidem tu es
domine si disputem tecum Verumtamen iusta loquar
ad te quare via impiorum prosperatur bene
est omnibus qui preuaricantur et inique agunt
plantasti eos et radicem miserunt profi-
ciunt et faciunt fructum prope es ori eorum
et longe a renibus eorum hec propheta
Je xii c. Licet autem ista prima facie quere-
lam tuam quietentem reddere videantur
Non modicum tamen erras si non sit tibi
signum in bonum quod te debere vana super
de prosperitatibus malorum euidentius declarauit
Ceterum ulteriores ad singulas antiquorum
querelas responsiones fratribus prioribus
meis duxi relinquendum
Undecima itaque puella ad predictum
hominem de malorum bonis contrista-
tum sic ait Carissime frater
si contra tue tristicie causam cessare uidis
restat ut et effectus eius cessante
tamen consolaris Sed quid perfecto causa
tue tristicie quam esse supponis felicitatem
malos habundare bonis aut copiis
Nec obstat quod de impiis Job con-

concludit. Dicunt in bonis dies su-
os. Est autem contra hoc illud quod ipse
Iob prosperitatis suis verbis subiungit dicens. Verum-
tamen quia non sunt in manu eorum bona sua con-
silium eorum longe sit a me. Quod dicere secundum
glosam: Consilium meum non erit cum im-
Glo. piis. Si vero eorum videntur esse bone
se dederint mihi consilium ut sequar
eas non sequar certe propter bona que
videntur hic quia non sunt in manu eorum
bona sua quod dictum quidem verum est.
Non sunt in manu impii bona sua
Sen. quia non sunt sua dicit Seneca. Non est
inquit tuum fortuna quod fecit tuum proprium
est nempe quod advenientium fuit dicit quod
Aug. in So- et augustinus soliloquiorum docens inquit per que
liloquiis distinxi aliena esse que aliena mea et mea
esse que aliquando aliena putavi. Accipe me
ab his fugientem famulum tuum quia ista me
quem fugiebam a te acceperunt. Alienum dicit
rursum Senecam ... quid autem stultius quam in
homine aliena laudare quo eo dementius qui ea
se miratur que ad alium protinus transferri
possunt non faciunt meliorem equum aurei freni.
Non sunt in manu impii bona sua quia
ut sunt in manu eius non sunt bona dicit Tu-
Tullius llianum sententiam. Aliud nec rectum et honestum
est et cum virtute id solum arbitror bonum
Numquam pro quicquam malo bonum esse hec
Tullius. Bona igitur ut sunt in manu
Boec. impii ut ipse ea recipit scilicet male
non sunt bona quia omne quod recipitur
per modum recipientis recipitur. Quem-
admodum boni mala bene recipiunt ut
propter hoc diligentibus deum omnia co-
operantur in bonum. glo. etiam peccata quod
glo. concordat quodam in loco etiam augustinus et
Aug. re inquit factum est malum dum male
accipitur bonum sicut econtra apostolo factum
est bonum cum bene accipitur malum scilicet
cum stimulus sathane patienter portatur.
Rursum non sunt in manu impii bona

sua quia potiora non bona malis sed ma-
la sunt eis. ~~Usque quo inquit stulti~~
dicit Salomon in proverbiis. Usque quo inquit
stulti que sibi sunt noxia cupient. Ecce Pro. i
dicit que sibi sunt noxia et bene fit
cum iusto dei iudicio. Ut cum quis se
vero domino suo reddit malum servi illi
mala sunt ea quibus ipse dominatur quod sunt
vindictam creatorem dicit Ecclesiasticus. Ecc. xxx viij
Initium necessitatis rei vite hominum aqua ig-
nis ferrum sal lac et panis similagineus
et mel et botrus uve et oleum et vesti-
mentum. Hec omnia sanctis bona sunt
et impiis et peccatoribus in mala con-
vertentur. Denique non sunt in manu im-
pii bona sua quia ut sic sunt contra or-
dinem ultimi finis. Ubi sciendum quod sicut
nichil est simpliciter malum nisi quod cadit
contra ordinem ultimi finis. Ideo quod mala
que boni patiuntur non sunt mala simpliciter sed
perdunt nomen mali licet mala videa-
ntur. Unde et paulus quasi inquit
morientes et ecce vivimus quasi tristes i cor. vi
semper autem gaudentes dicit quod secundum
glosam quod quasi est hoc. hoc non est hoc glosa
ut quod est quasi aurum hoc non est aurum.
Ita nichil est bonum simpliciter nisi quod
stat sub ordine finis ultimi. Nempe
quod est summe tale est aliis causa ut
sint talia participative. Ut quod summe
est calidum est aliis causa caliditatis. Sed
finis ultimus est summe bonus quod est ipsum
bonum simpliciter igitur causa bonitatis est
aliis quod non posset esse nisi inquantum
starent sub eius ordine sicut nec summe
calidum posset sibi non coordinatis esse
causa caloris. Illud igitur liquet esse mani-
festum quod bona impiorum ut sunt in manu
eorum non sunt bona nec ut sic sunt ad
finem ultimum ordinata. Tu ergo si bo-
nus es de prosperitate malis non invi-
deas tamquam de bono. Illa enim eis non
sunt bona. Sed et boni non invidet

proverbiis mihi meo — Ut proverbio dicit. Si igitur in videos ma-
lus esse convinceris quod et bona penitus
si qua habere reputares te tibi non essent
bona

Tertia puella sic ait. Non est
homo sicut credis quod scilicet bonum
sit pravis et male sit bonis

Nec obstat quod conqueritur Jeremias Bonum est
omnibus qui prevaricantur et inique agunt
Nec quod David conqueritur de pace peccatorum
Nempe ad hanc propter increpationem et respon-
dendum satis valet premissa sororis mee
sententia de cooperatione bonorum ordinatione facta.
Vel propter missa ad ultimum finem quem signat
etiam David in minuit premissis namque verbis
sic subiungit Existimabam ut cognoscerem
hoc labor est ante me donec intrem in
sanctuarium dei et intelligam in novissimis
eorum. Illa autem littera habet et intelligam no-
vissima eorum quasi dicat labor est ante
me quomodo agnoscam ista posse simul sta-
re scilicet deum esse iustum et res humanas
nosse et gubernare et interdum pravis bonum
esse et parem prioribus habere et rectis si-
ne iustis quandoque male esse Sed cessat la-
bor hic sive difficultas agnoscendi
Postquam intelliguntur novissima id est fines
diversi malorum et bonorum. Ex quo enim ma-
la bona que videntur habere non ordinantur
in finem ultimum ideo non sunt eis bona sed
mala. Eius autem est de bonis. Veni sum igitur
ut agnoscas quomodo malis bonum sit et
bonis male vel ne audi magnum patrem
Augustinus — augustinum qui dicta litteram sic exponit
Intra ergo inquit in sanctuarium dei ania fide-
lis. Et si nescis quare hoc fiat crede non
iniuste fieri quod sinit aut facit deus.
Humana hoc diiudicabis divina auctoritate
exhonore et crede aliquid in esse quod te
latet Nam deum pravissimum et iniquum non
posse esse sic intrans fide in sanctuarium

intrans credendo discis intelligendo
Sic enim ait Donec intraveram in sanctuarium
dei quo intrat fides. et post fidem quid
et intelligam novissima. Veniunt no-
vissima quando illi malo erit bonum. Quare
ergo et modo non sic forte et modo sit
Sed quod nunc est in occulto postea erit
in manifesto. Ingredere mecum si potes in
sanctuarium dei forte si possum docebo te
in modo discere mecum ab eo qui docet me
etiam nunc non malis bonum esse et melius esse
bonis quam malis quamvis non dum ve-
nit malis pena novissima forte intelli-
gere mecum non esse bonum malis. Rogo enim
te et quero a te quare tibi male est
Miseria est egestas angit difficultas
premit. Dolor fortasse membrorum timor
timor inimicorum tibi ideo male est. quia
pateris malum et bonum est illi qui est ipsum malum
aliud intus est inter malum esse et
malum pati. Quia quod pateris non es malum
enim pateris et malus non es. Ille autem
malum non patitur et malus est. Noli
ergo falli non possum sed Ut tibi male sit
quia pateris malum et illi bonum sit qui
est malus. Tu enim malus putas quod
non patitur malum cum patitur se ipsum
tibi male est. quia malum alienum pateris
in corpore tuo. et illi bonum qui malum se
ipsum patitur in corde suo tibi male est
quia malam habes villam et bonum est illi
qui malam habet animam

Quarta puella ad simul re-
fellendum omnes querelas pro-
tervitas quidem ad hoc videlicet
quod tamen boni adversitatibus tribulentur pace
gaudent peccatores ducentes in bonis
dies suos. Bonum quod sit omnibus qui iniqua
agunt sic ait Dic queso mihi quare
in re consistit quod bonum est huius qui inique
agunt quod propter ducunt in bonos dies

Augustinus

suos forte dices quia locupletes sunt multis quibus dominantur et in pace tamen non sunt in mundo hoc quod habeant formidare. Certius plane. Dato enim quod peccatores impii seu iniusti de exteriori pace plus habeant in mundo quam contra quam ipsi iusti impugnentur. Ergo tamen iusti de interiori pace plus habent tamen vero ab intra impugnantur. Audi Cassiodorum. Cum inquit peccatores videntur esse locupletes multis quibus dominari appetunt et in mundo non esse quod timeant pacem habere putantur. Sed pax illa eius contraria semper litigat et reparatur in tristi seculo et cum hostem non habeat secum dedicat. Hec ille. Sed tu considera quid melius sit ab intra pacem habere vel ab extra. Quod vero periculosius sit ab extra impugnari vel ab intra, perfecto sunt inimici eius domestici eius. Si dominus aliquis pugnaturus in extraneos sui contrariis timere habeat multo periculosius est quam si ab exterioribus impugnentur. Cum ergo iusti sunt melior sors illorum est etiam in hoc mundo quam sit peccatorum. Nam et teste augustino omnis inordinatus animus sibi ipsi est pena.

Quinta puella sic ait ad tristem antiquorum querele quas primi sororis mee declarasti non sunt tibi occasio cuiuscumque tristitie ne dicam invidie de hoc quod mali in hoc seculo plus quam boni prosperentur. Hoc nempe sit divina dispensatione de iure salutis augmento et glorificatione domini. Pro hoc enim boni amonentur. Porro et que mali committere non possunt bona quere sibi vel in statu glorie reservata. Per hanc quidem racionem Hugo recapitulans ipsi anime sue supradictorum antiquas quodammodo consuetudines querulanti satis faciat. Supposito igitur ista querelam antiquam quod mali in hoc seculo plus quam boni prosperentur. Hoc quidem erit resurrectionis future in qua divina iustitia ab omni secta contra se exigente bonis multo melius quam nunc malis et malis multo est peius quam nunc bonis. Euidens argumentum quod nimium argumentum plus de bono continet quod sit omne malum in adversitate bonorum consistens vel quam sit omne bonum prosperitatis impiorum. Denique audi Iohannem os aureum de eterno libro inducentem et exposito lucide concordantem. Nemo inquit videns malignos prosperitate gaudere turbetur. Non est enim hic retribucio malignitatis neque virtutis. Et si aliquando contigit ut sit aliqua retribucio malignitatis vel virtutis, non tamen secundum quod dignum est, sed veluti quidam gustus vel iustitie vel iudicii ut qui resurrectioni non credimus talibus doceantur. Quando itaque videmus malignum ditescere non subruamus et quando videmus bonum mala pati non turbemur. Illic corona, illic tristicia. Est et alia racio quia non potest malus in omnibus malus esse, sed aliqua bona habet, neque bonus in omnibus bonus esse, sed habet aliqua peccata. Cum ergo habet prosperitatem malus malo id est ad malum capitis sui est. Cum enim pro illis paucis bonis retribucionem hic accipiet illic iam plenius punietur.

Cassiodorus super psalmum lxxxiiii

Augustinus

Hugo de arra anime

Crisostomus et habetur de penitentia dist. ergo

Extremo post premissa ad supradictam dominam consolatricem principalem accessit et alius tristis de tediis suis querulando. Cum modo illa que consolatrice quatuor de suis puellis admisit.

Prima puella ad tristem illum sic ait. Nomine quod neptem

Alius comes consolatio super diversis tediis sive passe alicui sive quod sunt contradictioni

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

meam imprime audiuisti tristiciam
bonorum et tristabilium propter deum patienter
perpessam querere in gaudium dudum quidem
inquies Sed quid de tedio profecto nullus
dubitat quin tedium sit degener tristabilium
consolari atque consolari. quamque tedia pati
cum quibus viis in angustiis quia in gau
dia conuertentur. hinc est etiam quod sicut quod
angustia anticipatur in benedictione matris
sic dictum est. deus celi det tibi gaudium
pro tedio quod perpessa es

Secunda puella
sic ad tristem ait Dic michi
homo speciem tedii de quo do
les. Est ne tedium vite vel spiritualis exer
cicii aut vitam perfectam ducendi.
Est forsitan inquies Cur autem sic for
te dices talis vita est iniocunda Sed
forti animo esto et audi magnum Antho (Anthonius)
nium docentem discipulos hoc modo sic
primum cunctis mandatum nullus in arrepti
propositi vigore lacescere sed quasi incipientem
semper augere quod cepit Non vos filioli
tedium defatiget hec ille pater insignis
amonens filios ne in arrepto propo
sito spiritualis vite vel exercicii tedium
eos defatiget Cur enim cor talem vi
tam ducere tediosum tamquam iniocundum
Non enim semper manet iniocundum audi
illud tullianum prouerbium Optima modus (Tullius v° l° [illegible])
viuendi vero est eligenda. eam iocundam
consuetudo reddet Veniat igitur ad illa
Anthonii Non te tedium defatiget. Si
arta sit vita mea huius contra via con
suetudinis ducam te per semitas equitatis
dicit sapiens quas cum ingressa fueris non
artabuntur gressus tui et currens non habebis
offendiculum

Tercia puella ad tristem de te
dio conquerentem sic ait Dic ho
et michi speciem tedii tui forte
inquies uxor mea tedio est michi. de
formis enim est atque feda Erras si
quis dic michi si pulchra esset

an diceres tedium minime forsan inquies
Sed si bene consideres mihi minus te tanget
tedium Audi illud theofrasti In minori inquit (Theofrastus l° de nuptiis)
miseria deformis habetur quam formosa seruatur
Nichil enim tutum est in quo totius populi vo
ta suspirant. Denique cum ista pro hac
magis quam pulchra probas est tibi et
possibile aliam ducere ante tedium remo
uentem Que nam inquies est illa. est
arcana domina sapiencia ad secretum cubile tu
um introducenda De qua quidem sapiens
loquens Intrans inquit in domum meam (Sapiens)
conquiescam cum illa. non enim habet amaritudi
nem conuersacio illius nec tedium conuictus
illius sed leticiam et gaudium

Quarta puella sic ait
Dic michi cuiuscumque sexus sis
persona speciem tedii tui forsan
dices forte femina sum et ideo attedior
quia viro deformi in moribus et distorto iunc
ta sum cuius rusticitas indiscreta et
iracundia me affligunt Sed tu soror
karissima ne desperes propter hoc. sed
potius consoleris quippe omni malo
tedii boni magis per hoc consequeris
si tamen paciens fueris Audi quid hu
go regularis sentiat de malorum societate (Hugo de arra anime)
Id circo inquit mali inter bonos viuere per
mittuntur ut illorum societas bonorum vi
tam exerceat et sibi ingerit de ipsis malis
iniquitate sua cognita atque virtute quere
hec ille Nec mirum Nam et hostes quan
to sunt fortiores tanto magis cogunt
ad arma recurrere Sed in proposito in certa
mine ad arma iusticie virtutes dei maiorum
profectus consistit Denique christianus frigus
calorem naturalem sicut ad intra colligit
totius corporis in salutem Ita propter senti
endum cum proposito de calore diuini a
moris Nam et mala que nos hic premunt
teste gregorio ad deum nos compellunt Sed
et secundum gregorium abel fieri non valet
quem chaym malicia non exercet

gg

Oracio pro premissa ad principalem
consolatricem accessit alius
tristis contra dolorem et fle-
tum ac lacrimarum afflictionem consolationem
querens Cui illa mox pro consolacione
de suis puellis sex assignavit
Prima puella ad dictum
tristem de dolore mentis sue con-
querentem sic ait O si scires vir-
tutem doloris de dolore tuo non doleres
Nunc est inquies virtus eius Ecce affert
aufert hostibus id est viciis temptacionibus
opportunitatem nos ad temptandum alloquendi
Nimirum sicut mendicibus ociosis et
secularibus gaudiosis hostes huiusmodi
tenent sua solamenta ad perficiendum tem-
tamenta Ita et econtra opportunitatem non habent
taliter loquendi dolenti enim corde tribulato
huiusmodi rei in figura de suis amicis Job et
fletus ad temptandum hostium aie significa-
tionem gerentibus dicitur in libro iob Non lo-
Job ij° quebantur ei verbum Videbant enim
dolorem vehementem sensus eius Igitur
de dolore non doleas conquerendo Sed multo
pocius gaudendo dicas O felix ego
qui sic obstruit os pessimi inimici
Secunda puella sic
ait Cur de lacrimis doles et
affligeris profecto non sic dole-
res si tu scires quam vim haberent
lacrime contra dolores quippe illo facien-
te qui dicitur in fletu solacium ipse lacrime
quodam solacio dolorem cordis magis
minuunt Ac preter refectionem et alle-
viacionem mentis ad refrigeracionem pectoris
et solamen tristis Nam per oculos lacrime
exprimunt dolorem una cum ipsis evaporare
faciunt Unde scire primum effectum audi petrum
Petrus blesensis quondam blesensem consultus inquit solacio sunt
lacrime et excepte maxima magnitudinis
doloris minuunt Dolor siquidem speciem

ignis gerit qui dum plus tegitur plus
exestuat Unde scire reliquos effectus audi
archiantistitem ambrosium pascunt inquit ambrosius de
frequenter lacrime et mentem alleviant obitu
fletus refrigerant pectus et mestum solantur valentini
Est enim piis affectibus quedam flendi vo-
luntas et plerumque lacrimis gravis evapo-
rat dolor
Tercia puella sic ait Unde scire
rursum et alios gratos affectus
lacrimarum ac modas circa eas gra-
ciores Ecce fletum et lacrimas consolacio et
exultacio solent sequi Nomine sic legitur
ysaie lxi misericordia dominus misit me ut consolarer omnes
lugentes et ponerem consolacionem lugentibus
syon et darem eis coronam pro cinere oleum
gaudii pro luctu pallium laudis pro spiritu me-
roris Nomine et in thobia legitur sicut autem
dixisse adonai post tempestatem tranquil- thob iij
lum facis et post lacrimacionem et fletum
exultacionem infundis Nomine et ipse
salvator dixit Beati qui lugent quoniam mt v
ipsi consolabuntur Sed et psalmista dicit Qui
seminant in lacrimis in exultacione metent ps
Et iterum idem dicit Euntes ibant et
flebant mittentes semina sua Ve-
nientes autem venient cum exultacione
portantes manipulos suos Unde scire
quo pacto hoc fiat Ecce princeps philosophorum
sic dicit in suis moralibus penitudine aristo. viiij
replentur pravi mox enim tristantur de ethicorum
hoc quod plus delectati sunt pari autem
pacto consolatione replentur boni de hoc
quod suis lacrimis desolati sunt Animus deo
pacatus est dare dulcedinem consolacionis pro
lacrimacionis amaritudine quam amaritudine
penitudinis pro dulcedine delectacionis ab
sic habes ergo effectum gratum lacrimarum
Sed quid demonis circa eas duplex siquidem
modus Unus tollerabilis mensure Alter
vero gratissime cure Unde primum modum
scire Ecce psalmista dicit Domine deus virtu- ps
tum cibabis nos lacrimarum pane et po-
tum dabis nobis in lacrimis in mensu-
ra id est non ultra vires hinc etiam dicitur i cor x iij

aptus fidelis deus qui non permittet vos
temptari supra id quod potestis. Vis ulterius
scire modum gratissime tere et consolationis
1 Apoc. xxi: future. Certe quid dicit ysaias aufferet magis
dominus deus omnem lacrimam ab omni facie. Et Johannes
Apoc. vii: in apocalypsi absterget inquit deus omnem lacrimam
ab oculis eorum i. sanctorum. Unde et cantamus
absterget deus omnem lacrimam ab oculis sanctorum
et iam non erit amplius neque luctus neque cla
mor. sed nec ullus dolor quoniam priora transie
runt. Hic autem modus terse lacrimarum no
ne est gratissimus. Est utique hunc etenim
est quod dicit dulcissime pater clarevallis fe
Bernardus de contemptu mundi: lices lacrime quas pia manus conditoris ab
sterget. Hec mutatio dextere excelsi signi
ficata est per mutationem aque in vinum in
Johanne aque lacrimarum in vinum leticie et per
prophetam in Jeremia dicente domino Convertam luc
Jer. xxxi: tum eorum in gaudium.
Marta puella sic ait Amice
conqueris quod te ploratus ter
ret atque ululatus. Apponam tibi
similitudinem et videbis quod gaudendum
tibi est magis quam dolendum. Nonne vides
quod fistulator si buccas suas vento impletas
satis gravat quod gravamen tamen tolle
rat ut alias letificet. Eodem modo et
in ploratu et in ululatu te movet gau
dendo. Vox quippe vox in rama audita
Mat. ii: est ploratus et ululatus Rachel plorans
filios suos scilicet materna dilectionis affectione
et virtuosa naturaliter sibi erga prolem indi
ta. In rama inquit quod interpretatum dicitur
in excelsis i. in celo quadmodum dicitur
Cant. ii: et in cantico Vox turturis scilicet per
cantum gemitus audita est in terra nostra. Sic
et vox ploratus et ululatus in rama i.
in excelsa terra nostra. terra viventium audita
est. Non dicitur audietur. sed audita est
et auditur. quamvis multum distet in preteritum
auditu etiam per in feliques species vocis.
Sed quid perfecto agitur actum tale audi
endi vel delectationem vel tristiciam consequi.
Sed absit quod tristicia ipsum consequatur vel
quod gemitus ploratus et ululatus inferat
celicolis aliquid tristicie. Nimirum nichil
triste. Igitur ibi non audietur sicut
gemitus ploratus et ululatus. sed sicut
gaudiosus cantus et nomine talem plo
ratum et ululatum ex materna erga liberos
vel alia sancta et virtuosa affectione
habuisse velut esse. Mox transire debet in
magnam consolationem. Hac ex consideratione
percipiente quod augmentum gaudii cuiuslibet
foret celestibus sibi plus quam diligantur
caritatem diligendis quibus et sibi foret
augmentum gaudii eo quod tamquam actus ex
virtute procedentes in celo sibi pro modo de
penti sunt ad gaudium refundi. Propter hoc
dicebat salvator Beati qui nunc fletis
Luc. vi: quia ridebitis scilicet saltem in futuro.
Unica puella
ad tristem gravatam fletibus
sic ait dudum isti verbum divinum
ac dulcissimum quod misse ita ex sacrore mea
creatam. Beati qui nunc fletis quoniam ride
bitis. Nimirum secundum meum agnensem
In celo erit verus risus sed qualis et
quantus. Certe hic ridetur ore semipleno
Nempe hic impletur illud proverbiorum
Prov. xiiii: Risus dolore miscebitur. Sed electi ri
Job viii: debunt ore pleno. Quippe in Job dicitur
Donec impleatur os tuum risu et
labia tua iubilo qualis autem erit risus
certe gratissimus. Sicut enim ora dicentes
et labia magis quam hic erunt ergo gro
sa. Ita et risus qui hiis perficitur in statu
in mensum magis quam hic esset erit grossus.
Videat ergo hec attendens quod miseri
de rachaele illa iudea quod noluit consolari
tam clare sentiens quod merito debet homo de
propriis fletibus consolari et sic certus divino quod
missa de subscripti in celo risu tam gro
so atque gaudioso.
Cota puella sic ait O homo
qui tristaris de lacrimis si prava
naufragis virtute lacrimarum de
ipsis non doleres sed gauderes. Sic enim
lacrime etiam cordis irrigant et fe
cundant. Sic lacrime omnem spiritualem
infirmitatem sanant. Sic lacrime

mentis serenitatem et tranquillitatem
causant. Pie lacrime mentem elevant.
Pie lacrime mentem inebriant. Pie lacrime
mentem impinguant. Demum pie lacrime
hoc quod homo vult a deo impetrant.
Ubi sciendum quod pie lacrime terram cordis irri-
gant et fecundant. Audi egregium patrem
Gregorium in registro: Irriguum accipit superius ani-
ma, cum se lacrimis regni celestis desiderio af-
fligit. Hec ille. Est igitur aqua lacrimarum
ut fons paradisi de quo dicitur in libro Genesis:
Gen. ii. Fons ascendebat de terra, irrigans
universam superficiem terre. Concordat
Eccl. xxiiii. ecclesiasticus: Rigabo inquit ortum meum
plantacionum. Ubi sciendum quod pie lacrime ar-
dorem concupiscencie sedant. Audi patrem
patrem Gregorium: Flamma inquit sugges-
tionis dyaboli citius extinguitur unda
lacrimarum. Igitur si aliquis videat do-
mum conscientie sue igne concupiscentie succendi, re-
currere debet ad aquam lacrimarum.
Ubi sciendum quod pie lacrime eciam spiritualem
Job. v. infirmitatem sanant. Audi quod liber
Job de deo affirmet. De hoc in figura
de corporali sanitate dixit dominus regi
Ezechie egrotanti et lacrimanti: Vidi
lacrimam tuam, et ecce sanavi te. Ubi
sciendum quod pie lacrime animam mundant et
sponsam regis celi preparant. Considera
gratam operationem quod aqua lacrimarum est
quasi lavatorium in claustro spirituali. Est
etiam quasi balneum in quo abluitur anima re-
gis regis sponsa. Nec mirum. Nam
Cass. sr. ps. et ille Cassiodorus dicit: Fletus est lavacrum
culparum, absolucio peccatorum. Ubi sci-
Gg. in mor. endum quod pie lacrime aciem cordis clarificant.
Audi egregium patrem Gregorium: Sit inquit
plerumque ut nimiis piis fletibus illa
interni gaudii claritas erumpat, et
mens que prius in ope [illegible] versabatur
ad inspectionem fulgoris intimi suspi-
riis vegetata convalescat. Idem pater
tursum ait: Mens lacrimis baptizata

in contemplacione videt limpidius. Idem
quoque dicit: Sepe quod torpescentes latuit,
flentibus innotescit. Sequitur igitur lacrimarum
est collirium iuvans visum, de quo dicitur in
apocalypsi: Collirio inunge oculos tuos ut vi-
deas. Ubi sciendum quod pie lacrime mentis sere- Apoc. iii
nitatem et tranquillitatem causant. Audi
Johannem os aureum: Sicut inquit post Crisos.
vehementes ymbres mundus aer et purus
efficitur, ita etiam post lacrimarum pluvias
serenitas mentis sequitur atque tranquilli-
tas. Ubi sciendum quod pie lacrime mentem ele-
vant. Lege ps. Ascensiones inquit in
corde suo disposuit in valle lacrimarum. Lege
quoque et libro Genesis: Multiplicate inquit
sunt aque et elevaverunt archam in sub- Gen. vii
lime. Aptissime autem per archam mens intel-
ligitur, archanorum dei capax atque conserva-
trix. Ubi sciendum quod pie lacrime lacrimam mentem
inebriant. Audi patrem Claraevallensem. Il- Ber.
las inquit lacrimas vere in vinum muta-
tas dominum dixerim que superne compunctionis
affectum in ferviorem accendunt caritatis,
propter quam etiam ad horam cui ceperis in me-
mor sobria quadam ebrietate videtur.
Ubi sciendum quod pie lacrime holocausta in-
pinguant. Audi Gregorium: Holocaustum
inquit ardere est bonum opus. Quod fletus Gg. sup.
lacrime non infundunt holocaustum pin- ezechiele
gue est, per hoc bonum opus quod cum agitur
et lacrimis impinguatur. Ubi sciendum demum
quod pie lacrime hoc quod homo vult a
deo impetrant. Audi quid ab hoc sancta
illa mulier Judith deo loquens dixit: Judith
Indulgenciam inquit eius cum lacrimis
postulemus. Audi quoque diligencius Jo-
hannem os aureum: Nemo inquit aliquando Cris.
flens ad deum accessit qui non quod postu-
lavit accepit. Nullus absque beneficio do-
lenter oravit qui non impetravit.
Ipse enim est qui consolatur flentes, do-
lentes curat, penitentes informat.
Hec ille.

Unus post premissa ad su-
pradictam dominam consola-
trem accessit alius frater
fletu seu lacrimis afflictus timore pene
gehennalis. Cui ipsa tres de suis puell(is)
pro consolatione deputavit.
Prima puella ad hunc hominem
tristem sic ait. Cur fles cur
lacrimarum effusione affligis timore pe-
ne gehennalis. Non est conpetens re-
ligionis hac ex causa lacrimari seu
flere quemadmodum nec conqua plurimus (?) cum
alijs audi patrem clarevallis. Gaudere
inquit aptius est cum gaudentibus flere cum fle-
Bernardus in poe de in mag — tentibus. Numquam aptius competit flere
amissionem rerum intermissionem voluptatum
filiorum mortes in obitus in stanciam gravi-
tatem inopie potius forciorum absit
plorandi enim sunt qui taliter plorant.
Religiosa enim tristicia aut alienum pec-
catum luget aut proprium. Hec dictus pater.
Ecce quomodo materiam plorandi restringens
non dicit timorem gehenne sicut
nec alia antedicta sed tantum lugendum
esse aut alienum peccatum aut proprium. Specia-
liter autem quare simpliciter timore gehe-
nne inter religiosos plorare non cogitat.
Patet ex firma spe per piam lacrimarum
efficaciam gehennam evadendi. Quid
enim faceret in inferno is cuius aqua piarum
lacrimarum dyabolum sibi submississent.
Quadr. xiiij — Sunt enim aqua ille tamquam aqua maris
rubri ubi pharao infernalis subm-
ergitur cum exercitu viciorum dicente psalmista
Tribulasti capita draconum in aquis
scilicet piarum lacrimarum capitalia vicia
cum infernali dracone hostem inpungnancia.
Rursum ad quid timet gehennales penas
tamquam eas debitor aut de lacrimis doleret
is cuius iam pio lacrime librum delevissent
quas qui peccat ad se convincendum contra
mani dyabolo scribit in libro conscie(ncie)
de quo in mani libris in daniele dicitur. Judicium — daniel vij
sedit et libri aperti sunt. Demum ad quid
gehennam timeret et de lacrimis non gau-
deret. Is quem ut salvus fiet ipse sue
lacrime animalicia lavarent dicente ob
hoc Jeremia propheta lava a malicia istud — Jer. iiij
cor tuum ut salvus fias. Postremo ad
quid penas gehennales timet et de lac-
rimis propiciatorijs doleret is cuius deus
ad propiciandum lacrimas acceptaret. Non
certe deberet. Sed audi quid contra
timorem illum et dolorem sara filia
raguel postmodum uxor thobie iunio-
ris deo loquens dixit. Non delectaris — thob. iij
inquit in perdicionibus nostris quia post
tempestatem tranquillum facis et post
lacrimacionem et fletum exultacionem infundis.
Audi quoque et orationem unius ecclesie utique — Gregorius in collecta
efficacem. Deus inquit qui sperantibus
in te misereri pocius eligis quam irasci da
nobis digne flere mala que fecimus ut
tue consolacionis gratiam invenire va-
leamus.
Secunda puella sic ait ad
hominem per virtutem lacrimarum
contra gehenne genus agnos-
ceres nec gehennam multum timeres
nec de lacrimis doleres sed gauderes.
Nonne verbum cuiusdam episcopi ad piam matrem
augustini pro salute filij lacrimantem vel
quondam audivisti. Impossibile est inquit
tantarum lacrimarum filium perire. Sed numquam
efficaces sunt pie lacrime ad delectacionem
dampnabilis culpe. Nempe ubi dicitur — Tho. iij
in thobia. Tunc thobias ingemuit
et cepit orare cum lacrimis. Ubi quidem
dicit glosa. Adeo deum lenit lacrimis — glosa
cogit. Lacrime faciunt deum iniquitatum
nostrarum oblivisci. Hec ibi. Sed quid plo-

Nomine tuo omnis vita perdita est
eterne quia perditam appropinquis est per proprias
lacrimas restituit in integrum Ut ultra
in eo integer spiritus perseueret Certe
Ieronimus in epistola — sic audi Ieronimum precipuum petrum in
quit ter negantem scilicet christum in
loco suo amare restituit lacrime Audi
Gregorius — quoque et gregorium Tempus inquit re
dimimus quando preteritam vitam quam lasciuiendo
perdidimus flendo reparamus

Tercia puella sic
ait Si penam times gehe
nalem quo hanc magis
times eo minus non magis gaudenter
fletum et lacrimarum sustine habes af
flictionem Vis scire quare Certe nimio
non fletus et pie lacrime regnum celorum
optinendi ac per consequens gehenne euadendi
conferunt securitatem quippe lacrime huius
quasi vi quadam noscuntur regnum celorum
Gregorius in omelia — optinere Audi gregorium Regnum inquit
celorum rapi vult nostris fletibus quod
nostris meritis non debetur Hec ille nec
mirum Nam cum omnes sint pie lacrime
in precibus quibus deo pro regno celorum
supplicamus manifestat magnus pater
augustinus dicente enim psalmista Auribus per
pe lacrimas meas reddit iste augustinus
Que violente sunt impetribus hac enim
pariter testatur venerabilis pater Ieronimus
Ieronimus in epistola — O inquit lacrima humilis tua est pote
ncia tuum regnum tribunal iudicis non ve
reris delictorum tuorum accusatoribus si
lencium imponis non est qui te accedere
vetet Si sola intra vacua non redibis
magis cruciatus dyaboli quam pena infernalis
Quid plura vincis invincibilem li
gas omnipotentem inclinas filium virginis
Hec pater ille Sic itaque teste eciam ve
Mathei xi — ritate Regnum celorum vim patitur et
violenti rapiunt illud qui scilicet ipsum
sibi dari postulant precibus lacrimosis

Secundo post premissa ad dominam
consolacionem sepedicta acces
sit et alius tristis super afflic
tione fletus penitencialis contione consolandus
Cui illa tres de suis puellis causa con
solacionis deputauit

Una puella ad tristem pre
dictum sic ait Si tuum predic
tatorum malorum sodalium de piarum lacrimarum
contra gehennam efficacia sermonis audiuisti
possetis in materia apposita de ipsarum consolacione
contentari At vero si ad hoc libet et
a nobis quid consolacionis audire Hoc
primum scito quod tanto a consolacione vacuus
nunquam eris quanto vberiores lacrimas emiseris quod
pe constat quod proporcionantur doloribus cor
dis Sed propheta deo loquens Secundum
inquit multitudinem dolorum meorum
in corde meo consolaciones tue letificauerunt — ps
animam meam Dicto forte propheciam in
hac verbo propter certitudinem ponere
preteritum pro futuro Absit quod non et in presenti
audi cassiodorum Consolatoria fletuum eciam in — Cassiodorus super
presenti affirmare fletus inquit abiens est — ps
animarum corroboracio sensuum refectio men
cium Sed pone quod non in presenti Quid
tunc presertim longanimi quippe amissi
in fletibus id est in singulis doloribus in longi
tudine dierum in secula seculi audi gre
gorium de illa que speculum erat pre ce predi
cantem Redemptor inquit noster momenta
neos fletus nostros eterno consolatur gau — gregorius
dio

Secunda puella sic ait homo
tristis afflictio penalium lacrimarum
sic qua est Nomine eciam gaude
ter tolleranda que mente ab ymis transfert
ad summa a regione dissimilitudinis ad re
gionem sidereç pulchritudinis Quo
pacto forte inquies Certe sicut quis pro ad
castra vel alia loca alta que taliter sine

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

grau iactura non possent compugnari mediantib(us) aquis riuulorum circa ea ne defluant cohibitorum dum multiplicacione sua plus et plus ascendunt tandem preueniu(n)t Sed quid p(er)fecto ascensiones huius in valle lacrimarum penalium optime disponu(n)tur quibus aquis lacrimarum multiplicatis et coram deo ascendentibus mentes penitencium ad alta celorum commodius et securius sublevant(ur) ipse q(uod) et talibus fletibus libenter afficiu(n)t(ur). Id q(uod) est q(uod) p(er) gregorium satis apte in mu(n)do videtur. Cum inquit p(er) fletum mens ad summa rapitur compunccionis sic pena(m) gaudens miratur et libet affici q(uia) afflictione sua se conspicit ad alta subleuari

Gg

Tercia puella sic ait O homo gaudere debes vel aliquid habere q(uo) diligentem circa te angelorum custodiam recompensare posses quippe angelis suis deus mandauit de te ut custodiant te in omnibus viis tuis Sed dic michi quero est ne aliquid in thesauris tuis quo illud recompenses p(er)fecto non video nisi aliq(uid) melius q(uam) id q(uod) gratum esse angelis scriptura testatur Id aut(em) est fletus penalis Nempe gaudium est angelis in celo sup(er) vno peccatore penitenciam agente Unde bernardus dicit delicie angelorum sunt tue lacrime Idem quoq(ue) d(icit) lacrime inquit penitencium vinum sunt angelorum q(uia) in illis ~~vite~~ odor vite sapor gracie gustus indulgencie sanitas redemptis innocencie reconsiliacionis et seruate consciencie suauitas hec ille pr

Bn sr Cant

Gg

Undecimo principaliter virginum tristibus ad supradictam dominam consolatricem principalem accedentibus primo omnium unus ex eis eidem domine de seruitute sua conquestus est et de carencia libertatis Cui more illa de suis puellis duas p(ro) consolacione eius tristi impendenda deputauit

Prima itaq(ue) puella ad tristem predictum sic ait Tu qui de seruitute turbaris et de carencia libertatis Estimo q(uod) attendas oppressionem seruorum et contrarium in gaudentibus in libertate Non sic aut(em) turbaberis si attenderes q(uod) hij qui serui dicunt(ur) non sunt serui nec magis oppressi q(uam) hij qui domini conquius ubi reputant(ur) Vis ergo scire debes q(uod) appellacione hominum dicunt(ur) serui ... illustres

Sen in lio de benefiti(s) — Senecam Si quis inquit existimat ser-
vitutem in totum hominem descendere errat ea enim
melior accepta corpora obnoxia sunt et
ascripta dominis mens quidem sui iuris est
Bern in quadam epistola — dudum quasi previdens claravallus concordante
voluntatem inquit Nec leges impant
nec principes dominantur libera est et maxime
si spiritu ducatur quia ubi spiritus domini ibi libertas hec
pater ille Si ergo corporis condicio te
contristet est quod te in toto potuit consolari
videlicet libera condicio potioris tue con-
dicionis porcionis que se extendit ad
promerenda gaudia sempiterna Vis scire
tursum quod domini qui estimantur liberi
quia sunt etiam sui servi magis afflicti
atque turpiori magis quam confusibili adicti
servituti hoc itaque consideres Nempe
super que plures regnant constat illum
magis oppressum magis quam servum esse
Sed quid profecto communiter accidit quod super
dominos ipsorum libertate contra quod minus timent
occasione prestante plures regnant scilicet
turpes passiones quibus magis quam
timorati servitutibus consueverunt igitur fortasse
Ambrosius de Jacob et vita beata lio 4 — quod sunt magis servi dudum venerandus ambrosius
Servus inquit quicumque vel metu frangitur
vel delectacione irretitur Vel cupiditatibus
ducitur vel indignacione exasperatur vel me-
rore deicitur servulus est omnis animus passio
hec ille

Secunda puella sic ait O homo
qui servitute gravaris Vis
realiter liber esse Vellem
inquies Esto igitur bonus ut possis
vitans turpitudines et liber censeberis
Tullius v lio rethorice — dudum sinas tullius liber inquit is est ex-
istimandus qui nulli turpitudini servit
Augustinus iiij lio rethorice — dudum quasi et magnum previdens augustinus
Bonus inquit etiam si servit liber est
Malus autem si regnat servus nec unius
hominis sed quod gravius est tot dominorum quot
viciorum hec pater ille Si igitur bonus
es gaude plurimum dicta servitute in cer-
te noratum servum et stultum dominum
Gaude etenim potius in iniuriam quam tan-
a sua tua distat servitus et quod sincerius
forte potiori Tu subiectus es viri for-
te stulto domino ipse vero plurimis qui
sapiens esses iam sibi serviendo liber esses
At vero si stultus est nimium ipsius ser-
vitus est distans plurimum a tua servitute ut-
pote ipse pluribus dominis et gravioribus at-
que die et nocte sibi inimicoribus serviente quod
ius dicatur quibus quod expedit hec dis-
tantes dominos Vis de istis auctoritate pa-
tris venerabilis doctoris dudum archiantisti-
tem ambrosium Est inquit sapienti ser- — Ambrosius in epistola ad simplicianum
vire libertas Ex quo colligitur quod stulto etiam
imperare servitus est et quod peius est
cum paucioribus preest suple quam sapiens
servus pluribus dominis et gravioribus servit
servit suis cupiditatibus quibus dominatorem
nec nocte potest fugere nec die quia intra
se dominos habet intra se servicium patitur
intollerabile hec ille Porro quod sapiens
servus pluribus preesse eo patet pacto quod
pluribus preest passionibus ad quas etiam
inclinant astra Quo profecto fit quod tes-
tante illo ptolomeo Sapiens dominatur — ptolomeus
astris Vis autem quomodo domino glorietur
qui facit peccatum testante salvatore
servus est peccati scilicet servitute culpe
a qua filius dei qui peccatum non fecit
habet liberos reddere quod attestatur quod ipse met
dicit Si filius vos liberaverit vere li-
beri eritis

Secundo post premissa acces-
sit ad expeditam dominam etiam
alius tristis super iugo domini
portando et preceptis eius obediendo quo-
rens consolari At illa pro consolacione acto
ei puellas assignavit
Prima puella ad predictum tristem
sic ait O homo si tu scires
quam salubrem cum deo quam ad deum

Tristis querens consolacionem super iugo domini portando et preceptis eius obediendo

pro obedi pro obedientiam attinentia hiis gaudenter ac omni tristicia semota cuius preceptis obediens attinet cum ei obediens tanquam servus domino suo Nec hoc certe modicum confert namque beatitudinem celestem et huius rei magnam securitatem Vis hoc scire Ecce quam conferat beatitudinem nunc in spe et tandem in re hoc testatur psalmista Beatus inquit populus cuius est dominus deus eius
ps
hoc autem non meretur populus appellari sed voluntatis dei executio aut exequendi promptitudo De executione dicit ipse salvator Non omnis qui dicit michi domine domine intrabit in regnum meum sed qui facit voluntatem patris mei qui in celis est ipse intrabit in regnum celorum De prompta
Mt vii
autem voluntate divina voluntatem exequendi patet per simile in Abraham Iste namque filium suum non ymolavit et tamen quia promptam voluntatem eum immolandi
Gen xxii
habuit pro tanta obediencie benedictionem accepit dicente domino Quia non pepercisti filio tuo unigenito propter me benedicam tibi et multiplicabo semen tuum Et iterum In semine inquit tuo benedicentur omnes gentes quia obedisti voci mee Porro qui attinens deo pro obedientiam sicut servus domino magnam habet securitatem post mortem consequendi celestem beatitudinem Exhortatur quidem patet quod dominum bonum habet tamquam benivolum patrem et omnipotentem audi magnum Ambrosium dicentem Mori inquit non timeo quia bonum dominum habeo Utrum deo obediens attinet
Ambrosius
ei sicut frater immo quasi omni gradu attinentie audi ipsum salvatorem quantum ad hoc loquentem Quicumque mihi fecerit voluntatem
Mt xii
patris mei qui in celis est ipse meus frater soror et mater est Sane attinentia huiusmodi admodum capienda est quantum ad effectum beneficentie et pertractionis quemadmodum dictum est in ecclesiastico Si est tibi servus fidelis sit tibi quasi anima tua quasi fratrem sic tracta illum

Ecce inquit puella sic ait o bone frater Cur non ponderas bonum obediencie super omne malum

saltem in presenti penalis sustinencia In nobis enim sequi qui ponderatur est spiritum ponderans sit corpus aliud inquies aut quantum audi patrem Clarevallis Meminerte inquit fratres corpus ne perderet obedientiam perdidit vitam quod in signum quod mandato patris obediendo mortem
Bernardus
sustinebat inclinato capite tradidit spiritum Inclina ergo et tu caput tuum caput autem caput scilicet tue superbe voluntatis quod tamquam caput imperat aliis membris Inclina illud et humiliare sub potenti manu dei vel sub capite omnipotenti quippe ipsius in mensa dignitas hoc requirit et omnem in hac parte verecundiam concludit Denique hominum scabiosum caput facie quidem hunc deforme multum esset gaudendum si ille capite salva vita amputato loco eius caput nobilissimum obtineret Sed quid nomine caput hominis predictum voluptas scilicet propria et superba caput est scabiosum secundum viciosum faciem eius reddit deformem Ergo homo vero vivens in obediencia qui caput suum precepti gladio submittit et ipsum patitur amputari caput nobilissimum accipit Nam a primo suo capito caput sibi constituit ipsum Christum scilicet divina eius voluntate quod summe caput nobilitate et pulchritudine a pari capite tantum distat quantum mundus ab immundo quantum deiforme deforme distat et enorme

Ecce puella sic ait ait o homo si quam acceptabilis deo sit deo obediencia agnosceres ipsam preceptis obtemperando impenderes cum magno gaudio curares Nimirum mediante ipsa comparatur quod non potest omni auro vel argento comparari Vis scire quid Certe sapientia In cuius comparatione omne aurum harena est exigua et tamquam lutum estimabitur argentum Nempe quia hec possit mediante obediencia comparari testatur
Bernardus in sermone Clarevallis Preciosa inquit sapientia qua deus cognoscitur et mundus contempnitur
in conversione
hanc qui invenit Beatus utique erit

si tenuit eam quod dabit pro ea impende obedientiam et accipe sapientiam serva mandata et dominus dabit tibi illam si vis esse sapiens esto obediens amplectere ergo toto mentis affectu et visu corporis bonum obediencie attendendo propter sapientiam ad lucem sapientie. sic enim scriptum est accedite ad eum et illuminamini accedite videlicet per obedientiam quia non est recior aut tucior accessus et illuminatio per sapientiam hec pater ille

Vnita puella

Sic autem homo bone tristeris non de preceptis dei et iugo obediencie ymo potius gaude quod dignatur dominus obedientiam a te recipere eo quidem sine ut et tu si feceris quod requirit hoc quod ab eo requiris infallibiliter consequaris

1 Johis iij — audi dei secretarium Johannem loquentem de proposito in sua epistola Si inquit cor nostrum non reprehendit nos fiduciam habemus ad eum quod quicquid petierimus ab eo accipiemus quia mandata eius custodimus Unde et ille cecus natus et a Christo illuminatus

Jo. ix — dixit Si quis dei cultor est et voluntatem eius facit hunc exaudit audi ergo et ysidorum Non impetrat inquit

Ysidorus de summo bono — adeo bonum quod poscit qui eius legi non obedit Si enim id quod deus precipit facimus id quod petimus sine dubio obtinemus hec ille Ecce ecce quam magnum est quod ipsi obedienti promittit et quanta securitatem promissionem apponit id quod petimus inquit Ubi nichil excipit addit autem sine dubio obtinemus Ubi omnem hesitacionem excludit Preterea autem nichil impossibile requirit sed id inquit quod deus precipit si facimus Nulli utique nomine ad impossibile astringit Sed nec ad grave aliquid Iugum inquit meum suave est et onus meum leve

Vnita puella

Sic ait ad quod modo per sororem meam audivisti Iugum domini suave est et onus eius leve Indubitanter

scias esse verum quippe alleviat iugum dei preceptorum eius sanus intellectus alleviat iugum dei remuneratoris affectus alleviat iugum dei amorosus affectus Nonne primo iugum dei alleviat preceptorum eius sanus intellectus quod admittit Christum ipse nec preceptum suum de observatione sabbati sano intelligi voluit intellectu. Cum diceberet Cuius vestrum asinus aut bos — luc xiiij

in puteum cadet et non continuo extrahet illum in die sabbati Audi autem quo ad hoc magnum patrem augustinum qui quasi sanum intellectum precepti dei de non iurando dicit sic Utique aptius nanum preceptum domini et tu iurauit Cuius precepti libro — Augus. super epistolam ad Galatas

decretorum sanus nobis eo ubis eius de patris exponit intellectus exhibentum inquit — [illegible]

nitate cupiditate aut delectatione Nonne secundo iugum domini alleviat remuneratoris affectus Certe sic Nam in — Treno. iij

trenis dicitur Bonum est viro cum portauerit iugum domini ab adolescencia sua Ubi in glosa dicitur iugum domini leve relevatum spe remuneratoris eterne Idem quod alleviat iugum domini amorosus affectus audi venerabilem Jeronimum presbiterum Nichil — Jeron.

inquit amantibus durum nullus labor difficilis. Amemus et nos Christum et facile videbitur omne difficile Audi quoque et magnum patrem augustinum Nullo modo — Augus. libro de sancta virginitate

inquit onerosi sunt labores amancium sed ipsi delectant sicut venancium aucupancium piscancium nec enim quod amatur aut non laboratur aut labor amatur hec augustinus Sed et postea dicit Fingis laborem in precepto fingis inquit quemadmodum ymago sub columba lapidea sculpta vel depicta que stat in vitata. ac si preciose portet grave aliquid cum vel nichil portet aut sine sibi grave Audi patrem clarevallis Amor non labor cuius — Bern.

iugum suave est tempus in vita

Tota puella sic ait. Ad

timore. Cur abhorres divinis preceptis
obedire? An nescis tu quod lucem contineant
qua perficiunt intellectum, quamquam intima habent
dulcedine qua alliciunt et affectum? Nonne
videtur tibi quod illuminent intellectum, cum ob hoc
dicat psalmographus: Preceptum domini lucidum illu-
ps. minans oculos. Nonne etiam videtur tibi
quod precepta domini alliciant affectum, cum dulci-
bus osculis atque dulci sonis melodiis
comparentur? Ubi forsan inquies? Ecce
quod dulcibus osculis comparentur hoc testa-
tur quidam expositor super illum versum
Cant. sponse in Cant.: Osculetur me osculo
oris sui, qui de ipsa sponsa, id est ecclesia lo-
glo. quedam quens: Quod inquit precepta Christi eius predica-
tione agnoscit, scilicet sponsa, quasi tot oscu-
la oris suscipit. Porro quod precepta domini cum
consonancia racionum tripudii comparentur dulcissimis
ps. melodiis hoc super illud ps.: In decacor-
do psalterio cum cithara testatur magnus
Aug. pater Augustinus: Decacordum inquit
psalterium signat decem precepta legis.
Nunc ergo satis patet de preceptis dei
obediendi racio, quia tam nata sunt bene dis-
positis generare tripudium et ipsis esse so-
lacio. Rursum quod mandata domini affectum
alliciant delectaciones eorum probant quos
sancti suspirando et inflammant. Audi
Gregorium: Esto inquit domine propicius ple-
Gg. in collecta bi tue, ut que tibi non placent respu-
ens tuorum pocius repleatur delectacioni-
bus mandatorum.

Optima puella sicut ait Gre-
dem homo quod tu credes pre-
missa de preceptis domini vera
esse si non inesset eis condicio que
contristat, videlicet quod vim habent co-
actionis atque eorum quibus dantur obliga-
cionem. Eo autem fit quod sunt quasi ligamina
et vincula libertatis que est ad utrumlibet

conclusiva. Sed quod hac in parte satis
certus sis scire debes quod et si sint vin-
cula tamen vincula sunt propria et ideo non
dum tollerabilia sunt sed etiam optabilia.
Vis ergo scire? Ecce nonne essent propria
vincula atque optabilia que optime redo-
lerent et odorem suavissimum continerent.
Nonne essent propria vincula que hominem
non solum constringerent sed a proprio potius
supremo suo amico artius coniungerent et uni-
rent. Utique satis hoc certum est. Sed quod
perfecto precepta dei vel auctoritate ipsius
etiam promulgata hec tamen sunt hec quasi sa-
cius redolent. Namque suavissimum odorem
divini amoris omnia suaviter faciunt.
Nimirum hunc odorem contrahunt a ca-
ritate a qua ipsa procedunt. Exem-
plum patet in similibus tincto in sertis.
Si paratur talis color vel odor vel
sapor in loco insercionis et locus fis-
sure bene obturetur. Tunc enim vinctio
suus humor per illum locum transiens ex
ipso suo transitu operatur quod fructus
consequitur eius coloris odoris vel sapo-
ris reddit. Rursum precepta domini tam
sint amoris vincula ipsum hominem et
deum arctius constringunt atque uniunt in amo-
re. Et idcirco qui esset ei vellet esse
hic vellet esse a supremo suo amico se-
paratus. Et quod hominem de libertate cu-
tendi valeat voluntates quam posset
manere amicum et attractus ei vinci
dictis mediantibus odoriferis vinculis carita-
tis de quo caritativo tractu loquens dominus
per Ieremiam prophetam: Caritate perpetua
dilexi te, attraxi te miserans. Sed quibus Ier. xxxi
bus ligantibus attractivis et vinculis
vinctivis designavit dominus per Osee prophe-
tam dicens: In funiculis Adam traham Osee xi
eos in vinculis caritatis. Dicit Adam

Ut patet tamen primo preceptorum vincula
sunt in tecta. Sane non invenitur quisquam
quam vincula caritatis scilicet amoris divini adoc-
fera. Nam et quedam trenorum glosa ad o-
rem dilectionis attribuit. Cum inquit caritas
trenorum iiij glosa amittitur reliquie virtutes sterrora amplex-
antur quia de bono dei et proximi odo-
re dilectionis transeunt ad fetorem pravi-
tatis

Clara puella sic ait. Ad si nos-
teres virtutem obediencie numquam
tibi causa esset tristicie sed leti-
cie. Nimirum per obedienciam actualiter homo
reficitur per obedienciam perfectam homo deo ca-
rior aliis efficitur. per obedienciam homo bene-
dictiones multiplices consequitur ac super
alios exaltabitur. per obedienciam homo di-
vina dulcedine inebriatur per obedienciam
homo insuperabili dulcedine recreatur
per obedienciam homo beatam vitam assequitur
per obedienciam si perfecta fuit homo ad locum
fruicionis quasi immediate transit cum moritur
denique per obedienciam homo quasi deificatur
Vis scire primo quod per obedienciam homo ac-
tualiter reficiatur audi loquentem dei uni-
genitum in mundum a patre missum Meus in-
Jo. iiij quit cibus est ut faciam voluntatem eius
qui misit me. Sed quid Nonne idem
et alcius hominis cibus seu refectio est.
presertim hominis per conformitatem voluntatis
sui appetitum est omnino an non deus ho-
norem admittet ad refectionem qui ipse huic
in via qui ipsum ad suam mensam admissu-
rus erit in patria dicente Christo Et ego di-
luc. xxij spono vobis sicut disposuit michi pater
regnum ut edatis et bibatis super mensam
meam in regno meo. Vis scire secundo quod
per obedienciam perfectam homo deo carior a-
liis efficitur. Considera hoc in simili. Nam
et discipuli patrum antiquorum magis obe-
dientes fuerint eis cariores. Unde

et abbas Siluanus in ter duodecim disci-
pulos suos. quendam marcum nomine plus di-
lexit qui erat ab ipsis suis condiscipulis
plus quam ipsi ab abbate debere diligi indica- In vita patrum
tus est propter promptitudinem obediencie eo quod
literam quam scribere incepit ad sonitus abbatis
vocantis imperfectam reliquit quo perfec-
te obedire monstravit ~~imperfectam relinquere~~
audi illustrem Gregorium Perfecta inquit obe- Greg.
diencia est sua imperfecta relinquere. Vis scire
tercio quod per obedienciam homo benedictiones
plurimas consequitur ac super alios exalta-
bitur audi illud Deutronomii Si inquit au- Deu. xxviij
dieris vocem domini dei tui ut facias
et custodias omnia mandata ~~tua~~ eius fa-
ciet te dominus deus tuus excelsiorem cunctis
gentibus que versantur in terra. Venientque
super te omnes benedictiones iste et apprehen-
dent te si tamen precepta eius audieris
benedictus tu in civitate et benedictus in
agro benedictus fructus ventris tui. et
fructus terre tue fructus quoque iumentorum tuorum
greges armentorum tuorum et caule ovium
tuarum. Benedicta horrea tua. Benedictus
eris ingrediens et egrediens. Dabit dominus
inimicos tuos qui insurgunt adversum
te corruentes in conspectu tuo per unam
viam venient ad te. et per septem
fugient a facie tua. Emittet dominus
benedictionem super cellaria tua et super
omnia opera manuum tuarum. habundare
te faciet dominus omnibus bonis aperiet
dominus thesaurum suum optimum celum et
pluviam tribuet terre tue in tempore suo
constituet te dominus deus tuus in caput
et non in caudam. et eris semper supra
et non subter si tamen audieris man-
data domini dei tui et custodieris et
feceris ac non declinabis ab eis nec
ad dexteram nec ad sinistram. Hec
verba sunt moysi. Sed et invenimus huius

dei benedictio etiam ultra semen obedientis Audi illud gen̄ Dixit dn̄s ad Abrahe in sem̄e tuo benedicent omnes gentes quia obedisti voci mee Vis quarto scire q̄ per obedientiam perfectam homo diuina dulcedine inebriatur hoc considera q̄ preciosa dona inobedientibus obediens nō dat sed deo tamen pia mensura agitur agrum e quem deus sic consolatur dulcedinis nō deci impartia mensura Audi sponsionē saluatoris In qua mensura inquit mensi fueritis remecietur vobis Vis quinto scire q̄ per obedientiam homo insuperabili dulcedine attrahatur Audi ecclesiasticum Nichil inquit dulcius q̄ respicere in mandatis dn̄i Vis sexto scire q̄ per obedientiam homo beatam vitam assequitur Audi apm̄ dei filium de patre loquentem Mandatum inquit eius vita eterna Audi quoque rursum saluatorem Si inquit vis ad vitam ingredi serua mandata Vis septimo scire q̄ per perfectam obedientiam homo de morte ad vitam beatam inmediate transfertur Recursum habe ad neptem meam per quam hoc in sequentibus manifestius declaratur Denique vis octauo scire q̄ obedientiam homo quasi deificatur et dicere possit cum apostolo paulo Viuo ego iam nō ego viuit vero in me xpūs Vide ecclesiasticum Eris inquit velud filius altissimi

Tercio post premissa accessit ad dominam consolacionem etiam alia quedam persona tristis propter obedienciam et obseruanciam preceptorum suorum superiorum precipue cuiusque districtorum per eam considerans ipsa

la Cui illa pro consolacione ei impendenda de suis puellis vii assignauit

Prima puella

ad hominem ex premissa tam triste sit aut ex precedentibus homo notum factum ē quanti valoris sit preceptis dei obedire Sed quid nunc non et tanti ē altius superioris precepti obedire propter deum Est omnino Cum in hoc magis deo obeditur q̄ apostoli superiori Dicite apostolo paulo Serui obedite per omnia dominis vestris quocunque faciatis ex animo operamini sicut dn̄o et nō hominibus scientes q̄ a dn̄o accipietis retribucionem Vnde et pater clareuallis Quicquid vice dei precipit homo q̄ non sit tamen displicere deo haut secus omnino ē accipiendum quam si precipiat deus hec ille pater Igitur nō ē diuina accipiendum Est autem si illa q̄ immediate soli deo sit obediencia valet multum Illa autem que sit homini valet magis Q autem nō sit talis dicit testatur etiam mr̄ adnensis N inquit maius homo pro deo dare quid quid propriam voluntatem quam ipm̄ alterius subiciat voluntati hec ille Sed et alter quidam dicit Multum glorificat deum vere obediens qui facit beneplacitum dei cum deus hoc ei mandat etiam per vilem personam et tanto ē gloria dei maior quanto persona illa ē vilior hec ille Sed et ulterius Tanto magis glorificatur quanto ipse magis glorificat deum patet hoc dicente ysaia Si glorificaueris eum id est deum dum nō facis vias tuas et non inuenietur voluntas tua tunc delectabis super dn̄o et sustollam te super altitudinem terre Quid igitur perfecto de primo adultum sequitur q̄ quanto vilior quis propter deum obedierit tanto gloriosior ipse erit

Secunda puella ad hominem obedientie causa grauatus sit

Margin notes: gen̄ xxii — Luc vi — mt̄ vii et xvi xix — Ecc̄ xxiii — Joh xii — mt̄ xix — Luc xv — ep̄ ix et xvi — gal ii — ecc̄ iiii — Colo iii — Bn̄ — Tho sa pe q̄ pl xxxvi articulo — In sua vita — ysa lviii

Bottom margin: [illegible] consolacio super obedientia et cohibenda superiori suo tenetur etiam si mala sit plures et [illegible]

ait Estimo q obedia maxime ad eo
qt tibi grauis q malus e platus cui
subiaces durus q eius prcepts Sed ne
quaqp io turberis ymo consoleris potius
ppter bonu q consequeris Audi magnu
Aug de vo — ptem augustinu Bonus inquit si fuit
qui tibi p est . nutritius e . malus si fuit
temptator tuus e . et nutrimenta libent
accipe et in temptacoe pphac Hec ille
pater Et nomine nutrimenti reddit vi
gosum sed pphai ppm in hijs q dura
sunt e adeo gloiosum q ppo hac di
sputator laboiose se dat studijs die
bus ac noctibus Comminator ppm pu
gil in duello duris et diris ictibus miles
vero seu pugnator in guerra se exponit
et ingit pitilosis batellis et qflictibus
Et nomine hec grauiora sunt qinter
omnibus platorz et malorz discipulis et
separatibus Vn tedia a malis platis
illata obedienter pciter et libenter sunt
vtiqz tolleranda . q pphacoe glosa ut
e comprienda pena carcis q patet sa
tis clare exposuit ymo reuera qnto
mj li° c ... / qsto 4 — platus cui quis obediens fuit ppter deu
durior e seu grauior tanto deus ta
liter obedienti benignior et suauior
erit ut sit uel apud se cogitare possit
si is cui obedior ppter deu . est in
discretus tartar ego diuina consolac
ne me tangat malicie eius tomentu
alleuior et supportar Nimirz tes
Vox ecce — tante voce ecce Justorz aie
que reddunt vnicuiqz qd suu e Et per
qns superioribus suis obedienciam ppt
deum hij in manu dei sunt et non
tanget illos tomentum malicie . hinc
patet sanu ee qsiliu cuiusdam dicentis
Non te moueat magri impitus in
- districta ptate silicet quo
mo pfite obedias non tm bonis et
modestis sed etia discolis ut petrus
i pe 4 — ait Sed paulus modu addit Ser

ui inquit obedite dnis carnalibus in
simplicitate cordis vri sicut xpo facie — Ephe 6
tes voluntatem dei ex aio cu bona vo
luntate seruientes sicut dno et no homib3
Ecce dicit obedite in simplicitate cordis
vri .i. non disceptando de mandatis plati
no subtiliter discernendo circumstancias
precepti quadmodu multos in deuotos sedm
ptem clareuallis post precepcionem impri
multas faciunt qones et quare sepius ge — Bn
minac Vnde hoc venit . quis hoc in
venit consiliu . inde murmuracio . qpi
facio simulacio impossibilitas . aduocacio
amicorz Qui pater etia ad fres de mo
te dei scribens pfecta inquit obedia — Bn ad fres
maxie in incipiente est indiscreta hoc — de mote dei
est non discerne quid uel quare sibi
precipiatur Sed ad hoc tantu inti ut
fideliter et humiliter fiat quod a maiore
precipitur Idem loquens de nouicijs Stud
tus inquit sit ut sit sapiens et hoc
omis eius sit discrecio Vt in hac nulla
ei sit discrecio hec omis eius sapiencia
sit Idem quaqp pri . alibi Vacat inquit — Bn in
aius metus discrecio Jo discrecois lo — smoe
cum scd in nobis supplicat Vtus obedie
Vt nichil plus nichil min . nichil aliter
q impatu sit faciat Rursum dicit aplus
facientes voluntatem dei ex aio quis
tam indeuotz qui quod facit volunta
tem dei non facit ex aio .i. hilaliter
Audi ptem clareuallis Serenitas i
quit in vultu dulcedo in smoibus mi
tu colorat obediam faciei tenebris tri
ticie obfuscata . deuocam ab aio recess
isse significat hec ille Tales igit q
sit obediunt q omis sibi impositum cu — In fra v
tristicia portans sunt sicut ymagines — tuto
in edificijs q columpnas supment et
rugata facie tristiciam sciant Rursu
dicit aplus seruientes dno et non
hominibus .i. iudicando tales Si iudica
tes se seruire no sicut hominibus sed

sicut dno tales tm no sit dns indi
strictus vel districtus distortus no hnt
de malo plato vel distorto qrulari. sed ma
gis de suo fructo qd ipsi sicut dno sit
gl prim gloriari quippe teste scriptura
cci xxiii gloria magna e sequi dnm

Tercia puella sic ait
O homo nescis q pace fruc
tuctus e optabile teste scriptura
q dicit Optata cunctis mortalibus
pace fruentis Dices forte quo pacto
Hester iii hanc habeo perfecto obedia hinc dicitur
mentis Qui custodit preceptum non
Ecci viii experietur qcq mali Sed et salomon in
pr xiii prouerbiis qui inquit timet preceptum in
pace versabitur Vnde et ysaias dicit
Ysaie xlviii Vtinam attendisses ad mandata mea fu
isset qsi flumen pax tua Hinc eciam
de symone qui interpretatur obediens dicitur
in figura Siluit terra iuda omnibus diebus
symonis siluit inquit i in pace quieuit
Sane id de prompte obediente et perfecte
tenendum e Nempe aliter obedientes
no semper gaudent pacis silencio sed
qm clamant qm murmurant Quorum
clamant talis obedia e sicut obedia
demonum qui ad preceptum xpi exibant a
multis clamancia Si vero murmu
rant tunc sunt obedientes vt rota car
ri Si vncta no fuit non solum inchoat
q licet obediant tm propter defectum vnc
tionis spus sci no obediunt prompte sine
murmure. sed etiam propter hoc q vnus
alium no vult precedere sicut rota rotam
i carro. qn dicit no faciam hoc ii prius
fecerit ille De quali obediente eciam qd
ecci xxxiii de fatuo dicit in ecclesiastico precordia fatui qsi
rota carri

Quarta puella sic ait Cur q
ueret te obedia Nescis q p
fecte obedienti obedivit eciam
Creator sz et creatura Vis scire de c
atore lege scripta de Josue et mireris

q ipse dno obediuit reges amorreorum Josue
inuadendo ad liberandum sz gabaon
ciuitatem q eos obsessam Cuius vero
vice ipse deus obediuit ad tempus
occasum solis impediendo Nam de hoc
sic legitur Locutus e Josue dno dixit Josue x
q sol contra gabaon ne mouearis Stetit
itaque sol in medio celi et no festinauit
occumbere spacio vnius dieci dici do
nec vlciscerentur se de inimicis suis
Non fuit ante et postea tam longa dies
obediente dno voci hominis et pugnante
pro isrl Vis scire quomodo perfecte obedienti
creature obediuit Ecce in primo libro legitur
q claudius de senioribus iussit discipulo In vitis patrum
suo ad hauriendam aquam Et erat puteus
remotus a cella. Discipulus vero ob
litus funem venit ad puteum et p lon
gitudine vie non audens reuerti p fu
ne ne forte contristaret seniorem pro
strauit se in oratione et surgens de corde
clamauit ad puteum putee abbas meus
iussit me haurire aquam ut hauriam
aquam. et statim ascendit aqua ad os pu
tei et impleuit frater lagenam glo
rificans patrem saluatoris aqua autem putei
reuersa e in locum suum Item legitur eodem
libro q abbas paulus precepit discipulo In vitis patrum
suo Johanni ut afferret ei fimum bouis
Boum ei ad utensibilia necessarium dt ille ait
In loco ubi fimus e habitat leena Cui
abbas Si venit sup te alliga
eam et duc eam tecum Venit Johannes
Inuenit leenam irruere sup eum qui
voluit eam tenere sed ipsa aufugit
Johannes vero sequebatur eam dicens
abbas meus precepit ut alligatam ducam
te ad eum et statim bestia substitit et
tenens eam reuertebatur ad monasterium
Quod cum vidisset abbas ne forte dis
cipulus inde extolleretur dixit ei Si
cut tu insensibilis es itam insensibi
lem bestiam adduxisti Solue et

dimitte eam ut pergat ad locum suum. hec
ibi Beda et alibi de hac materia
plurima reperiuntur exempla
Quinta puella sic ait. Nescis quod
sancto Iob testante militia est
Iob xvij vita hominis super terram. Victoria
igitur nescia est volenti non contendi.
Sed et gloriosus est omnis qui trium
phat. Quivis inquies hic et laudabilis
erit. Perfecto vir obediens. hic nempe
potitur triumpho genere nobilissimo. quod
est inquies genus illud. Certe nobilissimum genus
triumphi est se ipsum vincere. quod quidem
Gregorius facit vir obediens. Audi Gregorium. Vir
inquit obediens victoriam loquitur. Dum
enim aliene voci humiliter subdimur nos
metipsos in corde superamus. hinc et
Salomon quibus melior est inquit qui
Prov. xvi dominatur animo suo expugnatore urbium.
Nonne dicit bene. Utique. Multi namque
urbes et regna sibi subiugaverunt qui
tamen ad hunc triumphum nobilem minime
pervenerunt. Quam gloriosum est hoc se ipsum vin
Senec. cere. Audi illustrem Senecam. Qui inquit
se ipsum vincit gloria omnia fortis est. Vis
hinc scire? Ecce perfecte deo obedi
ens sic deo est subiectus et alia sibi quod
nichil ei sit repugnat quod prevaleat.
Nam in perfecte obediente ipse deus pug
nat. Unde non est mirum si triumphat.
Audi quid dicit dominus in Levitico. Si
Levit. xxvi inquit in preceptis meis ambulaveri
tis persequimini inimicos vestros et corru
ent coram vobis
Sexta puella sic ait. Ad
homo submittas te obedi
entie reverenter. Nam digna
est tamquam domina reverenda que sola · c ·
sine virtutibus ceteris advenire vel ma
nere apud homines erubescit. Audi
Greg. xxxv mor. magnum Gregorium. Sola inquit obedientia

virtus que ceteras virtutes menti in se
rit insertasque custodit. Ecce dicit
ceteras virtutes menti inserit. Et
si dixeris aliud nam operatur hec in se
rto [?] dictas hac similitudine. Nam
sicut agresti arbori cum eius ramis de
truncatis solent inseri duo ramusculi
alicuius nobilis arboris et deinde arbor
que prius erat agrestis producit folia flo
res et fructus iuxta naturam arboris no
bilis de qua rami geniti sunt assumpti. Sic
etiam cum homo arbori comparetur, prius propriis
suis sensibus scilicet etiam voluntatibus
ramis detruncatis inserit obedientia cor
di eius tamquam trunco ignobili sensum
et voluntatem alienam tamquam ramusculos
nobilioris arboris scilicet sui superioris quo
fit ut cor illud ramusculorum nobiliorum
sibi insertorum scilicet sensus et voluntatis
aliene naturam sapiat et secundum eos operetur.
Septima
puella sic ait. O bone scato[?]
[?] gravitati obedientie que a
etiam malo [?] prelato et gravibus eius
preceptis obeditur. Est enim obedire pre
ferendum quo ipsa obedientia quibusvis
bonis aliis libere factis propter deum di
noscitur preferenda. hoc autem dictas[?]
ex exemplo prelato scripta quod nec non et
clarificatore[?]. Ecce enim quoddam ad exemplum
narrat Cassianus de monachis cenobii quod Cass. in
erat in Thebaide quod obedientie virtute collationibus patrum
non solum opera manuum seu lectionem
silencio et quieti celle preferebat. Verum
etiam cunctis virtutibus ita preferebant
ut hinc iudicaverint omnia postponenda Vincentius in
et omnia dispendia subire contenti e speculo libro xx
rant dummodo hoc bonum in nullo vio c xx
lare viderentur. hec quidem hystoriographus
nec immerito dicit namque scriptura libro
Regum. Melior est obedientia quam victime. Et I Reg. xv
melius dicitur in Eccl. melior est Eccl. iiij

obediencia quam stultorum victime quasi
supponatur illos stultos esse qui bonum
obediencie non preferunt sed ipsum negligunt vo-
lentes magis alia quam pro voluntate propria
deo victimare Sane quod melior illa obe-
diencia sit hoc quidem clare confirmat
ratio opera namque virtutum que propter ipsam obmittuntur
obediencie causa illa nimirum opera ipsa
talis obediencia virtualiter per sermonem meum
plus patitur aut equivalenter in se con-
vi q(ue)s(tio). tinet aut eciam in minentur De qua qui-
dem obediencia ut de forti virtutum muliere
virtutum filiabus operata illud salomonis potest
intelligi Multe filie congregaverunt divi-
p(ri)m(o) c(on)t(r)a tias tu supergressa es universas
Clara puella
sic ait Nescis hinc quod dominus
testante luca in domo symonis
luc(e) vij discubuit Teste etiam marco circumspectis
m(arci) xi omnibus cum iam vespera esset hora
exivit in bethaniam cum xii Symon
autem obediens interpretatur et sic domus
symonis domus est obediencie Sed
et nomen bethanie interpretatum dicitur
domus obediencie Quid igitur est
dominum in domo symonis discubuisse et
in bethaniam exivisse nisi per obedienciam
homo domus dei efficitur Sed nec cre-
dendum quod nec domus dei decore careat
ipso deo eam adornante Nimirum deus
qui fabricatus est auroram et solem ipsum
solem atque lunam et sidera flores fron-
des et gramina atque volucres celi et
multifaria alia excellenter depinxit
quo domum obediencie per expulsionem
proprii sensus et voluntatis a corde hominis
in habitaculum sibi expetitum non magis
egregie depingeret et ornaret Hec
est domus domini de qua illud psalmiste Dilexi de-
corem domus tue et locum habitacionis
glorie tue eo pocius potest intelligi quod

de loco corporalis celi et decoris sui
quo constat spiritualem decorem et or-
natum corporali non mediocriter anteferri
et omni eciam glorie corporalis habitaculi
Una puella sic ait
Nomine hamo refecte
Supra sermone meo didicisti quod
pena ignis purgatorii super omnem po-
nam quam homo unquam passus est in hac
vita vel pati potest Sicut autem minus per-
fecte obediens magis in illo moratur aut
durius affligetur ita perfecte obedientes
parum vel nichil morantur in purgatorio
Vis scire causam Ecce vere in obedi-
ente xpristus vivit et operatur dicente
apostolo Vivo ego iam non ego vivit vero Gal(athas) ij
in me xpristus Nec est verisimile quod deus
sit in futuro corporum opus ultor quorum hic
est auctor Sed et magnum lucrum est obediencia
Nam et perfecte obediens ad expediendum
se de debitis bonum habet bonum solvat alius
scilicet quod longo tempore in purgatorio vel
in inferno Subditus enim perfecte obediens
quasi meretur continue quod non solum circa bo-
na exequendo sed eciam dubia qui non
suo sensu et voluntati innititur sed
superioris Sane quod in hoc specialiter re-
ligiosus non modo quantum ad evasionem pur-
gatorii vel eius diminucionem Verum eciam
quantum ad celestis premii augmentacionem fa-
ciat profectum suum Hoc eo quidem patet
quod status religionis status est perfectionis
cui in celo premium respondet ardente
In quo tamen religiose expedit superioris ex-
teriora quedam que imponentes sensui i-
nimici eius implendo totaliter voluntate
Audi ad hoc venerabilem Ieronimum religio- Ieron(imus) i(n) ep(isto)la
sam quandam alloquentem Serviens(?) fratri-
bus hospitum pedes lava passus in-
iuriam taceas prepositum monasterii ti-
meas ut dominum diligas ut parentem.

credas tibi salutare quod ille precipit n(on)
de maioris sententia meditetis hec ille

Prima puella
sic ait dudum frater quibus
rebus obediencia est comparabilis et

bus inquies Perfecto rebus illis quibus
ipse obediens commode vehitur ad por
q^u ultio tum salutis Nimirum obediencia facta est
quasi navis in sectatoris Nempe sicut
ille in navi eciam quiescens comedens vel
bibens illo perducit quo quidem tendit
qua non suo sed motu manet alieno
Sic et obediens in religione eciam quies
cendo bibendo et comedendo ad por
tum salutis pervenire meretur Verum
simul obediens quasi eques in prado
sum vadit non quasi inferre pedi
tans super terram inmitendo pedibus
suorum affectuum Sed alieno sensu et
voluntati qui pedibus alienis intenden
do qui eciam ad celum viam sicut nec
cessitate consenciunt hinc est eciam
quod obediens velocius portatur quia
pedes quibus innititur velociores sunt
propriis Nimirum qui in religione est sur
git de nocte citius currit ad chorum cele
rius et alia multa facit expeditius quam
hoc in seculo faceret tardius Et hec eadem
eciam causa quia scilicet alienis innititur
pedibus invisis quibus perducit natu
latur neque nisi manifestam peccati in inu
q^u iij dicia continet Et sic de vere obediente
dici potest in manibus Ne eius ne pulcher
quod et offendit in manifesto eum
imperato eciam scripto si quod hec quod ei in
iungitur peccati vel periculi in dubio
continet non ei ceteris sed superiori eius
sensu et voluntati in mitit imputa
dum Et si ei de suis superioribus pro
pd dici In manibus portabunt te ne
forte offendas ad lapidem pedem
tuum Nimirum subditus non solum non

peccat sed eciam meretur si in dubio
suo obediat superiori in quo cum melior
est condicio subditi quam sui superioris cum
obedit vel quod innuat in contra probabiliter du
bia quamvis secundum veritatem sit iniusta
facit ad hoc simile magni patris hiero in
decretis

Tercia puella sic ait Adiutus
frater quod similis sis prius qui
de profundis rebus doceri quia
indigent figuris Qua propter ut quicquid
boni per obedienciam perfectam perfecti consequi
valeas hoc per figuram discas Ecce enim per
fecta obediencia nobis est ad modum contemplacione
figurata per quid inquies Certe per illam
scalam quam liber genesis iacob in dicit se
asserit spacium quod describit et vidit inquit
in sompnis scalam stantem super terram
et cacumen illius tangens celum an
gelos quoque ascendentes et descendentes
per eam et dominum innixum scale Velles
autem forsitan scire quomodo scala hec obe
diencie correspondet Et certe miro modo
pulchre et ipse quippe sicut per scalam
in altum copalis ita per obedienciam in altum
ascenditur spiritualis dicente domino per
ysaiam Dum non facis vias tuas et
non invenitur voluntas tua tunc de
lectaberis super domino et sustollam te super
altitudinem terre et cibabo te here
ditate iacob patris tui Sicut scala quam
duos habet materiales ita hec secundum prec
claravallis obediencia habet septem gradus
spirituales quorum quorum primus est obedire
libenter secundus obtemperare simpliciter
tercius obedire hylariter iiij obedire
velociter v adimplere mandatum utiliter
vj obedire humiliter vij obedire in
desinenter Qui quidem gradus omnes
in tercio simula declarantur Tercio
sicut scala duo habet latera dictos gradus
sustentancia ita hec et perfecta obediencia

Ierony q. quid ecpa
Gen xxviij
Ysa. lviij

tius quidem lata sit abrenunciacio propri
sensus et proprie voluntatis quomodo namque
bonus esset qui sensui proprio innititur vel
proprie voluntati. hic de primo gradu etiam taceo
De aliis dicit petrus clareuallis qui eum (Bn)
non potest ascendere qui voluntatem proprietatis
suam non fecit. Quarto sicut scala quam
vidit iacob ascendentibus angelis et descen
dentibus erat quasi communia ita obediencia est
quasi via angelica ipsis scilicet obedientibus
dum descendunt fratribus inseruiendo et dum
ascendunt deo per oraciones leccones medita
ciones assistendo. Quinto sicut predicta sca
la super terram stabat erecta ita etiam
virtus obediencie non iacet inimica ut de ter
renis contenta sed per intencionem potius erigitur
ad celestia. Sexto sicut cacumen predicte
scale in mente tangebat celum ita per
fecta virtus obediencie confert in morte obe
dientis eum vel statim euolet vel per
medium ut prius declaratum est quasi
immediatum transitum ad celeste regnum (qst xp)
Demum septimo sicut dominus videbatur
in innixus scale ita dominus quasi in mente se
habet ad virtutem obediencie sit videlicet
quod vel nullum vel modicum est medium inter
perfecte obedientem et dominum. ipsum dominum
innititur ad celestem gloriam suscipiente
quemadmodum de se dixisse videtur sanctus
dauid domino loquens Tenuisti manum
dexteram meam et in voluntate tua deduxi (ps)
sti me et cum gloria suscepisti me

Vndecima puella
sic ait Sicut quod sicut homines
sua inobediencia de paradyso e
iecit ita obediencia in paradysum homines
introducet Nimirum in luca de christo
dicitur Et discipulis eduxit eos fo (luc vltimo)
ras in bethaniam et eleuatis manibus
suis benedixit illis recessit ab eis et
ferebatur in celum feliciter quod duxit dominus
in bethaniam id est in domum obediencie Nam
sperare potest pro aliis quod et ipse post

christum eodem modo ascensurus sit in
celum vtique ad excellentissimum statum du (xpi)
di cum ad statum huius excellentissimum in
domo obediencie promerendi quod ostensum
fuit cuidam patri posito in extasi hic
quidem sicut legitur vidit quatuor ordi
nes hominum ante eum primus erat hominum in
firmancium et gracias deo agencium Secundus
erat eorum qui fuerant hospitales Tercius
eorum qui solitudinem secuti sunt et non videntes
homines Quartus eorum qui propter deum et obe
dienciam se subdiderunt patribus sunt subiecti Erat
autem hic quartus ordo superior aliis tribus
et maiorem gloriam preceteris habebat iste
torque aurea et dum quereret senex quare
hoc esset Responsum est ei Quoniam omnes alii
habent aliquid requiem adimplendo proprias
voluntates quamvis etiam bonis operibus hic
autem omnes voluntates suas relinquens
totus pendet in voluntate iubentis quarto
autem qui se humiliauit super alios exaltantur
exemplo christi de quo dicit apostolus factus
est obediens usque ad mortem etc propter quod (phi ij)
et deus exaltauit illum et donauit illi
nomen quod est super omne nomen

Tercia decima puella sic
ait Videas frater ex predictis
quod contristari non oportet de superiorum
mandatis et preceptis Vnum sed dicis non
tamen maioribus multis Iniquum namque
est papa quod per surrepcionem precipit non mult
quod impleatur ecce statim venerabile volumen
decretorum Vnde et in quadam decreta
li epistola dicit papa ad quendam archiepiscopum (xvij q. ij sine
Aut mandatum nostrum vereatur impleas (exo de epis
aut per litteras quare adimplere non possis (f. qm)
racionabilem causam pretendas quod patienter
sustinebimus si non feceris quod nobis fuit praua
insinuacione suggestum Rursum in casu scanda
li per quem apostolicis mandati execucione
excusari potest in alia decretali epistola pre
gelitur camaisfata dicente si non potest
ei sine scandalo prouidere committitur sus

Quod desipiens cum tenea[tur] glosa.

tenemus si pro mandato meo non
dubius exequendum. Probat autem hoc bene
si non poteris glosa ordinaria sumit
argumentum id solum esse posse quod quo
modo vel iure fit et sine scandalo et
quod fit propter scandalum recedunt autem et
inducit ad hoc iura. Denique metam quo
contra exceptiones reddi et vero reddi potest non

ff de iure sit neptos et de tali coniugatione olim

est necesse mandatum ipso exequi. Unde et
glosa ordinaria super premissum verbum cum
inter nota dicit esse argumentum quod man
datum superioris non est necesse ad implendum pro
non adimplendi potest reddi et inducit
ad hoc iura. Postremo metam quo pro

Quod de si quis et de tali non respondet ultra procedit antecessor et si quis

bitus plane propter necessitatem rumpitur
hijs qui hoc vel in parte facit non
culpatur testante hoc etiam volumine
decretalium.

Vatis post premissa ad su
pradictam dominam consolat
tem accessit et alia persona
tristis querens super votorum emissorum
obligacione consolari. Cui maxilla de
suis puellis prius consolare et impendenda
duas assignavit.

Prima puella ad predictum respon
sit ait. Scio bene quod non nulle
sint in mundo virgines et vidue etiam
libenter caste viventes. non nulli sunt et
viri carnalibus delicijs abstinentes
temperanciam moribus et potibus servantes
atque a multis vicijs se custodientes. qui
bus tamen ad hec et consilia grave esset
voto obligari seu necessitati. Sed quid nonne
bene monentur. Nequaquam audias in hac

Augustinus in epistola ad paulinam

parte sententiam magni patris augustini. Non
inquit te vovisse peniteat. Immo gau
de quia tibi iam licere quod cum tuo de
trimento licuisset. felix necessitas que in me
liora compellit. hec pater ille et multum
bene. Nam et felix necessitas manentia

consistens gladij que compellit a domino interfi
ciendum. Cur non sit et felix necessitas
consistens propter votum in libertate carentia
que compellit ad servandum temperanciam ad caste
vivendum ad abstinendum a carnalibus deli
cijs ad se custodiendum a vicijs multis.
Denique propter hoc secundum thomam ad mentem

Thomas

archiepiscopi est aliquid facere ex voto quam sine
voto. primo quia vovere est actus qui est virtus
nobilissima. quod autem imperatur a virtute no
bilissima melius est et magis meritorium.
Secundo quia qui vovet magis se subi
cit deo quam ille qui non vovet. sicut qui
arborem dat cum fructu quam qui dat tantum
fructum. Ut anshelmus dicit. Unde et
promittentibus gratie aguntur. Tercio quia per
votum voluntas immobiliter firmatur
ad bonum facere autem aliquid ex voluntate
ad bonum firmatas hoc secundum philosophum in
ethicis ad perfectionem pertinet virtutis

quarto ethicorum

Secunda puella
sic ait. Audi frater id quod
cadit sub voto. Vel sciturum esse bonum vel
malum. Vel quale sit est dubium. Si
dubium quidem facile potest in certum bo
num commutari. Si bonum vero quo non est
aliud melius consolatoria debet esse ad impl
implendum obligacio feliciter impleta dicti
sororis mee necessitate compulit que compellit
in meliora. Si autem constat quod ad implendum
melius est eo facile potest eo in melius com
mutato tristicia cessare. Immo etiam bonum
et melius. Audi patrem ricardum. Ego

Bernardus

inquit non arbitror minora vota impe
dire debere maiora. nec deum exigere
quod tamquam sibi promissum bonum si pro me
lius aliquid fuit persolutum. Ceteri vero aliam
forte debentem et volens pro iumentis
si pro eis die constituta marcam solueret
argenti iuste irascentem reputo. Si quod sub vo
to cadit malum esse demonstratur. non con
tristet votum quod non est obligatorium di
cente illo ysidoro. In malis promissis

ysidorus libro secundo soliloquiorum

rescinde fidem. In turpi voto muta

decretum quod inaniter vovisti non facias
impia est promissio que scelere adimpletur Demum
circa id quod eventu malum fit doctores
sic diffiniunt Illud inquiunt quod malo eve
ntu est votum in aliquo malo non obligat
nisi pro eventu bono ut votum Jepte dicitur
in libro iudicum · Unde venabilis thomas
aquinas Secunda secunde inquit votum fiendum im
pediret si prius esset etiam voto facto obliga
tionem aufert Unde si aliquid possibile cum vo
vetur postea fiat impossibile tollitur obligacio
hec pater

Unito post premissa ad
dominam illam magnam consolatorem accessit et alius est
super restrictione a carnalibus voluptatibus
gratulando dicit illa eidem de suis puellis
pro consolacione deputavit

Prima puella sic ait Novi
supra per sororem meam sufficienter
te edoctum vacare carnalibus voluptatibus
nimie expedire etiam si liber esses et
ultionem dei non timeres nunc vero
tibi restat te consolari abstinendi a talibus neccessi
tate contraria libertati Qua propter scias quod
homo in hac parte suo arbitrio libere de
lectans non minus quam nunc predicta neccessitate
immo multo amplius aliter gravius captivus
est seu constrictus Vis hoc per testem scire
per testem audi planum in primis confita
tes inquit sic capitulo nono et finibus
peccatorum suorum quisque constringitur audi quamque
magnum patrem augustinum Suspirabam
inquit ligatus non ferro alieno · sed mea
ferrea voluntate · Velle meum tenebat
inimicus et inde michi cathenam fece
rat et constrinxit me quippe ex volun
tate perversa facta est libido et dum servitur
libidini facta est consuetudo et dum consuetu
dini non resistitur facta est neccessitas · hec
ille pater Et nota hoc quod dicit velle

meum tenebat inimicus sed nullus pe
ior tam malus prelatus quam tollerabilius sit
quod velle subditi sit in eius quam inimici
potestate

Secunda puella sic ait Nostis
homo qui ab inimicis periculose cap
tus ac ad tempus dimissus tempore indu
ciarum non magis capitur · demum ab inimi
cis si primis capientibus se forsitan pre
taret deterius ei contingeret tam in rebus
quam etiam in persona Sed quid Numquid
non omnis carnales habens voluptates
exercendi libertatem Et si non actu captus
sit de proximo tamen capi volens · ita
multociens est consensus captus est · quippe quod
parum distat nichil distare videtur Expe
dit igitur ei ut contra tale periculum ne pe
riculosissime moriatur laborantium ab inimicis
capiatur deus sibi a carnalitatibus abstinendi
neccessitatem quolibet imponente Qua propter
si sinunt amicus tuus ipse deus per infirmi
tates forsan a carnalibus voluptatibus puta
febribus vel aliis consimilibus te restringat
totum hoc paternum est atque sentiendum et
esse bonum tuum etiam inspicis per hoc non
solum a febre spirituali et utique graviori sup
portata ne scilicet primo frigus refrige
scentes · in te caritatis sentias et
calorem deinde nimium libidinis ex
tuantis percipiam quidem et principium fu
ture febris infernalis qua vexabuntur
impii perpetuis paroxismis item et item et
sic in perpetuum transiendo ab aquis ni
vium ad calorem nimium Denique et per
corporales infirmitates te a sibi illatas re
frigerantes liberavit ab infirmitate
spirituali · te frangente et temptacionibus
subtrahente quod quidem nimium est menta
lis vigoris et universe virtutis porro
si per religionem restringaris atque ami
cabiliter capiaris et hoc quamlibet
deroget libertati docebunt sorores
mee quod sequitur de hoc neque dolendum

[illegible] religionem ingressi [illegible] mundi [illegible]

ec sed gaudendum

Otto post premissa ad prefatam
dominam consolatricem accessit
et aliis tristis super premissis
consolari desiderans Cui mox illa de
suis puellis septem assignavit

Prima puella sic ait

O homo mutare vestes quam
mundum relinquere est vincula evadere
Vincula namque valde periculosa. Audi de
Aug. his vinculis magnum patrem augustinum
Vincula inquit huius mundi asperitatem ha
bent veram · iocunditatem falsam · certum
dolorem · incertam voluptatem · durum la
borem · timidam quietem · rem plenam mise
rie · spem beatitudinis inanem. Audi viru
Aug. ad dya- sum de mundi periculis eundem patrem augustinum
scorum inquit iste periculosior est blandus quam
molestus et magis cavendus cum se illi
cit diligi · quam cum amorem cogit quod contempni
in hoc mundo non timere non laborare non
periclitari impossibile est. Audi eundem itidem
de conditionibus mundi propter pericula relinquendi
O amatores inquit mundi huius cuius mi
gratia militatis maior ne esse poterit spes
Aug. de confess. vestra in mundo quam ut amici mundi sitis Ibi
inquit omnia fragile plenum periculis et per
pericula ad maius pervenitur periculum Pereant
hec omnia et dimittamus hec vana
et inania conferamus nos ad bonorum solam
inquisitionem eorum quorum finem non habent vita
hec misera mors incerta subito obre
pit et post hec negligencie supplicia
luenda sunt Denique de mundi laqueis
et periculis audi patrem clarevallensem qui
Bern. dicit est inquit ubi malicie plenitudo ubi
sapientie modicum ubi omnia sunt viscosa omnia
operta tenebris et obsessa laqueis Ubi pe

clitantur anime affliguntur corpora Ubi omnia
vanitas et afflictio spiritus Idem quoque pre
dicat mundus clamat ego deficiam · caro
clamat ego inficiam · dyabolus clamat ego
decipiam · Christus vero dicit ego reficiam
Gg. Hec pater ille Quare mito mundum relinque
dulcem christi dulcem refectionem dicente
eodem patre Cui inquit incipit dulcescere
christus necesse est amarescere mundum

Secunda puella sic ait

O homo fac de necessitate vir
tutem et relinque mundum la
bilem quem in longum tenere non potes quia
omnibus instabilem Audi ad hoc sanctissimum Greg. dom.
patrem gregorium Ecce namque iam in seipso
mundus aruit et adhuc in nostris cordibus
floret Ubique mors ubique luctus undique
percutimur undique amaritudine replemur
et tamen ceca mente carnalis concupiscentie eius
amaritudines amamus · fugientem sequimur
labenti inheremus · et quia labentem retinere
non possumus cum ipso labimur · quem cadentem
tenemus hec ille pater

Tercia puella sic

ait Relinque homo gaudenter
mundum ut pace turbatum sedu
et spinosum Vis scire quod obsita · i quia
talis est sic utique relinquendus Audi magnum
patrem augustinum Ecce inquit turbatur Aug. sic pr.
mundus et amatur quid si tranquillus esset
formosus quomodo hereres qui sic amplecteris
sordidum · flores eius quomodo colligeres qui
a spinis non revocas manum Audi de hys
spinis eciam patrem clarevallensem plenus est
inquit mundus spinis · in terra sunt in tua
carne sunt versari in hys et inde ledi
divine potencie est et non virtutis mee.
Denique de spinis divitiarum mundi et
voluptatum sodales mee supra egregie
sunt locute

Quarta puella sic ait O homo
libenter relinque mundum quem
iam esse didicisti periculosum

Velmq mundi q etiam vna tecu cu
alys plurimis quemret Dices forte quo
ergo ibimus aut quosum fugiemus fugite
mundum qui potestis vel per ingressum religi
onis dicit preciosus clareuallis de hoc pla
ne intendente fugite mundum de medio ba
bilonis et saluate animas vestras euolate ad
vrbes refugii vbi possitis et de preteritis
agere penitentiam et in presenti obtinere graciam et
futuram gloriam fiducialiter prestolari hec
ille pater Dices forte Nonne est melius
in mundo esse quam in claustrali carcere Nequaquam
falsa ista supposicio contra est enim comparacio
supponendum mundus quippe carcer est Sed
claustrum vt postmodum audies paradysus
est

Vnica puella sic ait O homo
per religionis locum ingressum consi
dera premissa pericula babilonis
vite scilicet secularis Non te decipiat
regnum mundi et ornatus seculi de quibus
a puella religionem ingrediente vel nouiter
ipsius plene contenditur Regnum mundi et
omnem ornatum seculi contempsi propter
amorem domini mei ihesu christi Vides for
san quempiam potentem aut eius coniugem
in multo ornatu procedentem atque gloriantem
talem quasi personaliter reputans felicem Sed
plane erras vt plerique de principibus pote
tibus dicit magnus preciosus augustinus
Non enim principes cum pauperes delinquentes
publice arguant et confundant diuitibus
peiora peccantibus nec minimam faciunt iniuriam
quorum dampnibus rapina pauperum cum aliorum
inopia suas vel suarum diuicias faciunt
hec ille Qua propter de ipsorum potentum
coniugibus quam magna mentis in amaritudine pre
viue et ornatum sui corporis recipe de hys
que miseris pauperibus auferunt et vagi
tibus in eunis infantibus subtrahunt Vere
vere vere in olla mors amara volup
tatis est in olla potentis ~~dicit sermo tullius~~
Immo certe plus quam mors dicit sermo
tullius Qui eius enim dicat vtilem contemptum
incommodo alterius commodum suum augere
et alterum alteri aliquid detrahere hoc est
magis contra naturam quam mors quam paupertas
quam dolor non patitur natura vt aliorum spolys
nostras facultates augeamus dicit de hoc
cassiodorus Pudeat inquit illos sermone quibus
iubemur offerre vltra omnes crudelita
tes est diuitem velle fieri de exiguitate
mendici

Secunda puella sic ait Nonne
legisti vel audisti quod filia ba
bilonis misera Sed et misi
sunt vtique filii huius seculi Multo illis
melius esset religionem ingredi quam in
silua seculi latronem fieri Vel preciata
in mari magno huius mundi nec non etiam
quod imperatorem fieri augustus tirani quod non raro
contingit secundum cursum mundi precipue no
bilibus personis et tanto strepitus quanto
nobiliores sunt et potenciores Vis enim
scire quod non solum hy qui latrones dicuntur
et vt tales iudicantur sed etiam illi qui
condempnant tales iudices seculi sunt
latrones dicit valerius maximus Quinque
sicut enim erat a socrate cur rideret
Respondens ait Video magnos la
trones ducentes paruum latronem ad su
spendium qui digniores sunt suspendio
Sacrilegia enim minuta puniuntur sed magna
in triumphis portantur dicit tercius magnus
preciosus augustinus Remota enim iusticia
quid sunt regna nisi latrocinia magna
et latrocinia quid sunt nisi parua regna
Ideo eleganter et veraciter alexandro
magno quidam piratus comprehensus respon
dit cum ab eo interrogaret quid sibi vt
mare in festum haberet Ille libera
voce quid tibi inquit vt orbem terrarum

Bernardus in meditacionibus

Gregorius dicit

Augustinus sermone

Augustinus in glosa super ... quam ...

tullius in sua Rethorica

valerius

augustinus

Sed quia ego exiguo navigio facio latrocinatur quia tu magna classe imperator hec et nomine melior esse religiosis status tam viro quam mulieri quam de latrocinijs in aliorum statum parciem sustentat

Septimo post premissa ad expeditam dominarum consolacionem principalem eciam alia quedam persona tristes super sua ad vitam claustralem et monasticam obligacione consolacionem querens. Cui illa more de suis puellis causa consolacionis ei impendende quatuor assignavit

Prima puella sic ait de claustrali vita et monastica nec monachus nec monialis tristari debet. Cur enim monialis tristaretur que tamquam sponsa Christo dei unigenito desponsata est. Et testante super nepte mea celestis regina effecta est. Quod quidem cum non obstet dicta sponsam apud deum. Ubi secundum apostolum non est masculus neque femina etiam de aia monachi dici potest. Indifferenter ergo loquendo cur persona claustralis monachus vel monialis de vita monastica ducenda in claustro tristaretur non facile occurrit. Vel urgens racio presertim hoc attento quod in claustro sunt communiter plures in nomine Christi congregati in medio quorum est Christus testante ipso Christo. Ubi inquit fuerint duo vel tres congregati in nomine meo ibi sum ego in medio eorum. Quid ergo perfecto Christum secundum hec hoc quod sponsione ista eciam scire mito valde est consolatorium debet quod esse omnis tristicie exclusum

Secunda puella ad hominem tristem sic ait quomodo tristari potes

de vita claustrali qui tot contra tristiciam parata habes remedia. Nimirum vita claustralis vita sine cura est. Vita claustralis prope quod habet ad modum consolatoria est. Denique vita claustralis secura pariter et solaciosa. Vita scire quod vita claustralis angelica est. Audi illustrem Ieronimum. Quid magis faciunt angeli in celis hoc faciunt monachi in terris. Quod quidem sane intelligendum est non de monachis extravagabundis sed manentibus in claustro. Vis scire quod vita claustralis maxime inferiorum vita sine cura est. Audi patrem clarevallensem loquentem de monachis. Vos inquit cum semel tradidistis quid cursum de vobis in tranquillitatis hec ille pater. Et vere magna est illa consolacio quod homo in claustro cum bona consciencia curam sui superius supportat. Vis demum scire quod vita claustralis expresse quod habet admodum consolatoria est audi illum Petrum ravennensem episcopum. Magis fructum relevat arborem fortem quam pugilem contemptum fecit molestias itinerum sponsorum tamen ubique fuerit gravamina claustri et grate servitutis officium et expectacionis iubilei hec ille. Unde quod in multitudinem paupertatis posset apparere hinc subiungitur modus ad lectica fortius diminutae natator exponitur. Ut pluvium transeat viator exponitur a facientibus. Ut expeditius currat hec iterum ille. Et nonne apta est comparacio monachi ad hoc. Est enim monachus namque affectare regni templum demicatur pro sanctis fidei et gladio spiritus contra malignos spiritus se temptantes fortius dimicare exercitus quorum vetera habet pro de hinc iudici magno et procelloso melius enatare. Abiectam eciam facientibus exponitur pro in via more sic ut bravium comprehendat expeditius currere. Denique vis scire quod vita claustralis secura pariter et solaciosa est audi illum Innocencium

Colo iij

Mt° 18

Ieronimus supra

Vnde i s sup cant

Petrus Rauennensis magister simo

a 1 iiij consolacionis de vita claustrali et monastica monachorum ac eciam monialium

[Margin: Innocencius iii de statu [illegible] dei]

tercium qui scribens cuidam canonico
regulari plebanum officium exercendi Si inquit
quomodo fieri potest canonicum canonicus regula-
rem habeas ad cautelam eius in hiis que
dei sunt et regularis obseruancie tam
fortis quam placeo perseueres. hec ille Certo
quanto maior sanctitas est in claustro minus perseuerans
. tanto maior cautela tanto quam maius peri-
culum Docet quoque experiencia quod assumpti
de monasteriis et ad episcopalem dignitatem
promoti nequaquam illorum cum quibus eos contin-
git vivere placuit eis tantum preter quantum
illud quod habebant vel ad hunc modum quantum
possunt placitum sunt

Certa puella sic ait Non me
habitare in claustro multo delectat
quod paradisus voluptatis comparatur

[Margin: Bernardus in sermone]

Audi petrum illum Ravenne Cuiusdam inquit
sermo cordis mei Si paradisus in hac
vita querit est. Vel in claustro vel in
scolis est. Aliud quid enim contra hec duo
est plenum est anxietate inquietudine. a-
maritudine. formidine. sollicitudine et
dolore. Audi quoque et petrum clareuallis.

[Margin: Bernardus in sermone de sancto [illegible] colao]

Vere inquit claustrum paradisus est. hic
prata virencia scripturarum hic perpe-
fluentes lacrimarum vndositas. que de puris-
simis affectibus amor ille eliquat. hic
enim sunt arbores excelsissimi ethori stolorum
et nulla est que non multa fructus gaudet
vbertate. hic est illa sublimis in qua deus
et cibans et cibus ministrans et ministra
offerens et oblatum. quia et quicquid hic
agitur sunt omnipotencie diuine. hic re-
fusa est gloria angelorum putas ne omnes
illos qui habitant unius moris in domo.
Videas hunc sacris lectionibus intendere
illum incumbentem oracionibus. hunc suis
excessibus lacrimantem illum in dei laudibus
exultantem. hunc vigilantem. hunc ie-
iunantem et officia pietatis sibi inuicem
impendentem. Nocte consurgunt ad confitendum ei
vespere et mane et meridie narrant et
annunciant eius laudes et omnis eorum
sedulitas in orbem diuinum vacatur obse-
quiis hec pater predictus Ad quod adde-
dendum arbitror quod ibi fructus ligni
vite ibi fructus ligni sciencie boni et ma-
li Vel forsan tantum boni vt pote com-
animis speciam hunc transcendentibus. vbi
non est malum ut pote mundum ignorantibus posi-
tum in maligno Ibi ficus dulcedinis et
pinguedinis spiritus Ibi malagranata cum li-
bidinis febricitantibus refrigerium prestancia.
Denique ibi omne lignum pulchrum visu contem-
placionis et ad vescendum edificatoria recta
et suaue Postremo vbi incopia sunt flores
et fructus honoris et honestatis Audi rur-
sum petrum clareuallis Claustralis inquit

[Margin: Bernardus]

paradisus ad suaue spirant austri clemenciam
quasi tot floribus austri vernat quot
virtutibus habundat

Varia puella sic ait De clau-
strali vita possem forsitan con-
tristari aut propter experienciam magistri

[Margin: de ploy quod augustinus]

petri augustini qui scribit detractorum libri
commemorat ad vincencium donatistam scri-
psit Non sum peiores expertus quam qui
in monasteriis defecerunt. Aut propter ex-
perienciam meam quod video quod in omnibus mo-
nasteriis religionem lapsam esse ac inde
perplexitatem tibi ingeri dum ex vna parte
te male agere cogitas si spiritus religione
non ad vngwem serues et ex parte alia grauius
rectis esse timeas si te aliorum moribus non
conformes Sed primum premissorum te non
debet contristare presertim considerato quod defectus
qui pessimos reddit in monasteriis est in
paucioribus profectus autem in ampliis quarum
non nulli in viros optimos efficiunt Ad quorum
perfeccionis gradum difficile est quosque
pertingere nec paucorum prauitas mouere
debet in hac parte Audi quoque ad hoc
responsum magni augustini expertum pa-
trem Quilibet vigilet inquit disciplina

domus mee homo sum et inter homines
vivo nec michi arrogare audeo ut domus
mea melior sit quam archa Noe. Ubi tamen
inter octo homines reprobus inventus est. Aut melior sit quam domus Abraham
ubi dictum est: Eice ancillam et filium eius.
Aut melior sit quam domus Ysaac cui
de duobus geminis in Malachia dictum est:
Jacob dilexi, Esau autem odio habui. Simpliciter
autem fateor coram domino deo meo qui testis
est michi super animam meam ex quo deo servire cepi quomodo difficile sum expertus meliores quam qui in monasteriis profecerunt.

Bernardus de precepto et dispensatione

Secundario etiam premissorum non debet gestare nec pusillanimitatem ingerere. Unum potest
pusillanimitatem tollere atque consolari patet
dictum patris clarevallensis. Alii inquit secundum
regulam vivere statuerunt et si non ad unguem ut dicitur tota custodiunt et si que
propter claustri ritum vel mutant vel pretermittunt a regulari aut professione non discedunt dum tamen probe et iuste et
pie in moribus vivere non desistunt

Octavo post premissa ad superdictam dominam consolatricem accessit
et alia persona tristis de carentia
et abdicatione proprie voluntatis desiderans
consolari. Cui illa de suis puellis speciales
consolatrices tres assignavit.

Prima puella ad tristem sic ait.
Cur tristaris de proprie carentia
voluntatis, que grande malum est peccatum
et qua cessante homo a grandi malo preservatur. Nos scire utrumque audi primo
patrem clarevallensem. Grande inquit malum

Bernardus super cantica sermone lxxj [?]
Bernardus sermone c xxxj [?]

propria voluntas. Audi quoque eundem patrem
de secundo. Cesset inquit voluntas
propria et peccatum non erit. Neque enim depascitur [?] ignis inferni nisi propriam voluntatem. Nam propria voluntas deum impugnat
et adversus eum extollitur. Ipsa est que paradysum spoliat, infernum ditat, sanguinem
Christi evacuat et dominacioni dyaboli mundum
subiugat.

Secunda puella sic ait. Si sciret
homo quantum valeret proprie voluntatis abdicatio minus esset si non
tue alterius alicuius preponderante [?] voluntate. Cuius
ingressus [?] profecto haut dubium quod dei et
quod etiam prelati nisi certus esset quod preceptis [?]
quod iniustum. Nimirum de preponendo divinam
voluntatem reddit magnus pater Augustinus hanc

Augustinus super psalmos

racionem. Sic inquit homo ab humana et divina
voluntas preponitur. Hec ille. Sed quid putas
est ne parum in divina dirigi ab humanis? Certe non est enim que sursum
sunt sapere et non que super terram. Quod similiter
sequitur ex proprie voluntatis abdicatione
audi Ysaiam: Si inquit non facis

Ysa lviij

vias tuas et non invenitur voluntas
tua, tunc delectaberis super domino et sustollam
te super altitudines terre. Quod dicit ut michi
terrenorum quantumvis altum et excellens videatur
te delectet. Porro de preponendo prelati
ut permittitur voluntatem attende sufficienter [?]
quippe non solum venialiter Jeronimo

Jeron. ad eundem [?]

testante voluntas perfecta faciendi pro opere
reputatur facti. Sed etiam testante magno
patre Augustino aliquis vis et non potes
factum deus computat. Nonne autem sequitur
quod qui perfecto voluntati alterius sicut eam
subicit nos multa et maxima quibus
inpossibilia secundum equivalenciam in ordine
ad mercedem capiendam ea perficit scilicet
omnia que ille proprie patitur quamvis ea realiter non fecit nec unquam facturus sit.
Ita quod propriam voluntatem abdicans huius
pro principio [?] omnium voluntati dei vel alterius
propter deum obediendi in omnibus tales pro
infinitis adeo remunerabitur quod nunquam
est facturus. Audi rursum Jeronimum. In lege

Jeron.

inquit opera requiruntur. In evangelio
voluntas queritur que et si effectum non habuit tamen premium non amittit. Audi et
Gregorium super verbum eius consolatorium.
Non est inquit manus vacua a

... consolatrices super proprie voluntatis carentia et abdicatione

munere sed arctha cordis plena fuit bona
voluntate hec ille Et per exemplum in
abraham per sarorem meam inductum supra
et deductum

Tertia puella sic ait Beatus homo
qui suam propriam voluntatem abdi-
cando immediate diuinam perele-
gas voluntatem altius propter deum certa
sit per hoc perelegas diuinam voluntatem quia
ipse perfectum est propter quod vnumquodque tale
et ipsum magis amatum est Sed quod etiam
nulli dubium quin huius proprie voluntatis ab
dicatio qua faciente diuina voluntas fre
quenti actu perelegitur et plus amatur via
sit ad maiorem boni hominis Nimmirum
tu ex actibus frequentatis generatur habitus
via est ad habitudinem tandem et perfectus actuale
deificationem illam quam pulchre describit et
declarat pater clareuallis de diligendo deum in qua
nos in hunc affectum quasi transire ut
quomodo deus omnia voluit esse propter semet
ipsum sic nos quoque nec nos ipsos nec aliud
aliquid fuisse vel esse velimus nisi eque
propter ipsum scilicet ob ipsius voluntatem solum
non nostram voluptatem quod etiam in oratione
cottidie postulamus cum dicimus fiat voluntas
tua sicut in celo et in terra Nam
quomodo aque stilla multo vino mixta deinde
vini saporem induit et colorem ac tota
deficere videtur et quomodo ferrum ignitum et
candens ipsa forma exutum igni simillimum ef
ficitur et quomodo luce solis perfusus aer
in eandem luminis claritatem transformatur
adeo ut non tam illuminatus quam ipsum lumen
esse videatur Sic omnem tunc in sanctis hu
manam affectionem quodam ineffabili modo necesse
erit a semetipsa liquescere atque in dei pe
nitus transfundi voluntate alioquin quomodo
deus omnia in omnibus erit si in homine de
homine quicquam supererit hec ille pater

Vna post premissa accessit
ad dominam consolatem alia per
sona tristis grauata proprie vo
luntatis amissa libertate et obedientie
iugo et necessitate Cui domina illa tres de
suis puellis pro consolatione sibi impedenda
assignauit

Prima puella sic ait Tu qui religi
onem es professus querela tua
insinuat quod non tam opus tibi inutilis
grauitas quam operandi necessitas et liber-
tatis carentia te contristant Sed hac de
causa minime contristeris nempe si obediens
fueris uerissime quod superdictis diligeris nullum in	*leo magnus de*
quam obedientie nulla operandi necessitas	*deo*
te grauabit Audi leonem papam de ...
tristibus de dominum dicitur ame qui mitis sum
et humilis corde inquit enim meum suaue est
et onus meum leue sic alludit Nichil
inquit arduum humilibus nichil asperum mitibus
et facile omnia precepta veniunt in effectum
quam et gratia prendit auxilium et obedientia
mollit imperium nec dura ibi necessitate
seruitur vbi diligitur quod iubetur hec
ille Vincentius sis perfecte obediens et pro
mitto tibi quod frueris maxima libertate Vis
hoc scire audi patrem clareuallis perfecto	*Bernardus de precepto*
inquit obedientia legem nescit terminis non	*et dispensatione.*
arctatur nec contenta est angustiis professionis
largiori voluntate fertur in latitudine
caritatis et ad omne quod iniungitur sponta
neo vigore liberalis alacrisque animi modum
non considerans in infinitam libertatem ex
tenditur hec pater venerabilis predictus

Secunda
puella sic ait Admiror non
ne optares quod opera tua in coram
aliis deo cent maioribus gratia acceptare
inquies Sed quo pacto id consequeris
docet fiducialiter sanctus Thomas Quia in	*Thomas secunda secunde q*
quit necessitate aliqua faciendi que statim	*clxxxviii*
si non placerent per uotum obedientie homo	*articulo vi*
se subicit propter deum ex hoc ipso ea	*in fine*

In ... de ... religiosis ... super proprie voluntatis amissa libertate et obedientie iugo et necessitate

que fiunt sunt deo magis accepta licet etiam sint minora quia nichil homo deo maius dare potest quam quod propriam voluntatem propter ipsum alterius voluntati subiciat. Unde et in collacionibus patrum dicitur detestanti genus monachorum esse sarabitas qui absoluti a senioribus iugo habent libertatem agendi quod libitum fuerit et tamen magis quam hij qui in cenobiis degunt in operibus diebus ac noctibus consumuntur. hec augustinus

Tercia puella sic ait

Audisti homo quid iam per sororem meam de sarabitis dictum sit quod scilicet pessimum genus monachorum perfecto similitudine gerunt hij qui in religionibus sub exlegos a cunctis ceterorum legibus specialibus exempcionum seu libertatum privilegiis gaudere volunt. Sed quid de hiis qui sine graciarum libertatibus certis fratribus consilio suis superioribus humiliter obediunt. Certe illi et isti mutuo valde dissimiles sunt. Tu ergo sub libertatibus huiusmodi non vitalis multum inter est inter te et illum qui viuit eis. Ille quidem exterius clarior clarior est forte apud homines ipsa sua libertate. tu vero apud deum et angelos clarior preciosa tua humilitate. ille licet coram simplicibus coram stultis coram quoque paucis decoretur et gloriosus appareat libertate qua vtitur faciente eius tamen gloriam eo minuitur quo inflectitur et confunditur. Vana stulticia seu stulta vanitate dum certatur ambulare in mirabilibus super se. taceo quod exhoc surgit animo acuitate. Tu vero et sub humilis per maiorum oculis. quid est autem dum hoc eligis frater humilis factus monilis preciosis vestitus habitu humilitatis non tamen solida et incorruptibili veste circumamictus quod etiam gloriosa totaliter ab intus a fimbrijs aureis sapiencialibus scilicet cogitacionibus intexta tota suffarrata tamquam in medietate tibi purpurea caritatis insignita et tam genus virtutum

ceterarum quasi variarum flosculis odoriferis atque ipsa aurea corona glorie circa pectus per spem certissimam firmiter adherente. Si non quasi quoddam gemmatum pectorale seu quasi eternorum recordacione ex salutaribus monitis de eternis monile tibi fabricatum in mensam et per fulgidum tradante. Sane hec omnia tanto sunt excellencia quanto contra humilitatis magis fuit perfecta. Unde quemadmodum gloriosam veste desiderans non modo de pani sponte excellencior fuit tanto in ea veste amplius delectatur. Ita et quanto quis evanae ex legum sponsa libertate superioribus suis humilius se subiicit tanto quidem de gloriosiore vestitus habitu consolari mento poterit

Quarto post premissa accessit ad sepeditam dominam consolatricem eciam alius tristis conquerens se esse in congregacione et carere solitudinis libertate. Cui illa de suis puellis quatuor assignavit propter sua consolacione

Prima puella sic ait. O homo non tristeris de eius rei carencia cuius vsus de facili potest malus esse. Vis scire cuius. Certe liberae solitudinis. Audite cuntorum hunc namque ipsa tibi de facili potest malus esse si demum imprudentem fuis audi illustrem senecam lugentem. magis timenti quod custodire solemus ne solitudinem male vtatur. Nemo est ex prudentibus qui relinqui sibi debeat. Illud enim quod solitudo habet commodum est non timere iudicem hec ille. Sed quid. Numquid audes appetere solitudinem malam imprudentibus tamquam tibi bonam vt prudenti. Profecto si hoc feceris mox convinceris esse imprudens atque ita solitu Sen. ep.

dinem tibi non esse psutam. Quippe
qui sibi ipsi placet maxime ut prudenti
satius homini placet.

Secunda puella sic ait. Non
est tristandum de eius carē
tia que obsiu pro illud experti vi
ri pater et sancti suadere non possumus
quinymo potius dissuadere. Quid ergo sit
iam novisti de solitudine per illustrē se
cretam virum expertissimum. Sed et sub pri
ille Claravallis de solitudine querenda
congregatione dimissa dicit. Relinquens con
silium quod propter antiqui hostis tempta
tiones graviores in solitudine sevientes
transilire non possumus. Audi quod dixerit
vel scripserit ad Sophiam virginem. Alibi (Bernardus ad Sophiam virginem)
inquit quod nemo videt nemo arguit.
Ubi autem non timetur reprehensor se
curius accedit temptator. licencius perpetratur
iniquitas. In agendo vero bona si qua
agis nemo prohibet. Malum autem facere
si vis non licet. Si autem de fatuis vir
ginibus es congregacio tibi necessaria est. Si
de prudentibus da oleum congregationi.
Hec ille pater. Ecce nec prudente
congregationem egredi licenciat sed dicit
ei potius da oleum congregationi id est da
consolationem impendendo oleum spiritualis
leticie vel da id est communica lumen quod habes
in lampade.

Tercia puella sic ait. Vis
tamen scire cui liceat de
monasteriis causa solitudinis
egredi. Audi venerabilem Ieronimum presbi
terum. Ieronimus in epistola ad rusticum. Solita (Ieronimus in epistola ad rusticum)
riam inquit vitam numquam reprehendi
numquam immo quippe quam sepe laudavi.
Sed de monasteriis huiusmodi volumus eg
di milites quos heremi dura rudimen
ta non terreant. qui specimen conversationis
multo tempore dederunt qui omnium fuerunt
minimi ut primi omnium fierent. quos nec
esuries nec sacietas aliquando superavit.
qui paupertate letantur. quorum habitus sermo
vultus incessus doctrina virtutum est. Hec
iste venerabilis. Sed quid. Esne tu mi
les talis? Profecto eo non licet te de ca
verna solitudinis contristari quo te non
licet quod talis expertus miles arbitrari.

Quarta puella
sic ait. Quamvis emendatis
moribus congrua forte foret
solitudo tamen eo tibi non solum non est
appetenda sed potius ne in te vicia
exaggerentur formidanda quo te non pre
sumis sufficienter esse moribus emen
datum. Vis hoc scire experti viri testi
monio. Audi Iohannem Cassianum. Solitudo (Cassianus de institutis monachorum libro 11°)
inquit sicut [illegible] emendatis moribus
contemplacionem purissimam reserare ita
eorum qui minus emendati sunt vicia non
solum servare verum et exaggerare con
suevit tam diu quod sibi pacientes et humiles
qui videntur quam diu consorcio nullius homi
nis [illegible] sed ad naturam pristinam recursuri cum
interpellaverit cuiuslibet occasionis commotio
emergent confestim vicia que latebant
et velud equi effrenes certati ex re
pagulis missi ocio languidi ad perniciem
aurige ipsi ferocius prorumpunt magis
quam exercitio humano cessante exterminatur
vicia in nobis nisi fuerint ante purgata.
Hec ille Cassianus.

Undecima post premissa ad
supradictam dominam consolat
rix accessit et alia persona
tristis super recessu ab egressu claustri
reclusorii celle vel heremi. Cui illa

Capitulum xi Undecima consolacio super recessu ab egressu claustri reclusorii celle vel heremi

illa dña de suis puellis tres consolacionis gracia deputauit

Prima puella sic ait Cur de hoc turbaris quod ad uitam tibi confert si monachus sis uel monialis quamdiu inquies Certe claustrum non egredi. Audi venerandum Jeronimum scribentem ad rusticum per venabilis veritatis volumen decretorum placuit inquit quidem in concilio ut nullus monachorum proprio termino de monasterio exire nefandissimo ausu presumat. Sic claustro suo contentus quia sicut piscis sine aqua caret vita ita sine monasterio monachus. Sedeat itaque solitarius et taceat quia mundo est mortuus deo autem vivit. Hec ille. Nec quod de vita monachi predixi vivit dicat putet scilicet. Non enim loquitur de vita naturali que et extra monasterium forsitan magis appareret. sed de vita illa spirituali de qua et secundum quam subiungit quia mundo est mortuus deo autem vivit. De qua et apostolum paulum locutum esse memini Que sursum sunt inquit sapite non que super terram mortui enim estis. Sed vita vestra abscondita est cum christo in deo. Secundum quod etiam dicit alibi Michi vivere christus est et mori lucrum. pro hoc certe lucro vivifico obtinendo premittit dictus pater Nullus monachorum proprio termino de monasterio exire ausu nefandissimo presumat nec appareat michi quis de proprietatibus urbis dei et de lucro eius nescio. Nempe quantum ad exitum audi illum magnum ambrosium dicentem inquit predicatorem regni celestis non circumire per domos et instabilis hospicii iura mutare. Verum quantum ad lucrum necessarium premittit idem pater qualis magis debeat esse qui evangelium de regno dei predicat preceptis evangelicis designatum ut subsidii secularis adminicula non requirens fide tutus putet sibi quo minus ea requirat magis posse suppetere.

Jeronimus ad rusticum et lo. xvi q. i placuit

Colo iij

phi. i°

Jeronimus

Ambrosius [illegible] thess. xij

Secunda puella ad personam quoque restrictionis ab egressu claustrali sic ait Sic queso cur turbaris. Est ne loci artitudo tue causa turbacionis. Si quidem hoc confiteris errasti fatis pro qua male exemplo conuertis audi magnum patrem augustinum anima mea hec meditatur pia nazareth mansio quam angusta quidem est domus sed patent celi palacia. hec ille. Et nomine celi palacia maiora loco terrestri sufficere debent religiosis quorum esse debet conversacio in celis. Interius igitur religiosum evagari non expedit si in veritate ad celi palacia aditum querit. Audi gregorii verbum Intencio inquit animi si exterius evagatur clauditur interior secessus a portu. Nam quo extra se spargitur contra disciplinam mens non potest eo sibi se intendere per profectum amplius. Quia et in altum crescere arbor cogitur que per ramos descendi prohibetur. Ut enim venas fontis obstruimus fluenta surgere ad superiora quoniam. hec gregorius. Et bene per eum simile de arbore ponitur. nam et homo arbori comparatur. Sed et exemplum de venis fontis tangit pater. Nam aqua gracie in locis premissis [illegible] haurienda invenitur. Qui vero libet ex aqua hac fiet in eo fons aque salientis in vitam eternam. Ceterum nec emendatum [illegible] heremum expedit egredi. sed bene super gredi. licet enim homo lata habeat spacia tamen fuit sic illa et forsan tribulia. Qua propter audi Jeronimum consilium dicentem super precepto [illegible] Infiniti inquit heremi vastitas te terret. sed tu paradisum mente deambula quocienscumque cogitacione ac mente illuc conscenderis tociens in heremo non eris. Hec ille. Si igitur horres heremi solitudinem non per egressum sed per supergressum celestis queras societatis consolacionem. Postremo noveris quod nec e

Augustinus in sermone de annunciacione

Gregorius lo. [illegible] mor.

Jo. iiij

Jeronimus in epistola ad eliodorum

gredi monasterium oportet, ex solacio enim ut exposicionis mee dictis superius pateret et ex verbis illis probatur. Ecce quod bonum et quam iocundum habitare fratres in unum colligitur, premium quod solacium fratrum inter se multiplex et iocundius est omni solacio quod potest reperiri in seculo

Tercia puella

sic ait. Tu qui claustrorum cellam vel reclusorium aut etiam heremi cantandis egredi tacto de locis huius. Nonne velles perfectum sine culpa et in sua etiam incarcere pro maiori tempore inclusus ire, venire et stare ibi potius quam alibi dummodo interim continue inarentur tibi et darentur preciose margarite vel florenorum. Vellem inquies. Nec tibi si negares crederetur. Quid igitur perfecto loquendo secundum equivalenciam aut supplementum commenciam persone constare hec in claustro reclusorio vel heremo aut etiam incarcere. illi sic multiplex continue inarentur florenorum vel preciose margarite. Nimirum quotquot hec oracionum verba mentalia vel cogitaciones devotas tot secundum equivalenciam florenos recipit sive preciosas margaritas a qua quidem continuacione mundi si extra in mundum contingeret egredi oportet verisimiliter impediri. Ad hanc autem consideracionem iusto facit de cuiusdam monstri patribus vita. quod vidit quedam devota reclusa quod ad singula verba matutinarum beate virginis de cuiusdam sororis ore cadere singule margarite. sed et verba in claustro preciose doctrine margaritis comparantur. Audi magnum patrem augustinum. Ea inquit que dicimus a nobis audite studio diffusa conscienciam vestram sarcire. et ea que sunt integra spiritualibus margaritis ornare. sed nos margaritas nobis paradisi preciosas prudentes nullam aliam in hoc seculo mercede optamus accipere nisi ut vos paciens et libenter que vobis insinuantur. Videamus audire et secundum vires vestras operibus adimplere. Crisostomus autem de margaritis vel florenis monetis a fonte non quibus huius vel verbum soli devote oracionis verbi valeant adequare. Sed quia exemplum de talibus ut per te de rebus preciosis notioribus magis est familiare quod ad modum et salvator dixit. Neque mittatis margaritas ante porcos. Ubi per margaritas secreta fidei denotantur propter caritatem scilicet preciositatem quibus preciositas illa non adequetur tante rei quod significat valorem. Sed nec facit hoc florenus quibus in eo ymago cesaris impressa sit vel vel insignia dei preciosus loco igitur tot florenorum aut margaritarum ponantur tot regna vel tot mundi quibus nec per illa adequatur devota oracio sicut nec sola dileccio. Est enim pro regno vel mundo sicut in homines substancia tamen dicit scriptura. Si dederit homo omnem substanciam domus sue pro dileccione quasi nichil despiciet eam

Duodecimo post principia ad dominam consolatricem principalem accessit et alius tristis roe etatis adhuc sub iugo existens et querens super illo consolari. Cui mox illa quinta de suis puellis pro consolacione assignavit

Prima puella sic ait. O adolescens cur de inclusione tuo tristaris scilicet de iugo tuo subiectus sine quo iugo tamquam lascivus et dissolutus tandem in graue iudicium deduceris. Audi verba ecclesiastes. filii david qui promittens hyronice et dicens letare iuvenis in adolescencia tua et in bono sit cor tuum in diebus iuventutis tue et ambula in viis cordis et in intuitu oculorum tuorum subiungit. Et scito quod pro omnibus hiis adducet te deus in iudicium. Scilicet amove maliciam a carne tua adolescencia Eccl'i xi

dug9

eius et voluptas vana sunt. Sane
dictum iugum mali aliquando pene communicat
tamen eciam magnum bonum habet respectu potentiae
tremendi iudicii praecavendi quo quidem ado
lescens secundum id est suum iugum portet et in deli
ciis fuit tantum dabitur ei tormentum et
luctus

Secunda puella sic ait adolescens
non tristeris sed gaude potius
de iugo tibi subiecteris ut pate
dere tibi notitia atque multarum scientia. Ad
quod inquies perfecto ad doctrinam virtutum in
mitis quemadmodum mediante iugo ab aeue
maide secundum poetam disicit aetas minor
Ita et a senioribus virtutum studia dis
cere habet adolescens quod quidem sit potissime
mediante iugo correctionis et disciplinae
quo senioribus tenetur subditus eo di
cente apostolo petro adolescentes subditi
estote senioribus I pet. v.

Tertia puella sic ait Nostis quod
amare quod primum est bonum est testante
salvatore Vos cum sitis ma
li nostis bona data dare filiis vestris eo
quod quo id quod primum est bonum est utique
appetibile et amandum est quippe omnia
bona appetunt. Sed quid. Certe sequitur
quod adolescens nequaquam tristari habet de iugo
cui subiectus est. Nam illud quidem primum est
atque magis pluribus consistit de quibus
loquitur ecclesiasticus Qui inquit diligit Eccl. xxx
filium assiduat illi flagella ut letetur
in novissimo suo Sequitur mortuus est pater
illius et quasi non est mortuus similem enim
reliquit sibi post se non des illi potesta
tem in iuventute in tua tecum eius
in iuventute et tunde latera eius dum
infans est ne forte induret et non cre
dat tibi haec ille Sane quod primo bono
dictum est non solum ad eum qui pater est
genitura referendum est sed etiam ad illud
qui pater est cura extendendum est eodem
admodum et ad illos qui in congregatione prior
sunt honore vel etate in ipsa hoc quod premissum

est Adolescentes subditi estote senioribus I pet. v.

Quinta
puella sic ait O adolescens
cum bonum sit appetibile cur de
bono tristaris de iugo scilicet utique tibi
valde bono audi quod in tercio dixit Je Treno. iii
remias Bonum est inquit viro cum por
tavit iugum ab adolescentia sua Ecce non
dicit enim quod bonum sit adolescenti sed hoc
supponit pro loco amaiori Nam si viro
quidem bonum est quod magis videtur inter utique
et adolescenti Unde quod viro ab adolescentia
bonum illud attendat id est quod iugum disciplinae
non modo in adolescentia bonum sit sed quod
ab inde derivetur et secundum effectum vite dis
ciplinate usque ad virile statum inclusive contin
ctur et terminetur maxime quia ut ait pater
quod primo dispositionem in adolescentia inchoatam
et perfecte tandem in bonum habitum conversam
quia admodum et in malo secundum poetam Quod
nova teste capit inveterata sapit

Sexta puella sic
ait O adolescens attende
scripturam que sic dicit Sensus et
cogitatio humani cordis prona sunt in malum Gen. 8
ab adolescentia sua Adolescens ergo co
rrigi indiget Ut ab huius mali in cur
sione preservetur qui invictus refectione comes
habet refugere et digniora appetere quo a malo de
sideret preservari. Sed dices forte In quo
corrigi potero audi propheta de adolescente Ps.
deo sic loquentem In quo corrigit ado
lescentior viam suam Et respondet continuo
In custodiendo sermones tuos Et puto
quod ex cunctis sermonibus est precipue sermo
ille quem salvator dicturus erat Tollite iu Mt. xi
gum meum super vos et discite a me quia mitis
sum et humilis corde et invenietis requiem
animabus vestris Iugum enim meum suave est
et onus meum leve Itaque adolescenti iugum
correctionis et disciplinae sibi debitum eo
est portandum quo vel est iugum domini
immediate vel saltem iugo domini quod ipso
testante suave est subalternatum eo quod
mansuete et humiliter est portandum quo

portantis mansuetudo et humilitas persuete caritas reddunt ipsum suaue nec sinunt ipsum durum esse uel asperum. Denique eo est et desiderantius portandum quo sicut pretium pretiosum est natum est conferre ad magnam partem seu requiem aliorum.

Terciodecimo post premissa accessit ad dominam consolationem et aliud tristis super ferula scolarum et correctione rigidi magistri petens consolari. Et illa pro consolatione eius impendenda tres de suis puellis deputauit.

Prima puella sic ait. O indocte et discole cur fugis scolas cum potius eas deberes cum desiderio appetere et cum discipline et sapientie collum iugo subicere quod breuiter et leniter conspicito delectabili fine. Audi ecclesiastici verba doctoris conuenientia parentem. Appropinquate inquit ad me indocti et congregate vos in domum discipline. Quid adhuc retardatis et quid dicitis in his? anime vestre sitiunt vehementer. Aperui os meum et locutus sum. Comparate vobis sine argento sapientiam et collum vestrum subicite iugo et suscipiat anima vestra disciplinam. In proximo est enim inuenire eam. Videte oculis vestris quia modicum laboraui et inueni mihi multam requiem, i. inueni mihi secundum multiplicem rotunditatem sapientie. Hec ibi. Et ecce quid requiritur et quid promittitur et si leuius obtineatur. Requirit quidem ab indoctis scolaribus et discolis ut doctori appropinquent et in domum discipline congregentur, scilicet in scolis nec tardent ibi venire propter sitim anime, qua scilicet secundum medicum sapientem omnes homines naturaliter scire desiderant et pro qua potum aqua sapientie comparande non argento sed exercite cuius submissione corporis iugo scolastice discipline.

Quod vero promittitur est ipsa sapientia a parte doctoris ore i. clare et apte tradenda sub delectabili fine i. per requiem multam uel rotunditate per eam habenda. Porro quod leuiter et breuiter valeat optineri ipse doctor exemplo suo insinuat. In proximo inquit est inuenire eam. Videte oculis vestris quia modicum laboraui et inueni mihi multam requiem.

Secunda puella sic ait. Cur virgam rigidam refugis? Dices forte quia virgis me dure verberat. Sed erras prorsus. Nam inde ambabus manibus potius est attendendum quibus actus prone dilectionis quemadmodum per contrarium dicit Salomon in prouerbiis. Qui parcit virge odit filium. Potius igitur dicere habes cum psalmista. Virga tua et baculus tuus ipsa me consolata sunt, scilicet baculus palmatorii et virga correctorii. Nonne hec iure ad consolationem esse debent et sunt pueris bone indolis ut pote que fugant stulticiam, tribuunt sapientiam et ab inferno liberant animam. Vis scire quod virga correctionis fugat stulticiam. Audi Salomonem. Stulticia inquit colligata in corde pueri et virga discipline fugabit eam. Vis scire quod virga discipline et correctionis tribuit sapientiam. Audi rursus Salomonem. Virga inquit atque correctio tribuit sapientiam, puer autem qui dimittitur voluntati sue confundit matrem suam. Dicit matrem i. propter eam admodum affectuose matris erga eius se habentem. Que admodum aptius ad illos se habet respectu quorum actum materni metaphorice ascribit dicens Filioli mei quos iterum parturio. Unde et per matrem potest intelligi doctor puerorum doctrine sue commissorum materno affectu diligens, secundum quem affectum loquitur doctor ille eximius Augustinus. Rogo inquit vos diligenter ea que a nobis dicuntur audite et me putate matrem esse aliorum vestrum. Sed et David ad Jonathan dicit. Sicut mater unicum amat filium ita et te diligebam. nec quicquid ad affectum doctoris erga discipulum

Marginalia: Eccl. li; ps; arist. primo methaphisice; pu. xiii; ps; pu. xxii; pu. xxix; Gal. iiii; Aug.; 2 Re. i

obstat verborum castigatio que admodum
Apoc. iii in Apocalipsi dicitur: Ego quos amo arguo et
castigo. Vis denique scire quod ex rigore discipline
et correctionis ab inferno liberatur anima? Audi
Prov. xxiii etiam Salomonem: Noli, inquit, subtrahere a
puero disciplinam; si enim percusseris eum virga
non morietur. Tu virga percuties eum et animam
eius de inferno liberabis.

Tercia puella sic ait ad illum: Nemo audivit te errare graviter in via morum quasi compediendus in stolis figis rectore ipso; scias tamen te per ipsum ducem vinculandum. Quod si qualitatem compedum seu suavitatem ligamentorum vinculorum agnosceres et virtutem forsitan diceres consimiliter ut dudum quidam de quo legendo fertur quod se videns ligari sarcinulibus cognoscens quod horum ligaminum delectabilem qualitatem inquit: me forte tam apte ista quam apte illa. Severitas semper bona est. Sed quod secunda sit doctrina scolastica in veritate blanc... dolis, licet aspera sapientia sit indoctis, quam suavia sint vincula et compedes illius hoc patet Ecclesiastico referente: Fili, inquit, a iuventute tua excipe doctrinam. Sequitur: Quam aspera est nimium sapientia indoctis hominibus et non permanet in illa excors. Sequitur: Inice pedem tuum in compedes illius et in torques illius collum tuum. Subice humerum tuum et porta illam et ne acedieris vinculis eius. Sequitur: Erunt tibi compedes eius in protectione fortitudinis et bases virtutis et torques illius in stolam glorie. Decor enim vite est in illa et vincula illius alligatura salutaris. Stolam glorie indueris eam et coronam gratulationis superpones tibi. Fili, si attendis michi disces eam. Ibi Ecce nunc protectio fortitudinis et bases virtutis, stola glorie, decor vite necnon alligatura salutaris et corona gratulationis tibi superponenda. Suavia quedam sunt que in premissis virtualiter consistunt que et mentem pueri te allicere et tamquam consolatoria delectare debent. Dices forte: ubi nam sunt hec? An me pro hec speranda decipe? quereris ut fatui pueri a suis doctoribus ad alphabetum eius addiscendum decipiuntur data eis spe quod in fine sit aureum equum habituri. Nequaquam. Sed per verum intellige certa. Nonne in vita pueri qui in litteris proficiunt eo ipso quod studiis amoris vinculo alligantur quasi compediti ne ad alia diluant vagabundi per alias terminantur glorie stola induuntur ... tacto quod si eos sua sua contingat non abuti merentur in futuro gloriam et grande coronam. Sed nec pueros non inter scolis introductos pro dictam spem credas omnino decipi. Nam et qui inchoant sapientie studium. Sed scriptura dicit: Egyptus
qui corpus caro et non spiritus. Cui soli Ysaie xxxi
carum spiritus insidet regens eum ...
equum freno ... Insuper autem equum redundans claritas sapientie quam auro secundum processum comparatur ipsum quodammodo colorat aurea claritate. Sed quod tandem equus sit aureus impressum hoc veniet novelle dispositionis tempori per quibus aurea novis ... accessit.

Vacuo decimo post premissa ad supradictam dominam accessit alius tristis super duce captivitatis consolari detentione et vinculatione querens. Cui mox illa tres de suis puellis pro consolatione sibi impendenda assignavit.

Prima puella ad tristem illum sic ait: Nescis homo quod mala que

ps nos hic sumus ad deum ire compellimur. Non
ne autem et hoc locum habet in pressura dure
captivitatis quia nichil est ab extra quo
consoleris neque autem quo leteris utique.
Quid ergo perfecto sequitur quod dum illa de
tineris attrocissime mentis ad deum ire compul
sus presertim cum confessione laudis vel pen
solo deo consolationem habeas et leteris quemadmo
Thobie xiii dum thobiam de deo loquentem dixisse novimus.
Ego inquit de terra captivitatis mee
confitebor illi. Et sequitur: ego autem et
anima mea in ea letabimur. Sed ne parum
est mali letari nequaquam sed bonum huius
leticie quod est in deo qui bonum est infinitum
dure captivitatis malo preterite preponderat
quadam infinita.

Eandem puella sic ait: Nonne
hoc potest vel quod audisti: In con
vertendo dominus captivitatem Syon fa
cti sumus sicut consolati. Tunc repletum est
gaudio os nostrum et lingua nostra exulta
tione. Sed et secundum magnum alemannum Al
Albertus in d. xii bertum Ratisponensem antistitem quamvis
de captivitate liberatur gaudentibus etiam
aliis debitis circumstanciis licitum est cho
risare. Quid ergo perfecto pati [?] tonc [?]
captivitatem bonum homo gaudium sin
gulare saltem preterite sequitur ipsius
captivitatis in ipsam conversione et tanto
quidem magis sive fortius quanto consti
tit captivitatem diuciorem processisse.
gaudium magis cum celestis ierusalem ipse
captivus liberato congaudentium quod nunc [?]
gaudium nemo tollet ab eis. Aliud ad
modum rursum locutus est Thobias: Ierusalem
civitas dei castigavit te dominus in
operibus manuum tuarum. Confitere domino in
bonis tuis et benedic deum seculorum ut
revocet ad te omnes captivos et gau
deas in omnia secula seculorum. Et cer
te quanto hec in actu [?] depretiatur [?] vel
si magis est desiderabilis tanto ipsa
captivitas homini bene disposito minus

est tristabilis.

Tercia puella sic ait: O
homo si captivus es seu vinc
tus es consoleris quo alligatus
corporis si volueris facile liberaberis. Quoniam
modo inquies? perfecto si consideres quod christo
alligeris vinculis amoris seu caritatis
quasi cathenis aureis et fortissimis
una scilicet in christo subiective et ad te pro
tensa obiective te scilicet involvente ut
obiectum amatum. Alia in te subiec
tive et protensa ad christum obiective ipsum
scilicet involvente ut amantissimum Exodi xxviii
obiectum. Nonne hee sunt due cathenule
auri purissimi sibi invicem coherentes
de quibus in exodo fit mencio. Videa
mus quid sint vel quid ille. Nempe quedam
cathena aurea ab homine ad christum pro
tensa contexitur ex multiplicatis quasi
bus amoris tamquam circulis coordinatis
et per conclusionem ininterruptis immediate
connexis quos actus dico circulos, quippe
quemadmodum secundum quod sapientes est intende
mus [?] aspectum rectum ... reflexum in
circulos. Ita et in proposito. Aliud actu recto
diligit deum et actu reflexo tunc eo quasi
circulum faciente se diligere deum ex cuius
modi circulis constituitur una cathena
caritatis seu amoris non qualiscumque sed
aurea sive de auro ignito et probato, Apoc iii
de quo in apocalipsi fit mencio. Et hec ca
thenula christum involvit ac coheret
cathenule christi hominem involventi. Ostendendo [?]
igitur intendendum est quod huiusmodi cathenulis
homines christo alligantibus dixi congruenter vin
cula caritatis utique ipsorum hominum christo attri
buta dicente domino in osee: Traham eos Osee xi
in vinculis caritatis, que quidem cum vin
culorum proprietate sint fortissima. Unde
et caritatem grecum dicitur vinculum perfectionis.
Quomodo igitur quantum in mundo posset homo con
solari captus seu vinculatus presertim sic

fidem christi . dilectionem operantem Non
pe talis . hoc ipso arcius cathenis
fortissimis alligatur christo cui sic alligatum
esse est verius in celo quam intra esse et per
gens qua intra captum seu vinctum esse non
obstante si adhuc esset alicubi secundum cor
pus suum alligatus Quemadmodum dixit
actuum xxx paulus Ecce alligatus ego spiritu vado ierusalem
in me consensus est talis intra non esse
Quis inquies pacto aut qualiter con
stare Perfecto secundum omnem facultatem mo
dicum pro nichilo reputatur Unde si minimus
digitus meus solus esset in carcere nemo
per hoc incarceratum me iudicaret Sed iterum
secundum magnum patrem augustinum minus est
Aug⁹ de quantitate anime totum corpus respectu anime quam sit digitus
minus respectu toto residui corporis Consona
quidem huiusmodi expressisse etiam videtur
dictum illud illustris ieronimi pro nepote
Jero⁹ ad eliodorum meam supius recitatum scilicet In simita
heremi vastitas te teret paradisum mente
deambula . quocienscumque cogitatione ac mente
illuc conscendis . toties in heremo non eris
Quare per pacto cogitatione et aviditate
in illa eterna patria consolatus consendus
est intra non esse ubi est secundum maiorem partem
sue substancie circumscriptus

Vincto decimo post premissa
ad expeditam domine consola
tricem principalem etiam aliquis
tristis querelam de sua incarceratione produxit
Cum mox illa tres de suis puellis pro
consolatione sibi impendenda deputavit
Prima puella sic ait
Cum homo detentus tristaris
estimo quod aut ratione penalitatis aut ratione
confusionis aut ratione detencionis que li
bertati Sed nulla harum causarum est suf
ficiens aut inde ex delicto carcerem me
ruisti aut iniustus exponis innocens delicti

Si fortassis detur primum magnum bonum
est tibi quod hic luis delicta . hic te non
punito vel minus quam carcere incompabiliter
alibi gravius luenda Porro si secundum detur
firmiter crede et nullatenus dubites quod pe
nalitate indebita habes delicias Nimirum
si de babilone dictum quantum in deliciis fuit
Apoc. xviij tantum date ei tormentum et luctum loquendo
dos faliter de tanto non secundum equalitatem quan
titatis sed proporcionis cum eodem verbo in
textu premittitur poculo quo miscuit nobis
miscete illi duplum Ita et econverso est
sciendum quod si in tormentis fuit si penali
tatibus hoc ei iusto iudicio dei pro deli
ciis secundum proporcionem consimilem recompensatur
erit An non deus ita est iniustus ad dan
dum delicias pro penalitatibus sicut ad
addandum tormenta pro deliciis Verum
iniustus pro confusione carceris laudes habet
et solacia sanctitatis De laudibus quibus
Li° iij c. xvj supius soror mea verbum magni patris
q. ps. v. augustini recitavit sic dicentis Non
Aug⁹ super ps. lxxvj ita laudamus ioseph cum frumentum distribue
bat cum carcerem habitabat De solacio vero
sanctitatis multis in locis patet Iustus
namque incarceratus petrus principem apostolorum
actuum x sanctum habet Nam petrus quidem servabatur
in carcere Item sanctum habet paulum qui dicit
se fuisse in carceribus habundancius Se
cum habet iohannem baptistam quo maior
non surrexit inter natos mulierum
Nam misit herodes rex manus ac te
nuit iohannem et vinxit eum in car
cerem Socios habet plurimos qui fuerunt ludi
bria et verbera experti insuper et vincula
et carceres quibus dignus non erat mundus
Sociam habet agatham in carcerem in
trusam qui letissime et gloriantur ibat
ad carcerem quasi ad epulas invitata So
ciam habet sanctam margaretam ac in
finitam sanctorum et sanctarum multitudinem
tremque iniustus pro detentos carceres

cum quadam ... consolacione ... incarceratione

libertate q

Luc. xxiii c. xxi Apoc. ii libertatem habet celestis deambulacionis de
qua per spiritum meam plus patuit Unde
quemadmodum ad quendam ait illustris Jeronimus
Jeronimus super Infinita heremi vastitas te terret. sed tu
paradysum mente deambula. quocienscumque
cogitacione ac mente illuc conscendis.
tociens in heremo non eris Ita et ego di
cere possum pari pacto Si carcer te terret
paradysum mente deambula quocienscumque
cogitacione ac mente illuc conscendis to
ciens in carcere non eris

Secunda puella sic ait Nonne
magna est incarceracionis gloria si
hoc Christus quod boni vel mali
sit persone incarcerate sic ascripsit persone
sue omnis Sed quid perfecto quod incarceratis
boni vel mali fit hoc Christus sic persone
ascribit Audi de bono ipsum Christum loquentem
Mt. xxv In carcere inquit eram et venistis ad
me Amen dico vobis quamdiu fecistis uni
ex hiis fratribus meis minimis michi
fecistis Audi rursum de malo In carcere
inquit eram et non visitastis me Amen
dico quamdiu fecistis uni de minoribus hiis
nec michi fecistis

Tercia puella sic ait Nonne multi
eligerent esse potius in carcere
cum amica dilecta multiplicibus
graciis dotata quam esse extra carcerem et
carere tali amica Utique Sed quid perfecto
iustus si in carcere fuit amicam secum
habuit Qualem inquies Certe graciosis
simam ut pote speciosissimam. et forma a
mabilem generosam locupletem. sensatam
virtuosam. multa scientem. letam et
placiosam atque delectabilem Dices quae
nam est ista Certe ipsa sapiencia Vis scire
quod illa forme sit amabilis et speciosa.
Audi scripturam de ipsa loquentem Hec est
Sapie vii magis speciosior sole et super omnem disposi
cionem stellarum et sequitur Hanc ama
Sapie viii vi et exquesivi a iuventute mea et que
sivi sponsam eam michi sumere et ama
tor factus sum forme illius Vis scire quod
generosa sit Audi quod post predicta sequitur Ge
nerositatem illius glorificat contubernium habens
dei sed et omnium dominus dilexit eam Vis scire
quod ditissima sit Audi ulterius quid sequitur Si
divicie appetuntur quid sapiencia locupletius Vis
scire quod sensata sit Audi quod sequitur Si
sensus operatur quis horum quam sit magis quam illa
est artifex Vis scire quod virtuosa sit Audi
quod sequitur Audi quod sequitur Labores
huius magnas habent virtutes Sobrietatem
enim et sapienciam docet et iusticiam et virtutem
quibus utilius nichil est in vita hominibus
Vis scire quod multa sciens sit Audi quod
sequitur Si multitudinem sciencie desiderat
quis preterita et de futuris estimat. scit
versucias sermonum et dissoluciones argumen
torum signa et monstra scit antequam fiant
et eventus temporum et seculorum Vis
scire quod placiosa sit et leta Audi quod
sequitur Non habet amaritudinem conversacio il
lius nec tedium convictus illius sed leticiam
et gaudium Vis scire quod delectabilis
amica sit Audi quod sequitur In amici
cia illius delectacio bona Porro si vis
scire quod iustus si in carcere fuit amicam
hanc secum habuit Audi quod post plura
sequitur Hec venditum iustum non de
reliquit sed a peccatoribus liberavit eum Sapie x
descenditque in foveam cum illo et
in vinculis non dereliquit illum

Octo decimo post premissa
ad supradictam dominam con
solatricem principalem eadem
alia persona tristicia gravata accessit amo
ris accessit gracia inveniende consolacionis
Cui mox ipsa eiusdem rei gracia con
tinuo [illegible] ad consolandum de suis pu
ellis adiunxit

Prima puella pr ait Cum q
tis sup amore copressimo consp
lari Talis quidem amor malus opris
no solum pene sed etia malu culpe
includens pse loquendo no recipit g
solam quippe nullu meo boni e atten
de q malu eius pfecte consisac queat
quis inde boni aliqd saltem p accidens
trahi valeat Non em sut facienda ma
la vt inde veniant queq bona vm
tamen hac in matia locu ht consolo
sedm quid vel p accidens puta si amor
huiu sit occasio boni Est aut bn occa
Arist ij de gnatoe — sio boni etia mags Nimirum in huiuibz sym
bolum facilior est transitus Quadmod
igitur quiz amor alicuius spualis
transit in carnalem contra quos in
gal' iij — vehitur apostus dicens Cum spiritu ce
pistis nunc carne consumai Ita et cos
non inq carnalis amor transit in
spualem Quo pacto Certe ppt symbo
litas conditoes rerum vtrorq amoi spua
li scilicet et carnali amatorum puta ppt
symbolum pulchritudinis fidelitatis et
ardentis dilectionis Si em in amico te
delectat ipius pulchritudo delectabil
Aug — audi magnum ptem augustinum Nichil
inquit in vemeo delectabilius deo nl
illo pulchrius nichil illo lucidius Sed
forte dicis Non possum ipm sicut
horem oculis intueri Audi eunde ma
gnum ptem Si inquit quetam ate quare
amas cuiusq es inquis homo est fi
delis Ergo fidem amas si fidem amas
quibus oculis videtur ipis oculis vide
deus Rursum igitur si te i amico de
lectat ipius fidelitas scito q deus fi
delissimus est vnde dicit scriptura ma
Jacobi xvij — ledictus homo qui confidit in homine
et ponit carnem brachium suum Et
sequitur Benedictus vir q confidit i dno

et erit dns fiducia eius Sed hec non
essent nisi quia et si quid fidelitatis
sit in hoie tamen illa diminuta et pene
nulla e respectu fidelitatis dei q a scto
nomine vocatur in apoc fidelis e verax — Apoc xix
Scilicet nomine et alia scriptura dicit — deut' ij
Deus fidelis et absq ulla iniquitate — ps cxliv
et fidelis dns in omnibus operibus suis De — p' cor x
quo et paulus dixit fidelis est deus
qui non patietur vos temptari supra id
quod potestis sed faciet cu temptatione
puentum vt possitis sustinere Denique
si te delectet in amico ardens ipius
amor perfecto amor dei te puenies
et ita ad se redamandum te puocabis
amore carnalis amoris te puocantis
ardorem excedit Audi de aureu Ne — Cris sup id fit dco dilcōnis
mo inquit amatorum carnaliu et si
sit supra modum insaniens ita exs
ardescere pt in amore dilecte sue quad
modum deus effundit in amore aiarum
nrarum hac aut hita consideratione homo
qui in hac delectatur q carnali amore
ardenter diligitur atq ppter hac
ardenter diligit facile de hoc transit
amore in amorem spualem quo deu se
ardentissime diligentem ipe sic pro
vocatus deu vitevisa cooperante gra
multo ardentius diligit q antea
carnaliter creaturam Gra quippe teste
magno ambrosio Vehementior est — Ambros de officiis
ad diligendum q natura In hac igitur
sedm quid et p accidens felix culpa
quod carnalis amoris atq eode mo con
solatoria quo ppter symbolitas conditoes
pdictas vel consimiles nata e carnalis
amor transire in spualem et diuinu
Postremo iste transitus facilior est
ppt symbolum nu nullorum modorum excogi
tationis in tenuissimam se tenentiu ex
pte amantis amore carnali qui ecia
vel magis amarent quarent amore spuali

Ita ut non immerito dicatur qui amico
bene se scivit exhibere quem dilexit amore
carnali. Et se ipso scit in timore exhi
bere amore spirituali quam ille qui sine af
fectione fuerat et minus in se carnalis
amoris affectione est expertus.

Secunda puella sic ait:

Nonne vel quando gustato spiritu
suavis est dominus ac nausea quod gus
tato spiritu desipit omnis caro. Hoc autem
pacto tamquam dere insipida et nauseam
generante facile sequitur odium personae car
naliter amatae seu dilectae et ipsius car
nalis amoris in quod etiam valde intensi.
2 Reg. xiij Nonne enim legisti quomodo Amon filius David
sororem suam Thamar preciosissimo adama
vit ita ut propter amorem eius egrotaret
qui tamen postquam eam oppresserat et cubaverat
cum illa exosam habuit magno odio nimis
Ita ut maius esset odium quo oderat eam
amore quo ante dilexerat. Quam id circo
a se expulit et devitabili per ministrum suum eiecit.
Nec tamen legitur quod hoc odium gustato
spiritu sit secutum. Quanto igitur suavibus gusta
to spiritu sequitur intensum odium carnalis a
moris. Ex hoc autem odio facile ultimus sequitur
quod is qui prius carnali amore fuit deditus
vehementius gemit de ipso amore preterito
et voluntarie de peccatis et per gratiam maior re
surgit. Ingratum sequitur perfectior gloria
eternaliter duratura quam si numquam antea per
sonam aliquam adamasset. Ac deinde per una
maiori gratia sequitur perfectior gloria eterna
liter duratura. Quid igitur? Nonne in hoc
perfectu gratiae et gloriae consistit consolatio?
Consistit quidem et non modica. Sed quamquam
huius perfectus tamen per se non est carnalis a
mor qui tamen est occasio id circo gaude
as propter se de perfectu. De carnali autem
amore prius sit eius occasio tamen tamquam
de defectu et peccato semper doleas quem
tamen dolorem consolatio de perfectu tibi
plurimum mitigabit.

Tercia puella sic ait: Karissime
circa defectum non modicam
habuit consolationem ipsius defectus
efficax et facile remedium. Tali autem
remedio defectus amoris hereos non
caret. Nimirum quod remediabile malum sit
amor talis quod et cito remediari possit
patet primo exemplariter in amore prius
prefato nec non recitato quo scilicet A
mon Thamar adamavit qui pulchritudine
eius non obstante in maximum odium
est conversus. De facili namque detestabilis ali
qua conditio mulieris vel ipsius amoris
carnalis vincit bonum pulchritudinis et
prefato odio contingente ardorem talis a
moris. Secundo patet ex hoc quod sit non esse
remediabile malum. Magnus ille poeta
Ovidius librum fecit de amoris remedio in
me perscripsisset. In hoc quidem libro
amator amatam fugere docetur et quod per
sonam cuius amore quis captus est fugere
principale esse remedium iudicatur. Nimirum
hec enim captivitas per separationem personarum
ab invicem per fugam optime fugatur. Unde ex
proverbio dici solet quod procul est ab oculis
procul est et a corde. Docet autem experientia
experientia cuius enim absentiam hodie tolle
ras cras et perendie tolerabis melius et melius et
tandem optime tollerabo.

Quarta puella sic ait:

Numquid frater per ea que iam
dicta sunt dilucide intelle
xisti quod captum esse amore hereos est
malum remediabile. Intellexisti in meis
set non amplius et profundius hoc in
telligas atque id circo amplius consoleris.
Nimirum enim quis periculose captus est
ab inimicis captivitatis huius remedium
est fidemus et fortius capitur et ca
thenatur seu tenetur ab amatis ne
se valeat primis capientibus obstare.
Sed quid? Nonne is qui amore he
reos mulierem aliquam diligit pessime

illa suis hec fallaciis captivante est quis
ab ea captus. Unde Salomon in proverbiis capitulo
Eccl. vi inquit speciosa viri animam capit. Sed
quomodo captus est ab ea. Certe quantum ad
effectum incendii et pestifere contagionis
atque mortifere amaritudinis et dyabolice
deceptionis captus est ab ea tamquam ab in-
imica eo quidem quod omnia eius verba et
facta situs gestus et incessus huiusmodi suo
captivo inimicantur. Nonne hoc verum
est quantum ad effectum incendii et pestifere
contagionis cum postquam dixit Salomon mu-
lier preciosam viri animam capit subiungat
Pro. vi dicens Numquid potest homo abscondere ignem
in sinu suo ut vestimenta illius non ar-
deant aut ambulare super prunas et non
comburentur plante eius. Sic qui ingredi-
tur ad mulierem proximi sui non erit mundus
cum tetigerit eam. Nonne illa captivo
suo seu capiendo inimicatur effectu mor-
tifere amaritudinis. Certe sic. Ita quod ab
ipso illo quo sibi dicat amare non dulcedo
finaliter sed amaritudo descendit. Quare
a suo amare per effectum denominatur sit amara
quapropter cursum audi Salomonem. Fili inquit
ne attendas fallacie mulieris. Favus enim
distillans labia meretricis et nitidius oleo
guttur eius. Novissima autem illius amara
quasi absinthium et acuta quasi gladius
biceps. Pedes eius descendunt in mortem
et ad inferos gressus illius penetrant.
Per semitam vite non ambulant. Vagi sunt
gressus eius et investigabiles. Nunc
ergo fili mi longe fac ab ea viam tuam
et non appropinques foribus domus eius. Hic
Eccl. vii ille qui et alibi sic dicit. Inveni ama-
riorem morte mulierem que laqueus ve-
natorum est et sagena cor eius. Vincula
sunt manus illius. Qui placet deo effugiet
eam. Qui autem peccator est capietur
ab illa. Nonne autem captivo suo etiam
inimicatur dyabolice deceptionis. Certe
sic. Audi adhuc semel Salomonem de muliere

extranea et aliena loquentem. Verba in- c. vii
quit sua facit dulcia. De fenestra domus
mee per cancellos prospexi et video parvulos
et considero vecordem iuvenem qui tran-
sit per plateas iuxta angulum et prope viam
domus illius graditur in obscuro adves-
perascente die in noctis tenebris et caligi-
ne. Et ecce mulier occurrit illi ornatu me-
retricio preparata ad decipiendas animas garrula
et vaga. Nec valens in domo consistere
pedibus suis. Nunc foris nunc in plateis
nunc iuxta angulos insidians. Apprehensum-
que deosculatur iuvenem et procaci vultu
blanditur dicens. Victimas pro salute de-
vovi hodie reddidi vota mea. Ideo e-
gressa sum in occursum tuum desiderans te
videre et reperi. Intexui funibus lectu-
lum meum stravi ~~tapetibus~~ tapetibus pictis ex e-
gypto. Aspersi cubile meum mirra aloe
et cynamomo. Veni inebriemur uberibus
et fruamur cupitis amplexibus donec illuce-
scat dies. Non est enim vir in domo sua. Et
abiit via longissima. Sacculum pecunie
secum tulit. In die plene lune reversurus
est in domum suam. Irretivit multis ser-
monibus et blandiciis labiorum protraxit
illum. Statim eam sequitur quasi bos duc-
tus ad victimam et quasi agnus lasciviens
et ignorans quod ad vincula stultus tra-
hatur donec transfigat sagitta iecur
eius. Velut si avis festinet ad laque-
um et nescit quia de periculo anime eius agitur.
Nunc ergo fili mi audi me et attende
verba oris mei ne abstrahatur in viis
illius mens tua, nec decipiaris semitis
eius. Multos enim vulneratos deiecit et
fortissimi quique interfecti sunt ab ea. Vie
inferi domus eius penetrantes in interio-
ra mortis. Verum persona stulta sic
ad vincula tracta et capta tamquam ab
inimicis denuo capi potest tamquam
ab amicis et a priori captivitate liberari.
Per quid inquies. Certe per aliquid quod
fortius est sagittis amoris et

vinculis mulieris Nempe si hec in
parte viris et rege fortissimis fortiores
sint mulieres hoc tamen non obstat Na
teste scriptura Super omnia vincit veritas
scilicet veritas fidei que secundum apostolum per caritatem
i Joh iiii operatur Unde et Joh dicit Si quis dili
git mundum non est caritas patris in eo quoniam omne
quod est in mundo concupiscentia carnis est et con
cupiscentia oculorum et superbia vite Postmodum
subiungit hec est victoria que vincit mundum i io v
fides nostra hic est etiam que cum concupiscentiis ad con
cupiscentiam carnis coniunctis in mundo venabitur
unde est pater dixit Mulier arma dyaboli
i pe v Aptius petrus docet ei resistere Adversarius
inquit vester dyabolus circuit querens
quem devoret scilicet ore vulve aut voce
mulieris libidinose cui resistite fortes
in fide scilicet ut non solum ut paulus
ait Sumentes scutum fidei quo possitis
omnia tela nequissimi ignea extinguere.
ne scilicet ut promittitur transfigat sagit
ta tenuis hamus Sed etiam ne ut
fulleus ad vincula tractus captus maneat
pociusque fortiori vinculo fidei capiatur quo
per hoc de potestatibus mulierum vinculis liberetur
aliquando admodum enim legitur de sampsone quod
Judic xvi vincula quibus eum dalida vinxerat
ita rupit quomodo si quis rumpat filum
de stuppa tortum Vel quasi fila telorum
quem scilicet mulier velud altera dalida li
gaminibus suis vinxerit per fidem illuminat
ac per hoc fortiori ipsum vinculo amica
biliter capit est velud alter sampson
sol fortis aut illuminans in spiritu qui tri
capti pessima vincula dissipat quomodo sol illu
minans nebularum dissipat densitatem Nec
mirum quod pessima vincit veritas per caritatem
seu dilectionem operantis Orthodoxorum siquidem
fidei scilicet et caritatis operibus constitue
fortissima vincula Cui non forte est
opus fidei de qua dixit salvator disci
pulis Si habueritis fidem sicut granum
Mt xvii synapis dicetis monti huic transi
hinc et transibit et nichil impossibile
erit vobis Sed et in caritatis opere vin
culum fortissimum est attende Dominus forti
tudine loquens hugo ille regularis ad mat
caritas quam magnum est vinculum tuum quo et
deus ligari potuit scilicet in voluptua hugo de sto victore
flagellandus ad quod ipsum tenere nullum
aliud vinculum de fuisset fidei itaque et
caritatis opera sibi invicem in fide per
caritatem operante coherencia apte possunt
intelligi in cathenulis illis supra memo
ratis de quibus dicitur in exodo Facies du
as cathenulas auri purissimi sibi invicem Exodi
coherentes et hoc ubi patet de caritatis
operibus per ordinarium apparatum Vnde inquit glo
opus caritatis per cathenulas significatur
quia sicut cathenula ex purissimis auri
virgulis contexitur Ita caritas ex multi
fariis virtutum operacionibus perficitur quas virgulas
aptius comparanter ait Caritas paciens est
benigna est etc hec autem cathenula co
heret cathene fidei ex qua fidei arti
culis in symbolo coordinatis de ipsius
quia exercicia spiritualium inferuntur constituta quam
et ipsa aurea est et plus quam aurea mnalo
re dicente petro apostolo probacio fidei
vestre multo preciosior auro quod per pet 1o
ignem probatur Nonne ergo liquido
patet quod captivus amore heccos mulie
eris secundum predicta quam amicabilius cum
fortius capi potest et ligari ut rupto vin
culis mulieris ipsam evadat huius etiam
possibilitatis evasionis salomon asserens
peius quam de mala quod laqueus venatorum est
et sagenator eius et quod vincula sunt ma
nus illius persequitur subiungit Qui pla
cet deo effugiet illam qui autem peccator Ec vii
est capietur ab illa Remedium igitur
contra captivos eius est de peccatis gravi
et deo placere Sed quid perfecto constat
quod predicta fidei et caritatis vincula
hominem deo alligancia patrum concludunt
sed quod etiam ut ipse homo deo placeat
operentur De hoc sunt certa testimonia
Audi quantum ad opus caritatis ipsum dicit qu viij

loquentem Ego inquit diligentes me diligo De huiusmodi autem signo per effectum dicit apostolus Oculus inquit non vidit nec (Cor. ii) auris audivit nec in cor hominis ascendit que preparavit deus hiis qui diligunt illum Porro quantum ad fidem dicitur in eccl. Beneplacitum est illi fides Et huius signum placentie est quod discurrendo per scripturas patet deum circa multos fecisse maiora quam tamen cause eorum fidei ascribebat Sed et sine fide impossibile est placere deo

Termino septimo post premissa ad supradictam dominam consolatricem accessit et alius tristis maleficiatus querens consolationem Cui mox ipsa ad consolandum eum de suis puellis duas deputavit

Prima puella ad hominem istum sic ait Ad homo si maleficio es ligatus circa ut amore cuiusvis persone captus sis consolationem corporis queras quam circa amorem heretos sic premissa Sive autem ad odium cuiusque persone sive ad amorem maleficias sis ligatus viriliter resistas dyabolo et consolatur tibi sit quod dicitur super neptis mea quod os aureum dixisse commemorat (q. lxo) Crisostomus inquit gravius et insuperabilis est impetus dyaboli quem si quis forti animo sustinuerit ipso (Eccl. sup. ay.) inveniet eum infirmiorem quanto enim quis fortius fuerit magis refugerit et defecerit hec ille Cui rursum de dyabolo Christum temptante loquens Non inquit impulit non tetigit sed tantum dixit mitte te deorsum Ut intelligamus quod qui obedit dyabolo ipse se disponit dyabolus enim suggerere potest cogere non potest Adiuncta est hec consolatio Ad tanti namque viri auctoritatem sequitur dyabolum non posse cogere ad inordinate quempiam amandum vel odiendum Si igitur amor aut odium inest etiam habitualiter sicut per actus generatur habitus

Ista etiam cessantibus actibus tandem cessat habitus tam odii quam amoris Aliud quoque perfecto dum quis abiectis utriusque actus elongatur ipsorum evenit in oblivionem et tunc cessabunt actus Igitur constanter dum contra suggestionem dyaboli viriliter homines resistentia et gratia dei cooperante iam debilitati ac deficientis actus odii et amoris ad quos cogere non potest per elongationem ab obiectis cessavit etiam habitus cessat vicii utriusque et sic homo a maleficio aut alio peccato reformatur et hec quidem reformationis eius possibilia per ipsum mihi consilium

Secunda puella ad aliud quoddam maleficium genus attendens sic ait Ad homo forsan alio modo quam predicto maleficiatus corporis facte scilicet maleficio per coniugem cognoscere et prolem generare non posses quod deo permittente per subtractionem corporalis materie ad actum coniugalem seu concubitum maritalem requisite magis est quam actus odii vel amoris dyaboli potestate Sed nec sic relinquendus es sine consolatione Est namque de remedio cuiusdam archiantistes salubre consilium in decretorum venerabili volumine contentum Si inquit per (xxxiii q. i c. si per sortiarias) sortiarias atque maleficas occulto sed numquam iniusto iudicio dei permittente et dyabolo preparante quibus non sequitur sed post contractum matrimonium hortandi sunt quibus ista eveniunt ut corde contrito et spiritu humiliato et sacerdotibus de omnibus peccatis suis puram confessionem faciant et profusis lacrimis et largioribus elemosinis et orationibus atque ieiuniis domino satis faciant et per exorcismos ac cetera ecclesiastice medicine munia ministri ecclesie tales tales quantum annuit dominus qui abymelech ac domum eius abrahe (Gen. xx) orationibus sanavit sanare procurent Qui si forte sanari non potuerint separari valebunt hec ille pater Et nunc

c. vi purgationes consolatio super ligatis maleficio

taliter maleficiatus consolabit(ur) q(uonia)m q(uod) cu(m) p(ri)ma coniuge hec no(n) p(re)ualet separatus p(ro)p(ter) abea p(otes)t consequi p(ro)fectu(m) Quod si forte maleficio factum e(st) Ut ip(s)e maleficiatus p(er)petuo maneat impotens quo ad om(n)es uel alias p(er)petuu(m) maleficiu(m) q(uod) p(ro)p(ter) matrimonio superuenie(n)s non posse(t) transire ad secunda(m) Restat meditaco(n)is p(ro)p(ri)us consolac(i)o(n)e non modica q(uia) q(uod) p(ro)p(ter) prolis inf(ec)tu(m) aut p(ro)p(ter) eius que(m)q(ue) in moribus uel na(tur)a defectu(m) non pote(st) u(n)q(uam) constare q(uo)nymo poci(us) de hoc contrariu(m) uidens malis pl(urimi)s co(n)solari q(uia) ab o(mn)i posteritatis sollicitudine supportatur Ad hec quidem magnifice conferre illa q(ue) p(ro)p(ter) neptem meam sup(er)ius de p(ro)lis carencia s(unt) notata

Titulus octauus p(ro)p(ter) p(re)missa ad d(omi)naz consolatricem sepe dictam accessit et alius t(ri)sto querens consolam(en) recipe sup(er) matr(imoni)o suo Cui modo illa p(ro) consolac(i)o(n)e sibi impendenda deputauit

Prima puella ad tristem illum sic ait Est ne matrimo(n)iu(m) t(uu)m tibi onerosum q(uia) no(n) potes cu(m) uxore uirgine carnalis copula(ri) possis aut cu(m) corrupta Est forsitan inquies Sed h(uius) p(ro) consolac(i)o(n)e tibi sit q(uia) hec impotencia malu(m) e(st) remediabile Nempe s(ecundu)m thoma(m) aquinensem in hoc casu medicinaliter aliquo instrumento possent claustra pudoris frangi nec esset h(oc) contra natu(ram) q(uia) no(n) fie(re)t ad delectac(i)o(n)em sed ad medicamine(m) Huius rei testis est magnus ille barbarus albertus quondam ratisponens(is) ep(iscop)us qui similit(er) id dicit Intelligendum tamen est hoc de medicamento q(uod) p(otes)t sine copule periculo adhiberi aliter inter te et illam uirginem nullo a p(ri)ncipio potuit contrahi m(atrimoni)o ut Nec illa potest cogi ad incisionem sustinendam cu(m) mortis periculu(m) timeatur Sed nec cogi p(otes)t q(uia) p(ro)p(ter) contractum uiro admittendo se tibi reddit ydonea p(ro)p(ter) preceptum illius Ysti hoc igitur onus matrimonij uel cessare potest p(er) dictu(m) medicamentu(m) Vel si hoc sit impossibile separari poteris tu et ipsa et alijs coniugi Jn quo quide(m) casu uel sic consolaberis q(uia) hoc q(uod) cu(m) p(ri)ma coniuge uirgine non p(re)ualeas separatus abea p(ro)p(ter) inediam q(uia) a p(ri)ori uiro suo corrupta e(st) nouo matrimonio consequi potes

Secunda puella sic ait Est ne matrimoniu(m) tibi ex eo onerosum q(uia) moris quide(m) ad pulchra(m) sed ad turpem q(ua)m duxisti continua(m) non manes Est forsan inquies Sed hoc meminisse debes thoma(m) aquinensem q(uod) huiusmodi abhominacio mulieris no(n) e(st) causa na(tur)alis sed accidentibus co(m)missa Et ideo decet e(st) idem iudicium q(uod) de maleficio p(re)fatus eciam albertus p(ro) consolac(i)o(n)e uiri dicit in hoc casu q(uod) monenda e(st) mulier q(uod) mundicia et ornatu et affabilitate se uiro amabilem exhibeat et ip(s)e uir monendus e(st) q(uod) causas excogitet quibus amabilior femina efficiatur et si illud no(n) p(ro)dest uidetur esse simile maleficio et ideo separari p(otes)t et alijs coniugi hec albertus Quid ergo p(er)fecto hoc onus matrimonij uel cessare potest p(ro)p(ter) abhominacio(n)em mulieris aut quale remediu(m) secund(um) p(re)fatu(m) albertu(m) Vel si hoc non potest restabat consolac(i)o q(uod) circa maleficiu(m) p(ro)ut p(ri)us p(ro)p(ter) sororem meam deductu(m) e(st) locu(m) h(abe)t

Tercia puella sic ait Est ne tibi matrimoniu(m) onerosum ex eo quia mulierosus es Est forsan inquies Sed eciam omnino tali coniuge tibi ad uirtutes exercitium plurimum p(ro)ficiente et contra mulierem pulchra(m) et affabilem simul et dotata(m) uirtutibus te forsan de facili effeminatum faciente

L(ibr)o vij c(apitul)o vij

thomas

Alb(er)t(us) magn(us)

tho(mas) in s(c)ripto s(uper) iiij(o) s(ente)n(tiarum)

Alb(er)t(us) i(n) suo s(c)ripto

P(re)t(er)e(a) c(apitul)o

c(apitulu)m viij q(uo)d v(ir) q(uerens) c(onso)l(ati)o(ne)m sup(er) m(atrimoni)o suo ad diu(er)s(a)s cau(sa)s o(n)ero(so)

Quod ergo in coniuge omni deputas
hoc te mundi statu consuans cedit tibi
quam plurimum ad honorem dei non potius o
ligis in te ipsa virtutem retinere virilis a
nimi fortitudine consuata quam in coniuge tua
virtutem et proprie addita pulchritu
dine te estimante

Varia puella sic ait Credo
frater quod omnes mirionis ad copule
turpitudinem mulieris concipere
non valentes uel maritus parentes vel
in lecto immigerentes uel fetidum anhe
litum uel lepram uel quemcumque defectum a
lium qui ut ista secundum doctores reddi
tori debiti et pro genus mirio huius contem
dis Quod si ita est nichil dubitos
quin et in hiis possis consolacionem reci
pere Nempe generalis pro omnibus consolacio
est quod hec omnia conferunt ad virtutis exerci
tium que si ista tibi non prevaleant robus
tior esse potes propter ista gloriosius quod cius
coram dno virtutum Quippe dns vir
tutum ipse est rex glorie qui militem suum
virtutibus exercitatum coronat etiam in
presenti coram omni celesti milicia ceteris pre
bens eminenter pro aliis gloria et hono
re Sed nec desunt speciales consolaciones
quando cum exprimissis vnde plus peccatorum
repugnat hec ad consolacionem super nup
tis mee referatur Quod vero ad horro
rem ipsius odoratus uel aliorum sensuum
vt in lepra uel aliis spectat hoc eo con
solamini quo tuo mira conside sensum au
gebitur delectacio eternaliter permansura
Vnde et homo qui anhelitum uel alia
fetencia in coniuge paciatur tolerabit odo
rem eciam mirificum omnem odorem huius
mundi quasi incomparabiliter excedentem uel
melius percipiet et cum delectacione maiorem
senciet sine fine etiam in ipso coniuge
si saluari eam contingat proprie autem

in corpore qui inspirat ut in quodam libro
de deliciis paradisi est dulcissimum gratissimum
et odabile suum obiectum odoratus inter omnia
odorabilia totius vniversi

Vnica puella sic ait Est ne
tibi mirionum exhortacio coartissimum
quod contraxisti cum alio quod fortas
sis in nonnullis casibus nec vel inquirere licet
nec etiam retinere ut uxorem sed tantum
ut sororem solummodo cum ea conuenendo co
tinenter Est inquies Sed quid confert
et hec vita consolacione non caret Primo
namque consoletur te similitudo mirionis
contracti inter beatissimam virginem et sanctis
simum et purissimum illum ioseph virum ma
rie quorum consorcium emulando non me
dicitur ob hoc speres graciis et virtutibus
te dotari pariter et ditari Secundo con
soletur te quod eo quietius vnius quod te
filiorum prolis cura non perturbat Tercio con
soletur te et cetera consolatoria propter neque (v li c 4)
tem meam tacta superius de carencia
libro Tercio consolentur te et illa con
solatoria que supra per meam consobrinam dic (viij lib)
ta sunt de carencia venereorum voluptatum
Denique consoletur te quod secundum hugo
nem clarum regularem contincies virtutum (hugo ad fratres volentes nubere)
mundicie gignit florem pietatis per
fructum bone consciencie confert odorem eterne
sue inspiracionis carnalis vtique nec minus non po
cius in se diliget et eliget quam coniugium
coniugalem In hiis siquidem consistit (d(ecimi) pr(?))
securitas mentis quasi iuge conuiuium sollicitus
hominis etiam viatoris Sed et eisdem
floribus fructibus et odoribus celes
tes omnes procul dubio plurimum recreantur
Nota

puella ad consueta mirionis
viam recitens sic ait Est
ne tibi mirionum omnium coartissimum de difficul
tatis educandi et nutriendi multam
prolem Est inquies Sed tacta cogi

tatu tuum in domino et ipse te enutriet atque prolem multos scilicet et varios modos conceptu tuum providendi. Ad hoc divinum promissum ab omni superflue sollicitudinis te allevabit qui quidem promisso ille qui volucres celi pascit etiam hoc teste apostolo dudum dixit. Non te deseram neque derelinquam cuius ubi sanum intellectum (hebr. xiij c.) dictas preillustrem aquinensem qui dedeo loquitur apostolo et dicente. Ipse enim dixit Non te deseram postillando de hoc ce (tho. i postilla) rtum quare non debemus superflue esse solliciti. sed tamen facere quod in nobis est cum fiducia divini auxilii Ipse enim dixit Iosue primo Non te deseram quasi tibi ministrem necessaria divinus facias quod in te est debito modo querendo necessaria hec apprehens. Clm et post scripsit verbum ne quis derelinquat fiduciam divini auxilii extendit etiam ad semen iusti viri inducens illud psalmiste Non vidi iustum derelictum nec semen eius querens panem. Denique quod auctoritate divine et promisso huius de providendo auxilium dei in hac parte materia sit pueris parentibus cum omni fiducia in intendum nec aliquatenus hesitando adhoc plurima exempla faciunt. Exemplum (exemplum) quod colonie in regno recitatur de uxore videlicet cuiusdam pauperis militis que simul et semel xij pueros masculos peperit quos propter paupertatem non sperabat se posse enutrire timens quod abiicit domino et ignomicie viri sui. commisit ancille sue ut ipsos illos infantulos in quadam riparia submergeret. Illa itaque ancilla hac de causa se cum illis infantulis ad ripariam conferente. et cum circa factum sibi commissum an perficeret. hesitante accidit quod archiepiscopus coloniensis cum pueris prioris de quodam loco essent supervenit qui videns a remotis dictam ancillam circa litus fluvii occupatam Vnum de sua comitiva mandavit Vt illuc astaret et quid ibi ageret adverteret.

Quo reverso et dicente se tot simul infantulos invenisse ipse equus ad flumen illud celeriter equitavit et videns illos duodecim puerulos ac cognito toto facto sciens quod patris et matris inopia dixit se velle eos prorsum corporis mittere et assumpsit eos in suam curam. et processu temporis ad scolas posuit. qui omnes tandem in nona canonica propter eos in civitate coloniensi institu ta et mysta duodenarium corporis mundum ad apostolos nominata volente altissimo in canonicos profecerunt

Sermo nono pro premissa ad supradictam dominam consolacionem principalem accessit et alius tristis petens consolari super vin culis excommunicacionis suspensionis et inter dicti Cui mox illa de suis puellis du as assignavit generaliter ad consolandum

Prima puella

Sic ait O homo scias quod prela ti ecclesiastici et precipue summi pontifices sunt medici spirituales. eo quod cum timore contumacie qui est utique periculosior omni corporali timore inquantum prendat gehenne membris corporis xpi insisti et maiore dicto timore in sermonibus seu gravatis adhibere solent habentes spiritualem medi cinam censure ecclesiastice cuiusmodi est sententia excommunicationis suspensionis et interdicti Hinc namque de excommunicatione dicitur iura quod medicinalis est non mortalis divino is nisi lata fuit non contempnat dicens sicut quomodo est medicinalis Ecce qui continuat adhoc ut ait apostolus excommunicat ut spiritus salvus fiat Opus igitur excommu cati ab timorem contumacie in periculo est se salutis sue sine excommunicatione Et namque hec sufficiat pro consolatione Ni (q. q. i mt et exco de sma exco cum ai medica li. vj)

ca. I ... consolacio super vinculis excommunicationis suspensionis et interdicti

timeum consolari solent homines de amaris-
simis medicinis propter spem salutis
Secunda puella
sic ait. Si excommunicacionis sentencia
in te lata est iniusta ipsam non contempnas sed
de ipsa potius consoleris tamquam de salubri
medicina que tanto est salubrior quanto ab
excellenciori appotecario (medico) cordis ap-
potata non modo virtutes herbarum sed omnium
virtutum aromata continentur est confecta.
tum non ab homine ut dicitur iniqua. Sed
secundum sanctos patres adeo prodesse vincula ec-
clesiastica demonstrantur. Audi Iohannem
os aureum. Nemo inquit contempnat vin-
cula ecclesiastica. Non enim homo est qui ligat
sed christus qui potestatem dedit et dominus
fecit homines tanti honoris. Porro si
sentencia iniusta fuit divino pro contemptu non
ligeris alias non ligatus sed magis patien-
ciam excommunicacionem iniustam celeste coro-
nam mereberis secundum sentenciam magni patris
Augustini. Qualem iniquitas aut quanti precii virtus
tanto magis preciosum quanto sentencia iniusti-
mus magis iniuriosam. Sane si per hec
de excommunicacionis vinculo consolari value-
ris de suspensionis et interdicti vincu-
lis magis valebis. Quippe sentencia ex-
communicacionis maior est secundum se omnibus
penis ecclesiasticis

Decesimo post premissa ad
dictam consolacionem expedic-
tam principalem etiam aliis
tristis iritatibus et inhabilitatibus
impeditus accessit querens consolacionem. Cui
illa duas de suis puellis more exhi-
buit generi consolacionis
Prima puella sic ait. Ad homo
non est dubium quin predicta tua i-
ritas sive inhabilitas pauperiorem

te faciat et in gradu humilioris constituat
atque sic ad gradum habitualis humilitatis
perfectiorem te disponat. Sed quid. Certe
si te gravat iritas huius inhabilitas pro
quanto pauperiorem te reddit ad prima te
cinitas consolatoria per sodales meas su-
perius clarissime declarata. Porro gradus
humilior est tibi desideranter amplectendus
gracia perfectionis humilitatis. et hec quantum
mecum te debeat consolari. hec sodales
mee superius. si ipsas attendis dilucide
te docebunt. Sed et hec pro his occurrit
quod gradus perfectior humilitatis non in epali
insula. Sed et in omni ornatu ecclesia-
stico pro amplius te ornabit. Audi dul-
cem patrem clarevallis. Ad decorem hu-
militatis commendandum magis dicentem et
plus intelligentem. Nulla inquit splendi-
dior gemma in omni precipue ornatu sum-
mi pontificis quam humilitas. Nec miveris
de dicto huius patris. Nimirum ornatu epa-
lis insule ex humilitate sola. Sed
excellentibus comparacionibus multiplica-
ta ac diversificata sic voluceris pariter fab-
ricare. Ipsa namque est ut ametistus ebe-
tatem superbe presumpcionis tollens. Ipsa
est ut iaspis fantasmata illa fugans que
superbus patitur sompnians se aliquid
esse cum nichil sit. Ipsa est ut saphirus
reprimens tumores mentales quemadmodum
saphirus corporales. Ipsa est ut diamas
faciens hominem deo et hominibus acceptabilem
et superbus. Ipsa est ut adamas que gemma
ab adamando nuncupatur. sic homo humilis
preciosus adamatur. Ipsa est ut thopasius
quod portanti non patitur nocere inimicos.
Nam et secundum patrem clarevallensem humili-
tas est anime indifferenter prestans quedam
turris fortitudinis a facie inimici.
Sed et anthonius. Vidit omnes laque-
os inimici tensos in terra. et ingemis-
cens dixit. Quis putas transiet
ista. Et audivit vocem dicentem. humi-

Cris sup epla ad Heli

Aug. sr ps xxxvii

li° viii

li° iiii c xi et xiiii q pterm

anthonio

cum ipso tristes consolacio super iritatibus et inhabilitatibus liberandi ardui suscepcioni et executioni impedictis

pri^a duodecimi lib^i qui est de consolacione remedia estima q ... ininatur ... deuoti ... compleri et ...

litas · Idemque ipsa est ut smaragdus
quo nulla oculorum gratiosior est refectio ·
Ita et humilitas in homine considerata est omni-
bus oculis grata et complacatoria condicio

Grinda
puella sic ait

Ad nitro parte de veritate sue
inhabilitate conturbaris que te concludit
a dignitatibus extraneis · Sed quid profecto ·
Quia parum debeas ob hoc contristari hoc
onera amicorum honori declarant super
quo ad sodales meas hec omnia ponderan-
tes et plurimum aggrauantes te dixi remit-
tendum · Porro si turbaris rite irregu-
laritatis sue inhabilitatis vt pote ex
execucione ordinum prius susceptorum · et per
consequens si non solum temporale emolumentum vel
honorem super quorum oppositis prius soror
mea te est consolata · Sed et spiritualem
profectum et deuocionem impedientis ad
consolatorium bonum obediencie te remitto ·
tamquam ad illud quod vna cum deuocionis de-
siderio melius est quam amor · quod sit secundum
se continua profectus spiritualis seu super e-
rogatiua causa deuocionis de quo et per sorores
meas dicta superius et in sequentibus per
neptes meas plenius patebit apperte

Vndecimo principa-
liter tristibus ad
supradictas dominas
consolacionem principa-
lem attendentibus pro
omnibus vnus ex eis
de carencia diuinorum
officiorum et sacramentorum et specialiter sacre
communionis tempore interdicti est conquestus
Cui maior illa de consolacione impendenda
assignauit

Prima puella sic ait · Amice
karissime estimo quod diuina officia
et cetera sacramenta et specialiter sacra
communio si non essent interdicta tempore
interdicti spiritum tuum terrerent · Sed quid
modo Certe ad consolacionem tibi sit quod per-
hoc spiritualis medicus hanc retractacionem
ut tamquam medicus diuit · dictat medicus corporis
per consilium non sana quibus multum valet
taliter dictans · Nam huius abstinencia est
eis summa medicina · ut si obediant me-
dico huic regimini conseruandi in proximo
sanitatem · propter sic in firmitatis puta

liber v medi- · cis sui et consolatorii

h° li° c^o 4 · 2^m 4 · Septimi libri c^o 1°

Explicit undecimus lib^r de consolac^e theologie

timoris contumacie cessacionem. Nec obstat
quod non in omnibus quibus dicta dinumeratio
et sacramentorum retractatio meditatur timor
contumacie invenitur. Nempe propter timorem
vel aliud infirmitatem capitis vel membri
alterius sepe ex iussu medici omnibus membris
aliis sanis cibus et potus subtrahitur
ex hoc solo quod immediate vel mediate
non sano membro adherent. Nam cum quis
incipiente ydropisi tantum unum membrum
habens sit inflatum, eo tamen illius quibus
membris aliis potus subtrahitur quamvis
bonis. Sic autem et in proposito quod dicta subtrahitur
retractatio etiam sanis membris ecclesie
sine eorum culpa, sed non sine causa ex
eo scilicet aliquam habent adherentiam. Vel secundum
locum cum non sanis ut scilicet si pos
sint dent operam efficacem ut cesset
timor arrogantie sive contumacie. Multi
quidem propter quorum culpam lata est
sententia interdicti. Vel si hoc non possint
saltem ipsi culpabiles eo citius ad cor
redeant quo magis habent de hac aliis
compati et timere dei offensam quorum
rerum quorum occasione ipsi alii predicte
sive retractationis subtractione affliguntur
quamvis membra sana sint vel sana
sint ut pote ad corpus Christi misticum quod
sibi et aliis bene disposita etiam ipsi per
quam boni eiusdem corporis consolantur quorum
perfecta sanitas hoc requirit quod ut
Aug9 verbis utar magistri patris Communia
spiritus non propria quibus anteponant
Secunda
puella ad sana membra se
conferens consolationis quod maxime ad sacramentorum
communionis restringeris sacramentum sit autem ego
habemus si de membris sanis es subtrac
to tibi tempore interdicti eukaristie sa
cramento hoc pro consolatione tibi sit quod
per hoc non privaris vero re ipsa sacra
menti. Ubi res forte que est horum duorum
Sicut illustris aquinensis intelligit hec disting
Tho. iii parte q. lxxx articulo iiii ad primum uens. Ad inquid quod est sacramentum

est signum eius quod est res sacramenti
dupliciter est autem res huius sacramenti. Una
quidem que est significata et contenta scilicet
corpus Christi verum. Alia vero que est signifi
cata et non contenta scilicet corpus Christi misti
cum quod est societas sanctorum. Hec ille.
Sacramentum ergo tantum secundum species sacra
mentales et esto quod harum sumptione membra
aliqua dicti corporis prohibentur per medici re
tamen sacramenti vel effectibus non privantur
necessario. Immo quantum ad huiusmodi videtur eos
forte parum decipere maioris caritatis pro
fectus et in hiis que fidei sunt bene in
structus et si talibus aliquid decipit
quo nunquam ea consequitur. Hoc quodammodo
stat pro eos ostendens namque non necessario sub
trahitur res sacramenti significata et
contenta scilicet ipsum corpus quod perfecte
presentem eo tempore saltem desiderare. Sed
sicut sanctissimi patris Gregorii pater testimonio qui
perfecte deum desiderat perfecto iam habet Gg. i omi pentthe
quem amat. Non subtrahitur etiam necessario res
significata et non contenta scilicet corpus Christi
misticum de quo dixisse videtur beata
agnes iam corpus eius corpori sociatum
est scilicet in quantum ipsa ei tamquam membris
sociata est [illegible] et hoc de vero Christi
corpore per fidem et desiderium habito possit
intelligi. Eloquio videtur addidisse et
sanguis eius ornavit genas meas scilicet
eo passo tamquam maioris dilectionis signo ig
neum ruborem amoris in ea ostentante
et forte illa eius genas per redundantiam
ruborem proportionabili corporaliter decorante.
Demumque membris sanis eadem quantum ad
effectum sacramenti fit [illegible] consolatio quod cibum
sacramentalem corporaliter subtractum man
ducare possunt fide et desiderio. Fide quidem
dicente magno augustino. Crede et
manducasti. Quantum autem ad desiderium
Super illud apostoli Qui manducat
indigne. Dicit glosa duos dicimus
esse modos manducandi. Unum sacram

Tho iii pte q lxxx articulo iii arti

talem et aliam spiritualem quod illustris
Agnensis quodam in loco sic explanat
Sicut in quid aliqui baptizantur baptismo
flaminis propter desiderium baptismi antequam bap
tizentur baptismo aque Ita etiam aliqui man
ducant spiritualiter hoc sacramentum antequam sacramen
taliter sumant propter desiderium sumendi
illud sacramentum et hoc modo dicuntur
baptizari et manducare spiritualiter et non
sacramentaliter illi qui desiderant hec
sacramenta hec ille

Tercia puella sic ait. Forsitan
ad hoc frater conturbaris ex
eo quidem quod desiderio non ob
stante qui corpus sacramentalem sacramen
taliter non manducant illi effectum
recipiunt detrimentum Nam prefatus il
lustris post premissa verba sua inmediate
subiungit quod non frustra adhibetur sacra
mentalis manducacio quia plenius indu
cit sacramenti effectum ipsa sacramenti
susceptio quam solum desiderium Quid ergo
perfecto virum dicit de solo desiderio co
rporis operato in esse sacros scandit se
sumpto aliquis ultra plura quam ad solum
opus operatum spectant. Pregratum est
attribuenda quo tamen non obstante quod
dictum detrimentum videtur posse Vel ali
quale remedium adhibi ei qui non solum
desiderium habet sacramenti sed insuper habet aliquam
virtutem quandam supplens sacramentalium spe
cierum Quid inquies est illud Revera id esse videtur
quod homo sacramenti desiderio superaddat tan
tam actualem devocionem et disposicionem tamquam
si alias se prepararet ad verum sacramentum
Si enim illo tempore quo alias ad sacra
mentum esset accessurus bene recollectus confes
sus et contritus per spiritum omnia misse vel
eucharistie devocioni se daret ac si esset com
municaturus et sic dispositus nichilominus ex obe
diencia et esse apercepcione sacramenti etiam ip
se abstineret hoc quantum ad effectum sacra

menti percipiendum videtur quod in omnibus
virtutem supplere susceptionis sacramenti scilicet
sacramentalium specierum Nec mirum quia
sola perfecta obediencia que in omnibus simili
tudinem habet proporcionabilem cum hostia con
secrata scilicet in rotunditate latitudine
tenuitate colore sapore virtute infundi
ymagine et sacerdotali benediccione ac 4
in nomine Unde primo ad comparandum dictam simili
tudinem intelligere quantum ad rotunditatem
Certe sicut hostia in rotunditate circumcisa est
et propter hoc motu circulari facile mobilis est
Ita et perfecta obediencia quando in rotunditate
circumcisa est Nam sicut pater quidam
tradidit corpus formale spiritualis circumcisionis — In sua voluntate
dedit enim voluntatem patris sue volun
tati preposuit dicens Non sicut ego volo
sed sicut tu propter quod rotunditate in ma
nibus eorum relucente sponsa in canticis ma
nus eius ornatiles Atque etiam ad modum
rotunditatis sive circulatum quia a spiritu sanc
to agitantur perfecte obedientes sunt. faci
le mobiles patet in figura Quippe in eze
chiele dicitur Quocumque ibat spiritus illuc — Ezech. i°
eunte spiritu et rote pariter levabantur
sequentes eum spiritus enim vite erat in ro
tis per quod apte potest intelligi quod perfecte
obedientes facile moventur tamquam rote
sive a spiritu divino qui est in eis sive
etiam a spiritu humano secundum ordinem divi
no spiritu institutum scilicet a superioris vo
luntate ut absque mora et absque propria
operum retardacione faciant quod mandatur
Unde quantum ad miram mobilitatem obedi
encium narrat cassianus quod in thebaide
erat cenobium in quo plus quam quinque milia — Cassian. 9
fratrum sub uno regebantur abbate a quibus
tanta observancia obediencie regula solebat
custodiri quod cum signum capitule audiebat
ad oracionem et ad opus aliquod in civitate
statim cubilibus sive prompte solebat
Ita ut is qui opus scriptoris exercebat

quod raptus est ad tercium incohasse. finire non
audebat. sed imperfectam dereliquit. non
tam operis compendiosa lucra sectaretur quam
obediencie virtutem hec quidem hystoriog-
Vincencius in speculo libro xxx c. xxxi phus. Vis secundo scire similitudinem cum
hostia consecrata per quam hostia immobi-
liter iacet sicut ponitur. Certe sicut ad
modum hostie rotunde movetur obedi-
ens facile ab alio. Ita ad modum late ho-
stie iacet ubi ponitur id est manet
immobilis in omni eo quod longe late quod sibi
imponitur scilicet non tantum ab uno sed
a quolibet suo superiore. Cuius etiam ipsi
superiori dici possit veraciter latum man-
datum tuum nimis. Unde quantum ad plu-
ralitatem mandatorum dei longe late que
sparsim in scripturis continentur ait psalmista
Ambulabam in latitudine quia mandata
ps tua exquisivi. Quantum autem adiacere immobi-
liter seu subiacere secundum latitudinem man-
datis omnium superiorum dicit apostolus Obedi-
heb. xiii te prepositis vestris et subiacete [struck] illis
Sed et petrus apostolus Subiecti inquit
i pe. ii estote omni humane creature propter deum. Vis
tercio scire obediencie similitudinem cum
hostia consecrata quantum ad tenuitatem
Certe perfecte obediens habet aures audien-
di tenues ad bonum audiendum. Sed et sicut
hostia caret grosse substancie spissitudi-
nem impediente ipsius a sacerdote frac-
tionem. et etiam a lingwa vel ore su-
mentis facilem divisionem. Ita perfecte
obediens caret grossicie impediente sue
proprie voluntatis a superiore fractionem vel separacionem
a proprio sensu et voluntate. per os vero
lingwa precipientis divisionem vel sui
cordis mollificacionem et humectacionem scilicet
humore devocionis per lingwam prelati in-
struentis. Vis scire quarto obediencie simi-
litudinem cum hostia consecrata in colore
Certe sicut hostia non obfuscata sed co-
lorata est albedine. Ita perfecte obediens co-

loratus est candore innocencie caret
maculosa peccatorum pravitate dicente psalmista
[illegible] Beati immaculati in via qui ambulant ps
scilicet per obedienciam in lege domini. Sed et
perfecte obediens non habet faciem obfuscatam
tenebris mesticie. Quidam [illegible] clarificatam Bern.
Serenitas inquit vultus dulcedo in ser-
monibus. multum colorat obedienciam. facies
tenebris tristicie obfuscata devocionem
ab animo [illegible] recessisse significat. Vis
quinto scire obediencie similitudinem cum euka-
ristia. saporem habet coloris et substancialis
tibi id est similagine panis. Quasi non dicitur Ecc. xxxix
In ecclesiastico Inicium necessarie rei vite hominis viii
panis similagineus. Ita et obediencia habet
saporem tibi dicente salvatore Meus ci- Jo. iiii
bus est ut faciam voluntatem eius qui mi-
sit me. Sed nec tibi saporem habet tantum
sed substancialis non solum cum substanciale est
quo homo subsistit precise obedire deo.
Iuxta illud ecclesiastes Deum time et man- ecc. ultimo
data eius observa. hoc est omnis homo
sed etiam in religione christiana substanciale
est preceptis seu mandatis seu volun-
tati aliorum etiam superiorum obedire. Unde
et inter tria vota substancialia votum obe-
diencie est precipuum. Sunt autem consilia ea que
supererogacionis sunt ut consilia. Vis sex-
to scire obediencie similitudinem cum
hostia in virtute nutriendi. Certe sicut
hostia potest nutrire corpus naturale. Ita obe-
diencia est cibus qui optime nutrit corpus
christi misticum quod est ecclesia fidelium que
si non nutriretur obediencia non posset
subsistere. Vis septimo scire obediencie
similitudinem cum hostia in ymagine. Certe
sicut hostia communiter ymaginem continet
sub aliqua forma ipsius christi. Ita dicit
quidam pater Obediencia est ymago ce- In summa
lestis hominis. Sed nec esset obediencia prepositis [illegible]
tamen spiritualibus prelatis christi vicariis ex-
hibenda. si non esset ymago christi sub-
ditis impressa. sive corporis in corpore

magnacione ymmo aptius in obediencia etiam
carnalibus dominis exhibenda subditis in
primitur ymmo magnacionem de xpo seu de domino
habendam Obedite inquit dominis carna-
libus sicut xpo non quasi hominibus place-
tes sed ut servi xpi facientes voluntatem dei
ex animo cum bona voluntate servientes sicut
domino et non hominibus Vis octavo sive obe-
dientie similitudinem cum hostia consecrata
in benedictione sive consecracione sacerdotis
De qua in decretorum libro dicitur Non
omnis panis sed accipiens benedictionem
fit corpus xpi Ecce etiam ipsa obediencia
in personis subditorum non caret sacerdotali
benedictione Nam obedientes ut supra
patuit multipliciter benedicuntur a summo sa-
cerdote ymmo sicut sacerdos super hostiam
consecrandam in persona xpi dicit hoc
est enim corpus meum que verba sacramentalia
efficiunt quod figurant Ita summus sacerdos
xpus super obedientes pronunciat in benedictioni-
bus suis quod ipsi una cum eo efficiuntur et
constituunt corpus eius scilicet misticum
in unitate ecclesie Denique nono et ultimo
sub vis sive obediencie similitudine cum eucha-
ristia in nomine est sicut eucharistia vocatur
hostia quod est nomen quoddam sacrificii of-
ferendi propter quod sacerdos bona cum
tali levando hostiam dicit Suscipe sancta
trinitas hanc oblacionem etc. Ita etiam diffi-
niendo dicitur obediencia est spontaneum
et racionale proprie voluntatis sacrificium Unde
Ecc^li xxx et in ecclesiastico dicitur Salutare sacrificium est
attendere mandatis dei ymmo in regum libro
Reg^s xv dicitur Melior est obediencia quam victime. Licet
igitur xpus qui est res sacramenti cum hiis
sacramentum non tantum spiritualiter sed etiam
sacramentaliter manducant ex opere operato
corporalem non sit illo modo sine sacramenta-
li ipsius sacramenti sumpcione cum obedienti-
bus qui tempore desiderii sacramentum mandu-
cant tamen spiritualiter sed alio modo ostendi-
tur eis tamen cum obediencia perfecta secundum pre-
missa cum sacramento eukaristie sine cum
speciebus sacramentalibus tam multimodam
ut permittit habent similitudinem cumque

intrantibus symbolum secundum mundi sapiente — de p^o y de gr^oe
Salomon est transitus Igitur hoc de-
siderio sacri et addita perfecta obediencia qua
tempore interdicti a sacramentali sumpcione
abstinetur profertur una cum disposicione
et actuali devocione prius tactis sine ipso
sacramento sacramentaliter sumpto transitur
facile ad rem sacramenti que est xpus et
quantum ad totalem effectum quem dicta obediencia
circumscripta sacramentum utroque modo mandu-
cantis spiritualiter scilicet et sacramentaliter
sumptum posset operari Nimirum hac hu-
ic videtur concordare quod cum loqueretur ihesus
ad turbas extollens vocem quedam mulier
ad ipsum diceret Beatus venter qui te
portavit per quod corporalem eius con-
ceptionem in utero virginis beatificavit xpus
ipse magis solam mentalem conceptionem
verba dei in custodientibus ipsum beatificans
sic respondit Quinymmo beati qui audiunt
verbum dei et custodiunt illud quod quidem
custodire constat ad obedienciam verbi dei
pertinere

Vacca puella sic ait per consolacionem
tristis volens ostendere quod per
perfectam obedienciam desiderio

sacramenti super addita tempore interdicti
per modum antedictum attingit sacri ef-
fectus et fructus consequi sine ipsius
sacramenti sumpcione sicut extra tempus
interdicti ipsum sacramentum spiritualiter sic
et sacramentaliter sumendo et hoc in-
ducit quantum ad omnes et singulos effectus
sacramenti de quibus doctores loquuntur — De qlbz p 3 i
et specialiter ille illustris de aquino qui pre- — in pte summe
tendit ad videndum distinguendo sic ait — thome
Ecce quantum ad primum effectum Sacramentum
eukaristie confert vitam gracie Ve-
niens enim xpus in hoc sacramentaliter
vitam gracie apponit secundum illud verbi — Jo vi
eius Qui manducat propter me et
ipse vivet propter me Et secundum illud qui — Jo vi
modo que ego dabo caro mea est pro mundi
vita Sed nec aliquis habet graciam nisi
per ditum illustrem ante susceptam huius

sacramenti nisi ex aliquo voto ipsius
vel per se ipsum sicut adulti vel voto ecclesie
sicut parvuli. Sed quid de obedientia? Perfecto
obedire mandatis etiam confert vitam
Eccl. xii gratie. Dicit namque ecclesiastes Deum time
et mandata eius observa hoc est omnis
homo. Hoc inquid id est propter hoc quasi
performam habet omnis homo esse gratie
ut pater quidam exponit. Sed et in ezechiele
Ezechiel xxxiii dicitur Si impius in mandatis vite am
bulaverit vita vivet. Ecclesiasticus inniteris sen
sus est Si ambulaverit in mandatis
vite id est que observata conferunt vitam
gratie vita vivet que sequitur scilicet
vita glorie. Tercium autem quantum ad secundum
effectum dominus noster corpus et sanguinem
suum in eis rebus commendavit que ad unum
aliquid ex multis putant granis et
Aug. sup. Jo. ca. vi racemis redigimur secundum magnum preceptorem
Per hoc autem effectus sacramenti consideratus
dicitur esse hominem unire deo et per caritatem
incorporare corpori Christi mistico scilicet ecclesie
secundum doctorem prius dictum. Sed quid
de obedientia? Perfecto obedientia unit deo
quod in virgine gloriosa excellenter est in
pletum. Ut enim ad nuncium angeli obedi
enter dixit Ecce ancilla domini fiat mihi
secundum verbum tuum. Mox unitus est dei fi
lius mentaliter et corporaliter et ipsa sibi.
Sed et obedientia concordes homines facit sen
sum et voluntatem expellendo. Hinc
Luc. vii deo quasi respondit. Unde dominus in domo
symonis discubuit qui obediens in
terpretatur. Constat namque quod sicut inobedi
entia scisma facit in ecclesia seu divisionem
ita obedientia facit unitatem ipsa etiam
obedientium unionem incorporans eos cor
Joh. xii pori Christi mistico per caritatem. Unde et in
bethania que domus obedientie interpretatur
Christus secundum corpus ungitur per quod a
parte significatur quod membris corporis Christi
mistici in vera obedientia commorantibus
ipsum corpus ecclesie ungatur unguento caritatis

conglutinatur. Ulterius quantum ad effectum
tercium sacramentum traditur per modum cibi
et potus. Iuxta illud quod cantatur De
dit fragilibus corporis fercula Dedit Vox ecclesie
et tristibus sanguinis poculum. Sed et ipse Johis vi
Christus dixit Caro mea vere est cibus
et sanguis meus vere est potus. Aliquid autem
dicitur vere tale quod habet omnes operationes
talis rei. Et ideo omnem effectum quem cibus
et potus materialis facit quantum ad vitam
corporalem facit et istud sacramentum quantum
ad vitam spiritualem. Sicut enim cibus
spiritualis in vita corporali hominem sustentat
et confortat. Ita cibus sacramentalis
spiritualiter sustentat hominem et confortat Ambr. li. de sacramentis
dicente ambrosio Iste panis est vite
eterne qui anime nostre substantiam fulcit
dicit et illustris aquinensis quod hoc thomas in
sacramentum dicitur confirmat cor in bono prius articulo vi
et sic per ipsum datur nobis robur ad
scelera vitanda a quibus preservat.
Quantum est ex se. Sed quid de obedientia?
Certe idem facit teste ecclesiastico Si mihi Eccl. xv
volueris mandata conservare et per obedien
tiam conservabunt te. Unde et salomon
in proverbiis Qui inquit custodit man Prov. xix
data custodit animam suam. Sed et rur Eccl. viii
sum ecclesiasticus Qui inquit custodit
preceptum non experietur quicquam mali. Am
plius quantum ad quartum effectum sicut cibus
corporalis cibatum augmentat ut patet
in pueris Ita cibus sacramentalis auget
in nobis graciam et caritatem quod doctor
sepedictus per omnia probat. Plenius inquit thomas iii parte q. lxxix ar. ...
induit effectum sacramenti suscepto
quam solum desiderium scilicet ceteris pa
ribus agitur quia ex solo voto ipsius aliquis
graciam consequitur. Sequitur quod per ipsum re q. lxxx ar. primo
aliter sumitur gracia augeatur et
vita spiritualis perficiatur. Sed quid de
obedientia? Perfecto gracia quam quis habet
etiam augetur per obedientiam et vita
spiritualis perficitur. Hinc namque religi

gg

ost sub obediencia constituti hoc ipso quod sunt
tales sunt in statu adipiscende perfectionis mi
te per augmentum caritatis et gracie hinc
et egregius doctor gregorius de deo logos
Vt inquit per obedienciam amittit homo ad itus
tres fecit dignum fuerat Vt et hinc eciam
a bono prohiberet scilicet a ligno scientie boni
et mali Vlterius quantum ad quintum sicut cibus
corporalis · id quod cottidie per de
fluxionem materie deperditur restaurat Ita
sacramentum eucharistie fervorem caritatis
per ea in quibus non attenditur formale
quod est imperfecto scilicet auxilio adeo · sed
materiale magis scilicet per peccata venialia
fervorem caritatis diminuencia deperdi
tum reparat seu restaurat Sed quod de
obediencia perfecto secundum exercitium cotidia
nis boni operis reparat fervorem caritatis
deperditum per venialia · maiorem illa que
accidia consequitur quemadmodum per motum
laboris vel cotidianis operis occupat homo
post in frigidacionem caloris pristinum quanti
tatem Sextum quantum ad sextum effectum
sicut cibus corporalis sumitur in remedium de
bilitatis eo quod restaurat deperditum Ita
sacramentum eucharistie est remedium debilitatis
spiritualis que est ex venialibus peccatis per que
cottidie fervor caritatis deperditur · Sed
quantum ad fervorem actus qui per hoc sacra
mentum indicite deperdicionis remedium
exercitatur · vnde eciam peccata venialia tol
luntur dicente tercio innocencio · quod
hoc sacramentum delet veniale et cavet
mortalia Nam et magnus ambrosius
dicit quod iste panis cottidianus sumitur
in remedium cottidiane infirmitatis ·
Cottidiana autem infirmitas est debilitas
quam faciunt peccata venialia que vulgari
ter dicuntur peccata cottidiana contra quod debili
tatem valet hoc sacramentum Iuxta
illud quod Cantanus Dedit fragilibus
corporis ferculum Sed quod de obediencia per
fecto eciam obediencia est remedium contra
debilitatem cottidiane pigricie et accidie

Innocencius
iii
Ambrosius
de sacramentis

Vox
ecclesie

in quibus plurima peccata venialia consi
stunt Nec hoc mirum Nempe multa possunt
et solent fieri racione obediencie quorum oper
ticium homo sibi si obediencia non esset re
putaret impossibile et sic exercitium cot
tidianum racione obediencie assumptum confert
vires contra debilitatem venialium pec
catorum Vlterius quantum ad septimum effectum
sicut corporalis cibus aliquis presertim me
dicinalis ad digestionem fluere facit pre
cedencium · qua per eosdem aut separatur a
vile eciam quod intus erat occultum
insensibiliter abicitur Ita cibus sacra
mentalis tamquam medicinalis confert
digestionem spiritualem · i · contricionem per quam vilia
· i · scelera peccatorum mortalium maxime
occulta · quorum homo constanciam et affec
tum non habet abiciuntur Iuxta illud quod
de ipso dicitur inexplenda sunt absoluta
scelera · forte enim non sufficienter contritus
devote et reverenter accedens ad hoc
sacramentum consequitur per ipsum graciam
caritatis que perficit contricionem et peccati
remissionem secundum aquinatem · Sed quod
de obediencia perfecto saltem illa qua dinus
prior et eciam ex precepto de confitendo
peccata sua obeditur · confert contricionem
Vnde de peccatis per eam eciam consequitur
homo graciam caritatis perficientem con
tricionem et remissionem scelerum Amplius
quantum ad octavum effectum · sicut cibus ali
quis et vinum bonum calorem aliquem in homine
valde magnum excitat et inducit · et
per hunc penam aliquam ex contraria dispo
sicione venientem remittit Ita sacramentum
eucharistie excitat in homine calorem spiritua
lem aliquem valde magnum non in habitu
tantum gracie et caritatis qui per ipsum con
fertur sed in actu caritatis consistente
quantum ad fervorem · per quem fervorem
caritatis secundum illustrem aquinatem

Vox ecclesie

aliquis consequitur remissionem non solum
culpe sed etiam pene. non tamen sed secundum
modum sue devotionis et fervoris. Sed
quid de obediencia perfecto in homine per-
fecte et prompte obediente operatur fer-
vor propter eos que sub obediencia cadunt
Aug9 exercitationem. Nempe secundum magnum priorem
Sicut ex maiori devotione seu fervore
procedit exercitium excellentius. Ita et econverso ex
excellenciori exercitio excitatur et augetur fer-
vor in ipsis secundum quod fervorem per obedi-
entiam excitatum consequitur homo remissio-
nem pene debite peccatis secundum quanti-
tatem fervoris que quidem pene remis-
sio videtur etiam directius ex obediencia
provenire. Nimirum perfecte obediens tam
suo confessori quam deo et cuilibet supe-
riori multa facit per que pro peccatis
satis facit et quantitate diuturnitate et
extensione sue obediencie penam exsol-
vit per quod ut supra patuit vel simpliciter
vel satis breviter satisfacit a purgatorio
se liberat et absolvit. Rursum quantum ad
li° x c iij confessionum xx nonum effectum sicut corporalis cibus
et potus delectat et inebriat. Ita
sacramentum est quedam actualis refectio
spiritualis dulcedinis divine bonitatis
qua delectat et etiam inebriat. Cuius
Sapie xvi precipua figura erat manna quod omne
delectamentum in se habuit et omnis sa-
poris suavitatem propter cuius etiam re-
fectionem et spiritualem inebriationem specialiter
dei amicos tamquam magis dispositos dicitur
in canticis. Comedite amici et bibite et
Cantic v inebriamini karissimi. Sed quid de obediencia
perfecto dei et eius preceptis perfecte obedi-
ens etiam actualiter reficitur et divi-
na dulcedine recreatur et inebriatur
quod hoc supra per priorem metam ma-
nifestius declaratur. Ultimus quantum ad
li° x ca° ij confessionum viij decimum effectum sicut cibus et potus
cibatum et potatum non unquam quasi

in aliam transmutaret complexionem. Ita
sacramentalis cibus et potus et panis
sumentem transmutat in suam condicionem
quamvis per ignem caritatis transformantem et
deificantem. teste illo damasceno qui dicit
ait. Ignis qui in nobis est desiderii as- Damascenus li° x
sumens eum que ex carbone id est ho-
stia igneum comburet nostra peccata
et illuminabit nostra corda ut participatione
divini ignis igniamur et deificemur. Con- Aug9
cordat autem quod magnus prior quasi audivit
vocem dei de excelso. cibus sum grandium
cresce et manducabis me. nec tu me
manducabis mutabis in te sicut cibum
carnis tue. sed tu mutabis in me. Sed
quid dicetur de obediencia perfecto sicut secundum
premissa per sacramentum deificamur per obe-
dienciam ut per preceptum meum supra de-
claratur. Demum quantum ad ultimum effectum
huius sacramenti tam in hoc quod traditur
per modum cibi sacramenti quam ex specie pa-
nis et vini ex multis granis et ra-
cemis in unum redactorum consideratur est
adeptio tandem glorie qua quidem sacramentum
dicente propheta Satiabor cum apparuerit gloria
tua et qua cum illa satietate plena vir-
tute huius sacramenti perfecta unione immor-
talibus satiabimur. Teste preterea quodam in Aug s. Jo. omel. xxvi
omelia. Cum inquit cibo et potu id appe- circa med
tant homines ut non esuriant ne- ve Dnb;
que siciant hoc veraciter non prestat
nisi iste cibus et potus qui eos
a quibus sumitur immortales et incorrup-
tibiles facit in societate sanctorum. Ubi
pax erit et unitas plena et perfecta
Ante eius glorie adeptionem habet racione
viatici quo ad eminentem statum glorie
cum bonorum aggregatione societatem
tamen superiorum sanctorum pervenitur. In iij Reg xix
cuius figura legitur quod helyas comedit
et bibit et ambulavit in fortitudine
cibi illius xl diebus et noctibus usque

ad montem dei oreb. quia inspiratur mens
plene scilicet sanctitatis. Sed quid
de obedientia? Certe obedientia perfecta similiter
est viatici. Ps. Unde dicit psalmista: Viam mandatorum tuorum cu-
curri. Et iterum: Beati immaculati in via qui
ambulant in lege domini scilicet per obedien-
tiam. Domino quoque dicente: Meus cibus
est ut scilicet per obedientiam faciam volunta- Jo. iiij
tem eius qui misit me. Bene virtute
huius viatici etiam ad predictum eminentem
statum glorie societatem eiusdem superiorum
saciantem deo ducente et suscipiente
pervenitur. Ps. Hoc quippe sensit David de se
ipso deo loquens tamquam dextera manu bo-
nis operibus voluntati eius obediens testatur
dicens: Tenuisti manum dexteram meam
et in voluntate tua deduxisti me et
cum gloria suscepisti me. Videtur igitur
secundum ista sufficienter esse propositi decla-
ratum.

Unita puella plus quam primissa
sorores sic fecerunt tristem
antedictam volens consolari sic
ait: Tu qui ex carentia sacramenti tempore
interdicti contristaris scias quod ex obedientia
sacramentalem sacri sumptionem obmittere
et de sola spirituali manducatione et de ipso
bono obedientie contentari dicto tempore
devoto homini magis valere potest quam extra
tempus illud si se valeat illud sacra-
menti utroque modo scilicet sacramentaliter
et spiritualiter manducare. Primo namque patet
hoc ex dicto illustris Aquinensis. Nichil enim
quicquid aliud faciendi secundum se non placet Thomas prima secunde q. clxxxix in articulo v in fine
preciosum obedientie homo se subiciat propter deum
ex hoc ipso ~~acceptum~~ sed etiam sunt meio-
ra quia nichil maius homo potest dare de-
o quam quod propriam voluntatem propter ipsum al-
terius voluntati subiciat. Secundo patet
propositum a simili de vita activa que ut
infra dicetur est vite contemplative pro

obedientiam preferenda quamvis ipsa contem-
plativa secundum se sit potior inter vitas.
Tercio patet propositum exemplo eius quod
de monachis in Thebaide de quibus supra
fit mencio narrat Cassianus quod videlicet Cassianus
nichil plurimum virtutem obedientie operi manuum su-
lectioni vel silencio vel quieti celle. Unde
etiam tunc virtutibus ita preferebant ut
huic iudicarent omnia postponenda et
universa dispendia subire contenti erant
dummodo hoc bonum in nullo violare viderentur.
Hoc quidem historiographus. Sed nec
dictum exemplum nec propositum mirum esse vi-
deo cum ut supra est habitum obedientia vir-
tutibus preferatur. Unde illius ergo sacramentalis Vincencius in speculo li. xxx ca. xxx
tibi exterior degustatio propter obedientiam in-
terdicti tempore intermittitur qua si extra
hoc tempus perciperetur non obstante bo-
nitate et excellentia ~~in re illa~~ sacramenti huius
tibi preferetur cum eius excellentia in re
illa sacramenti que non interdicitur nec potest
interdici scilicet in corpore consistat prin-
cipaliter et non in speciebus que corporaliter
degustantur. Et patet denique hec
maior utilitas exemplo tibi veteri
in paradyso de quo egregius doctor Gre-
gorius loquitur aliquantulum magis propter obedientiam Gregorius in moralibus
bonum quod agitur convenit intermitti.
Neque enim mala in paradyso arbor extitit
quam deus homini ne contingeret interdixit
sed ut in melius per obedientie meritum homo
conditus cresceret dignum fuerat. Ut
et hunc etiam a bono prohiberet quatenus
tanto verius hoc quod ageret bonum esset
quanto a bono cessans auctori suo se sub-
ditum humiliter exhiberet. Hec doc-
tor iste. Postremo patet propositum ex- Ro. ix
emplo apostoli Pauli: Optabam inquit ego
ipse anathema esse a Christo pro fratribus me-
is. Quod verbum quidem Johannes Crisostomus in libro de compunctione
os aureum sic exponit: Ita inquit to-
tam mentem eius demerserat amor
Christi ut etiam hoc quod ei preciosius omnibus

amabilius erat esse cum Christo. Rursus
id ipsum quia ita placeret Christo contempnet.
Sed hoc quidem dictum est ad propositum. Si
enim anathema id est separatum esse a fratribus
fratribus eo quod ita placeret Christo opta-
bile fuit Paulo magis quam cum Christo esse
nulli licebat dubitare quin tempore interdicti
eligibilius sit tamquam Christo magis placens
ex obediencia non tamen a fratribus sed pro
spiritualibus fratribus convicijs Christi et a
quo bono etiam a Christi corpore sacramenta-
liter sumendo separari sive abstinere quam
alio tempore esse cum Christo id est quod ei com-
municari quolibet modo per sacramenta etiam. Nec
obstat si contra dictum Christi placitum
dicatur a credibus laycis in opposito quod du-
rante diu interdicto multi homines maioris
partis tempore illo nati efficiantur sicut genti-
les quod sit missa vel corpus Christi nesci-
entes. Hoc enim clare patet falsum esse.
Nempe tamen hoc sufficienter providit
ecclesia quod instituit quod sacramentum cuilibet de
decedentibus non negetur et divina quo-
libet anno in quatuor festivitatibus sol-
lempniter celebrentur in quarum qualibet
possent eadem in loco multe misse cele-
brari per quod de missis et sacro corporis
domini sufficienter instruuntur. De torneamen-
tis et hastiludijs dicimus si interroga-
rentur scirent quid et qualia essent
quamvis tamen rarius apud eos fiunt vix semel
in anno quolibet vel non totiens ex-
ercentur. Aliud admodum et de Christi na-
tivitate vel resurrectione sive dedicatione
sancte Katherine vel sancti alterius instruuntur
fideles cum quelibet talis festivitas
non nisi semel in anno celebretur. Non
ergo dicatur quod propter interdictum gen-
tiles efficiantur homines si servetur.
Immo si interdicta et mandata apostolica
non servent resistentes obediencie tunc
efficerentur homines quasi gentiles quia ad-
modum factum est de grecis et ceteris scis-

maticis a Romana ecclesia divisis qui licet
credant in Christum et in paucis que sunt
fidei discordent a nobis licet habeant sicut
nos monachos et moniales et sicut
nos vigilijs et abstinencijs et alijs ob-
servancijs sive cerimonijs se affligant
tamen fide tenemus nichilominus quod ipsi propter
dictam a Romana ecclesia cum beato Petro
presunt divisionem contra patrum salvantur
sicut iudei vel gentiles. Audi Rabanum
Venerabilem. Ideo namque Petrus specialiter Rabanus
claves regni celorum et principatum iudi-
ciarie potestatis accepit ut omnes per totum
orbem credentes intelligant quod quicumque
ab unitate fidei vel societatis illius quo-
libet modo semetipsos segregant tales
nec vinculis peccatorum absolvi nec ia-
nuam pene regni celestis ingredi. Hec
ille. Rursum contra obedienciam ecclesie
cibum sacramentale ab illo cui propter spirituale
medicum interdicitur sumere sacramentum eo
modo quo etiam tunc posset cum sumere
sine effectu gratie. Immo in peccato
inobediencie sacramentum sumere est
Christum iterum crucifigere scilicet in lutum pro-
icere. Nimirum homo arbori comparatur
iuxta illud dictum Video homines Mr viij
velut arbores. Arbor autem quando habet
duo brachia velut duos ramos sibi
appositos similis est cruci. Non qualicumque
sed luto involute. Si manetur in peccato
mortali quocumque, quippe quod admodum
inmundicia spiritualis omnem excedit cor-
poralem inmundiciam, ita et in inmundicia peccati
omnem corporalem luti excedit inmundiciam.
Unde corpus Christi sive contra obediencie
sive contra alterius peccati mortalis in-
digne sumens ipsum cruci lutose appli-
cat ac si in lutum proiecisset, immo
quamvis in eo est ipsum intrat in eandem
crucem ignominiosam quantum sumens ipsum
admodum cibi qui quantum inebatum sit

quod fit quia ipsum commictit ad aliquid propter directionis turpitudinem magis inhonorat quam olim iudei qui ipsum in ligno nudo tantummodo suspenderunt. Item corpus christi peccatori inobedienti tradere est ipsum quodammodo tamquam cadaveris in tradere. Nam peccator propter mortem fedi peccati abhominabilior est deo quam sit hominibus naturaliter mortuus homo. Ulterius sacramentum peccatori inobedienti et per consequens inobedienti et per consequens contumaci ministrari est quasi bufoni tumido ipsum porrigere. Nam contumacia inobedientis tumore superbie et pravitatis voluntatis que magis est deo abhominabilis quam tumor corporalis et non culpabilis. Denique corpus christi contra canonice ecclesie obedienciam sumere vel ministrare est corpus christi vulnerare atque sauciare. Nempe corpus christi misticum per huiusmodi inobedienciam et divisionem scismaticam non solum vulneratur sed et sauciatur per bonorum dolore. Quippe dolor dicitur esse sensus divisi(?) continui. Quomodo ergo dicitur corpus sui divisione non sauciaretur dolorose cum debeat esse quoddam continuum cemente ipsum illa caritate de qua dicit petrus mutuam in vobis metipsis caritatem continuam habentes. Si dicatur corpus christi misticum non est verum corpus eius hoc non valet. Nimirum corpus christi misticum quod quidem ipse christus et corpore christi mistico mori exposuit tamquam magis id quam proprium corpus dilexit. Et aliud plura profecto ex omnibus istis luculenter patet illarum christi separatarum a se placere quod tempore interdicti vel conflictus(?) ab eo recipit obedienciam ecclesie.

Eundo post premissa ad superdictam dominam consolacionem principalem accessit et alius fratris querens super hiis que capitulariter sunt premissa consolari. Ait illa de suis puellis tres ei pro consolacionem premonere(?) assignavit.

Prima puella sic ait ad homo sic subtractionis dicti usus sacramentorum(?) sacros forsitan inde tamquam deo per hoc tecum faciente signum in bonum nequaquam turbacionis accipes. Ut sis ergo sicut quod dicta subtractio sit signum in bonum audi Hugonem illum regularem de Salvatore loquentem. Ait inquit discipulis nisi enim ab eis recesserit paraclitus non veniet ad vos. Quo circo minime dominus ihesus discipulis se subtraxit corporaliter ut cum discerent amare spiritualiter. Erat enim et ipse quidem prius ante passionem paraclitus consolabatur eos secundum presenciam corporalem. Sed hec consolacio erat quasi lac de carne manans. Quo circo subtractum est lac ut ad perfectionem convalescerent amoris spiritualis. Ascendit siquidem melius ut corda post se traheret et dilectio pergeret post dilectum. Sed et usque hodie christus amicos suos quadam corporali presencia consolatur in scriptura sacra et ecclesie sacramentorum atque aliis visibilibus exerciciis. Verumtamen quandoque aliquando dispensacione subtrahit usum et spiritualis amoris dilectione tanto purius percipiant quo nichil foris habent etiam modo verum ad quod mentem suam per intencionem effundunt. Hec ille regularis. Ecce qua propter o amice hac per consolacionem signum habeas per premissorum et consolatur(?) subtractio de quibus premittitur. Teneris ad magis quod sit causa tibi bonum hominis ardentius. Exaliter autem hoc homines qui cordis paciuntur ariditatem consolentur quia per hoc non minus merentur quia non habent devocionis lacrimas

hugo in li° opusculorum

consolacio ... corporalis ... subtrahit

nec spiritualem leticiam precipit namque in michi
michilominus soli Bernardi lini fidei cui soli
michi non est pro michi sed non inquid
est maior quam sit michi aliorum
Quinta puella sic ait
Cur turbaris de perditi consolationis sub
tractione quasi signum est in bonum Nonne
vides similem in cordis ariditate subtrac
to devotionis humore Numquid quid ad
hanc ariditatem deus a quo devotionis
humor sic nobiliter ita realiter derivatur
scit devotionem ipsam hac de causa nonnumquam
dispensatione subtrahit ut fidelis anima
post devotionem prius habitam per ariditatem
cordis subsequentem quo ad saporosos
fructus bonorum operum se sterilem esse
sentiens memor quod devotionis preterite
et deperdite per desiderium redire devo
tionis amplius consitiat itemque sic aridi
tas ipsa naturali quodammodo appetitu ma
iorem devotionis humorem quam prius
habuerat attrahat ut per eo maiori de
siderio adductam quasi perditum reinvenien
dum moveatur et dicat cum sponsa.
Cant v Veniat dilectus meus in ortum suum etc.
ad quid Certe non solum ut statim
comedat fructum pomorum suorum sed ut
ante veniat rigans quod est aridum
Ipse namque est cuius inter alios precie
cipue effectum secundum claravallensem est
Bern. sr. Cant rigare arida Ipse est qui dixit Riga
bo ortum meum plantationum Ipse est qui
Eccl. xxiiii per Ieremiam dixit Erit anima mea quasi
Ier. xxxi ortus irriguus Veniet ergo in ortum
suum irrigandum saltem iuxta promissum
Osee vi osee prophete Veniet inquid quasi
imber sub temporaneus et serotinus terre
Serotinus inquit Nec tarditas per
hoc significata perseverantiam finaliter derogat
dudum magnum antistitem ambrosium
Ambr. sup. Luc. Illud inquit diuinus ab est quod de
sideratur tanto exspectantis desideria

maiori quadam vi amoris ignescunt
Sed et gregorius concordat Sancta inquit Greg. in om. xxxv
desideria dilatione crescunt Ad idem etiam
facit illud quod per unam de sororibus meis
in feminis induxit
Sexta puella sic ait O homo
si de premisse subtractionis utilita
te per sororem meam tacta adhuc
hesitas Vellus quod contra hac auctoritatibus
testificari audi primo auctoritatem sponse in Cant. v
cant Vox inquit dilecti mei pulsantis
aperi michi soror mea amica mea colu
ba mea Sequitur pessulum hostii mei aperui
dilecto meo at ille declinaverat atque trans
ierat quesivi et non inveni illud Vo
caui et non respondit michi hec illa
Sed quid illud Certe quidam pater ho
exponens Ad hoc inquit dilectus occul
tatur et respondere non dignatur ut
tuam amplificet utilitatem et suam re
neri doceat maiestatem Audi rursus
et auctoritatem dilectissimi claravallensis
Dicamque inquit verbum dei deum spon Bern. sup. Cant.
sum anime quod vult venire ad animam et
iterum dimittere eam cum sentit gratiam ag
noscit presentiam tunc non absentiam Nunc
et rursum presentiam querit quod in requirat
neque enim subducto sibi tam dulci spon
so intrinsecus aliquid aliud non dico desiderare
sed nec cogitare libebit Restat igitur
ut absentem studiose requirat re
vocet abeuntem Ita ergo revocatur
verbum et revocatur desiderio anime. si
cuius anime cui semel indulsit suavita
tem suam Numquid non desiderium Vox
verbo igitur abeunte una iterum vox
anime et continua continuum desiderium eius.
tamquam veni continuum quod redite donec ve
niat Et forte ideo subtraxit se quo
audius revocaretur tenetur fortius
Nam et aliquando simulabat se longius
ire non quia hoc volebat sed magis

hoc audire volebat mane nobissimum quam adinvestigasset. Ergo ipsius mei piam consolatione[m] uno salutarem dispensatione[m] quam tunc corporalis exhibuit non cessat videnti meo suo spirituali. Cum devoti sibi anima sedulo amare presens tenere vult absens revocare. Neque enim hoc inmutabile videre quod et redit pro beneplacito suo quasi visitans dilectio et subito probans et ire quidem illi quodammodo dispensationis redire vero semper voluntarium est. Utrumque vero plenum iudicii et penes ipsum horum ratio. Hec ille dulcissimus. Sed namque apud eundem presentem est quidem sed quod dubium est quod promisit forte mihi consideratio subtraxit se quo auditus revocatur tenetur fortius. Sed quid hoc? Certe audiorem revocationem sequitur appropinquatio eius vehementior et tentionem fortiorem complexus artior et intimior ac etiam continuatior. De tali quidem complexu possibili Hugo ille verus animam suam fingit se talibus alloquentem. Queso inquit illi quid est illud dulce quod aliquando tangere me solet et tam vehementer et suaviter afficere ut iam tota quodammodo a me ipsa abalienari et nescio quo abstrahi incipiam. Subito enim innovor et tota immutor et bene michi esse incipit ultra quam dicere sufficiam. Exhilaratur conscientia in oblivionem venit omnis preteritorum dolorum miseria, exultat animus, clarescit intellectus, cor illuminatur, desideria iocundantur. Iam alibi nescio ubi me esse video et quasi quiddam amplexibus amoris intus teneo et nescio quid illud sit et tamen illud semper retinere et numquam perdere toto nisu laboro. Luctatur quodammodo delectabiliter animus ne recedat ab eo quod semper amplecti desiderat et quasi in illo omnium desideriorum finem invenerit sic summe et ineffabiliter exultat nichil amplius querens nichil ultra appetens semper sic esse volens. Numquid ille est dilectus meus? Queso dic michi ut sciam si ille est ut si denuo ad me venerit obsecrem eum ne recedat sed semper permaneat. Ad hec verba anime respondet Hugo dicens: Vere ille est dilectus tuus qui visitat te sed venit non ut videatur a te sed ut gustandum prebeat se. Ad arram desponsationis sue premittit quia ille qui in futuro se tibi videndum et perpetuo possidendum dabit nunc aliquando ut quam dulcis sit agnoscas se tibi ad gustandum prebet. Hec ille.

hugo de arra anime

Tertio post premissa ad dominam consolatricem principalem accessit et aliquantulum tristis super carentia opportunitatis orandi vel aliud opus spirituale perficiendi petens consolari. Cui illa mox duas de suis puellis consolatrices adiunxit.

Prima puella sic sic ait: Quare sic frater sis tristatus de carentia opportunitatis de qua conqueris? Nescis quod carentia opportunitatis huiusmodi non se extendit ad actum voluntatis quo nunc opus spirituale perficere posse velle, primus illud exercitium exercitio non valeas perficere. Tertio inquies: Sed quid numquid non apud deum hoc sufficit? Immo tamen quidem sufficit magis apud deum et multotiens etiam apud

tertio ... tristis super carentia opportunitatis orandi vel aliud opus spirituale perficiendi

hominem cum deest facultas volun
tas boni operis pro effectu reputatur Vis sci
re hoc vbi hoc Certe in verbo salua
toris dictum est inquit antiquis non
mt v mechaberis Ego autem dico vobis quoniam
omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum
eam iam mechatus est in eam in corde
suo

Secunda puella ad opus oracionis
specialiter se conferens sic
ait Mi frater dilecte . forsitan atte
dis verbum illud apostoli sine intermis
1 thess v sione orate et trisparis ex eo quod propter
impedimentum aliquod vel oportunitatis
carenciam reputas eius impletorem esse
impossibilem sicut Sed necesse est
ita Nomine idem apostolus alibi dicit
Orabo spiritu orabo et mente Sed
et officium oracionis deo acceptabile per
alios sanctos doctores eciam consola
biliter extenditur Audi magnum precem
Aug augustinum Desiderium inquit bonum est
oracio et si continuum est desiderium continu
a est oracio Audi quasi et archiantisti
Ambros tem ambrosium Numquam inquit desinit
orare nisi desinat iustus esse semper
orat qui semper bene agit

Quarto post premissa ad supra
dictam dominam consolatricem
principalem accessit et aliquis
tristis super tarda peticionis sue
adeo exaudicione consolari Cui illa
continuus quatuor de suis puellis
ad consolandum eum assignavit

Prima puella sic ait
Cur turbaris de predicta fa
cultate que non in negata sed in
tarda consistit tantummodo exaudicione
tibi plenum ad bonum cedente Quomodo
inquies Certe deus tarde te exaudi
endo tarde quasi rei petite comedit
valorem Quo eciam tibi dat inducias
rei petite considerandi magnitudinem eo
et auget desiderium tuum ad captiuita
tem pariter quasi ad auget donum exaudit per
recepcionis dulcorem Nempe et cibum
dare differens auget esuriem que
quanto fit intensior tanto cibi sumpcio
tandem redditur dulcior seu delecta
bilior Audi magnum patrem augustinum .
hanc consideracionem expressius confirman
tem Cum inquit tarde dat deus
commendat dona non negat diu desidera
ta dulcius optinentur cito autem data
vilescunt . pete quere . ista petendo et
querendo crescis ut capias seruat tibi
deus quod non vult tibi cito dare ut et
tu discas magna magne desiderare hec
ille pater

Secunda puella sic ait Nes
cis homo quod seua in terra iac
tata et imbribus super ducta quod
per hoc segetes magnitudine viroris sui tar
dius veniunt eo radicitus magis pro
ficiunt et in ubiorem fructum gualescunt
hoc quidem patet sensu generalis dicen
te ysaia Mane semen tuum florebit ysa
oblata est messis in die hereditatis.
Sed quid inquit non parvis hominis
semini comparabitur Ad quod si non statim
exauditur fructus ubior sequitur eo
quod ad hoc dilacionis tempore intrius in
radice cogitacionis vigoratur Certe
sic Audi quid ad hoc sanctum gregorium greg
Cum inquit suppliciter peticionum
negligitur vota nostra altius in radice
cogitacionis solidantur Sicut et seua
messium gelu pressa solidantur et
quo ad superficiem tardius exeunt

[illegible] dilacio sup difficultate dei exaudiendi [illegible] tarde exaudiri

eo ad frugem multiplicatorem consurgit
hec ille pr Sed quis non mallet tardius exaudiri
et eo maiorem desiderii sui fructum pre-
stolari quam minorem propere exaudicione cele-
Tercia puella
sic ait Nonne o amice quanto
labor pugne grauior tanto solet
ipsi victori corona excellencior
seu tumulus premiorum maior Sed quid
Certe non dum pugnando corpore quis
vexatur sed et tardiis desiderio laborat
quis et affligitur presertim quando tardius
q[ui] xiii exauditur Nam et spes que differtur
affligit animam Si ergo desiderii et
spei tue te affligit dilacio consoletur
te tui desiderati seu petiti tandem pre-
stacio cum maiori cumulo nec vana est
gg i mor hec racio Nompe in inicium predicti
lio xxvi egregii doctoris testimonio Desideria i-
quit inta vtique dilacione extendunt
ut proficiant et proficiunt ut ad hec quod
perceptura sunt qualescunque excitentur in
tercione ut maioribus premiis cumulentur
interbucione labor protrahitur pugne
ut crescat corone victorie
Quarta puella sic ait
ambrosius sup luc libro i montana Licet dicat magnus antistes
ambrosius quod nescit tarda molimina
spiritus sancti gracia tamen eo magis de tarda ex-
audicione est gaudendum quo dicit scriptura
q[ui] xiii Substancia festinata minuetur que
autem palam colligitur manu multiplicabitur
Videmus autem quod et rubor qui manu
pictoris palacium ymaginis faciei in-
pingitur diuicius durat quam maior rubor
qui in facie hominis ex verecundia
citius inducitur consolamini ergo recei-
pias hiis exemplis vna cum premissis
quia in tuis ad eo peticionibus tardius ex-
audiris

Quinta puella ad predic-
tam dominam consolatrice pre-
palem accessit et alius hominis
petens consolari super frustracione peticionis
seu preces temporali facte Cui ipsa maior
duas de suis puellis admisit causa
consolacionis
Prima puella sic ait Scias ho-
mo quod homini genus multipliciter
est infirmum Nam et secundum apostolum
seminatur in infirmitate Nouit
autem hec altissimus qui de terra creat
medicinam quia non est opus valentibus Eccl. xxxviii
medicus sed male habentibus Ideo Mt. ix
ad sanandum te male habentem pariter et
ad preseruandum ne maius incurras pe-
riculum dignatus est venire in hunc mundo
tamquam medicus proprie consulendus
Temporalia vero quid vel qualia esse
estimas profecto tota fructus temporalium
sunt vtique male vtentibus venenosi prout
hec in cibo uetito in paradiso de quo
dictum est homini Quocumque die comederis
ex eo morieris patet eciam hoc in
vino dicente salomone Ne intuearis q[ui] xxiii
vinum cum splenduerit in vitro color eius
ingreditur blande sed in nouissimo sicut
coluber venena diffundit Sed nomine
aliorum temporalium fructus sunt saltem ipsa
autem venenosi nisi vtatur eis homo
in pondere et mensura Nam si alter-
sumitur vel inducere mortem spiritualem
et corporalem vel ad minus spiritualem de-
bilitatem Qua propter volens vti illis
non aliter excogitet sed ad eo medico
receptam petit eorum porcionem dan-
dam sibi secundum iusta eius experienciam in
pondere et mensura Nec plus nec
minus desideret Sciens quod ultra da-
tum sibi ab eo ad appetitum quo recipit
quod hec spiritualem salutem in firmitate

gravi morem temporali modo induceret hanc
nimirum consideracionem quodam in loco tangit
magnus pater augustinus Cum inquit
ea que deus laudat et promittit ab eo
augustinus petitis securus petite Illa enim deo propicio
concedimur quando autem petitis temporalia cum modo
petite et cum timore illi committite ut
si prosint det si sciat obesse non det
quid enim obsit uel prosit medicus novit
non egrotus

Eciam da puella sic ait Cur
homo ex eo turbaris quod peti
cione tua quam de re facta temporali frustra
ris utique propter maius bonum tuum adeo
denegata Ipse novit quod tu nescis non
enim negaret qui omnia novit . eciam
beniuolus et dives in amicos nisi sciret
quod in illa male usurus esses quod si pre
sciret non petere faceret ergo negando
deus quod interim paruulo cultellum negando
de quo timeret quod illo dato se ipsum gra
uiter lederet facit quamque negando
quomodo medicus egroto . potum vini
forte uel cibum aliquem negando de quo
sciret quod illo concesso mortem inciderit
Cur ergo peticione tua frustratus tur
baris et non pocius denegata eius
consolaris et gracias agis qui nichil
tibi negaret nisi gracia tue sa
augustinus super iohannem xliiij capitulum lutis Audi magnum patrem ad hanc i
tencionem verbum illud saluatoris Quod
cumque pecieritis in nomine meo hoc faciam
hoc exponentem Quid inquit est
quodcumque pecieritis cum videamus plerosque
fideles eius petere et non accipere
ac forte propterea quia male petunt .
male enim usurus eo quod uult accipere
deo pocius miserante non accipit Sed
paucis interpositis audi illud postulant
est in nomine meo quod est Christus Ihesus
Ihesus significat saluatorem ac per hoc
quicumque petimus aduersa utilitati sa

lutis non petimus in nomine saluatoris
et tamen ipse saluator est non solum quando
facit quod petimus verum eciam quando non facit
Quod quia videt peti contra salutem non
faciendo se exhibet saluatorem Novit
enim medicus quid pro sua quid contra suam
salutem postulet egrotus et ideo contraria
poscentis non facit voluntatem ut fa
ciat voluntatem sanitatem Bene quedam
prius in nomine eius petimus non tunc quando
petimus facit sed tamen facit differtur quod
petimus non negatur hec pater predictus
.

Hoc post premissa ad supe
dictam dominam consolacionem
accessit et alius tristis ex
racione de sua distraccione licet pro aliorum uti
litate Cui illa ad consolandum eum more
de suis puellis tres admonet
Vna puella sic ait
Cur tristaris homo de tua
distraccione nata ordinate et alio ad te
collectoque in deo Nimirum sic ordinati
rerum bonum sumit ex fine suo nec
metitur nisi forte materialiter dici distrac
tio eo quod cor tuum quod intus est ardencius re
colligit in deo quemadmodum egregius pas
gregorius in pastorali tor gregorius dogmatisat Caritas
inquit que diuersa vice conficiunt . cor
nisi diuidi per multa compellit quod cum
tanto ardencius in deo colligit quanto
latius pro fratre dispendia spergit
Eciam da puella
sic ait O frater per tua con
solacione dispicias exemplo beati dominici quod
distraccio vice confectus pro proximorum salute
non minor cedit in magnum bonum tuum
Quis enim dubitat quando beatus dominicus distrac
tione non modica predicatorum ordinem
instituit seu pocius a summis pontifi

[illegible]

cibus in statu et confirmari probauit ipsum quod ut magister docuit et fratres suos carius docuit et de sancta uita verbo et exemplo sedulo instruxit. Sed quid conferto magis bonum inde ipsum esse consecutum docet pulchra visio et fidedigna de ipso hystoria. Legitur siquidem virum quendam deuotum in uisione huius vidisse quod dum ipse locum apud quendam etiam in quo collecta erant ossa mortuorum ex deuotione mota sua consuetudine visitaret quasi de corpore cuiusdam mortui anima eam purgata euolauit ad celum. Cui suscipiende accurrerunt ipse dominus et plurima cum eo sanctorum agmina occurrerunt. Inter que beatus dominicus cum suis fratribus specialem eo honorem facientibus coronis et coronellis decoratis apparuit cuius tunc corona multo splendidior erat ceteris. Hac de causa ut dicto deuoto viro datum est intelligi quia de operibus bonis fructum aliorum eo quod sua vita et sollicitudine causa eorum fuit ipse mercedem accepit ad augmentum mercedis sue personalibus meritis operibus respondentem. Attendas ergo quantum lucrum et quantum gaudium consolationis consecutus fuit ex distractione qua cum fratribus et fratribus atque mediantibus eius cura pro aliorum salute habuit.

Ceterum puella sic ait. Dispensatio de qua queris si foris ante cetera spei quanto sperande consolationis non inde forsitan tristareris. Audi non valde consolatorium est quod ait de suo dilecto hoc pro experientia scire quod sibi sponsa in canticis petit indicari dicens Indica michi quem diligit anima mea ubi pascas ubi cubes in meridie. Quod quidem ideo videtur petere ut queniat cum eo in loco pascue sue dulcissime refectionis et in loco requiei sue paratissime mansionis et inhabitationis et hoc in meridie intentissimi luminis et feruoris caritatis. Et respondet ei dilectus Si ignoras te o pulcherrima inter mulieres egredere et abi post vestigia gregum tuorum et pasce edos tuos. Quod quidem recte intelligi potest de omni ecclesia que est sine macula sine ruga pulcherrima. Si enim ecclesia et ubera meliora habet dictum magis in persona eius communi qui cura regis et doctrina presunt gregibus populorum et exemplo pascere habent edos suos de uno puellorum adhuc lascivientium quasi illis enim dicatur. O pulcherrima inter mulieres id est inter ceteras alias sicut experientia in personis predictorum ubi modo premisso pastum et cubam sum questum eo fine ut mecum quiescas si tamen plus ignoras te propter me quod ostendit sollicitudo egredere et abi post vestigia gregum tuorum et pasce edos tuos. egredere exteriori opere et abi post ante non quiescens quanto tua sunt sed que ihesu christi quod quidem facit si hoc faciat pro gregum sibi per ipsum commissorum utilitate et edorum predictorum necessitate. Quod quidem modo si nescire et egrediendo ad abire saltem sine quocumque periculo quantum a mo procedit docet quilibet homo in magnis prosundam ecclesie aliis uel in seruiendo sibi intendente dulcissimus pater clareuallis. Nos inquit enim puritatis melioris gloria non fraudatur qui dicere potest cum propheta Obliuioni datus sum tamquam mortuus a corde id est a propria voluntate. Bona obliuio si te ipsum nescias ut proximo prosis. Bonum autem mortuus es a corde si iam tibi viuere non studeas sed ei qui pro te mortuus est. Sane in tanta obliuione sui necesse est cor bene constitutum esse sibi quo se in luce scientie foris extendat cum secundum tamen relinquit constantiam. Quid enim prodest homini si universum mundum lucretur animam vero sue detrimentum patiatur. Sed et

In noua legenda

Cant. 1

Bern. ad Henricum archiepiscopum

et ordinis corrigit iram ut qui ad sum-
mensuram proximum iubetur diligere prius
se ipsum diligere norit. Utraque duo sunt pri-
pue que bona reddunt conscientiam. penitere
de malis abstinere a malis. horum neutrum
solum sufficit. utrumque utriusque bonum constituit
animi. securi iam se ipsum deserat et
quodammodo perdat ut alios lucrifaciat.
cum in firmantibus infirmetur. urantur
cum scandalizantur. fiat etiam si oportet
cum iudeis iudeus. nichil quod formidet cum
tali conscientia Jeremie et ezechielis in e-
gyptum vel in caldeam cum transgressori-
bus captivari. Sed et cum sancto iob frater
fieri draconum et socius struthionum cum
moyse quamquam quod gravius est deleri de
libro dei. et cum paulo anathema esse
a christo pro fratribus ne timeat cum huius
conscientia. separari denique si necesse est in mediam
gehennam securus medias penetret flam-
mas cum tali conscientia temptetur. si placet
thesauros regum et fastigia regnorum
cum simili fiducia. nomine tuta gloria
felicitas. pertransibit dampnum divicias in stercora
reputabit. et hanc fiduciam comparat ca-
ritas

Septimo post premissa ad
supradicta duarum contemplacionum
principalem accessit et aliquando
tristis deditus vite active quod proximorum
salute consolatione indigens super impedi-
mento vite contemplative. Cui illa
pro consolatione de suis puellis iiii deputa-
tavit

Prima puella fuit ait. Nostis

frater quod cum aggressione periculi maiore
pro bono vel utilitate qui stat prudencia
fortis animi quamquam tamen magis stat cum electione
qua maior utilitas cum minore securi-
tate preeligitur minori utilitati cum maiori
securitate. hoc quidem apparet in factis mi-
litum in factis mercatorum et in factis in-
numerabilium aliorum. Quod vero horum prudenter
et virtuose magis eligitur. hoc et magis
diligitur et plenius cum minori tristicia
primo missum cum maiori consolatione assumitur
quod dissimilitudinem ei opposito assimilatur. Sed
quid. Certe proportionis sub distinctione huius
duobus videlicet vita contemplativa et
vita activa hanc dicam reprimo hec
sed contemplativa est quidem suavior et
securior. sed non semper utilior hec
autem scilicet activa frequenter est utilior
licet non suavior et securior. Hanc
profecto dicam Christi patres sui in scri-
pturis tradiderunt. Audi patrem clare-
vallis. Noli inquit nimis inherere
osculis contemplacionis quia meliora sunt
ubera predicationis. Nam et si rachel for-
mosior. lia tamen fecundior est. Sed
magis ad propositum audi Innocencium tercium
in decretali epistola ad quendam prelatum scripta
Nec inquit putes quod io martha malam
partem elegit que circa plurima satagebat
quia maria optimam partem elegit que
non aufertur ab ea. Quoniam illa licet magis
sit secura ista tamen magis est fruc-
tuosa. et licet ista magis sit suavis
illa tamen magis est utilis cum in fe-
cunditate sobolis lippitudo lie. rache-
lis pulchritudinem sit prelata. Quamvis sit
munus contemplativis esse valeas et ac-
tivus legislatoris exemplo qui nunc
ascendebat in montem ut gloriam
domini cum maiori cerneret libertate Nunc
vero descendebat in castra ut cum uti-
litatibus populo provideret. Qua propter
facilius indulgetur ut ascendat mo-

Bernardus super Cantica sermone ix

Innocentius in c. de renun. c. nisi cum pridem

Scriptum: contemplacio frequenter impeditur a contemplacione vite ... vite active pro proximorum salute ... predicationibus et salutaribus monitis ... [illegible]

facilius ascendat monachus ad presula-
tum quam ut presul ad monachatum descendat
Hec ille pater sanctissimus. Per mariam et rach
elem contemplativam per martham et lyam vi
tam activam intelligens figuratam propter
hanc utique dictam et comparacionem huius vi
te ad illam nec prudencie est nec constan
tie fortis animi sed nec caritatis nolle contem
placione pro activa pro salute proximorum pro
curandi derogare etiam hinc a maturiori
aliqua inspiracione Vnde et dictus pater re
adem epistola ad eundem Si inquis dicas quod est
forsitan latens causa propter quod cedendi
voluntas tibi penitus inspiratur Nos
tibi siquidem respondemus Cui quomodo scis
quod talis inspiracio sit celestis Nonne
recolis quod ille gloriosus pontifex dixit
cum recepisset viribus corporis repente de
stitui Domine si adhuc populo tuo sum ne
cessarius non recuso laborem fiat volun-
tas tua Illius exemplum secutus qui dixit
Cupio dissolui et esse cum Christo mane
quidem in carne necesse est propter vos Ad
pe quoque virtutes flare refulgens
et inte non habens caritatem nichil compla
ris tenere nulla siquidem maior potest
esse caritas quam ut animam suam quis po
nat pro amicis suis Cum autem propter
hanc recederat animam ponere pro subditis
tuis nulla ratione divinis inspiris perficere
posses et si non omnibus tamen multis
ab eorum regimine te querit excusare Hec
autem ille pater Aliud ergo perfecto sequitur
premissam dictorum patrum testimoniis con-
firmatam dictam et ipsorum consilium non
est prudenti viro presertim fortis animi
et habenti caritatem que omnia suffert
omnia sperat omnia sustinet et non
querit que sua sunt dolendum sed pre
dictorum patrum consolatoriis testimoniis
confortatus absque tristicia tollerandum ac
de quam et maioris utilitate procurandi
spe gaudendum non obstante aliquo con

templacionis impedimento si ei predicacionis
vel prelature in quo posset proficere ut
permittitur officium imponatur

Eciam puella sic ait Nonne
frater homini bene disposito conso
lacionem est sive in actu suo con
sistere magis homini quam ex eo consequi-
minoris boni impedimentum Et utique
fatearis necesse est Sed esse phas non est
immo potius nephas sine maius esse in gre-
ge fidelium et spiritus sancti doctoris patris et con
templacionis opti consilio gubernante estimacioni
gerere quo minus hoc quam illo eciam habe-
bet catholico melius magis ve bonum
videatur Aliud ergo perfecto sequitur quod
homo bene dispositus absque turbacione
pati debet aliqualem contemplacionis impe
dimentum propter vite active exercicium quantum
ad doctrine vel regiminis officium tamquam propter
id quod iudicio ecclesie sacro sancte cognovit
esse magis boni dixi quantum ad hanc
comparacionem et illatam conclusionem sanctissimum
illum patrem Innocencium tercium in quadam
epistola decretali Nullus inquit absque licen
cia romani pontificis occasione qualibet de
serere presumat presulatum quam sicut
maius bonum minori bono preponitur ita
communis utilitas speciali utilitati prefertur
et in hoc casu recte preponitur doctrina sile
ncio sollicitudo contemplacioni et labor
quieti Ad quod utique designandum unige-
nitus dei filius non de rachele sed
carnem natus est. Sed de lya nec
legitur eum in domum suam accepisse
mariam sed martham Unde quantum potest
preesse ut et prodesse non debet re-
cedendi postulare licenciam aut eciam
obtinere hec ille pater

Eciam puella sic ait Cur
turbaris de intermissione conte

plationis et non consolationis potius de lucro in tantum maximo bone actionis. Nonne velles contemplationem quam alias continuare non posses propterea libenter intermittere pro lucro mille marcarum mediantibus quibus posses multis pauperibus subvenire. Estimo quod sic tante commutationem cum consolatione acceptares. Sed quid profecto lucro unius anime tacto de multitudine lucri mille marcarum auri prorsus est incomparabile quippe unam animam salvare vel ad eternam eius salutem commovere deo est acceptabilius quam valde multos pauperes pascere propter salutem igitur animarum proximi pro activam vitam continuandi est libenter actio contemplationis intermittenda. Sed et contemplatio quam actione precessit si vera et casta fuerit fuit puta non ad amorem concupiscentie sed caritatis ordinata ac in dei amore ad desiderium deo acquirendi etiam alios ipsum similiter diligentes ita accendit quod continuationem eius dulciorem pro subsequenti actione animarum lucrativa libenter intermittit presertim cum sciat quod in temporibus committitur quibus nunc contemplatio propter actionem nunc actio propter contemplationem intermittitur in utrisque fervore in utrisque vicissim recuperatur. Ad hanc mentem pro intentionem plane et plene locutum esse
Bñ nomine preciem clarevallensis Ego bonum est quod opibus mens afflicta quietis excipit consolationem · quotiens sibi lux ut assolet contemplationis subtrahitur quod enim non dico continue sed vel diu dum in hoc corpore manet lumine contemplationis fruatur aut quotiens corruit a contemplativa totiens in activam se recipit inde nimirum tamquam e vicino familiari contreditura in ipsum cum sint invicem contubernales et cohabitant hec due pariter · est quippe soror marie martha

neque enim et si a contemplationis lumine cadit patitur tamen in illatos se incidere in tenebras peccati seu ignavia ocii Sane in lucem bone operationis se retinens loquor vobis experimentum quod expertus sum Si quidem sane quam profecisse aliquos verum meis monitis sentio non me piguit fateor curam pretulisse sermonis quo otio et quieti patienter avellor ab infecunde tristicie amplexibus ut in exhiberent fructus profectuum vestrorum Caritas enim que non querit que sua sunt id michi iam pridem facile persuasit nil scilicet desiderabilium meorum vestris preferre utilitatibus · orare legere scribere meditari et si qua sunt alia spiritualis studii lucra hec arbitratus sum propter vos detrimenta hec siquidem vera et casta contemplatio habet ut mentem quam divino igne vehementer accendit tanto repleat zelo et desiderio acquirendi deo qui eum similiter diligant ut ocium contemplationis pro studio predicationis libentissime intermittat et rursum petita vobis aliquotiens in hac parte tanto ardentius redeat in idipsum quanto se fructuosius intermisisse meminit. et iterum sumpto contemplationis gustu valentius ad acquirenda lucra solita alacritate recurrat. hec ille pater

Marta puella sic ait ad amice si te contristat minor te minor dulcedo atque tui mitatis in vita activa extimatis vincat hac etiam mea gaudium in spe de multo maiori recipienda dulcedine fiat primi quod utique quanto est maius tanto est et dulcius sentit et delectabilius · Quid ergo profecto maius primum atque ideirco dulcius seu delectabilius maiori merito correspondet Sed certe ita contingit prime actiue opera magis

merem q ne illa impediantur optabile
est aptum dulcedine vite contemplative
vel q tempore impedire audi illustrem
aquinensem Hoc inquit contingit q aliquis (Thomas secunda secunde q. clxxxii ar. ii)
in omnibus vite contemplative puta si quis
habundanciam divini amoris ut eius vo
luntas impleatur propter ipsius gloriam et
tedium sustinet a dulcedine divine conte
placionis ad tempus separari sicut apostolus
dicebat Optabam ego ipse anathema
esse a christo pro fratribus meis quod quidem
verbum ut pius veritatis est Jo os aureum
exponens Ita inquit totam mentem eius
demerserat amor christi ut etiam hec
que ei prec tis omnibus amabilius erat esse
cum christo sursum ad ipsum quia ita placet
christo contempneret Nomine autem et illud q
magis est christo placitum amore ipsius christi
sentit caritatem magis esse debet et
contemplatorum et ideo etiam ad salutem
proximorum assumendum Utique huic
est q prefatus illustris alio in loco premissis
concordans sic dicit perfectio caritatis
est ut aliquis propter dei amorem pretermittat
dulcedinem contemplative vite quam (Tho 3o quolibet q. xvii)
magis amat et accipiat active vite
occupaciones ad procurandam proximorum
salutem

Cum his premissa attendisset
ad supradictam dominam consi
latricem etiam alius ex his
petens super scripturarum difficultate con
solari Cui illa more de suis puellis du
as admovit

Prima puella sic ait Cur te
amice difficultas contristat scri
pturarum et non pocius consolatur co
gnoscere scilicet q intellectum tuum ad cape
ptum magis q scriptura facilis de
lectat quoniam scripture nimis faciles suo
frequenti usu fastidium generant Quod vero
econtra difficiles delectent patet in
scriptura sacra de qua loquens magnus pater
augustinus Si inquit in scriptura sacra (Aug. de vera religione)
tantum essent que facillime intelligerentur
nec studiose quereretur nec suaviter in
veniretur vitas hec iste pater Unde
et qualis sit egregius doctor gregorius
manifestat Sacra inquit scriptura in uno
eodem que sermone dum narrat textum
prodit misterium et sicut in misticis sapientes
exercet sic superficie simplices refovet
habet enim in publico unde mentes sub
limium in admiracione suspendat hec
ille Sed quid Certe secundum mundi sapi (Arist. in rethor.)
entem quod mirabile est delectabile est
Declarat etiam illustris aquinensis Quia (Tho 2a 2e q. xxxii ar. viii)
admiracio est delectacionis causa sicut ra
ra et nova et hec inquiens homo in
vestigacione mirabilium habet desiderium
addiscendi causam et admiracio spem eius
cognicionem consequendi et admirans inquirendo ad
discit aliquid novi scilicet talem esse quem
non estimabat Mirabilia itaque inquirentium
delectant intantum animum hominis perscru
tancium ad sui investigacionem inclinant
Quippe principe philosophorum testante propter (Arist. primo metaph.)
admirari ceperunt nunc et primum philosophari quod
et de sacris scripturis propheta expressit in psalmo (Ps.)
At mirabilia inquit testimonia tua ideo
scrutata est ea anima mea Proximo ergo
ad ultimum sequitur quod in studiorum sacrarum
scripturarum difficultas magis est quam faci
litas ad sui investigacionem allectiva co
gnicionis causa Sancte inter hec non est
~~causa~~ pretereundum egregium verbum gregorii (Greg. in mor.)
Omnem inquit sciam atque doctrinam
sacra scriptura transcendit nec sic clau
sa est ut pavesci debeat nec sic pa
tet ut vilescat sed usu fastidium tollit
et tanto plus diligitur quanto amplius
meditatur

c. 8 [illegible] sic sacre scripture [illegible] scripturarum difficultate

Secunda puella sic ait Jam habes frater solacioris mee testimonio quod difficultas scripturarum in admiracionem adducit que vero maiori cum admiracione apprehendimus in memoria firmius retinentur Nempe hoc homines in scriptis experiuntur Sed et illud quod difficulter ingreditur firmius retinetur patet hoc de sigilli ymagine que tardius cere quam aque imprimitur et firmius retinetur Vide et homines tardi ingenii bone esse memorie perhibentur Econtra autem dicit illustris Boecius quod scientia festinata marcescit mediocriter autem assumpta augmentatur et crescit Quia namque melior et consolabilior est bone rei firmior retencio cum apprehensione difficiliori Est utique aliud quod ergo perfecto sequitur quod maiorem consolacionem operatur presertim apud defessos scripturarum difficultas virtutum et salutem est quod bonum quod difficulter acquiritur magis amatur et quo magis amatur eo etiam maiori consolacione habetur

Aug. in memoria et retencione

Boecius concordat Aug. in principio

Modo post premissa ad sepe dictam dominam consolatricem accessit et alius tristis pro consolacione habenda super difficultate studendi sive super labore studii Et illa mox eidem eadem de causa de suis puellis decem assignavit

Prima puella sic ait Nonne o amice consolatorium est in eo laborare de quo admodum consolatoria perdicantur presertim in quo laborare non est grave ut est illud quod naturale est ad omne opus et ad omnem laborem confortare et adiuvare facere nitere est hoc Sed quid nam est hoc perfecto studium sacre scripture est Audi hugonem illum regularem Nichil inquit in hac vita dulcius sentitur nichil avidius sumitur nichil ita mentem ab amore mundi separat nichil sic animam contra temptaciones roborat Nichil ita hominem excitat et adiuvat ad omne opus et ad omnem laborem sicut studium sacre scripture ad modum consolatoria perdicantur Cuius auctoritatis partem quantum ad roboracionem contra mundi temptaciones venabilis Jeronimus confirmat Si inquit quicquam est quod in hac vita eorum sapiente teneat et inter pressuras et turbines mundi equo animo persuadet manere id esse primum reor meditacionem et scienciam scripturarum hec ille Qui rursum alibi sic dicit Sicut stellas celi non contingit nox sic mentes fidelium inherentes firmamento sacre scripture non obscurat mundana iniquitas

Hugo lo. de aia.

Jeronimus super epistolam ad ephesios libro primo

Jeronimus aliud

Secunda puella sic ait

Ο amice Nonne in eo laborare ad sciendum consolatorium est quod scire usque ad summum ardenter appetitur presertim si per ipsum voluntas dei intelligitur Est procul dubio et cuilibet omni devoto est facundum Nam et indevoti curiosi cum quid avide possent appetere quam intelligere altissimi voluntatem Sed quid perfecto in divinis scripturis hec voluntas plane intelligitur Audi venerabilem Jeronimum hec clare supponentem Indivimus inquit scripturis per quas solas potes intelligere dei voluntatem plane perhibentur mala prohibentur bona conceduntur media suadentur perfecta hec ille Unde licet omnes homines naturaliter scire desiderent teste mundi philosopho tamen hoc desiderium in non nullis adquantum ad philosophiam scienciam tepescere posset dicente ipso philosopho Quia indigentibus melius est ditari quam philosophari Sed quid de scientibus perfecto non vi-

Jeronimus ad demetriadem virginem

Aristoteles primo methaphisice

Aristoteles in ethicorum

ca 19 oriens consolacio super laborem studii scripture vel [illegible] sive super studendo difficultate sed tum labore et [illegible]

tepescit appetitus corporis sciendi scripturas
Iero(nimus) ad demetriadem virginem — audi rursum perfectum venerabilem Hieronymum. Scriptu-
ras inquit ardor nullus prorsus etate ex-
tinguitur ymmo ut secularis auctoris veris-
sima (?) quod ipsa magis etate inflammatur

Tertia puella sic ait

Mi amice tu de studii labore
cor tuum gravatur qui nec labor
dici meretur. Otium admodum otium sine litteris
non otium sed mors esse affirmatur. Audi
illustrem Senecam. Otium inquit sine litteris
Sen(eca) epistola lxxxij — mors est et vivi hominis sepultura. Alit
lectio ingenium et studio sit gratum hec
ille. Audi rursum de labore studii loquens
labor inquit scolasticus otium est sed otium
negotiosum et quod animum reddit ad hones-
ta sollicitum

Quarta puella sic ait Nonne
labor pro se thesaurum fodiendi
delectabilis labor est et con-
solatorius. Est utique. Quid ergo. Cer-
te sequitur quod labor studii sapientie in sa-
cris scripturis precipue relucentis labor
consolatorius est. Nempe labor huius procul
dubio labor est thesaurum ipsum fodiendi
et inveniendi. Quippe de sapientia dicitur
Sapientie vij — Est infinitus thesaurus est hominibus
quo qui usi sunt participes facti sunt ami-
citie dei. Hinc est etiam quod dicit scriptura
Omnis scriba doctus similis est homini patri-
familias qui profert de thesauro suo
Mt xiij — nova et vetera. Dices forte quibus
metallis aut qualibus consistit hic the-
saurus. Nunquid in auro vel argento.
Sap(ientie) vij — Absit. Nam scriptura de ipsa loquens di-
vitias inquit nichil esse duxi in compara-
tione illius nec comparavi illi lapidem pre-
ciosum quoniam omne aurum in comparatione illius
harena est exigua et tamquam lutum estima-
bitur argentum in conspectu illius. Unde
et de inventore huius thesauri dicit
Prov(erbiorum) iij — Salomon Beatus homo qui invenit sapientiam
et subdit causam Melior est inquit
acquisitio eius negotiatione auri et

argenti primi et purissimi fructus eius
preciosior est cunctis opibus et omnia que
desiderantur huic non valent comparari.
Sane mons preciosus ex quo minus (?) sit
hic thesaurus effoditur foditur seu colli-
gitur est iuxta sonum vocabuli mens
alta seu contemplatione elevata. Que mens quasi
mons mineras habet nobilissimas in se
reconditas ex quibus dictus thesaurus pro
magna parte extrahitur videlicet principia
tam speculabilia quam moralia menti na-
turaliter indita que principia tamquam minuta quedam
mineris corpore (?) siquidem illa sunt summa
quantitate et maxima potestate

Quinta puella

sic ait Mi amice tu tristaris
de labore studii. Nonne labor
venantium aucupantium piscantium delec-
tabilis est et consolatorius. Est utique.
Unde et magnus pater Augustinus huiusmodi labori- — Augustinus libro de sancta viduitate
bus labores amantium comparans Nullo
inquit modo onerosi sunt labores amantium
sed ipsi delectant sicut venantium au-
cupantium piscantium. In eo enim quod ama-
tur aut non laboratur aut labor a-
matur. Sed quid certe sequitur quod la-
bor studendi in scripturis presertim sa-
cris delectabilis est et consolatorius. Nem-
pe qui laborat in studio nunc venatur
nunc piscatur nunc etiam aucupatur.
Venatur quidem non feras sed veritates (?)
summas in nemoribus quinque sensibilium ob-
iectorum ut in campis plane quemadmodum
pater clarevallis quibusdam doctoribus
interrogantibus cur in locis studeat (?) non
stetit (?). Unde hic (?) fratrem fertur respon- — Bernardus
disse Vos queritis eam in civitate nos
invenimus eam in campis plane. Quasi
diceret Vos queritis nos invenimus quam mul-
ti dicunt (?). Vos in civitate secundum impleta-
tione (?) in pulverulenta scilicet villa
seu lutosa. Vel in pulverulentis sub-
tilitatibus admodum pulveris cito ex-
sufflatis et evanescentibus. Nos autem

in campis silue folijs fagi uel quercus nos detentibus. Unde hic pater cuidam scribens Experto inquit crede aliquid amplius inuenies in siluis quam in angulis: ligna et lapides docebunt te quod a magistris audire non possis. Potest etiam dici quod qui laborat in studio venatur quasi ferina seu siluestria, id est rara quedam diuinarum contemplationum sententia, spiritus mitta, que non in campo huius vite, sed in celestis silua paradysi, omne lignum pulcherrimum visu et comedendum ubi habitat illa que quasi cedrus exaltata est in libano et quasi cypressus in monte syon. De hac paradysi silua dicta siluestria perfectionis cibus contemplationum venatoribus capiunt. Ad hoc quoque aliter potest dici quod secundum petrum illum rauenensem paradisus est in scolis, quippe in non nullis sunt homines velut arbores sua multitudine quasi siluam constituentes, ferina itaque siluestria crebra agitatione tenera facta et subtilia scilicet rationes et subtiles et delectabiles conclusiones in dicta silua capiende que quidem velocissimorum intellectuum tamquam venaticorum canum in scolasticis disputationibus aut tamquam venatorum discursiuis in scrutinibus vel complexarum argumentationum retibus solent capi. Vicissim qui laborat in studio sepius quasi piscatur in aqua sapientie salutaris et capit inde non lucios sed lucidas veritates, non salmones sed quasi salutares salubres instructiones, non certe grandia sed certe gaudia in mensa. Vel dici potest quod natalia que non minus capit seu pisces nobiles in aqua mobiles scilicet diuinorum instinctuum motus notabiles super humanis rebus fluxibilibus supernatantes presertim sagena reliquorum ingeniorum et multarum perscrutationibus consistere in fluuio affluentie seu benedictionis diuine inundantis capiendi. Quippe in cetia

Bernardus in quadam epistola

dicitur: Benedictio illius quasi fluuius inundabit. Denique qui laborat in studio non minus aucupio capit altilia seu volatilia, id est alta dei volita ab alto de celestis paradysi frondoso nemore aduolantia vel alta seu profunda mistica nam secundum profundius intra aquas scripturarum a visu nostro occultantia, nunc se quasi de super riuos aquarum huius volatu anagogico subleuantia quam per instinctum visus aut per conatus accipitrem iuxta nomen suum predam huius accipientem facilius capiunt.

Eccli. xxix

Nota puella sic ait: Nomine labor manducandi presertim gratum cibum sanos delectat et esurientes atque hoc pacto consolatur. Utique nec est qui hoc negaret. Sed quid profecto sequitur quod labor studendi in sacra scriptura delectat eum et consolabitur cum quis homo interior spiritualiter esurit et famem gustu habet. Nempe labor studendi in sacra scriptura labor manducandi est, si sacra scriptura est cibus hominis. Non enim est dare aliud modum aptum manducandi quam sit labor in ipsa meditandi seu studendi. Sed certe quod sacra scriptura sit hominibus tamquam spiritus vivificatis nutritiuus atque miro modo delectabilis et gratus patet certis testimonijs. Vis scire quod sit cibus hominis audi gregorij testimonium egregium. Sacra inquit scriptura aliquando nobis cibus est in locis obscurioribus quia quasi exponendo frangitur et meditando glutitur. Potus vero est in locis apertioribus quia ibi sorbetur sicut inuenitur. Vis scire quod sit cibus in vita conseruatiuus audi testimonium ipsius saluatoris: Non inquit in solo pane viuit homo sed in omni verbo quod procedit de ore dei. Audi rursum Jo. os aureum in scriptis

Greg. in mor.

Math. iiij

Cris. sr. Jo.
xxvj

inquit inveniunt pupillam in bestiae
cibos quia eam mori non permittunt. qui
autem magnum est inveniunt sibi spirituales
escas que perducunt eum ad angelorum nam
Unde scire quod sit cibus intimus audi eun-
Greg' in prolog moral' — dem egregium gregorium Sacra inquit scrip-
tura habet in publico unde parvulos nu-
triat in se. Nec invenio quod dulcia nutriunt
Sed psalmista deo loquens cum admiracione dicit
ps — Quam dulcia faucibus meis eloquia
tua super mel et favum Sane per hoc patet
quod est cibus delectabilis atque gratus Ad quod
Jero' super ps. Adipe frumenti — demum audi venerabilem Jeronimum Pi-
griffimus inquit sermo divinus est
omnes in se habet delicias quicquid volueris
ex sermone divino nascitur sicut tradunt
iudei quod manna quod comedebant secundum
voluntatem unius cuiusque sic sapiebat in
ore

Septima puella scilicet Octavia
nomine labor ante speculum se
ornancium delectabilis est et
consolatorius Certe sic Quid ergo
perfecto sequitur quod labor studentium in
sacra scriptura non tantum ut sciant sed
ut boni fiant. est labor ante speculum se
ornancium quippe sacra scriptura studenti
in ea se obicit tamquam speculum adque eius
speculacione semotis fenditaculis ornandi
non solum habitu scientie sed etiam virtutum ha-
bitibus diversorum Audi egregium gregorium
Greg' 4 li. moral' c. 1 — Scriptura inquit sacra mentis oculis quasi
speculum quoddam apparet ut ibi interna
facies nostra videatur. ibi enim feda ibi pul-
chra nostra conspicimus. ibi sentimus quantum
proficimus quantum ne a profectu distamus Au-
Jero' in epla ad demetriade virginem — di etiam venerabilem Jeronimum Utere
inquit lectione divina vite speculi. feda cor-
rigendo pulchra conservando et pulchrio-
ra faciendo Scriptura enim speculum est
feda ondens et corrigi docens

Octava puella
scilicet Nonne labor canta-
cium et volitantium in musicis videtur

in firmamentis est delectabilis atque con-
solatorius Certe hoc fateri necesse est Quid
ergo sequitur omnino quod labor studii sapie-
ntie scilicet persistim in sacris scripturis relu-
centis consolacionis labor est et delecta-
bilis Nonne enim illi cantant Vel in
corde cantus spiritualibus plus devotos
quam cantus corporales delectantibus quod in ipso
to cordis tabulato scilicet intellectu sicut
tabula rasa primum vacua conte et post
modum spiritualem per reflectorem. optima
reddenti resonancia admodum cantancium
notas formant et admodum distantancium
notas ordinant cantus notas Certe sic
Qui videlicet in sacris scripturis per stu-
dium suum natant. textum notant. et
glosam quasi notam cantus notam. Vel
dum admodum epistoli notant. sensum litte-
ralem quasi litteralem tenorem. notant allego-
ricum vel moralem quasi quintam notant
post et anagogicum quasi octavam Insuper
si in corde loqui possimus quare non et
cantare Nimirum super loqui cantare non
addit nisi regularem vocis modulacionem
secundum elevacionem et depressionem Sed quid
Ecce secundum preceptum ... Depo-
derium quedam vox est Possimus autem
in cordis studio elevacionem habere desiderii
in consideracione divinorum beneficiorum
et depressionem in consideracione proprie indig-
nitatis Demum quanto plures sensus super
cadit verba notant et tamquam note stan-
gunt et multiplicant. tanto solempnius
et delectabilius canta... Quis igitur
negaret quod in studio scripturarum de-
lectabilissime cantari solet formando
in eo notas et notabiles exposiciones
super verba Ubi gracia pater noster
super hoc verbum pater quis notare potest
quibus qui pater noster dicitur quia creavit seu
et creavit nos et regeneravit nos. sed
et nutrivit nos. patet quod notas habet
multiplicare et multiplicat sicut

quidem notat q̄ creavit nos creando animam creando corpus seu materiam
accidentia non solum corporis sed et animę.
Similiter qui notat quod regendo nos in
esse gratię in essentialitatis et animatę.
et in specie unam de futura gratione in ce
lestis gloriae. Similiter qui notat quod nutrit
corporaliter et spiritualiter et sacramentaliter
et aliter et singula horum fecit multipli
citer. Dices forte iste cantus qui in
te fit in corde et si sit delectabilis
in aure dei non multum tamen delecta
bilis est ipsi cantanti. Sed sic dicendo
pessime falleris et pessime qui sit
devoto in studio quod tam angeli quam ipse
deus delectantur inter esse ac continue
ad intellectum et cooperantiam animę hymgratię
patet possibilitas dulcissimo illo pre
claro vallis attestante. prepollentibus inter
dignantur sic angeli administri solent
ad si quos tales animas aptos viderint
qua cura quo ve tripudio inter sese can
tantibus assint orantibus in sinu me
ditantibus. Hec ille. Et si sit inter
sint exteriori regulari multo cantu
maiori. Sed quod et deus non nunquam sua
exhibeat presentiam gemendo vel parum pre
timendo hoc non videtur mirum presertim
dum cantat sibi non nunquam cum sit deus
cantare in corde hominis quam intus loqui.
Sed quid perfecto non solum deus potest
intus loqui sed de facto loquitur interdum
scilicet in homine devoto spirituali studio
dedito. Iuxta illud dictum magni patris
Cum oras tu deo loqueris. cum legis deus
tibi loquitur. Utique interdum iuxta illud
psalmus audiam quid loquatur in me dominus deus
igitur potest et interdum cantare. Audi agnete
virginem iuxta pulchram metaphoram
de cantu organi sui dilecti cantantem. Amo
inquit organum cuius intus organa
modulatis. id est cuius intus in me multiplices
voces spirituales ad modum modulantium
organorum secundum equalentiam me delectant.
Sane quam persona devota meretur in interno
sui dilecti mero modo delectetur hoc ex sola
loquela eius de qua interdum videtur plane
convinci dicente sponsa in canticis. Anima mea
liquefacta sit pro dulcedine et delectatione
me tota resoluere ut dilectus locutus
est. Quanto igitur magis post quam vox
sui dulcissimi cantus intus audita est.
Et maxime cum ex hoc per redundantiam
spiritualis gaudii exultatio tanta est
in ipso sensu carnis iuxta illud psalmus te
Cor meum et caro mea exultaverunt in
deum vivum.

Bona puella sic ait ad amice
nanne labor chorisantium labor
delectabilis est et consolatorius
est omnis qui hunc videntium homini attes
tatur. Nec credendum est hoc tantum
de exteriori chorisandi modo in lascivis sal
tibus et distemptis exterioris. Verum ce
sed potius de chorea in cordiali tripudio
et exultatione. sive in sincerissimis actibus
consistente. In qua chorea non modo ma
nus homini dei et angelorum. An non an
geli manus habent de quibus psalmus hominis lo
quens. In manibus inquit portabunt
te. Nanne et deus amici sponse manus
habet de quibus ipsa loquens inveniens.
Manus inquit illius tornatiles. Nanne
aut sic enim dicto sponso vel aliqui cho
risantes. Sunt procul dubio ipse namque
est qui cetera spirituali cantatione affirmatur
septus choreis virginum sponsus deco
rus gloria et addit. Quocumque pergis
virgines sequuntur atque laudibus post te cu
currentes canticant ymnos quod dulces per
sonant. Sane si in celo hac perficitur
nobis cum quam et interius inchoatur
teste psalmus qui loquens deo qui hominem

in chorea manu ad manum ducenti
deberemus ad celestia Tenuisti namque manum
dexteram meam et in voluntate tua
deduxisti me Et cum gloria suscepisti me
Introductio autem chorea huiusmodi predic-
tam manuductionem dei et actu studendi
quo in scripturis manum dei attingimus
quemadmodum ipsum david dixisse namque omnia
venerunt scripta manu domini ad me Sed
et moyses filius israel ait credit michi
dominus duas tabulas utrasque scriptas digi-
to dei Scripturas igitur que de manu dei
sunt affectuali studio ac proprio intellectu
ipsius dei manuductione exultacionis et
studio suo addito Nomine apte gratia
quedam choree similitudo cum quidem
choree rem perficit in nobis saltantibus
redundans et in corpus crebra surgit
actio de qua prime moratus est ubi potest
intelligi Cor meum et caro mea exul-
taverunt i. quasi contra se sursum sal-
taverunt in deum vivum

Secunda puella sic ait

Cur frater conquereris de la-
bore studij si tacuisses philosophus fuisses
i. amator sapientie digne proamande.
Nunc autem qui laborem abhorres studij
vereris esse amator sapientie comprobaris
Nemo enim amatorum de labore assumen-
do propter amicam perditam atque gra-
tissimam ut potest speciosam et forma
amabilem in sponsam tradendam generosam
locupletem sensatam virtuosam multa
scientem letam et solaciosam atque de-
lectabilem consolatoriam et iocundam
non erubesceret conqueri. Tu potius
propter ipsam labor ille dulcis et delectabi-
lis debet esse nullus certe amatorum lau-
dabilium Sed quid Nomine sapientia seu
scientia circa quam labor studij versatur teste
Jacobo alphei omnium preciosa est id est
preciosum facit teste venerabili Jeronimo
Ama namque litteras et carnis vicia non
amabis Immo sapientia de se dicit in ecclesiastico
Quasi balsamum non mixtum odor meus
balsamum namque non mixtum et bonum non sicut
putribalsamum rem sibi immersam natura
est a corruptione preservare ita homines inmersi
sapientie in viciis reddunt a viciorum cor-
ruptione Est quoque sapientia speciosissima
et ob hoc rebus speciosis comparata dicere
ipsa rursum meruisti Quasi cedrus
exaltata sum in libano et quasi cypressus
in monte syon quasi palma exaltata sum
in cades et quasi plantacio rose in Je-
richo quasi oliva speciosa in campis
Immo de ipsa loquens Super salutem
inquit et speciem dilexi eam Hec est
enim speciosior sole · cuius celebs premissas
condiciones superius provinde de sodalibus
melius recipere potuis declaratas Denique
quantum ad iocunditatem ipsius consiliis con-
solatoriam audi loquentem illam regulare
Si quis namque familiariter suam amavit
iocundam valde reddit vitam et
maximam in tribulatione consolationem

Sermo post premissa ad
expeditam dominam conso-
latricem accessit et alius
tristis de opportunitate studendi caren-
tia se ostendens perturbatum Cui illa mox
pro consolatione duas de suis puellis as-
signavit

Prima puella sic ait ad ho-
si cares studendi opportunitate
propter librorum carentiam spero quod per
me potis consolari Te namque primi-
tus amoneo ut si errorem vitare velis

Gre · Jero · Eccl^o

In primo de p... sibi opportunitate studendi carencia sive non carencie librorum sive non carencie aptorum studiorum sive non ali...

librorum multitudinem non affectes.
Nescire quare aliud in quinque scripturarum
diversis in silvam tuam fratres quas
fructus quosdam dulcissimos legendo
carpimus, rumin[a]mus. Aliud ergo in tanta
multitudine librorum ordinem non custodit
quasi in densitate saltus oberrans tra
mitem recti itineris perdit. Hec ille. Sed
ego credo de libris esse distinguendum, quoniam
quidam sunt libri artium liberalium sive alii va
ni libri, aut sunt libri magis utiles et
necessarii. Siquidem sunt libri artium liberalium
sive alii vani libri. Libri quidem tota
liter vani sunt vitandi. Libri vero artium
etsi non omnes vani sint, tamen non
sunt tante utilitatis quin sint pre pedibus (?)
et paucis fundamentis dum taxat excep
tis. Exemplis sanctorum patrum despiciendi.
de sancto Benedicto — legitur quippe de sanctissimo Benedicto
quod cum liberalibus studiis Rome traderetur,
multos in eis per abrupta viciorum ire c
neret, despexit studia illa. Scribit
Jeronimus — etiam venerabilis Jeronimus quod quodam tempore
dum diligenter libros legeret Tullii et
Platonis, febre correptus ad iudicium rap
tus est. Ubi cum se Christianum profiteretur,
increpavit: Mentiris, Ciceronianus es, et
a ministris iussu iudicis gravissime cesus
veniam petiit. Veniam igitur sic iu
rando impetravit ut amplius in secula
ribus codicibus non studeret. Scribit
quoque quod ipso ad se reverso livores et pla
gas scapule sue inveniret. Extunc igitur
sacris scripturis se totum dedit. Similis
omnino visio legitur in libro qui appella
tur vitas patrum. Demum quod parve uti
litatis sit usus predictorum hoc docent quod
preter alie pulcherrime visiones, quibus
Instituciones predicatorum — quidem hoc attestari videtur, quod in insti
tucionibus fratrum ordinis predicatorum de
studentibus dicitur in hec verba: In li
bris gentilium et philosophorum non studeant,
et si ad horam inspiciant seculares
scientias, non addiscant, nec artes quas

liberales vocant, nisi aliquando circa ali
quos magister ordinis vel capitulum genera
le vel prior provincialis vel capitulum pro
vinciale voluerit aliter dispensare, sed
tantum libros theologicos tam iuvenes
quam alii legant. Hec ille. Porro si ca
res magis necessariis vel utilioribus libris
nec sit multitudo congerere, oportet tamen
vel aliquos comparatos vel quesitos vel libros
accommodatos tot habere possis quot suf
ficiunt ad te studiis occupandum, quorum
quidem nec dum perfectum usum usu
rpasti et sperare habes. Si eorum quos
habes modo perfectum usum habuisses,
Deus de aliis perfectum necessariis tibi con
fidenter postulanti provideret. Alter
Jacobus apostolus adeo inspiratus in sua
canonica non dixisset: Si quis indiget
sapientia, postulet a Deo qui dat omnibus af
fluenter, postulet autem in fide nichil
hesitans. Sane aliorum librorum preter
necessariorum sit pia dei dispensacione gratia
tuus spiritualioris et amplioris profectus
subtrahens quemadmodum super pro sorore mea
didicisti. Sit quod hoc eciam salubri statuto
de libris utilibus quo ad tempus di
cente magno patre Augustino: Codices
~~mea~~ certa hora petantur, extra horam
qui pecierit non accipiat. Cui quidem sta — Augustinus
tuto voluntarie et absque displicencia obe
diendum est, dicta superius de obediencia
docent manifeste.
Eximia puella, sic ait, est-
ne frater aliquid aliud preter
librorum carenciam in desiderato
studio te impediens? Forsitan dices
esse apte celle seu studorii vel loci
altius quiescentis carenciam. Sed nec
ob hoc causeris de opportunitate studendi
carencia. Nimirum enim locus sufficit
ad studendum. Fertur namque illustris
Thomas de Aquino in Colonia sub Alberto
magno in loculo seu studiolo unius qua
tuor vel quinque pedes longitudinis et

latitudinis habere presertim confecisse et de illo immediate ipsum perfruens ad legendas scientias imissimum esse. Tacito de dyogene philosopho qui solo vase vino contentus erat. Sed tamen quamdam latam presertim libros continentia studium non excludunt quippe in non nullis religionibus studiis tempus dedicatur. In quibus tamen studiorum copia non habetur. Porro si tibi dictam opportunitatem alia negotia adimunt si illa mundana sunt utilia et voluntarie assumens illa non es dignus consolari ab aliquo. sed te ipsum consolens desistendo. Si vero sunt secundum se forsitan utiliora vel etiam mundana utilia et ex obediencia assumpta nec sic habes causam contristandi ut de utilioribus preesse patet. De minus autem utilibus ex obediencia assumptis patet solucio ex prius dictis

Capitulo decimo post premissa quadraginta quatuor tristibus ad supradictam dominam consolatricem principalem attendentibus primo omnium unus eorum de carencia magnitudine de bonorum corporis est conquestus. Cui maior illa de suis puellis pro consolacione sibi impendenda duas satis ydoneas assignavit

Prima itaque puella sic ait. O amice cur de bonorum corporis carencia adeo tristaris hanc ob causam tristari non habes. Si scripturas attendes seu speciales facultates. Sive enim ut de potioribus puta de sacra theologia et fide catholica taceam vel solam philosophorum predictis inferiorem attendas et dictas de predicta bonorum corporis carencia non digni contristari presertim viro magnanimo apud quem eadem bona non magni pendenda utpote facile amissibilia docente ipso philosopho quamvis licet predictis facultatibus sit inferior tamen inter hos etiam illi ubi alterius non contradicit tamquam multum acutitate et acutis indiciis fides est adhibenda illo illustri boecio eadem sub methafora mulieris describente atque ipsum de acutis ultra quoque hominum valencia perspicacitatibus commendante. Hec autem bona corporis parvipendit quasi magnanima eo quod ea dicit esse amissibilia. Audi quid dicit sermone suo dirigens ad mundanos. Estimate magis qui multis nimium corporis bona dominum creatis hec qualiacumque minimam triduane febris igniculo posse dissolui Boecius

Secunda puella sic ait. O homo cur mea tua tristatur et in malum suum. Cur ei tanta est de bonis corporis cura. Nescis quod teste salomone qui delicate nutrit servum suum postea senciet eum contumacem. Qui magis non nimis quam aut

forte magis ut intelligamus qui dominus aut
que domina. Sed quid certe. Dominus est anima
presertim secundum partem superiorem que libera
est secundum quam homo dominus est actuum suorum.
est quia anima secundum illam ad ymaginem dei facta
secundum deum regem celi formata tamquam
eiusdem regis filia. Corpus vero tenet
locum secundum quemadmodum secundum corporale
substantiam natura humana per mundi
sapientem dicitur multipliciter esse serua
seu ancilla. Quid ergo tristatur anima de
carencia bonorum corporis de bonis serui
sui. Vult ne seruum suum vel ancillam per
bona sua lasciuire. Vult ne nullis de
licatis nutritus sibi non obedire sed con
tumaciter sentire. Vult ne seruum in bo
nis suis esse diuitem et se ipsam pau
per et spoliatam bonis suis. Quippe quo
amplius dictum suum lasciuire contigit
in bonis suis eo magis ipsa domina care
bit propriis bonis virtutum scilicet vestimen
tis que solebant ipsam redimire. Omnis
enim gloria eius scilicet huius filie regis
ab intus in fimbriis aureis circuamicta
varietatibus id est in variis virtutum habitibus
qui sunt intus in anima et gratis circum
stanciis operacionum sibi in actibus suis attri
butarum quemadmodum fines vestium fim
briis aureis adornantur. Cur ergo tris
tatur anima et non magis gaudet de
bonorum corporis diminucione vel saltem con
siderat.

Quidam post premissa ad
predictam dominam consolat
ricem accessit et aliquis tristis
petens ab ea super corporalis pulchritudinis
carencia consolari At illa eidem pro con
solacione tres de suis puellis assignauit.
Prima puella se
dit ad amice. Cur contristat
carencia pulchritudinis cur tam pui
liter pulchritudinem appetis quasi

unus de illis desperatis stultis qui dixe
runt. Non preteriat nos flos temporis
coronemus nos rosis. his floribus com
pare pulchritudinem docet illa illustris
Boeciana consolacio forme inquit nitor
ut rapidus est ut velox et vernalium
florum mutabilitate fugacior. Hec illa.
Et enim non propter illud corporalis pulchri
tudo quia fugitiua est non parvus con
temptitur quam a quoque appetatur. Vis
tu de fuga ipsius celeris satis edifica
toriam demonstracionem. Certe fertur fuisse
petrus de tharentasia quondam ordinis
predicatorum. infra breve tempus primo
factus magister excellens in theologia
statim post provincialis in francia. et
post statim archiepiscopus lugdunensis. deinde
cardinalis. et statim innocencius papa
quintus ad quas dignitates omnes. forte
infra unius anni spacium est promotus qui
papatum paruo tempore mortuus. Et magister eo
constitutus in lecto egritudinis circumstantibus
taliter predicauit. Cursus inquit vite
hominis comparatur patet currui ut sicut
quatuor rotis volubilibus sustentatur
currus ita et quatuor sunt quibus tamquam
rotis innititur dicti hominis cursus. Nam
tamquam uni rote innititur generis nobilitati
tamquam alteri secunde diuiciarum quantitati. tamquam
tercie formositati. tamquam quarte rote corporis
pulchritudini seu formositati. Omnibus
tamen istis rotis mobilibus de se declarat
quod secundum casum prouersi sui habuit. Venit
iste papa ad quartam rotam dicens se
et illam scilicet corporis pulchritudinem
seu formositatem in tantum habuisse quod
dum esset studens parisius tam pulcher
erat et formosus in persona quod ne aper
tus hominem prouocaret in ipsum non dabatur
sibi ad villam licencia nisi raro et
difficulter. Et postquam deuenerat sub morte
Videte modo ubi sunt rote cursus mei.
Ubi est nobilitas. ubi fama ubi di

mee quam non valebunt michi v'
e pulchritudo corporis mei Videte o d'
dicens discooperuit se circa pectoralia
et tunc omnibus intuentibus miser apparuit
et miserabilis in corpore totaliter consumptus
sicut lazarus de sepulchro resuscitatus Pro
quod una cum cunctis aliis mox a se mo
nendis audit proprie iam totam pulchri
tudinis a se motam esse . etiam eam tamquam
generaliter fugitivam contempnenda fore

Secunda puella

Sicut ait O si esses vir mag
nanimus ~~pulcritudinem non ponderat~~ sed nunc esses
decorporalis pulchritudinis carentia per
turbatus Nempe vir magnanimus pulchra
non ponderat sed contempnit licet enim
secundum moralem philosophum maximum exteriorum
bonorum sit honor licet quod magnanimitas
sit circa honores tamen vir magnanimus
parvipendit honorem qui est a agentibus
et in pravis Viro igitur magnanimo cui proprio
est optimo homini qui magis curat veritate
quam opinione huic levis est consolacio et
forte nulla de honore prout pulchritudinis
sue tamen magnam turpitudinem palliant
seu de pulchritudine non vera sed tamen
opinata Nec mirum quia absolute dicitur
Boeth(ius) ad aurem levis est consolacio quam
quis in se ipso confusus est quia ab aliis
ignoratur Sed quid nonne homines
qui pulchritudinis dicuntur pura est pulchri
tudo est magis opinata quam vera Non
ne enim corporis longum latum est et
consimilium pulchritudo igitur quam solum
appet in corporis superficie . cum interiora
plena sit confusibili turpitudine Nonne
tibi pura videtur et magis consistere
in humana opinione quam in veritate Certe
sic audi de hoc boetianam consolationem
oculis suis ultra quam homines valerent
perspicitatibus pro specto exponit corpus
pulchre declarantem Si inquit ut
aristoteles ait lincei oculis homines

Boec

Cris

Boec

uterentur ut eorum visus obstancia
penetraret Nonne introspectis visceribus
illud alcibiadis superficie pulcherrimum corpus
pus turpissimum videretur Igitur te
pulchrum videri non tua natura sed oculorum
spectancium reddit infirmitas hec illa
Quid igitur restat Nisi pro quo hanc pul
chritudinem parvipendere et de eius carencia
minime dolere

Tercia puella feminarum dehonda
pulchritudine fatuum attendens
desiderium sic ait O amica cur velles
esse pulchra Certe publio dicitur Mulieris
forma pauperis prima miseria est animus pul
chritudo certe quia illa infusione innabile
amatoribus eam exponit Et si forte
propter pulchritudinem ducta ab aliquo non
defendet eam a miseria sed fortassis au
gebit magis miseriam ipsa eius pulchri
tudo Cur hac inquies Audi illud theo
frastum Pulchra inquit specie adamatur
feda autem concupiscit difficile est custodi
re quod plures amant molestum autem miseria
deformis habere quam formosa servatur
Nichil enim tutum est in quo totius populi
vota suspirant hec ille patet ergo
quod pulchritudo mulieris est ei periculo et
et viro suo Quod si ad effectum consi
lionis sue perveniat melius illi erat
quod nata pulchra non fuisset Dicit enim
ipsa virum suum zelotipum pro cor suum teri
tiat qui facile credit ipsam ab aliis
amari periculose et etiam ipsam alios sibi
amorose contra virtutem a viro suo tru
abitur suspiciosa atque offensa et odio non
post eam ipsa sufficienter defendere ipsa
sua pulchritudo quem admodum nec etiam
mar pulchritudo defendere ipsam potuit
ab odio fratris sui amon qui maiori eam
odiuit odio postquam ipsam corrupit quam
esset amor quo eam ante dilexerat
ut liber regum manifestat Verum
post quam utrumque pervenit ad odium tu

theofrastus

in tensum premaxime apud pulchritudinem mulieris dignatur Quid ulterius sequi
solet nisi quod utique in aliis mortem aspi
rat et si quomodo potest latenter eam atte
lerat

Ectropus premissa ad dominam con
solatricem accessit et alius
tristis super deformitate uxo
ris (?) meditans premissis capituli conferendo Et
illa sibi de suis puellis consolatores gra
tes admisit

Prima puella sic ait Cur tris
taris amice de deformitate sue
sit malignitatis prius sive in toto corpore dices
forte quia deformitas corporis indicium
est quod etiam anima sit deformis Nimirum probo
Arist mundi sapientem Aristotelem in turpe est
mostro anima Sed et te istud minime de
bet conturbare Nempe signum hoc falli
bile est Nempe ut Aristoteles scripsit ad Al
lexandrum discipuli ypocratis de
pinxerunt formam eius in pergameno et
portaverunt eam philimoni dicentes Con
sidera hanc figuram et indica nobis qua
litates et complexiones eius qui respi
ciens comparacionem et dispositionem figure
comparavit partes eius ad partes dicens
Iste homo luxuriosus est deceptor amans
coitum Cum vero quidem voluerunt eum interfi
cere dicentes O stulte hec est figura
dignioris et melioris hominis qui sit in
hoc mundo philimon autem pacificavit
eos et correxit dicens Hec figura sapi
entis quod hoc consuluisti amice amice de
mea fide hanc ostendi vobis et quid
inde sencio secundum ipsam Cum ergo ve
nerunt ad ypocratem dixerunt ei quod
venerunt et quid respondit eis phi

limon et indicium Quibus dixit
ypocras Certe verum dixit philimon
nec pretermisit unam litteram Verum tamen ego
quo ego respexi et consideravi hec tur
pia esse et reprobanda constitui animam me
am regem super ipsam et retraxi eam
ab eis et triumphavi super retencione
concupiscencie mee hec est itaque laus
et sapiencia ypocratis ut concludit aristote
les in dicta epistola ex quo clare patet
quod fallit signum quo ex mala disposicione
corporis indicatur de conformi disposicione
Unde et ad propositum loquens illustris Sen
seneca Potest inquit ingenium fortissimum
ac beatissimum sub qualibet sub qualibet
tute latere potest ex deformi humilique cor
pusculo formosus animus ac magnus
exoriri non deformitate corporis fedatur
animus sed pulchritudine anime corpus
ornatur hec ille Et licet hoc sit
pressius gratum omnium graciosus tamen
dicitur reputarem quod deformitate cor
poris multociens purificatur animus sit
que placabilior atque preciosior Quo
pacto forsan inquies perfecto defor
mis quo defectuosior est in corpore
eo multociens amplius conatur se or
nare morum pulchritudine et pro quanto
anime speciositate virtutibus consistente pre
stant una cum exteriorum operum osten
sione hii namque qui hoc faciunt stu
diose quicumque sint illi de numero sunt
illorum de quibus dicit filius syrach
Homines divites in virtute pulchritu
dinis studium habentes et nomine istud
expresse insinuat illustris seneca Sen
Omnis inquit res que non habet
decus virtute addita fiunt Nomine Tullius
et ciceroniana forma huic concordat
Sicut inquit sanitas et pulchritudo
corporis ita est virtus anime Et si

hoc sit dictum inquit specialiter tamen
patet hoc in eo qui propter deformitatem
humiliatus se paruulum agnoscit apud se
dicente quadam glosa Qui paruulum se
agnoscit pulcher et speciosus decore v
tutum agnoscitur Quid ergo mirum si talis
sit placabilis aliis quemadmodum illa merito
sponsa canitur Cum essem in paruulo placui
altissimo Quid ergo mirum si talis red
ditur preciosior Est mirum humilitas
in homine que paruulum reddit inventa quasi
una preciosa margarita que si videatur
parua tamen ipsa ut magne virtutis et
precii est pre celestibus mundanis compar
anda Videmus si humilis aliquis ob defor
mitatem corporalem solo uno gradu sit
humilior multo melius est hoc ei quam
sit mala maxima deformitas corporalis
cum solus ille gradus ut super probat
mea manifestauit maximis gratiis gra
tis datis preferatur

Eciam da puella sic ait Cur
amice in tantum de deformi
tate meliorans uel tocius cor
poris truncatione Nomine per sororem meam
tue est tristicie satisfactum que pro vera
te virtutum pulchritudinem consolatur
forsan dices est quidem utrumque sed
non plene Nam hec humilitas in meam
gende suspensionem consolatio hec in mitigat
quam humilitatem nos dum minus quemvis
augmentum cor meum concupiscit Si ita est
amice dic michi queso Esto quod defor
mitas te non reddat humiliorem numquid
te non reddit saltem in suo superbum uno
pe gradus subtracto Estimo quod neque
quod hoc negare possis Confiteor igitur
inquies Quid ergo Numquid non hoc
magnum valde minus esse superbum uno
pe gradu subtracto superbie si adhuc
duraret pessimum usque in finem cum tamen
sicut tanto eodem gradu maior pena de
beretur quo omnis deformitas corporis in hoc

mundo te si tibi inesset non posset
tantum cruciare quemadmodum super predictis
clarius patet cuiusdam sodalis mee
Ceteria puella sic ait Nescis ho
quanta magnitudinis inter corpus
et animam sit distancia Certe secundum
magnum patrem augustinum ipsa anima maior
est quam tota celi machina ut pote cum
ipsa capax est et eius secundum ymaginem
conveniens est hinc autem liquido patet
quod corpus hominis incomparabile anime minus
est eam quam sit minor articulus pedis respectu
tocius corporis quemadmodum igitur in uno
articulo tamen deforme habens toto re
siduo corpore pulchro conponente stultus
esset si de articuli talis et tam mo
dici deformitate multum doleret
ita perfecto satis stultus videtur qui
animam pulchram habet pre si de corporis
deformitate quod respectu anime tam
modicum quid est tristis reputetur cum quod
parum est nichil esse videatur quoniam et
in omni facultate morali modicum pro
nichilo reputatur Dices forte fa
teor ita esse deberem si haberem maioris
partis pulchritudinem scilicet ipsius
anime et si ista possem pati Sed au
di contra te michi arte dictum magistri
anathonii de virtute loquentis in qua qui
dem consistit anime pulchritudo Nolite
inquit virtutis nomine tamquam impossibile
pavere huius opere operis nata in fer
ta est homini Greci studia in aliena
urbe querant nobis nulla pro
ficiscendi nulla transfretandi necessitas
imminet hec ille qui dicit virtute
animam pulchrificante non oportet querere
apud aristotilem vel aliud quemquam in
studio legentem philosophiam moralem animam
cum virtutes acquirendi in se certam
habet facultatem Sed et de ipsius appen
cia virtutis audi illustrem senecam Sen

Nulla inquit virtus latet et latens
se non est ipsius dampnum vomet qui co-
dicem et scala sui malignitate com-
pressam dies publicet hec ille. Sicut de
die huius temporis loqui videtur quod si
etiam non esset medica scana cura
esse deberet propter diem illam superven-
turam qua iudex commissorum illuminabit
abscondita tenebrarum et manifestabit
consilia cordium et tunc laus erit unicui-
que a deo scilicet quia virtutum opera commen-
dabunt tunc et de inceptis imperitum
quod cum scano sufficere dignum est

Quarto post premissa ad
dominam consolatricem propria
accessit et alius tristis
querens consolationem super displicibili
quantitate corporis vel membrorum. Et illa
ei duas de suis puellis ad consolandum
ipsum satis ydoneas assignavit

Prima puella

Sic ait O homo tu de tua
turbaris statura. Nonne illos qui
dixerunt de domino. Bene omnia fecit
verum dixisse iudicas. Iudico inquies.
Quid ergo perfecto si bene omnia fecit
sequitur quod aut corpora nostra sive parva
sive magna non sint de numero omnium
que per eum facta sunt aut quod sint utique bene
facta. Dicere autem non poteris ea non esse
de numero omnium vel talia ut sint per eum
facta quod constat oppositum per prophetam.
Ipse inquit ipse fecit nos et non
ipsi nos. Est igitur concedendum utique
quod sint bene facta quo tuo spiritu tempta-
ris ut turberis de corporali statura tua
de qua scribitur hoc minime debeas contri-
stari sive magna sit sive parva sive alta
sive bassa proportioni quam nescis tu
sim proportionetur propter quem talis a

adeo sit facta quem etiam sine adeo
intentum deviante etiam tu deberes
intendere indesinenter scilicet quod per melio-
rationem fines tales facta semper presumendo

Secunda puella

Sic ait Nescis homo quod omnium
artifex sapientia que dicit in proverbiis
dominus possedit me ab initio viarum suarum
antequam quicquam faceret a principio quando prepara-
bat celos aderam cum eo cuncta com-
ponens. Nescis inquam quod hec sapientia ad-
huc et semper operatur. Aliter enim
non esset omnium artifex nec attingeret
a fine usque ad finem fortiter et tamen
ei attribuitur scilicet a fine seu termino
a quo mundus esse incepit usque ad fi-
nem seu terminum ad quem perfectionis totius
mundi operatur autem artificiosissime omnia
opera dei. Aliter non disponeret ut
ei attribuitur omnia suaviter. Aliter eadem
non disponeret ut ei attribuitur omnia
in numero et pondere et mensura. Utique du-
bitatio cuius appositum non caret sacrilegii
vitio. Ergo ipsius autem sequitur quod ut scriptura
dicit dei perfecta sunt opera. Quid
ergo perfecto mirum esse videtur per
omnem modum quomodo aut qua ratione
possis de corpore tuo quod plasma dei
constat esse tamquam de imperfecto vel de-
fectuoso verecundari vel turbari. Ma-
gnam quippe in hac attendo in te
presumptionem qui omnium artifici opus
vis corrigere nesciens finem cui propor-
tionetur vel quare factum est tantum
vel tale

Quinto post premissa ad do-
minam consolatricem expedi-
tam accessit et alius tristis
super brevitate sue cognite

corporalis stature querulando Cui mox
illa de suis puellis ad consolandum eam
tres admovit

Prima puella sic ait Eia homo
velles maior esse Necesse enim est
te esse pusillum siquidem non nocere est
fac ergo te maiorem Sed certe non
potes Nemo enim ut dicit salvator
adicere potest ad staturam suam cubitum unum
Sed nec minimum additamentum Fac ergo
de necessitate virtutem Prosertim cum eciam talem
te esse voluit ille qui utique plus te
diligit quam tu te ipsum quamquam carissime
novit quid tibi sit bonum sic quod ut re-
or si esses ut tu velles esse quam multum
se extolleret insipiens cor tuum et
in malum procederet

Secunda puella sic ait Mi homo
bene scias indubitanter quod amor
dei erga te nullo modo sinet te esse de-
stitutum in corpore nisi hoc recompensaret
aliquo dono gracie vel gracia gratum faciente
vel gracia gratis data Inter que dona gracie
unum exprimitur tali versu poetico Con-
silio pollet cui vim natura negavit Vide
autem an non magis bonum consistat in co-
silio quo is cui vim natura negat dicitur pol-
lere quam malum sit extranditas corporalis
quantitatis cum diminucio huius Certe
sic Quippe tali pollens consilio multo-
ciens fecit de paupere divitem de rus-
tico nobilem de armigero militem
de milite baronem de barone comitem
de vel quandoque ducem Et non minus eciam
de duce vel de comite regem talis
quoque pollens consilio non minus facit
de viro honesto semper virtuosum de sancto
sanctiorem et demum reputato reputa-
ciorem ac sibi et aliis utiliorem Unde
quod humile corpus consilio polleat ut
versus insinuat hoc in figura patet in
zacheo qui statura pusillus erat et ta-
men nomen iusticie consilio meruit

Tercia puella sic ait Mi care
audi rem gestam et consolare
per eam Ecce primo quod dominus regem
saul qui alte stature erat reprobavit
et unum de filiis ysay bethleemite
per samuelem in regem ungi voluit pre-
sentato per ysay filio suo primogenito dixit dominus
ad samuelem Ut Regum libro legitur
Ne respicias vultum eius Neque altitudi-
nem stature eius quoniam abieci eum nec
iuxta intuitum hominis ego iudico homo
enim videt ea que patent deus autem in-
tuetur cor Adduxit ergo ysay septem
filios suos coram samuele et ait sa-
muel ad ysay Numquid iam completi sunt
filii Qui respondit adhuc reliquus
est parvulus et pascit oves et ait sa-
muel ad ysay mitte et adduc eum
Nec enim discumbemus prius quam ille huc
veniat misit et adduxit eum ait dominus
Surge et unge eum ipse est enim
Tulit ergo samuel cornu olei et unxit
eum oleo in medio fratrum eius et di-
rectus est spiritus domini a die illa in david
et deinceps Videas ergo homo
dilecte non gloriandum de alta statura
Alta namque statura non dat altum sta-
tum cum ut premittitur illum filiorum ysay
samueli presentatum qui altam supra omnes
staturam habuisse dominus dicatur abiecisse
Similiter nec parva statura alti status
impedit assecucionem cum pre omnibus filiis
ysay ipsum david qui statura parvulus
erat et oves pascebat dominus elegit
et per samuelem in regem ungi voluit
et spiritum suum in eum direxit Unde
humili ergo statura hominis tui ex-
terioris non contristeris sed eius pocius
occasione attendas dictum aristotilis
scilicet quod homo non debet sapere humana
sed extendere se ad maxima inquantum potest
dictum quod illud illustris seneca Mi quam
contempta res est homo nisi super humana

Seneca in epistola ad lucillum

se excepit. Eo enim urbis attentus te
caneris super te erigere et que sursum sunt
querere. et erit homo tuus interior statura
[Boecii li° 1° prosa prima] similis illi mulieri que in signis boecii penes
staturam eius describens pulsare inquit
celum summi verticis cacumine videbatur
que cum caput altius extulisset ipsum
etiam celum penetrabat respicientium que
hominum frustrabatur intuitum. Hec ille
Potes ergo o amice per tua sic exte
rioris hominis te nimie impediente. Vino
eius occasione penes interiorem haberes
tali pro aliis statura eminere que digna
est in ipso que principaliter apud deum et non
nunc pro etiam inspicitur et dico est plurimum potius
exaltare. Dices forte vanus sum
corpore. et quis posset quitque bonum in
me presumere. Sed et si qua virtus ap
peret in me magis est grata in ele
[Sen. in epla lxvij] gante corpore. Seneca enim sic dicens
Audi illustrem sententiam Senece inquid non
videtur qui dixit Gracior est pulcher
veniens e corpore virtus. Nam enim il
lo honestamento eget ipsa magnum de
cus est et corpus suum consecrat. Precipitur
vir magnus exire potest ex deformi hu
milique corpore sed formosus dicitur ac liber
et magnus

Ecce post premissa ad dominam
consolationem principalem
accessit et alius tristis su
per canicie et calvicie querulando Cui
illa more de suis puellis duas conso
lacionis gracia deputavit
Prima puella canicie attendens
sic ait O homo turbaris de
canicie. Nescis quod causa est exhibitionis
[ar° ix ethicorum] Reverencie. Nomine canicies senio
attestatur. Senibus autem ut testatur
moralis philosophus debemus honorem
[ar° ix ethicorum] Sed quid est hoc Certe inter temporalia

bona excellit honor. Sed et salomon
ille sapientissimus. Exultacio inquit iu
venum fortitudo eorum et dignitas senum [Prov° xx]
canicies. Hec autem videtur secundum eum quod
sicut fortitudo se habet ad iuvenes
Ita et canicies ad senes ac per consequens quod
sicut magna exultacio iuvenum in forti
tudine ita senibus magna consistit
dignitas in canicie. Nec candor est
tamquam corporis de ipsius canicie aliqua
li deformitate presertim cum durare non
habeat nisi quasi per momentum modicum [j ad cor xv]
huius vite de quo dicit scriptura. Ad
dictum corruptibilis vite tempus illi
nimirum vita eterna succedit et cani
cies et omnes seniles defectus recedunt
et sequitur decentissima cesaries iuvenilis
Illius in statu vite beate petit tamquam
non erit quod mihi depingitur cum
enim venit quod perfectum est euacuabitur
canicies que ex parte est et capita elec
torum decentissima cesarie decorabun
tur
Secunda puella attendens
calvicium sic ait O homo
cur de calvicie tristaris cum
magis ad munditiam conferat quod aliqua
in munditiam inducat. Audi scripturam que
dicit Vir de cuius capite capilli flu [leuit. xiij]
unt calvus ac mundus est. Et si a
fronte ceciderint pili recalvaster et mu
dus est. Dices forte in obprobrium
dictum de non nullis accipitur In univer
sis capitibus eorum calvicies. Sed et [Ezech. vij]
per calvicie irrisionem sancte viris
illuditur quemadmodum illusum est he
liseo a pueris qui dixerunt ascende [iiij reg ij]
calve ascende calve. Sed hec licet
utrumque maneant pueriles homines
et mundanos pulcrem stulticia sectan
tes nequaquam tamen movere debent ho
mines maturos presertim celestes

hentes alios et qui non sunt ut ceteri qui
spem non habent Aliud tunc est decalvacio
viris sanctis vel districtis qui spem ha
bent quia quasi per momentum tantum huius vite
luc. xii brevissime pilis seu capillis carent
quibus dicitur vestri autem capilli capitis om
luc. xxi nes numerati sunt Et iterum capillus de
capite vestro non peribit Nimirum ut doc
tores tradunt capilli sunt dati in or
natum homini Sed corpora electorum de
bent resurgere cum omni ornatu igitur
resurgent cum capillis hinc est quod sanctus
paulus qui hic calvus depingitur
non erit in celo calvus sed pulcherri
mis crinibus adornatus Unde calvicies id est
capillorum carentia consistente per dic
tum momentum tantum durante ponde
re seu curare contempnet homo magis
atque qui dubitanter sperat quod restitu
etur ei capillorum ornatus post carentie
que momentanee intervallum spacio dura
turum Sed que erit in hoc calvorum con
solacio profecto ceteris pilosis magis a
lijs ad honores ascendere consueverunt
Unde et verbum puerorum qui helyseo illu
serunt dicentes ascende calve ascende
calve videtur fuisse propheticum de pre
lato ipse enim iam ascenderat a iugis bo
um ad propheticum statum quippe ut re
gum libro legitur Dixit dominus ad he
iiii reg. xix lyam Vade in damascum cumque veneris
illuc helyseum unges prophetam pro te Et
sequitur helyas repperit helyseum arantem
in duodecim iugis boum Cumque venisset
helyas ad eum misit pallium suum super
eum licet etiam legatur quod helyseus fun
iiii reg. iii debat aquam super manus helye tamen in tantum as
cendit quod meo teste scriptura Comple
eccli. xlviii tus est spiritu helye Demum etiam talis
industria ita fundat in calvis qui illam
formidantes quidam ad alium dicebat Si
non vis calvus fugias consorcia calvi

Septimo post premissa ad
dictam consolacionem productam
accesserunt et alij duo testes
super materia premissi capituli graviter
conquerentes Quibus illa mox de suis
puellis ad consolandum eos quasdam satis
ydoneas deputavit

Prima puella defectus et de
formitates oculorum unius corporis
comprehendens sic ait Ad amice tue tris
ticiis de defectu oculorum et ipsorum ca
ligine seu obscuritate vel eciam de
cecitudine Nempe defectus huiusmodi
mortis memoriam ingerunt de facili
Audi quid de hoc liber loquatur gene
sis Senuit inquit ysaac et caliga
verunt oculi eius et videre non poterat gen. xxvii
Notavit quod filium suum maiorem et dixit
ei vides quod senuerim et ignorem diem
mortis mee Sed quid certe me
moria mortis homini est perutilis Un
et paterne persuadetur in scriptura Audi
filium syrach ad suum filium loquentem fili
inquit memorare novissima tua Cu
ave et de hac amonet profecto mul
ta bona operatur mortis memoria
presertim quando premissa oculorum caligo et
obscuritas seu alia defectuosa disposicio
de propinquo indicat imminere Facit namque
hominem studiosiorem ad disponendum do
mui sue Facit hominem penitere vita per
impendere et mundum contempnere Facit
hominem ad feliciter moriendum et ad e
ternam vitam se disponere et preparare se
per sanctis hominibus et devotis tota de
vocione recommendare quia omnia magis
sunt bona quam mala sunt et dicta oculorum

qualitas seu dispositio defectiva De
mumque hec dispositio oculorum quam admodum
et edentulorum defectus magnam illam
virtutem sensualitatis generatam et ingeni
tam nata est confusionem precipue etiam a
lia notabilia deformitate gaudente
Secunda puella
alterius tristis oculorum carentiam
et cecitatem attendens sic ait
O homo ut quid turbaris ex oculorum
amissione hoc namque bonum consecutus
es inde quod supportaris a multorum malorum
visione que quidem videre penus est
quam quod mortem mori est quod minimum certo
cepto quod egregius ille miles Iudas mach
abeus dicebat Melius est nobis mori
in bello quam videre mala gentis nostre et
sanctorum Ob hoc utique quia pre minore
visione malorum cecus supportatur presertim
tamen sic ut pro sua cecitate deo regraci
etur Iuxta exemplum quod quidam in hy
storia legitur videlicet quod Iuliano
apostata sacrificante deo suo apud con
stantinopolim episcopus calcedonensis pre
nimia senectute cecatus qui manu
alterius regebatur eum aperte appellavit
apostatam Cui dicente Iuliano Neque
galileus deus tuus curare te potest re
spondit deo gratias quod te non video.
pietate mundatum Denique etiam democritus
philosophus fertur sibi oculos eruisse ne
videret bonis civibus malis civibus quod sibi
malum estimabat
Tertia puella ad eundem tristem
sic ait Cur turbaris de oculorum
amissione nunquam non fatuum
est turbari de inimici sui perditione et ca
stri ipsius precertim si predo sit destructor
quia destructio si fiat gaudium est gaudendum
quam dolendum Dicit queso est ne iste
Est inquies nec in fictatori locus est
Quid ergo teste scriptura inimici hominis
domestici eius id est sensus corporis quorum
minimum casta sunt ipsorum organa ut
aures auditus nares odoratus oculi ipsius
visus Destructio itaque oculorum est cas
trorum inimici tui destructio ac per inde
ipsius tui inimici captivatio et que ca
stri et ipse oculi predones habeant teste Iere
mia trenorum dicitur Oculus meus de
predatus est animam meam in cunctis filiabus
urbis mee Dices forte quo pacto a
inquio inconsistit hec depredatio presertim
in privatione rerum ac nobilissimarum quibus
homo per visum oculorum spoliatur Audi
nam inquies si res ille Certe visio
seu contemplatio interior et superiorum amor
interior Unde scire quod oculi pecunt ho
minem visione mentis intus et ce
lesti contemplatione Ecce ex hoc faciunt
oculi quo a celestibus avertunt ipsum faciunt
hominem per concupiscentiam quam generant in sensibus
delectari contemplatione quorum intuitu concupiscentiam
generantem per gregorium papam dictum no
vus Non licet intueri quod non licet
concupisci Sed et tranquillianus ille
de democrito philosopho dicit quod excecavit
illum se ipsum eo quia mulieres sine con
cupiscentia aspicere non poterat Concupiscentia ac
subvertit cor scilicet secundum eius primarias
dispositiones deus fecit hominem rectum
contra quod quidem concupiscentia subvertit ipsum
et inclinat inferiorem hominem nam terrestrem
simul ad terrenas delectationes Hinc namque
daniel puer iunior spiritu sancto suo di
vinitus substituto ad unum quidem de in
iquis iudicibus susannam accusantibus
sic ait Species decepit te et
concupiscentia subvertit cor tuum De quibus
etiam iudicibus suo in libro premittit
quod exarserunt in concupiscentiam eius et cum

i math ·j
In hystoria tripartita
trenorum j
gregorius super ezechielem
daniel xiij

terunt sensum et declinaverunt oculos
suos ut non viderent celum per quod hy
storiam liquide patet quod oculi deperdant
animam celestium contemplacione scilicet in specierum
rerum concupiscibilium intuitu visionem
Unus autem sursum stare propter conceptam
delectacionem in rebus infimis oculi qui
hanc causant animam non mediocriter de
perdantur superiorum amore Audi egregium
Gg i. am pastorem gregorium Tanto inquit quisque
a superno amore disiungitur quanto in infimis
delectatur Quod quidem etiam innuit
Bn sr cant ipse pater claravallis sicut inquit per
in desiderij et delectacionis animam volare
non patitur sursum alis suis interioribus
De quibus Johannes mapor dicit sunt inquit
mulieri ale due scilicet ala intellectus ad vo
landum sursum per celestium contemplacionem
et ala voluntatis seu affectus ad volandum
sursum per superiorum amorem Quia igitur
oculi hijs rebus anime utique nobilissimis
et maioris ipsam animam deperdantur inde
est quod oculi tam deperdacionis huius consentanei
non in initio esse hominis in morte Unde
et petrus quidam quondam abbas cla
Gg sr gen revallis cum unum oculum ex fletu cre
matis perdidisset dixit se unum de
inimicis suis evasisse et suspectum plus
quam perditum sentiendare
Uarta puella ad eundem tristem
sic ait Cur hamo doles de
perdicione oculorum quorum quidem
perdicionem non graviter esse ferendam
Eccl xxiii pluribus racionibus persuaderi Audi
Johannem filium sirach Deus inquit vi
te mee extollenciam oculorum meorum ne
dederis michi Audi quoque et tractat hoc
quod dixit in primo libro sancta sincle
in vitis prm tice Si inquit amittimus oculos non
feramus graviter extollencie enim in
strumentum amisimus sed magis gaude
amus quod interioribus oculis gloriam dei
speculamur hec illa Sed et illustre

sonectam audito ad oculos inquit per Ber de remedys fornicacionis
didi quod multis cupiditatibus via est
insuper oculi irritamenta sunt vicioru duces
scelerum Idem itidem oculos perdidi hec
et nos suas voluptates non intelligis
preterea esse innocencie certatem hec ille il
lustris Et bene per omnia Quamvis eo melius
quo et clarius declaravit dixisset certatem
preterea esse in nocencie Nimirum certas facit
non videre ac per consequens non invidere sed mag
na pars innocencie est non invidere Rur
sum certas facit non inpudice videre
Sed et hoc addit ad innocenciam quia ad
modum inpudica visio ad videntis culpam
culpam inquam mortalem et non numquam ad
vise persone spiritualem mortem Quippe
secundum magnum preterea augustinum Inpudicus Aug i. d
oculus inpudici cordis est nuncius Et
nonne huic contingit sepe male vivere
presertim si quasi videntis iam oculi sunt quasi
oculi basilisci sic fixus intuitu inficit
et infectus seu intoxicans corporis
sit visus Et nonne melius est tibi per cecitatem
tate non videre quam sic male vivere propter
quas personam presertim tibi dilectam ipso
tuo venenoso intuitu inficere Certe
sic Nam et si sit oculus tuus nequam
sicut totum corpus tuum tenebrosum erit
tenebra scilicet peccati mortalis et in
fernalis seu dyabolice potestatis
Unita puella ad sepedictum
tristem sic ait Tu hamo
qui te cecum estimas forsitan
verum iudicium si haberes non te cecum
iudicares et per consequens propter cecitatem non
doleres Quippe ut decretorum libro Di. xliv
dicitur Cecus dicitur qui superne contempla
cionis lumen ignorat quam quidem igno
ranciam magis presumendum est in esse o
culos habenti quam ei certis privatus qui per
vacacione oculorum cecus dicitur appellacione
vulgari Nimirum democrito philosopho re
fert ille agellius qui fuit ditissimus

qui omne patrimonium suum suis ciuibus
relinquens athenas profectus est et ibi o-
culos suos eruit ut vegetaciones co-
gitaciones haberet Sed quid per vegetaciones
nisi cogitaciones magis viuaces et per
contemplacionem dedie in diem in altum cres
centes et prosequendo sensibus aliis
pacientibus minime impedientibus certius
et directius et magis continue in deum te-
dentes has nimirum cogitaciones viuacio
res et directius et certius in deum te-
dentes non immerito opatur cecitas corporalium
oculorum Quemadmodum enim sagittarius claudit
saltem unum oculum ut alio dirigente
oculorum certius mittat telum ad me
tam seu terminum Ita clausis per cecitatem
oculis carnis . alius oculus scilicet mentis co
gitacionum suarum visione certius attingit
metam seu terminum i . ad deum finem ultimum
Sed quid perfecto dictas cogitaciones ve
getaciores in cecitate habere multo me
lius est homini quam malum sit homini cecum
esse uel oculos non habere Nimirum cogi
taciones quo sunt vegetaciores eo su
perelaciores secundum quas crescit homo in
gracia et cognicione dei iuxta illud petri
Crescite in gracia et cognicione domini nostri ihesu
christi et nunc et et in diem eternitatis
per tales vero cogitaciones propter intre
mentum caritatis quod ipsas consequitur et
nam beatitudo in gradu perfectiori obtinetur
Cui quidem gradui omnis visio oculorum
corporalis est omnino incomparabilis ita
videlicet quod respectu visionis beatifice bea
tifice secundum gradum ad quem dicto mo
promouet cecitas omnis corporalis visio
vel que eam consequitur est ut simpliciter
quasi non visio quomodo moraliter potest
intelligi illud propheticum oculos habent
et non videbunt Sic quoque et an
thomastice potest intelligi verbum christi
ewangelicum ceci vident

Cecus post premissa ad dominam
consolatricem venerandam
accessserunt et alii duo tristes
quorum unus de aurium alius de auditus
carencia et sua surditate querelam pro-
posuit contra illa cassa conpaciens quatuor de
suis puellis consolatoris gracia deputauit
Prima puella
ad priuatum auribus sic ait Cur
homo tristaris de aurium carencia vi
detur quidem quod non appareret in care
cia hec nel cribus capitis vel aliis
capitegiis posset occultari Sed esto quod pro
pter quod patet et corpus priuo priuatum fuerit
forsitan indicaret malum quidem hoc esset
. sed non sic malum . quin maius bonum foret
subsequens . inde cautela amputans oblo-
quium mali non modo forinsecus inclina
cionem ad perpetrandum sua defendo ni
mirum sicut peccatus multiplicatis cons
cibus et augetur sic per cessacionem ab
actibus disposicio per quam procedit facile
corrumpitur et per consequens homo ad infinitum
li morte suppendii quod manente disposicione
facile incurrisset preseruatur Cuius ergo
hoc bonum quod expauerit priuacione dinatur
et videbis quod nulla est conparacio mali
perdicionis aurium respectu boni quod inde
verissimiliter est secutum
Secunda puella ad secundum
tristem surdum attendens sic
ait Cur homo de auditus
carencia perturbaris tamquam per hoc ma
lum paciaris et tamquam ignoras quantum
inde bonum consequeris quod sit malum de
paciis Ecce hoc intellige quod qui verba
carent surditate hiis suadetur ut
si surdos faciant saltem arte Dicit
namque scriptura Sepi aures tuas
spinis et factis seras auribus tuis
Verum si vis nosse bonum multiplex

q pe iiiº

ast xi

Cum viii

ca xxxiiii atrocius audis sup aurium et auditus carencia sive sic surditate

ad quod surditas te disponit Certe pri-
mum est quod vana non audis hinc etenim
In vitis patrum dixit sancta Syncletice Surdi facti sumus
mus agnoscimus quod auditu vanum amisimus
Secundum est quod imitare surde patens per-
suasionem melius hinc namque quantum ad
Ysa. xxxiii artificialem surditatem dicit Ysaias propheta
Qui obturat aures suas ne audiat
sanguinem et claudit oculos suos ne vi-
deat malum iste in excelsis habitat Ter-
tium est quod audire melius potes auditu ho-
minis interioris hoc namque patet per
simile Orantes enim in silencio et scripos
intelligere volentes multotiens manibus
suis proprias manus aures obstruunt ne per
sonum verborum seu vocum aliorum impediantur
Mt. xi Unde et salvator dicit Surdi audiunt
quod moraliter sic intellige Surdi per ina-
tionem auditus exterioris audiunt audi-
tu interioris hominis Nec mirum quia etiam
ad hoc quod homo excercius aliquid audiat
Ar.° et videat oportet secundum Aristotelem auditum esse
absconditum et visum sine colore Multo
igitur magis requiritur ut homines ex-
terior auditus non impediat ad hoc ut in-
ternam locutionem audiat et mente perfecte
intelligat hinc est etiam quod personis re-
ligiosis que ad verba divine inspirationis
auditu mentis seu aure cordis perfecte
percipienda aptiores quam alii debent esse
certis locis et temporibus silencium Ut
vacet auditus exterior seriosius imperatur
hoc minorum silentem addunt sermonem
de super inspiratione audiendum utilem cir-
Sap.° xviii stantia philo ille doctissimus in mies
Cum enim inquit silencium quietum contineret
omnia et nox in suo cursu iter medium
teneret omnipotens sermo tuus domine exiliens
de celo a regalibus sedibus venit
Demum sunt et alia bona surditatis
que in scriptis sororis mee manifesta
sunt

Tertia puella ad eiusdem tristem
sic ait Nomine homo hunc

expressis dictis sororis mee clare per-
pendis quod certis pluribus surdi melius quam
alii audiunt aure cordis occulta et secreta
verba divine inspirationis et que susurria dei
hominem in tuis secretius alloquitur percipi-
enda mentis occultis De hiis enim absconditis
iob locutus est Eliphas themanites Ad
me inquit dictum est verbum abscondi-
tum et quasi furtive suscepit auris
mea venas susurrii eius Ubi sic or- glo. or.
dinaria apparatus Verbum inquit abscon-
ditum locucio interne inspirationis vel
absconditum quia silenter in corde sonat
sine strepitu locutoris et quasi furtive
quia raptim et occulte nisi enim ab exterioribus
absconderetur interna non penetrat
Suscepit supple auris mea non susur-
rium supple tantum sed venas eius supple
etiam susurrium est ipsa locucio interna
vene vero quibus illa ad mentem manat
venit quia aliquando nos amore aliquando timore
compungit et aliis modis Venas ergo
susurrii furtim audire est occultos
divine inspirationis modos latenter agno-
scere hec in dicto apparatu propter quod
etiam dicit psalmographus Audiam quid lo- ps
quatur in me dominus deus Quasi dicat
tamquam surdus non audies que sonet vel
quid dicatur extra me forinsecus au-
diam quid loquatur in me dominus deus glo. or.
mente a strepitu mundi qui foris inquietat
aversus Reddit autem causam dicens Quoniam
loquetur pacem in plebem suam et su-
per sanctos suos et in eos qui convertuntur ad cor.
Sed quantum bonum per hoc innuitur qui
inquit loquetur pacem Sed quid est Aug. de civitate dei
pax audi magnum patrem augustinum
Tale inquit bonum est bonum pacis ut
in rebus creatis nichil gratius solet
audiri nil delectabilius concupisci et
nichil utilius possideri Hoc autem bonum
loquitur deus in plebem suam qui sci-
licet serviunt ei et magis indigent-
tiam pacis quam ab eo omnes qui volunt

pie viue conversacionem patitur et super
sanctos filios ut non solum patrem he
ant internam in hoc seculo sed etiam
supernam in futuro. et supple loquetur
patrem universaliter in eos qui convertuntur
ad cor. glossa. in eos omnes qui convertuntur
ad cor qui primo excesserant. Vel secundum
aliam litteram qui convertuntur ad cor ad
ipsum et non ad aliud. hec glosa ordinaria

Varia puella

ad tristem eundem sic ait.
Eo homo tu qui sinceritate fo
ris patris te ad bonum multiplex disposi-
nentem interne audicionis nomine pre-
missa bonum aliud singulare expressum ce
mentatis. Ubi dicit sponsa deiformis
Anima mea liquefacta est ut dilectus
locutus est. quod dicitur cum propheta factum
est cor meum tamquam cera liquescens scilicet
quando dilectus anime ipsam animam alloquitur
interna inspiracione. De quo eius alloquio
dicit propheta. Ignitum eloquium tuum
vehementer. Ignita autem cera re-
solvitur et liquescere facit. Ignito igitur
eloquio seu alloquio interne inspiracionis
ac tacta anima velud ab igne cera in
sui dilecti dulcedine continuo resolvitur
et liquescit. Sed quid perfecto tam anime ca
lidum et liquidum sit penetratum sequitur
quod anima sit calido divinum et amoroso elo
quii liquefacta divinorum secretorum ab
dita penetrat. Cum enim anima per calidum
in se ardentis amoris calet ad vocem
dilecti sui super dulcissimam adeo liquescit
et non mirum ad suavitatem vocis eius
agnoscere ac per inde resolutione et liquefacta
factione exstaticam meruit passionem
quid eam impedire posset quin subti-
lissime divina secreta subintraret
et ad eorum quandam eximitatem noticiam
perveniret. Porro cum etiam liquida non
compressus sed terminis magis terminentur
alienis. Quid restat post hoc anime
ex premissa oracione liquefacte nisi quod omnis
eius affectio quasi non inspira natura

subsistens ad modum gutte aquee in
vinum converse quod proprium colorem et saporem
non retinentis resolvatur in ipsius sponsi
sui divinissimam et inscrutabilem vo-
luntatem. per quod consequitur tandem dei
formitatem et quandam deificacionem ut ei
iam quasi nomen conveniat de ipsis in quo
illud propheta. Ego dixi dii estis. Nec mirum
si obliviscar dixi aliquid. non numquam appetat
in voluntate persone eius anima fuit talis

Duo post premissa ad prefa
tam dominam consolatrice accesse
runt et alii duo tristes super
materia premissi capituli querelam ponentes
Quibus maior illa propter eorum consolacione
de suis puellis tres satis ydoneas de
putavit

Prima puella ad utrumque dicto
rum tristium sub indifferencia
predictorum nasi defectum consolandum
sic ait. Karissime defectus nasi quem
patris non te debet perturbare. Valet
namque tibi hic defectum huius. Vis
scire quare. Perfecto eo valet tibi quo
minus prodis in publicum magis quam
domi manens custodis cubiculum tuum pa
tiar sequi redemptoris mei consilium.
Tu inquit cum oraveris intra cubiculum *Mt vi*
tuum Et clauso ostio ora patrem tuum
Et certe ex hoc sequitur quod oraciones tue
erunt puriores et devociores. nec
credas quod etiam in publico esse convenies
hoc sit tempore et loco frequentando totum di
vinum affectum tantum tibi conferat ad pu
ritatem oracionum quanto autem oraciones fiunt
puriores tanto celestibus pulchrius sunt ma
gis exaudibiles Unde post premissa
redemptoris verba sequitur Et pater
tuus qui videt in abscondito reddet
tibi Sequitur etiam ex premissis quod in
tencionis tue oculus erit magis simplex

Can. v

luc xi
mt vi

Sed quid? Certe sequitur: Ulterius salvatoris condicionale promissum: Si inquit oculus tuus fuerit simplex totum corpus tuum lucidum erit. Nimirum quanto quid simplicius tanto purius, et quanto purius tanto lucis divine capacius scilicet in anima que secundum magnum preceptorem Augustinum Tota est in tota et tota in qualibet parte corporis. Certe non sine luce sua ratione simplicitatis recepta. Ergo dicit totum corpus tuum lucidum erit.

Secunda puella ad utriusque testimonium concedens et eodem modo sibi differentiam prememoratorum defectuum consolandum sic ait: Tu homo qui dictorum nasi defectuum alterum pateris scias quod hoc valet tibi, valet et multis aliis. Multis quidem eo valet quo hac occasione nimia eos in tui concupiscentiam deo et sanctis detestabilem provocabis. Tibi autem utique eo valet quo defectus nasi quem pateris est occasio ne aliqui quam plures suos oculos in te figant, qui quidem corporis oculi prominentes et in te defixi tamquam essent basilisci forsitan te suo intuitu intoxicarent. Idemque impudicitiis oculi impudici cordis est nuntius quo recepto nuntio et accepto in affectum malum tuum facile per eum induci posses in temptationem. Ceterum super omnia valet hoc quod carentia seu defectus

ps 44

turpitudinis nasi homines humiliat de facili superbiam que sociam pulchritudinis non sinit in eos regnare que radix est omnis mali que quidem si invalesceret radicem omnium virtutum ipsam scilicet humilitatem exstirparet. Illa autem accepta seu retenta occasione huiusmodi nil est de quo te cadas conqueri reddente te illa si non illius in hoc mundo conviviis, tamen gratam in celo altissimis quemadmodum dictum est illud: Cum essem parvula placui altissimo. Cui quidem soli placere pluris est et eligibilius erit presertim in extremo examine quam toti mundo placuisse. Sed et prius soror mea egregie locuta est de ipsius humilitatis prosperitate.

Tertia puella cum prememoratis associata post nasi vitium attendens [...] officium seu actum odorandi ad tertium quendam tristem iam organum defectum defectu odorandi patientem sic ait: Cave ne parvipendas perceptionem odorum rerum temporalium non semper tibi pretium nec huic possibilium ad ipsarum odores sentiendum. Expedit quidem magis ut contendas spiritualem et delectabilem odoribus virtutum ac odoribus mundo prememoratum in corporibus sanctorum. Neque quanto magis odores corporales parvipendes tanto magis spirituales ac ad spirituales odores percipiendos efficaces et ascendes. Vides forte quod perfecti et delectabiles sunt odores isti. Vere maxime. Nulli enim dubium quin illi copiosior sit quod recipienti perfectionis habundantia ex quo fit in illud recipiens perfectionis cuiusvis redundantia. Scias ergo de odoribus virtutum quod sint perfecti ex quarum quidem quasi redundantia seu correspondentia contingit multiplici scripturarum testimonio miros odores corporales in sanctorum reliquiis sensibiliter experiri. Quippe sic de quodam sancto cantatur: Corpus sacrum quod fuerat apotheca carismatum unicum iam comperat fraglantia aromatum. Cuius historiam tunc reddit. Decebat inquit ut corpus quod per passionem virtutum sic spiritus odoriferum extiterat organum unguentorum fraglantia fieret alabastrum ut odor odori per convenientiam responderet. Sed quid profecto si hoc sic ita hic in corporibus nondum glorificatis nec dum renatis quanto magis in glorificatis cum fulgentissimis tunc virtutum suarum precipuis odoribus nunc sibi unitis ipsis virtutum spiritualibus odoribus in corpora gloriosa per redundantiam corporaliter descendentibus. Et si hoc in aliis sanctis quanto magis in virgine gloriosa quanto et inseparabilius in ipso Christo. Nimirum odores utriusque gloriose virginis exprimunt etiam sub

de sancto dominico

i cq

multas et pulcherrimas metaphoras in
persona eius ita loquens Ego quasi vitis
fructificavi suavitatem odoris Et iterum
sicut cynamomum et balsamum aromati-
zans odorem dedit quia mirra electa dedi
suavitatem odoris Unde ipsa quasi sit
Cantic. cantatur Cuius inestimabilis odor erat
omnibus investimentis eius Et iterum o-
dor unguentorum tuorum super omnia aro-
mata Et e contrario quod videntes filie
syon exultantem in floribus rosarum et
liliis ... ut sit de odore eius
sic quasi sit secundum premissa gratissime
mixtus ex odore liliorum et rosarum
cynamomi et balsami et aliorum bene redo-
lentium Porro quod suavis sit et dictarum
filiarum attractivus odor Christi hoc spon-
sa insinuat in persona sua et sodalium
ita dicens In odore ungentorum tuorum
currimus adolescentule dilexerunt te ni-
Cantic. mis Nec mirum est enim odor eius no-
minis quam odor omnium florum multipliciter
reficiens odoratum quasi sit gratis-
sime mixtus seu compositus ex odori-
bus rose lilii viole et omnium bene redo-
lentium ac herbarum ceterarum que ... odori-
ferarum in agro mundi nascentium utpo-
te corpore figurato In Jacob de quo
dixit pater eius Ecce odor filii mei
Gn. xxvii sicut odor agri pleni cui benedixit dominus
Huius quidem odoris Christi ad odores ali-
orum comparati quantum fore putas precellenciam
Ecce enim sicut alibi probatur supra-
lis odoris suavitas cuiuslibet corporis
In lib. de dilig. glorificati tanto incomparabiliter excedit
p[ar]dis p[ar]te ii naturalem suavitatem odoris rosarum liliorum
et iii c. iiii cynamomi et balsami et omnium aliorum
suo odorabilium huius mundi quanto clari-
tas et pulchritudo corporum glorificatorum
in futuro excedit naturalem claritatem
et pulchritudinem omnium corporum to-

cius mundi etiam celi sydera atque ob
hoc idem capacitatem nostre vel grossam es-
timacionem quod suavitas odoris in corpore
omnium sit quinquagesies est tanta quanta
est cuiuslibet naturalis suavitas odoris que hoc
in mundo potest reperiri Quid ergo de sua-
vitate odoris ~~corporis ipsius Christi~~ sit
maioris meriti Quid de suavitate odoris
corporis ipsius Christi profecto nulli dubium quin
odor corporis sit cuiuslibet quanto fuit ma-
ioris meriti tanto eius suavitas odore
naturalem in mundo reperibilem magis ex-
cedat et suavitas odoris corporis virgi-
nei Nihil multo magis suavitas autem
corporis Christi in immensum Tu ergo
homo qui hiis se ita habentibus speras
tandem ineffabiliter recreari presencia o-
doribus talibus scilicet et tantis ce-
terorum aliorum quam ipsius Christi Nonne
dignum putat parvipendendos esse odores
huius mundi ac pro inde non curandum
si defectum habeas in actu vel instrumento
odorandi Tanto namque haut dubium
perfectius et delectabilius dicta immensa
suavitatem celestium odorum percipies
quanto in presenti magis ad hoc per modum
meriti disponens contempnendo scilicet
presencium odorum naturalium recreaciones atque pro
quibus nunc carendo defectum defectum sen-
sus vel organi quo ipsos sentire pos-
ses

Sexto post premissa ad sup-
dictam consolatione accesse-
runt quatuor tristes super
materia premissi capituli per ordinem consula-
tes Quibus illa mater de suis puellis
consolacionis gratia quatuor deputavit

Prima
puella ad contestatum Christi defec-
tum oris sive carencia at-

cum et deinde ... dolores superioris lingue sive loquele atque dentium carencia seu defectu

tendens sic ait. O homo cur turbaris
propter defectum oris? Esto longanimis et atten-
de statum resurrectionis in quo non erit ali-
cuius membri carencia. Sed et quanto presen-
tem defectum oris et quanto defectuosius fuerit pa-
ciencia sustinueris, habebis os in resurrec-
tione tanto rubicundius pulchrius de-
cencius ac risu iocundius. De quo de
Job viij illo statu dicit scriptura: Donec im-
pleatur risu os tuum et labia tua iu-
bilo. Rursum eciam in presenti tanto melior
homo tunc habebit os illud cordis pulch-
rius et excellencius. De quo dicit psal-
mographus: Os iusti meditabitur sapienciam
et lingua loquetur iudicium. De quo cor-
dis ore meditacio non penes exteriorem sed
penes interiorem hominem attente in magi-
stro Augustino cernit eciam. Accepta bap-
Nono conf. tismi gracia positus apud Ostia Tyberina
cum matre sua colloquebatur soli valde dul-
citer et inhyabant ore cordis pariter
in superna fluenta fontis vite.

Secunda puella ad lingue carenciam
seu defectum attendens sic ait.
O homo si nosses divine providencie
modum non te forsitan adeo contristaret
lingue carencia seu defectus. Solet
namque deus piissimus quod deficit in pluribus
recompensare in temporibus, id est quod in uno
aliquo deficit corporali per aliud aliquod
presertim spirituale ad corporale anagogice
recompensare. Sic enim secundum Ovidium po-
te consilio pollet cui vim natura
negavit. Ita scilicet quod qui vim nature
non habet vi mentis spirituale solet sic de-
stituti multociens visu exteriori visu pol-
lere solent interiori scilicet intellectus con-
firmative vel ymaginative virtutis. Ne-
pe quo ad hoc mira de cecorum indu-
stria referuntur. Fertur enim quod aliquis
cecus visus est qui per tactum panni ali-
cuius cognovit colores eius. Aliquis vi-

sus est cecus qui novit singula in civitate
hospicia in venire et eis de cameris
oneratis vel res aliquas apportare. Sic
Agatha mamillis suis amputatis interius
in anima sic habere mamillas integras habere.
Quid igitur miri si quis in lingua defe-
ctum habens preciosiorem linguam compara-
verit. Quippe apostolus ait: Si linguis hominum
loquar et angelorum. Si lingue angelorum
quas preciosiores esse innuit quas lin-
guas corporeas hominum. Cum maior eciam an-
gelorum linguis hominum queunt loqui a-
liter non dixisset: Si linguis loquar
hominum. Forte non addidisset et angelorum.
Sane lingua secundum mundi sapientes con-
gruit ingustui et loquelam. Nec ange-
lica lingua est inferior quo ad hoc sed
superior. Qualem eciam habens lingua ho-
In hystoria agathe
mo interior quod primo sensit in mente tandem
gustavit eternum. Firmissime igitur te-
ne et nullatenus homo dubites quin in
comparacionem panis obicem pro defectu
corporalis lingue eo vel tandem contingat
tanto interioris exterioris perfectionem debeas
equanimiter tolerare.

Tercia puella muto compaciens
seu balbucienti sic ait. Cur
ob loquele carenciam seu defectum adeo per-
turbaris? Nescis quod alia quedam interioris
hominis est secreta loquela secundum Jeronimum.
Si homini copia defuit loquitur cum deo.
Qua in loquela loquitur homo cum an-
gelis, cum Michaele Gabriele Raphaele,
cum proprio suo angelo. Qua denique loque-
la loquitur homo cum virgine, Johanne ewangelista
et baptista, cum Petro, cum Paulo, cum Magda-
lena, Agnete et Katherina, cum quolibet
alio sancto cumque ceteris quibuscumque de numero
beatorum, cum caris suis vel parentibus
quos sperat esse in societate civium su-
pernorum. Nec mirum quod secundum interiorem
hominem quantumcumque balbuciens sive

mutus loqui potest cum et secundum illud
cantare ei possibile sit paulo hac in
ente Cantantes inquit et psallentes
in cordibus vestris domino Sane quanta cor-
poris sit multitudo quibus mutus loqui potest
omne quod sint dignitatis patet per premis-
sa Que cura igitur est ei si paucis re-
spectiue et multo indignioribus quasi
vinculis huius mundi hominibus loqui non
potest Sed nec transeundum quod sicut dicit
Gregorius Tanto vnusquisque a superno
amore disiungitur quanto in inferius delectatur
Ita profecto tanto vnusquisque ab interno
cum superis colloquio impeditur quanto in infe-
rioris creaturis colloquendo delectatur
Et rursus econtra Tanto quisque mutus
exterioribus magis in superno cum caris
suis colloquio perfruitur Cesset ergo eius
querela de loquele carencia et dicat
verbum quoddam de colloquio cum amicis vel
cum quibuscumque hominibus terrenis quale
verbum magdalene teste illustri virgine
dixit de colloquio cum angelis Nolo
inquit angelos videre nolo cum angelis
manere si ceperint michi multa narrare
et si voluero illis ad omnia respondere
timeo ne amorem meum magis im-
pediant quam expediant hec illa

Carta puella

homine propter carenciam den-
cium contristatum alloquitur sic ait Cur
homo turbaris non habens sufficientem
causam tristicie seu turbacionis dent enim
contristatis eo quod defectus seu amissio
dencium etatem arguit morti appropinquantem
aut eo quod ciborum impedit mastica-
cionem aut eo quia verborum impedit
formacionem aut forsan eo quia vi-
sum tuum reddit minus gratum et decen-
tem Sed nomine hee cause sunt in-
sufficientes Sunt itaque prima cum
eo desinit quod homini ad memoriam

mortis proficit quod nunc ad multa va-
lere neptis mea clare ostendit Secun-
da ad magnam tristiciam non sufficit Nam
per illi defectui leuiter per artem consulitur
quantum cibus masticandus vel cultello vel in-
strumento alio sufficienter comminuitur Par-
vo tercia causa eo minus sufficit quo ad si-
lencium proficit De quo dicit scriptura In
silencio et spe erit fortitudo vestra Sed
et hac in re illa confert consolacionem qua
super loquele carencia paulo ante soror
mea premisit Quarta causa eo multum
deficit quo dencium carencia per annos dis-
solutum risum temperat et restringit quare
magis decet serenata facie ore clau-
so subridere quam aperto ore ridere et
cachinnos emittere hinc namque dicit
illustris seneca Risus tuus sit sine cach-
inno Postremo consuletur hac den-
tulum quod non habet nisi defectum momenta-
neum maxime post presentis breuis vite
tempus in resurreccione emendandum quando
restaurabitur omne deperditum perfectori glorie
competimus pertinet enim alludendo scripture
per dicitur de homine Dentes eius erunt
candidiores lacte quo fiet quod tu e
dentulus potes per tunc restitutis pulcher-
rimis dentibus sine defectu molis et
nunc risu pulchriore atque iocundiore oris
labia cum iubilo aperire Impera verbum
sororis mee superius inductum Repleatur
risu os tuum et labia tua iubilo

Vndecimo post premissa ad
dominam consolatricem acces-
serunt et alij duo tristes.
Vnus qui primo de membris pluribus alter alius
qui postea de solis manibus querela

Gregorius moralium

Augustinus in omni

Ysaie xxx

Seneca

[illegible] spes sup[illegible] vel digitis [illegible] vel multorum aliorum [illegible]

sunt Quibus illa de suis puellis maiores duas ad consolandum eos admisit

Prima puella ad primum

dictorum ystrium sic ait O amice cur de membrorum de quibus intendit carencia perturbaris non deberes quidem Nimirum si heres ea visite quod vel quamque corporum attrasione temptaveris ad aliqua illicita perpetranda vt de perfessionibus vel attrasionibus vel tactibus impudicis specialiter quo ad manus et brachia sive de sputuris lucris deo displicibilibus quo ad digitos sive de non nullis alijs que ad alia membra Econtra autem dictorum membrorum carencia te nata est a temptacionibus talibus plenum supportare quas quidem temptaciones si haberes nescius aut vmquam vincere posses sed verisimiliter in noto succubes vel in parte Ex hoc plane sequitur si de membrorum predictorum turbaris carencia de qua pocius gaudendum esset Audi venabilem Jeronimum doctorem libro inductum Si quis inquit fortitudinem latronis vel pirate erudit et infirmos reddit prodest illis sua infirmitas debilitata membra quibus prius non bene vtebantur a malo opere cessabunt Huic autem sentencie satis concordat illud consilium saluatoris Si manus tua vel pes tuus scandalizat te abscide eum et proice abs te .i. salte corde bonum est tibi ad vitam ingredi debilem vel claudum quam duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem eternum

Secunda puella ad manuum carenciam specialiter attendens secundo tristi sic ait O amice non te perturbet defectus manuum humanarum corporalium Attende pocius ad manus meliores vide utroque de hoc scire Audi ex patrum libro quid dixit sancta Sincletice Manus inquit nostre ex aliqua passione debilitate sunt sed meliores paratas habemus ad usus

inimici temptaciones Et quid mirum quod manus habet homo in melior. cum quod magis est rarum habeat et mamillas quippe ut prius neptis mea perlibauit beata Agatha corporalibus suis amputatis de mamillis interioribus gloriabatur Nam dum ingrederetur carcerem ait ad iudicem Inpie crudelis et dyre tyranne non es confusus amputare in femina quod ipse in matre suxisti ego habeo mamillas integras intus in anima mea quas ab infancia domino consecraui hec Agatha Pari igitur modo et si manus tue amputentur corporales bona cura erit habemus enim et ~~et~~ eo magis integras intus in anima robustiores alias manus fortiorum operum . doctas ad pugnam et contra inimicum Iuxta illud sancte Sincletice pungnatas et bone beatus dixit illa bene certe per omnia Nempe temptaciones inimici iacula quedam sunt venenata mortifero veneno plena cor peccatoris si non scuto fidei patiens habemus et interioris hominis manibus opus illud perobiciamus Quippe fides sine operibus mortua est Aliud scuto quibus parietum manibus acute est meliorem hominem contra inimicum temptantem viriliter dimicare Aliud ergo profecto si bene sic dictis manibus dimicamus mereberis quod ipse rex glorie apprehendet manum dexteram meam scilicet operum et deducet nos ad brauium gloriosissimum huic propheta domino loquens sic ait Tenuisti manum dexteram meam et in voluntate tua deduxisti me et cum gloria suscepisti me

Vndecimo post primissa ad predictam dominam consolacionem accessit et alius tristis appropinquavit

Jeronimus super Sophoniam prophetam ... Si quis fortitudinem

Matthei

Vitas patrum

Vitas patrum

Dauid

pedum carentiam opponens graviter querelam At ista eidem per consolatione tres de suis puellis satis ydoneas deputavit

Prima puella ad predictum triste
sic ait O homo nescis quod de
quibusdam dicitur perpetua pedes illorum
ad malum currunt. Forte inquies ad quod
malum Respondeo non ad unum sed ad mul-
tiplex sive multa Que nam inquies
sunt illa Certe fortassis sunt spectacula
sunt choree. sunt mundi solacia Sunt in-
quies hec mala Sunt omnino Vera
namque sunt quibus ille hostis antiquus
solet uti ad stultorum animas capiendas
Dic michi queso quid rethe sit quod
chorea invicem ducta inqua in circu-
itu impii ambulant ymmo et tripudiant
atque ad sinistram procedentes ad infernum
pervenient et ibidem variis hominibus sunt tri-
hominibus et non potius lascivientibus
bestiis se sociant Sane si contendas
quod sint homines eo quod in porta speciem hominis
passione sunt risibiles contendas et ego
et ostendam quod non sunt saltem racionales sed
tamquam bestie sive et bestiis similes Ad
quorum consorcium tu es et cum ipsis discurrere
propter pedis seu pedum aut aliorum eciam
membrorum carentia impeditus sive hoc
minime tristis Per hoc namque datur tibi
occasio magna contendi interna solacia et
superna Nomine enim discurrendi seu va-
nis discursibus impossibilitas occasione
prestat sum at sit discursus Si ob
carentiam pedum non vales discurrere
per plata spacia terrarum potius discurre
discursu cordis seu pedibus intellectus
seu affectus per immensa et grata ce-
li spacia per celestes officinas ad su-
perna spectacula An non credis illic spec-
tacula esse Sunt utique optima Illic
namque spectare licet etiam mens Vel
mentem celestium spirituum Ierarchi-
as novem choris distinctas Illic
spectare licet patriarcharum et prophetarum
personas reverendissimas Illic spectare
licet martirum victorias gloriosissimas Illic
spectare licet confessorum stolas candi-
dissimas Illic denique spectare licet pulch-
errimarum virginum choreas Sequentes
enim eciam sic canunt Cum pastor inter
lilia septus choreis virginum et tur-
sum Quocunque pergis virgines sequuntur
atque laudibus post te canentes tripudiant
ymnos quod dulces personant Absit autem
a te quod hec unquam sanctus dicta esse
triphatice sive vetus sacrilegum emendare
Nimirum si hec dicta censentur secundum aliquam
similitudinem solum methaforice tu de-
beres contentus esse eo quidem quod simili-
tudinem illam sensu methaforico pre-
ferre debes in immensum sensui litterali
Verumtamen de futuro resurrectionis
statu non est absurdum vel absurdum dicere
ad litteram Vera esse que canunt eciam de
choreis virginum ut secundum Thomam illum
Aquinensem motum agilitatis quod virgines
vel alii sancti habent in virtute sua
exerceant quatenus divinam sapienciam eo
magis commendabilem esse ostendant

Secunda puella

sic ait O quid homo de pe-
dum carencia corporalium adeo perturbaris
forsan inquies quia non possum motu
progressivo ire spaciatum ad ortos voluptatis
nec ad prata virencia vel ad grata
nemora Sed que de istis tibi cura. Sunt
namque tibi possibilia meliora Non que-
ras prata vel nemora vel alia loca
mundi voluptuosa Sed potius iuxta
consilium venerabilis Jeronimi paradisum
mente deambula Sub intellige In
quo est omne lignum pulchrum visu et
ad vescendum suave Ibi est illa virtus ve-
ra palmetum sicut dilatacione admirabil

Gen. iiij facta. Ubi est illa cum emissiones pa
radisus malorum punicorum cum pomorum fruc
tibus. Cum eius etiam persona dicit ecclesiastici
Sicut cedrus exaltata sum in libano.
et quasi cypressus in monte syon. quasi
palma exaltata sum in cades et quasi
plantatio rose in Jericho. quasi oliva
speciosa in campis et quasi platanus
exaltata sum iuxta aquam in plateis
sicut cynamomum et balsamum aromatizans
odorem dedi. et quasi mirra electa dedi su
auitatem odoris

Ecclesiastici xxiiij Tercia puella sic ait. O fra
ter cur unam fructus pro malo.
Vel pro minus bono eligere magis bonum
consulo ut butirum et mel comedas ut
scias reprobare malum et eligere bonum. Mi
Thomas de aquino in libro de spectaculis rerum nimum ut alibi dicitur. Butirum cum melle
commestum est maturum et ideo apte sig
nificat maturum iudicium rationis mali et
discretionem boni. hoc igitur iudicium maturum
comede id est ore cordis masticare satage
ut discrete scias reprobare malum et eligere
bonum. malum reproba quod non dum satan sa
pientissime. sed etiam filius amos de pecca
Ysa. lix toribus nostris sicut pedes inquit eorum
ad malum currunt. Elige igitur pacis bonum
sed cursum illum de quo paulus ait
i Cor. vi Bonum certamen certavi cursum consumma
vi qui et dixerat Sic curro non quasi
in incertum atque sic suasit aliis Sic
i Cor. ix currite ut comprehendatis. Cursorem
putas currit perfecto in celeste patri
sum Nam et conversatio eius erat in ce
lis. Illic certe bonum est ambulare me
lius autem currere. Quippe currens ibi non ha
bit offendiculum. Ubi est grata plani
ties munda prorsus et immaculata quia
nichil inquinatum intrat in illam civita
tem scilicet celestem. Pro cursu igitur pe
dum corporalium in hoc mundo luteo
et fetido elige etiam in prati pedibus
interioribus qui in spacio odorifero post

sponsum trahe. Una cum sponsa quam ipse
sponsus loquitur in canticis. Curremus in
Cant. i odore unguentorum tuorum. Rursum pro
pedum corporalium tardo motu elige cur
sum pedum interiorum velocissimum non quidem
minus celerem nec minus lucentem quam sit ille
discursus iustorum de quibus dicit scriptura
Sap. iij fulgebunt iusti et tamquam scintille in
harundineto discurrent. Denique
pro cursu pedum exteriorum qui multum
laboriosus elige sperare in domino te in cursu
pedum interiorum ad summum bonum properan
te promovere et a labore preservare audi
Ysa. xl rursum filium amos. Qui inquit spe
rant in domino mutabunt fortitudinem assu
ment pennas sicut aquile. current
et non laborabunt ambulabunt et
non deficient. Cogitabis forte aliud
ad pedes interiores cursus ille quos
denotant premisse scripture qui ad do
tem agilitatis gloriosorum corporum. Unde
in futuro pocius pertinere. Sed absit
a te hec tunc cogitatio quippe non solum
motus agilitatis saluandorum membris
corporeis in futuro tanto feliores
quemmus cetis pilibus quanto hic illi pa
tienciis ex pedum carencia solacio
carent discursibus. Verum etiam mo
eodem pacto versus ad alas dicti motus
delectabiles secundum convenientes signifi
cationis methaforam spectant pertinendi interius
pedibus interioribus Si itaque secundum
hec respectu interiorum parum curare
videas usum pedum cum pedes non dedit
solummodo propter usum

Sermo decimo post passa
ad premoratam dominam
consolatricem illustrem
accessit et alius tristis super materia
premisse capituli graviter querulando

Cum maior illa de ad consolandum cum duas de suis puellis satis assignavit

Prima puella

pedum et tibiarum curvitatem et
contractionem ambulandi difficultatem et
claudicationem attendens sic ait Ad
animum tuum revoca propter ista Nescis
dictum de decorum membrorum plasmatore
Unde cecos fecit · surdos facit audire · et
Mr vij mutos loqui Cur non etiam credis eum
facere claudos ambulare et curvos
pedes habentes rectos gressus facere seu
recte ambulare facit utique etiam ista.
Nimirum non fecit claudos ambulare
Enim ipsum qui est vitas constet divo
ipse claudi ambulant per hoc innuere
etiam illis possibilitatem in te perfectionis
Quippe claudicatio corporalis ad perfecte
ambulandum nos nullos commonet qui
propter difficultatem vel deformitatem quam
eis in est ad ambulandum minus delectantur
ambulare in publicum et hii minimus per omnes
propter defectum ambulandi corporaliter
eo perfectius ambulant spiritualiter quibus
hac occasione doctrina secundum paulum co
dicentem Spiritu ambulate Ut dicere
Gal v possint cum eodem Non secundum carnem am
Ro viij bulamus sed secundum spiritum Sed quorsum
putas ambulant Certe versus celeste
patriam ad civitatem ierusalem quemadmodum
et paulus ipse dicebat Alligatus ego
Act xx spiritu vado in ierusalem hujus minimus possibi
litatem per sororem meam prius tractavit Vene
rabilis pater Jeronimus ad quendam scribens
in incolebat heremum inquit Vastitas te
Jeron. i terret Sed tu paradysum mente de
epistola ad ambula quotienscumque cogitatione ac mente
Eliodorum illuc mente conscendis in heremo non
eris Sed quid profecto heremi deam
bulatio non est claudicatio · sed est contra
eam curvitatem et claudicationem pedum cor

porum rectorum pedum et gressuum hominis
interioris grata consolatio et certe quia
ita ambulant de illis potest dici pedes
Ezech. i eorum pedes recti pedes namque intellectus
et affectus ad quorum gressus imitandum
videtur idem paulus dicere Soluta
Heb. xij genua erigite et rectos gressus facite
pedibus vestris ut non quis claudus
erret magis autem sanetur

Secunda puella attendens in
claudo gressus sui deformi
tatem sic ait Audivisti frater clau
dicantis consolatorium remedium contra
scilicet pedum et gressus curvitatem.
Recipe nunc per me consimile consolationis
lationis solacium contra pedum et gressuum
tuorum deformitatem Certe quantum atti
net ad interioris de ambulationis motus
dictum novus sponse in Cant. Quam
Cant. vij pulchri sunt gressus tui in calciamentis
filia principis Sed quid hac perfecto
cum maiori deformis est illius filia
principis Tu de equo quidem ille apostolus.
Unde sic conclusit Omnis ergo prin
xxi moral. ceps Adquam vero filia dicit spon
sus Quam pulchri sunt gressus tui in cal
ciamentis · quasi dicat Valde sunt
puri motus tui in suis oblectamentis
Sciendum est enim autem deiformis tot
ae gressus quot sunt ipsius motus in
deum et perfectus qui miro pulchri
· i · puri dicuntur qui a suis contrariis fe
liciter separantur ac a materialibus com
munibus et medicis nullatenus permittuntur
hinc est quod secundum angelicum illud dyo
Dion. nisium Pedes in angelis significant
motum et acutum et celerem addivina
ambulationem sempiternae motionis
· i · virtute se a materialibus movendi
et intellectualia scindendi · sicut pe
des secant aerem vel terram cursus sui et

celeriter in diuina conficiendi propter virtutem desiderii se semper in deum promouentis conformiter ita quod duo pedes filie principis antedicti possunt dici in presenti duplex virtus motiua distincta per officia scilicet virtus amatiuabilibus se mouendi. et virtus sue acumine aerem scindendi scilicet intellectualium regionem se transeundi et celeriter in diuina conficiendi. i. conficiendi quorum pedum aurea calciamenta ipsis pedibus adaptata et proporcionata. est adoptata sapiencialis lucis claritas et proporcionate dulcedinis virtus. Si non istis calciamentis nullo modo possunt per rupta ardua montuose regionis intelligibilis peragrari. Vnde et hoc aperte expertus in se ipso propheta dicebat. Emitte lucem tuam et veritatem tuam ipsa me deduxerunt et adduxerunt ad montem sanctum tuum et in tabernacula tua. Quasi dicat. Nisi in fideris nobis tu intelligibilis lucis claritate et celestis dulcedinis veritatem non valebimus ad contemplacionis altitudinem peruenire aut in potencias angelicas hierarchias introire ad quas quidem deambulando et angelicas officinas perambulando ceca peruenimus in potencias domini. i. ad optimum consistorium ipsius dei. Sane quo hoc per amplius et perfectius occasione corporalis ad ambulandum impotencie spiritualemque eo amplius dedita corporali in potencia consolacionem recipimus. Vt sic claudicacionis deformitatem pro nichilo reputes cogitantes quod impotentes ad ambulandum antonomastice ambulare dici possunt et quod alii econtra pedes habent et quasi non ambulabunt

Quarto decimo post premissa ad dominam consolacionem supradictam accesserunt due persone secundum duisorum super materia premissi capituli querelas proponentes. At illa easdem more tres de suis puellis consolacionis gracia deputauit

Prima puella ad personam sponsi masculini sic ait. O frater ut te possim consolari vellem a te informari. Nunquid de genitalium carencia te contristet. Dices forte quia huiusmodi carentes membris condempnat lex mosayca. hoc quippe dicit. Non intrabit eunuchus attritis uel amputatis testiculis et abscisso veretro ecclesiam domini. Sed hoc in tantum bona tua tibi sit. hoc enim cerimoniale est abolitum et si placet ex scientia philonis doctissimum audi et contrarium verbum consolatorium. Spado inquit qui non patratus est per manus suas iniquitatem. dabitur enim illi fidei donum electum et sors in templo acceptissima. bonorum enim laborum gloriosus est fructus. In hac verborum serie si ad precedencia respicias necesse est ut hoc nomen felix subintellectum in principio adicias. sequitur conferendo dicas felix spado qui non est operatus per manus suas iniquitatem. Et nota me bene dicit felix cum peraulsa sequatur. Dabitur enim illi fidei donum electum. i. fides non informis sed formata que alias in hac ad iniquitatem genitalibus stimulato sine bonis operibus est mortua. Vel dabitur illi fidei donum electum. i. excellens scilicet fides per dileccionem operans et sors in templo acceptissima scilicet fructus non modo tricesimus sed in medio constitutus Cap^m xiiij

consolacio super genitalium carencia et gaudii impotencia [illegible]

abstinentibus a non suis nec sexa
gesimus ut viduis castis abstinentibus
tam a suis quam non suis Sed multo ac
ceptior scilicet fructus centesimus ut
virginibus vel potius incorruptionis
qui sperandus est eunuchis proprie qui
semetipsos castraverunt propter regnum celorum
Nec mirum quia hoc facere est et labor
intensive maximus equipollens extense
sive multis laboribus et ideo per eam immediate
subiungitur bonorum enim laborum glo
riosus est fructus scilicet fructus centesimus
antedictus vel fructus beatifice fruicionis
in gloria hiis qui bona egerunt re
missus et sic patet quod genitalibus
privato cedit hoc ad maximam gloriam
in quo timuerunt fatui magnam pati
ignominiam

Secunda puella ad eundem triste
sic ait Cur te contristat
generandi impotencia Si est in ea con
libro iiij c. xxx q. j — fusio vel opprobrium aput gentem mulierum
vel aliorum fatuorum aut timor forte
quod uxor tua agat ad divorcium recessum
habe semper ad meam consanguineam in re
lib. vj c. j — meis consolacionem paratam Si vero in
ea est liberorum carencia consolari te poterit
lib. vj c. j q. iij — alia mea consanguinea Ego Specialiter
aut si in ea est quod quis in liberis tuis
nomen tuum ne totaliter pereat consuete
hoc reprobat illa similiter et scriptura
ysa. lvj — Audi ysaiam prophetam Non dicat
inquit eunuchus ecce ego lignum ari
dum supple non aptum ad seminandum. se
quitur quia hec dicit dominus eunuchis
qui elegerunt quod ego volui et te
nuerint fedus meum. dabo eis in do
mo mea locum et nomen melius a filiis
et filiabus nomen sempiternum dabo
eis quod non peribit Audi quoque ad ho
glo. or. — rum intellectum ordinarium apparatum allu
apo. xix — dentem hiis verbis salvatoris Sunt

eunuchi qui de matris utero sic nati sunt
et sunt eunuchi qui facti sunt ab hominibus
et eunuchi sunt qui semetipsos castra
verunt propter regnum celorum hanc distinctionem
repetens dictus apparatus subiungit de eo glo. or.
loquens omnes consolatur quia in lege di
cebatur maledictus qui non reliquerit seme
semper tuam Sed quid Certe contra hanc
maledictionem deus omnes eunuchos
adiecta condicione quod eligant quod ipse vult
i. castitatem et teneant fedus suum
scilicet castitatem consolatur dicens per prophe
tam Dabo eis locum sic nominatum man
sionis perpetue in domo mea in qua man
siones sunt multe et nomen melius
a filiis et filiabus scilicet excellencius
quam si filios et filias genuissent et no
men sempiternum quod non peribit supple
quemadmodum perit nomen quod filiorum proce
atio prius dare Sed nec transeas quod hec
promissa dei futura respiciunt Nam et
in presenti in rebus naturalibus nichil est vita
delectabilius et optabilius secundum
illud gallieni medici notatissimum eu
nuchi ceteris hominibus vivunt diucius

Tercia puella
ad personam sterilem sponsi sci
nei sic ait Soror mea karissima cur
te contristat sterilitas tua sic antiqua
maledictio est mea non apparet Dudum
enim hanc abstulit virgo illa sic et
mater equa ille orta est qui soluens
maledictionem dedit benediccionem Si in ea
est quod es corpore minus acta quid hoc ad
te si virgo es et vis talis permanere
gloriens magis de illius similitudine que
clausa semper fuit et erit in eternum
De qua dictum est in figura Porta hec
clausa erit. et non aperietur. et vir
non transibit per eam. quia dominus deus
israel ingressus est per eam Si vero
es maritata michi loquens mea te quedam — lib. xi c. v.
in hoc articulo consolabitur conforma — vj q. j

Si libros hec desideras pro consolatione
neptem meam super recitas Cuius proles de
consolatione euidenter tibi demonstrabit (li° iiij c. xx cons° ij)
quod licet sis sine fructu ventris non tamen
sine nobilissimo et multiplici fructu me
ritorum presertim si te conserues sine maculatione
corporis Sequali sicut dicit philosophus doctis
simus. felix est sterilis et non maculata (Sap° iij)
que nesciuit thorum in delicto. habebit
fructum in respectione animarum sanctarum scilicet erit
illi tentissimum si virgo est Vel saltem
fructum bonorum operum multiplicium. quod licet
hic operata fuit. tamen post hanc vitam
in respectione sanctarum animarum fructus gloriosus
suorum operum manifestus erit et in me
moria eterna permanebit Sequitur ergo
sterilis et sit iocunda quamuis enim sit tot
infecunda. tamen est eo aptior ad spirituale
generationem castam et mundam Vnde quidem ad
invitando dicit ibi etiam eo quod pulcherrima (Vox eccle)
est casta generatio cum castitate Immortalis
est enim memoria illius. quia et apud deum
nota est et apud homines Demum pro
consolatione sterilis que non parit non est
pertranseundum periculum pariendi Ita dicit
scriptura Que multos habebit filios in
firmata est Et etiam in dolore paries filium (Ap° xi / Gen iij)
Et rursum scriptura alia quod mulier cum
parit tristiciam habet. Nec mirum quia est in
periculo mortis Nec totaliter a tali periculo
perseruat eam pariendi consuetudo Visum
quippe est multociens quod que ante plures
peperit et euasit postea in partu periit
et mortem incurrit

Vnico decimo post premissa
ad dominam consolatricem pre
memoratam accessit et
alius tristis conquerens de senio et de
calamitatibus sue senectutis Cum illa
domina veneranda ad consolandum eum more
assignauit septem pulcherrimas de

suis puellis
Prima puella ad tristem illum scilicet
ait Cur de senectute turbaris
que te in muneribus prefert multis pre
rogatiuis Nempe senes iunioribus pre
feruntur in suspicionibus remouendis et
dispensationibus admittendis In testimoniis
perhibendis et prelatis eligendis Vis
hoc scire perfecto habet puncta omnia non
carent noticia huius iuris et michilominus
reperitur in volumine decretorum diuersis
in locis In magnimoniis etiam locis reperitur
quod licet quanto quis senior est tanto rectius
maioribus presumitur. tamen quod melius est pro se
nectute presumitur dignitas. probitas. scien
tiorum grauitas. sermo verior et iu
sticia equalior. preferuntur etiam senes ipsis
iunioribus in penis seu punitionibus dis
stillandis Vis de hac scire Extra in ante
dicto volumine reperitur quod crimen senium parit
et senectute prefertur Preferuntur vlterius
senes iunioribus in laboribus supportan
dis Vis de hac scire Audi prenum cla
reuallis. felices inquit vos qui in
tractus quinquagesima requiei et iu
bileum anni sicut vitas loquor quibus
iam dixit spiritus requiescant a la
boribus suis Amplius preferuntur senes iu
nioribus in fructibus auctis Vis de hoc
scire Audi cass[iodorum] honeste inquit transs
acta adolescentia superior etas fructus
capit auctos Rursum senes iunioribus
preferuntur in traditionibus corporum inviolabi
liter obseruandis Vis de hac scire Extra
in decretorum volumine vendibili sic habetur
Ridiculum est et satis abhominabile
ut traditiones quas antiquitus a patribus
suscepimus infringi patiamur Vlterius
preferuntur senes iunioribus in presumpti
onibus de corporum deuotione et spiritus fer
uore habendis Vis de hac scire lege
cuiusdam allexandri epistolam decretale in hac
enim de sene quodam episcopo sic habetur
Inter rigor deuotionis et fidei in corpore

(di xxxvij cata / et xxxvj q. vij / ipa)

(Ber[nardus] in / sermone pen / tecostes)

(Cass[iodorus] in q[ua]dam / epla)

(di xij R / dictum)

(allexa[ndri] epi[scopi] de / temi)

senescente non deficit sed cogente
decursum condicione corporali feruor spus
in sublimiora ascendit Eodem que pferun
tur senes iuuenibus in estimacionibus de
sapientia eorum et prudentia habendis Vis
hoc scire Certe senex secundum gramaticos
dicitur a senos quod est sensus quasi talis
Job xij homo sit sensatus Nimirum scriptura dicit
In antiquis est sapientia et in multo tempore
prudentia Unde et sicut dicitur indu
citur in volumine decretorum In pubibus ebla
semi canaces. Hec vero canaces de
signat sapientiam de qua scriptum est hominum
prudentia est Ad hec senes iuuenibus
pferuntur in honoribus reuerencijs et
fauoribus exhibendis Vis de hoc scire
Certe senes magis morum honestate pol
lent quam iuuenes propter quod et maior
eis reuerentia exhibetur Unde et secundum
Bernardus ad theobaldum comitem preceptum clarevallis Reuerenda senectus
dicitur propter morum honestatem Senes quoque
eodem pacto iuuenibus dominantur et ipsi iu
uenes certis pribus se eis seruire digne
debere arbitrantur Audi illum ciprianum Sic
Ciprianus de abusionibus inquit in senibus sobrietas et morum
perfectio requiritur Ita in adolescentibus
obsequium et subiectio et obediencia recte
debetur Postremo pferuntur senes
iuuenibus in laudabilibus condicionibus
ipsorum senium etati attributis Vis hoc scire
Audi post pmissas senium et senij commen
daciones preter quod illas tamen in pmio
huius tractatus sicut sorores cum ante uestras predicauit quam ma
gnus ille antistes Ambrosius dicit de
Ambrosius in exameron libro v senectute Senectus inquit ipsa in
bonis dulcior in consilijs subtilior ad con
stanciam subeunde mortis paratior ad
reprimendas libidines forcior In firmi
tate corporis sobrietas mentis est hec
ille Sed et salutis quidam senectutis
In libro de officijs ciceronis commendans hec inquit etas non aponit

tibus et tyrannis liberat voluptatibus
imponit finem libidinis frangit impetum
viget sapientia ut in multis et sanciora
dat consilia Tamquam est miserie et felicitatis
est principium recessus a periculo ad bravium
ascensus perfectus in inito et disposito ad
pfectum
Tremunda puella sit ait Nunc
frater uel quia verbum illud au
Ecclesiastici xli diuisti O mors quam amara
est memoria tua Nec mirum quia ut
ait ille princeps philosophorum aristoteles Finis omnium Aristoteles iij ethicorum
terribilium est mors Illud igitur non sit
tibi ad turbacionem sed ad solacium quia
contra dictum terribile et non nullis
tam graue et horribile est munim
men atque subleuamen et ne in lon
gum sermonem protraham Vis scire
quibus illud terribile sit graue quibus
ue sit leue Certe graue est iuuenibus
et magis leue senibus Nempe hoc
bonum habent senes quod facile contempnunt
mortem et quod mors est eis leuis Au
di ipsum filium syrach O inquit mors Ecclesiastici xli
bonum est iudicium tuum homini indigenti
et qui minoratur viribus defecta
etate Audi quoque et aristotelem Omnibus
inquit fit corrupcio propter caloris aliquem
defectum propter quod et pueri passionibus
aduenientibus in senectute velociter mo
riuntur propter paucum enim esse calidum
velud pro minimo euaporato in multitudine
vite si qua molestia vtique parvula a
to extinguitur quemadmodum enim momen
tanea et parua in ipso flamma existente
propter paruum motum extinguitur propter quod
sine tristicia est in senectute mors
nulla enim violencia ipsis contingente
moriuntur sed in sensibilis autem absolu
cio fit anime hec aristoteles Hinc et ille
egregius rethor tullius Mors inquit tullius

contingit adolescentibus adversante et
repugnante natura et ideo gravius Senibus
vero venit tamquam sponte nulla vi ad
hibita et ideo levius Sicut ergo poma ex
arboribus si cruda sint vi evelluntur
sed matura et cocta decidunt sic vis ado
lescentibus vitam aufert senibus maturitas
Frustra vero sperat adolescens cum
se vel promittit diu victurum quid enim
stultius quam incerta pro certis habere quando
etiam illa etas multo plures quam senec
tus habet mortis causas facilius enim
in morbos adolescentes incidunt gravius
egrotant tristius curantur hec ille
rethor Est addendum quod sicut dicit
Ambrosius / Bernardus — tam magnus ambrosius quam pater clare
vallis Mors in iuvenibus quidem est
in insidiis In senibus autem in ianuis Se
nectus illorum mors finis est omnium tribulacionum
nec semper amara omnibus sed in iustis
ut pro alligato in laco dicit scriptura
Etiam puella
sic dicit Cur homo de senio
tristaris non deberes quidem Nam
omnia bonum appetunt Sed tu signum in
Aristoteles primo ethicorum — bonum et de bono habes Dices forte
quod est illud Certe qui multum scit
reputat se signum habere bonum quod videt
circulum vel aliud vini venalis signum
Sed quid Certe istud in sene locum
habet si sit tamen ut esse debet Vide
licet ut dicat veraciter cum propheta
Sitivit anima mea ad deum vivum Ve
rum per senectutem et eius accidencia
hoc signum habet quod cito patiet hoc quod
sitivit in eternum gustare eternum scilicet
convivium quod faciet dominus vindemie
defecate et hoc precipue in illa et de
illa que de se dicit Ego quasi vitis fruc
tificavi Potissime autem in se et de se
Ysaie xxv — ipso qui est vitis vera qui et botrus
ille est De quo sponsa magnam in eo
significans gustandam dulcedinem

dicit in cantico Botrus cypri dilectus can i
meus michi in vineis engadi Et etiam
dicit Introduxit me rex in cellam can ii
vinariam ordinavit in me caritatem Vir
sum nomine hoc signum bonum est et valde
bonum per quod captivus incarceratus
cognoscere potest se quantocius liberandum esse
vel per quod navigans in mari magno
indicare potest quod cito patiet ad partum
pertingere Aut per quod peregrinus potest adver
tere quod cito possit ad patriam pervenire.
Certe omne tale signum est multum con
solatorium Sed quid perfecto anima hominis
que secundum magnum patrem Augustinum est Augustinus de quantitate anime
maioris quantitatis excedens quantitatem ce
lestis corporis hec est pro quanto quasi in pressi
one in hoc mundo ac si propter inde dictum
sit In mundo pressuram habetis Iacet Joh xvi
quasi incarcerata mundi quasi in sterquilinio scilicet
in putredine vel sui corporis dicente scrip
tura homo putredo et filius hominis
vermis Sed hoc senex pro ipsum se Job xxv
mel et eius accidentia signum habet apud
se quasi infallibile quod in proximo
saltem secundum animam liberabitur de predicto
carcere Est etiam homo in hoc mundo
vel tenere amaritudinis navicula per
navigans quasi in mari magno amaro
ac tempestuoso Sed si est senex ac
quasi iustus probabile signum habet citius
perveniendi ad portum salutis Certe
hinc etiam illustris Seneca verbo
portus utitur in hac materia Gratias
inquit ago non senio in animo etatis Seneca xxvi epistola
iniuriam cum senciam in corpore cum vicia
et cum viciorum ministra senuerint Viget
animus et gaudet non multum sibi esse
cum corpore porcio est aliqua magna rerum
fascis deposuit Denique cum simus in corpore pe
regrinamur a deo et simus advene et
peregrini in hac valle miserie Sed ho ii cor v
mo si est senex signum habet penes se

Prosper in libro epygrammatum

per de dicta valle ad celestem patriam prescertim virtutum lucifluis gradibus cito potuit ascendere et prospero itinere. Dicit ille prosper ad patriam vite de noctis valle vacanti virtutum gradibus scandite lucis iter

Varia puella sic ait Cur homo odis quod potius est amandum

Cur de hoc tristaris quod est iocundissimum Et certe utrumque horum tibi est pro stulticia imputandum cecco qui turbaris propter somnum. Facis quippe in hoc contra sapientissimi cuiusdam auctoris iudicium forsan inquies quis nam est ille Est profecto vir illustris Seneca loquor qui

Sen. epistola xij

propter doctrinas suas traditiones salubres tres vir esse deprehenditur tocius virtutis. Quid inquies dicit iste Ecce primo inquit amplectenda et amanda est senectus plena est voluptatis si illa scias uti Deditas vino poma extrema delectat quod ipse iocundissimum hominis voluntas habet in finem suum differt hec ille primo Secundo quoque sic dicit Iocundissima etas est senectus. iam non tantum precepis quod dulce est cupiditates fatigasse magnum expectata gaudium aut reliquisse Idem etiam tuis repetitur sic dixisse magnum expectata gaudium cum puerilem animum deposuisti et te in

Sen. epistola xvj

virilem philosophie transtulisti Sed nimirum hec duo sunt sibi contraria Sunt omnino saltem debita scilicet puerilem animum deposuisse et nimirum philosophie se transtulisse id est pro amorem sapientie ipsam sapientiam sibi desponsasse et ad modum viri in sponsam accepisse quippe philosophia amor dicitur sapientie Et quod gaudium sponso sponsa sua prestat testatur philo ille doctissimus de ipsa loquens Intrans inquit

Sapientie viij

in domum meam conquiescam cum illa

Non enim habet amaritudinem conversacio illius nec tedium convictus illius sed leticiam et gaudium

Quinta puella sic ait Ut autem arbitror quod non tantum propter somnum turbaris quod propter accidencia et sequelas senectutis puta propter rugosam faciem propter oculorum lippitudinem et obscuritatem propter palorem et defectum nativi coloris et quod mutatur in medijs Et quia senex omnibus est amabilis quam iuvenis Sed queso tibi hec adultas et iudicio non deficias Nempe si senectus rugas habet in mente scilicet rugas duplicatur Si senectus habet obscuros et lippos oculos corporis tunc iuventus patitur cecitatem vel maiorem lippitudinem oculorum mentis Si senectus defectum habet in corporali colore tunc iuventus defectum habet in moralibus virtutibus quorum caret pulchritudine. De quibus loquitur pater clarevallis. habent inquit mores colores suos. hinc et odores nigra sed vicia virtus autem candida est Ulterius si senectus facit hominem secundum corpus incurvatum incedere tunc iuventus reddit hominem incurvatum et depressum mente nec sinit eum equaliter senectuti esse erectum in virtutis culmine In sene enim attestante doctore tali epistola supra pro priore mea dicta Vergente deorsum condicione corporali fortior spiritus consurgit in sublimia Denique si iuventus plus diligitur quo ad nos sive parvus tamen gratior oculis faciorum tunc senectus magis est amabilis et grata mentalibus saltem oculis exceptorum sapientie devotarum et super omnia oculis beatorum Nunc ergo vide quid horum melius. pie non secundum id quod convenit perfecto melius est esse iuvenem et recentem secundum interiorem hominem

Bernardus super cantica

epistola decima tercia

et [illegible] similem secundum exterio-
rem [illegible] quod sit eciam iuuenem
lem esse et recentem secundum exteriore[m]
et secundum interiorem esse veterem et defi- 2 cor. iiii
cientem Sed econtra sicut doctor gencium
doctor quia noster paulus tradidit licet
hijs qui foris est noster homo corrumpatur
tamen is qui intus est renouatur de
die in diem Rursum haut dubium multo
melius est intus siue secundum interiorem
hominem quod deus omnium princeps principaliter
inhitat mundum esse et pulchrum quam
aliquali immundicia uel deformitate
hominis exterioris quod sit eius mundum esse
uel pulchrum secundum exteriorem quam immun-
dicia uel deformitate hominis interioris
Nec minus comparato exemplo patet
Homo enim quilibet non carens sensu
vel racionis vsu non plus haberet vellet
perfectim in magnorum hospicium preciosa
domum pulchram mundam ac bene deper-
tam quam exterius esse deformem et fedam
intus Certe sic Sed quid confert o
inter senectutem et iuuentutem seu in-
ter senes et iuuenes comparacionem facit
sic hinc ut in pluribus faciendo iuuenes plerique
quia contrahunt deformitates et immundicias
vicorum hominis interioris ymo et ex-
terioris extra quod sensibiliter non appareat
sed mundior et pulchrior exterius videatur
Sed per senectutem uel ante uel saltem
tem valde multe tolluntur deformita-
tes et immundicie interioris hominis licet
exterius ipsi senes minus mundi et pulchri
appareant corporalibus oculis quorum tamen
semper exterior deformitas quam tamen illis ap-
paret qui intus tota sit Vel visum ac-
tualem interiorum oculorum tue non habent
quorum visum si actualiter haberent maiore
per cognicione intuitiua tanta in se ut
vetula mulieris eius claritas sic totam
hominem intus et exterius informans

et illustrans appareret quod per tuc defor-
mitatem exterioris hominis forsitan non
sentirent quemadmodum si mira claritas so-
lis vetulum aliquem vel vetulam to-
taliter illustraret Vel sicut si in mundum
aut desertum deforme vitro eius solis clari-
tas totaliter penetraret
Cota puella sic ait Cur a-
mice per consolacione tua non at-
tendis quod senex pulchrior est
quam iuuenis eciam in corpore licet anima
mediante Nec de hac tue mediacione
tamquam derogante quam eciam velles ornari
et pulcher reputari pulchra veste
mediante Aliud vero in corpore pulchri-
tudinem consequitur pulchra anima mediante Seneca in epistula
Vnius rei accipe testimonium illustri viro
seneca referente Hominis hunc enim
ex deformitate corporis anima non defedatur
vel inquinatur sed ex pulchritudine anime
corpus decoratur et ornatur Vis
huiusmodi scire racionem Certe corpus non est
forma anime et ideo deformitatem suam sibi
soli retinet Nec de illa informat
animam immediate uel eciam mediate Anima
vero est forma corporis et ideo eciam cum
sua pulchritudine quam semper in quacumque
subiecto fuit secum defert ipsum subiectum
quod informat scilicet corpus hominis eciam
formaliter ornat Dices forte quare in
parte intus et exterius non solum in
profundo sed eciam in superficie et quia secundum
magnum patrem augustinum anima tota tamquam Aug.
forma formaliter est in toto et tota in
qualibet parte minus aliter quam anima sit
illud quo corpus formaliter viuit si
tamquam pars corporis anima informante ca-
ret illa pars necessario viua esset Aliud
ergo confecto in animabus iuuenum quibus
passiones magis quam senibus dominantur
eciam per hominis magis attende deformitate
deo abhominabilem viciorum que in animabus

semoris in quibus passiones iā non
regnant in esse psumendum ē grata
deo virtutū pulchritudine q̄ scdm p̄missa
corporibus suis vna secū formalit̄ af-
ferunt et gaudent quare nisi stet p̄te
deo recipiente pulchrior ee potiis qua
si esses iuuenis etiam in tuo corpore.
Nec causeris q̄ hec pulchritudo p̄n
tibus in hoc mundo nō valeat sensibi-
appere Sufficiat tibi ad gl̃az q̄ celes-
tibus ciuibus nota esse patit̃ intuiti
ne et archilorum et tribulis p̄t int̃ nate
spē saltem claro lumē cordis apām indi
tante

Septima puella sic ait Cur
gaudeo q̄ q̄ris q̄ sis senex tu
post modicū corruptibilis uite
tempus cessare valeat querela tua Ni-
mirū quo tu senior es eo magis dis
ponis ut disponas scdm p̄sonam quer-
sationē veterē hominē qui corrumpit̄
scdm desideria carnis et renouabis spū
mentis induens nouū hominem eo q̄
magis appinquis ad gratissimā inte
tas homis iuuentutem que hic qui
dem ē p̄cepte In patria aut̃ sem actus
attingenda Illic enī tu venit quod
p̄fectū ē euacuabitur quod ex parte
ē tu nō iam in homo interior re
nouabitur sed renouatus p̄fecte non
indiget ultius renouari de die indi
em sz de die glie in diem glie qn
iam formosus ē in stola sua indutus
stola glie decoratus vna stola se-
cunda q̄ dereliqua

Octo decimo post p̄missa
ad illustrem dnam con
solacionem accessit et

quedam uetula satis [illegible] tristis
et turbata congrēs [illegible] de gran
deua etate sua Cui ista compaciens ad
consolandā eam tres satis ydoneas de
suis puellis eidem mox admisit

Prima puella
sic ait ad bona matrona nō
turberis de tua etate gaude potius
quia nō es iuuencula sed magis ab
adolescentia elongata De cuius de-
fectu magnus loquens ambrosius Vicia
inquit ē lapsu adolescentia quia ui- ambrosius de viduis li° p̄mo
ciarum estu cupiditatum feruore calens
inflammatur etatis Gaude igitur q̄
vetula es a uetando dicta. ut pote
quā male facē uetat nā q̄si id circo
subportas apinguia Quippe mundus
caro demonia diuisa mouent plu-
rimū iuuencula Bella michi uideo
bella parantur Tu aut̃ magis glieris
in victoria contra carnis et mundi in
pugnacionem ē parata Spem q̄ habes
etiam vincendi demonia eo q̄ tibi nō
preualent mundus et caro q̄ duo sunt
ipsorum demonum p̄cipua instrumenta.
Verū si mundus uel demonia p̄ sup
bie viciū te temptarent nullo etiā
inpugnacionis genē magis tibi quā
iuuenculabus parata ēēt victoria Ni-
mirū licet visum sit qnz mundū de
moni laqueis plenū esse tamē au-
ditū ē diuinitus q̄ omnes illas hu-
militas posset euadere Sed quid cer-
te ad hanc victoriatam virtutem p̄
senectutem et eius actiua multo
magis es disposita q̄ si eēs iuuencula ambrosius super beati in maculati
dudū ad hac p̄dictū magnū antistite
Vata inquit sane iuuenibus ē humi-
litas Ideo q̄ mirāda dum etas iu-
get dum vires solide dum sanguis
estuat dum sollicitudo nescit dum
ignorat debilitas dum leticia sequit

ca 7 xvi 7 amicos cōplacet ... vetula ... grandeua etate ...

tatur tunc fervet iactancia. tunc se
iniectitus extollit affectus tunc humilitas
quasi vilescit abiecta contempnitur. Domum
redeundo ad pera motiua gaude de hac
quod ab adolescencie lapsu es remota quod quantum
tua senectus magis quam in flore etas consu-
mit esse sancta et deuota quadmodum et
magis est munda. Hinc etenim de sara que
senex erat et vetula legitur in libro ge-
neseos Desierunt sare fieri muliebria. (Gen. xviii)
quod quidem dicitur de corporali eius mundicia
id est mundicie veneree voluptatis incorpo-
rata. Unde et quasi deridendo tantam
ratione dixit Postquam consenui et dominus
meus vetulus est voluptati operam da-
bo Quasi diceret talis opera amodo de-
risione digna

Fecunda puella sic ait. Cur
mater bona de senili grauaris
etate Utinam te ipsam ab intus
cognosceres et uideres quanta ibi mundicia
tua consequatur etatem haut dubium
inde ualde grauares. Nimirum de simili
tibi secundum nam audi talem etatis sue
quedam Elizabeth baptiste mater consideratori
tue offero de qua magnus pater au-
gustinus Erat inquit elizabeth senilis (Aug. de s. Jo. bap.)
corpore sed fecunda virtutibus tarda so-
boli sed non tarda deo. Fetus elizabeth
sterilis non ablatus est sed dilatus
donec transiret tempus carnis pas-
sio corporis cuiusque necessitas voluptatis cau-
sa cupiditatis sensus et tactus quod humana-
nam consumit grauat ancietate. Con-
stanter mundabatur enim longo tempore sac-
rificij domus sanctitatis hospitium angelis do-
micilium aula sancti spiritus dei templum
Et dei templum estis vos inquit apostolus
et spiritus dei habitat in vobis. Hec
magnus pater. Et nota quod dixit donec
transiret tempus carnis passio corporis
usque ibi inclusiue mundabatur longo
tempore quodquidem totum naturale erat licet non
hiet quod sequitur ex natura solacet ut

esset sacrificij domus sanctitatis hospitium au-
la sancti spiritus dei templum Sane tempus
de quo premittitur erat naturale et post simile
mihi tibi conueniens pari pacto sicut ipsam
ecclesia te dispone ut sis et tu sicut ipsa
dei templum conforte ad hanc naturali condicione
qua es et tu iam mundata longo tempore
Ipse etenim qui fabricatus est aurora et so-
lem quique frondes et flores ac multi-
genus auium et cetera auiaria adeo ex-
cellenter depinxit innata que pulchritudine
decorauit putas in venta mente tabula
rasa in qua nichil est depictum tamquam mundo
status ymaginum formandarum receptiuo va-
cabit ab opere artis sue pictorie et
non disponet etiam te in habitaculum sibi
absit. Immo sperare habes quod non modo per
eum depingeris ut similitudo templi sed
potius sanctitatis hospitium et verum templum
dei

Tercia puella sic ait. O bona
mater multo potius super etate
tua consolari Nempe scire de-
bes quod iste vetule seu deuote dissolutis
puellis iuniores sunt censende etiam
secundum corpus Vis scire quo pacto.
Certe nunquam corpus magis est nouum per-
sona illa magis iuuenis est censenda
Sed quid. Certe corpus iste vetule
seu deuote magis est nouum quam dissolu-
te puelle. Nimirum iste vetule seu
deuote non sunt solum spiritu mentis re-
nouate. sed etiam nouo corpore renoua-
te quidem castitate spiritualis doctrine audi
sermone magni augustini patris et forsitan (Aug. in s. de penitentibus)
augustini Olim inquit per prophetam dic-
tum erat Effundam de spiritu meo super
omnem carnem. Et alibi Emitte spiritum
tuum et creabuntur et renouabis fa-
ciem terre. Uere nunc noua est mira
proles faciesque terre dum spiritualis in nobis
fructificat in mundo doctrina. Hec ille

Sed tu forsan dices ad hec quomodo
Ecce terra huius mundi dum singulis an
nis novos profert flores et fructus
videtur in novata continue Is qui plan
tat et rigat dicere possit Ecce nova
facio omnia Quare et tua nunc corporis dum
corporali doctrina corporalis mea resultat
bonorum operum fructus videtur esse nova
Numquid per hoc renovatio mentis videtur
in novitate corporis redundasse Sane
licet prius capitulum nonum loquatur de
etate vetularum facile tamen dicta in
eo reduci possunt ad grandevam etatem iuve
nilem factam etiam vetularum

Capitulum decimum septimum continens consolacionem super debilitate corporis et carencia fortitudinis corporalis

Anno septimo post pre
missa ad predictam dominam
consolacionem accessit et
alius tristis conquerens
de sua debilitate et carencia fortitu
dinis Cui illa consolatrix tres de
suis puellis satis gratas deputavit
Prima puella
ad tristem sic fertur ait Tu qui
turbaris de carencia fortitudinis cor
poralis nequaquam te deberes taliter habere
si reverendorum patrum et sanctissimorum pa
trum sententiam attenderes Audi quid dicat
Bernardus in apologetico — pater clarevallis Semper inquit in ro
busto et vegetato corpore animus mol
lior iacet atque tepidum cor et rur
sum in corpore debili et infirmo fortior
viget promptior quod spiritus quod utique ex
perimentum in se contestans apostolus Cum
infirmor inquit tunc fortior sum et
potens Audi rursum quid dicat pr
Ieronimus super Amos libro 4° — alius venerabilis scilicet Ieronimus For
titudo inquit corporis inbecillitas anime
et rursum inbecillitas corporis est
fortitudo anime Nunc ergo vide quid
eligas constat profecto cum dicta duorum scilicet
tantorum patrum auctoritate contineat veri
tatem si elegis corporis fortitudinem quod
male eligis eo quidem quod minoris por
cionis fortitudinem eligis cum gravi iactura
partis potioris et maioris Nonne huius
memor es quod pridem asseruit soror
mea quod videlicet quantitas anime excedit — capitulo primo [?] consolacionis [?]
sua magnitudine celestis corporis quantitate
respectu cuius corpus humanus immo tota
terra secundum boecianam consolacionem vix
locum puncti videtur habere Dicta igitur tua
consolacio clare videtur esse talis ac
si eligeres minimi pedis articulum esse
fortem et totum residuum corporis
tui sibi esse debilem cum tamen pocius
gaudere debeas de corporis debilitate
tamquam de signo probabili quod animam habes
fortem Rursum constat quod dicto modo
eligens male eligis cum servum domino
suo preferres quippe corpus servus
est dicente doctore gentium Exhi — Ro vi
bete membra vestra servire Homo vero
secundum animam teste philosopho gentilium est
dominus actuum suorum cui tamen anime servi
cio derogares et quid peius posses fa
cere qua preterea animam tuam cum ea no
bilem et insignem velles rustico cor
pori subiugare cum eam secundum premissa
velles esse inbecillem mollem quoque
animam tuam et cor tepidum ut
tum deo abhominabilem Ubi nam le
gisti dixisse deum Quia tepidus es in
cipiam te evomere ex ore meo Gaude — Apoc iii
ergo pocius de corporis inbecillitate
qua eciam ratione gaudere habes de anime seu ani
mi fortitudine sive spiritus promptitudine
eadem ratione non debes tristari de carencia
fortitudinis corporalis sed magis gau
dere debes de inbecillitate corporis

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Secunda puella sic ait Sime-
onem vel quandoque audiuisti scriptu-
ram dicentem Ne glorietur fortis
Ier. ix. in fortitudine sua Sed quare hoc. quia
fetto secundum poetam consilio pollet au-
dorum nec negauit. Rursum autem alia scrip-
tura dicit Melior est sapiencia quam vires
Sapie. vi. et vir prudens melior quam fortis Elige
igitur non modo rem meliorem sed quod tu
ipse sis melior. hoc autem non fit per
fortitudinem corporalem sed magis per pru-
denciam que quidem facit consilio te
pollere quod tibi inter magis est pessime
dum sic caret fortitudine quam si in corpore
sis robustus Quod si esse appetas
et decontrario doleas quid aliud erit
tibi ad verecundiam inuertendum nisi quod
te ipsum non desideras esse meliorem
Si itaque robustioris corporis vigore ca-
reas gaude tamquam signum habens hominis
melioris

Tercia puella sic ait Cur homo
appetitu fortitudinis corporalem
tu in hoc mouearis cum rem pro-
pter minus modicum fortitudo illa durat
Secundo quod corpus quo est fortius eo
tamquam hostis validius te impugnat
Vis scire quod non durat audi scriptura
Ecc. xl. Modicum inquit corruptibilis vite tem-
pus Sed quid Certe etiam reputatur
in scriptura modicum tamquam nichil et
bene In omni enim morali facultate modi-
cum pro nichilo reputatur. Et quod inde mi-
to contemptu habetur Quibus forte in
quos confecto viro proprie pollente.
Nempe magnitudo in quantitate hominis sola
videtur pendenda et longaliter expecta-
da futura in corporis fortitudo in quo
in futuro statu erimus infatigabiles
Ysa. xl. teste filio amos Current inquit
et non laborabunt Erimus etiam im-
passibiles multo magis in statu

glorie quam corpus ade in statu innocen-
cie quod secundum thomam aquinensem nec Thomas super iiii di.
ignis vrere nec gladius scindere potuisset xl ini quest. de im
et tamen horum sensum habuisset. passibilitate
parte si vis scire quod corpus te impug-
nat Certe vnum illorum est atque modum
de quibus famose dicitur et solempniter
cauent amicus caro. demonia diuersa
monent prelia Vis autem insuper hoc Insequitur de
scire cum quibus adiutoribus te impingit omnibus
Certe cum domesticis et externis do- sensibus
mestici sed non domiti sunt sensus qui in
malum ab adolescencia sua Extranei
vero sunt ipse res sensibiles cum turmis
suis maximis corpori apparentes tibi Gen. viii
et se apponentes tibi diuisis sub vexil-
lis contra te suas acies dirigentes
Nempe primo res pulchre et ad viden-
dum delectabiles sub formali sua racione
obiecta tamquam sub vexillo suo proprio te
impugnant Sic primum sonum et
toni cantus et sermones ad audiendum
delectabiles postremo affabiles et amica-
biles sub formali sua racione obiecta tamquam
sub suo proprio vexillo te impugnant
Sic et primum res odorabiles et gus-
tabiles ac etiam tangibiles. postremo
delectabiles et suaues sub constitutiuis
vexillis te impugnant quorum omnium
quos habent impugnandi sicut precipue hosti-
les et terribiles quod impugnant corpo-
to impetu nature sue modum preter
vel ab impugnando cessare aut pre-
nescientes ac hominem non modo capere
sed magis accidere cum ipsius corporis im-
pugnaciones ruina cupientes et hunc
morem gerunt contra hominis salu-
tem tam secundum philosophos quam secundum theo-
logos et sanctorum tradiciones Sa-
ne omnes predicte acies sunt in malum
hominis proprie sano et robusto corpori

tia pars ... ostendit consolaciones in quo sunt exhortacio vel amissiones et grauamine infirmitatis corporalis

servientes Ergo quo dilucide patet hoc esse contra racionem quod homo de hac turbatur quia non habet corporalem fortitudinem

Sermo sextus post premissa ad prememoratam dominam consolatricem accessit et alius fratris nimis querulando de grauamine infirmitatis de illa eius pro consolacione mox adiunxit septem satis speciosas sponsas de suis puellis

Prima puella ad illum tristem sic ait O homo tu quis es qui de infirmitate tristis es dic michi queso es ne dei amicus aut dei aduersarius Si quidem aduersarius es scias quod tua infirmitas citacio est de parte tui deo faciendam Vt si non contimatus sis pacem ad quam citatus es multam habebis Nimirum omnis offensa tibi dimittetur et in super pax tua quasi tui regno celorum emitur Porro si sis dei amicus scias et ipsum velle tu amicum tuum esse Quippe ego inquit diligentes me diligo Habeto cogitatum tuum in domino amico tuo qui de omnibus tibi necessariis cogitabit ipse scio si etiam sit amicus fac sicut amicus ut qualem deus te esse voluit sanum vel infirmum tales voluntate velis esse. Nempe magna est consolacio veri amici eius qui est alter ipse scilicet scilicet amici voluntatem scire ut se illi possit conformare et eam perficere Audi quid huic conforme dixit quidam Seneca Si te morbus occupauit infirmitas corporis noli pusillanimis corpore sed quia sic vult te dominus deus debilem esse corpore quis es tu qui moleste feras Nam ipse pro te cogitat de omnibus nichil quod sine ipso vivis patenter ergo fer et roga eum ut donet tibi que expediat hoc est ut quod voluntas ipsius est facias

Secunda puella sic ait O frater cur respuis beneficium et graciam visitacionis dei per infirmitatem enim quam tibi dat tenes quod te visitat et non aliter nisi spectabiliter ut amicus Ego inquit quos amo arguo et castigo. cogita quod apparet tibi virtute tua te proficiente et quod michi tante ipsa te in firmitate disponente vt inhiteet in te virtus christi Vnde nec habeo testimonium de hac visitacione qua sic deus in salutari suo te dignatur visitare Certe legitur in patrum libro quod quidam senex cum frequenter infirmaretur corpore et langueret contigit vt vno anno nulla cum egritudo contingeret et propterea flebat et grauiter ferebat dicens Reliquisti me domine et noluisti me presenti hoc anno visitare Cum ergo deus infirmitates tibi inmittit gaude de signo salutis sperans tibi hoc fieri ad dandam sentenciam salutis tue in remissionem peccatorum tuorum per visitacionem mee sic in quibus te visitauit oriens ex alto

Tercia puella sic ait Nonne legisti amice vel quomodo quod virtus in infirmitate perficitur quod quidem potest sic intelligi quod infirmitas materia est paciencie Circa quam actus paciencie multiplicari habent quot enim infirmitates sunt prouenire tot continue possunt actus paciencie sed ex multiplicatis actibus non solum virtus generatur sed et generata augetur et perficitur et sic cum virtus paciencie ad

pu^o cviij

seneca q^s

Vnde pri

q cap vij

fortitudinem reducatur debilitas corporis
patienter tollerata Cum enim quis morbus suis(?)
sine homo interior roboratur virtute forti
tudinis hec mutacio dextere excelsi que
fortissima operis fortitudine huius comit
titur qua utile cambium et quam beatum forum
equale quam mercatum quo homo felici commercio
pro fortitudine exterioris hominis infinitum
De tam felici commercio posset homo ne
dum consolari sed et gloriari quemadmodum
illi strenuissimus paulus qui dicebat li
2 Cor 12 benter gloriabor in infirmitatibus meis
ut inhabitet in me virtus christi scilicet
activa virtus christi cooperans ad generacionem
huius fortitudinis et ipsa virtus fortitudinis
spiritualiter inherens per hoc volumine in hi
tet importata quod etiam est virtus christi ut
ab eo principaliter habita et gratia
Marta puella
sic ait Cur bone de infirmitate
contristaris Nescis quod per infir
mitatem emundaris peccator et emenda
ris Vis scire utrumque Ecce in patrum
libro legitur quod quidam magnus senex
in firmanti discipulo suo dixit Ne
vitas patrum contristeris fili ex infirmitate vel pla
ga corporis tui Summa enim religio est
ut in infirmitate quis agat gratias deo
Si ferrum es per ignem eruginem amittis
Si vero aurum es per ignem probatus a mag
nis ad maiora procedis hec ibi Ubi
nota quod senex dixit si ferrum es per ig
nem eruginem amittis Non est autem
dubium si esses eruginosus foris mo
do pro peccatorum amissione infirmitatem
quam nunc habes velles ad tempus libenter
sustinere quanto magis si peccator es per
diviciam cordis tuo incapabilis libenter
debes infirmitatem sustinere pro eruginis
peccati amocione quippe erugo et alibi
turpitudo anime excedit turpitudinem corporis

sicut anima excedit corpus in nobilitate
Nota ulterius quod senex dixit Si aurum
es per ignem probatus a magnis ad maio
ra procedis Nunquid autem bene dixit Certe
sic Haud dubium enim sic ad maiorem per
fectionem extenderis et ad maiores probati auri
adinasa(?) divina fabricatis ab illo scilicet
aurifabro immo celli fabro qui fabricatus
est aureum et solem ab illo quidam sic per
tussiones infirmitatis pacienter sustinencis
merebis produci et extendi sive fabricari
in vas electionis in vas quidem capax dei
seu liquoris divini id est copiose et grose
influencie dei Ad quod cuique(?) servit
2 Cor 12 illud pauli libenter gloriabor in infirmi
tatibus meis ut inhabitet in me virtus
christi id est secundum eius ordinariam apparatum
glo ordinaria ut consumetur in me gratia christi hec
autem gratia a christo in fusa bene convenit
liquoris divini quod secundum priorem claravallensem
Bn sup cant Balsamum per dici dicente Gratia bal
samum preciosissimum est et ideo purum solidum
et profundum vas requirit
Unica puella sic ait
Quesso frater pro tua consolacione
audi eximio thomam illum de
thomas aquino loquentem de illis electis in quibus
adhuc multa peccata purganda sunt
in purgatorio hic etiam dicit quod illi sub
ito purgabuntur per ignem conflagracionis
propter tres causas quarum una assignis
dicit quod vivi voluntarie sustinent
penam Pena autem in hac vita voluntarie
suscepta per multo plus purgat quam pena
post mortem inflicta sicut patet in multis
quod si quid in eis purgandum invenietur passio
falce tolletur ut augustinus dicit cum tamen pe
na minor fuit brevis in comparacione ad pe
nam que in purgatorio sustinetur hec ibi
thomas Et patet de exemplo de dacione
elemosine que cum vita datur quamvis

sit pia tamen magis est meritoria
et etiam satisfactoria quam mille marce
post mortem date Sed si essem obliga-
tus ad soluendum mille marcas auri
vel aliam magnam summam florenorum et
non haberem monetas nisi decem vel xx
annorum essem pro certus quod oportet me
stare me oporteret in dura captiuitate
quousque persoluerem commissum debitum
et me possem creditori satisfacere et
me absoluere dando ei modo pro tanto de-
bito unum solum denarium minus debitor
possem consolari et hylariter dare de-
narium illum Ita vera est in proposito quia
multum debet te consolari presens egritu-
do cum penam si voluntarie sustineres
in hoc mundo hoc liberare te posset
a maioribus penis et diu sustinendis
in purgatorio

Gratia puella sic ait Ad se-
cundum quod deo tibi infirmitates im-
mittente turbari non debeas sed ei
potius gratias esse tribuendas hoc ex-
emplis tibi declarabo Nunquam enim si quis
ab hostibus suis super equo velociter ad
latum duceretur ubi esset occidendus contra
haberet si quis equum illum vulneraret
vel lederet ut sic ab hostibus illum
liberaret Procerto sic Sed quid aliud
corpus seu caro hominis est quasi equus
ysaie xxxi ipsius spiritus dicente scriptura Equi
eorum caro non spiritus qui scilicet spiritus
ad modum equitantis corpus habet
regere ne recalcitret vel minus velociter
currat vel deuiet freno rationis quod quando
non potest bene fieri quia equus iste est com-
bativus et minus lascivus contra igitur
hoc debet esse quod corpus suum dissolu-
tum tamquam equus lascivus in quo ad
eternam mortem ducitur infirmitate
grauatur ut a crudelibus inferni tortori-
bus liberetur Rursum si tu cum aliquo
pugnares in duello videres hostem tu-

um preualere contra te grates haberes si quis illud
in tantum debilitaret ut eum posses superare
Sed quid Inter corpus et spiritum videtur Gal. v
esse quasi duellum Caro enim concupiscit
adversus spiritum et spiritus adversus carnem
Unde ille qui videt carnem adversus spiritum
preualere gratias debet deo agere si carnem
eius debilitet infirmitate vel alio modo
quocumque Hinc in hoc casu ad complacendum
pro gratitudinem deo patri dicit scriptura
quedam memetote ad disciplinam patris
exhibere placidum quando te corripit
ad bellum infirmum Rursum infirmitas
corporis est quasi cauterium in membro minus no-
bili pro adustione facta ad membrum magis
nobile sanandum Nimirum quando corpus
molestia egritudinis quodam modo uritur
tunc ab infirmitate mentis sanatur
Audi pro hac sententia egregium patrem gre-
gorium Nullum inquit non estimes esse
quod pateris dum ex tantis cruciatibus ab
eterna passione liberaberis hic pater
itidem dicit Diuina dispensatione
agitur ut quo pluriora vicia scilicet
tanto plurior egritudo corporis scilicet ex-
urat Causabis forte quod infirmitas im-
pedimentum prestet quo minus stare pos-
simus ad orandum vel cantandum Ea
propter audi ex patrum libro id quod dixit In vitis
sancta sincletice Si inquit infirmitas patrum
nobis molesta fuit non contristemur
tamquam per infirmitatem et vulnere corporis
non possimus stare ad orandum vel psal-
lendum domino Hec autem omnia nobis profici-
unt ad destruenda corporis desideria quoniam
ieiunia et labores propter turpes delec-
tationes nobis constituta sunt si igitur
egritudo retundet superflua cause hiis ob-
seruandis res est Sicut enim magis et
forti medicamine egritudo ita egritudine
corporis vicia retunduntur Infirmitas
tamen corpus minime tenet sed melior hec
modo sanitas crescit Hec illa Cum

vmū de mīoris hamis sanitate vna de sororibus meis in fine pulchra addi- tae decorabit

Septima puella sic ait Scias homo ex venabili decretorum volūe q infirmitas non sine causa adeo immittitur licet ab homine eā ignoret Tu autem si causam scires et que et quanta per infirmitatem consequi posses propter infirmitatem non ita tristis esses Forte dices que nam sunt hec que consequar Certe propter plura per sorores meas predicta per infirmitatem consequeris q virtutem aīe tue corporis Per infirmitatem occasio tibi datur maioris iocunditatis quam ante habuis Per infirmitatem ad gaudium tuum debilitatur hostis tuus familiaris. Per infirmitatem melior efficieris quam ante fuis. Per infirmitatem adeo tibi immissam ad seruiendum ei tamquam pro re bona et perutili multum obligaris Per infirmitatem celerius conuerteris et deo appropinquabis Per infirmitatem salutem consequeris et dampnacionem euadis. Demumque per infirmitatem y ad gaudium interioris hominis vilis domuncula eius incipit destrui ut spem habeat q domum regiam habiturus sit meliorem Vis scire primo q per infirmitatem virtutem aīe tue corporis Audi illustrem senecam Non inquit in magnitudine tantum aut in plus viri fortis apparet sed exhibetur etiam in lectulo virtus. Vis scire secundo q per infirmitatem occasio tibi datur maioris iocunditatis quam ante habuisti Audi rursum eundem illustrem senecam Bona inquit valitudo iocundior est eis qui de graui morbo reuocati sunt quam qui nunquam egroto corpore fuerunt Vis scire tercio q per infirmitatem ad magnum gaudium tuum debilitatur hostis tuus familiaris scilicet corpus q per eum spiritus subicitur Audi doctorem gentium Cum inquit infirmor scilicet corpore tunc

\+ vis scire quarto q infirmitate melior efficeris quam ante fuis .·.

potens sum scilicet spiritu Audi peticionem cuiusdam militis et responsum optimum sancti viri Cum enim miles rogaret quendam sanctum virum ut a morbo liberaret eum precibus suis Vir sanctus audito q melior esset in egritudine et deuocior quam in sanitate dixit Oro dominum ut seruet te in statu in quo melior es Vis scire quinto q per infirmitatem adeo tibi immissam ad seruiendum ei tamquam pro re bona et perutili multum obligaris Audi dictum quoddam notabile Dicebat enim quidam q cui dominus dat infirmitatem aliquam si per ea seruiret ei centum annis non esset nimis Vis scire sexto q infirmitate celerius conuertaris et deo appropinquabis Audi prophetam Multiplicate sunt inquit infirmitates eorum postea accelerauerunt scilicet ad deum Nec mirum q medicus est animarum ad quem egrota est accelerandum Vis scire q per infirmitate salutem consequeris et dampnacionem euadis Audi illum regularem hugonem loquor Quosdam inquit presciens deus multa peccare posse flagellat eos infirmitate corporis ne peccent ut eis utilius sit frangi languoribus ad salutem quam remanere incolumes ad dampnacionem Demumque vis scire nunc octauo et ultimo q per infirmitate ad gaudium interioris hominis vilis eius domuncula incipit destrui ut spem habeat q domum regiam habiturus habiturus sit meliorem Audi paulum vas electionis Scimus inquit quoniam si terrestris domus nostra huius habitacionis dissoluatur q edificacionem ex deo habemus domum non manufactam sed eternam in celis Ad quale fundamentum et quam alto constitutum domus sperate melius Qui ut dicit scriptura Solidissimum Hoc quasi ex re fuit mea dicit et plus intelligit Ad quod comparatio meo domum huius habitacionis luteam et putredine plenam et domum eternam in celis inter

vij q pma pmisso

sen̄

sen̄ i epla

y Cor xj

hugo li° y de aīa

j cor v

Job

[illegible] ... apostolus sup dolor ... et capitis collire ... ut ... vel ... quasi ac ... firmitatis dolor

lucidissimas mansiones constitutam

Cemus nonus post premissa
ad d'nam consolationem attestantur
et scilicet alij tristes
sup materijs premissi capituli querelas suas
per ordinem proponentes quibus illa maior
per ipsarum consolatione de suis puellis sic
admiscuit

Prima puella ad primum illorum
tristium de dolore vulnerum conque-
rentem sic ait. Ad amice cur de vul-
neribus tantum doles. Ad si scires aquo
illa habes et ad quid forsitan non do-
leres. Diceres forte scio quod ea habeo tantum
ab inimico. Sed falsum dicis. Nec enim
puncturam acus corpori tuo posset in-
primere inimicus quicumque deo non cooperante
et ecce hoc ipso faciente pro tue mentis
sanitate quemadmodum de abbate benedicto. qui
non erat corporis sui inimicus quippe di-
cente scriptura. Nemo umquam carnem suam
odio habuit. De illo legitur quod propter
temptationem carnis nudum se proiecit
in spinis ex quo sanatum fuit ut ex
tunc nichil talium sentiret. Hinc de ipso
testatur egregius pater gregorius quod
vulnere corporis sanavit vulnus mentis. Et
nonne magis de deo presumis quod ipse deus
qui medicus est te vulnerari permittit. sed
ipsa tua vulnera undecumque proveniant
saltem efficiunt in hoc tibi sanitate
attendat. Vulnera igitur tua sic adeo
accepta non attendas sicut mala sed
ut scriptura dicente scriptura melchora sunt
vulnera diligentis quam fraudulenta o-
dientis oscula. Licet enim vulnera vi-
deantur esse cautia tamen dicenda sunt
esse remedia adeo data. Sequitur ergo
quod non sint formidanda tamquam mala

sed amanda tamquam bona dicente domino
Vos cum sitis mali nostis bona data dare
filijs vestris quanto magis pater vester

Secunda ad secundum tristem sic
de dolore vulnerum conquerente
sic ait. Ad homo nunquid scis te
esse militem et xpm regem. Scio
quod milicia est vita hominis sup terram
Sed quid de rege. Nonne legisti vulneratus
est propter iniquitates nostras et livore
eius sanati sumus. Cur ergo doles de
vulnere cum ingloriam sit militi non aliquando
de plus vulnera reportare. presertim ipso
rege tanta nullius vulneratio exponente.
Quid dicis. Ecce rex tuus videns te
ab olim vulneratum accepit et ipse vul-
nera propter quatenus cruore suo tamquam
medicamine sanaret te. Qua propter pre-
sens dignus esses reprehensione si non
vel ratione gratitudinis et digne compas-
sionis velles libenter propter eum vulnera
tua sustinere ac etiam suscepisse in tuo
corpore. Unum esto quod vulnera tua nata
non sunt mortem inducere nec vide-
aris propter ea aureolam martirum me-
ruisse. sperare tamen poteris ea in celorum
regno presertim si ipsa patienter et propter
regem tuum ad conformandum te sibi
atque pro suis regratiandum beneficijs li-
benter sustinueris ad honore tuum et
gloriam specialem tandem decorem
recipe quod omnis decor mundi non posset
adequare. Cur ergo de vulneribus ad
consolationem non recipis inquid; post
breve et compendiosum huius temporis spa-
cium ad modum gloriosus apparebis

Tercia puella
ad tercium tristem de dolore
capitis conquerente sic ait.
Cur frater doles de dolore capitis
cum non debeat verecundatis Maiores
enim motus expellunt minores. Et
id circo querela tua signum est de quo eu

ephe v.

gg

pu xxvii

mt vii
luc xi

ysaie liii

bestendum q non magis te dolor ca
pitis tui et omn fidelium aliorum scilicet
xpi qui est et caput omnis principatus
et potestatis q dolorem suum attendi depo
scit dicens per prophetam O uos omnes (Colo ij; Trenorum p°)
qui transitis per viam attendite et videte
si est dolor sicut dolor meus Nec
mirum quia teste scriptura A planta pedis (Ysaie p°)
usque ad verticem non est in eo sanitas vulnus
et liuor et plaga tumens non est circum
ligata neque curata medicamine neque fo
ta oleo Sed et dolores membrorum ipse por
tauit et sibi approbauit quare et nostri
dolores sunt dolores tanti capitis Nonne
ergo dignum erat propter compassionem de
ipsius tanti capitis tot doloribus adeo
te moueri vt dolorem proprij capitis non
sentires Credo quidem si patris tui
fratris vel filij aut uxoris siue alterius
propinqui amici dolorum medietatem videres
hoc etate mouet q minimum dolor proprij
capitis in te vim doloris non haberet
Denique credo si capitis tui dolorem
patienter tollerares caput mentis non
doleres Nunc vero videris similis pro
illi qui dixit Caput meum doleo caput
meum doleo Doles quidem caput corporis
q corporis doles etiam insensibiliter caput
mentis Sed consilior de solo dolore ca
pitis corporalis turbatum te ostendis cum
tamen incomparabiliter sit nobilius et deli
catius caput mentis Postremo omnis ut
dolor capitis tui incipiat assimiles
per compassionem dolores capitis mentis
comprimebitur et tandem etiam ornatum
capitis corporalis

Tercia puella ad quid terciam
nunc colicam passionem vel
viscerum torsiones nunc dolore
renum vel calculi nunc dolorem dentium
patientem et ob hoc conquerentem sic
ait O homo ad quid tantum curas de
dolore quarumcumque corporis tui primum Esto
q sentias grauem colicam passionem

et viscerum torsiones quemadmodum illi de (Ysaie xiij)
quibus dixit ysaias Torsiones et do
lores tenebunt quasi parturiens dolebunt
Non propter hoc clamare deberes gemino
clamore ventrem meum doleo hoc scilicet
intelligendo de solo uno ventre tuo corpora
li ita parum tibi ipsi compati de ventre
interiori scilicet mentis quippe in scripturis non mi
nus per ventrem mentis solet intelligi de
dolore illius ventris maiorem curam q
scilicet illo in ventre dolore impatienter laceraris
quo te nimirum priuas futuro comoda sua
uissimo ventris etiam corporis hic virtute
patientie comparando Denique credis deum tocius
consolacionis adeo crudelem esse q huius
dolorem consistimi committendo aut etiam
calculi passionem tuam et ibi sunt pro dolo
res ut puniendo te velit vulnerare
et non ob hoc si patienter tolleraueris aliquid
tibi melius prouidere profecto credo q si
vulnera martirum ab alijs illata ipse
decorabit Nichil per mundum sperare sunt
predicta patienter patiens q ipse sua
vulnera antedicta que certis in locis in
primit seu loca ipsa velit etiam deco
rare Vel si ea forsan aliqua culpa re
spondente in penam meruisti ob illam
culpam hic puniantur te a pena speciali
et grauissima in futuro forte competiua
sustinenda misericordie sue portabit
et hoc solum tibi debet sufficere pro
tua consolacione Denique quantum ad do
lorem dentium arbitror esse conformiter
sentiendum et quantum ad penam Si forte
quis dentibus deliquit et pena ob hoc
in futuro ibi quidem erit ubi erit stri
dor dentium sustinenda hic in dolore
dentium misericorditer commutata sit et
quantum ad decorem q deus sine culpa
hic patienti aptis dentibus dabit quorum
decor incorem lactis et omnem cando
rem mundi superabit

Quinta puella ad quid terciam

similiter dolorem viscerum nec non et
alias infirmitates dolorosas paciebar
sic ait ad fratrem nostrum quod solacium est
miseris habere socios penarum Similiter et
dolorum Itaque vel propter solacium huiusmodi
gaudeas magis quam turberis de doloribus
quos pateris quamvis enim sit durus dolor
viscerum maxime colice passionis tor-
siones paciencium tamen si dolorem huius-
modi paciens ipsum paciatur paciencius merebitur
per viscerum dolorem consolari per viscera
misericordie dei nostri An non credis quod huius
infirmitatis et ceterorum dolores gravissimos
pacienter paciencius deus ipse habeat
tamquam in visceribus caritatis presertim si et
ipsi compaciendo attendat christum dei filium
virum dolorum et scientem infirmitatem
hoc enim pacto sequitur quod sicut cum hic
socius fuerit passionis ita tandem et post
breve spacium consolacionis nunc autem gau-
diosissime illi associari in se et in suis
membris associari agnosce katherine
laurencii vincencii gravissime passis
et ceteris martiribus cum quibus est utique
Sane in eis enim est magis gaudiosissimum in
quantum post satietatem passionis et do-
loris infallibiliter sequitur satietas con-
solacionis talis quidem et tante quod nec
similem oculus vidit nec auris audivit
nec in cor hominis ascendit Demum quod
de doloribus nimie sit dolendum una
de sororibus meis dudum superius declaravit

Nota puella

ad sextum per tristem sic ait dicens
huic ingenue de infirmitatibus
dolorosis conquerentem sic ait O amice
tu et alij socij tui dedistis cum de do-
loribus conquesti graviter nec mirum
quia graves erant Sed audi quod consola-
toria mea illustrem Senecam Magnus
inquit cruciatus habet morbus sed hos

iij li° c° ix q° iij

Sen. lxxviij ep.

tollerabiles intervallo faciunt summi dolo-
ris intencio cito invenit finem Nemo
potest valde dolere et diu sic nos amantis-
sima mater natura disposuit ut dolorem
aut tolerabilem aut brevem faceret hoc itaque
solacium in doloris est hec ille vir
gentilis Sed quod dicit de brevitate melius
intelligeret homo fidelis qui momentaneum
seu punctualem conferret dolorem toci-
encius copiis presertim attenta gloria eterne
retribucionis Audi ipsum creature plasma-
torem deum circa punctum doloris infra
brevitatis censuram tibi prophetico oraculo
sic insinuantem ad punctum in modico
dereliqui te scilicet non prosperando ante
te vel infirmia et in miseracionibus magnis con-
gregabo te scilicet per collectionem pulve-
rum in resurreccione futura in momento in-
dignacionis abscondi faciem meam parump-
er a te scilicet te non admittendo ad vi-
dendum faciem meam in patria et in miseri-
cordia sempiterna misertus sum tui dicit
dominus scilicet in miseracione omnis miserie et dolorum
tuorum penitus exclusiva Audi rursum
super dicta brevitatis censura principem
apostolorum in sua canonica qui comparacione ad
speratam exultacionem et gaudium presens
sic dicit modicum nunc si oportet contristari ipe i
in variis temptacionibus ut probacio fidei
vestre multo preciosior sit auro quod per ig-
nem probatur inveniatur in laudem in glo-
riam et honorem Ecce dicit modicum
nunc si oportet contristari quod allidit pre-
misse diffinicionem sentencie intelligendo cum
hoc dicere vel tempore quod contristacio temp-
tacionum sit modica intensive vel tempore
quod sit modica extensive in duracione
quasi illa non nisi per modicum nunc du-
rante eo quod sicut tota terra respectu ce-
li est quasi punctum boeciana consolacione
testante ita totum tempus presencium do-
lorum et miserie sit quasi modicum nunc

[illegible] vel [illegible]

respectu eternitatis seu durationis eterne glorie nobis in primo presenti misera tribuendo. Denique ad idem audi quendam de sanctorum omnium festo predicantem egregie. In celestibus inquit castris patrum et acies omnes flores suos quibus milites christi coronantur. Cui enim ineffabilis et immensa bonitas etiam hoc providit ut laborum quidem tempus et agonis non extenderet nec longum faceret aut eternum sed breve et ut ita dicam momentaneum ut in hac brevi et exigua vita agones essent et labores. In illa vero celesti vita eterna esset corona et premia meritorum. Providit quidem ut labores cito finirentur, meritorum vero premia sine fine durarent. Et post mundi huius tenebras visuri essent candidissimam lucem et acciperent maiorem meritorum passionum acerbitatibus beatitudinem testante hoc apostolo ubi dixit: Non sunt condigne passiones huius temporis ad superventuram gloriam que revelabitur in nobis.

[illegible]

Tercio post premissa ad dominam consolatricem principalem accessit et alius tristis conquerens et ignem de infirmitatibus suis fetentibus et contagiosis. At illa mox eidem consolationis gratia tres de suis puellis assignavit.

Prima puella sic ait ad eum: Frater, cur de istis de quibus quereris infirmitatibus contagiosis et fetentibus perturbaris? Dic queso michi hoc ut inde recipias remedium consolationis. Dices forte quia propter eas vitor a multis quorum michi familiaritas grata esset et delectabilis. Sed tu cave ne decipiaris et ne ex familiaritate contagiosa vel in anima efficaciis consiliis quemadmodum ad contagionem corporis dicit scriptura: Qui aliquid tetigerit immundum fiet, et sequitur immediate: Et anima que corporis quippiam tetigerit immunda erit. Tu quis de multorum familiaritatis carentia quorum fortasse familiare colloquium contagiosum esset et feteret. Siquidem corrumpunt bonos mores colloquia mala qualia ut in pluribus sunt colloquia mundana scilicet vana et prophana. Et quis es tu quod te non ipsa corrumpent talia frequentare, ergo illa te corrumpere posse. Sed quid nonne contagiosa sunt colloquia que corrumpunt? Sunt utique. Talibus igitur familiarium colloquiis carere haut dubium magis est boni quam mali, sit hoc tibi nobis ne sit illorum familiaritas contagione pestiferate sicut alios plurimos perdat. Rursum nonne que corrumpunt bonos mores sunt fetencia et fetere faciunt quemadmodum et fetentes nobis ex corruptione aliqua proveniunt. Certe sic. Nec mirum, habent enim mores secundum [illegible] claravall. colores suos habent et odores. Et sicut quantum ad colores saltem nigra sunt vicia, virtutes autem candida est. Ita pari modo quantum ad odores vicia bonos mores corrumpencia sunt fetencia, opera autem moralia virtuosa sunt optime redolencia. Sed quid profecto minus malum est fetor infirmitatis corporalis et magis per omnes eligibilis quam fetor moralis ut patet qui absente etiam corpore magis in longinquum prodit ut per totam patriam vel per regnum unum vel provinciam.

Secunda puella sic ait ad eum: Quod per sororem meam audivisti de morali odore et fetore hoc per exempla dixisse poteris ita sic habere. Quippe superbia facit hominem fetere et humilitas econtrario optime redolere. Vis scire primum. Certe primum

Numeri xix

Cor. i

Ca. xxi [illegible] in infirmitatibus contagiosis et fetentibus

ij machabeorum figuraliter patet machabeorum libro ij
de rege anthioco de quo ibi sic dicitur
Contigit illum impetu euntem de cur-
ru cadere et graui corporis collisione mem-
bra uexari Et qui supra humanum modum
superbia repletus fuit humiliatus ad terram
in gestatorio torquebatur ita ut de
corpore impij uermes scaturirent ac
carnes eius effluerent. odore etiam illius
et fetore exercitus grauaretur et nemo
eum poterat propter intollerantiam feto-
ris portare Sane hic fetor corporalis
videtur a morali fetore superbie qua
supra humanum modum erat repletus
per modum redundantie processisse quemadmo-
dum morali odore virtutum in non nullis
sanctorum animabus superhabundante vi-
num eorundem corporibus hic uel in futuro
odor corporalis valde extraneus et in-
tabilis supernaturaliter procedit per modum
redundantie Rursum patet propositum
de fetore Nam prophecia ysaias commi-
ysaie iij natus est superbis ad superbiam pertinentibus
cum dicit aufert dominus ornatum calcia-
mentorum torques et monilia et au-
reos et armillos et gemmas in fronte
pendentes et mutatoria et specula
et sindones subiungit dicens Et pro
suaui fetore odoris fetor .i. secundum intel-
lectum pro odore virtutum fetor viciorum
Porro quod ex humilitas suauiter redole-
at patet similiter per hoc in figura quod
de maria ad pedes ihesu se humiliante
Joh xij dicitur Maria accepit libram unguenti
Cur autem hoc effecto quia confectio
erat de nardo parua herba humilitatem
designante de qua tamen de magnum
odorem emittente et ne dum militatis etiam
domum replente sed et fortiter ad
celum usque redolente regi glorie dicit
can vij sponsa in canticis Cum esset rex in
accubitu suo nardus mea dedit odorem

suum scilicet in celo apud ipsum quo ad
modum et in libro genesis dicitur od- Gen viij
doratus est dominus odorem suauitatis.
Sed quid certe fetens infirmitas et
contagiosa lintem sic haimez propter contemptum
quod patitur super modum humiliat odori-
fera humilitatis virtutem ipsum infirmum
disponit quod si in firmus obierit non po-
nat propterea meo motu fortioris odoris
quo in alto redolet minore motu corporalis
fetoris superat et extinguat Demum quan-
tum bonum sit humilitas diuersis in locis
huius operis per sodales meas est diluci-
de declaratum propter quod omnium bonitati eius
per maxime equari non potest et minus prua-
lere malitia infirmitatis antedicte
Certa puella sic
ait ad amicam dic queso michi
cur in tantum turbaris eo quod fetentis et
contagiose infirmitatis forsan dicens quod
ob infirmitatem huiusmodi adeo vitaris
quod solus manere cogeris ad si ita est
quod bene tecum agitur Nam per hanc statis
cogitationum societas minime impeditur
sed inter et tibi aggregatur tuaque di-
lectio ad pauciora fertur purior et
redditur atque hoc pacto illius dilectorum
profectus mereris qui dicit Ego diligentes
me diligo Et iterum si dederit homo om-
nem substantiam domus sue pro dilectione mea quasi
nichil despiciet eam Demum quantum ad
dilectionem profectum conferat fortitudo fere
potius ex huius effecto quam cognate mee
superius tradiderunt Sed nec causeris
de tui contemptu hinc etenim heredes quod
in nichilo computatur si consideratur velles qua
sic tu eo patienter tollato acceptabilit-
er in curia principis in illa magna curia
que tunc profecto nescia Que ergo cura
tibi de contemptu inter hominelos hic
in terra cum in plenitudine status in
curia regis glorie si per te non stetit

[illegible]

acceptus sis et apperies quid statim
infra tradenda manifestius declarabunt

Tricesimo primo post premissa ad
plus dictam consolacionem ac
cessit et alius tristis et
de materia premissi capituli grauiter
inter est conquestus Cui illa compaciens
more de suis puellis consolacionis gracia
quatuor deputauit

Prima puella attendens in leprosi
immundicia sui corporis sic ait Amice
amice mi sic tristaris de corporis tui
immundicia sufficiant tibi pro consolacione
hec verba ewangelica per xpm de ipsis
leprosis dicta et anthonomastice intellec
Mt. xi ta. leprosi mundantur. Nimirum lepra uel alia
abhominabilis infirmitas corporalis multis
est occasio mundicie interioris homines quo
enim magis quam alii a multitudine aliorum
hominum separantur eo secundum interiorem hominem
mundiores redduntur. Et cum mundo quo
magnus pater augustinus immundum ap
Aug. pellat eo magis immunde immundo et illo
eo minus quietant ac eo magis quiecioribus
et illis de quibus dicitur Refugientes eo
Ipe ii inquinaciones mundi quadmodum dicitur per
contrarium Qui tetigerit picem coinquinabitur
Ecc xiii ab ea. Rursum non solum ipsa lepra co
fert ad mundiciam ipsius leprosi. Verum
eciam leprosorum instrumentis non numquam
confert ad mundiciam ipsius anime et
corporis utentis eo ac eciam visum eius
videntis. Refertur enim quod mulier qui
dam pulchritudinem ad ipsam corporis et
anime sue mundiciam in itinere sue peregrina
cionis conseruandam vsa est in strumento lepro
sorum per quod simulauit se leprosam esse de
clamando parumper ania et pulsando
fugabat viros a se quos videt sibi
occurrere. Lepra igitur non solum confert
ad mundiciam anime ipsius leprosi. sed eciam
sicut pulchritudo corporis ostentata confert
ad immundiciam in similitate animas ipsum ho
minem pulchrum concupiscencium In per
contrarium leprosi deformitas confert ad
mundiciam multarum animarum hominum aliorum ipsum
minime concupiscencium Nonne ergo le
prosum esse est condicio bona et salubris
ipse anime Nec non et ciabus aliorum
condicio magis inequibiliter secundum hec magis
salubris et per omnis magis eligibilis quam
esset mundicia vel pulchritudo ipsius cor
poris

Secunda puella attendens leprosi
macula sic ad eum ait Bo
ne frater quid curas de macula
corporis tui cura magis de peccatorum ma
culis quibus in anima maculatus quibus si pro
si cares non obstantibus maculis lepre
dignaretur fortassis sponsus anime michi
verba primipe Tota pulchra es amica
mea et macula non est in te Dices
forte Numquid sic dicet de persona leprosi
an de sola anima quia nec in intellectu nec
in affectu nec in tuitu cogitata quam qua
esset fedum vel deforme sed quam quid
ibi reperiet totum pulchrum esset et deci
forme Certe audio dicere quod eciam de ipsa
leprosa non obstante quod secundum corpus esset
maculosa Sed quo pacto inquies Cer
te considerata corporis paruitate respectu quantitatis
anime que secundum magnum patrem augustinum
vt tactu est super diuisibilis loci incorporabilis
maior est respectu corporis quam totum cor
pus sit respectu anime cuius quod non
haberet quantitatem granum sinapis Et si
in tantilla parte corporis esset macula non
propter hac macula minus sine macula
dici posset tota propter eo quod particula

tam modica non eet in sortem compu-
tanda sed pro nichilo reputanda Sed q
perfecto macule ipius lepre sunt occasio
facilius euadendi maculas aie Quip- leuit xiij
pe lex mosayca quam consuetudo approbat
dicens Quicumque maculatus fuit lepra so-
lus habitabit extra castra · quo aut hec
solitudo leprosum separat ab alijs eo am-
plius aiam eius preseruat a mundi macu-
lis Sed esto q in leproso corpore atte-
dende essent macule Nonne multo me-
lius et tollerabilius esset aut cum pau-
cioribus maculis aie quam occasione pulch-
rium corporis multo plures maculas aie con-
traxisse Certe sic Sed et non solu-
tatos separatos leprosorum a consorcio hom
sed et esse contemptus eorum facile con
sequitur leprosi mundicia i maculatorum
aiabus Nimirum ipsi cernentes se esse
contemptos apud mundum · ne ex omni parte
sint contempti et infelices facile capi-
unt per contricione et confessionem se a ma-
culis peccatorum emundantes preiuare ne
sint etiam contempti apud deum sed ma-
gis per mundiciam eorum et opera tamquam
i maculati secundum aiam gracia i-
ueniant apud deum

Tercia puella contemptum leprosorum
attendens sic ait Cur propter
hoc q extra castra solum
habitare te opportet · Erou contrariu
hominum causaris te despectioi Cur non
potius contentus quemadmodum sponsa de
sola sponso contentatur in despectu re-
medium qui dicit in cant Quis michi Can vij
det te fratrem meum ut inveniam
te solum foris et deosculer te et
iam nemo despiciat perfecto persona
leprosa confidenter hijs verbis uti pos-
set ad xpm sponsum eius et sic di-
cere Quis michi det te fratrem meum
quia et si dei filius sit frater omnium
fidelium in fide et caritate conditione

tum caritate regnatorum speciali tum roe
e leprosorum frater quasi fere alter sic
propter eorum similitudinem dicente
de ipso ysaie propheta Putauimus eum qui
leprosum et percussum adeo et humiliatum ysaie liij
Et qualiter ut inveniam te solum q
tu solus ibi michi sufficias mecum vno
simul omnia habens foris scilicet in loco
mee habitacionis extra castra tum et tu hu-
iatus fuis extra castra q supponens
paulus dicebat Exeamus ad eum extra heb xiij
castra improperium eius portantes Sequitur
et deosculer te · i · affectuose omnia tibi
Sequitur et iam nemo despiciat · i · nec
presumat me despicere propter te taliter ho-
noratum tue presencie visitacione et certe
quasi sic dicam viri leprosi in remedium solita-
rie habitacionis despectum arguentis extra
castra · i · presenciam sponsi contra despectum
et ad placitum desiderant hoc facile con
sequitur testante illo theofrastro Nunquam
inquit minus sum solus q cum sum solus theofrasto
Nam si homini copia fuit homo loquitur
cum deo Simile prosequitur verbum contra
in niamini vendabilis ieron Sed et ieron
dei filius candor lucis eterne et
speculum sine macula diligit venire
ad habitacionem leprosi Scilicet ut ob leuit
seruetur extat extra castra in loco xiij
mundum nec abhominatur leprosum cum et
ipsum legamus recubuisse bethanie i math xiiij
domo symonis leprosi Et quid mirum quo
eum est illa sapiencia de qua dicitur q nil
inquinatum in illam incurrit Denique
cetris pluribus libencius est cum leprosis q
cum alijs tamquam cum socijs sue passionis
ut patet ex iam dictis

Quarta puella premisse capituli
perterrimus attendens ad triste
sic ait O homo dic queso michi cur
non talis velis esse qualem te esse
conqueris scilicet i mundo corpore rubeis oculis

naso et ore corrosis. Dices forte
qualiscumque sim ab extra cor tamen
ab extra intus porto amorosum et ide-
o etiam ab extra amabilis vellem esse
Vellem ab amica deosculari vellem de-
lectabiliter contrectari. Sed nec anhelitum
et fetorem meum ferre possum nec in
fonte per speculum audeo me metipsum vel-
lem esse hominibus amabilis. Sed sum heu
totus abhominabilis. Rogo frater non
dicas sic. Dirige oculos mentis tue
ad intra te et si virtutem ad intus non in-
venis. Dum virtutum in voca et eo prestan-
te in voca virtutem huius patrie que et
animam tuam et etiam corporis ⟦ma⟧ anima me-
diante sicut cinamomum et balsamum aro-
matizans faciet redolere odore gratia
quod phisonomia prestabit ac totum quod hor-
res quod vel ab aliis abhorretur vna
cum inmediato suo subiecto .i. cum anima que
tota est in toto et tota in qualibet corporis
parte recompensabit. Sed est quoque et
amica non vna tantum sed inter plures
filias regum elige potius puta katherinam
puta agnetem vel agatam immo pulchritu-
dinis puta vel ipsam reginam virginum
sponsam et suaue indelicias virginum
que tota pulchra et suauis est que ne dum
patienter et compatienter verum etiam de-
sideranter horrida corpora tua dolorosa
cum caritate amorosa. Quecumque turpia seu
feda sint aut fetida deosculabitur
amicabiliter et virgineis suis manibus
que secundum patrem clarevallensem lilia candidis-
sima sunt deliniet ea atque leniter
contrectabit et breuiter se erga te
per omnia amorosam monstrabit premissis
obstantibus que formidas nisi et in carne
nichil inquinatum inveniet sed potius ipsa te
oriente et ardente te quasi amplexante
inveniet in te confisis que habet in se
aromatibus copia suauissimum odoris
seu miram delectamentum suauitatis. Est
etenim ipsa tanta virtutis amica que ad

eam subiecti quantumque inpte ipsam ad-
esse sensit audere currit in amplexum suis etiam
sic esse et visitat hec omnia vel primum
tuo conamine et nomine contentabis de tam
graciosa et affabili amica in tuum mitto
comparacione spreta tibi et abhominabilis
esse debet omnis alius hic intus

.

.

. Vicesimo secundo ad prefatam
dominam consolatricem accessit et
alius tristis cuius querela de ca-
duco morbo ad modum erat flebilis
Illa vero more eius compaciens pro conso-
latore duas admouit de suis puellis
Prima puella
Sic ait O homo qui caducum mor-
bum habes cur de hoc turbaris. Non
deberes quidem. Vereor enim si hunc mor-
bum non haberes quod secundum animam ca-
duceus esses. Sed quid perfecto caducus sum
secundum animam sine comparacione grauius infirmatur
qui caducus secundum corpus. Nimirum cadit
corpus quasi magis et contrahitur cadit
anima sepius in profundum laci et inde nunquam
liberatur. Videt corpus quasi in ignem
que temporaliter vrit cadit anima frequentissime
in ignem eternum qui nunquam vrere desinit. Sed
ad eadem incendia iterum qui adustus
fuerat reparatur. Dices forte si non
essem caduco morbo grauatus non sequitur
quod secundum animam essem caducus. Sed audi in
contrarium proverbium tuum quod illa quidem in si-
nuamur quod dixisse constat. Qui se existi-
mat stare videat ne cadat. Quare
dicit necesse est vt caute se teneat
Nonne enim qui labitur inititur necesse est
vt cum labenti labatur scilicet mundo
instabilium rerum de quibus poetice dicitur
Nonne semper homines sunt caduci quod primum
sunt in malum ab adolescencia sua. Non-
ne secundum sanctos doctores omnia temporalia
bona sunt bona caduca. Nonne debes

Ysaie xiv malignus spiritus sit caduci quorum princi
pi dictum est Quomodo cecidisti lucifer
qui mane oriebaris. Nonne omnes ho
Ecci xx mines mali sunt caduci dicente filio
syrach Quasi impauimento cadens
sic casus malorum malorum festinanter
venient Denique nonne omnes tociens
dediti secundum animam sunt caduci dicente
propheta Cadent omnes qui descendunt
in terram Sed quid perfecto tu caduci
nomine moraliter non minus sit contagiosus
quam corpus caducum Sequitur plane
quod tu istis caducis spiritibus te pro caduca
temptantibus acquiescens vel aliis cadu
cis scilicet sensibus velud vel proximis
cogitans vel conuitans non est verisimile
quin tu caducus unquam saltem secundum animam
caducus fias a quo tamen toc caute
le te poterit morbus tuus preservare
Vt pote qui ad cautelam mito in hac
secundum dicam periculo occasionem tibi maximam
prestat Quis circa nomis quod hec caute
la ordinata contra periculosum casum anime
seu tui secundum animam et tandem secundum v
trumque corpus scilicet et animam longe
plus habet de bono quam morbus tuus de
malo

Secunda puella sic ait Sed
amice morbus tuus qui ple
rumque prouenit ex aliqua superflu
itate nimia cogit te ut studeas in
cibo et potu omnimoda temperantia fiat ex
te cautus omnino quo ad salutem ad animam
et ad salutem te disponere. Nec in hoc
tardare eo quidem quod nescit homo.
hunc morbum habens quando et ubi et
qualiter contingat ipsum vitam finire
Ideo quod habens frequenter de sua salute cogita
re Sed hec sancta et salubris est
cogitatio quam nimium ob eius utilitatem
magis est bona quam infirmitas tua sit
mala Sed et malicie tue infirmitatis
preponderat bonitas temperancie in re
feccione moderata Audi Johannem os au
Cris. sup. epistolam ad ebr. reum Nichil inquit sic salutem nutrit

sic sensuum acumen operatur nichil sic
egritudinem fugat sicut commoderata
refeccio Sed et magnus pater augustinus
Sobrietas inquit mentis est et sensus
membrorum omnium corporis quod tutela castitatis
que numinis honestati semper coniuncta

Vicesimo tercio post premissa
ad dominam consolatricem premo
nitam accessit et alius tris
tis super paralisi querelam proponens Cui
illa more consolacionis tres de suis
puellis admouit

Prima puella sic ait Sed frater
mi conqueris te paliticum esse fac
tum Dices forte propter mala com
ita palitici Nam de palitico corpore
Albertus sup. lucam apportato dicit magnus ille barbarus
albertus quondam Ratisponensis an
tistes quod sensu carebat Sed et alius
Nicolaus de gorra quidam egregius postillator Palisis
inquit aufert membrorum calorem naturalem
spiritum animalem operaciones anime deferentem
sensus facultatem mouendi potesta
tem et eciam facundiam frequenter Sed hec
te mouere ad tristiciam non debent Valde
de enim probabile est quod per hec bonum tecum
actum est que quidem si non et tibi ac
cidissent quis scit qualiter istis quibus
nunc privatus es usus fuisses Utinam non
ad eternam dampnacionem. Fortassis enim
calor membri naturalis per abusum te fe
cisset. non esse membrum nisi palitici
in corpore Christi mistico fortassis per spiritum
animalem factus fuisses animalis homo qui
non percipit ea que sunt spiritus dei. fortas
sis eciam per sensus tuos quos iam sunt
ad mala multa mala perpetrasses. for
tassis mouendi potestas motus dissolu
cionum mente causasset et facundia
quoque fortassis te garrulum et multi
loquum fecisset cum tamen in multiloquio
non desit peccatum et quis est qui

horum visum hec quibus per passionem ponia
tis qui non delinquat. Vel maliquo
eorundem magis igitur de passionibus talibus
supportantem teneris deo gratias agere
quam dolere

Quinta puella sic ait. Sicias
frater de paliticis propo peccato
sentire doctores quod per culpa animi informabatur ita sane quod causa ex tociens modo
bi erat in firmitas anime. Quid ergo tibi
restat iudicandum nisi quod et tibi missa est
hec infirmitas pro culpa anime ad luendam
scilicet et delendam illam culpam et
specialiter culpam quam significat scilicet culpam pigritie. Et nam est optimum est culpam
talem vel aliam quamcumque passionem patienter
sustinendo hic luere et sic a pena infernali vel purgatoria supportari deo nobis in die ipsum puniente sed hic temporalem
penam consilia inconsultabiliter graviori
acceptando. Nec dicas quid ad me qui
nullam culpam te habere. Non enim es
exemptus vel exceptus a qua illa confessione qua dicitur. In multis
offendimus omnes et alio in loco. Si
diximus quoniam peccatum non habemus nos
ipsos seducimus et veritas in nobis non
est.

Sexta puella sic ait. Cum
homo in tantum doles de paliticis dictus forte quod ut prefatus Ratisponensis antistes testatur quod
infirmitas illa non macat hominem sed
potius ingrossat et gravat mole maxima laxe carnis. Sed cur animum tuum
tamquam grossum et non subtiliter considerantem
non multo magis gravat moles peccatorum
et specialiter forte laxe carnis animi in
quantum tamen quod paliticus significat corpore
negligencie et deliciarum habundantia
tamquam humorum superfluitate dissolutum.
Cesses ergo dolere de primo quia dum
non doles de secundo quod probabiliter tibi esset
tibi si primum non esset. Nec oblivias
quod moles peccatorum non videtur hic
tam gravis esse. Vis enim tibi huius
rationem assignari. Ecce hic non solum
anima portat pondus sed anima simul
et corpus tremunt. Anima in morte in
separatione corporis et anime pondere peccatorum
adherente soli anime adeo ipsam gravabit
deorsum tendere et nisi per penam gravissimam purgatorii allevietur ab onere necesse
est eam descendere ad infernum lacus sulphureum et ibi ~~magis~~ mergi atque perpetuo cruciari igne infernali

Vicesimo quinto post premissa
ad dominam consolatricem supradictam accessit alius tristis
apparens gravem querelam
de punctis in primis capituli titulo
contentis. Cum illa mox per sua consolatrice
deputavit tres ydoneas de suis
puellis

Prima puella sic ait. Adinte
amice bone et quantis malis
pene et culpe per gehennam et gehenne
mali pene quod nunc sustines te
supportet atque id circo gaudenter
sustinendum. Dic quod mecum si mali
istud non haberes quid operis exteros aspice
nunc impeditus es forsan opere aliquo
quos divicias forsan corporales delicias. Si quidem divicias forsan habes
quos ut clericus vel prelatus per regimen
animarum forsan ut canonicus per pluralitate
prebendarum seu beneficiorum. Forsan ut
causidicus vel advocatus per assumptionem
multarum causarum potissimum iniquarum forsan ut negotiator per speculatione

Albertus super ...
Albertus super ...
morbus de peccato
Iaco in
I Ioh I°
Albertus super ...

fortissimis quidem tribus et ... magnum et podagra et simili ... impedimenta ...

miseriarum vel plenum circa forsitan ut-
miles propter stipendia te in voluens
periculis gwerrarum. Sed quantum anima hec
et singula inducant propter pericula
corporum et semper circa hec attentis
quibus accidentibus et spiritus de hiis
cogitantibus non sufficeret aliquis enarrare.
Porro si fames existens quibus corpora-
les delicias quanta etiam inferat mala
presentia et futura considerent. hec do-
cent illa que supra per preceptores meos
pluribus in locis clarius sunt deducta.
Quorum hec cum revocata ad memo-
riam quod divina scriptura dicit scriptum
intelligendum de qualibet persona. Quantum
in deliciis fuit tantum date ei tor-
Apoc xviij mentum et luctum. Et certe ratio plane
dictat quod mala que hic usque passus es
magnitudine intacto vel in magna parte a
promissis periculis scilicet dampnatione
eterna vel pena purgatoria contur-
nientibus supportavit pro nulla re deberes
velle caruisse nec ad hunc velle carere
sensibili dolore presentis temporis et quasi
momentaneo ad spectum seu diuturniore
et multo graviorem comparato non
obstante

Tertio dicit puella sic ait O
amice si pericula tua per soro-
rem meam insinuata te propter sen-
sibilem dolorem inquam patis ad plenum
non moveant ad patientiam tuam contra
sustinendum moveat te saltem cum
periculis illis exemplum patientie sancti
Job ij iob. Et bonum etiam sperandum cuius
sancti viri ad exemplum. Certe in cuius
libro patet quod permittente domino percussit eum
sathan ulcere pessimo a planta pedis
usque ad verticem qui testa saniem ra-
debat sedens in sterquilinio. Qui rur-
Job vij sum dicebat Induta est caro mea

putredine cutis mea aruit et contracta
est. Et rursum Nunc inquit oppressit Job
me dolor meus. Et in nichilum redacti xvij
sunt omnes artus mei. qui licet tot et
tanta passus esset tamen patienter
dixit Si bona suscepimus de manu Job ij
domini mala quare non sustineamus. Et in omni-
bus hiis non peccavit iob labiis suis
neque stultum quid contra deum locutus
est. Sed audi quid in fine sequitur. Dominus
benedixit novissimis iob magis quam principio Job xx
eius. Modice ergo fidei expectata et- xxij
tu exemplo illius finem et si non temporis
presentis satis tamen cito in nunc etiam
nos sumus in quos fines seculorum deve-
nerunt. Para ergo te ad benedictionem j cor x
que in fine temporis tibi et aliis predicatur
propter deum patientiam passis dicetur. Mt xxv
Venite benedicti patris mei percipite
regnum de quo temporis fine seu die
finali loquens propheta micheas In
die illa inquit dicit dominus congregabo micheas iiij
claudicantem et quam afflixeram conso-
labor. Quomodo inquies. Certe singu-
la membra invalida confortando et
virtutem corporis nedum restaurando sed
etiam perficiendo et augendo. Quod quidem
fiet quemadmodum dixit ysaias propheta ysa
Tunc aperientur oculi cecorum et aures xxxv
surdorum patebunt. tunc saliet sicut
cervus claudus de quo et propheta
propter certitudinem ponens preteritum pro ps
futuro. Deus inquit qui precinxit
me virtute qui perfecit pedes meos
tamquam cervorum. Hoc certe est dubitandum
quin ceteris pluribus quanto magis membra ma-
gis invalida cum patientia hic habuit tanto
in fine scilicet post hanc vitam ultra
ceteros sanctos validiora recentiora
et agiliora suo fine habebit quod quasi
satis in eo videtur posse signare

in tali quod ut permittitur dominus benedixit
novissimis Job magis quam principii eius
in quo quidem principio ita in membris validus
fuit quod ut dicitur oculus fui ceco et pes
Job xxix claudo. Cuius valitudinem corporis ipse
sathan invidebat quando dixit ad dominum
Tange os eius et carnem et tunc vi-
Job ii debis quod in faciem benedicat tibi. Sed
quid certe pro tanta valitudine etiam
corporali subscripti ac dominum expressus [?]
Job patienter sed etiam omnis predictis [?]
corporis invalitudo et passio alacriter
iniuncto est gaudenter tolleranda. Audi quod
Vitis patrum primo libro quid sanctus dixit Sincletice
Infirmitas inquit totum corpus meum
tenet sed interiori homini meo sanitas est
sit. Hec autem sanitas anime etiam com-
municatur corpori formaliter licet anima
Augustinus mediante qui teste magno patre est
tota in toto corpore et tota in qualibet
parte eius et sic cuilibet parti affert
formaliter sanitatem quam habet in se. Ta-
dem vero affert per modum redun-
dantie corpori formaliter et immediate
sanitatem impassibilitatis. Audi magistrum
Augustinus in epistola ad Dioscorum primum Augustinum in quadam: Tam potente inquit
deus fecit animam ut de eius plenis-
sima beatitudine que in fine temporum sanctis
promittitur redundet in corpus plenitu-
do sanitatis que est incorruptionis vigor.

Tertia puella
attendens in homine invalido
et contracto nobilitate et
pristinam eius consuetudinem venato-
ries exercendi et aucupandi et quod
huiusmodi sine magno periculo corporis et
anime periculo crederet se si sanus esset
posse exercere sicut ante. Et ideo anime se
conturbabat quod nec per pedes nec equos
valens ut consueverat frequentare per
prata virencia campos et montana
silvas seu nemora ad venationes
bestiarum silvas exercendas ad rivos et

hinnulos seu feras alias capiendum
propter hoc consoleris quod potius maiora atque
meliora et quo minus procedere vales ad
corporalia et transitoria eo amplius in-
gredi potes ad interna ac per oculum men-
tis ascendere ad superna et eterna si in-
sita tibi contemplationi virtute uti volueris
atque sic venari in montibus eternis vel
in montibus sanctis de quibus angelos
per eos et sanctos homines intelligens
loquitur psalmographus et hac ad capiendum
arcu amoris tamquam feram aut ama-
bilem Christum splendorem patris comparatum
feris de quo et de quibus sponsa id est
deiformis anima loquitur in Canticis dicens Cant. ii
Ecce iste venit saliens in montibus
id est in angelis vel sanctis mentibus et
transiliens colles id est imperfectos. Similis
est dilectus meus capree scilicet propter
altitudinem hinnuloque cervorum propter
velocitatem suarum illuminationum de quibus
dicit psalmus Illuminans tu mirabiliter a Ps.
montibus eternis id est a predictis angelo-
rum vel sanctorum mentibus ad modum
montium interminum elevatis. Porro si
ad nemora vel prata aucupandi gratia
sive circa flumina vel ripas ad ca-
piendum ubi aves venire valeas
eo magis aucupari valebis et capere
vel illam columbam de qua etiam
sic cantat Vidi speciosam sicut
columbam ascendentem desuper rivos Vox ecclesie
aquarum eo quod magis in mentibus ut
supra et tu in bono sensu de illis
illorum qui in avibus celi ludunt
non celi aerei vel etherei sed
empirei quod est latius supra predicte
columbe id est purissime virginis male
ubi est locus et per grandi aquile
Johannis evangeliste qua quidem aquila
si ad manum devoti operis tui as-
cenderis merere ea capere poteris per
dictam columbam foraminibus petre

i. collibus Christi tamquam in dolore sicut
sedentem atque per hoc propinquiorem undis
aquarum viventium i. gratiarum vivi-
ficantium que fluunt impetu de libano i.
Christo. Et certe ista sola aucupatio sine
omni comparatione nobilior et devotior prese-
tiumque gustatis et melius etiam utilior est
ac delectabilior. Et debet quod omne sola-
tium aucupationum vel venationum quicunque
in hoc miserabili mundo

[C]ricesimo quinto post premissa ad
illustrem dominam consolatricem
accessit et alius tristis con-
querens ei quod [illegible] gravet ipsum ydro-
pisis de illa morbo eidem consolatrix
gratiosissime adduxit de suis puellis
Prima puella
sic ait. Ad amicitie suas quod y-
dropico inflatio corporalis tollit infla-
cionem superbie que est ydropisis men-
talis. Quo enim homo mente inflatur
seu intumesceret postquam in tali statu
se esse sentiret quemadmodum in lege mo-
ysi scribitur Nullus de membris tu-
mescat superbia. Nec obicitur quod in
ydropico timor corporis et membrorum
significat superbiam quia non est sacramentum
quod efficiat quod significat sed est superbiendi
impedimentum hoc efficiens in homine
quod devitatur superbie vel in nichil omnino
vel in minus cuiat. Sed quid. Nonne huius
maximum boni est malicie morbi prepon-
derans perfecto sit. Nempe carere
minimo gradu superbie melius est multo
quam carere corporis inflatione. Nimirum minimus
gradus non sublatus tantam penam in-
duceret sive in inferno sive in pur-
gatorio quod omnium ydropicorum pena seu
temporalis passio simul aggregata nullo
modo tam acerba et afflicta esset

Secunda puella sic ait. Ad homi-
nem adulteros quid aperuit ydro-
pisis de ipsa tua ydropisi non sic te-
baveris. Certe in ydropico aquosi humoris
incorporatio impedit haud dubium incor-
porationem humoris voluptatis. Nec obstat
in contrarium significatio illa qua dicitur quod
in ydropico per inflationem genitalium
significatur luxuria. Esto enim quod ita
dicatur tamen sufficit ad propositum quod per
illam inflationem voluptas luxurie non
efficitur nec perficitur sed magis totaliter
despicitur et carnalis etiam appetitus in
[illegible] impeditur. Et nonne hoc
boni est et malicie morbi preponderans est.
Utique non modo ad evadendum penam adeo
[illegible] de qua dicitur Quantum in deliciis
fuit tantum date ei tormentum et luc-
tum. Sed etiam quia firmiter est tenendum — apoc. xviij
et nullatenus dubitandum quod deus tandem
ad sanitatem membra restituet quo
hic in morbis vulneravit. Quippe ipse — Job v
vulnerat et medetur. Et insuper
membra illa sanata certis [illegible] pre
aliis claritate gloriosa decorat et
honorat. Rursum predicta incorporatio
aquosi humoris in ydropico im-
pedit quod plurimum vitiosam incorporationem
per cupiditatem bonorum temporalium ac-
quisitorum que anima stercore more sentit
[illegible]. Ita sane quod nec bona in sepul-
menti adherent ad modum terre ad
invicem per vestimentum [illegible] quod sine
laceratione nunquam ab invicem separantur.
Nec etiam non bona que affluunt tali
firma tenacitate seu incorporatione cordi
applicentur ut sic locum sit ydropi-
co implere hoc psalmiste consilium Di-
vitie si affluant nolite cor apponere.
Et nonne etiam hoc magnum boni
est malicie morbi preponderans scilicet — Aug.
cor habere liberum in penitentia et incorporatio

deut. xxiij

ca. [illegible] quomodo [illegible] consolatur super ydropisi [illegible]

vel ad liberaliter et hylariter dandum
inclinati ad diuinam dilectionem promerendam
quippe hylarem datorem diligit deus
et in fide omnis diuicijs copiose remune-
randum

Tercia puella sic ait Non solum
propter putridam efficitur quis y-
dropicus sed etiam propter pacion-
em. Et sicut in corpore ydropici humor
superfluus peccati guttatur magnam menbrorum
sua superfluitate ingrossantem et tamen inclinati
hominis seu in mente humor spiritualis leticie
si non seruetur modus et mensura no-
minis generatur magis superfluum carnalis vo-
luptatis et amoris fluxibilium terrenorum de
quibus quodammodo mens pacis ingrossatur
et intumescit venter mentis seu ho-
mo interior et per quandam redundanciam
etiam quanto ocior. hec tamen spiritualis
ydropisis facile curatur per ydropisim
corporalem quia moueretur mirum etiam esset
quamvis superfluo amore ad carnales su-
perfluitates vel ad res fluxibiles af-
ficeretur quam corporalis et incurabilis ydro-
pisis vicinam sibi mortem minatur. Non-
ne igitur ydropisis corporalis que non per-
ducit nisi mortem temporalem non so-
lum paciencius toleranda est sed etiam
amanda vt potest per quam facile cu-
ratur dicta ydropisis spiritualis que nata
est inducere mortem eternam

Quarta puella sic ait Nonne
sentit quilibet ydropicus grauitatem
ponderosi corporis et per eam considerat grauitatem
et ponderositatem peccatorum de quibus
propheta Iniquitates inquit mee sicut
grauate sunt super me. Quid ergo concludat
cum aggrauatus suo dolore vix posset
de peccatis cogitare cum per accipiet
enim cogitacio de morte sibi imminente
attendendo miserabilem statum suum in
quo peccandi solatium necesse est cessare.
Audi venerabilem Jeronimum Memento inquit
mortis tue et non peccabis. Sed et
magnus pater Augustinus Nichil inquit sic

reuocat a peccatis quam frequens mortis me-
ditacio. Quid ergo? Nonne maximum
bonum est etiam minimum peccatum mortale im-
pedire in homine? Quod quia est adeo graue
quod nec omnes motus possent hominem
premere tam profunde quam unum peccatum
mortale. Est enim sicut lapis suspensus
in collo canis qui submergi debet quia sic
tunc primo sentit canis grauitatem lapi-
dis cum de naui proicitur ita et anima primo
sentit grauitatem peccati cum a corpore
separatur et anima militantis ecclesie elon-
gatur.

Quinta puella sic ait Scias
frater quod ydropicus etiam pigricia
pedum magnum bonum operatur ma-
licie morbi preponderans. Non solum enim
impedit progressum ad malum de quo lo-
quens ysaias pedes inquit eorum ad
malum currunt. Verum etiam occasionem dat
ad optima proficiscendi. Nam cum sic ipsum
mulcet. Et quod non preualet per mores vim
supplere intendit per aliud quemadmodum in fra-
gilibus paulus sic distinguebat de
modis essendi d. collocensibus Si cor-
pore absens sum sed spiritu vobiscum.
Ita et dum vinctus esset nec cor-
poralibus pedibus ad eos venire pos-
set distinguebat de modis procedendi
et cogitabat illos venire pedibus spiritus
dicebat Alligatus ego spiritu vado in
Ierusalem. Ydropicus itaque propter pedum
suorum inmobilitatem occasionem habet
cogitandi de veniendo etiam mente in Ierusalem
celestem pedibus mentis seu interioris
hominis ad sanctitatem spiritualibus et infa-
tigabilibus affectuum pedibus mentis
seu interioris hominis ad sanctitatem animi
suspirans. Quorum consilium venerabilis Jeronimi
Infinita inquit heremi vastitas terret
sed tu paradysum mente deambula quo-
ciensque enim cogitacione ac mente illuc
conscenderis tamdiu in heremo non eris.
Hec ille pater venerandus et bonus
quidem quo enim manebit in vasto

Augustinus

ysa. luc

Collo. 4

Jeronimus in epistola ad eliodorum

heremo qui non potest esse solus. Ut pote quem assidue stipabat omnium maxima multitudo eludi non potuit prorsus. Venerandum Sapiens inquit nunquam solus esse potest. Habet enim secum omnes qui sunt et qui fuerunt boni et pro corpore non potest cogitatione complectitur.

Jeronimus contra Jovinianum

Sexcentesimo sexto post premissa ad prememoratam dominam consolationem accessit et dixit tristis contendens se esse per ptisim et ethicam febrem consumptum. Cui illa gratia consolationis quatuor deputavit de suis puellis.

Prima puella

sic ait: O amice cur de ethica vel ptisi turbaris? profecto si tu scires quid hii morbi operentur boni nunquam sic inde turbareris. Vis scire quid operentur? Ecce in ptisico vel ethico attenuatis seu exinanitis pinguedinis corporalis pacienter tolerata operatur pinguedinem gratissimam spiritus mentis seu interioris hominis. Sed si forte queras que est vel aliqua mentis pinguedo queritur et ego ante nunquam non audivi appellari. Audivisti spiritus pinguedinem? Vel nunquam non legisti cibum esse sacramentalem qui sumentem impinguat non corpus sed cor, non ventrem sed mentem. Sane quod pinguedinem huiusmodi spiritus mentis seu interioris hominis operetur seu disponat maciacio et corporalis pinguedinis consumptio pariter propter deum tolerata hoc sic intelligas. Nam et volunt quidam quod conditio alicuius corpori et anime analogice convenit si privatio illius in corpore pacienter toleratur secundum partem esse simul in mente recipiat. Verbi gratia sanitas analogice convenit corpori et anime et si eius in corpore privatio per infirmitatem pacienter tolleretur tunc sanitas menti

acquiritur. Unde in patrum libro decimo legitur sancta Sincletice: Infirmitas tantum corpus nostrum tenet sed interioris hominis sanitas crescit. Similiter secundum egregium doctorem Gregorium: Si aciem hoc quod libet id est deleat abscindimus morem spiritus quod deleat invenimus. Sicut et scriptura dicit: Infirmitas gravis puta que excedit mensuram facit mentem sobriam id est tenere brevia seu mensuram. Sed quid? Nunquid non pinguedo spiritus seu spiritualis malicie predicti morbi pinguedine corporis consumentes respondent pinguedini spiritus et anime seu mentis quemadmodum ipsi corporis quod est de limo respondent anime que est angelica similitudo et media dei ymago.

Invitas patrum | Gregorius in moralibus | ps. lxv

Secunda puella sic ait: Cur o frater doles maceratione et attenuacione tantum doleres? Cur pinguedinem magis diligeres? Cur non attendis scripturam illam que dicit: Mittet dominator dominus in pinguibus eius tenuitatem id est attenuacionem, de qua dixit sanctus Job: Spiritus meus attenuabitur id est angelicus innovabitur. Sed de hac non tractetur quomodo post admodum ptisici vel ethici seu hominis. Iam consumpti loquens dixit: Pelli mee consumptis carnibus adhesit os meum et derelicta sunt tantummodo labia mea circa dentes meos. Modo consolatur se per hoc quod subiungit: Scio quod redemptor meus vivit et in novissimo die de terra surrecturus sum et rursum circumdabor pelle mea et in carne mea videbo deum. Cur ergo et tu ptisi vel ethica consumptus non te ipsum consolaris primo in hoc quidem quod caro tua deperdita restaurabitur et post modicum huius temporis in melius quam si nulla eam infirmitas consumpsisset reformabitur. Cum ...

Ysa. x | ps. lv | Job xvi | Job | Job xix

in perpetuis reddetur et gloriosa
claritate superinduetur ps
Tercia puella sic ait Tu homo
qui de amissa tua pro pristina Ecc xxxv
vel etiam corporali pinguedine
tantum tristaris · quod spiritualem sectaris
ps lxij Nonne dicit propheta Sicut adipe et
pinguedine repleatur anima mea et labijs
exultacionis laudabit os meum Nunquid
hic pinguedinem carnis sic concupivit
et non magis de anima erat qui dicit
repleatur anima mea sicut adipe et
pinguedine Quid igitur altercas de
corporis pinguedine propheta contentatur
de pinguedinis similitudine quam pro anima
sola petit sicut inquit adipe et ping
uedine et cetera ad ultimum sicut potes intelli
gere de similitudine propter te dices quenam
est similitudo illa · Certe pinguedo sicca
humectat pinguedo frigida inflammat
pinguedo hylarem reddit et delectat
dicente ysaia Delectabitur in crassitu
ysa lv dine anima mea Petit ergo propheta ef
fectus quosdam effectibus pinguedinis scilicet
animam suam tamquam aridam per devocionem hu
mectari et tamquam frigidam per amorem in
flammari et tamquam tristem per gaudium
spiritus exhylarari et delectari Et quidem
ad hunc effectum principaliter intentum
postquam dixit Sicut adipe et
pinguedine repleatur anima mea sub
iungit immediate et labijs exultacionis
laudabit os meum scilicet quasi per
redundanciam a gaudio spiritus que
admodum alibi dixit Cor meum et
caro mea exultaverunt in deum vivum
Et quidem ore gratitudinis laudabit
os meum Certe ergo quamvis tamquam [illegible]
dicit pinguedinem corporis et per simili
tudinem tamen aptinet quod solam postu
lat pinguedinem mentis
Quarta puella sic ait Ad
frater namque propheta de corporis

sit aut holocaustum tuum pinguefiat Sed
quo pacto forsan inquies Audi filium
Sirach oblacio inquit iusti impinguat
altare et odor suavitatis erit in conspectu
altissimi Quod quidem secundum glosam
quando sic intelligitur oblacio iusti i. de
iusto labore oblata deo impinguat altare
i. mentem illius afferentis que est altare
dei Quid ergo propter hoc pristinus vel ethi
nis si es homo iustus et pinguedinem
sicud per maciem quam in corpore suo pateris
paciens deo offert et libenter impinguat
altare i. mentem que est altius anime hoc
inquid altare impinguat oleo exulta
cionis et odor suavitatis erit in conspectu
altissimi et nomine sic offerre sit semet
ipsum deo magnum quid est et tale bonum
quod malicie nobis preponderat immen
sum Nimirum sicut se habet altare i.
mens ipsi corpori preponderans cum sit
altius quod est in anima Ita pinguedo
altaris sic se habet quod preponderat ping
uedini corporis precipue pinguedo olei
exultacionis ipsi afferenti leticiam confe
rentis que etiam preponderat racione dura
cionis cum quasi momentanea et diuturna cor
brevissime sit pinguedo corporalis Insu
per ipsa pinguedo dicti altaris est que
dicta est in tantum et preponderat pin
guedini fetentis corporis in spiritu coram in
conspectu altissimi iam actu patri i.
ipse prodit odor suavitatis i. qui al
tissimo est delectabilis et suavis quo
solo movente lenis esse debet infinitas
quasimodo pinguedinem carnis quasi
indictam ad auferendam pinguedinem que
deo patri esse credit delectabilis

icesimo septimo pro premis
sa ad sepe dictam dominam

consolationem accessit et alius tractatus
de diversis febribus quas pro viciis pati-
tur et conquestus d[icit] illa consolandum
eum de omnibus et de suis puellis quat-
tuor assignavit

Prima puella sic ait Nonne
amice ego [legi] libro q[ui] dicitur qui-
dam petebat ab Heremita ut sanaret
eum a terciana Respondit bene tibi
necessariam cupis abicere ut enim corpa infec-
ta sunt languoribus et castigacionibus
purificantur hec ergo Cur ergo
conquereris de febre aut cur eam
velles abicere qua divina dispensacione
tibi tercium agitur ad purificacionem anime
tue quam post partum eius i. postquam hi-
tibus viciorum impugnata a dyabolo
partus viciosos peperit tibi morte
An velles eam post partum huius multi-
formis peccatorum sanguibus sordi-
datam non purificari an prius purifica-
cione non contentus de eius medicina
seu remedio expertissimi et fidelissi-
mi medici de quo hec presumere
quod si aliud remedium tibi magis pro-
ficuum novisset illud tibi adhibuisset

Secunda puella
sic ait Amice ad huc no-
vis quod quidam dicebat quod dives est
quamvis qui non habet nisi solam febrem
quatuor accessionum vel eciam solam
effimeram dummodo solam sciat et velit
de illa cum deo negociari hoc ille
Sed tu dices forte quo pacto hoc
intelligam Certe licet aliis modis
possit quod plurimis declarari hoc ad
presens sufficiat quod dives est qui magna
et multa possidet Sed quid Certe
possessor anime sue rem magnam pos-
sidet quia ipse anima secundum magnum doctorem
augustinum maior est quam tota celi

machina Nonne eciam multa possi-
det dicente mundi sapiente quod anima
quodammodo est omnia Sed certe divi-
ciarum amator vitetur et estimator in-
pacienciam vero possidebitis animas vestras tu
ipso autem prudenter negociantem si pa-
cienciam haberemus certam penam de qua gre-
tum videtur Si ergo mittat nobis
febrem quatuor accessionum vel effimeram
tu non permittat bis in dispositionem de pa-
ciencia vero circa illa videtur pro omnibus
viciis culpis contritus et confessus co-
tentus si in illa contingat morte p[re]-
veniri Nonne igitur modicum possu-
mus divites fieri Dices forte au-
dire desidero et aliud modum Audi
igitur Nonne dives esset qui eciam
deo negociando lucraretur rem equi-
valentem centum milibus auri marcas
utique talem divitem necesse est fateri
Sed quid pro febrem unicam vel effi-
meram paciencer tolleram quod admo-
dum est dictum pro omnibus peccatis suis
adeo supportandi a maximis penis
purgatorij vel inferni hoc equiva-
let centum milibus marcas auri pro
hoc igitur patet quod dives censendus
est qui hoc habet Si ergo volumus
divites fieri de febre quam in cambio
dei mercatum dictum equalens non
debemus conqueri ut impacientes nec
tristari

Tercia puella sic ait Cum
amice tractatus de febribus
Certe de quadam egregius lo-
quens gregorius sic dicit Nesciebat
quod multo melius ardet flammis fe-
brium quam igne viciorum et tamen cum febe
corripimur a viciorum estum qui ex-
cipere nos poterit considerate negli-
gimus de percussione murmuramus hec
ille pater Tu ergo ex hijs verbis

Aug^s 4 de anima

gg

Augustinus de spiritu et anima

cuius motus viciorum tuorum estum conside-
rare non negligas qui te deducere sicut
possent ad eternas flammas Nimirum
sicut scriptum, peccatores eidem est locus ignis
viciorum et flammarum eternarum inferna-
lium si non hic ignis viciorum extinguatur
Non igitur murmures nec recuses ar-
dere flammis deus te corripit ne per
estum viciorum descendas ad infernum
tamquam ad locum eius proprium cum eternis fla-
mis penarum infernalium Nec causeris
de febrilis estus pluralitate nam et hec
pluriorem curatam reddit Vel quoniam
viciorum tuorum pluralitas dicto patre tes-
tante durum inquit non estimes esse
quod pacis dum exterius cruciatibus ab inter-
na passione liberaris divina dispensa-
cione agitur ut pluriora vitia pluri-
or egritudo consumat

Vacta puella sit ait ad aure
audi per tua consolacione ex pa-
trum libro quid de febricitante
corpore dixit sancta sincletice Quamvis
inquit corpus validis febribus in-
flametur in super eciam et intollerabili
siti affligatur Siquidem peccator es
qui hec sustines recordare futuri seculi
penas et eternum ignem et iudicialia
tormenta et ita non deficias ad ea que
in presenti contingunt In super et gaude
quia visitavit te deus et illud famo-
sissimum dictum in lingua habeto Castigans
castigavit me dominus et morti non tradi-
dit me Si ferrum es per adhibitum tibi
ignem amittis rubiginem quod si iustus
es et hec pateris de magnis ad maio-
ra proficies Aurum si es per ignem
placacior eris Si febribus et rigore
frigoris castigaris memor esto quod scriptura
dicat transivimus per ignem et aquam ut
quod sequitur mereamur ut inducamur
in refrigerium optimum si primum exspec-

ta secundum ad quod gratum hoc secundum
scripturam expectandum tamquam dulce
temperamentum lesivi frigoris et caloris
in futuro prorsus exclusivum et sic
secundum ista per febrem nunc frigore nunc
calore hic per tempore te graviare si paciencia
sustinueris et mundo prudenter negoci-
atus fueris cavebis in futuro penam gra-
vissimam inferni que est transitus ad calo-
rem nimium ab aquis nivium id est a vehe-
menti frigore quippe secundum magnum pa-
trem augustinum homo peccat ex ti-
more humiliate aut ex amore male in-
flammate quibus hee due rudent

accessivo actu vero promissa
ad illustrem dominam consola-
tionem accessit et alius est
perturbatus propter certa signa brevis
vite sue et mortis tempestive Cum
illa per consolacione maior de suis puellis
quinque adiunxit
Vna puella sic ait ad liter
cam turbatis signa brevis
ius vite an nescis quod secundum poe-
tam dulce natale solum igitur
de longa via et peregrinacione condu-
de appositum scilicet quod properat te quod
diu durat dulcedine patrie deinde
etiam constat quod non potest exerceri
sine lassitudine. Sed quid perfecto
longa vita est longa via et longa
peregrinacio audi illustre seneca mo-
riens inquit Et subiungit peregrinacio
est vita tua multum ambulavimus diu
redeundum est audi et quid patre
pulchre loquente Quid est inquit
vita mortalis nisi via et quale sit
fletus mei pendite in via lassati et

Vit patrum

Seneca in libro de remedys fortuitorum

et vitam nolle finire Quasi diceret
hec stulticie attestatur Quare debui
vita que pugnacionis lassitudinem finit
et ad dulcedinem patrie cito perducit
non nisi stultus homo turbatur

Secunda puella sic ait Cur ego
vellem longam vitam habere
Nescis quod hec vita tota deducitur in
valle miserie Audi filium Syrach Melior
Eccli. vij est inquit dies mortis die natiuitatis
Quod quidem dictum sic invenitur declara
tum quia mors est egressus a miseria Na
tiuitas est ingressus ad miseriam Meli
or est autem egressus a miseria quam in
gressus Eodem quasi pacto melior
est breuis vita quam longa scilicet propter
longam miseriam Sed quid Nonne stul
tissimum est longam miseriam desiderare
Nonne melius esset miseriam breuem quam
longam esse Ut quid enim alias diuus
sit propheta Heu michi quia incolatus
ps. cxix meus prolongatus est Et demum eiusdem
prophete sermo est Si in potentatibus octo
ps. lxxxix ginta et amplius eorum labor et dolor
Debemus ergo vitam tamquam de meliori
et numquam miseria non est habenda tristicia

Tercia puella sic
ait O homo mortalis peto
tu sermonem meam ut scias primo
quid sit vita et deinde an longa
augustinus vita sit appetenda Certe magnus pre
augustinus hanc vitam mortalem vocat
vitalem mortem Sed et Seneca
Sen. xxiiij epistola illustris Cottidie inquit morimur quia
cottidie pars aliqua demitur et tunc quoque
vita decrescit cum crescimus Hinc et
ij Reg. in Regum libro dicitur Omnes morimur
et quasi aque dilabimur super terram Ide
mque et nos tantum sonoro reagnos
cimus quia media vita in morte sumus
Appetens itaque longam vitam ap

petit longam mortem seu longum
mori Sed mors vel mori minime videtur
inter appetibilia computandum Dices forte
propter bonum agere vellem diu viuere Sed
quod magis studere debeas prudenter agere
et bonos actus quam dies multiplicare De
hac audi illustrem Senecam Unus inquit
dies hominum eruditorum plus valet quam
imperiti longissima etas Sane quod tantum
tristicia sufficit Si debitam vitam gau
dere non potes sis vel indifferens cum
magno presule augustino qui solus colloquens
hus De salute inquit corporis mei ignoro
domine quid michi sit utile nescio tibi domine Aug. in li. soliloq.
hoc committo Idem quoque suadet cano
nica epistola petri Omnem inquit pet. v
sollicitudinem proicientes in eum quoniam
ipsi cura est de nobis

Quarta puella sic ait O ho
mo cur quereris de breuitate vite
quasi bonum sit nobis hic esse ad conqui
rendum contrarium Audi patrem clare
uallis Quam inquit tam bonum est Bern. in s. de ascen.
nos hic esse Immo vere molestum est
graue est periculosum est Nimis ubi
malicia plurimum sapiencia modicum Si tamen
vel modicum invenitur Ubi vistosa omnia
omnia lubrica operta tenebris obsessa
laqueis peccatorum ubi periclitantur anime
ubi spiritus affliguntur sub sole ubi
michi nisi tantum vanitas et afflictio
spiritus hec ille Et certe bonum Nam et
Iosie regi inde quasi magno beneficio pro
missum est adeo quod ipsum citius ad patres
suos in pace colligeret Ne mala ven
tura super terram videret

Quinta puella sic ait O homo
stultissime si sapiens esses non
longam sed bonam vitam appeteres Audi Sen. epistola
illustrem Senecam Sapiens inquit semper
cogitat qualis non quanta sit vita

Non enim vivere bonum est sed bene vivere
hec ille Sed quid perfecto Multum dif
fert longa vita a bona vita Audi
rursum illustrem Homo inquit vite com
mendatus est non donatus Hoc quia
multa penitenda committimus vivendo
diu Sed certe vita magis committimus mul
ta penitenda hec ut sic non est bona
vita longa est enim vita ut in pluribus
non potest dici bona vita eo quod nec bene
recta nec servata. Audi adhuc predic
tum illustrem Wistas inquis vitam
contempne nemo illam bene recipit qui
non contempserat Nulli potest serena vi
ta contingere qui de producenda nimis
cogitat Dites forte de producenda
non cogito sed de perficienda Sed audi
eundem dicentem illustrem Vita inquit
non est imperfecta si honesta est ubicumque
desines si bene desines. tota est sed
et fortiter desinendum est Non est
res magna vivere omnes servi tui
et animalia vivunt hec predictus vir
gentilis Audi et catholicos de ma
lis accidentibus longe vite Ecce
magnus pater augustinus Vbi illud
canonice tractans quod est vita vestra
vapor est ad modicum parens Vita
inquit hec est dubia vita ceca. vita
erumpnosa quam honores tumidant
dolores exterminant ardores ex
siccant. aera morbidant. esce in
flant ieiunia macerant. ioci solvunt
tristicie consumunt. sollicitudo coartat
securitas ebetat divitie iactant pau
pertas deicit iuventus extollat senec
tus incurvat infirmitas frangit me
ror deprimit. et post hec omnia mors
interimit universis gaudiis finem impo
nit ita ut cum esse desierint non fu
isse putentur hec augustinus Potest dici
et vita angusta dei et venerabilis

Sen. in epla
Sen. in epla
Sen. Luporis(?) epla
Augustinus tractat illud Jacobi iiii quod est vita vestra
Augustinus in orge(?)

antistes ambrosius Tantis inquit malis
hec vita repleta est ut comparatione
eius mors remedium esse putetur non
pena Vnde ideo breuem illam fecit deus
ut molestie eius per prosperitate vinci
non possunt temporis exiguitate
finientur

Nota puella ad tempestivam
mortem intencionem suam diri
gens sicut ait ad amice de

morte tempestiva si bene intelligeres
plus gaudere quam tristari deberes Audi
vincencium quendam francorum regi scriben
tem Mors inquit iudex est cuius
iudicio subiciuntur omnes et reges et
imperatores Iudex ille trina citatione
secundum iuris formam solet facere Prima
est egritudo Secunda corporis defectio
Tertia vero peremptoria est quod non
premium facit sed ipsa mors venit
qui tamen pluribus unam facit quia
sicut iudex summus sub quo mors est
iudex delegatus ex aliqua causa vult fes
tinare nam electos suos quos citius
evocat ne cadant malos etiam ne
peccatis peccata superaddant hec ille.
Alius de suo motivo illud psalmo indu
cit Viri sanguinum et dolosi non di
midiabunt dies suos De primo vero
inducit illud sapientie Iustus si mor
te preoccupatus fuit in refrigerio
erit placens deo. factus dilectus et
vivens inter peccatores translatus
raptus est. ne malicia mutaret
intellectum eius aut ne fictio de
ciperet animam illius consummatus in brevi
explevit multa tempora placita enim
erat deo anima eius propter hoc pro
peravit educere illum de medio iniqui
tatum Denique contra tempestivam
mortem consolatur etiam illustris se
neca Amicus inquit moriens optimus

Ambrosius in libro de bono mortis
Vincencius in epla ad Simeonem(?) regem francorum
Sen.

est antequam optes mori comuenius mori
ac fortasse alicui malo te subducet
fortuna et si nulli alij certe senectuti
hec ille Sed etiam commenans hystorio
graphus quintilianum quendam inducit sic Vincencius
dicentem Si quis sit quis sit bonorum
finis que vera felicitas nusquam sibi vi
debitur preparata morte preciosa

cesimo nono post premissa
ad predictam dominam consolat
tem accessit et alius testis
de propinqua morte sua totaliter pertractans
Cum illa consolacionis gracia quatuor ex
hibuit de suis puellis
Prima puella sic ait Cur a
nime de morte in imminente
tantum tangeris et non potius ipsam
delectabiliter amplecteris maioris in
dicium sequeris Sequaris sanctorum de
morte iudicium qui nouerunt mortis
finem et terminum boni cotidie et
optimum Esse venerandus ambrosius Mors Ambrosius in libro
inquit corporis iustis videtur bona de bono mortis
iustis enim quietis est portus Dicit
autem et martir cyprianus Mortalitas
ista propriis hostibus pestis est. eius Cyprianus
autem seruis salutaris excessus est Et
nomine iudicando de morte verissime istorum
sapiens est Sequaris in hoc iudicio Jero Cypriani
os aureum Mors inquit minus est
nate iam corrupte quod non est fugienda
sed amplectenda Sequeris in hoc
iudicio magnum patrem augustinum Quid Augustinus
est inquit mors relictis corporis depo
sicio sarcine grauis scilicet ipsius
terrenum corporis Nam corpus quod cor
rumpitur aggrauat animam et terrena in
habitacio deprimit sensum multa cogi
tantem. Sequaris et patrem cla
reuallis Bona inquit mors iusti Bernardus in quodam epistola

propter requiem melior propter nouitatem
optima propter securitatem Qui pater
cursum sic dicat Preciosa mors sanctorum
preciosa plane tamquam finis laborum. tamquam
victorie consummacio. tamquam vite ianua
et perfecte securitatis ingressus Sequa
ris quoque et ipsum paulum qui mortem si
tiuit quia cupiuit dissolui et esse cum christo
de quo loquitur magnus pater augustinus Ille Augustinus super
inquit desiderat dissolui et esse cum epistolam iohannis
christo non paciens moritur sed paciens
viuit et delectabiliter moritur Demum
sequaris et melliflui doctoris de morte iudi
cium patris clareuallis in sermone Non Bernardus
sit inquit etiam quod melior est dies mortis
die natiuitatis et quod ortus hominum tristi
cia mittitur Inde est quod mortem
non necessitatis solempnizat etiam mor
tem eorum natalicium nomine notans qui
bus factus est de morte natalis: tunc
enim ceperunt nasci ad vitam cum vitam
deposuerunt pro vita hec dicta patris
Secunda puella sic ait
Quid amice cur de morte tibi
imminente tristaris et non potius gau
des puto nec dum exemplis sed et
racionibus moni pateris Nimirum tres pro
nunc occurrunt racionis mortem hylariter et
amabiliter suscipiendi Prima quidem est
quia mors est iudicium dei hoc autem am
plectendum est iusto homini dicente
filio syrach Nolite metuere iudicium Ecclesiastici
mortis hoc enim iudicium a domino omni car
ni Audi illustrem senecam Moriendum Seneca de re-
inquit Nec primus nec vltimus homines mediis for-
antecesserunt homines te sequentur et communis tuitorum
iudicium mortis est quia nec personas accipit
nec excepciones friuolas nec aduoca
tos nec vel intercessores vel appellan
tes admittit. hec docet experiencia
et metrologia quod personas non accipit hec
ex scriptura pater docente quod mors

omnibus sit grauis iuxta dictum filii si-
Eccli xli racli Commemorationem inquit mortis sic-
hildebertus cenomanensis to. hinc et egregius hildebertus quondam
cenomanensis metrice sic ait Inter opes
ac delicias populi que fauores. hec aiunt
accolet hoc tua lingua sonet Mors
dominum seruo mors sceptra ligonibus equat
dissimiles simili conditione trahens.
Secunda ratio est quia finis peccati mors
est Sed quid perfecto vir iustus cuius
est iusticia stare habet optare peccatum
daniel ix finiri. iuxta illud danielis. finem ac-
cipiat peccatum et deleatur iniquitas
et adducatur iusticia sempiterna Vis
autem scire quod mors sit finis peccati
ambrosius libro de bono mortis audi archiantistitem ambrosium. Quamuis
est inquit ad peccatum viuere qua etiam in
peccato mori quia impius peccatum au-
get quamdiu viuit Et si moriatur pecca-
re desinit audi rursum eundem Non
nulli ait philosophi disputauerunt impiis ab
esse absolucionem quod esse vero mor-
tem eo quod in illa sit intencio delinquen-
di In morte autem finis delicti Vnde
et iuxta ecclesiasten Mortuus vincit
Eccli confertur quia peccare desiit Et mortuo
non diu natus quia peccare nesciuit Ter-
cia vero ratio est quia mors timorem mor-
tis aufert qui etiam morte ipsa grauior
est. Vis de hac doceri audi illud
Maxianus poeticum Morte mori melius quam mortis
dicere vitam Pena minor subito certam
Seneca libro de clamacionum perferre ruinam Et quod prolonges suspensus
esse diu hinc et illustris Seneca Cru-
delius est quam mori mortem semper timere
Sed et ille magnus antistes ambrosius
ambrosius ii super hiis inquit certe non est
graue mori quibus timor mortis est
grauius sed graue est viuere sub metu mor-
tis. Non est igitur mors grauis sed me-
ambrosius de morte fratrum tus mortis audi eundem rursum dicentem in-
quit denique morte mori quam morti for-
midine premi. Talem iudicantes grauiorem

esse metum mortis quam mortem adeo suis
malis mors non timetur sed vite mise-
riis anteferetur quod cottidie morientes
expetunt ut formido cruciantis euitetur
hec ille antistes
Tercia puella sic ait Ad amice
Vis ne post promissas sociorum
meos iocos etiam ad idem alias
tres audire Certe prima ratio est quia
mors nichil aliud est quam carceris effractio
Vel dici potest quod mors ostium nobis efficit
in carcere in quo capti detinemur corpore
scilicet in mundo audi poetam de hac lo-
quente Cupit inquit decurrere animam mea
Sed quis captiuus non multum libenter
vellet decurrere liberum hinc etiam pau-
lus ait Infelix ego homo quis me li- Ro vii
berabit decurrere corpore mortis huius
Secunda ratio est quia mors naturalis debiti
solucio est Vis hoc scire audi Varro-
nem quondam Cum inquit natura ligat quod
mori graue fert duplex quod malum Varro in summis ad archem suum auditorem
est tum moleste ferimus quod necesse hinc
et illustris Seneca Illum inquit lauda Seneca liiii
et imitare quem non piget mori. Si vi-
uere viuere quod est cum corruptibilibus non ceciderit
opere. sapiens nil inuitus facit necessita-
tem effugit quia vult quod illa coactura
est audi eundem rursum Morieris inquit Seneca
et respondet hac conditione intraui pro-
pterea moriens generalis lex est quod accepe-
ris reddere stultum est timere quod vitare
non possis Morieris apud non effugit
etiam qui distulit pergere morieris ego quod
debeo solue passus sum Videat fenera-
tor quo me appellet audi denique vene-
randum antistitem ambrosium Mortem probans ambrosius
non esse lugendam quia communis est et debita
cunctis Tercia ratio quia mors est periculorum
euasio quibus vndique vita presens obses-
sa est iuxta illud pauli periculis flu-
minum periculis latronum hinc et ille poeta

omdig in l° eplaris Ossindinus dicit sic: Occurrunt animo pe
rimdi mille figure. Mors quod minus pene
quam mora mortis habet.

Narra puella sic ait. Audi ad
hec similiter et alias auctores opi
nionem confirmantes quorum quidem
hec prima est. Quod mors miseriarum finis
est et oblivio. Audi Senecam sic illustre
Sen. mors inquit malorum omnium remedium est.
Idem Seneca in Agamemnone sic dicit
quod crudus est tyrannus qui morte penam
exigit quia scilicet ipsum a pena liberat
quem punire se credit. Audi quoque et ve
nerandum antistitem Ambrosium. Nulla inquit
Ambo i l° de bona morte potest esse iocunditas inter has vite in
quietudines ac dolores que vel ex
corporis infirmitate vel ex consensus
animi incommoditate generantur. Animorum
enim semper ad ipsa lenorum. Vota su
spensi quodam fluctuamus incerto spe
rantes dubia, pertimemus incommoda, pro co
modis que stabiles caduca possidemus. Inter
hostes pertimemus in variis firmitatis in no
to plus quadruplos dolore frangimur quam
fructu potimur. Denique quid nobis
in viis qui tamquam spoliati et nudi in
hanc vitam venimus corpore fragili cor
de lubrico in bello animo animorum ad
sollicitudines desidiosi ad laborem pronum
ad voluptates non nasci longe melius
iuxta sententiam Salomonis. Unde sanctus Iob
cognoscens nasci malorum omnium esse
principium diem qua natus fuerat perire
optavit ut tolleretur origo incommodorum
optavit perire diem sue praegnationis
ut diem acciperet resurrectionis. Dein
quod fuisse quidam populi feruntur qui ortus
hominum lugerent obitus festivo gaudio
celebrarent eo quod excessus mundi procellas
evasissent. Nos quoque natales defunc
torum dies obliviscimur et eum quo obierunt
diem celebri solempnitate renovamus.
Itaque stat a de peccanti [illegible] pena dictum

est: Maledicta terra in opere tuo etc.
Sic etiam additum est pro remedio defec
tionis miseriam. Ideo dicit etiam Tullius:
Fac tibi persuadeas mortem non esse time
ndam. Que bona si non est finis tamen
malorum est. Mors ergo pro remedio da
ta est que finis malorum est. Hec predictus
antistes Ambrosius. Et propter hec de mortuis
dixit Iohannes in Apocalipsi: Amodo iam dicit Apoc. xiv Ec.
spiritus ut requiescant a laboribus suis.
Dixit quod filius Syrach: Melior est re
quies eterna quam languor perseverans.
Secunda ratio est ista quia mors eterne
ac iocunde vite est ingressus. Est
enim porta glorie servus dei ipsa est in medio
actio vite et mortalitas secundum corporis con
transitus sanctorum natale eorum ab ecclesia
appellatur. Audi ad propositum gloriosissimum
martirem gloriosum Cyprianum. Quod inquit mu Cyprianus i l° de morte
morimur ad immortalitatem morte trans
gredimur. Nec potest eterna vita suc
cedere nisi contigerit hinc exire. Non est exitus
iste sed transitus et itinere temporali
decursu ad eterna transgressus. Hec Lactancius i l° de fa sapia
ille Ambrosius. Et quidam Lactancius dicit quod
multi ex philosophis qui eternas esse animas
tamquam in celo migraturi essent, sibi ma
nus sibimet intulerunt ut Cleantes
et Zeno et Empedocles et [illegible]
Tullius. Tercia et ultima ratio accedit
quod scilicet ex morte multiplex beneficium
nobis provenit. Unde et venerabilis
pater Ambrosius pluribus beneficiis enar
ratis subiungit: In resurrectione quoque Ambo° ut sup
singuli eadem [illegible] stipendiis mortis
honoracior. Denique mortuum quod in corpore
sic resurgent primum deum in acera simul
cum illis rapientur etc. Hec ille
pater. Post nunc dictum ut testimonium
hominis ab his qui foris sunt. Nequaquam
iudico dictum Tullii egregii locutoris
de mortis die loquentis recordandi [illegible]
magis plurimum diem cum ex hac urbe

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

~~collo~~ collum meum decedam et ad illud
dominum amarum concilium secedam confitear
enim ad vos sapientes et prophete ad ca
thanem meum cuius corpus anime fuit
matri quo nemo natus est melior nemo
pietate prestantior vtinam tunc quando dixit
secedam ad illud dominum amarum concilium
potius dixisset accedam ad illud diui
narum personarum atque angelorum familiare
contubernium quando dixit confitear ad vos
sapientes potius dixisset ad viros
sanctos et beatos deo feliciter fruen
tes et quando dixit prophete ad cathanem
meum quo nemo natus est melior potius
dixisset ad Johannem zacharie quo nemo na
tus est sanctior vel ad Johannem zebedei quo nullus
purior nec cristo et eius matri famili
arior et dilectior. Nos igitur christiani
gloriemur de morte qua confitemur ad
dominum deum nostrum dominum commissam ac ad
gloriosam eius genitricem reginam vir
ginum et generaliter ad societatem omnium su
pernorum. Nec causetur quis longam mo
ram in purgatorio faciente ad tardius
perveniendum. Nimirum contra hoc
videtur illud Johannis v dictum. Venit
hora et nunc est quando mortui audient
vocem filii dei et qui audierunt vi
vent. Quippe dilationis tempus re
spectu eternitatis adeo est modicum quod
videtur quasi nunc finiri et nichil
distare. Replicandum cuius prius simile
pro congruentia mea est dictum

Tertio post premissa ad
illam illustrem consolatrice
accessit et alius tristis
super agone suo instante et derelic
tione presentis vite admodum perturbatus.
Cui illa ad consolandum eum de suis pu
ellis septem assignavit.
Prima puella sic ait. O D A

mitte homo tuus maior gaudere de
beret in agone eo quod a malo spiritu vel
ab hoste scilicet corpore qui concupiscit
adversus spiritum liberatur. Sed et nunc ipsa
est anima mea in agone vel circa saltem usque
ad mortem. Hoc eo quidem recordari esse quod
te credis cum dimiseris in ingentia re
licturum. Nec es memor supra tradi
tionis mee sororis quod eo magni seu
magnalis anthonii dicebat. Nemo cum
desperavit mundum dereliquisse se arbi
tretur ingentia. Quotiens agitur demum
do scias non esse ingentia quod relinques
quod quidem videres clarius si contraheretur
tibi presentis et future vite bona. Audi
quod tibi dicit illustris seneca quantum ad utraque.
Magna inquit existimas esse quod relic
turus es quia proposuisti illam serenitatem
ad quam iturus es. Retinet te huius vite
fulgor quia transiturus es tamquam in
sordida et obscura casurus. Eritis cum
hac vita ad illam ascenditur quod inter est
inquit inter splendorem et lucem
cum hec certam originem habeat atque sua
ille micat ex alieno. Hoc inter est
inter hanc vitam et illam. Hec
fulgore veniente ex transitus pressa
est statim crassam illi faciet umbram
quod obstitit illa suo luce illustris.
Hec seneca. Et certe vir iste gentilis
quantum ad ea appropinquat quod sperare habet
homo fidelis scilicet non se casurum
in fetida et obscura sed perventurum
in lucem sanctam et securam quadmo
dum cristo petimus pro animabus defunctorum
dicentes libera animas ne absorbeat
eas tartarus ne cadant in obscura. Sed
signifer sanctus michael representet eas in
lucem sanctam. Et subiungit fac eas
transire de morte ad vitam quod scilicet
suo luce est illustris nec eclipsi potest
ad modum vite presentis per crassam um
bram peccati vel tenebre infernales.

Jo v

Unde hec vita prius quantumcumque corporaliter
non fulgeat tamen secundum se non recedens
ingenis [illegible] sed corporalis de qua fidelis agonizans habet non cadere sed ascendere ad lucem patrie celestis

Secunda puella sic ait

O amice forte tristaris circa
agonem eo maxime quod relicturus es uxorem post te dilectam
atque prolem imparvulam Sed tu super
dominum qui pupillum et viduam suscipiet
iacta cogitatum tuum Iacent et ipsi
si sint adulti cogitatum suum et ipse eos
emitet An deceptorum est dictum prophete
illud suadentis absit Est enim fidelis
propheta domini et ipse dominus evocatus
est fidelis et verum est quod pius et
misericors Iacta ergo secure super dominum
cogitatum tuum et ipse te emitet. te
inquam in medio in via et te etiam in ipso
prolis in terra Si enim amicus est dicit ipse
et filii amicis amicis amicitudine tibi
sic astricti et constrictius dilecti quemadmodum
ad spirituales filios scripsit ait magnus antonius
O visceribus mea Sequitur verbum
prophete et ad ipsos et filios tuos
esse extendendum Ita sane ut si
super dominum cogitatum tuum iactante ipse
te emitet in te Utique te emitet
et in ipsis prospectum si non non esset
quod te decedente ipsos emitere passet
Licere enim est pie credere quod ipsos in hac
causa dominus assumet quemadmodum dixit
propheta pater meus et mater mea dereliquerunt me dominus autem assumpsit
me Nunc ergo pro illis iacta cogitatum tuum
Precipue quia talis ubi certe
tres sunt non tenent quod super dominum iacent
cogitatum Siquidem in fide parentum
baptizati sunt quod sufficit in hac
statu ad mittendum eos in hac
statu ad vitam eternam Cur ergo
non sequeretur id quod magis est stulte

quod ipsi in fiducia et spe tua pro ipsis
sint promissi pro domino et emittenti quo
ad vitam temporalem Sit ergo cogitatus tuus
pro ipsis hinc recordare O domine pastor eterne
pastor bone ecce hii filioli mei sunt
filioli tui et magis tui quos dedisti
michi deus quos michi reddo et commendo
tibi Sunt pauperculi tui tibi derelicti
Scio quod tibi derelictus est pauper orphano tu eris adiutor sic ovicule tue
ne pastor oves deseras Recurre cogitatus quod quem volucres celi pascit atque
quinque panibus quinque milia hominum pavit plene confidas in domino quod ipse
prolem tuam emitet et nequaquam deseret
vel relinquet iam magis suam quam
prolem tuam non modo volucrem sed
creaturam racionalem suam quidem formatam
ad ymaginem cogita si patres et illud
verbum prophete Dominus regit me et
nichil michi deerit in loco pascue
ibi me collocavit Sit hec vox
sine voce prolis tue te pro ipsis
dicente dominus regit me cum me ipsum
nec sciam nec possim regere sed
eo providente nichil michi deerit
in loco pascue ibi me collocavit Dominus
inquam si hiis ut potius circa agone
premissis decedas firmiter tene et
nullatenus dubites quod vel deo corda fidelium movente ipsorum fidelium
pietas et devotio compescet devocio parscet prolem tuam ac si tu esses sunt etiam
corpore [illegible]

Tercia puella sic ait Nostis
o homo agonizans quod mori
contingit in egressu anime a corpore
qui egressus anime nisi in tuto debet
fieri cum ierundicate audi hugonem
illum regularem illi vacatoni qua
dei filius sua miseri de hac mortali

hugo de s victore

vita tamen de aspera hyeme vacavit taliter alludentem hyems inquit transiit En iam secunda age quod viis mundus transiit et concupiscencia eius Cur diligatur quod transiit cum diligendum non esset eciam si maneret Nam tristabat nocuit cum preteriret decepit in alto crudelis in altero fallax Audi ergo potius unde gaudeas quoniam hyems transiit ymber hoc abiit et recessit. Aliud est hyems Nomine mortalis vita quod corruptionis sue torpor constringit et ignorancie caligo obnubilat ad agendum quippe bonum est pigra et ad proficiendum est nubila Et ubi est ymber Nam gelu quidem intus constringit ymber autem corpus triste sensus aciens dissolvit ymber igitur intus est quod propter ingenitam corruptionem cotidie molesta ingruunt Et gaude ergo cum iocunditate Nec durum tibi videatur carnis corruptibilis indumentum morte deponere quo illud eciam dies aberrimpna liberaris hec ille regularis huius sane consideracioni hoc adici potest quod si anima quasi quedam bestia corporali sibi super induta turpem videtur habere et grossam tunicam rusticanam cuius parte continue defluunt quippe partes corporis secundum naturam testante medico perpetuo continue fluunt et defluunt et si durante vita propter refluentes quasi reparatas restaurentur ille non sunt ita pure nec ita conformate sicut priores seu partes defluentes et deperdite que tale rusticanum indumentum deponere non debet ipsi anime esse grave sed iocundum magis sibi spe certa stole glorie citius recipiende

Varia puella

sic ait O amice multum propter amicum modicum praesto te agonizantem consolari spes vel res decipientia gratissimarum visionum vel aliorum effectuum in morte contingencium de quibus scribit egregius pater gregorius plerumque ut inquit iustis contingit ut in morte sua sanctorum precellencium visiones aspiciant ne ipsam mortis sue penalem sinam pertimescant Sepe quoque animabus corporis exeuntibus solet dulcedo laudis celestis erumpere ut dum illam libenter audiunt dissolucionem carnis ab anima minime permittantur sentire Nonnumquam vero in consolacionem egredientis anime ipse eciam apparere solet actor et retributor vite aliquam vero anime interdum non in ipso egressu suo ostenditur post mortem vero tamen declaratur Unde et sancti martires ab infidelibus crudelia multa perpessi sunt qui tamen ad ossa sua cottidie signis et miraculis claruerunt Quid igitur et viris sanctis ob esse putetur si ad modicum dure moriantur et est fortassis eorum culpa non numquam licet minima quod resecari debeat in morte ipsa Nam eciam legitur quod vir dei contra samariam missus quia per inobedienciam in via comedit hunc leo in itinere occidit et postmodum leo iuxta asinum stetit et cadaveris non comedit Ex quo scilicet ostenditur quod inobediencie peccatum in ipsa morte fuit relaxatum quia idem leo quod viventem presumpsit occidere contingere non presumpsit occisum plerumque vero de culpis minimis ipse solus pavor egredientes animas iustorum purgat sicut vero scio quendam accidit qui scilicet ad mortem veniens vehementer timuit sed post mortem discipulis in alba stola apparuit et quam preclare susceptus sit indicavit hec egregius

Vincta puella sic ait O

Gg in dyalogo li° iiij°

anime adhuc per multum potest te
agonizantem consolari hoc quod venera-
bilis pater Jeronimus ei quod de visionibus
premittitur vel in parte concordans scri-
Jeronimus in epistola ad eustochium
bit ad eustochium ad inquit virgo re-
grede quesso paulisper de carne ac
presentis laboris mercedem ante oculos
tuos depinge quam oculus non vidit
nec auris audivit nec in cor hominis
ascendit Qualis erit illa dies cum
tibi maria mater domini choris occurret
comitata virgineis cum post mare
rubrum pharaone submerso cum exer-
citu suo tenens tympanum precinet re-
sponsuris Cantemus domino gloriose enim
Tunc tecla in tuos leta volabit am-
plexus tunc et ipse sponsus occurret
et dicet Surge et veni columba
mea iam enim hyems transiit et
recessit Tunc et angeli mirabuntur
et dicent Que est ista que progreditur
quasi aurora consurgens. videbunt te filie
et predicabunt regine et laudabunt
Sara cum nepti obviam veniet anna
cum viduis plus quoque clamabunt ad
famma [illegible] excelsos quotiens te vana
seculi delectat ambicio sic mente
transgrede ad paradysum hec dictus
pater

Sexta puella sic ait O bo-
ne frater consolacionem accipe
mei eciam ex epistola scripta fran-
corum rege in morte filii in qua sic
scribitur. Occurrunt via quod iustorum animabus
vincencius in epistola ad sanctum ludwicum regem francorum
et angeli et sancti sicut eciam postulat
in exequiis defuncti Subvenite
inquit sancti dei occurrite angeli domini
suscipientes iustorum animas exeuntes a corporibus
adiuvant boni angeli modis tribus
primo scilicet quod conferunt eis aliquid
per quod obliviscantur affectus quos sunt
naliter ut exeant in vite eciam per

penitus sint purgate a quo pondere
angeli eas abstrahunt dum eas ad
gaudium paradysi plus et plus desideran-
dum pronunciant et attendunt ita
quod libenter et de facili exeunt illud
deutronomii letare zabulon in exitu tuo — deut. xxxiii
Secundo quia demones arcent ne
illas exeuntes impediant iuxta illud
psalmus Super aspidem et basiliscum ambu-
labis etc quoniam angelis suis mandavit
de te etc Tercio quantum ad quosdam pri-
vilegiatas animas quas assumpto corpore
visibiliter in celum deferunt ut animam
beati martini et beati benedicti et plures
alias propter hec omnia canit eciam.
Chorus angelorum eas suscipiat et
in sinum abrahe eas collocet hec in
dicta epistola

Septima puella sic ait. O
frater si [illegible] anima predicta
per sorores meas tradita non dum plene
consolatus es forte quod michi loquenti propter in-
firmitatis demonum temptaciones et in-
pugnaciones apud te cogitans bella in-
video nec sum certus de adiutoris
opportunis certas omnino nisi tu non ve-
lis adiutorium tibi promissum invocare
Cum inquiens perfecto illius virginis
que fulta fide iudicem maxencium non
formidabat catherina loquor dei cuius canit
eciam in ymne de passione virgine hec
intersunt assequatur [illegible] bone quisquis
ate petierit. sic quisquis in agone
memor mei fuit Sed certe quod cer-
te ad ipsam facta est vox celitus eam
asserens exauditam. hanc igitur
in agone tuo invoca sed super omnia re-
ginam virginum de qua sic ait pater — Bernardus
clarevallis Ille sileat o virgo tuas
laudes sileat qui fideliter invoca-
tam senserit umquam in suis necessitatibus

sibi defuisse et quod maius est innotata ad est quia etiam non innotata presto est audi rursum eundem patrem Si in magis termini in maiestate turbaris si conscientie feditate confusus si iudicii horrore perterritus si barathro desperationis absorptus Mariam cogita Mariam invoca non recedat a corde non recedat ab ore Nam ipsam cogitans non erras rogans non desperas hec ille pater huius itaque precellentibus advocatus Maria scilicet et Katherina devote invocatis porrige animam tuam in quos spiritus sui accepe in manus suas se qui sensit adiuvantem audacter in fine sibi conservatione aliud admodum docet pater clare vallis qui sic dicit felix anima que fiducialiter sic loquitur in manus suas in porta aliud ergo astas cruenta bestia nichil in me funeste reperies

Quarto decimo post premissa decem tristibus ad principale dnarum consolatricum super dictam accedentibus comprimo animus c exposui conquestus de ingenii sui duricia Cui illa prima de suis puellis consolationis gratia ecce admovit

Prima puella sic ait ad animi dedurita ingenii non debes multum turbari Vis scire quare Certe nisi finis bonus operum quoque bonum esse affirmatur ad finem igitur spectandum est Sed quid profecto ubi domini sue nisi iussis negligitur plagarum dei est occasio quippe servus sciens voluntatem domini sui et non faciens eam plagis vapulabit multis ibi autem sciendi desiderio tarditas atque labor per quos scientiam acquirendi finem merentur maioris premii Audi illud ysidori aliud dum inquit dei iudicio domini sancte qui negligunt accipiunt ut divinis de rebus crediti premiantur tardiores autem solum quesitere nisi difficulter inveniunt ut pro maximo operatio laboris maximum premium habeant retributionis Audi quoque et glossam quod certo desidiosi ingenium sepe accidit ut de negligentia unius puniatur quod sine labore assequi potuit sine labore scire contempnit econtrario non nunquam studiosis tarditate intelligentie ut eo maiora premia retributionis inveniat quo magis in studio inventionis elaborat Nichil ergo est mira sine causa quoniam et studiosis tarditas ad premium proficit et desidiosis velocitas ad supplicium crescit

Secunda puella sic ait advertas karissime pro tua consolatione hoc quod ingeniosi habent in capacitate hoc habent hii qui dicunt se in te

Ysidorus libro iij de summo bono

nacitate Vis hoc exemplo scire Cere
aqua figuram quod in pressionem cito
capit eque cito perdit ferru aut p du
ricia aut cera dura figure impressione
difficulter capit captam aut seu recepta
facile non amittit Sed quid pfecto mi
to melius e hominez hoc quod legit
vel docetur difficulter capere et capta
firmiq retine qua leviter capere et
q capit cicius perdere hinc nimir p
concordat illud poetici Mo immor e
virtus q querere pta tueri Sed sipple ma
ioris est virtutis

Tercia puella sic ait O virine
si dicq es defectus remediabi
lis e quibus inquios modis Certe
labore et oroe Vis scire q labore at
tendas illud poeticu labor inprobus oia
vincit puta si duru tui ingenii labo
rioso et frequenti exercicio stilo q acuti
studij cparetur Nimirz enim sicut dicit
in signis boecius diligencia cuiuslibet
opis obtusitas p mollit Vis scire q
eciam et forte plus oroe Certe viam
sciendi p oram pura nedu viri ca
tholici sed gentiles eciam et iudei ap
phendisse noscunt et ut de pluribus pau
cos exprimam constat legenti platone
illu in thymeo qui vir gentilis erat
q ipse quidem iudicabat q omez actoz
prede debet ora et tue maxima qn
aliquid magnu uel ambiguu e tractan
dum et inschilois q e omnibus sive max
mis sive minimis dimi auxiliu debet
implorari. Magis aut digne vir ca
tholicus pfatus scilicet boecius indu
to ad hoc ploe eandem sciendi viam
apphendit sic dicens Cum uti in tymeo
platoni nro placuit in minimis quoqz
rebus dimi psidiu debeat implorari
invocandum rerum omn patrem quo pt
misso nullu rite fundatur exordiu ho
boecius cuiq ob hoc in metro talis sequi
dei patris invocacio Da pater augus

tam mentis ascendere sedem Da fon
tem illustrem boni da luce reperta In
te conspicuos animi defige visus Disi
te terrene nebulas et pondera molis
atq tuo splendore mica Iudeus quoqz e
philo doctissimus eandem apphendit scien
di viam p q mod p eadam vsitata deq
inquit prm meoz da michi sedium
tuaz assistrem sapiam mitte illa de
celis a sede magnitudinis tue ut mecu
sit et mecu laboret ut sciam q accepti
sit apud te Demqz eandem viam te
nuit tm aquinensis Nam ut de ipso legit
Quociens disputare legere uel dictare
voluit prius ad orois secretu accessit
et inde surgens invenebat sic in
pmpto quod scribet uel dictaret ut
quasi in libro aliquo didicisset Ita ut so
cio suo secreto revelavit et secretu q
diu vixit servare voluit. sciaz sua. no
tam humano ingenio et studio quod
orois suffragio divinitus impetravit
Quid plura Nonne et evangelista iohes
qui prius evangelij fluenta de ipo
sacri pectoris fonte potavit inschilois
tandem spiritus evangeliu ut creditur
et digna scribe dimi pcabat et triu
ob hoc dierum ieiuniu indicebat Et
quid miri Nam et hugo ille regu
laris similem tradens sciaz Non inqt
confidat pdicator uel auditor divini
verbi de acumine ingenij de subtili
tate scrutinij de sedulitate studij sed
magis confidat de bonitate dei de
pietate oraculi de humilitate cordis
in timi

Tercia post pmissa ad pre
dictam dnam consolatricem
accessit et alius tristis et
ei de defectu memorie est conquestus.
Cui illa tres de suis puellis consolacionis
gracia deputavit

Boec9 i lio de disciplina scolariu

plo in tymeo

Boec9 lio y de consolacione

sapie 10

thos

hugo de s vic in de astro

.o.7.c.7 quomo3 consolatur sup defectu memorie

Prima puella sicut ait [illegible] ali-
te non turbeis de defectu me-
morie. Nempe si latam heres me-
moriam magis restrictam potestatem quo
ad res ignobiles deberes optare te
que ad pauca nobiliora reduce. Unus et
sane metis sensum amicus acomodaret
rebus ignobilibus et eo reponendis puto
luto vel stercoribus. Nullus inquies ca-
te sensum humane memorie aut rerum nobi-
lius et receptum sapiencie quam preciosior est
auro et omni lapide precioso. Omne enim
aurum in comparacione illius harena est
exigua et tamquam lutum estimabitur ar-
gentum in conspectu illius neque comparabo
illi lapidem preciosum. Restringas ergo
memoriam tuam et reserves dictum
sensum sapiencie in eternitate mente collocande.
Terrena autem potestatem harene et luto com-
parata et que paulus reputabat velud
stercora tua memoriam non occupent
tamquam indigna mea consiliariam. Dicas po-
cius cum psalmista: memor fui dei et delec-
tatus sum. Hic possideat cor tuum. Hos
propter gratiam conscindas ut alter thobi- thobi j
as memor domini in toto corde tuo. Un-
um non potes solus cor tuum totum memori-
ter occupare. Porro utique non timeas
igitur si se non ingerant vane et
curiosas in sencienciale hominis huius rebus con-
pabiles habeas deum in toto corde tuo. (Infra ca° huius consideratione v)
In tota mente tua ammisse dicta commo-
quo petit eciam solum deum pura mente
sentiri. Non turbeis ergo plurima in
tota memoria reponenda. Animo turbeis
nisi sicut martha. Porro unum est
necessarium. Maria optimam partem elegit scilicet
solum deum sentire. De quo hugo ille regula-
ris loquens ait: Unum inquit agnosce u-
num dilige unum sapere unum apprehende vel
posside. Gaude si memoria tua sit sic (hugo de aīa)
esse debet intelligencia tua sic et
voluntas tua. Unum agnosce inquit
ille scilicet intelligencia mediante. Unum di-
lige scilicet mediante voluntate et
unum posside scilicet in sinu vel archa archa-
ne memorie quemadmodum per intellectum suadens
paulus: Non plus sapere quam oportet Ro. xij
sapere sed sapere ad sobrietatem. Ideo
decet magis se constringens studeriturus
sic dicebat: Non iudicavi scire aliquid 1 cor. ij
inter vos nisi christum ihesum et hunc
crucifixum. Nos tamen addamus et merito
eius dicente angelo accipe puerum et
matrem eius. Quippe de illa cuiusque assumpta
meditatum sui memorat necesse quod in memoria con-
stat. Sane huius addicio seu ad memoriam
admissio non est premissis contraria nec su-
perflua sicut nec alia. Una enim ipsam adiuvat
ordinata potestatem unum et cetera quia
ubi unum propter alterum vel utrique tamen christum.
Sed si memoria tua tamquam infirma non
capit superflua, nulla de hoc ut sit tibi
cura undecumque hoc proveniat sive natura
sive etate sive infirmitate. Dicas si propter
hoc fortassis delirare iudicaris bene tecum
agitur. Nam delirus senex a fratribus
et officiis ad modum ipsi anime periculosis
facile supportatur.

Secunda puella sicut ait audisti
inquies sororem meam ad unum tantum
memoriam tuam acomodes exhor-
tantem et certe ad hoc te multum
commonet. Si tua memoria ad multa non
sufficit memoriter ~~iuxta illud sapientis~~
~~consilium~~ capienda primo ipsa multorum
amputacio iuxta illud sapientis consilium: Ecc. xj
fili ne in multis sint actus tui. Mente tuam
elevat ad dictum unum et omnium similiter
memoriter retinendum. Audi gregorium prope
egregium exemplum super preceptum
meam veritatem. Quo inquit extra se
spergit propter disciplinam mens non sit co- li° viij ca° xvij consideratione viij
suffice intendere per perfectam amplius potest
quia et malum cui ceciderit arbor cogitare quid per
ramos descendi prohibet ut cum rivos Greg xxx mor
fontis obstruimus fluenta surgere

ad superiora prociamus dicens forte
contentarer de dei memoria et alijs mi
tis sed quid determinabit qui vult primipst
fror mea Certe hoc declarabit me
ad unum in conclusione multorum Certe
hoc declarabit qui primipst fror me
a unum et nemo quod etiam et omnibus
delectationibus celorum dicente ps in Psalmo
sic Memor fui dei et delectatus sum
nec hoc mediocriter sed usque ad spiritus sui
in excessu contemplationis plenitudinem de
fectum Delectatus sum inquit et de
fecit spiritus meus Nomen ad unum sed
tandi impressum habetur non multorum
tantum sed unius supple cum hinc etiam
de ipso insigniter dicit scriptura Nomina
simul mea uno habetis Demum Vo
catum est nomen eius admirabilis deus
tamquam eius qui propter mirabilia que fecit
fortis est ad retinendum sed preciosis
homini memorijs quippe secundum philosophia
traditionem et experiencia quanto aliqua
sunt magis mirabilia tanto sunt eciam ma
gis memorabilia hinc deus loquens
ps Memor inquit ero ab inicio mi
rabilium tuorum

Tercia puella sic ait frater
karissime de labilitate memorie
tue non perturberis Nam defectus
iste remediabilis est multis modis Qui
bus inquies Certe nodo cinguli ma
nicave vel alio signo in margine li
bri amonitione seu in operis vel faciei
attestendi. arte tradita in rethori
ca tullij ne dicam arte quacumque illici
ta vel superstitiosa que absit ab usu bo
ni viri licito aut usu remediandi
concesso non solum defectus fortis
memorie est remediabilis sed est etiam
contra errores sepe valde utilis Valet
enim contra accidentia bone memorie in

inter alia accidit persimpro quod viri
bene memores suis memorijs in inte
tentes possiment absque hoc quod libros re
spiciant in casibus multotiens preclosis
requisiti dare responsa quibus ipsos con
solantes ducunt in errores possimul quoque
scribendo libros allegare falsas licet ap
probatas auctoritates Econtra autem recog
noscentes se esse labilis memorie libros
in singulis diligencius allegare vel proferre
possimul ne iuxta dictum aristotelis Modicus
error in principio maximus sit in fine. arist. 1 de celo et mundo

Certis post premissa ad dnam
consolatricem antedictam ac
cesserunt duo tristes quorum
unus de stulticia alter de imposita
demencia est conquestus Quibus illa
illa ad consolandum eos de suis puellis
quatuor assignavit

Prima puella ad primum tristem
sic ait O homo qui de stul
ticia quereris vel stultus es in vita
te de stulticia non turbaris nec super
stulticia remedio indiges consolatorem
quod sapientem te esse arbitraris Iuxta ver
bum salamonis Sapientior inquit sibi
piger videtur vij viris loquentibus sentencias
Ubi dicit aedmarius apparatus Sapi
encior sibi videtur stultus septem
viris septiformi gratia imbutis qui lo
quuntur sentencias sacre scripture Immo
in tantum stultus reputatur se sapientem prov. xxvj glo. ar.
quod eciam dicit salomon Stultus cum in
sipiens sit omnes stultos estimat por eccl. x
to sed stultus es solum mundanorum hominum
estimacione sed hoc tibi est maxima
consolacio quod scilicet ex hoc sequitur

ca. 3 ... suis consolatores super stulticia ac demencia [illegible]

q non sit veraciter stultus quam sapiens
apud deum Si vero nichilominus propter stul
ticiam apud mundanos estimatam te manet
tristicia hec tunc te potius consolacio con
solari quia scilicet gaudere debes de aliis me
lioribus aliud inquiens est istud Certe mundialis
sapiencia inflat et extollit sed stulticia in
te estimata te humiliando deprimit et in
flacionem si qua in te est tollit presertim
si frequenter estimetur tunc enim frequenter
humiliat frequens autem humiliacio via est
ad virtutem humilitatis sicut leccio ad scienciam
Bern. secundum patrem clarevallis Sed quid est
virtus humilitatis Immo gradus unus il
lius virtutis prestancior est quam tota sapiencia
mundialis quippe illa est vera stulticia
apud deum Igitur illa stulticie tue
tantum estimate non sit preeligenda sed
1 Cor. primo magis ut docet paulus vas eleccionis
Que inquit stulta sunt mundi elegit
deus ut confundat sapiencia De sapiencia
autem mundana affirmat contrarium
Sapiencia inquit huius mundi stulticia est
apud deum Scriptum est enim comprehendam
1 Cor. iii sapientes in astucia eorum Et item
1 Cor. i dicit Novit dominus cogitaciones eorum
sapiencium quoniam vane sunt Et idem quoque
dicit perdam sapienciam sapiencium
et prudenciam prudencium reprobabo non
ne stultam fecit deus sapienciam huius
mundi Nam quia non cognovit deum
mundus sapienciam dei placuit deo per
stulticiam predicacionis salvos facere credentes

Secunda puella
sic ait O frater Nonne ideo
per sororem meam didicisti quod sa
piencia seu prudencia mundialis in
flat et extollit stulticia autem seu in
prudencia mundialis prudencie oppo
sita humiliat et deprimit Sed que sit
harum dignior si vis scire videas in quo

aut quomodo prudencia mundialis extol
lat Certe experiencia docet reputari
facit honorari facit in negociacionibus lu
crari facit in auro et argento divites
facit dominari facit plurimos prelatos facit
nonnullos reges constituit et hos et
alios preditos multum timeri facit Sed hec
quidem inter tantos .i. inter stultos
mundi reputatos sed apud prudentes stu
ltis humiliatos et depressos non autem dixi
eum inter tantos secundum quantitatem dis
cretam per quanto stultorum infinitus est numerus
sed inter tantos dixi aliud id est inter
tam magnos per humiliacionem quam stulti
cia sequitur virtute humilitatis factos
hec quippe humilitas licet inferiore
apparencia sit minime quantitatis tamen in
existencia est maioris virtutis quam propter
magnos constituit ipsos mundi stultos
ipsis enim virtus sua magnitudine dya
bolum vincit vincit et pompas in
sidiarum et laqueorum eius quemadmodum habita
visione quod totus mundus dyaboli laqueis
esset plenus et quesito quis posset
eos evadere Responsum divinitus quod
humilitas Unde secundum scripturam Stul
tos deus elegit elegit inquam eos ad
statum altissimum celestis beatitudinis Nam
et ipso deo teste Qui se humiliat ex
altabitur et sublimis erit valde et
qui hic fuit in imis valde in celo sit
sublimis ubi potissime illa scriptura de
deo legitur verificatur Posuit humiles in sub
limi

Tercia puella sic ait O frater
de stulticia saltem illa que pru
dencie carnis opponitur seu mundane astu
cie que abusive sapiencia vel prudencia a
nonnullis appellatur Magis tenebe
ris obtinere enim apud deum et apud
homines meliorem sortem sperare po

Pro. xxvi

tis hoc videtur salomon sapientissimus in missis. Vidisti inquit hominem sapientem sibi
videri magis. magis illo spem habebit stultus scilicet sibi secundum glosulam utpote qui non innititur sue prudencie tamquam astutus et super se reflexus. Nomine enim iste melioris spei debet esse apud deum quam qui sibi innititur quia ei opponitur prudencia carnis. Certe sic dicente paulo prudencia carnis mors est. prudencia autem spiritus vita

Ro. viii

et pax quia scilicet stultum huius sapientem efficit et paulus innuit. Si quis inquit inter nos videtur sapiens

i cor. iii

esse in hoc seculo stultus fiat ut sit sapiens. Porro si vis scire quare eciam stulticia ista que multa astucie opponitur hominem tuum in est in maiori spe constituat eciam apud homines quam si multos sapiens sibi videtur audi salomonem dignam inquam quia multa sapiencia multa sit indignacio. Nempe qui sibi sapiens videtur tamquam astutus innitens prudencie sue super se reflexus is aliis indignatur tamquam invidus et superbus sed et alii plurimi indignantur timentes et eius astuciam et decepciones et eius detestantur inventiones ipsos impedientes quo fit ut spe que habet ad magnas promociones frequencius frustretur quam si foret simplex et rectus et tamquam sibi stultus non innitens prudencie sue ut fecit que sua sunt super se reflexus

Quarta puella ad hominem qui de dementia quam pro tempore passus est contristatum sic ait. Ad dicere hoc te consoletur quod mala que tecum gessit tempore dementie perpetrare tibi minime imputantur. Vis hoc scire audi venerandum antistitem Ambrosium
eius dictum in decretorum volumine recitatur. Nos inquit si per furorem aliquis innocentem perimat obnoxius mortis est qui eciam divine legis oraculo. Si quis per imprudenciam intulit necem accipit impunitatis spem et refugii facultatem ut possit evadere. Audi quoque et magnum patrem augustinum in venerabili volumine decretorum inductum. Aliquos inquit scimus subito dementes factos ferro. fuste. lapidibus. morsibus multos. necavisse quosdam eciam occidisse captos autem in iudicium et iudicibus oblatos immunes reos factos eo quod non voluntate sed impellente vi nescio qua hec gesserunt nescientes quid enim reus constituitur qui nescit quid fecit. hec pater ille magnus. Demum status dementie humilem te vel humiliorem natum est reddere et sic ad gradum adducere qui quanto sit pro minori apud deum estimacione excedit

Ambrosius in decretis xv q.

Aug. ho. pro. verbis et nonnulla xv q. i. c. aliquos

Quarto post premissa ad dominam consolatricem accessit et alius tristis qui ei super ignorancia seu super literature et scientie carencia graviter est conquestus. Cui illa consolatoris gracia de suis puellis quinque deputavit

Prima puella ad prefatum tristem sic ait. Crebre nomine sepius audivisti quod varius est eventus belli. Unde qui magis presumunt de sua victoria frequencius vincuntur in pugna. Sed certe frater sic qui pugnat contra ignoranciam et tamen multis studiorum laboribus corporum quod eius etate et rerum consumpcione vix potest ipsam ignoranciam superare et fugare. Et si hac in pugna triumphaverint et scienciam acquisierint multo gravior et ac periculosior innitet

[illegible] amica consolatur super carencia magne literature [illegible]

cas pinguia scilicet cum vana gloria
que sic maiorem secularium sanat. hic quoque sum-
me superbie cum sua militia et malicia fortis-
simum adiutorem. ista sane que vix est
aliquis adeo constantis animi qui hoc
in pharmaco non succumbat propter quod multi contra
hanc sapientiam sic possent optare tum
minus periculosam quam in porum pinguia quam contra
ignorantiam pinguarite atque prevaluerit
potius succubuisset. hanc condicionem
capias ex traditione egregii patris Gregorii — Gg lio viij mor
dicentis inquit erudiri appetens vix
superat ignoranciam sed erudita gravius
contra gloriam sic pugnat.

Secunda puella sic ait. Quanto
quanto anima maior nobilior et
delicatior est corpore. tanto eius infir-
mitas periculosior est corporis infirmi-
tate. agitur inflatio vel tumor anime
periculosior est inflatione seu corporis tu-
more. quando et causa inflationis huius vel
occasio si non sit tamen materia tristicie mi-
nime debet esse. Sed quid. Certe mag-
na litteratura seu scientia cum scientia inflat
timenda seu inflationis anime causa seu
occasio ut in pluribus solet esse. audi Ysi- — Ysid' li iij
dorum qui hoc considerans. Quanto magis — de summo bono
sit maiorem litterature studia. tanto amplius
arrogantie fastu et inflatu maiore
intumescit iactantie. hoc ille. Tercia
sequitur maiestate que esse non debet que
de carentia magne litterature seu scientie.

Tercia puella sic
ait. Ab similiter qui se maiore
perfectione propter minore sanat utique
se fatuum esse probat. Sed quid. perfecto
qui sibi sapienciam propter secularium
suarum studium arroganter attribuit
ille amplius maiori perfectione se sanat
que scilicet infirmum huius mentis ocu-
lum aluce superne cognitionis et clari-
tate vel lucis se excludit. audi egre-
gii Gregorii similitudinem satis proprie ex-
ponentem metaphoram in venerabili — Greg' i mor'
decarto volumine tractatu de albugine — di. ... hunc
inquit hic oculo qui vitiatis luce vide- — etem de albugine
non sinitur quia arroganti sapientia excecatur.
Pupilla namque oculi nigra videt albu-
ginem tolerans nichil videt quia videt
sensus humane cogitationis si stultum pec-
catorem quod se intelligit cognitionis intimae
me claritatis apprehendit. Si autem can-
dorem sapientie sibi tribuit aluce superne
cognitationis se excludit et eo claritate
vi lucis nequaquam penetrat quo se apud
se per arrogantiam exaltat. Sicut de
quibusdam dicitur in epistola ad Romanos dicentes
enim se esse sapientes stulti facti sunt. hec
pater ille. Sed et ipse conditionaliter expo-
nit alter in esse ponit Ysidorus per verba
sua clara plus per sanctorem meam tractatu
quare sequitur quod is qui ita facit stultum
se esse concludit.

Quarta puella sic ait. Nonne
consideras quod non expedit
hoc creditore plus mutuo recipere quam
sit necesse. Nempe quanto recepit tanto
plus creditor tandem ab eo repetere et
si grave sit creditore mutuum obti-
nere vel per mutuo supplicare gravius est
multo eundem ei reddere. Sed quid.
Certe in deo omnes thesauri sapientie
et scientie sunt absconditi tamquam eius fili-
et aliquis de gratia pro necessitate confidenter
postulantibus mutuandi dicente Jacobo
alphei. Si quis indiget sapientia postulet — Jaco. i
a deo qui dat omnibus affluenter scilicet
quanto est ex se licet postulans contentari
debeat si recipiat pro modo indigentie.
Non enim gratis dicit. Si quis indi-
get nec gratis dixit paulus non
plus sapere quam oportet sapere. sed sapere
ad sobrietatem. Si enim homini multum — Ro. xij
creditur multum ab eo exigitur quod
minime ex hac materia satis exprimit
venerandus ambrosius. Cui inquit plus

creditur plus ab eo exigitur. Dicit
scriptum est Scienti legem et non facienti
grande peccatum est.
Quinta puella sic ait. Aliud est
homo quod debeat turbari quod non
polles secularibus sciencijs tam a gentili-
bus quam a catholicis contemptu habitis. Et
et quantum ad gramaticam dicit magnus pater
Augustinus dis. xxxviij c. indignum — augustinus quod canonisatum reperitur. Indig-
num inquit vehementer estimo ut
verba celestis oraculi astringam sub re-
gulis donati. Quantum vero ad rethoricam
eloquencias venerabilis Jeronimus in decretorum
Jeronimus ad pamachium et habetur dis. xxxvij cetera — volumine inductus reperitur quod sacra scriptura nec
sub verborum venustate nec sub terminis
philosophicis est proferenda. Ultimum quantum ad
logicam invenimus quod ille tullius locutor
tullius in libro sue rethorice — egregius de dyaletica loquens alienum inquit
non fuit ut huius inficiac garrulam
disciplinam contempnerem. Sed et etiam
Orig. dis. xxxvij legis — grossius origenes ciniphes et ranas
quibus egiptij percussi sunt vanas dyale-
ticorum garrulitates et sophistica argumenta
intelligit. Unde quidam doctor ad
doctor quidam — frugem vite melioris se convertens ita
dixit. linquo coax ranis cra corvis
vanaque vanis. Ad logicam pergo que
mortis non timet ergo i. mortis con-
clusionem. Tum quantum ad quadruvium
astrologiam et huius in audicto volumine
Ambrosius super epistolam ad colo. — venerandum patrem ambrosium dixisse
invenimus astrologia et alia huiusmodi
quod despecta sunt quia nichil valent ad
salutem sed mittunt in errorem dum ex
his student curam anime non habent. qui
vero Christum noverit thesauros sapiencie et
sciencie dei invenit quia novit id quod u-
tile est. De hac quoque materia expressius
loquitur. invenimus astrologiam inquit sa-
crilegam summa intencione fugiamus quam
etiam decretalis quedam epistola illam
xxvi de sacrilegis — dampnans. Qui videt inquit raptus

labia duobus annis peniteat. Demque
meatione et rabanus dixisse reperitur. Le-
gimus de beato Jeronimo quod cum legeret libros ci- — Rabanus in depressione cleri
ceronis ab angelo est correctus eo quod vir christianus
amicus figmentis intenderet paganorum.
Postremo redeundo ad gramaticam reperio
canones dicentes quod qui vel presbiteri seu
ministri si offenderint in gramatica vel
barbarismis aut solecismis deum invo-
cant et illa que proferunt non intelligunt
non sunt ideo a scolasticis despiciendi et de-
ridendi. Unde et magnus pater augustinus
sic dixisse refertur in decretis. Cum — Augustinus di. xxxviij q. a c. sepe
iste sit alia et ille alia et cetera nostro-
rum quos non in eis que ille sint ei non
proferat nescientem. Aliud igitur tibi de-
sit cum salva sciendi morum tuorum ho-
nestate transire valeas sine istis pericu-
losis in volumine supradicto dicitur in libro In
vanitate sensus et obscuritate ambulant
qui secularibus disciplinis occupantur.

1 Quinto post premissa ad dictam
consolacionem principalem ac-
cepit et alius super materia pre-
missi capituli graviter congrediendo. Cum
illa consolacionis de suis puellis tres
adiunxit.
ij Prima puella sic ait Ad homo
si sunt virtutes ipsa non longe
distaret a te consolacio tibi nimia super
virtutum carencia. Nimirum sicut presto
esset consolacio super auri carencia. Ad
quod hodiernum via homini patens esset
et ad quod ipsum aurum quasi existens
sui ipsius intuitus hominem liberaliter in-
vitaret. Ita est perfecto quod et homini reddenti
se carere virtutibus presto seu propinqua
est consolatio si attendat eius ipsa

[illegible]

huius similia que diximus sunt supposita de
quibus loquitur illustris Seneca Nulli in-
quit preclusa est virtus omnibus patet omnes (Sen in epla lvi)
admittit omnes invitat non eligit do-
mum non censum nudo homine contenta est

Secunda puella

sic ait Tu amice quereris virtuti-
bus te carere Vide quod bene consideres aut
enim amas virtutes aut non amas Si
quidem non amas ad quid tue deceat questus
carencia Si vero virtutes amas vel quia
illas amas quia sunt non eris enim que
tibi amabile posset esse igitur amas vir-
tutes que existunt et hoc quidem vel
in te vel in aliis Si amas illas que in
te existunt quo igitur credis inportunam
querelam te virtutes non habere Sed si amas
virtutes in aliis existentes nec sic que-
rela tua habet locum Iam enim quomodo vir-
tutes te habere illustri viro Seneca testimonium
perhibente Ecce quid dicit Scias in- (Sen in pro)
quit eum multis virtutibus habundare qui
alienas amat

Tercia puella difficultate vir-
tutes acquirendi mota prefati cuiusque
querelam attendens et ad eo vero ut
falso supponens sic ait De hac re
amice quamvis sic habeat sorores neptes me-
as supra instructa fuisti ubi et didi- (li iiij c v prosa)
cisti qualiter possis dicte facultatis in-
comodum tolerare pro maioris comodo gaudii
motivum acquisitoris et consummatoris Secundo
quoque viam et hic apprehende et qui-
comodo difficultates sive que sunt preter diffi-
cultates ibi deductas seu easdem deduc-
tas alias hic vel easdem aliter de-
ducendas attende Ecce enim adeptis vir-
tutibus statim quod per eas consequeris anime
ornamentum vulnerate anime medicamentum
a periculis munimentum gratiam hominum et
communitatem honorem et honestatem gene-
rositatem optimam societatem regalem
seu imperialem potestatem Vis scire quod
consequaris per virtutes anime ornamentum

certo habetur in venerabili doctore Vo- (degr de y)
lunt enim virtutes sunt quasi picture ad
anime ornamentum quia illa anima adeo depin-
gitur quod habet virtutum graciam retinente
Vis scire quod per virtutes consequeris anime
vulnerate medicamentum audi gregorium
in ethicis super Quid est inquit contritus nisi
medicamentum et quid est contritum nisi vul-
nus Vis scire quod per virtutes consequeris a
periculis munimentum Ecce dominus post
passionem volens discipulos exponere
periculis antequam virtute muniri conce-
debat eis Sedete in civitate quousque indu-
amini virtute ex alto Concordat autem et (luc xxiiij)
Seneca virtutum amator Nullus murus (Sen)
circa fortuna in expugnabilis murus
est virtus in sinum sive per illa tuta est
possessio homo potest capi non potest Vis
scire quod virtutes graciam hominum consequitur
audi illustrem Senecam Adeo inquit (Sen)
graciosa est virtus ut in sensitivo sit malis
probare meliora Vis scire quod virtutibus
communitate consequeris audi magni-
ficum augustinum Virtutis inquit equa- (Aug de qn titate aie)
litas quedam vite consonans undique
Sed hec predicatio causalis est Nam equa-
litatem huius virtutis causat Nempe
secundum Senecam animum reddit asperis bla-
dis quod virtutum neutris se fortune submit-
tente quod nulla vis frangat quod non attol-
lant fortuita nec deprimant Vis scire
quod per virtutes consequeris honorem et ho-
nestatem Ecce honestas dicitur aliis
eo quod nihil habeat turpitudinis ut dicit
ysidorus Et subdit Nam quid est hones- (ysid ethi)
tas nisi honor perpetuus et quasi ho-
noris status Vis scire quod virtutibus
consequeris generositatem audi illustrem
Senecam Nemo est inquit generosus ad
virtutem natura compositus Vis scire (Sen)
quod virtutibus consequeris optimam societatem
audi item Senecam illustrem qui de
viris studiis motivum actibus et habitibus

Sapiens enim inquit societati nulla po tentior est et nulla firmior est quam cum viri boni moribus similes familiaritate sunt juncti. Postremo vis scire quod virtutibus consequeris regalem seu imperialem pota tem. Unde dicitur quodam in libro de spiritu et anima appellato virtus est habitus mentis bene instituta. quod sane dictum est intelli gas ad similitudinem regni. Sicut enim id bene institutum est si recte in eo consulatur et recte imperatur et recte obediatur. Sic mens bene instituta cum ratio recte con sulit voluntas recte imperat et vires subiecte voluntati recte obediunt. Hanc bonam institucionem virtus in mente facit. Ipsa enim racionem illuminat voluntatem de servitute viciorum ad imperium sublimat. Audi illustrem Senecam. Vis inquit honorem tibi magnum imperium dabo tibi imperia tibi.

Scito post premissa addendi consolationem prenotatam ac cessit et alius textus de ma teria premissi capituli agens de causa sue desolationis et illa consolationis gratia de suis puellis quatuor ei ad duxit.

Prima puella sic ait. Ad arte ea de quibus conquereris non ab horroris facile enim iste remediabiles est defectus tamquam nature non in genitus nec in fixus. Audi illustrem Senecam hic apte in mente. Nulla inquit natura corporis et animi vicia premit quod si infixa vel ingenita est leviter non vincitur. Hec ille quasi di cat arte possunt vicia leviter vinci alia inquies arte. Certe arte bone consuetudinis. Dicere itaque est ne ars in consuetudine est. Unde namque et fabricando fiunt fabri et edificando edi ficatores solent fieri. Scribendi quoque scriptura acquiritur ars scribendi. Sed et regula universalis est quod omnis res per quascumque causas nascitur per easdem dissolvitur. Sed con suetudine vicium nascitur. Quid ergo mirum si etiam consuetudine simplici con traria vicium dissolvatur seu vincatur. Consuetudine scilicet recte operandi quia virtus acquiritur que ut dicit magnus pater Augustinus ars est recte vivendi qua quidem arte habita cum ars ut Augustinus dicit non deliberet simul habitur ars contra reliquas virtutes sicut que sunt seu contra stimula carnis et pravitates in malum facile triumphandi. Hinc namque famo sus ille Socrates virtutem laudans ut Calcidius quidam de ipso nar rat dixit ipsam esse que res impossibiles ad possibilem rediget fa cultatem.

Secunda puella sic ait. Soro rem meam audivisti asserere quod vicia et pravitas in malum arte quadam leviter superantur. Sed ego quod non leviter hoc ipsum conferret probem tamen enim exercicium circa materiam virtutis quod esse dinoscitur circa bonum et difficile coronam digne palmis meretur quippe bonitas nature corrup te ad actus libidinosos si vicia fuerit coronat virginem et per pacto obscu pravitas in malum si vincatur. Vel por cionem aliquod gaudii addit ad coro nam quod meliis expectamus. Sed nec coronatur nisi qui legittime certaverit. Sed quid certe legittimo certamine sit malum bonum audi magnum

Seneca

Seneca

Seneca ad Lucilium

Seneca de vita beata et de [illegible]

Augustinus de civitate dei

Petrus [illegible] [illegible]

[illegible]

[Aug.] patrem augustinum. Bonum inquit est
factum malum dum male accipitur bonum
Sicut ergo apostolo factum est malum bonum
cum bene accipitur malum scilicet cum sti-
mulus sathane patienter portatur.
tu enim et non miquam portatur utiliter
gratia cooperante quemadmodum dictum est
[Xpus] paulo voce redemptoris Sufficit tibi
gratia mea Sed et psalmista ait In deo
speravi non timebo quid faciat mihi
caro Cum carnis stimulo in hoc quidem
manifeste apparet utilitas quod ipsum pau-
lum contra vicium custodivit quod ipse-
[2 Cor. xii] met non erubuit confiteri Ne inquit
magnitudo revelationum extollat me
datus est michi stimulus carnis angelus
sathane qui me colaphizet
Tercia puella sic ait O amice
concupiscencia que sub carnis
stimulo manifestat forsitan te certo
te conturbat quia culpam times Sed
licet sit bonarum mencium culpam cognoscere
ubi non est culpa tamen hec crimine re-
cognitio circa carnis concupiscenciam
si absque consensu habetur non est nulla
Audi magnum patrem augustinum qui est
doctorem veritatis volumen [illegible]
Si inquit concupiscencia vel inobediencia que
adhuc in membris moribundis habetur
preter nostre voluntatis legem quasi
sua lege movetur si absque culpa est
in corpore dormientis quanto magis absque
culpa est in corpore non consentientis
Quarta puella
sic ait O dilecte dic queso
michi nunquid non libenter post Christum
dilectum anime tue ad celestem para-
disum ad latus illius voluptatis et inef-
fabilium gaudiorum libenter migrares
et ut cito possem ascendere. Fac ergo
tibi scalam per quam illo ascendere
valeas facile migrares Sed [illegible]

materia non dum didici Vis ergo scire
qua ex materia Certe ex illa lignorum ma-
teria quorum morte conficitur proxima for-
san invenies [illegible] Audi magnum
patrem augustinum invisibilem hanc materiam
tibi indicante videlicet vita tua et passiones
quibus arte quadam scalam tibi optimam
fabricabis Nempe de Christo loquens [Aug. in ser. de ascensione]
ascensione post illum inquit non
possimus ascendamus et corde sequimur
illum affectu quod potest ascendemus autem
si unusquisque nostrum vicia et passiones
subdere sibi studeat ac super eas scalam
ascendat et corporis sibi gradum con-
struat quo possit ad superiora ascendere
elevabimur nos si fuerit infra nos de
viciis nostris scalam nobis facimus si
vicia calcemus hec ille pr

Septimo post premissa ad
dominam consolationem premore
morata accessit et aliquando
tristis et conquerebatur se multum pati
ex iracundie sive ire Cui illa
ad consolandum eam de suis puellis tres
deputavit
Prima puella sic ait O amice
cur conqueris de iracundia sive
seu passione ire que tibi satis est
proficua unde victoria Nempe
sicut paulus stimulum sibi datum non
sensisset non tam gloriosam victoriam
que mediocrem gaudii portionem ad
coronam ipsius addidit habuisset sic
etiam si iracundia seu ira que tibi
materia est specialis exercicii careres
nec victoriam coronandam optineres Non
times igitur si per iracundiam seu pas-
sionem ire contingat te male stare
te per hanc si victor fueris ad corone

Ambro. sup. Lucam

additamentum prouocat. Nimirum illa victoria non solum est haut dubium deo grata sed etiam in hoc mundo a suis viris est magnifice commendata. Audi gloriosum antistitem Ambrosium preclara inquit est motum temperare consilio nec minoris virtutis dicitur cohibere iracundia indignationis tempestatem quam animo non nasci. Cum plerumque id leuius ad fortius estimetur. Audi quoque et Cassiodorum nec minus sim. Nam melior est inquit qui vincit iram quam qui capit ciuitatem. Sed esto quod passio quamuis preualeat nec vincatur saltem (ho)c quod inde fit commune imputatur. Si quidem convenerabili patet decretorum volumine quod quicquid calore iracundie fit vel dicitur non est imputabile nisi assit iteratio vel perseuerantia

Cass. sup. id Ps. Irascimini et nolite peccare

xv q. vi. Si quis iratus

1 Secunda puella sic ait Scias o amice passionem ire nequaquam quamuis preualeat mereri veniam vel quamuis vincatur consequi. Verum etiam in pluribus esse casibus necessarium preceptum sit a preclemente ire impetum. Audi Jo. os aureum. Si inquit ira non fuit nec doctrina proficit nec iudicia stant nec crimina compescuntur. Ita quod qui cum causa non irascitur peccat. Patientia enim irrationabilis vicia seminat. Negligentiam nutrit sed non solum malos sed etiam bonos ad malum inuitat. Qui cum causa irascitur non irascitur. Sed vicio. Hec Jo.

Crisost. sup. id Ast. v. Qui irascitur fratri

Tercia puella sic ait Scias rursum amice ad commendationem ire quod sicut asserit Thomas Aquinensis de quaestione aliqua. Strenuitas est sicut ira fortitudinis ut dicitur iii Ethicorum. Hic ille qui etiam dicit quod ira quamuis dicitur voluntas vindicandi aliquod malefactum et sic ira non est passio proprie loquendo nec est irascibilis sed in voluntate et sic ira est in deo et in beatis et

Thomas sic iii sentenciarum di. xv de passionibus que Xpus assumpsit que q. actio 2a

fuit in Xpo. Alio modo dicitur proprie ira passio quedam irascibilis que contingit ex eo quod appetitus sensibilis tendit ad defensionem alicuius quod apprehenditur contrarium volito et desiderato. Et siquidem sit cum ordine rationis consurgens vel ordinata ratione sic dicitur ira per zelum et sic fuit in Xpo. Hec Aquinensis. Qui rursum dicit quod ira secundum quod est passio non opponitur mansuetudini sed est materia eius circa quam que etiam magis irascitur quam oportet. Sed et philosophus in suis moralibus dicit. Non irasci est quibus oportet insipientis est

Insipiencia secundum Ari.

2 Clarus post premissa ad predictam dominam consolatricem accessit et aliud textum conquerendo se habere erroneam et nimis arctam consciam. Cui illa compaciens tamquam spiritualem infirmitatem habenti nimis grauem de suis puellis consolaciones gratia pro ei deputauit

1 Prima puella sic ait ad arcte sue conscienciam duplicem esse erroneam. Primo quidem eo quod nimis lata. Secundo vero eo quod nimis arcta. Utroque enim modo a medio virtutis declinatur et erratur in via morum. Verum si vis scire qui vel quales sunt qui secundum primam errant conscienciam vel secundam. Primo modo profecto erroneam habent conscienciam homines peccatores et mundani. De quorum errore Boeciana loquens consolatio. O vos inquit mortalium cura quam multiplicium studiorum labor exercet diuerso quidem calle procedit. Sed ad unum tamen beatitudinis finem nititur peruenire. Et ad unum bonum naturalis ducit intencio. Et ab eo deuiat multorum error abducit quippe sicut prius dixi quod audio incidunt propria felicitate

Boe. li. iii consola. p. iii

constituunt in diviciis quidam in delictis
quidam in dignitatibus et honoribus quidam
in aliis consimilibus de quibus omnibus dici pot-
est illud Psalmi: semper hii errant corde. ps° xciiij
Sed et Salomon dicit in proverbiis: Qui dolo-
se errant in peccatis. Huius contrariam habentes
erroneam scilicet qui viam morum faciunt
sibi latam que ducit ad perditionem. Aliter
sunt quidam sicut qui transire volens lig-
num transversaliter positum super ripam facit ipsum
berillo mediante latius quam est apparere
quamquam pedem suum ad partem illam posuit
quam arte sua apposuit et sic in aquam cecidit.
Porro qui secundo modo conscientiam habent
erroneam eo quod habent nimis artam sunt illi
frequenter qui de novo addentes sunt religiosi
spirituales viri vel quicumque homines devoti
et tum hac timorati qui sunt illis similes
qui per pontem satis latum debentes ire quem
tamen magus aliquis strictiorem ad simi-
litudinem fili vel calami facit apparere
qualis magus est diabolus qui hoc mo-
taliter solet facere presertim quando viam morum
per purum medium respiciunt scilicet stan-
tibus eis in tali puritate quod nec pro toto
mundo nec peccata sua deum vellent
offendere sed viam sufficienter latam per
medium purius inspecta apparere magis
latam posset artam sicut econverso via arta per
medium grossius vitrum berilli inspecta
apparet magis lata. Hii autem pre timo-
ratione sunt verentes sicut Iob omnia opera
sua sive meliora sive optiora quorum con-
scientia erronea attendit quandoque circa cogi-
1 tationes minores eas quasi timent
se in peccatum vel in delectationem malam con-
sensisse. Aliquando attendit circa vota. quandoque
circa aliqua commissa presertim in animo fir-
3 mato. quandoque circa confessiones eorum perfecte
2 integre faciendas quandoque circa alia precep-
4 ta. quandoque ubi eciam facta simplicia. Quantum ad
vero secundum premissa conscientia dici potest
dupliciter erronea. Eo quod nimis lata

que quidem contritione confessione et satis-
factione curatur hoc in loco non tractabitur
sed tantummodo de secunda que est nimis arta
que sunt forsitan reperiuntur consolationes
requirunt a confessoribus mea quasi dicta
subscripsimus.

Eximia puella ingenue consolans
tristem propter passionem conscientie er-
ronee perturbatam sic ait ad amicam ho-
te primo omnium consoletur quod conscientia erronea
multum laudis habet. Nam quamquam nichil
est mali de malo culpe sed solum error
in intellectu seu apprehensiva virtute et
multum de perfectione scilicet timor et amor
dei. Unde non sunt deridendi tales haben-
tes infirmitatem. Sed magis laudandi
ut pote quas adeo vigent caritas et
timor dei filialis quod pro toto mundo nollent
deum scienter offendere peccato mortali
licet timor vehemens deum offendendi
et dubitatio de agendis non nullos huius-
modi tanto perturbet quod lepram vel aliud mor-
bum gravissimum eligerent ut a tali conscientie
infirmitate supportarentur. Quibus ob hoc mul-
tum est compatiendum et pie graciose et
benigne pertractandi [illegible] et
hoc sit consolacio quod sua infirmitas
est curabilis quia plures maiori cum hac in-
firmitate scrupulose conscientie visi sunt
laborasse et tandem curati fuerunt vel
in toto vel in parte quorum quidam plures magni
in sacra theologia doctores sunt effecti.
Dices forte quis aut qualis me cura-
bit aut solamen medicamine necessarium presta-
bit hac infirmitate laboranti. Respondeo
si ex defectu provenit capitis aut me-
lancolice complexionis oportunum est ad me-
dicum recurrendo. Si vero ex causa aliqua
antedictarum loco medici confessor aut
consiliarius prudens litteratus et discretus
requiratur qui sit et ipse vel quamquam la-
boravit eadem infirmitate vel ceteris paribus

optime e et perciis requirendus Nim
ipe homo qui frequenter in firmitates pa
titur et medicus veniens etiam ipse quamo
medicus efficitur Dixi autem quod debet
ce litatus ut quiescentes statim distinctos
cognoscere et per eos ligamen solvere in
tricate conscientie ad quod etiam valet quod
nalis sit discretus quoniam propter pluralitatem
propter discretionis industriam dicta hu
ti in firmitate salubres quibus iuvare
se possit regulas statim dare Dixi
quoque quod consiliarius huius vel confessor
patiens esse debet et in firmanti con
patiens scilicet non arguendo ipsum ridiculose
de nimis longa et intricata confessione
vel ipsum repellendo vel sic dicendo
Nichil est fatuitas est Nam per verba huius
in firmo innime est adiuto Illud ergo
certe cum benignitate conscientie ligamina
solvere et dare ei regulas aptas

Circa puella

attendens errantem specialiter
circa malas cogitationes sic ait O
filia contempnas cogitationes huius quas
tre timens imperatum mortale vel in
eius delectationem consensisse si tamen
non sint morose nec cum deliberatione
admisse vel cum complacentia licet quod qui
ius sint tam inordinate tamquam invite
in faciem hominis te impingentes abi
gende Non tamen hoc oportet nec
expedit fieri spuendo vel te manu
cruce signando aut caput movendo
vel alio tali signo sed quietius te
habeas potius atque recitatis ad ali
bonum cogitandum proprie ad passionem
Christi vel virginis gloriose laudes et
beneficia quo demones fugiunt potius quam
haud dubium huius ingerunt malas et
inmundas cogitationes has effecto quod con
tempnere valeas nec esse scrupulosa
si non sint morose nec cum complacen

tia tibi veniant hoc dictas exemplo
quemadmodum enim publice expeditur in ecclesia se
pultus vel cimiterio locus ille regulariter in
digeat non tamen si expeditur eun
dem locum subito solum per transeat ali
quis mora

Varia puella constantiam attendens
circa vota sic ait O dilecte
si erronea conscientia circa vota habita te
perturbat scias plura esse que circa hanc
materiam constantiam allevant primum quod
quod secundum theologos Votum est conceptio me
lioris propositi animi deliberatione firmata
Ex quod certe propter primum diffinitionis
huius particula qua dicitur melioris propositi
Non potest secundum secundum thomam de aquino
Votum fieri de malo nec de indifferenti
sed tantum de bono et de tali bono
ad quod quis alias non tenetur Illud
autem quod in aliquo nulli non obligat nisi
quod continui bono non per malo facit ad hoc
auctoritas ysidori hoc considerantis ysid. l. o. q.
In malis inquit promissis rescinde fi
dem et in turpi voto muta decretum
quod incaute vovisti non facias impia est
promissio que scelere impletur Rursum ex
secunda premisse diffinitionis particulam
qua dicitur animi deliberatione firmata
secundum doctores quandoque in angustiis
subito et indeliberate aliqui vovent
non sunt obligati ad quod quidem facit
quod licitum est alicui venire contra factum
suum propter angustiam temporis ad deli
berandum prout non numquam legibus approbatur 1a. legibus l. o. p. xviii q. 4 § (?)
facit quoque ad idem quod licitum est alicui
venire contra id quod promisit fervore
passionis prout in decretis volumine re
peritur Ad nota igitur illa non teneris
que fecisti cum non eras compos tue rationis
gravius in firmitate vel turbationis aut
gaudii excellentis Nec enim in tali
gradu potest esse quo vero homo est liga
ta ut ad deliberandum non sit potens

[margin: Boecius libro primo metro vii]

Nempe sic dicit boeciana consolatio: Nubibus atris condita nullum fundere possunt sidera lumen. Tu quoque si vis lumine claro cernere verum tramite recto carpere callem Gaudia pelle pelle timorem spemque fugato Nec dolor adsit nubila mens est vincta que frenis hec ubi regnant. Secundum quod in votis constanciam tuam alleviare potest est quidem hoc quod si non sint honorabilia non teneris ad ea. Nimirum

[margin: thomas secunda secunde q lxxxviii]

Venit quod secundum thomam aquinensem vota stulta ut de non pectinando caput in sabbato et consimilia potius sunt deridenda quam servanda. Et magnus ille barbarus albertus

[margin: Albertus magnus]

ad hoc addit quod si etiam pro honore fiant stolide servanda non sunt quod tunc ydolatria sunt convenientia quodam. Venit quod et aliud ex promissis quod scilicet secundum thomam antedictum et ceteris materiis ex voto sit promissa implenda est racionabiliter ita ut natura non gravetur Sed quia in hiis que ad se ipsum pertinent de facili homo fallitur ideo talia vota convenienter secundum arbitrium superioris sunt servanda vel pretermittenda ita tamen quod si magnum gravamen immineret et non esset facultas ad superiorem recurrendi non debet homo votum abstinere. Tertium est quod in votis tua allevare potest constanciam quod secundum prefatum aquinensem aliquando voti fiendum impediret si prius etiam voto facto obligacionem aufert.

[margin: thomas super iv sententiarum di. xxxviii]

Unde si aliquid possibile tunc vovetur post ea fiat impossibile tollitur obligacio. Unde si quis dives voverit construere ecclesiam quam postea paupertate superveniente perficere non posset non obligatur hoc tamen est intelligendo quod si factus est omnino impotens absolutus est a voto Si autem ex parte ita quod totum perficere non potest tunc remanet solum obligatus ad id quod potest et non ad aliud. hoc secundum doctorem antedictum. Denique quartum quod constanciam allevare tuam quod ex solo consensu reputatur quasi ex voto obligatum est hoc quod thomas dicit aquinensis. Devocio tamen actus requirit primo quidem deliberacionem secundo propositum tercio promissionem in quo perficitur ratio voti Ex hoc infertur quod solum propositum non sufficit obligare

[margin: thomas secunda secunde q lxxxviii]

Quinta puella constanciam attendens circa promissa sic ait ad hunc: si erronea conscientia circa promissa presertim iuramento firmata te contristat hoc potest consolari quod videlicet plura sunt promissa huiusmodi que non obligant. Nempe si quis iuravit aliquid quod peccatum est se facturum etiam si sit tantum veniale ad promissum hoc implendum minime obligatur. Audi solum ysidori prius inductum Etiam in venerabili decretorum volumine recitatum In malis promissis rescinde fidem. Hinc etiam venerabilis quidam doctor ait conscientia cogit ut illud quod iuratur sit licitum et honestum sed quod in se non sit mortale vel veniale peccatum quod si etiam iuratur aliquid in eodem quod ex circumstancia posset esse veniale vel veniale vel mortale non debet servari nec est obligatorium iuramentum racione vel circumstancia conveniente.

[margin: ysidorus et induat xxii q iv c in malis]

[margin: Wilhelmus sumi cap. iv]

Unde si quis iuravit quod numquam erit negociator aut etiam miles aut quod non tenebit feodum ab isto domino aut quod non serviet isti et illi aut accipiet donum vel mutuum non tenetur id servare si aliter non posset vivere nisi contra illud faciat quia iam res venit ad illum casum de quo si cogitasset ab inicio et iurasset de eo illicitum esset iuramentum et generaliter ubicumque aliquid iuratur faciendum vel vitandum quod facere vel vitare esset mortale peccatum vel etiam veniale circumscripto iuramento non est servandum huiusmodi iuramentum Sed potest venire quod etiam aucte qua Banne de hiis secundum thomam aquinensem plenius potest dici

[margin: thomas secunda secunde q lxxxix articulo vii]

videlicet quod quicumque iurat aliquid se fa-
cturum obligatur ad illud faciendum nisi
vergat in deteriorem exitum. Vergit autem
in deteriorem exitum uno modo quia ab ipso
principio habet peiorem exitum vel quia
est eorum sicut malum sicut cum aliquis se iu-
rat adulterium perpetraturus in quo casu pec-
cat iurando et peccat iuramentum implen-
do. Sive quia est maioris boni impeditivum
puta cum aliquis iurat se non intraturum
religionem vel quod non fiat clericus aut
quod non accipiat prelaturam in casu in quo
expedit eum accipere et in hoc casu
peccat quidem iurando inquantum po-
nit obicem spiritui sancto qui est boni pro-
positi inspirator. tamen si est melius
bonum aliquod ad quod non tenetur non
peccat iuramentum servando. sed multo
melius faciet si non servet. Alio
modo vergit in deteriorem exitum propter
aliquid quod de novo convergit emergit
quod fuit in premeditatum sicut patet
in iuramento herodis qui iuravit pu-
elle saltanti se daturum quod petisset.
hoc enim iuramentum poterat esse a principio
licitum intellecta condicione scilicet si pe-
teret quod dare deceret. sed impletio iu-
ramenti fuit illicita. hec aquinas. Cuius
dictis concordat doctor prememo-
ratus. Cum in quam sint due partes in
iustitie facere malum et declinare a
bono sicut iuramentum non obligat ad
faciendum malum ita non videtur quod ob-
liget ad declinandum a bono cum nulla
sit utilitas talis iuramenti quod dico propter
obedientiam propter quam et si non est facien-
dum malum est tamen dimittendum
bonum cuius dimissio compensatur cum
bono utilitatis quod servatur in obedientia
propterea cum dominus consulit opera perfec-
tionis quodammodo sibi esset si op-

wilhelmus
super raymundum

portet quod actione iuramenti abstinetur a ta-
libus. Credo ergo sine preiudicio quod iuramentum
vergit in peiorem exitum sex modis. primo no
cum iuratur aliquid quod est mortale in se. 2o 1
cum iuratur quod est veniale in se. Tercio 2
cum iuratur aliquid indifferens quod circum- 3
stantia efficitur veniale vel mortale. Quar-
to cum iuramentum excludit opus pietatis
ex caritate faciendum ut cum iurat aliquis
quod nichil dabit isti ex caritate. Quinto cum 4
excludit opus de genere bonorum ut cum
quis iurat quod numquam erit sponsus vel monachus
vel canonicus vel quod non celebrabit
usque ad mensem vel quod non ieiunabit
pro deo vel pro peccatis suis in se preparat-
ur vel quod non dicet psalterium vel septem psalmos
vel quod non iuvabit iustitie inhiantis et ho-
nestis usque ad certum tempus. Sexto cum 6
excludit opus indifferens pia inten-
tione pro deo aut proximo faciendum ut
si quis iurat quod non loquatur martino
vel intrabit domum eius vel non coquet
ad furnum eius vel non molet ad eius
molendinum vel talia non faciet ei vel
quod non vendat ei rem pro minori precio
quam tali vel quod non comedet cum eo ad
eandem mensam. Si aliquis iuret
huiusmodi indifferens credo quod propter huiusmodi
iuramentum non debet declinare a talibus
si ea velit facere pia intentione et
propter deum et salutem anime sue et
propter tollendum scandalum proximi contra
quod sic iurant. In primis autem tribus mo-
dis credo quod non possit quilibet se iu-
rans auctoritate propria venire contra ius
propter evidentem utilitatem cum propter reveren-
tiam sacramenti cum propter scandalum simpli-
cium qui reputant se incurrere periurium
et inde incurrunt in facilitatem labendi
in periurium et detractiones. Unde peten-
da est absolutio a superiore qui huiusmodi
iuramenta debet facile relaxare vel

potius ostendere se iurantes non fuisse obligatos et imponere penam de temerario iuramento. Domini ad horum pleniorem intellectum videndum est que conditiones implicite intelliguntur in iuramento. Sciendum igitur secundum venerabilem dominum Hostiensem quod ut probat ... in omni iuramento intelliguntur iste conditiones tacite: ut faciam hoc si deo placuerit. Item si pape placuerit quia eius auctoritas videtur excepta. Item si res in eodem statu permanserit ut patet in eo qui gladium sanus deposuit et illud furiosus repetit non teneor reddere etiam si iuravi. Item si mihi fidem servaveris, non servanti enim fidem non est fides servanda. Unde si non facis quod promisisti non teneor. Item si iuro tibi pecuniam reddere ad certum tempus spe future remunerationis subauditur: si pecuniam mutuaveris. Et si iuro tibi aliquid solvere ad certum tempus vel ad certam diem subauditur nisi iudex contrarium preceperit nam ius superioris semper videtur exceptum. Item si iuro te dare dotem subauditur si nuptie secute fuerint. Item si iuro tibi tamquam regi vel episcopo te deposito non obligor. Idem videtur si iuras mihi tamquam episcopus solvere pecuniam quod post depositionem non remaneas obligatus quod credo verum si in utilitatem ecclesie pecunia versa fuit. Item si iuro stare mandatis tuis pro offensa tibi vel tuis facta subauditur nisi in mandatum quod precipias iniustum vel illicitum impossibile inhonestum quia talibus parendum non est. Unde si precipias [illegible] quid quod iuratus non fuissem si mandatum tale scivissem non videor obligatus. Redigetur ergo hoc ad arbitrium boni viri. Item subintelligitur si facultas se obtulerit alias non imputabitur excusat ergo hominem

hostiens. li. ij ti. [illegible] xxiiij c. iij

tas vel impossibilitas. Item si iuras mihi reddere vinum vel bladum subauditur eiusdem bonitatis non ergo vinum novum pro vino veteri reddes. Item si iuro tibi dare filiam meam vel sororem in uxorem et bona fide laboravero ut eam habeas nec enim ad aliud obligor cum alienum factum precise promittere non possim. Item si alicui iuro solvere pecuniam usque ad certum diem subauditur nisi per ipsum fuerit absolutus. Item si alicui iuro fidelitatem vel etiam quod contra ipsum non sim ad hoc obligor ne perdam vitam vel membra perdat vel terram suam. Porro si me offendat vel proximiores meos defendere pates vel tuos quia proximiores videntur excepti esse. Item cum generalitas obscuritatem pariat si aliquid generaliter iuro non videor cogitasse de hiis super quibus specialiter iuratus non fuissem et sic interpretandum est iuramentum secundum intentionem iurantis qui sine dolo iurat. Secus autem quando iurans dolum adhibet. Hec si recipiens est sine dolo. Hec secundum hostiensem. Addendus est autem alius casus secundum venerabilem raymundum: si Ray
debitor iuravit creditori se soluturum aliquid in certo termino et impeditus non potest solvere siquidem quando iurabat in hoc et si postea fecit posse suum et non potuit persolvere in certo termino non est periurus. Ex hoc sed multo magis excusatur si misit pecuniam tempore debito et illa in via casualiter est amissa.

Nota puella

tristem circa precepta erronea deprehendens sic ait: Amice si circa precepta erronea conscientia te contristet remedia que sequuntur tam ex me quam ex meis fratribus capienda in toto vel in parte poterunt te consolari. Primum quod est ex me capiendum quia si absolvi ius a debito in eadem fuit materia notabiliter

ultra debitum quod minime faciendo spe-
rare potes firmiter te a debito abso-
lutum. Exemplum accipe ex precepto die-
bus dominicis et festiuis a seruilibus ope-
ribus abstinere sed quid. Certe si pluribus
diebus in ebdomada aut etiam regula-
riter a seruilibus uacare operibus con-
sueuisti presertim uacando deo et orationibus
intendendo et tamen te contingat in die
festiuo quidam ob necessitatem aliquam operari
dummodo hoc sine scandalo fiat notabi-
li te propter hoc grauari in consciencia non
oportet. Quemadmodum et si quis alicui
in v solidis tenetur et per modum mu-
neris pro centum uel mille marcas li-
beraliter ei daret talis tamen deberet
supponere quod de quinque solidis alias sol-
uendis quietatus esset. Sed forsan in
contrarium illud patris claravallis dictum alle-
Bern. gabitur. Ingratum est spiritui sancto quicquid feceris eo
neglecto quod facere teneris. Sed ad hoc
facile patet responsio. Nam hoc dictum
dicti patris locum habet in monacho aliquid
motu proprio faciente et aliud sibi a prelato
iniunctum deuina intencione certus
est negligere presertim illo quod motu facit
proprio hoc iniunctum negligit recompensare
non valente. Vel potest dici uerum esse
dictum patris claravallis stante obliga-
tione et debita contra quod uo pactionem talia
quis potest facere et tam magna quod de deo
amico suo tamen habet presumere quod hoc pacto
maiori illud debitum ad quod erat ob-
ligatus non requirat et quod ex tunc cessauit
obligatus ad hoc minime suffragatur
exemplum de quibusdam antiquis patribus
de quibus scribitur in floribus cassiani
li° xv° c x° in quodam hystoriali speculo recitatur.
Ubi quidem tali premissa rubrica quod ie-
iunia et alia huiusmodi pro loco et tempore
seruanda sunt et moderanda. De quo-
dam cantore textualiter sic inseritur.
Agitur cum diebus l. uicinam cellulam

visitasset humi paululum considentes
cepimus prandere. Cur aput eos tanta
obseruancia caueretur ne quis totis die-
bus quinquagesime ieiunare presumeret.
Ad hec ille ait oporteret quidem nos con-
suetudinem maiorum custodire etiam non
precepta ratione. Unum tamen quod tamen huius rei
uoluntas agnoscere tempus est omni rei
sub celo per tempus plorandi et tempus ri-
dendi ipso principali uno bono ita nulli
oportet cedere uacuum tempus ut sine co-
niugium quod est non licet. Itaque si quis
in sancto aduentu in quo Christum debet
humilitate suscipere uel in defectu et im-
becillitas carnis reparatione unum esse
preceptione deposcit uel in tempus
festiuitatis contrarium constat congruum nati
indulget ieiuniorum rigidam obser-
uanciam indisrupte voluit retinere necesse
est ut non tam irreligiosus quam inmoditus
atque irrobilis habeatur. Non enim precepta
continentur in quibus utique bonum est principale
propter ieiunia sunt tenenda sed potius
ieiunia propter illa. Talem igitur diffinitionem
super ieiunii qualitate iugiter retinentes
id nobis congruum nouimus si in eo tempo-
re si qualitas si mensura seruetur nec
ita nec in ipso spei nostre terminum de-
figamus sed ut per ipsum ad puritatem cor-
dis et apostolicam caritatem peruenire pos-
simus. Numquam autem aut possunt filii sponsi
si ipse hec verba sponsi tempus ostendunt in
quo post resurrectionem per xl dies dominus cum
discipulis exultante ieiunare illos cot-
tidiane eius presencie gaudium non sinebat.
Illas autem ieiuniorum uictimas quas nobis
violenta uestrorum conuulsione ingesserant
extorsistis domino recte non offerre cre-
dimus. Ille qui ~~digit~~ diligit misericordiam et
iudicium execratur dicens Ego dominus dili-
gens iudicium et odio habens rapinam
in holocaustum. Hec ille. Cassianus post
ista ut in predicto speculo traditur premissa

hac rubrica Quod perfectis non est lex posi
ta quia quia supergrediuntur precepta subiungit
dicens Porro volo lege qui iustus atque per
fectus est non tenetur ut exigui huius temporis
subiectione contentus est quod perfecto illius qui per
totum anni spacium delicijs vel negocijs se
cularibus implicantur etiam principes sta
tuerunt ut hac legali quadam necessitate
constricti huius saltem diebus domino vacare
cogerentur de diebus vite sue quas tamquam
quasi fructus quosdam queadam fuerant vo
rantur vel decimas domino dedicarent Ce
teros iusti quibus lex non est posita qui
spiritualibus officiis non exiguam illam
id est decimam partem sed totum vite sue tempus
impendunt quia liber sit a decimarum lega
lium functione sed circa si eos supplementis
honesta et sancta necessitas coartauit audet
stacionem ieiunii absque ulla disceptatione
laxare non enim decimarum ab eis exiguitas
mutuatur qui omnia sua domino simul pariter
obtulerunt Quod perfecto absque summo
fraudis crimini facere ille non potest
qui nichil voluntarie offerens deo inex
cusabiliter solue decimas suas legis
necessitate compellitur Hec in dicto specu
lo ex sentencijs Cassiani qui collaciones
patrum compilauit Nec huius medium
tercius articulis constitucionis ad nostrum
eos de hereticis in clementinis indicatur
Ille nimirum articulus est primo anno erra
neus propter erroneum articuli de impecca
bilitate hominis implicacionem que quidem
impeccabilitas in illo in primis implicatur
Secundo vero est erroneus quia subiectorum
obediencie circa precepta ~~obediencie~~ ecclesie videtur
excludit quanta spiritus libertas per premis
sa dicta neque adducitur Nam et illa
rubrica quod perfectis non est lex posita quod
omnia supergrediuntur precepta sane est intel
ligenda quemadmodum et illud apostoli Iusto
non est lex posita id est imposita tamquam onus
quia iustorum habitus in florem inclinat eos
ad hac idem ad que lex et ideo non est
eis onerosa secundum beatum Augustinum Secundo

quem eciam secundo iustis non est posita
id est quod iustis sed iniustis que propter trans-
gressione est posita id est ad transgressiones co
hibendas quia dicit apostolus Si omnes essent
iusti nulla necessitas esset dandi legem scilicet
coactiuam contra vicia quia ipsi sibi ipsis
essent lex Istud vero verbum volo le
ge qui iustus atque perfectus est non tenetur
sic est sane capiendum quia non tenetur
eam secundum literam adeo rigide et onerose
obseruare quin nimis ipsam secundum virtutem
epikeie id est equitatis interpretari valeat
et iuxta rubricam quam premittitur pro loco et
tempore diuino non contencionis legislatoris ser-
uare possit et eciam moderare per quod
quidem non remouetur quin quilibet iu-
stus de lege quam seruare tenetur prep-
ta ecclesie sane intellecta secundum intencionem
~~ecclesie sane intellecta~~ ecclesie percipient
Stant ergo premissa ex patrum collacionibus
accepta ad quorum probacionem multum confert
quod de eisdem collacionibus extracta quamquam sit
de aliis Cassiani dictis per Vincencium
hystoriographum vna cum quibusdam pluribus
aliis flores notantur Cassiani tamquam
approbandi iocundique et fructuosique imi
tandi quemadmodum incidenter hec Vin
cencij de opus laboriosum non spernimus
sed imitamur quamquam quantum ad eiusdem seu
collacionum earundem fructuosam imitacionem
dictus hystoriographus scribit inter verba
Claruit circa illustris Goffredus heremita
qui et Cassianus Gallie presbiter ordinatus
multa scripsit et certe ipsius opuscula
multa edificacionem tantumque aidas nec
nitet multa antiquorum opuscula quamquam ad
spirituales perfectos atque perfectionis apicem ten
dentes utilius arbitror me legisse Nam
et beatus pater noster dominicus ut in eius vi
ta legitur librum illud qui collaciones patrum
inscribitur studiose legens ac vigilan
ter intelligens salutis in eo viuacitatis se
mitas magnum in eo perfectionis apicem ap-
prehendit Hoc inscribitur igitur patet quod sub

absolui pro tempore apto debito per
hoc quidem quod in eodem genere notabiliter
facit contra debitum maxime in casu quo an
id proprium sit vel non sit debitum dubitatur

Septima puella

ad huc circa precepta erronee
dubitantem aliis volens remediis con
solari sic ait Sextas amitte pro uno re
medio quod in dubiis bonorum virorum vita a
liis esse debet commendi regula Est igitur
respiciendum ad facta bonorum virorum et
discretorum et si plures tales vel ut in
pluribus casu tali eis accidente sic vel
sic se habere inveniretis aut estimacione tua
iudicaveris tunc et tu similiter agere non
formides Dices forte in contrarium tales
viri et si bonam habeant consciam non tamen
sciam circa illam materiam vel eos habentes
sciam non habere consciam vel si sciverem quod
utrumque haberent forte sic non facerent Sed
respondeo quod non est omnino certum probabile
tamen est et mediat dubium quod simul
habeant ac bonam consciam et quod ita
se haberent si casus tales eis accidereret
tunc ~~pro posse~~ conformacione tua nouis
esse satis si similiter feceris Nempe
in moralibus et circa humanos actus non est
demonstracio requirenda Si quis enim tam
certam noticiam huius requireret non minus
erraret quam si in demonstrativis sciencijs
de apologis aut argumentis thopicis sine
persuasionibus rethoricis contentus esset Nur
sum pro alio errore dubitacionis remedio
scias quod in hijs quae solum sunt mala quia prohi
bita multum conferat vel in toto vel
in tanto consuetudo imo in talibus con
venit robilius consuetudinis preceptum si posse
tasit est contra ius scriptum multociens fa
ciendum Nam et Gracianus dicit ille quod
[margin: gracianus] firmantur Quamuis eciam superflua ornamenta
gestare ad placendum multis scriptis auctori
tatibus reprobetur tamen hoc sine ex

clusa · ex consuetudinis gestare preter
sine gravi peccato Nam Cecilia devotis
sima cilicio ad carnem erat induta et
desuper deauratis vestibus tegebatur et
bartholomeus pallio albo per singulos angu
los gemmas habente purpureas utebatur quod si
ei peccatum hoc fuisset quomodo tunc vestis
sua cum eciam sandalibus in xxvi annis
ut legitur utique non sine miraculo apu
trefactione et sordibus preservata fuis
sent Nos autem scire eciam in talibus circu
specto saltem scandalo conformare valeat
consuetudo perfecto docet hec auctoritas
docet et racio Ecce dicit auctoritas maio
rum patrum in decretorum volumine canonizata
Quisquis inquit rebus pretereuntibus
strictius utitur quam se habent mores eorum
cum quibus vivit aut intemperans aut
supersticiosus est Sed et racio specialiter
quantum ad ornamenta est in promptu Nimirum
res quae propter sui novitatem et propter suis
raritatem ymaginacionem excitant
et provocant ad libidinem eo scilicet quod postquam
animaduertimus res huius magis con
siderant et de ipsis profundius cogitant
Ille quidem res quae in consuetudinem
venerint cessant ymaginacionem excitare
ad libidinem ~~excitare~~ provocare eo quod cre
cessant esse quedam rara et admiracione
digna et consideracione consideri cogitacione
profunda

Octava puella premissis remedijs
addit alia et sic ait Aliud re
medium circa precepta est epyikeia quae secundum
illud apostolum consensus in preceptis legis me ad v ethicorum
lior est quam iusticia legalis Nec valet in
contrarium si dicatur quod eius est legem inter
• pretari cuius est condere Certe enim quod in foro
causarum interpretacio non sufficeret nisi que
fieret a principe vel legislatore bene tamen
sufficit virtus epikeie in foro consciencie non
solum circa precepta humana sed eciam circa
divina precepta et tanto magis circa di
vina quanto deus racionabilior est magisque

benignus quam quicumque alius legislator
Sed quid perfecto secundum hanc veritatem licet
interpretari quod precepta dei non sint ad tol
lendam omnem spiritualem dilectionem cum
mt xi dum sermone eius contradixisse constet Iu
gum meum suave est Inter dura igitur et
benigna etiam precepta sua magis pro benigna po
tius ceteris paribus interpretacio facienda Rur
sum secundum rigorem interpretari licet precepta
conformiter illi sentencie thome aquinensis qua
dicit precepta iuris positivi non se extendere
Tho 2a 2e q 44 ar 4 et de questionibus de lib. q 4 ar 1 et 2 ultra intentionem precipientis quod est finis pre
cepti hec autem est caritas Nec non illi sentencie
qua dicit idem Nullus obligatur ad impossibile
Et ideo si tot precepta platus ingereret quod
subditus ea implere non posset excusaretur
a peccato et ideo plati abstinere debent a
multitudine peccatorum hec ille aquinensis
Sane dictum impossibile ad quod quis
non obligatur secundum rigorem veritatem
in lege perfecte libertatis interpretando videtur
non solum de absolute impossibili sed de
eo etiam quod dici doctoris sonant verba quod
vix est possibile ut potest innuitur habens dif
ficultatem aliter non apparet quomodo posset
mt xi intelligi benedictum illud verbum xpi
Onus meum leve Nam et ordinarius
apparatus declarans illud impossibile de quo
ad leges preteritas in proposito peccando xpi dis
luc xi ordinatus hamines omnibus quod portare non
potestis sic ait Iugum meum leve repellens
nec mirum quod enim multis vel minus est
difficile quomodo hoc dicetur leve Certe non
Ipse nec etiam consistit in homine deum cum
gradu perfecto caritatis amante omnis
quam ad gradus amoris peccatores non ille
auctoritates videantur contrarii sancte viri
et magis ex karoli imperatoris prefata de
ratione quod pro obligacione necessitate videtur
illud dictum contra licet vix ferendum ab
illa sancta sede imponatur iugum tran
xx di c in memoriam beati ferimus et pia devotione toleramus Cum
littera promittitur sic in rubris tolerandum

est iugum quod a sancta sede imponitur licet
importabile videatur Demum propter veritatem
rigore sic interpretis precepta quod nec deus nec
videos ecclesiasticus ea intendit mediantibus
suis preceptis ad hoc quod sic fatuus obligare
Nos hoc sentire dedeo argumentum accipe per
simile devotis ex divino precepto deo red
dendis ad quod tamen deo reddenda si sint stul
ta ut ex premissis patet nemo obligatur
Nos rursum sentire ex propositio de preceptis seu
statutis ecclesie quod videlicet loco et tempore
non obligant quibus eorum observancia fo
ret ridiculosa hoc perfecto sentire potius
ex canonibus per naturam illius magni inno
centii dici ... Nos autem propter assig Inglo sua si c nomine de sententia exco et lio vi cum medi cinalis
nata precepta cum ecclesie dantur ex caritate
quod saltem supponendum est et etiam pre
sumendum sed quod ex caritate statutum
est non debet secundum patrem claravallensem
militare contra caritatem Sed quid perfecto
precepta ecclesie militarent contra caritatem
si obligarent ad suam observanciam in ea
sibus quibus ea observando fatuum te vi
ri boni et discreti reputarent et te etiam
deridere possent

Bona puella propone circa confessi
ones erroneas contra et ob hoc
tristiciam pacieris sic ait Noli amice
nimium tristari Sunt enim plura in sic
mitatis tue remedia quibus potius con
silium Unum quidem remedium est quod quamvis
peccata confitenda preter saltem de formis
circumstancias de necessitate tamen non sic
ille confitende quod non mutant speciem pec
cati Sciendum est quod preceptum de confitendo
peccata sua alteri principalis est intencio
ut penitens venialia peccata in futuris
caveant Sed quid igitur circa confessionem
vel modum confitendi non esse venialia
sed solum ea erronee consciencie vitande
omittens propter eam de consilio boni viri
et discreti non esset tibi peccatum

etiam si esset tale in quo obmissio
alius non erroneus graviter esset pec
care. Ubi gratia quilibet ab aliquo tempore
non confessus et volens confiteri tenetur
plus distincte secundum constantiam peccata sua re
cogitando secundum tamen plus et minus ani
mus quidem si honestam vitam ducit
et frequencius confitetur plus autem si ipse
solet rarius confiteri gravius autem ipse
minus sufficienter constantiam secundum distinctendo
et per hoc inperfectius confitendo pecca
ret si tamen scrupulosius existens ti
meat nimis per conscienciam involui errone
am non arbitretur se peccare si plane
confiteatur peccatum secundum regulas et
consilia bonorum ac discretorum virorum et
ob hoc abstineant a scrupulositate secundum
ea que sunt scripta contra sue districcionem.
Nimirum si homo scrupulosus deberet
confiteri secundum ea omnia que de confessionibus
sunt scripta bene indiget quod confessionem
contra incursa nec ipsum relaxaret v
bu illud oraculi divinitus sicut fertur
auctor mundi non indicat mundo secundum
summa ... Sed quod tales scrupulo
sus sue conscientie discussione valeat vo
et debeat omittere hinc apud gregori
um egregio alludit testimonio Saepe
inquit dum nosmetipsos in conscientia plus
iusto discutimus de ipso discussionis stu
dio indiscretius etiamque et mentis
nostre acies quo plus iusto terimus in tantum
obstruitur quia qui et in porticu so
lis radios aspicit tenebrescit et
inde nichil penitus videre compellitur.
Unde tenebrimur iustorum autem corda quod
ad perfectum se operare nequiunt ergo
hoc consilium veritatis ferunt. Unde in
Iob Tedet animam meam vite mee te
det enim iusti vivere quod in operando
vitam non desinit querere et tamen

Greg. in mor.

eiusdem vite metam ad plenum non valet
invenire Sed est consolatio mee calamitatis
et mee ignorancie discussionis reducta ad
animi iusti et incomprehensibilis potencia eo
dicatis que et sine retributione non desit et
distinctionem se in istorum iusticiam incomprehensi
bilitatis immensitate transcendit. Hec
ille pater beatissimus. Quid ergo perfecto
animus aliqui intantum se coram deo quomodo
dum suum confitendi iustificare tam nulla
presumat quod posset satis facere divine ius
ticie Unde oportet non inquirere peccatum in eo scrupu
lositate aliquid in humilitatis spiritu inne
sue intimare et in domino spiritualiter spe
rare.

Emma puella consimiliter fere su
vori persone circa confessiones
erroneas compatiens sic ait
Ego autem scrupulose video ...
quod non confitendo totiens sicut alii di
versis ex causis timeo probabiliter scandalum
generari aliquam ... volendo to
tiens integraliter omnia de quibus habes
conscienciam confiteri ex modo tuo confitendi scru
puloso sive ex scrupuloso studio et neque
confitendi tandem vix aliquem habere valeas
confessorem Quid ergo tibi ad hoc
deducto restat faciendum Profecto videtur
quod quia diu inter te et huius duraverunt tot
quamplures tantum in confitendo et confessione
audiendo partis difficultate securius alia
accepta confessione dubium et intratum
modum confitendi et peccata saltem dubia
in quibus non peccat tua conscientia scru
pulositas confessorum attendiata poterit
amputare et maxime ubi talia et
talis modus confitendi scrupulosos et
erroneos etiam ipsos posset facere
confessores. Hec sane amputatio secundum
plus et minus pro diversa conditione tam con
fitencium quam etiam confessorum et secundum
quod virtus docuerit et bona fides
patitur pro in pluribus salubriter fieri

dummo in confessione illa dicatur q
plane dici potest in nichil quod prius tacite vere
timidie taceatur. Porro si huius rei com
considerare desideres claro in exemplo.
Certe posito quod aliquis domino alicui solvere
aliqua teneatur et non sibi inmediate sed
tantummodo mediantibus ipsius procuratoribus vel
ministris ille debitor non alio modo obliga
retur ad solvendum nisi illo quo ministri ei
narrent ipsum debitum acceptare. Unde si
dictato debito minuta aliqua recipere recu
sarent tunc quidem in proposito sic quod
tamen eis mediantibus solvendum esset sequitur
quod debitor minuta illa solvere minime tene
tur. Sed esset a solvendo quo ad illa sim
pliciter excusatus. Sic est autem in proposito homo
peccator est deo obligatus ad solvendum
quoddam debitum et non nisi ministris media
tibus quod debitum est integra confessio pecca
torum. Unde si consimiliter ministri dei ab
homine scrupuloso vomitum recipere totum
debitum solvat talis homo mediantibus
ministris tantum de ipso debito quantum vo
lunt recipere ab illo confitente qui de
residuo per specialem recognitionem et contritionem
deo satisfaciat et erit apud deum ex
cusatus. Immo ex consimili talis homo ex
cusatio in premisso casu non integre con
fitentis videtur ampliare tamquam plus in
toto magis excusatione committi qua
quis a faciendo confessione dicitur excusa
ri quod scilicet ipse non potest copiam confessoris
vel opportunitatem confitendi quo ei
staret copia confessoris cum tanta se
permittitur confessor inopia vel aliquis
est illa confitendi opportunitas quod ipse
penitens ex scrupuloso modo suo et solito
conatu integre confitendi ad hoc est de
ductus quod non potest habere aliquem confessorem per
fectum ydoneum vel nisi cum tanta maiori
difficultate quod immo difficultas ande
in inve inpositi compollere ut prius per
sonorem excitat declaratum Sed et secundum
leges ad dictum posse quomodo vel

sine incommodo possimus et non posse secundum
canonum glosam et quod non commode possimus Sa
ne hec doctrina scrupulosis tradita ita ei
valere intelligitur quamvis alii forsitan non
valeat sicut quandoque cibus aliquis valet pro
aliquibus infirmis desperatis et eis conceditur
quod nullo modo sanis vel etiam infirmis aliis
non ita male dispositis esset concedendus

Nona decima puella

Sic ait Quamvis casus posset
esse quo propter notabile scandalum vitan
dum vel alias in casu necessitatis non possis
confessionem obmittere nec tamen possis
habere aliquem confessorem quem scires eum
esse vel sollicitatorem ad malum vel fragi
lem et pronum ad peccatum illud committendum
quod habes confiteri vel probabiliter estimares
eum revelatorem confessionis. Vel scires quod
peccatum confitendum contra ipsum commisisti
esset vel quod commodo et studio tuo in
tegre confitendi times eum ipsum reddere
erroneum vel quod personam aliam in fa
mares graviter apud eum Quid ergo
tibi restaret faciendum Videtur omnino quod in
casibus huiusmodi posses vel peccatum tacere
vel peccati circumstantiam exprimere confessionem
seu expressione probatur notabile periculum
tibi vel alteri imminere times nec in
hoc transgrederis quemcumque preceptum humanum
vel divinum pro quia patet tum quia quantum
ad hoc quod confitens personam aliam non
infamet dicit Innocentius supra v Si
peccatum confitentis non potest sine alicuius
peccato notificari confessori et per hoc immi
net illi aliquod periculum tunc est confiten
dum sed sufficit peccatum dicere sine
eius circumstancia ut si aliquis peccas
set cum filia sua dicat incestum com
misse peccando cum consanguinea et taceat
de filia cum quo vitiis loquens Thomas Aq
uinas Precepta inquit vero positiva
non se extendunt ultra intentionem precipi
entis quod est finis precepti hec autem

petrus de tarantasia super iiii di
xxi

Thomas super iiii di
xxi q iii de confessione
ar 10 in quo conclusio
v arti

Ver. lo. de precepto et dispen-
satione

est caritas. sed malum patens evenire ne-
quaquam comprehenditur. In huiusmodi sine sen-
tentie perplexis esse. tum quia secundum
Petrum Claravallis. Quod pro caritate insti-
tutum est non debet contra caritatem fore
militare. Sed quid? Certe confessio a
domino precepto et pro caritate est instituta
contra caritatem militaret si penitens
teneretur integraliter confiteri cum ex hoc
notabilius periculum non solum sibi sed etiam
confitenti immineret timeret. tum quia quamvis
preceptum unum videtur prima facie al-
teri contrarium. cum tamen non sit vera
contrarietas inter illa, tunc quidem conve-
niens est per aliud moderandum ut taliter
intelligatur unum qualiter per permissione re-
liquum. Et propter hoc cum integra confes-
sio omnium peccatorum in nonnullis premissis
et aliis casibus esset contra preceptum
domini de dilectione proximi. Id circo preceptum
de confessione facienda est secundum exi-
gentiam precepti de dilectione proximi mo-
derandum et pro diversitate casuum sane
intelligendum ac secundum virtutem epy-
keye sic interpretandum quod ex eius comple-
tione proximo non immineat grave peri-
culum. Denique lucerna iuris Innocentius
papa quartus confirmatum fere omnium primus
post conciliale statutum confessionis pre-
ceptum exponens et de necessitate penitente

In glo.
Innocentius
Ex de pe. et re. c.
Omnis utriusque sexus in verbo confiteatur

urgente velut loquens. In casu inquit
necessitatis si non inveniat alium nisi illum quem
ex causa recusat si iustam causam habet
quare timet quod ex confessione sua posset
periculum et grave peccatum et scandalum
provenire tunc eligat sine confessione mori
soli deo confiteatur peccata inquit sed
non circumstantiam de qua possit malum
provenire. etc. Omnia ordinabiliter ordinavit
deus omnia opera sua quod nunquam voluit
aliquid mali mali ex eis provenire. hec
ille Innocentius

Vadomina puella tristem ex per-
plexitate hominem atque erroneum
attendens et quasi compatiens sic ait. No-
vis frater venerandum illum doctorem de
penna forti Raymundum loquor in sua summa
per quendam egregium glosatorem asserta de per-
plexitate taliter distinxisse. Alia est inquit
iuris alia facti. Perplexitas iuris est cum
aliquis circa id quod sibi occurrit faciendum
invenit diversas auctoritates sibi invicem
repugnantes. Hec perplexitas per contrariorum
concordiam est solvenda. Ita in iure nulla
est contraria glosa nisi abrogata. Sed su-
perficialis tantum est perplexitas facti. Et fit
cum dyabolus suggestione sua mala ut
ait Gregorius super in moralibus plexos quasi ita
peccare facit. quod si peccatum fortasse
fugere appetant hoc sine aliquo peccati
laqueos non evadant. Quid ergo facien-
dum. Ecce canon quidam respondet.
Duo inquit mala etiam si sint precavenda
tamen si periculi necessitas unum ex hiis
perpetrare compulerit id debemus resolvere
quo minori nexu nos sentimus obligari. quod autem
levius ex hiis quod ne gravius sit puri-
tate animi investigemus etcetera. cum
peiorate appellamus creatorem quidem offen-
dimus sed tantummodo nos maculamus. cum
vero nonnulla perpessa complemus et dei
iussa contempnimus et proximis impia cru-
delitate nocemus et nos ipsos crudeli-
ori mortis gladio trucidamus. Ille
etiam sit in incarceratus duplici culparum
telo primum hic sit in medio tri-
plicatur iugulandum. hec canon ille. Sed
et alter canon in actis ostendens. Non
solum inquit in iurando sed in omni quod
agitur hec est moderatio salutaris ob-
servanda si in talem forte lapsum versu-
ti hostis incidimus insidiis ex quo sine
aliquo peccati contagio surgere non possimus
illud potius evitandum adiuti petamus
quo minus periculi nos incessuros cernimus

Raymundus in sua summa glo.

Perplexitas lo. xxxiiii c. primum

xiii di. Duo mala

xxii q. iiii non solum

Greg. in parte mor. li° xxxii c. xiii et po(st) di. xiii mi(nus)

hec ibi. De hoc audi rursum gregorium
contra perplexitatem facti et involucionem
dyaboli egregio consilio subvenientem. Ad
destruendas inquit vehementer versucias
subtiliter fiat ut cum mens inter minora
et maiora peccata constringitur si omnino nullus
sine peccato aditus patet minora semper eli-
gantur quia et qui murorum ambitu un-
dique refugiat clauditur ibi se in fugam
precipitat ubi brevior invenitur. Hinc
paulus cum quosdam in ecclesia incontinentes
conspiceret concessit minora ut maiora
declinarent dicens propter fornicationem autem u-
nusquisque suam habeat uxorem. Et quia
tunc solum coniuges in admixtione sine cul-
pa sunt cum non pro explenda libidine sed
pro suscipienda prole miscentur ut hoc etiam
quod concesserat sine culpa quamvis minima
non esse monstraret illico adiunxit hoc
tamen dico secundum indulgenciam non secundum
imperium. Non enim est sine vicio quod cognoscitur
non precipi peccatum profecto vidit quod pos-
se indulgeri providit. Sed cum in dubiis con-
stringimur utiliter minimis subdimur ne in magnis
sine venia peccemus. Quanto plerumque ne-
quorum vehementer istius perplexitas solu-
cio ad virtutes maiores per quemquam ... ino-
ta transitur hec gregorius. Sed ad
hoc intelligendum prestat via. Nam quod
est sententia magni patris augustini. Illa inquit
desinunt esse peccata que propter graviora vi-
tanda suscipiuntur sicut enim in rebus utilibus
non vocatur dampnum quod propter maius
lucrum admittitur. sic et in rebus sanctis
non vocatur peccatum quod admittitur ne gra-
vius admittatur. Sed et hoc huius dictum
patris necesse est sane intelligendum. Nec
enim secundum apostolum nec secundum augustinum
facienda sunt mala ut eveniant quelibet
bona aut per quemquam ne veniant maiora ma-
la quorum cautio tantum utique bona est.
Quid ergo dicendum ne perplexitas ab ho-
mine inter duo mala seu peccata quorum al-
terum necesse sit hominem peccare absit. Ut

Aug. de mendacio

xxxiii q. [illegible] non plene

ut xiii di. c. quatenus sed domitius (?)

enim dictus magnus pater aut Casso- — Aug.
ire nunquam deus redderet in titulum si non spon-
taneum inveniretur homo hec peccatum.
Non quoque ait ipse adeo voluntarium malum
est ut nullo modo sit malum si non sit volun-
tarium. Ex quo infert in summa sua patri
pronominatus quod vitare in peccata mixtum est — Raymundus
perplexitas nec potest aliquis esse perplexus
inter duo mala i. necessitate astrictus ad
aliquod malum perpetrandum. Cum ergo positus
est inter duo mala aut potest utrumque vitare
aut alterum facere sine peccato ut cum oportet
me alterum facere debeo eligere minus
consilium gregorii quod ipse considerato esse
set minus malum hec ille. Pro quo dicente
non potest aliquis esse necessitate astrictus ad
aliquod malum perpetrandum dicit eius glosator
nisi propter errorem conscientie aut propter malam
voluntatem quam non vult deponere. hec
autem inde potius expedit thome aquinas.
Simpliciter inquit nullus est perplexus absolute — Thomas super 4
loquendo sed quodam posito non est inconveniens — sententiarum di.
illo stante sive fiat actus qui est in precep- — xxxviii q. iii
to sive non fiat peccatum incurritur.
Similiter etiam stante conscientia erronea con-
scientia quod quod fiat peccatum non vitatur sed
homo potest pravam conscientiam et erroneam
sicut et intencionem pravam deponere et
ideo simpliciter non est perplexus hec aquinas.
Concordat autem et apparatus super allegati
canonis duo mala. Duo inquit ma-
la intellige quantum ad fatuam opinionem
illius qui se credit perplexum. Non enim
utrumque illorum malum est licet ille opinetur
utrumque malum esse cum alterum illorum tamen obli-
gat ipsum non peioratur licet non sit
tale iuramentum si qui iurant homicidium
committere. Cum itaque dicat magnus pater
illa que propter graviora vitanda suscipiuntur
desinunt esse peccata hoc intellige non secundum
se accepta sive secundum faciem opinionem
sed deposita erronea conscientia et intencione
mala. Etiam subdit quod admittitur non

non vocatur peccatum hoc intellige
vel respective vel secundum estimacionem ali-
cuius quamvis secundum se acceptum sit peccatum
licet minimum in casu tamen contra peiorem
euentum non solum faciendum permittitur sed et li-
cite fieri potest quo casu consciencia erronea vel
intencione mala deposita venialis desinit
esse peccatum ut enim premissum est non
peccat qui non seruat iuramentum quo se
iurauit facere homicidium Sic autem et gre-
gorii premissa sentencia egregia de indul
gencia minoris propter formacionem est in
telligenda Nimirum apostolus secundum eum vidit
peccatum quod non impleri sed posse in
dulgeri providit tamquam minus vicium quamvis
vicium esse seu peccatum secundum se accep-
tum tamen in casu contra euentum maiorum
peccatorum quasi sine venia essent licite po
tuit fieri quo casu circa ipsum intencione ma
la deposita et in bona quasi seu mutata
venialis desinet esse peccatum

Unus post premissa ad pre nota
tam dominam consolatricem accessit
sit et alius tristis exponens quod
plorabat propter lapsum religionis scilicet
ex una parte timendo se male agere
et fore culpabilem si non ad unguem
religionis sue regulam et statuta ser-
uaret et ex parte alia formidando se
certis esse grauem At illa ei domina con
solacionis gracia de suis puellis duas
satis ydoneas deputauit

Prima puella sic ait ad fratrem
karissime sufficiat tibi pro consolacione
si nota dispensacionem patris clarevall
te posse non illicite tuis fratribus
conformare audi precium illud cum magis
secundum regulam viue statuerunt et si
non ad unguem custodiant custodiunt et
si qua de situ claustri vel victu mutant

vel pretermittunt a regulari tamen professione
non discedunt dum tamen sobrie et iuste
et pie pro moribus viuere non desistunt hoc
pater ille

Secunda puella sic ait optimo
frater te volo consolari specialiter. Si
te propter ordinis tui habitum vel si quid sit
simile. Circa quod contra statutum et primeuam
consuetudinem videndo in aliqua statuta
consuetudine prevalente dicas quod dubio an
professos in hijs sequi debeas an in aliquos.
Ecce certe si responsum meum pro solacio dico
tibi plane quod nullus pro tibi ubi contrarium
admiracionem seu scandalum prevalente con
suetudine generaret. modicis potius
scire ac debes etiam te conformare an
tiquo statuto simpliciter non obstante Vi
detur enim ad hoc facere decretalis epistola
Deus qui mapiens de uita et hones
tate clericorum ubi papa sic dicit Ne
si dispar in nobis obseruancia fuit et
dissimilis habitus apud eos quibus unum
euangelium predicatis scandalum generetur
madimus quod eo non obstante quod uni
vos monachi sit et canonici regula
res vel alij etiam regularem vitam
sub alia districcione professi omnes pariter in
unum viue proposuit et honestum habitum quem
tamen ad hoc spectat officium conformet
hec ibi. Ubi bene in suis casibus no
ille pater clareuallis Ego hac inquit
decretali nota quod propter scandalum re
cedimus a nouo et ab habitu regulari et
licet addat quod istud sit ad tempus ex
ea tamen si ea durat durare debet et
effectus Unde et circa dictam decretalem
sine illa de tracione notat bene absolute
quod quilibet conformare se debet mo
ribus eorum inter quos uiuit et
inducit auctoritatem magni patris
augustini in decretorum volumine canoniza
tam quod sic dicit Omnibusque rebus pre
tereuntibus strictius vitet quod se se

Bene in illis de precepto et dispensacione

august. hic psi. di ... quis quid

hinc mores superstitiosus est ubi et
illo uisus [cum] rubro premittit sic concludas
apud te quod sicut ut moribus te conformes
cetorum quibus viuis habitus tuus ab habitu
quem nunc communiter gestatur a tuorum pro tempore fratribus
nequaquam debet notabiliter distrepare sic quod
extra uel ex illis scandalum generetur non ob-
stante quod modicus status habitus notabiliter
distrepet ab antiquo sed et si qua sunt
similia de illis est conformiter iudicandum

Vnico demum post-
premissa ad dominam con-
solatricem premomoratam
attendentibus quod pluribus
tristibus omnis ex eis
de pusillanimitate et timiditate sua in generale
querelam proposuit Cum illa de suis puellis
duas pro sua consolatione admouit

Prima puella sic ait O amice
Cur de pusillanimitate seu timiditate
turbaris cum etsi mala sit condicio
a peiori tamen te preseruat videlicet
a presumpcione seu presumptuositate te in
infinita mala precipitante Nempe sicut iaci-
endo telum multum difficilius est tangere
signum quam locum aliquem extra ipsum Sic
secundum illud aristotelem in suis moralibus
difficillimum est inuenire medium uirtutis
et per hoc facilimum est non pertingere ad me-
dium et ad aliquod extremorum declinare quod
quidem extremum intimenti est tollerabilius
quam aliud inquantum magis quam aliud a medio
uirtutis distat ac etiam inquantum ab alio
extremo quod alias facile incideret subiectum
suum preseruat Aliud ergo perfecto pusillani-
mitas licet non sit uirtus consistens in
medio sed unum extremorum et aliquid
mali habeat tamen tamen quod unum appositorum
non recipit alterum eodem subiecto
in homine cui inest nata preseruare a
presumptuositate tamquam a suo contrario
Sane quod presumptuositati pusillanimitas
sit apposita quod ab illa preseruat sic tale bonum
quod inducere pusillanimitatem multum commendare
patet per experientiam ex condicionibus utriusque
quod Nimis in presumptuosis regnat et
relucet superbia que est valde exosa teste
experientia odibilis coram deo et ho-
minibus est superbia pusillanimitas autem quamuis
ius non sit uirtus tamen uirtuti humi-
litatis deo grate et hominibus magis
est vicina presumptuosi inter se diuer

arist. 4 ethic.

ecc. 10

Incipit quidam libellus consolatorius comedia ... consolatrici ... pusillanimis

et in sexu pusillanimes aut solent alii valde blandi presumptuosi sed discreti et inquieti pusillanimes aut pacifici sed et quieti. Inde quia discreti presumptuosi quamvis in multiloquio non desinit peccatum tamen solent et multis excessivi pusillanimes aut pacienter se habent nec solent per talem excessum multiloquii. Hec autem experiencia magistra rerum efficax sic docet evidenter quod in hoc sermone non est locus dubitandi et multiloquium propter excessivam maliciam ipsius presumptionis dicit scriptura o presumptio nequissima unde es creata. ecc' xxxvii

Secunda puella sed ait audisti frater sororem meam [illegible] referentem quod quia difficile est medium apprehendere ideo ad extrema contingat facile declinare. Hinc extremum timiditati oppositum est audacia et si timiditas eciam mali habeat iniquitatem tamen excludit audaciam sicut mecum publiciter plus ad bonum confert quam nocet. Ad quot homines propter suam audaciam scilicet ad quot strages audacie ostentacionem solent sequi, ad quanta sanguinis crudelis effusione, ad quanta pauperum et terrarum depopulaciones, ad quot audacia subito interfectorum et sine penitencia morientium misit ad infernum ad perpetuum cruciatum. Ad quot propter peccata propter timiditatem sunt obmissa quam per audaciam sunt commissa. Vereor itaque quod unus pusillanimis vel timidus infernum meruit, centum milia propter suam audaciam hic et in futuro eadem meruerunt hic in malam mortem et in futuro in infernum. Unde Salomon: Beatus inquit homo qui semper est pavidus; qui vero mentis est dure qualis semper est audax corruet in malum. Denique licet audaces fortuna iuvat, non hominibus [illegible]. Multo tamen plures timiditas conservat periculis maiores. Sed et mater ecclesia homines timoratos laudare prohibetur. Symeon inquit iustus et tymoratus expectabat redempcionem Israel et spiritus sanctus erat in eo. Item forte ad vituperium timidi hominis dicitur quod sit vecors sed ad laudem hominis dicitur quod sit audax vel animosus. Item timidus comparatur lepori, audax leoni. Sed quid est hoc? Certe sepe laudatur apud vulgum quod vero laude non est dignum. Patet hoc per omnium dicta sapientes qui audacem non laudant sed vituperant tamquam viciosum non tenentem virtutis medium licet audaces equivoco nomine cum virtute fortitudinis habere videantur qualecumque principium. Quot sunt propter audaciam mortis vel aliud grande incidant periculum ne dum apud deum et principatus celestes et universos tibi celi milites. Sed eciam apud huius mundi homines incurrunt fatuitatis vel infame vituperium inexcusabile ubi fuga timidi excusari valet. Utrumque contra quam audacibus plus conferret fuga leporina quam vanum nomen leoninum. Quippe tale nomen audacem non conservat a vituperio dicente scriptura: Cum audace non eas in via ecc' viii ne forte gravet mala sua in te. Et cetera. Cum audace non eas in desertum quoniam quasi nichil est ante eum sanguis et ubi non est adiutorium elidet te. Nomen autem leporinum pavido confert et tytulum sapientie sibi affert quoniam ad tutum locum fugit vel in eo manet. Unde dicit scriptura lepusculus plebs invalida que collocat in petra cubile suum. Et propter hoc ibidem computatur inter quatuor minima terre que sapienciora sunt sapientibus

Secundo post premissa ad dominam
consolatricem sepedictam accessit
et alius tristis propter timores
inimicorum et specialiter raptorum pertur-
batus Cui illa ad ipsum consolandum de suis
puellis quatuor assignavit

Prima puella sic ait ad frater
christiane fidei confessor audi virum
gentilem Senecam loquor illud illustre
te contra timores huiusmodi armantem ipsas
que dissuadentem Non sis inquit miser
ante tempus cum illa que veluti imminen-
tia expavisti fortassis nunquam venient
Sed quedam vos magis torquent quam
deberent quedam ante torquent quam
quam deberent quedam ante torquent cum omnino
non debeant aut augemus dolorem
aut fingimus aut preoccupamus Si enim
futurum est quid iuvat dolori suo occurrere sa-
tis cito dolebis cum venerit interim tibi
meliora promitte aliquando gladius ab ipsa
cervice revocatus est Et aliqui suo
carnifici superstites fuerunt hec ille illustris
Sed et contra mordinatum timorem in
genere valent tria precipue deum scilicet
timere deum amare et in eo sperare seu
fiduciam habere Vis scire de timore Ecce
dicit scriptura Timenti deum non occur-
rent mala sed in temptatione deus
Eccl. xxxiii — illum conservabit et liberabit a malis
i pe iii — Vis scire de amore Ecce dicit Princeps apostolorum Quis est qui vobis noceat
si bonum emulatores fueritis Vis scire
de spe et fiducia Ecce dicit psalmista In te
ps — domine speravi non confundar in eternum
In te speraverunt patres nostri speraverunt
et liberasti eos Et item deo loquens In te
autem confido non erubescam Sed et
Ecc. xxxii — alia scriptura dicit Qui confidit in illo
non minorabitur Fecit pater quoque quorundam

exemplo Nam et Susanna erat fi- — daniel xiii
duciam habens in domino et amorem quo adqui-
nata erat liberata est Sunt ergo dicta
tria simul Nam funiculus triplex difficile
rumpitur

Secunda puella sic ait ad alte-
rius que dicit scriptum Fidelis deus
per quem vocati estis in societatem filii
eius ihesu christi domini nostri Si voluit ergo
prestabit et non propter eum si non ei spe-
aliter committabis et astiterit ei et ipse est
quasi fiat mecum dubites nisi legem tibi
servet fidelis societas Que in christo
est lege ista hec est certe secundum venerandum
antistitem Ambrosium quod socius repellat — ambro. lib.
iniuriam a socio Hinc de sancti assisten- — de officiis
tia dei confisus dixit propheta ysa-
ias Iuxta est qui iustificat me quis — ysa. l cap.
contradicet michi stemus simul quis est
adversarius meus accedat ad me Ecce
dominus deus auxiliator meus quis est
qui condempnet me Hinc de societate
confisus sanctus iob alias i. quasi factus — iob xvii
tamquam contra hostem nemine timeo Dic
dicebat libera me domine et pone me
iuxta te et cuiusvis manus pugnet
contra me Ecce quomodo cuiuslibet ho-
minis manum se volente impugnare
minus formidabat Dixit quoque et
sanctus david Dominus michi adiutor et
ego despiciam inimicos meos Dominus
michi adiutor non timebo quid faciat
michi homo Que quidem verba erant
adolescentis fortissimi populi bellatoris plenam in domino fiduciam habentis Dicens for-
te quis mei exemplo requiritur ut merear
hanc fiduciam ut per dei adiutorium
contra inimicos homines subsistam audi fi-
lium david salomonem Deum inquit time et
mandata eius observa hoc est i. subsis

tam[en] fit omnis homo Unum igitur est
deum time Unde ysaias Quis ex
vobis deum timens sperret in nomine domini
ysa l — et in mitatur super deum suum Dixit ergo
salomon deum time Et secundum addit et
mandata eius observa et hec debent
esse simul iuncta Nempe et gregorius
Greg 1° moral — in suis ethicis Time inquit deum et
nulla que facienda sunt preterire Unde et scrip
tura dicit Qui timet deum nichil negli
git huius timoris dei utilitatem ad futura
extendens atque ad presens referens mag
nus pater augustinus Timor inquit
Aug super ps — presens sanitatem generat sempiternam et i
ne cui qui super omnes est et homines non
formidabis Sane promissa sanctus ipsius
dei sinum te reparant et timore a te in
timi hominis ita removet et depavit
Quemadmodum dictus magnus pater glose
promittit Quid inquit times hominem
homo medium sinum potius tu de sinu
altius noli cadere extra quem ibi passione
suis ad salutem valebit non ad perni
ciem

Eia puella sic ait ecclesie
cur tantum times homines deum
time potius et ut promittitur manda
ta eius observa et tunc dicere poteris cum
psalmista fiducialiter agam et non timebo
Et iterum Dominus adiutor meus et pro
tector meus in ipso speravit cor meum
et adiutus sum. Sed et sancta Judith
Judith xiij — dedit loquens Non deserit inquit spe
hebr xiij — rantes in se Item et paulus ad hebreos
Ipse inquit dixit Non te deseram neque
derelinquam ut confidenter dicamus
Dominus michi adiutor non timebo quid
faciat michi homo Quod declarans
glo or — ordinarius apparatus hec inquit post
mortem moysi dixit dominus iosue si
cut fui cum moyse ita ero tecum Con
fortare et esto robustus Non te dese

ram neque derelinquam hec autem dixit
omnibus sperantibus in se sicut iosue hec enim no
bis promittit sicut in illos sperans spem nostram
ponimus hec indicata apparatu Unde et
quod in textu sequitur Jhesus christus heri
et hodie ipse et in secula hec magis perti
net ad superiorem sententiam ubi testatus
est eum deum dixisse Non te deseram
neque derelinquam spectat enim illis videri
quod hec promissio ad iosue tantum pertineret — Jero. super [illegible]
ad quod apostolus respondet dicens quod et
nos iuvabit sicut iuvit illum quasi dicat
Non est dubitandum de promissione quia dominus
ihesus christus qui heri id est in preterito adiuvit
iosue ipse hodie id est in presenti adiuvabit
nos et alios fideles adiuvabit in futuro
in secula id est sine fine hec glosa ordina
ria Unde etiam licet hec summa pauli de
dicta promissione dei tamen per ipsius appa
ratum quem per thomam aquinensem quodam
in loco ad nostram promissione referatur — Nota contra dictum magistri
tamen et ad nostram dei defensionem contra
hostes videntur referenda predicta verba
Non te deseram neque derelinquam ipsi
iosue similiter sunt dicta et non sunt
restricta ut patet textu libri Josue i ca
enti Dicente sic domino Nullus vobis
poterit resistere cunctis diebus sicut fui
cum moyse ita et ero tecum non dimittam
te neque derelinquam te confortare et esto
robustus tu enim sorte dividens populo huic
terram quam iuravi patribus ut tra
derem eis illis confortare ergo et esto
robustus valde Sequitur iterum pro generali
adiutorio confortare et esto robustus
noli timere et noli metuere quoniam tecum
est dominus deus tuus in omnibus ad que
perrexeris hec ibi Unde sicut non solum de
victu nostro sed etiam de peregrinis nostris
dominus intendet cum solem stare fecerit
Quid igitur pro veritate tua vel negocii
dicto domino promisso innitere ut homines

Jeronimus super ... nomine ... plura ... contra

semper impugnantem non timeat plene
in domino confidens ille deum non temptat
sed potius venerabilis Jeronimi consilium con-
sequitur qui dicit in prohemio vitas patrum nos
dubitet quiquidem ubi in Jeronimi contra ...
... ad eandem intencionem allegat. Et tamen
ut hec consolacio sine calumpnia veritatem
contineat videtur ad mentem prudentis
referenda et ad tria in prima consolacione
voluntate oppressa

Tercia puella sic ait. Ut si ti-
muit raptores specialiter ad eos ti-
mes cum sint remedia multa contra
tales valet etiam fiducialiter officium de
cruce et specialiter protege domine plebem
tuam per signum sancte crucis etc. Valet
dicere fiducialiter officium de beata virgine
salve sancta parens. Cum enim in primo erat
ubi etc. valet dicere benedictionem ...
Demum cum timore raptorum et spolia-
torum valet dicere fiducialiter et speci-
aliter ... hanc benedictionem Deus meus
deus meus de manu inimicorum meorum
eripe tollas me et libera me propter nomen
sanctum tuum ab hiis qui appropinquant michi
quoniam inter multos erant mecum. Deus
meus adiutor meus. Deus meus refu-
gium meum. Deus meus liberator meus.
In hoc cognovi quoniam voluisti me quia non
gaudebit inimicus meus super me. Hanc
quidem benedictionem frater de mane iter
periculosum accepturus nocte precedente
... et cum sibi in principio di-
ceret quod illa deberet uti et sic se securum
timuit eam tradere oblivioni cumque appro-
pinquaret quia de mane ipsam perfecta ...
... et postea plures in vasis per rap-
tores ... sicut dixit
... pro complemento etiam ab aliis
fratribus quodam in loco ... fuit
ubi super quosdam fratres venerunt septem
... cum basiliscis qui diligenter in-
quod fratres haberent perscrutantes et

tinent lx florenos apud eos invenientes
pecuniam inventam restituerunt et in viam
suam abierunt quo in periculo dictus frater
asseruit se dicta benedictione usum fuisse.
Unde ut in periculis latronum periculis raptorum
magis se securum inveniens pericula te nimium
metuendo tribus hiis oppressis minime
tis scilicet timore dei et amore fidu-
cia sancti spiritus firmiter concepta

Certus post premissa ad premis-
sam dictam consolacionem ac-
cepit et alius tristis super
dyabolica illusione et artis magice
deceptione gravatus. Cui illa consolatrix
gracia de suis puellis tres admisit.

Prima puella sic ait

Cur times tantum violentem non
tamen valentem impeditum per
magis potentem. Vis hoc scire de
hoste antiquo de quo ... dyabolus
Audi primo magnum patrem Augustinum — Augustinus super psalmos
dyabolus inquit plerumque vult nocere
et non valet quia potestas sua sub potesta-
te est. Nam si tantum posset nocere dyabolus
quantum vellet aliquis iustorum non rema-
neret. Audi rursum magnum Ambrosium — Ambrosius super lucam
Ambrosius super lucam. Nisi inquit quod parti
more ... accepisset in eo
dyabolus potestatem. Aut si accepisset
non ut perderet sed ut probaret permissione
dei dyabolum nocere non posse cognoscimus
ne potenciam dyaboli magis timeas quam
divinitatis offensam. Rursum audi patrem
clarevallis. Demonum inquit est mala — Bernardus
suggerere nostrum est non consentire quociens
ei resistimus tociens et eos superamus an-
gelos glorificamus deum honoramus qui in-
citat ut impugnemus adiuvat ut vin-
camus consolidat ne deficiamus hec ille

pater Ecce quibus patet quod efficacius petit etiam qui sic canit Vigila super nos eterne salvator ne nos apprehendat callidus temptator quia tu factus es nobis sempiternus adiutor. Deinde contra timorem dyabolice temptacionis et impugnacionis patet supra remedia opportuna

nota contra

Secunda puella

Illusionum timorem attendens sic ait O homo fateor causam timendi habes Nempe fidelis et prudens mater etiam periculum inimici cognoscens et remedium pariter iniciens ita nos alloquitur Fratres sobrii estote et vigilate quia adversarius vester dyabolus tamquam leo rugiens circuit querens quem devoret cui resistite fortes in fide Cui remedio doctrina concordat magni anthonii pro nostre modo superius recitata Qui enim fratres suos alloquens Valas inquit demonum nostris insidias credulitatem nominis christi viris figite et universi demones fugabimus. Fuit autem adhuc remedium consensu contraria quod sicut hystoriographus quidam scribit Vinccencius longinquus ait ad demones habitantes in ydolis Respondere ubi ihesus non nominatur et eius signum non est passim in eis hitales iuri

Anthonius supra libro iii c. iii est. ii

Vinccencius supra parte speculi libro viii c. xlviii

Tercia puella dyabolicarum arcium et supersticionum decepciones attendens sic ait O homo suas istas bonus non timenda sed pravis hominibus et fidem non adhibentibus deo hec presertim tempore peccati pertimenda. Audi magistrum preciosum augustinum prout est recitatum auctoritas in volumine decretorum hec inquit potestas ita datur immundis spiritibus ut pravos homines seducant illos videlicet qui supremie veritatem et credunt mendacio et iuxta pauli sentenciam sanam doctrinam non sustinent sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes auribus et a veritate auditum

Augustinus decretum xxvi q. v nec mirum

avertent ad fabulas autem convertentur omni peccatis ducentur variis desideriis hec pater ille Sed quid perfecto contra premissa quibus pravi homines merentur seduci tamquam contra potestati multum valere videtur ille versus psalterii illud Domine oculos meos ne unquam obdormiam in morte ne quando dicat inimicus meus prevalui adversus eum fertur enim quod magus quidam sortilegus quandam personam quam sedisperavit seducere sciens dixit quibusdam autem monialibus ipsum obhoc arguentibus et personam per eum seductam ad fletum provocantibus comminabatur ille magus eis quod arte sua male dicta eidem omnino in eis vellet operari Sed cum attemptaret non proficit cum tamen moniales ille nichil scirent quod eas contra machinaciones illius defendisset nisi quod comminacionem eius timentes se munivissent dicendo predictum versum. fertur etiam quod quidam demoniacus alberto magno hec verba vel similia dixisset quod videlicet sciret quendam versum in psalterio quem si quis illum diceret cotidie nunquam ad sui dampnacionem seduci posset Et quod ille requisitus nollet dicere alberto quis esset versus ille albertus quod dixisset Ergo omni die legam totum psalterium et per consequens etiam versum illum Demon timens hoc per eum fieri ne tantum bonum faceret fatebatur ei quod esset versus ille Illumina Domine etc.

Paulo post premissa addo minimam consolacionem principalem accessit et alia persona tristis anxiata valde timoris quo perdere timuit virginalem honorem propter violentam corrupcionem Cum illa de suis puellis tres admisit

Prima puella sic ait O virgo

laude digna tibi ymaginaris quod violen
tam corporis tui corruptionem servat honoris
amisso virginalis. Nequaquam ista ti
meas quoniam sicut enim sacrificans invitus
fidelis positus violenter attracta ad sacrificia
dum ydolo deus id deridet sacrificium tes
tante graciano ita et violentam vir- (gracianus xxxii q. v c v)
ginei corporis corrupcionem dico corruptio
est apud deum derisio quippe testante
ysidoro qui hoc considerat et volumine
decretorum hoc ipsum autenticat. Non (ysidorus eciam xxxii q v non potest)
potest inquit corpus corrumpi nisi prius
corruptus animus fuit. Munda namque cogi
tacione caro non peccat.

Secunda puella sic ait: O virgo
quod illo saltem apud deum perdes
honorem quo eciam ipsum tuum corpus
non perdit sanctitatem verumque venerabilem
et maiorem propter nimium quod gloria et ho
nore coronatum emulacionem. Nequaquam
inquies. Sed quid? Certe quod corpus
virginale violenta corrupcione non perdat
sanctitatem. De hoc audi magnum patrem
augustinum cuius dictum assumit volumine (augustinus aliter xxxii q v proposito)
decretorum proposito inquit animi permanente
quo eciam corpus sanctificari meruit ipsi
corpori non aufert sanctitatem violencia
libidinis aliene quam servat perseverancia
corrupcione vero quam animo passionem emule
tur. De hoc itidem audi predictum ma
gnum patrem cuius auctoritatem assumit
antedictum volumine. Ad dominum inquit in (augustinus ad dominum)
gemiscentibus omnibus suis adest qui suos
adesse confidit aut nichil in eorum cas
tissimis membris libidine hostili operata
vi permittit aut si permittit non culpa
minus nulla consensionis turpitudine ma
culetur eciam carnem suam defendit
animae et quod ipsa nec commisit nec
permisit libido pacientis solius erit cul
pa facientis. Ideo propter illa violencia non
pro corruptione ~~non pro corrupcione~~ turpitudinis
sed pro passionis vulnere deputabitur.

tantum enim valet in mente integritas
castitatis ut illa inviolata nec in corpore
possit pudicicia violari cuius membra
potuerint superari. Hec sunt illa.

Tercia puella sic ait: O virgo
devota ut quid de violenta corrup
cione turbaris. Ne timeas quod propter illam vir
ginalis honoris detrimentum aliquod paciaris
vel quod propter ipsum tamquam confusa infama
beris quinymmo pocius nec deum apud de
um cognitorem cordium sed eciam huius
vite homines tibi ad honorem computatur
et tamquam honorabilis passio coronatur.
Vis hoc scire audi quod graciose hoc
tradidit gracianus irrevocabili volumine
decretorum. Quamvis inquit corpus violenter (gracianus xxxii q. v c i)
corrumpatur tamen castitas duplicatur. Sic
beata lucia fertur dixisse pascasio.
Si invitam feceris me violari castitas
michi duplicabitur ad coronam. Sic ergo
virgo expulses testimonio tuo ab hiis
qui foris sunt interioris animi tui tes
timonio michilominus obtinente.

Unico post premissa ad dominam
consolacionem primo monita
accessit et alius tristis et
consternatus ingreditur de timore mortis. Et
illa eidem consolacionis gracia de suis
puellis quinque assignavit.

Prima puella sic ait: O mar
talis homo cur mortem ti
mes quod facere stultum esse te docebis au
di senecam illustrem. Nemo inquit tam (seneca ad lucillum epistola xxxiii)
imperitus est ut nesciat quandoque se moriendum
esse et tamen cum prope accesserit tergi
versatur tremit plorat. Nonne tibi vi
detur stultissimus qui flevit quod ante mil
le annos non vixit aeque stultus est
qui post annos non vivet. Et hec
paria sunt non eris non fuisti. Utrumque

tempus alienum. Quid ergo fles qui
ad hanc legem natus es. Rursum stul
ticia tua etiam ex hoc apparet quod times
statum tuum commutare in quo plus est amari
tudinis quam voluptatis. Audi venerandum
presulem ambrosium. Mare quidem inquit
hic omnes absorbeat paucos delectat. Et
vero non est vivendi hoc mortis sed mortis
in firmitatis qui voluptatibus nostris et
delectacionibus vite istius capimur et
tamen hinc commutare trepidamus in quo
plus est amaritudinis quam voluptatis hec
ille

Ambro. in lib. de bono mortis

Ermida puella sic ait. Cur ho
mo times per mortem perdere quod mi
tis hodie contempnere quod magna tua quiete et
securitate aliud nam inquies est illud. Cer
te vita presens. Vis hanc scire fragilem
et contemptibilem esse. Audi probum al
pheum. Que inquit est vita mea. Vapor
ad modicum parens. Vis scire quod eius

Jac. iiii.

contemptus quietem et securitatem addit
perfecto docet experiencia quod sicut metus
facit hominem inquietum et anxium sic
et contemptus illi contrarius quietatum fa
cit et securum quod in proposito de vi
ta hominis specialiter patet. Audi illustrem
senecam. Pusilla inquit res est hominis
vita sed ingens res contemptus vite.
hanc qui contempserit securus videbit maria
turbari securus despiciet horridam fa
ciem fulminantis celi quia admodum
magna sunt quibus pro ipsum parte
non magnum est hec ille illustris. Nunc
autem periculum et pro hominis salute tan
te quasi respondet sic expressis in fe
rendo. Proinde si volueris esse felix
nec hominum nec rerum timore vexari. Alia
in impedimento lucida est hec ille
gentilis. Cuius ultimum verbum sic ta

Sen. lib. iiii. de naturalibus questionibus

pet fidelis quod ad timorem mortis
excludendum requiritur quod homo quo
ad animam sit bene expeditus ad moriendum
quo solo non neglecto consilium huius
gentilis de contemptu mortis tenere
proposito etiam alias in loco tamen hic. Con
tempne inquit mortem et omnia que
ad mortem ducunt contempta sunt sive
bella sive naufragia sive aliorum pandare.
Numquam in plus facit pene quam ut cor
pus ab anima resolvatur. Hoc nulla di
ligencia evitat nulla felicitas donat
nulla potencia evincit. Ad te de mente
et oblivione flagiciorum tuorum si tu eam mo
rtem tamen times eam vitare nunquam sive
flumen effugeris repetet te gla
dius periculum petet lapis petet um
ber non maiorum expiraculis sed spe
ciosissimum fulmen est teneri si scires
mortis ante celitus infinita procedit
sed deo gratias quod moriendum est aut
preciosus ex ipsa desperacione sumatur
hec dictus illustris

Erea puella sic ait. O
homo homine quietem amas
nimis et sapientibus assimilari de
sideras facere hoc necesse est. Sed
quid perfecto ad hoc requiritur quod
mortem non timeas. Audi tullium
nam sine hac meditacione mortis esse debes
ab adolescencia ut mortem negliga
mus sine qua meditacione tranquillo
animo nemo potest esse. Cum certissime morien
dum sit et quo incerto tempore sa
pientissimi quisque equissimo animo
moriuntur et ex hac vita discedit
tamen ex hac spiritus non excedamus quia mo
riendi enim divisum natura nobis de
dit habitandi hec tullius. Cui consonat
apostolus paulus concordat. Non enim
habemus hic manentem civitatem sed

Tullius in lib. de senectute

Hebr. xiii.

fortunam inferunt.

Tercia puella sic ait: Nonne amice superius per neptem meam didicisti longam vitam longam esse miseriam; hinc autem plane sequitur quod cum mors finem imponat miseriis minime sit timenda. Audi illum Salustium: In luctu inquit atque miseriis mors erumnarum requies est non cruciatus. Hinc et ille Maximianus sic metrice ait: O quam dura premit miseros condicio vite; dulce mori miseris sed mors optata recedit; at cum tristis erat precipitata venit. Forte dices: Non timeo amice mortem sed malum vel turpem illius circa. Audi Ciceronem: Nec turpis inquit viro forti turpis mors accidere potest. Audi quasi et propterea: Non est inquit putanda mors mala quam bona precedit vita.

Salustius in Catilinario

Tullius in paradoxis

[illegible] Augustinus

Quarta puella sic ait: Nullus amice quod sciam stoicus fortius sentit. Refert illustris Seneca hanc collationem: Nullum malum gloriosum est; mors autem gloriosa est; ergo non mala. Sed quod perfecto ex hoc sequitur quod mors tremenda non est, quippe timoris obiectum non est aliquid nisi tale quod mali habet rationem. Dices forte collatio dicti stoici verum non concludit, quia ipse Aristoteles oppositum contradicit. Ipse enim dicit quod finis terribilium est mors. Verus certe in hoc si distinctionem attendas. Ipse enim toto sic distinguit: Mors quidem inquit huius qua vita extinguitur terribilis est, non autem huius quorum laus emori non potest. Hec ille. Cuius quidem intelligitur distinctio inter viciosos et virtuosos, quorum minime virtuosorum laus mori non potest, quemadmodum dixit poeta quidam: Ista aliorum mors [illegible] moritur honores. Sane per hoc potest distinctio capienda est et illi simul

Seneca de remediis fortuitorum

Aristoteles

Statius in Thebaide libro [illegible]

cedamus. Illic inquit non modo mors necessaria est. Unum certum quia nichil morte gloriosum quod sit horrendum morte magnum sibi presidium ad vitam beatam comparet.

Tullius in Tusculanis

Ecce post premissa ad dominam consolationem prosperitatem accessit et aliud est sed timens mortem incurrere per fulmina et tempestates. Cui illa consolationis gratia de suis puellis tres admovit.

Prima puella sic ait:

O amice vide quia sic tam tua mors per fulmina et tempestate mortem timeas. Verbi Johannis qui filius tonitrui appellatur sacrosancti evangelii in principio erat verbum sine tonitruis tenet habes. Vel quod omni anni die a sacerdote verbis audias vel per te legas et specialiter quando est tempestas nimia. Fertur quod tribus simul religiosis per campos euntibus et veniente tempestate maxima et timentibus ipsis mori a fulgure et tempestate audita est vox ingens que dicebat: Interrogate primum. Et respondit vox: Percute. Illo audito statim unus corpore percussus cecidit et mortuus extitit. Post hoc duo superstites ut periculum evaderent celerius incesserunt. Sed vox maior secundo audita est que dicebat: Percute illum. Et responsum est: Percute. Illo audito statim secundus percussus cecidit et mortuus extitit. Post hoc tertius perterritus periculum tempestatis eiusdem ansi celerius libenter evasisset et similiter vocem audivit in aere: Percute. Et responsum est: Non, quia ille hodie benedictum illud evangelium audivit: In principio erat verbum et verbum caro factum est et sic

[illegible]

ille plus exaste

Secunda puella sic ait ad di
lecte inuoca virginem gloriosam
et per salue regina que sequuntur et
ipsa erit tibi presidio contra fulminis
lesionem audi cesarium de cysterciensi or
dine loquentem quidam inquit de vallis

Cesarius

tirauensis sacerdos quidam predictam re
gens die quadam cum ego consilius meis
hospicio reciperer ait ad illum ego dominam
nostram plurimum diligo et multum bonum in
contigit per eam antiphonam illam gloriosam sal
ue regina et qualiter michi per illam contigit
enarrabo ad amicos hospites meos illam
dicere consueui et cum die quadam per
campum transirem quandam capellam re
clusam iuxta etiam solitarie habitante
orta sunt tonitrua tam ualida ut
vires ambulandi adimerent veniens
tandem cum multo labore simul ac
timore ad ecclesiam ipsam intraui et
coram altari me prosternens quia ipsa
tempestate maxima dominam interpellaui
Et ecce matrona virginei vultus
mira quoque decoris de altari ad me ve
niens cum miraretur quidam nam esset illa
me sic allocuta est dicens Quia
antiphonam ~~regina~~ salue regina libe
ter iam frequenter decantas numquam to
nitrua seu fulmina quorum timore
sepius affligeris te ledent Sic quod
ad altare rediens in oculis disparuit
et statim intellexi quod ipsa esset
clemens illa pia ac dulcis maria

Tercia puella

sic ait ad fratrem suas qui
timorem fulguris et tempestatis
et ceteris contra timorem imminentis
mortis quodcumque periculi nichil est melius
quam non esse conscium sibi alicuius actu
alis peccati vel quod sic esse aper
tatis iustificatum et hoc firmiter
sperare hoc enim egregium verbum dicit
gregorius Nullum inquit gaudium
mortis bonum et recte vincenti homini
metuendum est Cur enim metueret cum
scriptura dicat Iustus si preoccupatus
morte fuerit in refrigerio erit Ante pe-
riculum peccata tua distincte confitearis
Quod si mortis periculo in imminente oppor
tunitatem confitendi non habeas saltem
contritus quod non possis fieri metu oculi et
sic iustificatus sic fidus optabile tibi
erit mori Et veraciter dicere possis
cupio dissolui et esse cum xpo

Septimo post premissa ad
dominam consolatricem in prefata
accessit et alius tristis quod
metus erat timoris pene temporalis et
eterne Cum illa gracia consolatoris
de suis puellis duas admonet

Prima puella ad
penam temporalis doloris

respiciens sic ait Tu homo qui times
penam temporalis doloris uel times
dolores pati in hoc seculo de huiusmodi
potius consolacionem recipe timore ex
cludentem vel saltem imminuentem
minimorum ex quo quod prius per neptem
meas sic euidencius declarata posi
to si de pena agitur purgatoria de
huius dolore non doleas sed gaude
as quia illum eligibilem sciens esse
inter duo mala minus malum eligendum
Sed quod recte dictus timor iuo
quidem malus est quam quocumque peccato
cum mortale etiam minimum aliquo timor
talis retrahit cuius retractionis bonitas
tas inprobabiliter timoris huius preponderat
derat malicie sicut quod hic

Secunda puella ad hominem

propter timorem pene inferna
lis contristatum sic ait ad amicum quod hoc
timore conturbaris scias quod quamuis sic

[illegible] vij [illegible] fuit timor pene doloris temporalis ac eterne [illegible]

purgato imperfecta habet tamen bonum effectum
Unde scire quod licet timor pene eterne
cadere facit per primam auctorem superbie quem
admodum habetur eius venerabilis doctoris
d. 1 q. c volumine ubi et notatur quod licet sit ser-
vilis cum quo habitare caritas dedignatur
tamen iste timor condicionem superbie con-
trariam ut potentem de vertice ipsius cadere
facientem habet condicionem ad veram
primam promouentem sed et introducit ti-
morem filialem caritati cohabitantem Et-
nam iste sic bonum effectum habet modo
Sed dices forte primo declara michi
penitencie bonitatem Certe quod magna bo-
nitas quia magnus pater augustinus
Aug. de penitencia sic describit penitencia inquit lan-
guidos sanat leprosos curat . mor-
tuos suscitat sanitatem auget . graciam
conservat . claudis gressum cecis restitu-
it visum et roborat hec ille pater
Sed et si times in penas infernales
descendere scias quod potencialis comparatur
ut infra declarabitur Dices forte
secundo quod in hoc bono consistat
quod predictus timor te cadere faciat au-
tore superbie Certe sicut humilitas gradus
habet quibus per eam tamquam per scalam
ascenditur ad celum quo sit quod
[illegible] quia qui se humiliat exaltabitur Ita
et superbia gradus habet quibus per eam
tamquam per scalam plus et plus ad pro-
fundum inferni descenditur Per verticem
igitur superbie iste gradus intelligitur
qui superbia in summo seu in potissimo
esse suo constituit eadem ergo auctore
superbie est cadere a superbia in potissimo
suo esse quod est dicere quod est per superbi-
am que est radix cuncti mali et regina
omnium viciorum esse a sanctis predicatur
non potest esse ita perfecta quin timor infer-
nalis pene faciat illam recedere et
sic se ad primam humiliari sub potenti ma-
manu dei ut nos exaltet in tempore visita-
tionis Cognitum bonum est a superbia reced-
ere Nempe ut ait magnus pater Istem — Aug. [illegible] et emundabor
quod immaculatus est qui hoc debito ca- — a delicto maximo
ret et hoc est ultimum recedentibus addendum
quod recedentibus primum fuit Unde eciam in- — Aug. ad fratrem
fra de superbia scribens ipsa est inquit
omnium peccatorum inicium et finis et causa
non solum peccatum est ipsa superbia . sed
eciam nullum peccatum potuit aut potest aut
poterit esse sine superbia Postremo forte
dices quid bonitatis est in filiali timore
quem servilis timor introducit Amplectendum pro
amore meo Nimirum filium dei constituit
quem quidem una cum caritate ei cohabitante
facit testante Iohanne filio zebedei sic — 1 Io 3
quod virginis Videte inquit qualem caritatem
dedit nobis pater ut filii dei nomi-
nemur et simus Sed quid Certe paulus
dicit Si filii et heredes . heredes qui- — Ro 8
dem dei coheredes autem Christi Et nulli
dubium quin res optima Immo summum bo-
num sit hereditas eorum qui in filios
dei adoptantur hiis nimirum eciam paulo
dicente competit gloriam in spe glorie fi-
liorum dei

Octavo post premissa ad an-
tecedentem dominam consolacionis
accessit et alius tristis
propter dubitacionem de sua predestinacione et
salute perturbatus Cui illa pro consolacione
duas de suis puellis assignavit
Prima puella sic ait ad ancillam
Christi Novus quod ita electionis
stat in dubitacione flebilis Sed igitur
vis ut te dubitacio graviter non mo-
lestet spera in domino atque satage ut
electio tua per opera tua fiat certa ad hoc
enim hortatur princeps apostolorum petrus fra-
tres satagite inquit ut per bona opera

cap. vii quomodo consolacio super dubitacione [illegible] de sua predestinacione

ctiam vitam vocationis et electionis fieri
atis sic enim habundanter ministrabitur vobis
introitus in eternum regnum domini nostri ihesu
xpisti. Nimirum bona opera si feceris te ad
celorum regna tamquam predestinatum subleua
bunt. Vna enim cum illis te esse predestinatum
reputes ad salutem. Quemadmodum enim a
quilam ab eterno preordinata est ad volan
dum sursum non tamen sine alis quibus
subleuatur ad celum aereum eius pennas
si uideres ad huc in nido nidos ex
istentes dubitare posses de futuro eorum
quod dubium non maneret probabile si pe
nas eius uideres crescere. Ita perfecto est
de homine predestinato ad celeste regnum
non secundum uidam eius sibam sed vir
tutibus bonis et virtuosis opibus tamquam pen
nis ipsum subleuantibus. Dicente ab hoc
psalmista quis dabit michi pennas sicut
columbe et uolabo et requiescam. Hoc
est autem quod ex auctoritate gregorij vene
rabile decretorum volumen videtur
saltem tangere. Ea inquit que sancti viri
orando efficiunt ita predestinata sunt ut
precibus obtineantur. Nam ipsa quoque
perhennis regni predestinatio ita est ab
omnipotenti deo disposita ut ad hoc e
lecti ex labore perveniant quatenus postu
lando mereantur accipere quod eis omnipotens
deus ante secula disposuit donare.
Gg in dyalogo li° v et habetur & viij q. in optima
Secunda puella
Sic autem ad homo cesset tua
dubitatio sed non succedat presumptio quasi
regnum celorum tibi permittens nullo meo
respondente declines magis iuxta pre
dentis sororis mee consilium ad spem
iam habentis operibus in intentione habe
nimirum spem non mediatum patitur con
fusionem illud certius cantando Rector auc
tor seculi seruile corpus induit
carnem liberans ne perderet quos con
didit. Audi gregorium orationem egregiam
huius conditoris pietati fiducialiter sollicita
liter in intentem omnipotens inquit
sempiterne deus qui habundantia pie
tatis tue et merita supplicum excedis et
uota effunde super nos misericordiam tuam ut dimit
tas que conscientia metuit et adicias quod ora
tio non presumit. Audi quoque etiam petrum claro
uallis de dicti conditoris in mundo
tantum confidentem quod cum infirmitate qua
videtur ante tribunal domini presentari.
Vbi cum sathan multa contra ipsum diceret
Respondit. Regnum celorum dominus meus du
plici iure optinet scilicet hereditate patris
et merito passionis altero ipse contentus al
terum michi donat. Ad hec confusus inimi
cus discessit. Rursum idem pater de
conditore mundi confidens multiplica
bitur eius imperium ut merito saluator di
catur etiam pro multitudine saluandorum.
Sed numquid hoc benedictum est. Certe videtur
quod optime. Nimirum hoc nomen saluator
est nomen verbale gramatice significans
actum quasi in habitu. Habitus autem
inclinat ad actum. Dicitur ihesus salua
tor seculi qui habitualiter inclinatur ad
actum saluandi. Sed quod certe et virtutes
in pluribus agunt ad que homines inclinatur
optime ergo dictum est ihesus saluatorem
multiplicabitur imperium pro multitudine sal
uandorum. Dices forte quod hoc uidetur
contrarium quod propter ipsum saluatorem est dictum
scilicet multi sunt vocati pauci vero electi. Sed
hoc quidem non est contrarium sed est respec
tu multorum ad fidem vocatorum de e
lectis ad gloriam tamquam paucioribus comparative
dictum quippe ad fidem sunt omnes
vocati per predones xpisti quia in omnem
terram exiuit sonus eorum et licet
non tanta tamen est valde magna mul
titudo ad gloriam uocatorum pariter et e
lectorum. Spera igitur habes quod et
tu de illis sis et non segregatus a
multitudine saluandorum

Bti in ... de conditore

ca° 20 ...

Modo post premissa ad dominam
consolationem prememoratam
accessit et alius tristis
in materia premisse capituli consolari querens
Cum illa eidem consolacionis gratia de suis
puellis viij deputavit

Prima puella sic ait ad animam
cur te contristat desperatio cum
ob peccata tua que perpetrasti nulla est
ei tam pusillanimitatis
vicium ypa desperacio · tu tibi sit pocius
causa sperandi quod post casum peccati se-
quatur excelsius et aqua cecidisti virtutis
prestio. Ubi enim fuisti summus peccatorum au-
di ad gratiam primum sum summorum gregorium — Greg. in 1. lib. mor.
loquentem Non enim inquit culpa fortis
occasio virtutis fit audi et patrem Ra-
venallis Ubi inquit superhabundavit — Ubi magis
delictum superhabundare consuevit et
gratia Cur ergo non animo pusillanimitate et
desperatione remotis sperares et tu post
peccata consequi gratiam iustificationis
consuetam dari aliis cogitans tu de
testatione memoriam habentibus desperatis
audi doctorem Johannem os aureum Non est — Sup. epistolam ad Hebr. sermone
inquit adeo utilis ulla talis exhortacio
qualis est peccatorum recordacio

Secunda puella sic ait miser
frater quod propter peccata que commisisti
desperas Nempe desperatio dampnacionis
eterne est maximum nocumentum Sed
quid certe peccata preterita non condempnant
sed nec iudicant hoc breviter et leviter ad
dito si non placent audi venerandum an-
tistitem ambrosium Non inquit querit quid — Ambr. sup. epistolam ad Galatas
quis fuit sed quis sit · peccata enim non
condempnant nec iudicant audi et
magnum augustinum Non enim nocent mala — Aug. de verbis domini s. 30
peccata si non placent audi doctorem
illustrem Jeronimum dicentem magistri discipulis — Jero. sic ait
eius et petro qui sic disciplinatus iudi-
cat indignum quod ter negavit magistrum
At vero peccata preterita non nocent quando
non placent

Tercia puella sic ait audi frater
qui peccasti non ideo te deus per-
misisse cadere in peccatum maioris infamie
ut per illud te dampnaret sed ut de occulto
maioris culpe culpe sanaret audi magistrum — Aug. de civ. dei
patrem augustinum audio inquit dicere super-
bis esse utile cadere in aliquod apertum et mani-
festum peccatum unde sibi displiceant qui
iam sibi placendo ceciderant audi cir-
sum eius Non inquit dicerit deus — Jo. ... epistola
occultam mentis superbiam per carnis mani-
festam luxuriam audi quoque servum suorum
dei ad hanc intentionem subtiliter sincere
aliquando inquit ut incorruptum cadere quod — Greg. 1. xxx. iii mor.
in cogitacione tacita delibata elacione peccati
sed tum inmundi turpis superbia credit minus
turpe luxuriam non eo magis erubescunt
homines quod simile omnes turpe noverint
Unde sic patrum ut non nulli per superbiam
in luxuriam corruentes ex aperto casu
malum culpe latentis tum considerati et
minimis gravius confundantur hec gregorius

Quarta puella
sic ait Scias frater quod salte
per unum actum peccati vel per paucos v-
irtutum habitus acquisitarum non statim cor-
rumpitur Nimirum secundum regulam
iuris Johannes ore suo aureo id testante
omnis res per quascumque causas nascitur — Jo. Chris. ex de regulis iuris omnis
per easdem dissolvitur · sed ex frequentibus acti-
bus et non ex uno vel paucis acquiritur
Consequens ergo est quod nec per unum vel
paucos actus contrarios virtus huius destruatur
Aliud ergo est perfecto propter unum vel
paucos actus peccati commissos non habes
desperare · sed pocius non sperare quod
propter dictarum virtutum habitus ad hoc
te disponentes facile deo operante poteris
resurgere Sane huic quando ad incor-
ruptionem habitus acquisite virtutis non ob-

stantibus paucorum peccatorum actibus
contrariis videtur aliquantum contradicere libro
magni patris de manentia iusticie et
Augustinus de civitate dei libro 21
sanctitatis. Nullus inquit scilicet iustus et iu-
stus caret peccato. Nec tamen ex hoc
desinit esse iustus vel sanctus cum af-
fectu teneat sanctitatem.

Quarta puella sic ait ad hunc
contra desperacionem orta ex
predictis prioribus meam es amplexus ut
post casum peccati equalem ei aut
excedisti virtutis perfectionem speres sequi.
Nec de hoc contenta sum quin ymmo pre-
cundam tibi arbitror perfectionem maiorem.
Vis scire quare. Certe docent hoc
scripture. Nimirum primum clarissimi audi
apostoli ubi inquientem superhabundavit de-
lictum superhabundavit et gratia. Con-
stat autem ultra gradum habundancie
per superhabundanciam ulteriorem gradum
et superiorem intelligendum esse. Audi
Romanos viii
rursum dicentem scriptura. Diligenti-
bus deum omnia cooperantur in bonum.
His qui secundum propositum vocati sunt
glosa audi
sancti. Quod dicat tibi ordinarius apparatus
audi. Omnibus inquit diligentibus
quibus id est. Quasi dicat. Non recedenti-
bus perseverando usque in finem omnia
cooperantur in bonum non propter meritum suum
sed secundum propositum dei et usque adeo ta-
libus omnia cooperantur bonum ut si qui
horum deviant et exorbitent eciam hoc
ipsum deus eis faciat proficere in bonum
quia humiliores redeunt atque doctiores.
Discunt enim cum tremore se exaltare
debere non quasi arrogando sibi tamquam
de sua virtute fiduciam permanendi hoc
modicum apparatus. Sed si deus humilibus
dat graciam nonne magis humilibus
Apostolus Jacobi 4
dat maiorem graciam. Nempe secundum
theoricam si simplicitas sequitur ad
simpliciter et magis ad magis et

maximum ad maximum. Audi quam gre-
gorius huius gregis pastorem sic in-
Gregorius in pastorali libro iii
quit plerumque quis gracior deo amore ar-
dens vita culpam quam securitate torpens
innocencia. Audi et venerabilem Bedam
Beda super
ecclesiasticum
quos inquit qui in parte vite negli-
genter vixerunt subito excussos et
in flagicia aliqua cecidisse perfuit-
dum post casum penitendo eciam vi-
gilancius domino servire ceperunt qui
pigri et desides in innocencia sua
videbantur pacuidentem sibi ruinam
admoniti se prevenerunt erga sui cu-
stodiam contra omnes antiqui hostis
insidias attingi. Hec ille venerabilis.
Cremens audi venerandum antistitem am-
brosium quintum ad dictum eius invenit
Ambrosius in apologia David de penitencia David c. iii ille libro
detractorum volunt veritatem. Etenim
qui committunt certamen pugnantes gestiunt
et curiose rursum salutis scilicet ubi for-
te ut homines terruit nature magis
flagilitate quam peccandi libidine
acriores ad credendum resurgunt
pudoris stimulo maiora reparantes
certamina ut non solum nullum attulisse
sed estimetur lapsus impedimentum sed
eciam velocitatis incitamenta cumulasse
sed glorie ad bonum operandum augmentasse. Et
sequitur in libro parti quod post unum vel
alterum lapsum gracia maiorem viccitus.

Sexta puella sic
ait licet omne de peccatis
commissis nulla pro se loquendo complacio sit
habenda sed pocius quociens occurrunt
memorie in toto debeant displicere.
Peccatis tamen que obsequntur prime
et divine sue et prudencie incommissa
et redemptoris gracia relucentis cantare
Vox ecclesie
solet eciam. O felix culpa que
talem ac tantum habere meruit redemp-
torem. Sequitur prima et divina in ea

quarum peccata non sunt causa sed oc
casio est gaudendum et de peccatis
dolendum Unde magis pro venustate
rethorica quam veri locutus est ipsa et
dicit unde o felix culpa. sed ipsa
penitentia de peccatis occasionata est spe
magne glorie in futuro Unde merito de
bet esse contra desperationem consolatoria
Nec obstat quod eorum peccatorum quia
sunt publicata futura que omnia de mala
omnibus erunt nota Nempe secundum
Thomam attinens quod peccata sanctorum
revelabuntur non poterit eis esse in
erubescentia vel verecundia nec
marie magdalene est in confusione quod
peccata sua publice in cena revelat
quia verecundia est timor ingloriationis
damascenus dicit quod in beatis esse non
potest sed talis publicatio erit eis ad
magnam gloriam propter penitentiam quam fece
runt sicut et confessor laudat eum
qui magna scelera fortiter confitetur

Septima puella sic

ait O frater quomodo de
sperares esse talium quibus una
cum aliis possibile est fieri et domino ex
hiberi preciosum unguentum offense
ipsius placativum et adeo odoriferum
quod per ipsum aspergitur celeste habitacu
lum. profecto neque debeares Sed di
ces dic nam supra illa quibus effi
citur tam gratum unguentum Ecce
ex pessimis peccatorum speciebus est
tale unguentum possibile fieri et
domino exhiberi Vis scire Ecce
ad unam de specialibus meis quam sepius
ex auctoritate patris cancellarii de hoc
tractat magis autem volo quis te
plicando quod ad ipsum preciosum confideret
sinum habeas Ecce unguentum in quit
bonum quod maria pedibus salvatoris

fudit unguentum est contritionis et re
cordatione peccatorum de spiritu contrito et
tribulato descendens. pedes illius sunt
misericordia et iudicium quorum alterum sine altero
consilium vel temeraria securitas est vel
desperatio fugienda Sequitur Hanc
preciosum multum unguentum quo non
solum terrena domus sed etiam celestis
aspergitur vilissime autem sunt species de
quibus conficitur et magna corpora ra
pia infra uros oculos patitur in ve
nire peccata igitur mea plantata in
ortibus meis quorum infestas peni multitu
dine inuari non possunt species eius sunt ipse
igitur in mortariolo penitentie maceracionis
pistillo contusa et recepta. distric
tionis oleo doloris igne supposito et
in furno disciplinae cocta unguentum
exhibent preciosum et acceptum pe
dibus salvatoris Sequitur in fine. Fe
lix maria unxit pedes ihesu quis de
sperare debeat tanta peccatrice non solum
veniam sed et gloriam consequente

Octava puella sic

ait O homo cur peccatorum
gravitas te facit desperare Ecce dicit
venerandus pater ambrosius Nemo diffidat
nemo veterum conscius peccatorum premia
despet Novit deus mutare sententiam si
tu noveris mutare delictum hec ille Pro
Sed tu forsan dices pro quid mutabo.
profecto love quid a te requiritur ut post
peccata tua esto quod sint gravissima
spem firmam habere valeas de venia ac
per consequens de salute Annon peccatum petri
christum negantis magnum preciosum erat
peccatum etiam pauli persequentis ecclesiam
persecutoris peccata quoque illius marie
que erat in civitate peccatrix peccata
zachei publicanum peccatum mathei theolo
theolonarii et peccata latronis cum christo

suspensi qui amicos subito sunt per
penitentiam veniam consecuti. Sed et iude
traditoris peccatum enorme fuit in infi
nitum ut patet commissum in personam infi
nite dignitatis de quo tamen dicit
augustinus in li° de symbolo
magnus pater augustinus. Nemo desperet
iudam traditorem non tam scelus
quod commisit quam indulgencie despe
racio fecit penitus interire qui tamen
auctoritatem cum lucas testante doctore
voluit non fuisset si penitentiam non solum
de pe di. j. Item hys
apud iudeos sed apud xpm egisset
dicitur forte penitentia que expetere salu
tis requirit est hec ut dixisti res
levis Est omnino audi magnum patrem
aug° fi° ps
augustinum. Iugum inquit meum leve est
et sarcina mea levis. Hec sarcina
non est pondus onerati sed ale sunt
volaturi. habent enim et aves pennarum
suarum sarcinas et portant illas immo
ita portant ab illis ut eodem audi quod
et patrem clarevallis de ipsa penitentia
consimiliter loquentem. Aliud inquit le
nius onere quod non solum onerat sed por
tat omnibus tibi portandum in so
lamine incorporis operis nature. Unde
grossetestit materia inde sarcina le
vigatur et quanto crescit in massa tanto
decrescit in pondere hec ille

Sermo post premissa ad supe
dictam dominam consolatricem
illustrissimam accessit nunc
una cum alia persona tristis super tribu
latu animi sui cordis sui compassioni quam
teris consolari. At illa eidem conso
lacionis gratia de suis puellis quinque y
doneas assignavit
Prima puella compassione igne
attendens sic ait. Ob tu
quemque erga alios pia gestas visce
ribus que tristicia tua vertetur in gaudium
Nempe compaciendo patimus cum passis
ut patet compatimus ergo eis et sic
eius consolacionis omnibus illorum quibus vena
biliter compateris. Sed quid. Certe hor
bam consolacionis expedit in mise
malum tractatus animi sui cordis co
paciendo ad quid quantis miseria quam
gestas me decorabitur aut retrac
tabitur multum per me modum. Sed et
illi quidem quibus compassus es qui
forsitan iam celum inhabitant et
te gratitudinis vicissitudine persequentur
potentissimi apud deum atque tui apud
eum studiosissimi promotores qui sunt me
morum immemores nequaquam existunt Et
si illi sunt forsitan in inferno de modo
dampnatorum nec sic est perdita tua
apud eos compassio prius licet deo pre
cio ad approbandum conte et tracta
tivam ad hoc specialiter commendante
Secunda puella
compassionem personae ecce pre
sertim religiose super carnalium parentum
miseria attendens sic ait. Ut quid
expetere hic parentum aut propinquorum miseriam
quam sine culpa tua paciuntur. Sic ad
tricialis et non pocius attendis quod
ipse dominus nos ad curam huiusmodi supporta
vit. audi quid ewangelium cum excerptis in
xpiane religionis homo pro forma de
xpo loquentem. Cum inquit diceret
glo° sc° as°
sibi matrem suam et fratres foris
stare querentes eum. Respondit que est
mater et fratres mei etc. Non recusa
bat matris obsequia. Sed preferebat
patris misteria sicut quod non contempnebat
sed opus spirituale cognatos preferebat
nos spiritum carnem preferre. Unde qui
amat inquit patrem aut matrem
plus quam me non est me dignus

Ca. decem premissa consolatorum sic tractum ut tot compassionibus alii attendendo tractatur

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Vn in sermone de vitiis

Bene quod dominus curam parentum huius religionis professores specialiter supportavit. De hoc audi quem Clarevallensis in sermone de morte quod morte ipsius loquente Cum rememinit quid molestiae esse illi dicens aliud michi et tibi multos pro omnes modum. Sed manifeste iam video quod non velud indignans aut confundere volens virginis matris teneram verecundiam dixisti aliud michi et tibi cum venientibus ad te matri matris precepta iussis nichil cunctatus facias quod illa suggessit. Ut quid ergo fratres ut quid sic respondit. prius utique propter nos ut quis nos ad divinitatem non sollicitat cura parentum et necessitudinis ille spiritualem non impediat exercitium quod diu enim de mundo sumus debitores nos esse constat parentibus at postquam nos metipsos ut inquimus multo magis ab eorum sollicitudine liberi sumus. Unde et legimus fratrem quendam in heremo quiescentem cum ad eum carnalis frater auxilii gratia advenisset, respondisse ut adiret alterum fratrem cum utique ille iam obisset. Mirante illo et dicente quod mortuus esset sic quoque mortuum esse respondit. Optime ergo nos docuit dominus ne solliciti simus super propinquos carnis nostre plus quam religio postulet cum ipsi matri et tali matri respondit quod michi et tibi est mulier. Hec dictus pater.

glo. specialiter

Certa puella sic ait specialiter

matris super infantulorum miseria quibus non licet misereri nimia. At super eorum potissime passione afflictionum compassionem attendens sic ait. O parens miserator non scis ut credo plorans filios suos quod noluit consolari. Sed magis ut mater illa quam ut

Libro quarto. capitulo xvi. et septimo

soror mea sepius retulit septem filios suos hortabatur ad mortem mirabilem sustinendam. Tu enim meliorem illos sortem nunc quam illa filios habuit de quibus quod nimium passionibus afflicti ad malum pro fide declinarent timeret. Huiusmodi tu non in futuri animo divertere non prevalent vel ad malum declinare. Et quod si absque culpa tua mortui fame corpore enim si non demeruis videbis miseriam mutatam esse in celo postquam obierunt in excellentem prosperitatem ad quam in mente postquam obierunt quantocius transferentur ore ipsorum similiter ubi tandem uberrima ob hoc retractione opera facta est. Denique quid cure si hic vides eorum miseriam tua ipsius animam compassionis gladius pertransibit attendas quod dicitur. Si enim per corporis per quod transibit gladius propter fidem Christi specialiter decore pro ornabit quanto potius cor etiam patientis et animam etiam specialiter gaudio eternaliter pro mansionibus consolabitur quod cor vel animam in filiorum seu infantium miseria conabilius doloris gladius pertransiit.

Certa puella ad personam dampnatam compatientem sic ait.

Ego amice tuus forsitan amicos de infernalibus cruciatibus compatiens. Exitur hoc cesset iste vel tempore compassionis affectus. Aut dic queso quo pacto nunc de hoc valeas cruciari de quo post modicum huius temporis indubitanter si de numero fueris beatorum habebis ne dum consolari sed etiam letari. Quippe pater in persona anime beate deo loquentis. Conscidisti michi saccum meum et circumdedisti me leticia quando dicit. Conscidisti saccum meum id est corpus scilicet per mortis dissolucionem quo induta eram velud sacco miserabili sercoribus pleno. c

pater

velud habitu rusticano Vel factum
meum i. cor meum in quo scilicet tamquam
medicus recipit panem ab aliis i. in
quo congregatur maxime apud ipsum
quorum miseriarum panem doloris hunc
factum conscidisti i. post dissolucionem me
am apposuisti ut panis iste excidet
et circumdedisti me leticia me inquit
i. non factum meum tantum et tande
resumpto corpore meo totum glorioso
claritate que est causa leticie recom
pensantis compassione habitam circa aliene
miserie Vel circumdedisti me leticia
quasi futura beatorum leticia sic circum
quaque nobis adveniunt scilicet adeo tamquam
ab excelente excente supra nos et ab
ab aliis sanctis tamquam a collateralibus que sunt
iuxta nos et ab illis qui sunt vel e
runt in inferno tamquam ab illis qui sunt
infra nos Nam et de illorum pena
beatos letificante dicit ps. letabitur
iustus cum viderit vindictam scilicet
quantum ad suam deformem voluntatem perpetuo
duraturam

Vnica puella rursum personam
compassivam et propter malum pe
ne aliorum et maxime carorum et pro
pinquorum animo cruciatam alloquens si
cut ad personam karissimam propter malum pe
ne aliorum ac afflicta attendas ad
ea que per neptes meas divisas in loco
huius libri sunt predicta et consolacionem re
cipies super compassione tua qua scilicet
aliis compateris presertim caris et proximis
super infirmitate super captivitate dura
super miseria quantumque paupertate quibus non
potes subvenire et vltra super lesione
ipsorum in corpore Vel in rebus quippe
si per eadem dicta consolacionem patiuntur re
cipere predicta pacientes quanto magis con
solacionem patiuntur recipere apud eum com pa
cientes Vnde compassione tua manente
presertim circa Christi passiones beatius

es et bene tibi erit Nimirum si Christus
excellenter remuneravit propter ipsum
in se ipsis pacientes quanto excellencius
remunerabit sibi ipsi et propter ipsum
compacientes Nempe igitur quia plus modo
meretur ad ipsum compassio sibi passo ex
hibita ac etiam propter ipsum habita quam
solum passio propter ipsum habita quam tamen
non est compassio Christo passo ex
hibita est enim ibi attende duplicem
merendi racionem cum in passione non
sibi pacienti exhibita sed solum
propter ipsum habita non sit merendi
ratio nisi vna Sane hoc dictum ver
um esse non nunquam quando etiam compassio
Christo exhibita non est adeo sicut pas
sio solum in se propter Christum habita cor
pus afflicta Dices forte quod erit
merces Christo compacientis perfecto plus
cum eo conregnantis Audi explicite
pauli sermonem Vna cum apparatu
Si inquit mortui sumus gloriose Christo 2 thi 2
in ipsa morte et convivemus et si sus
tinemus gloriose in ipsa passione et
conregnabimus scilicet eius omni
potencia nobis communicata Audi rursum
paulum de deo loquentem Solus po 1 thi vi
tens rex regum et dominus dominancium
cui honor et gloria et imperium in sem
piternum amen hec autem verba de glo or
clarans ordinarius apparatus Solus
inquit ipse est potens in se qui etiam
suos faciet potentes et reges suum
et dominus ipsorum Cui deo est honor
creationis et gloria in se et imperium cor
oma per et hoc etiam suis dabit
et hoc in sempiternum amen Nonne
ergo hiis qui Christo passo compaciuntur
magna merces nimis quibus communicatur
eius imperium cum omnipotencia honor
que et gloria eius tam sublimis Quam
nobis prestare dignetur ipse Christus

in secula seculorum Benedictus Amen

[P]rimus primissimorum librorum tractatus de consolatione theologie continet consolationum remedia opportuna contra illa turbativa que apparent mundane felicitati et prosperitati et habet quatuor capitula

[P]rimum capitulum continet consolationes super carentia mundane felicitatis et super in felicitate et miseriis

Secundum capitulum continet consolationes super carentia mundane felicitatis prosperitatis et super adversitate

[T]ercium capitulum continet consolationes super carentia fortune et super infortuniis

Quartum capitulum continet consolationes super incolatu huius in valle miserie et plangatione

Secundus liber continet consolationum remedia opportuna contra illa turbativa que apparent paci et tranquillo statui et habet xvi capitula

[P]rimum capitulum continet consolationes super tribulatione in genere que generaliter paci corporis et anime

Secundum capitulum continet consolationes specialiter super tribulatione sub nomine crucis sive super cruce tribulationis

Tercium capitulum continet consolationes super tribulationum multiplici copia et varietate

Quartum capitulum continet consolationes super querentes pacifico statui contrariis

Quintum capitulum continet consolationes super bello seu conflictu et